

GALENI

ISAGOGICI LIBRI,

QVI, CVM IN TOTAM ARTEM medicam introducunt, in principio totius operis ſunt locati: vt priùs in ipſis tyrones exerceantur, quàm ad difficiliora artis accedant.

INTRODVCTORIIS HIS LIBRIS OCTAVA HAC NOSTRA EDITIONE *lux non minima allata eſt, quòd locis pluribus quàm in alijs ſuperioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem ſuerint emendati.*

Alijs etiam annotationibus additis.

Librorum catalogum proxima pagina oſtendit.

τὸ Εἰσαγωγικόν.

VENETIIS APVD IVNTAS, M D C IX.

LIBRI ISAGOGICI GALENI.

GALENI Oratio Suaſoria ad Artes, a Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. fol.2
Siquis Optimus Medicus eſt, eundem eſſe Philoſophum liber, eodem interprete. 6
De Sophiſmatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano translatus. 7
An Qualitates Incorporeæ ſint, eodem interprete, accurate recognitus. 8
De Proprijs libris, ab Ioanne Ficardo Francofordiano alias latinitate donatus, & ab Auguſtino Gadaldino plurimis in locis ad ueterum græcorum exemplarium fidem emendatus. 10
De Ordine librorum ſuorum, ab Ioanne Fichardo latinus olim factus, poſtea aliquot in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgatus. 14
De Sectis ad eos qui introducuntur, a Ludouico Beliſario in latinum ſermonem conuerſus, & cum græcis codicibus accurate collatus. 15
De Optima Secta liber, Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta eiuſdem recognitione. 19
De Optimo Docendi genere, aliquot in locis emendatus. 30
De Subfiguratione Empirica, incerto interprere. 31
De Conſtitutione Artis Medicæ liber, a Victore Trincauellio conuerſus, & ab eodem recognitus. 35
Definitiones medicæ, qui liber a Bartholomæo Syluiano fuit traductus, atque ex codicum ueterum collatione plurimis in locis auctus, poſtea uetuſtis cod. græcis collatus, accurate emendatus. 43
Introductio ſeu Medicus: hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim factus eſt, poſtea ex græci exemplaris collatione eſt nonnullis in locis expurgatus. 50
Quo modo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Ficardo Francofordiano interprete. 61
Ars Medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, ad græcorum ueterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendata. 61

Quæ omnia nunc poſtremum hac Octaua Editione ad veterum codicum tum impreſſorum tum manuſcriptorum fidem relecta ſunt, & innumeris adeo locis natiuæ lectioni atque integritati reſtituta.

A

GALENI

PARAPHRASTAE MENODOTI FILII SVASORIA AD ARTES ORATIO

B Ludouico Belliſario Medico Mutinenſi interprete

ARGVMENTVM ORATIONIS

Non fortunæ, neque corporis, ſed bona tantum animi hominibus exoptanda.

Homo artium. ſcientiarum omnium capax, & ſolus inter cætera animalia. rationis particeps dicitur. CAP. I.

AN animantium generi, quod irrationale appellatur, nulla omnino data ratio ſit, ſanè dubium eſt. nam, & ſi caret ea, quæ in uoce verſatur, quam* ſermonem nominant, quæ tamen animo concipitur, quam* ratiocinium dicunt, eius fortaſſe particeps omne genus animalium eſt, quãquam alijs parcius, alijs liberalius tributa ſit. ſed profectò, & quam cæteris animantibus homo ſit hac ipſa ratione pręſtantior, nemo eſt, qui dubitet. Cernimus enim, quã multæ ſint artes, quas hoc animantium genus exercet; unumq; hominem C eſſe, qui ſcientiæ capax artem quamlibet percipere poſſit. Quandoquidem cæterę animantes omnes, paucis quibuſdam exceptis, artium expertes conſpiciuntur: eædemque paucæ, quę artes aliquas tractare uidentur, has natura potius, quam inſtituto conſecutę ſunt. Homo autem ita ad artes aptus eſt, ut, ſi quæ in alio animantium genere ſunt, ne eas quidem immeditatas relinquat: quippe cum aranei texturam imitetur, opera exẽplo apum effingat, uim nantis animalis exerceat, quanquam ipſe in pedeſtri genere eſt. ſed nec diuinas artes omittit, ſi qdem in arte medẽdi tum Aeſculapium, tum etiam Apollinem æmulatur: quem in cęteris etiam artibus quibus hic Deus prędítus eſt, imitatur, ſagittandi, canendi, diuinandi: itemq; illarum omnium ſtudia ſequitur, quę ſingulis muſis ſingulę proprię ſunt. neque enim ſe à geometria, neque ab aſtronomia abducit, ſed, ut inquit Pindarus, quicquid & in ſe terra occultat, & ultra cœlum poſitum eſt, contemplatur. quin etiam, quod in diuinis bonis maximum eſt, philoſophiam induſtria & labore conſecutus eſt. Ob eam igitur rem, quanquam rationis particeps ſit reliquum animantium genus, homo tamen, cum longe cęteris ſit ratione pręſtantior ipſe unus excellentię magnitudine animal rationale nuncupatur.

* προφορικὸν * ἐνδιάθετον

Fortunæ, ac Mercury pictura, & Fortunæ inconſtantia. CAP. 2.

D QVid ergo? an non turpe eſt, quę res una homini communicata eſt cum Dijs, eam ſit neglectam habeas, ac de cæteris ſolicitus ſis? ita artium ſtudia contemnas? te ipſum manibus fortunæ, committas? cuius indicare nequitiam cum ueteres conſtituiſſent, eam ſiue pingẽdam ſuſciperent, ſiue fingendam, in fœmineam ſpeciem exprimere non contenti (quanquam hoc ſatis aptum erant amentiæ ſignum) gubernaculum etiam manibus habendum dederunt: baſim pedibus globoſam ſubiecerunt, eam deniq; orbatam oculis effinxerunt, ut ſcilicet per has figurandi rationes fortunæ inconſtantiam expreſſam oſtenderent. Vt igitur in naui adeo tempeſtatibus iactata, ut & fluctibus obruatur, & ſubmergi periclitetur, eius gubernaculum cæco gubernatori male cõmendari putauerim, ſic in uita quoq; degenda, ubi naufragia domibus maiora, quam nauibus in mari contingunt, non recti iudicij eſt, qui per hæc rerum diſcrimina cęcæ ſe Deę, eidemq; mutabili credat: quippe quæ tam ſtupida, tamq; amens eſt, ut plerunq; & dignos negligat, & indignis diuitias tribuat, & eas quidẽ, non ſtabiles, ſed quas eadem ratione, qua dedit, eripiat. Deam hanc inſcia hominum maximo numero turba comitatur. quæ Dea nunquam ſtabili ſede quieſcit, ſed baſi innixa uolubili, late rapitur uagaſertur que, ut in pręcipitia, ſæpe etiã

In pelagus ruat. ubi, ut eius miſeri ſequaces cōmuni morte intereunt: ſic illa ſola ſine noxa euadit E eosq; perdita iā opera lugentes, ipſamq; accuſantes irridet. Sed talia fortunæ opera ſunt. Mercurium vero tanquā orationis parentem, & artium omnium auctorem aſpice rurſus, ut alia, quam fortunam, effigie tum pictores, tum plaſtæ decorarunt. nam iuuenis eſt formoſus, nec eiuſmodi ut fucatum quicquā in eo, aut cōptum deprehendas, ſed in cuius forma animi uirtutes protinus eluceant: eſt enim hilari vultu, acribus oculis: baſi innititur ſic undiq; figuratæ, ut quadrantal refe rat, qua maxime figura res ipſa ſtabilis, atq; immobilis redditur. Quin & ipſum Deū eadem hac figura interdum honeſtāt. Cuius etiam comites æque, ac dux ipſe Deus, hilares ſplendidique cōſpiciunt, nec unquā de ſuo principe queruli, quales fortunæ ſequaces memorauimus, nec ab eo vlla in parte ſeiuncti, neq; diuiſi, ſed eius ſemper aſſeclæ, ſemperq; prouidentia eiuſdem fruentes. Fortunæ uero ſequacem cœtum omnem deſidem cernes, nec ullis artibus eruditum, ſed ſpe uaria ſemper deductum, currentemq; Deam communi quidem, ſed impari curſu ſequentem. nam alij longius diſtare uidentur, alij propius accedere, alij de manu etiam Deę pendere. in quibus Crœſum illum Lydum conſpicies, Samiumq; Polycratē: eosq; fortaſſe miraberis, dum alteri Pactolū cernes aura fluentem, alteri marinos etiam piſces inſeruientes. eiuſdem ordinis Cyrū, Priamum, Dionyſium reperies. quorum tamen omnium ſtatus adeo mutabilis eſt, ut pau lo poſt Polycratē F cruci affixum inſpicias, Crœſum Cyri imperio ſubditum, Cyrū in aliorū poteſtate conſtitutum, Priamum obſtrictum, Dionyſiumq; Corinthi. Si in cęteros autē te uertas, qui fortunę curſum ſe quuntur quidem, ſed tamen non conſequuntur, odio hos omnino habebis: ſiquidem pleriq; aut populi concitatores ſunt, aut meretrices, aut cinędi, aut amicitię proditores, tum homicidę, tū rapaces, tum etiam ſepulchrorum prædatores: nec pleriq; deſunt in id ſcelus inuecti, ut ne Dijs quidem ipſi parcant, ſed nefanda etiam ſacrilegia committant. Mercurij vero chorus modeſtos omnes continet, eoſdemque artium peritos, non currentes, non exclamantes, non inter ſe diſſidentes, ſed inter quos medium Deus ipſe locum teneat. hi uero ordine omnes circum diſpoſiti ſunt ſic, ut nulli locum ab eo deſignatum relinquant, eo tamē diſcrimine, ut qui primam ſedem, Deóque proximam in ambitu occupant, ij geometræ, arithmetici, aſtronomi, philoſophi, medici, grāmatici ſint. qui uerò alteram tenent, ij ſecundum chorum conſtituunt, in quo pictores, plaſtæ, ſculptores, fabri, architecti, magiſtri prima rudimenta docentes conſpiciūtur. poſt quos tertius locus ſequitur, quo cæteri artifices omnes continētur. Sic ſingulis quidem ſedes aſſignatæ propriæ ſint, omnes tamen pariter intuentur in Deū, eiusq; cōmuni parenti imperio. Sed & apud ipſum Mercurium pleroſque conſpicies, quos ille quarto quodā ordine electo donauit, ubiq; ſocios nunquā G à latere diuellendos adiunxit, & eos quidem eiuſmodi, ut maxime ab ijs, quorum ſtutricem fortunam diximus, abhorrere conſpiciantur. neq; enim geſtis in ciuitate honoribus, neq; generis nobilitate, neq; diuitijs ſolet hic Deus hominum indicare præſtātiā: ſed, quiſquis & bene uiuit, & cæteris eſt ſua arte præſtantior, eamq; legitime exercet, & iuſſis obſequitur Dei, hunc ille plurimi facit, hunc ceteris anteponit, hunc a ſe nunquā diſcedere patitur. Virorum igitur nomina, qui hunc ordinem illuſtrant, ſi ipſe intelligas, eos nō ſolum ęmulatione dignos, ſed etiam ueneratione putabis. Hic cernes Socratem, cernes Platonem, Homerum, Hippocratem, & qui hos viros ſe quuntur, quos omnes Deus & ſibi miniſtros elegit, & apud ſe primos, & quaſi alteros mercurios eſſe uoluit, quos nos ęque, ac Deos colimus, & ueneramur. Sed tamen cæteris etiam omnibus, qui Deo curæ non ſit, nemo eſt. ille enim non ſolum curat, quos coram ſe conſpicit, ſed etiam nauigātibus adeſt, quibus ſe nauigationis quoq; ſocium præbet, ut, ſi forte naufragium fecerint, his opem poſſit afferre. Ariſtippus enim, cum olim ſic miſere nauigaſſet, ut naui tempeſtatis perdita, in Syracuſia littora eiectus eſſet, primam fiduciā cepit, exiſtimans ſe ad Gręcos, & ſapientes uiros non ad barbaros eſſe delatum, argumento, ꝙ geometricam figuram in arena deſcriptam uidiſſet H deinde Syracuſas accedens, ut in gymnaſium uenit, quo loco illud græce exprompſit,

Quis uagum, atque errantem Oedipum
Hodie raris excipiet muneribus?

habuit, qui ſibi occurrerent, & ſalutationibus excipientes agnoſcerent, & pręſtantem quidem virum, ſed nunc egenū neceſſarijs rebus donarent. cum autē Cyrenen eiuſdem Ariſtippi patriam è Syracuſis quidā nauigare conſtituiſſent, ideoq; ex eo quæſerent, num quid familiæ ſuæ mādare vellet: ꝓcipite meis, inquit, vt eas res ſibi curēt parandas, quæ cū poſſeſſore in naufragio enatent.

Curare magis homines debere, vt bonis artibus inſtruantur, quam onerentur diuitijs, & Demoſthenis, ac Diogenis in diuites ignaros ſententia. CAP. 3.

QVàm multi igitur miſeri ſunt, quibus contra, quàm ille pręcepit, euenire uidentur, ut, cum omnia ſua uiuēdi cōſilia in diuitias referant, ſi forte in eiuſmodi caſus incurrerint, ne tum quidem auri, aut argenti obliti, ſed utroque corpori undique appenſo, cum his & corpus, & animam etiam perdant, nec id miſeri intelligere poſſunt, à ſe in primis in genere animalium rationis experti ex magis diligi, quę ſint artibus ornata: equos enim bello aptos, canes, quibus uenandi uis tributa ſit, cęteris pręferendos arbitrantur. Quin & ſeruos artibus curant

erudiendos

A erudiendos,idq́;magna argenti impenſa,ſeipſos aũt neglectos habent, nec ullius dignitatis eſſe curant. An igitur turpe non eſt,cum ſeruus decẽ millibus denariorum æſtimandus uideatur, dominum ne uno quidem dignũ exiſtimari?ſed quid inquam vno?ne ille quidem,ſi gratuitã ſeruitutem polliceatur,qui enim recipiat repeciet quenquã. quid item?an non è rebus omnibus ſeipſos tantummodo ignobiles reddunt?nam,cũ ſe nullis artibus inſtituendos curent, in genere animantiũ rationis experti nonnullas ſtudijs, quibus uis arti ſimilis ineſt,erudiendas ſtatuant, ſeruum,ſi ſegnis ſit,& artis expers,nihili faciendũ arbitrentur,curãm nec prædiorum,nec rei vllius reijciant ſed operam dent,ut hæc omnia q̃ optima ſint,quoad eorũm natura patiatur,ipſi vero ſibi quidẽ ineſſe animam intelligentes,ſemetipſos ex omni parte negligant,haud ſanè dubium relinquitur quin ſeruis,& ijs quidem abiectis ſe ſimiles efficiant.Quocirca huic hominum generi iure id obijciendum putarim:ò bone uir domus tua bene ſe habet,& ſerui omnes,& equi,& canes,& prędia deniq́; quæ q̃ poſſides,ijs bene eſt,tui uero ipſius cura nulla habeť. recte igitur uterq; & Demoſthenes & Diogenes:quorũ alter oues aureo uellere opertas eos uocat,qui diuites ijdemq; rudes ſint:alter eoſdem fico in præcipitio natæ aſſimilandos arbitratur.ut enim eius fructũ non homines,ſed corui graculi q; depaſcuntur,ſic talium diuitum opes nihil proſunt bonis ciuibus, ſed ab

B adulatoribus abſumi cernuntur.qui tñ poſt,ſi forte locupletis res oĩs conſumpta ſit,huic forte occurrẽtes,cum eius cognitionem diſſimulent,ſine ſalutatione prætereunt.Qua de re nec ille inelegans,qui huic locupletum generi ſimilitudinem cum fontibus eſſe oſtendit.quandoquidem hos,cum forte humore omni exhauſti ſunt qui ante ab iiſdem aquari ſolebant, mox abducta ueſte ꝓ mingunt.Illud igitur non ab re putandum,quiſquis non alia re,ſed tantum diuitijs efficit,ut ſit undique conſpiciendus,hunc,ſimul ac diuitijs priuatus ſit, à cæteris etiam rebus deſtitui,quæ ei partæ opum gratia fuerant,nam quid eſt,cur his ita non eueniat,quã do nullum è bonis proprijs poſſident,ſed alienis ſemper,& a fortunæ tributis gloriantur?

Aduerſus eos,qui nobilitatem generis oſtentant,& in eos Themiſtoclis,& Anacharſidis Scythæ præclara ſententia. CAP. 4.

NOn deſunt autem,quibus hoc idem eueniat.nam, qui ſe ſplendore generis efferunt,ij quoque cum bonis careant,quæ propria ſunt,ad ipſum genus oſtentandum confugiunt, cum ne id quidem intelligant,ſplendori generis quo admirabiles uideri uolunt,perinde ac ciuitatum numiſmatis vſu venire,quæ cum apud eas ipſas ciuitates probata plurimum valeant, apud alias tamen gentes & adulterina haberi,& nihili fieri cernuntur.qua de re non inepte dictum uidetur

C Neque te in ſublime generis extulit decus,
Neque me,dum nil habui,aluit genus.

Pręclar' igiť,ut inqt Plato,theſaur' sũt maiorũ virtutes,ſed pclari',poſſe illud Sthenei obijcere,
Maiores ſuperat uirtutis gloria noſtræ.

Si quam enim generis decus vtilitatem affert,eam eſſe putandũ eſt, inde nobis ſtudia moueri æmulandi uirtutũ exempla,quibus maiores illuſtrati ſunt,ne,ſi longo ab his egregia uia uirtutis laude ſuperemur,hoc illis dolorem,ſi modo ſenſus eſt uita defunctis,nobis dedecus afferat.quod etiam eo maius habetur,quo nobilitas magis elucet:Nã,quiſquis inſcius idemque genere obſcurus eſt,eum ſaltem fructum è ſuo genere capit,ut,quicquid in eo uitij eſt,id multorum cognitionem effugiat:quos autem ſplendor ſic illuſtrat generis,vt ne uitia quidem latere permittat, quẽ fructum ijs decus generis affert,niſi ut cum miſeri ſint,noti etiam eſſe cogantur, cumq; ſuo ſe genere indignos reddant,grauius & accuſentur,& uituperentur?Itaq; quiſquis ſplendorem prædicat generis,cum ipſe rudis atq; iners ſit,is,quicquid in ſe uitij babet, id minus venia dignum eſſe declarat.homines enim,quos humile genus obſcuros reddit,non æquè atq; ij,quos ſplendidum

D illuſtres efficit,inquiſitione explorati iudicantur.ſed illis,quamuis mediocris ſua ſit virtus, ignoſcimus tamen,eoſdemq; etiam comprobamus,quod iſtorum deeſt uirtuti,ignobilitati aſcribentes:hos uero,niſi eam laudem adepti ſint,quæ digna ſit maiorum uirtutibus,etiam ſi longe cęteris pręſtare uideantur,nulla tamen admiratione dignos eſſe putamus. Ex quibus rebus intelligitur,niſi quis admodum vecors ſit,artes nobis eſſe ſuſpiciendas,eaſdemq; tractandas. quę res efficiet,ut ſiue quis nobilis ſit,ſuo dignus genere uideatur,ſiue ignobilis,ipſe ſuum genus illuſtret,antiquum illum imitatus Themiſtoclem,qui,cum ei olim genus probro obijceretur, Ego,inquit, poſteris meis lucem excito,& meum ex me genus ortum habet,tuum uero in te deſinit. Notus etiam eſt Scytha ille Anacharſis,quam & admirabilis apud omnes ſit,ut ſapiens appelletur, quã quam barbarus erat:qui & ipſe,cum olim ſibi barbariem exprobari audiuiſſet,tum inquit: Patria mihi dedecori eſt,tu uero patriæ.ut his uerbis belle hominem reprehenderet,qui, cum nulla laude dignus uideretur,ſe illuſtrem ſplendore patriæ pręedicabat. Si igitur rerum euentus paulo diligentius animaduertas,reperies non ciuitatum ſplendorem gloriam attuliſſe ciuibus, ſed contra uirtutes ciuium , & eorum in artibus præſtantiam nomen decusque ciuitatibus perpetiſſe. Quis enim Stagyras celebret,niſi hæ lumẽ ab Ariſtotele accepiſſet?Quis Solos extollat, niſi his præſtantes uiri Aratus & Chryſippus eluxiſſent? Vnde Athenarum gloria tam longe lateque propagata eſt?non ſoli fęcunditate,quod tenue ſatis eſſe ſcimus,ſed laudibus uirorum , qui eo

loco nati complures,ijdemq; præſtantiſſimi gloriam ſuam patriæ impertiti ſunt. Hoc autẽ dilu- E
cide verum eſſe cognoſces, ſi tibi in mentem veniat Cleonis,& Hyperboli,qui talem fructum ex nobilitate Athenarum ceperunt,qualem vitia,ut famoſa ſint,expoſtulant.

Dicta ſues ſuit olim gens Bœotia vecors, inquit Pindarus.idem rurſus.

Si Bœotiom edamus ſuem. Hæc ille, cum vellet rudis gentis infamiam ſuo carmine breuiter abſoluere.

De ſpernenda corporis forma, niſi artibus & ſcientijs ſit ornata. *CAP. 5.*

IS igitur,qui Athenienſibus leges tulit,dignus laude videtur,quòd lege prohibuit, ne quis patrem aleret,qui filium artibus erudiendum non curaſſet.Nam,cum eo maxime tẽpore artes petendæ ſint,quo formoſiſſima noſtra corpora cernuntur,pleriſq;contingit,vt,cum ſe forma cõſpicuos intelligant,omnẽ aĩæ ſuæ curã ſpernãt,atq;reijciãt:poſt aũt,cũ iã eos pœnitet,id fruſtra q̃ruli dicãt,vtinã forma,q̃ me ꝑdidit,male ꝑeat.ijſdẽq;tũ venit in mentẽ Solonis illud,quo ꝑcipit nihil magis eſſe ſpectãdũ,q̃ vitæ finẽ.Itẽq; ſenectutẽ accuſant,eũ ſeipſos debeant: Euripidis vero ꝑceptũ laudant,Nõ tẽperantis eſſe formã ſupra q̃ mediocrẽ petere.Satius ergo putandũ eſt adoleſcentes ſuã formã uernos flores imitatã cognoſcere,eãq; breuẽ voluptatẽ polliceri,itaq; & Leſbiã eſſe laudandã,cum inquit:Formoſus tantus eſt,quantus in cernendi ſenſum cadit.Probus ve- F
ro idem protinus & formoſus eſt.Et parendum Soloni, qui hoc idem ſentire uidetur: contra autem ſenectutem,quæ aptiori & ueſtitu, & domicilio eget,& mille alijs rebus, tanquam aduerſus tempeſtatem imminentem præparare ſe quemq;debere exemplo boni gubernatoris, qui & procellas præſentit futuras,& ſeſe multo ante parat,ut earum impetum ſuſtinere poſſit.ſiquidem miſerum eſt Homeri illud, Rem excors intelligit actam.Quis igitur fructus ex formoſo, eodemq; rudi adoleſcente capi poteſt? an ad bellum vtilis eſt? ſed potius eiuſmodi adoleſcentibus Poetæ illud modo nominati non ab re obijciendum putarim.

At tibi connubij tractantur mollia facta.
Ito domum,rerumque tibi ſit cura tuarum.

Item de Nereo idem poeta,

Ad Troiam venit forma præſtantior unus,

Verum mollis erat. qua de re eius ſemel tantum in enumerandis Græcorum nauibus Poeta meminit,quò indicaret,vt mea fert ſententia,formæ nullam vtilitatem eſſe,niſi res ad vſum vitæ neceſſaria illi adiuncta ſit. Nec vero audiendi ſunt miſeri quidam, qui diuitias fructum eſſe formæ audent dicere.quæſtus enim,qui & libero dignus,nec laudis expers,& ſtabilis ſit, ex arte fieri poſtulat:quẽ uero formoſus ex ſuo corpore facit,is turpis eſt,& ſemper ignominiæ habendus.Itaq; ò adoleſcentes audite,moneo,uetus illud præceptũ, veſtramq; in ſpeculo effigiem interdum in- G
ſpicite:ut,ſiue quis ueſtrum ſe forma egregium iudicet,idẽ operam det, ne minori animæ laude præcellat, turpe exiſtimans formoſum corpus rudis animæ domiciliũ eſſe:ſiue ſe corpore cernat deformi,eo magis elaboret,ut animæ præſtet pulchritudine. quò canere illud Homeri poſſit.

Eſt alius,qui parua quidem ſit gratia formæ,
Sed tenuem formam verbis Deus ornat, & illum,
Cernere dicentem cunctos iuuat, ora pudore
Suffuſum placido: hic reliquos ſupereminet omnes:
Hic vrbe incedit gaudens, tibi quiſque uidetur
Inſpexiſſe Deum, dum lumina figit in illum.

Ex quibus omnibus nulli dubium relinquitur,niſi quis planè amens ſit,quin neq;ſuperbia generis,neq;opum gloria,neq; fiducia formæ,contemnenda artium ſtudia ſint. Hæc diſſeruiſſe ſat erat: ſed fortaſse non incõmodum eſt addere Diogenis quendam ueluti oõ reticẽdum epodum. hic,cum apud quendam epularetur,qui nulli rerum ſuarum ſtudio,aut diligentia deerat, nullam vero ſui ipſius curam habebat,excreans Diogenes undiq; circumſpexit, quò inſpueret, ac tandẽ bene agi putauit,ſi cæteris rebus parceret,ipſum uero dominum conſpueret.Qui,cũ indignatus H
eſset,cauſamq;facti quæreret,tum inquit Diogenes,nihil tam in tota domo neglectũ, q̃ tu mihi viſus es: ſiquidem parietes oẽs egregijs picturis ornatos inſpiciam, pauimentum ex teſseris tam precioſis extructum,ut ſimulachra Deorum ex ſeſe expreſsa repræſentẽt,uaſa omnia pura, ac nitentia,lectum & eius fulcra miro artificio elaborata, te uero harum rerum dominum cernam ex omni parte neglectum:ſolent autẽ homines loca,quæ uilia maxime,neglectaq;ſint,quo expuãt eligere.Itaq; ò adoleſcentes ne patiamini uos eiuſmodi eſse,ut quiſpiam uos conſpuendos putet neve uobis eſse cętera omnia pulchriora conſpiciantur: quanquam raro euenire uidemus, ut in eodem nobilitas,diuitiæ,forma reperiantur.quę etiam ſi interdum concurrant,turpe tamen uos in eo contemptu haberi,ut cęteris rebus exceptis,uos tantummodo conſpuamini.

Aduerſus Athletas, bonorum diuiſio. *CAP. 6.*

AGite igitur ò adoleſcentuli, qui & me diſſerẽtẽ audiuiſtis,& ad artes cõcitati eſtis,cauete, ne quiſpiam fallax, & impoſtor ſic animum ueſtrũ præſtringat, ut uos ipſos ſinatis in ſtudium

A dium uel prauę,vel inanis artis deduci.Illudq; intelligite, quæcunque hominum ſtudia ad uſum
vitæ non pertinent,eorum nullum artē eſſe.Sed in cæteris id ipſum uos cognoſcere arbitror:vt in
iacendis teſſeris,ut in ſtudio uel ambulandi ſuper tenues funiculos,vel voluendi ſe raptim in gy-
rum ſic,ut offundantur caligines.qualia Myrmeciadis Athenięſis & Calliſtrati Lacedęmonij ſtu
dia fuere. Athleticam vero,tantummodo ſuſpicor,ne & uiribus corporis & populari gloria pro
poſita,aliquem ueſtrum decipiat,ut artibus ipſam præferendam putetis. Quandoquidē & apud
maiores argenteis donis quotidie celebratam,& ęque,ac armis optimos,hoooratā intelligimus.
Eam igitur ob rem ſatius eſt nos aliquam in hoc genere ſtudij pręmeditationem habere, fallitur
enim facile quiſque,qui rem deliberandam noo pręmeditatus ſuſcipit.Hominum igitur genus ò
pueri partim cum Dijs,quod rationis particeps eſt,partim cum belluis,qđ mortale, communica
tum eſt.uos ergo communicationis meliori parte electa,dare bonis artibus operam debetis.quas
ſi conſequemini,quod in bonis maximum eſt,adepti eritis.ſin minus,oon tā uos inertiſſimis bel-
luis pudebit eſſe deteriores.Athleticum uero ſtudium quiſquis ſequitur,id niſi conſequatur , tur-
piſſimum eſt:ſi uero conſequitur,non tamē belluis melior efficitur. Quis enim leone,aut elephā
to fortior?quis lepore celerior?Quis item eſt,qui neſciat deos ipſos nulla de re, præterquam arti-
bus,eſſe laudatos?& homines præſtantiſſimos diuinis honoribus celebratos, noo quia bene uel
B in ſtadijs cucurrerint,vel diſcum in ſublime iecerint,vel luctam exercuerint,ſed artium beneficia
in homines contulerint?Aeſculapium quidem & Bacchum,ſiue prius homines fuerint,ſiue Dij à
prima origine ſint,maximis honoribus proſequimur,& celebramus:alterum, ꝙ medicinæ peri-
tus eſt,alterum,quod homines colendæ uitis artem edocuit. quòd ſi mihi noo credis, Dei certe
Pythij te mouebit auctoritas,qui & Socratem omnium ſapientiſſimum proounciauit, & Lycur
gum ſalutans his uerſibus affatus eſt.

Te mea conſpicio uenientem ad templa Lycurge,
Quem chorus omnis amat Diuum,quem Iuppiter ipſe.
Siſne Deus,dubito,vel ſis mortalis habendus.
Sed potius te ſpero Deum Numenque Lycurge.

Idem Deus Archilocum,quanquam uita defunctum,nō mediocri honore dignatus eſt. cum
enim,qui illum occiderat,ingredi in templum uellet,eo carmine deterruit Deus,

Vatem occidiſti,à templo procul ito profane.

At uero tu mihi uiciſſim narra,quæ dijs uoquam cum Athletis alloquia fuerint. quod non fa-
cies:ſiquidem,quid dicas noo habes.ſed fortaſſe teſtem, quaſi non fide dignum,reijcies:id.n.indi-
C care uideris , dum in teſtimonia vulgi orationem uertis,& gloriam petis ex eodem. quanquam
ſcio te,ſiue ægrotes,non medicorum vulgo,ſed paucis quibuſdam , & his quidem arte medendi
præſtantiſſimis curandum traderes:ſiue nauiges,non cuilibet nauigationis miniſtro , ſed uni gu-
bernatori commendares.denique & in paruis eandem rationem haberes. nam,ſi fabrile opus pe
tas,fabro crederes:ſi calceos,ſutori. ſi igitur hæc ita ſunt,cur,cum de rebus maximis cauſa agitur
te iudicem ipſum conſtituis,uiros autem te ſapientiores reijcis?ſed ut in præſentia Deos prætereā
audi,quid de Athletis Euripides.

« Cum mala innumera per Græciam ſerpant,
« Nullum deterius Athletarum ſtudio eſt.
« Qui primum ſibi nec parare diuitias
« Patiuntur,dum poſſunt.quo enim modo,
« Quiſquis eſt gulæ deditus,ventrique indulget.
« Diuitias parabit,ut alat familiam?
« Deinde nec ſe egenos,parareve rebus
D Aduerſis.nam in malis diu uerſati
« Moribus,res duras pro deſperatis habent.

Rurſus eundem,ſi placet,audi,quam inutilem omnem Athleticæ partem dixerit.

Quis lucta præſtans,quis pedibus celer.
« Quis bene vel diſcum extollens,uel maxillam,
« Percutiens,patriam ſeruauit coronam?

« Quòd ſi minutiora deſideras,audi quę rurſus ille.

An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
Diſcos habent?an clypeis,eum è patria
« Expellent,pedes dum curſu fatigant?
« Nullus.hęc fatua ſuot,ſi ferro conferas.

« Quod ſiquis Euripidem,cęteroſq; eius generis auctores contemnat , philoſophos uero iudi-
« ces ſtatuendos arbitretur,ex his etiam omnibus quaſi uno ore loquentibus audiet,uitio dandam
eſſe Athleticā . Nec eā uero ab ullis unquam medicis laudatam nouimus . quandoquidem illud
primum apud Hippocratem legis :"Affectio Athletica non eſt ſm naturam : melior eſt ſalubris
habitus.deinde & apud cęteros præſtantes medicos, qui poſt illum fuere , hoc idem reperies.

Sed omnino teſtium fide rem agi nolebam:hoc enim potius oratoris eſt,q̃ hominis ueritatem co E
lentis,quia tamen aliqui ad popularem laudem confugiũt,inanemq; gloriam ex uulgo petunt,
ſtudiumque propoſitum externis rebus remotis contemplandũ negligũt,iccirco teſtes hoc quo
que loco adhibere cogor,vt hi ne in hac parte quidem ſe nobis potiores intelligãt.itaq; Phrynę
illud commemorandum occurrit.Cum olim in cõuiuio quodam talis ludus celebraretur,ut per
vices inter conuiuas,quicquid libebat,imperare liceret,illa,cum cæteras mulieres tum anchuſa,
tum ceruſſa, tum etiamt fuco pictas cerneret, iuſſit aquam afferri, eamque manibus hauſtam
ſibi ſæminam quãq; ad faciem admouere,mox linteo protinus eam detergere.quod,cum ab illis
omnibus,& à Phryna ante alias actum eſſet, cernere erat faciem cæteris quidem fœminis conti-
nuo maculis repletam,ut laruas te uidere diceres,Phrynæ uero formoſiorem redditam, quippe
quæ non fucata erat,ſed ſuapte natura formoſa,quæq; nulla arte ad formã egebat. Quemadmo-
dũ igitur uera pulchritudo tunc optime exploratur,cum ipſa per ſe ſola eſt cæteris omnibus re-
motis,quę foris aſſumuntur,ſic Athletæ ſtudium perpendere ſolum oportet,uidereque,an ullam
utilitatem uel publice ciuitatibus,vel priuatim Athletis ipſis afferat.Cum igitur bona,quæ in re-
rum natura continentur,alia animi ſint,alia corporis,alia exteriora,nec præter hæc ullum aliud
bonorum genus excogitari poſſit,nulli dubium eſt,quin ne in ſomnis quidem ullius ex bonis a- F
nimi participes Athletę ſint:quandoquidem ne quidem,an animum habeant,intelligunt, ne dũ
rationis participem eum eſſe ſciant.nam,cum & ſanguinis, & carnis mole ſe onerent,animam
ſuam quaſi largo cœno ſuffocant,atq; obruunt,ut nihil paulo reconditũ intelligere queãt,ſed a-
mentes perinde,ac belluæ,ſint.At hi fortaſſe inſtabunt,ſeq; alicuius è boni, quæ ad corpus atti-
nent,auctores eſſe contendent,ſed quod erit illud?an ſanitatem,in eo genere bonorum pulcher-
rimam,id eſſe dicent?immo,qui in maiori uitę periculo ſit,ex uitioſo ſcilicet corporis affectu,re-
1.Aph.3.Ext. or.1.3.e peries neminẽ,ſiquidẽ Hippocrati credas,à quo"bonus ad ſummũ habitus periculoſus dictus eſt,
quem tamen iſti affectant.Quin ẽt illud & ab eodem recte ſcriptum eſt, & ab omnibus probatũ
6.demor.vul. com.4.22.cl. 3.185.g habetur,"Sanitatis ſtudium citra & cibi ſatietatẽ,& rerum omniũ tarditatem poſitum eſſe.Athle
tæ uero ſic cõtra pręceptum id agunt, ut plus iuſto ſe & in laboribus corporis retineant, & cibis
impleant,& omnino,quidquid ſenex ille pręcipit, Bacchãtium more inſanientes contemnant.il
6.demor.uul. cõ.4.à princi pio. le.n.cum ſalubrẽ uictus rõnẽ p̃cipere cõſtituiſſet,ſic ſcriptũ reliq̃t:"Labores,cibi,potiones, ſom-
ni,uenus,oĩa moderata.Iſti uero & gymnaſia quotidie ſine mõ fatigãt,& cibis ſic utunť,ut eos ui
ſępe ingerant,& ad mediam noctem produeant,ut Homeri illud iure in eos dicendum arbitrer.
Noctem Dij reliqui totam,milesque trahebat. G
Defeſſus, placido reſoluti membra ſopore.
Sed nullus miſeros Athletas ſomnus habebat.

In ſomnis autem eam moderationem adhibent, quæ cæteris uitæ ſuæ partibus proportione
reſpondeat.nã,cum alij,qui ſm naturam uiuunt,à munerib. ſuis deſiſtunt,cibumq; petunt,tunc
Athletæ à ſomno excitati exurgunt:vt eorum uitam ſues imitatã dicas, niſi ſues neq; immodicis
urerentur laborib.neq; ui cibis explerẽtur,qđ utrunq; in Athletis nouimus. adde, quod iiſdem
terga rhodophanis dirumpuntur. Ad hæc aũt, quæ ab antiquo Hippocrate dicta retulimus, il-
2.Aph.51.Ex. ut ſup.3.c lud item ab eodem ſcriptore pręceptum habemus."Multum,& ſubito uel implere,uel exinanire
vel calefacere,uel refrigerare,vel mõ quouis alio corpus mouere periculoſum,omne.n.multum
inquit,naturæ inimicum.Athletæ uero neque hæc præcepta audiunt,neque alia,quę ut ille recte
ſcripta reliquit,ſic iſti negligunt,atq; reijciunt,vt omnia agant,quæ à præceptis ſalubris uictus ab
De alimento circa mediũ. horreant.Ex quibus rebus relinquitur,vt nõ ſanitatis ſtudiũ,ſed morbi potius,hoc genus exerci-
tij dicendũ putarim,idemq; ſentire Hippocratem,cum inquit,Affectus Athleticus non eſt ſecun
dum naturam,melior eſt ſalubris habitus.Quibus uerbis Hippocrates non Athleticam ſolum a H
modo naturæ abhorrere declarauit,ſed etiam Athletici corporis affectui habitus nomen eripuit,
ut illos eo nomine priuaret,quod corpori uere ſano ab antiquis tributũ eſt: ſiquidem habitus ſta-
bilis eſt,uix que mutabilis affectio:bonus uero ad ſummum Athletarum habitus & facile mutabi
lis eſt,& periculoſus:nam,cum neq; capax incrementi ſit,ſiquidem ad ſummũ peruenerit, neq;
poſſit in eodẽ conſiſtere,neq; quieſcere,relinquitur ut uiã in deterius capiat. Habes igitur qualis
Athletis,dũ Athleticam tractant,corporis affectio ſit.Cũ uero ab eo ſtudio ceſſant,deterius mul
to eorum corpora affecta cernuntur:aut enim paulo poſt,mortem obeunt:aut,ſi ad prouectam
ætatem,non tamen ad ſenectutem perueniunt.quam ẽt ſi attigerint,à Litis tñ Homeri nihil diffe
runt,quandoquidem Claudos,rugoſos,ſtrabones conſpicis illos.

Sicut.n.murus urbis machina ante concuſſus,facile quacũq; ui diſijcit̃,diſſipatusq; neq; terræ
motũ ferre,neq; casũ leuiorẽ poteſt,ſic Athletarum corpora crebris ictibus,dũ ſuo utuntur ſtu-
dio,debilitata,ruptaq;, & languida reddita,lædentibus cauſis quibuſcũq; uel leuiſſimis obnoxia
relinquunť.Oculi.n.tũ ſæpe circũfoſſi,ſpatio t̃pis,cũ uires corporis reſiſtere,ac mẽbra tueri deſi-
nũt,fluore(Græci rheuma uocãt)repleri cernunť.Dẽtes itẽ,quos ſæpe ante cõcuſſos uires interie
cto t̃pe deſtituunt,deciduos fieri uidemus.Quin & intorti articuli infirmi reddunť,ut vllã uim uel
leuem

A leu em,occurſantem ferre nequeār,& quęq; ſiue ruptio,ſiue neruorū diuulſio,quam Græci ſpaſ-
ma uocant,facile incidit.Ex quibus rebus patet,qui in ratione ſanitatis magis ſit, quam Athletę,
miſer,reperiri neminem:ut eos nomine non degeneraſſe iure dixeris,ſiue à miſero,quem Græci
ἆθλον dicunt, athletæ nominati ſint, ſiue communi origine ambo à miſeria, quam ἀθλιότητα uo-
cant, tanquam ab uno fonte nomen acceperint:Sed cum de maximo exponis corporis, quod ſa
nitatem nuncupamus, nobis diſputatum ſit, ad reliqua eiuſdem generis bona tranſeundum eſt.
Quantum igitur pulchritudine præſtent,intelliges:ſi eorum naturalem formam non modo nihil
ab Athletica iuuari,ſed etiam eorum plures,quibus ante ſatis apta eſſet membrorum compago, à
Gymnaſtis exceptos,ſaginatoſque,& in molem carnis,ac ſanguinis auctos,in diuerſam formę ſra
tionem traductos uideas eorumque nonnullis,& ijs maxime,qui pancratio,aut ceſto decertent,
faciem ex omni parte deformem,uiſuque horribilem cernas,ſed cum membrum aliquod planè
abruptum eſt,aut intortum,aut effoſſi oculi,tūc,opinor,tunc,inquam,maxime pulchritudo,quę
fructus Athletici ſtudij eſt,perſpicua,euidensque efficitur. Hæc igitur,dum ſe in ſuo ſtudio reti-
nent,ſibi ad pulchritudinem parant.Cum uero ab eo dimiſſi ſunt,tum & reliqua corporis ſenſo-
ria pereunt,& membrum quodque,ut ante dictum eſt, diſtortum uarijs modis corpus informe
B reddit.Sed in cæteris fortaſſe,de quibus modo diſſeruimus,Athletæ cedent,quod uero reliquum
eſt corporis bonum,quod uires appellamus,id ſibi uendicantes inſtabunt,(hoc enim eſt, quod
mihi uidere uideor)idēq; cæteris oībus pͧualere profitebūtur;ſed ò Dij immortales , quęnā ſunt
eæ uires,quas iſti ſibi uēdicant?aut ad quod uitæ munus vtiles?an ad agros colēdos? ſed ò q̄ be
ne & fodere,& metere,& quidquid aliud,quod ad agricultutam attinet,agere poſſunt. Sed for-
taſſe ad belli munera obeunda:rurſus igitur Euripidem accerſe,ut eos ſuis verſibus celebret.

An cum hoſte pugnabunt,dum manibus
Diſcos habent? uere enim
Nullus.hæc fatua ſunt,ſi ferro conferas.

Sed forte contra frigus,æſtumque validi ſunt,Herculis illius ęmuli,ut una & per hyemem , &
per æſtatem pelle operti uitam traducant?vt ſine calceatu incedant?vt ſub dio dormiant?aut hu-
mi cubent?quin potius ad hæc omnia imbecilliores nuper natis infantibus cernuntur? Quid igi-
tur reliquum eſt,in quo bi ſuas vires oſtentent?aut quid eſt,ex quo ſuperbi incedant?certè nō eo
qđ vel ſutores,vel ædificatores,vel fabros materiarios in palæſtra ſubſternere,aut in ſtadio poſ-
ſunt,ſed eo fortaſſe,quod,dum ſe in puluere uerſant,dies abſumitur.At eadē gloria & perdices,
C & coturnices efferri licebit,quandoquidem & ipſę totum diem cęno ſe proluentes conſumunt,
Sed per Iouem Nilo ille Crotoniata immolatum taurum humeris ſuſceptum olim per ſtadium
geſtauit.ò incredibilem amentiam,quando ne id quidem intelligunt,ꝙ eiuſdem uictimę corpus
paulo ante,cum adhuc uiueret,anima ſua geſtauit,idq́; longe facilius,quam Milo, ut illa currere
etiā ſub onere poſſet,quanquam prę Milonis anima nullius erat dignitatis.Sed & genus mortis,
quam ille obijt,quàm amens eſſet , declarauit:nam,cum olim in iuuenem quendā ligna interie-
ctis cuneis ſcindentē incidiſſet,eumque irridens à munere ſuo abduxiſſet,ipſe ſolis iniectis mani
bus ligni partes utrinq; apprehendens,auſus eſt eas in diuerſa diuellere:ſed in primo conatu to-
tis exhauſtis uiribus,ligni quidē partes vtrinq; uſq; eo diſtraxit,ut dimiſsi cunei deciderent, ope-
ri uero perficiendo non ſuffecit,ſed diutius renixus,tandem victus eſt:nec tamen manibus eripiē
dis conſuluit:quæ à ligni partibus in ſe recurrentibus ſic attritę ſunt,vt poſt Miloni miſeram mor
tem inferrent.Quam magnum igitur fructum cępit ex mortuo geſtato tauro,quo minus in mali
quidquam incurreret?quam bene res Gręcorum publicas,dum cum Barbaro bella gererēt, hic
Milonis in tauro labor, non Themiſtoclis ſeruauit ſapientia? qui ut recte primum oracu-
D li ſententiam aſſecutus eſt,ſic talem deinde ſe imperatorem pręſtitit, qualem tanti imperij ratio
poſtulabat:Sapientis enim couſilium unum multorum manus ſuperat,inſcitia uero , cum ſem-
per per ſe mala ſit,iuncta armis peior eſt.Ex ijs igitur,quę dicta ſunt,iā ſatis patere arbitror,nul-
lam uitę partem reperiri,quæ ullam ab Athletica utilitatem capiat. Athletas uero nec ipſos ullā
ſibi è ſuis actis dignitatem parere inde,opinor,cognoſcetis, ſi uobis eam narrem fabulam , quā
non inelegans quidam gręcis uerſibus expreſſit.quos dicam ſic,vt res poſsit intelligi.

Si Iouis ſententia cunctis animantibus
Communis eſſet uiuendi ratio
Sic,ut olympijs dicatus præco
Non ſolum homines ad certamen uocaret
Sed & cæteris mandaret animalibus,
Vt in ſtadium uenirent,idem,nullus,
Opiuor,homo ferret coronam,ſed in
Dolicho(quaſi longo curriculo dicas)
Superior alijs gaudebit equus:
In ſtadio lepus ſibi primas aſſumet:

In diaulo

 E

In diaulo(quaſi in ambitum curriculo
Deflexo dixeris)victoriam feret
Caprea:ita relinquetur excluſus
Homo ab omni pedum uictoria,
O celeres uos,qui exercetis Athleticam,
Sed nec poſt Herculem quiſquam leone,
Aut elephanto fortior uidebitur.
Taurum arbitror cæſtu coronandum.
Aſinus inquit,ſi calcibus contendat,
Ante alios ibit corona ſuperbus.
Quare in hiſtoria,qua multa reconduntur,
Scribetur aſinus paneratio uiciſſe
Homines,eum prima & uigeſima
Olimpiade uiſus eſt rudiſſe uictor.

Eleganter admodum fabula hac declarātur uires corporis Athletici nihil ad humana munera pertinere:quibus ſi nihil cęteris Athletæ pręſtant animalibus,quod aliud reliquum erit in genere F bonum,quod iſti ſibi vendicent?nam nec,ſiquis bonum corporis uoluptatem ſtatuat,eius Athletis pars ulla tributa eſt,ſiue Athleticam exerceāt,ſiue ab eadem ceſſarint.quandiu enim ſeſe exercent,tandiu in laboribus & miſeriis cernuntur,nec iccirco tantum , quod crebris fatigationibus rumpuntur,ſed etiam,quòd ui ſe cibis explent:cum uero exercitatione diſpoſita ſe in quietem receperunt,tunc pluribus corporis mutilatis membris conſpiciuntur:Sed eo fortaſſe ſe laudibus extollunt,quòd in congerendis opibus cęteros omnes ſuperant: quin potius eos omnes uidere eſt alieno ęre obſtrictos,non modo dum ſuo utuntur ſtudio, ſed etiam dum ab eo dimiſſi quieſcūt: vt eorum neminem reperiri liceat diuitis familię ęconomo quamuis ignobili locupletiorē. Sed nec hoc ipſum omnino ab eo genere ſtudij diteſcere,quod non artem , ſed exercitium appellamus,dignum eſſe putandum eſt:uerum eam artem tenere,quę nuſquam artificem deſerat, ſed ei ſemper aſſiſtēs,etiamſi in naufragium incidat,eum eo enatet:qua arte carere videmus & qui res locupletum procurant,& qui publicani nuncupantur,quique mercaturam exercent,quanquam hi maxime diuitias ab exercitijs parant.at ijdem vero ſi forte pecuniam amiſerint,exercitationes vna perdant,neceſſe eſt.quandoquidem hæ forte aliqua egent,qua ſe ſuſtineant.quæ quandiu adeſt,tandiu renouari amiſſum exercitium nequit:nec uero,qui eos fœneret,reperiunt quenquam G niſi pignoribus aut hypothecis oppoſitis. Quocirca,ſiquis ueſtrum ſtabilem certumq; quæſtum ſibi faciendum optat,eam artem tractandam ſuſcipiat,quę,niſi artificis morte,finiatur. Cum artium igitur duo prima genera ſint,aliæ †{nobiles,quæ in munere animi poſitæ ſunt,quas liberales vocant}:aliæ ignobiles,quæ labore corporis tractantur,quas *mechanicas appellant,ſatius exiſtimare debetis, ſi uos primo genere electo , aliquam ex liberalibus diſcatis: aliæ enim deſerere artificem in ſenectute ſolent. in primo genere ſunt Medicina, Rhetorica, Muſica, Geometria, Arithmetica,Computandi ſcientia, Aſtronomia,Grammatica,Legumque peritia:quibus adde,ſi placet,Plaſticen,& picturam:nam , & ſi vtraque opificis manu tractatur, neutra tamen uiribus iuuenis corporis eget. Itaque ex hoc artium genere aliqua uobis ò adoleſcentes eligenda exercendaque eſt(niſi forte cui ingenium planè hebes ſit)im primisque Medendi ſcientia,quæ iudicio meo in eo genere præſtantiſſima eſt, quod deinceps indicabimus. H

† λογικαί τε εἰσὶ καὶ σεμναί

* βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικάς.

GALENI

A

GALENI SI QVIS OPTIMVS MEDICVS EST, EVNDEM ESSE PHILOSOPHVM

B

Ludouico Bellisario Medico Mutinenſi interprete

Quantum utilitatis ars diſſerendi. philoſophiæq́; cognitio medicis afferat.

VT Athletę quamplurimi ſunt, qui victoriam ferre ex olympijs optant, nullam tamen operam, ut id conſequantur, impēdūt, ſic multis medicis euenire videmus: qui cum Hippocratem laudent, & in arte medendi cæteris anteponāt, ipſi tñ oĩa aliud potius agunt, q̃ vt ei, quem prædicant, ſimiles efficiantur. Ille.n. non minimū eſſe, quod in medicinam aſtronomia conferat, admonet: & geometria. ſ. quæ aſtronomiā præcedat, neceſſe eſt: medici vero, qui multi ſunt, ab harū utriuſq; ſtudio uſq; eò ipſi abhorrēt, ut alios ēt id conantes coarguāt. Ille idē naturam corporis, quam totius medicinæ ordinis principium ſtatuit optime cognoſcēdam eſſe præcipit: at ijdem iſti in ea re ita ſtudium ponunt, ut non modo nullius ex partibus corporis ſubſtantiam, aut formationem, aut magnitudinem, aut nexum, aut quæ eſt cum propinquis cōicatio, ſed ne poſi-

De aere, aq. & lo c.1.cl.1 a.d

De loc. in Homine non p-cul ab initio.

C turam quidem noſcant. Idēq; q̃ p genera ſpeciesq; ignota ſit morborum diuiſio, iccirco medicis à curandi ſcopis errare contingat, aĩaduertit Hippocrates, cū nos ad rōnalē cōtēplationē (Græci logicam uocant) adhortaĩ: nr̃æ uero ætatis medici ita ab eius ſtudio auerſi ſunt, ut eos ēt, qui in ea re operam cōſūmant, quaſi inutilia tētantes reprehēdant. Sic & ille idē Hippocrates ad p̄cognitionē morborum, & q̃ p̄teriere, & q̃ p̄ſentes, & q̃ futuri ęgro corpori ſint, multā nobis parari oportere prouidentiam admonuit: at iidē medici huic ēt artis parti uſq; adeo operam nauant, ut ſiq̃s curſum ſanguinis è naribus, aut ſudorē prędixerit, eū & magnū, & admirabilia, cōtraq; opinionē oĩum loquētē exclamēt vt ijdē iſti multo ēt minus, ſiq̃d aliud prædictum ſit, ſuſtineant: multo minus formā rōnis victus ad morbi futurum cōſiſtēdi uigorē cōſtituant, quanq̃ eiuſmodi rōnem ciborum habēdam cēſet Hippocrates. Quid igitur reliquum eſt, in quo virum æmulantur? ſiq̃dē nō in dicēdi grauitate, cuius laudē ille aſſecutus eſt: hi vero ita ſunt ab ea virtute remoti, ut eorū multos videre liceat bis verbo in uno peccantes, qđ ne intelligi q̃dē facile pōt. Quibus de rebus q̃rendam cām putaui, ob q̃ iſti, quāq̃ oēs virū admirātur, à lectione tñ eiuſdē ſcriptoris ſeſe auertant: vel, ſiquis eius ſcripta legit, nō tñ ea intelligat, q̃ ab auctore dñr: vel, ēt ſi intelligat, nō tñ ad eā intelligentiā exercitationem adiungat, ut diſciplinā cōfirmet, atq; ad habitū p̄ducat, cōpertū hñs

1. Progn. tex. 1. cl. 4. f. 189. c

2. Aph. 9. Ex or. fol. 4. g

D nos eā laudē, quæ in quocunq; rerū gñe ſumma eſt, uoluntate ſimul, & potētia cōſequi, vt, quiſq̃s earū altera careat, eū à fine, quē expectat, fruſtrari neceſſe ſit. Etenim, ne ab Athletarū exemplo diſcedā, aut q̃a carent innata corporis habilitate, aut q̃a ſine exercitatione id langueſcere ſinunt: iccirco, q̃ optant, id conſequi non poſſe videmus. At illis üſdē Athletis ſi corporis habitus dignus victoria ſit, ſi exercitatio reprehenſione careat, q̃d eſt, q̃ eos impedire poſſit, ne coronā è certamine ferāt? Nū igitur utriuſq; rei inopes nr̃i t̃pis medici ſunt, ut neq; facultatē, neq; voluntatē ſatis dignā in artis ſtudium conſerant? an cū alterā habeant, altera carēt? Nunc igitur naſci neminē, q̃ artis capax tā humanæ ſit, alienū à rōne mihi vr̄, cū mūdus idē ſit, q̃ olim fuit, anni tēpora eundē ordinem ſeruent, Sol circuitus ſuos nulla ex parte mutatos, percurrat, deniq; quæq; ſtella ſiue fixa, ſiue errans eandem oĩno ſtatus rōnem retineat. Verū rationabile eſt, tū propter malā educationem, qua temporibus his utūtur hoĩes, tū propter diuitias virtuti p̄poſitas, vel qualis Phidias inter plaſtas, vel qualis inter pictores Apelles, vel qualis inter medicos Hippocrates, talē hac ętate effici neminem, quanq̃ nobis, quibus poſt antiquos illos naſci cōtingit, & ab ijſdem artes plurimū prouectas accipere, non paulo plus cōmodi ad artes ipſas datum eſt. Facillimū ergo erat nos ea, q̃ ut inueniret, diu elaborauit Hippocrates, breui tempore edoctos, quod uitæ ſupererat, id in iis, q̃

arti deerant, inueniẽdis conſumere. At quiſq; plus diuitijs, quàm virtuti, tribuit, artemq; non de E
hominibus benemerendi, ſed quæſtus gratia petit, eũ non licet artis finem expetere. quem ſi ex-
petimus, ante diteſcent alij, q̃ nos ad id, quod habemus animo, perueniamus: non enim ſimul poſ
ſumus, & pecuniam congerere, & arti tam magnæ operam dare: ſed, qui alteram uehemẽtius ap
petat, alteram contemnat, neceſſe eſt. Quid igitur? an noſtris ſeculis quenquam memorare poſſu
mus, qui tantũ habere cupiat, quantum ſatis ſit ad uſum uitæ neceſſariũ? an reperiri liceat, qui non
verbis tantum effingere, ſed etiã propriis uitæ exemplis docere poſſit diuitiarum terminum, qui
Soranus in uita Hipp. & in epiſt. ad Hiſtanidem. quidem ſit ſecũdũ naturam, non ultra, q̃ ut fames, ſitis, frigus abſit, progredi? ſed, ſi quis tñ eiuſmo-
di eſt, is & Artaxerſis, & Perdicæ poteſtatem contemnet, nec vnquam in conſpectum huius ibit:
huic vero ſic ægrotanti, vt Hippocratis artem deſideret, medebitur quidem, non tñ ſemper cum
eo eſſe volet, ſed Cranonem & Thaſum, aliaq; ad oppida multa proficiſcetur, ut pauperibus his
De lege ſiné uerſ. locis ægrotantibus curationes adhibeat. ˚Cois hominibus, ciuibusq; ſuis Polybum, aliosq; diſci-
pulos relinquet: ipſe Græciam peragrans omnem perquiret: nam cum ſcribere aliquid de na-
tura locorum oporteat, quam ut, quemadmodum ratione didicit, ſic experimentis comprobet:
cum vrbes intueri proprijs oculis neceſſe eſt, nunc eam, q̃ verſa ad meridiem eſt, nunc, quæ ad ſe-
ptentrionem, nunc q̃ ad Solis ortum, nunc quæ ad occaſum: cernere etiam, quæ humili loco, quę F
ve excelſo poſita ſit: eam cõtemplari, q̃ aq̃s obnoxia, ſiue ex litoribus maris ſũptis fluãt, ſiue de fon
tibus ſcaturiant, ſiue de cœlo decidant, ſiue ex ſtagnis, fluuijsve redundent, alluatur: uiſere eam ẽt,
quæ ad magnum flumen, quæve ad ſtagnũ, quæ ad mare, aut ad montes ſita eſt: quærere, ſi qua al
gens aquis uehementer frigidis, ſi qua calidis vtatur, & ſi qua nitroſis, aluminoſisve, aut ſi quæ alię
eius generis ſunt: ad ſummam, ne agam de ſingulis, cætera omnia conſiderare oportet, quę nos &
De aere, aq. & loc. c. 1. cl. 2. f. 2 ipſe Hippocrates edocuit. ˚Quas ob cauſas ſiquis talis futurus eſt, eum nõ modo aſpernari diuitias,
ſed etiam ſummo labore, atq; induſtria uti neceſſe eſt: at non licet induſtrium eſſe quemq̃, qui ſe,
aut vino obruat, aut cibis expleat, aut veneri dedat: deniq; q̃ pudendis vẽtriq; indulgeat. Ex quo
efficitur, vt, ſiquis verus medicus eſt, idem ſit, ut veritatis, ſic ẽt temperantię amicus. illudq; intel-
ligitur eundem eſſe methodi rationalis ſtudioſum ut morborum quot genera ſint, ſpeciesq; co-
gnoſcat, utq; in ſingulis illis quo pacto ſumenda ſit indicatio remediorum, intelligat, atq; hac ea-
dem methodo ipſam corporis naturam docemur, & quæ ex primis conſtat elementis, quæ tota
inter ſe tẽperata ſunt: & quę ex ſecundis compoſita eſt, quę & ſenſibilia ſunt, & (vt eo nomine
vtar) ſimilaria appellantur: & quę tandem ex partibus organicis expletur. quinetiam & quæ vtili
tas ex omni harum partium genere, & quæ actio aĩalibus eſt, ex illa eadem methodo cognoſci- G
mus: q̃ñ quidem & eas oportet non inexploratas negligere, ſed demonſtratione perceptas habe-
re. Quid igitur? an aliquid iam reſtat, cur medicus non philoſophus ſit, is, inquam, medicus, qui ar-
ti operam Hippocrate dignam impendat? ſi enim, vt corporis naturam cognoſcat, & morborum
dr̃ias, & præſidiorum indicationes, cum rationalem contẽplationem exercere oportet, vt autem
in harum rerum ſtudio induſtriam ponat, retineatque, diuitias contemnere & temperantia uti ne
ceſſe eſt, hic iam oẽs philoſophię partes habebit, & quæ ad diſſerendi rationem, quam logicam: &
quæ ad rerum naturã quam phyſicam: & quæ ad mores, quam ethicam Gręci dicũt, attinet. Nec
uero timendum eſt, ne, qui pecuniam contemnat, & temperantiam ſeruet, is turpe quicquam, aut
vitioſum committat: quidquid. n. homines iniuſte audent, id aut auaritia impellente, aut volupta-
te pręſtringente committunt. ſic & reliquas virtutes eundem hr̃e neceſſe eſt: quandoquidem om-
nes inter ſe connexę ſunt: nec poteſt, qui unam habet, non cæteras omnes ſtatim habere, tanquã
ex uno fune reuinctas. Si igitur, ut & artem primum intelligant, & eandem deinde exerceant,
philoſophia medicis neceſſaria eſt, haud dubium relinquitur, quin, ſiquis medicus eſt, idem omni-
no ſit & philoſophus. non. n. illud demonſtrationem deſiderare arbitror, ſiquis arte medica pro-
be uſurus ſit, ei opus philoſophia eſſe, cum non deſint, quos tam pecuniarum cupidos ſæpe videa H
mus, ut venefici, non medici ſint: artemque in contrarium ſcopo eiuſdem abuſum detorqueant.
Num igitur iam de noĩbus certabis, nugisque contendes, ut temperatum, continentem, diuitias
infra ſe ducentem, iuſtum debere eſſe medicum dicas, non tamen philoſophum? eundemque cor-
porum naturas cognoſcere, inſtrumentorum actiones, partium utilitates, morborum differẽtias,
curationumque indicationes, non tamen operam diſciplinæ rationali dediſſe? an rebus conceſſis
te contendere de ſolis nominibus pudebit? at ſero quidem, ſatius tamen, ut iam reſipiſcas, nec, ut
gracculus, aut coruus de uocibus contendas, ſed in inquirenda rerum ueritate operam conſumas:
non enim habes, cur ſutorem bonum aut textorem ſine diſciplina, & exercitatione quenquam ef
fici poſſe neges, iuſtum uero aliquem, aut temperantem, aut demonſtrationis peritum, aut rerũ
naturam ſcientem repente apparere dicas, quãquam neque doctoris eruditione, neque ſui ipſius
exercitatione ſit uſus. Itaque, ſi hoc impudentiæ eſt, illud hominis non de rebus, ſed de nominib.
altercantis, certe nos primum ſtudium debemus in philoſopia conſumere, ſi ueri Hippocratis æ-
muli eſſe volumus, quod ſi fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedum ſi-
miles, ſi cognitis us, quę ab illo bene dicta ſunt, cętera, quę arti deſunt, ipſi inueniamus.

GA-

A

GALENI DE SOPHISMATIS
IN VERBO CONTINGENTIBVS

Horatio Limano interprete.

B *Sex modis Sophiſmata in dictione contingere, Ariſtotelis auctoritate.* CAP. I.

ARiſtoteles philoſophus, cum in libro de ſophiſticis elenchis, quaſi redargu
tionibus dixeris, conſcriberet nobis, ſophiſmata quot modis in dictione
contingant, modos ipſos ſex eſſe ad hunc modum ponit: primum in æq
uocatione, in ambiguitate alterum, tertium in accentu, quartum in com
poſitione, quintum in diuiſione, in dictionis figura ſextum. Sophiſma in
æquiuocatione uocat, vbi nomina in oratione poſita plura ſignificant, ut
venatus ſum canem: plura enim hęc oratio ſignificat uitio uocis eius
(canem.) Sophiſma uero in ambiguitate appellat, cum oratio ipſa ex ſe to
ta duplicem ſenſum ſignificat, vt hunc liceret capere me: in qua oratione
nihil anceps eſt ratione nominum, ſed oratio ipſa, ut oratio eſt, ſenſum in agendo, & patiendo cō
ſundit. Vitium uero ex accentu dicit, cum culpa accentus, qui nomen in diuerſas ſignificationes
trahat, dubia oratio efficitur. vt ὄρος ἵστατο, hoc eſt mons, aut terminus ſtabat, ipſum enim duplex
propter duplicem accentum eſt, in principio poſitum, aut ſublatum. Sophiſma uero in compoſi-
tione, & diuiſione, cum ipſæ ſignificationis differentiam faciunt, ut Quinquaginta uirum centum
C reliquit Achilles. differentia enim eſt in uerbo, virum, aut compoſito cum quinquaginta aut
à quinquaginta diuiſo. Secundum uero dictionis figuram, cum aliud dictio uere ſignificat,
aliud uero propter ſpeciē, & figuram, ſignificare uidetur, ut uerbum, audio: nam paſſionis eſt, cum
actionis eſſe uideatur propter prolationem, ideſt figuram ſimilem iis, quæ uerborum actionis
ſunt, ut curro, intelligo. trahet enim ad utranque partem ſophiſticus homo ad paſſionem, quo-
niam ita eſt: ad actionem, qui ita videtur. His vero ſex enumeratis modis, deinceps oſten-
dit nullum eſſe ab eo prætermiſſum, neque poſſe aliquod in verbo ſophiſma, extra modos propo
ſitos cadere. Verba vero, quibus id oſtendit, hęc ſunt: Huius rei fides eſt, & ea, quæ per inductionē
fit, & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & ꝙ tot modis, nominibus iiſdem, & orationibus nō
eandem rem ſignificamus. Ea igitur, quæ de inductione loquitur contextus pars manifeſta eſt. ſi
enim ſingula in uerbo ſophiſmata percurras, ſumasque, nec u llum horum appareat extra prædi
ctos modos cadere, perſpicuum iam ita eſt nullum prætermiſſum eſſe modum: quod uero ſequi-
tur, omnino obſcurum eſt, quid uelit: cum dicit: & ſyllogiſmus, & ſi alius aliquis ſumatur, & ꝙ tot
D modis, nominibus iiſdē, & orationibus non eandem rem ſignificamus, ſiquidem nec, quonā mo-
do alium aliquem ſumamus ſyllogiſmum dictum eſt: id vero, & quod tot modis, nominibus iiſ-
dem, & orationibus nō eandem rem ſignificamus, ſyllogiſmi concluſioni magis ſimile eſt, quàm
ſyllogiſmo: conſueta uero eſt hæc huic philoſopho dicendi breuitas, & ueluti per ſigna ex pro-
mere multa, quia ad hos, qui iam audiuerant, ſcriberentur, Qui igitur eum expoſuerunt, alii in hęc
diligentiam ferre, quod decebat, ne tentarunt quidem: alij non conſecuti ſunt: nos uero tentemus
non Ariſtotelis cauſa, neque ut orationi eius opem feramus, ſed cauſa noſtra. philoſophi .n. eſt nō
ſolum ſumptis propoſitionibus ratiocinari, ut multorum mos eſt, ſed etiam concluſione poſita
propoſitiones ipſas conſtruere.

Penes ipſum duplex omnia in dictione ſophiſmata accidere. CAP. 2.

QVoniam uero monſtrare propoſitum eſt, tot modis in verbo ſophiſmata fieri, quæ penes
ipſum duplex ſunt, quot modis Ariſtoteles dixit, pater duo hæc à nobis demonſtranda eſ
ſe, alterum omnia in uerbo ſophiſmata, penes ipſum duplex eſſe: alterum tot eſſe numero
ipſum duplex. perſpicuumque illud omnibus eſt, omnia in uerbo ſophiſmata, ex uitio huius con
tingere neceſſe eſſe: hoc enim tanquam principium ſequentes ſophiſtæ capiunt imperitiores in

caſo

ea te homines,neq; uitij conſcios.Si uero recte uolumus, quot in uerbo ſophiſmata contingunt, E
accipere,quot uitia ſunt,ſumendum eſt:quod cognoueris,ſi uirtutem ſumas unicam eſſe, aut plu
res:error.n.à uirtute eſſe uitium uidetur.qua recte cognita,ſtatim hoc quoq; cognoſcitur. Quo-
niam vero,ut alibi demonſtratum eſt,ipſum bonum,uirtusq; in eo eſt,ad quod nata, aut facta res
eſt,ut oculi in uidendo,gladij in ſcindendo, iccirco ad quod nata, aut facta eſt dictio, ſumendum
eſt:maniſeſtum uero eſt ad unum hoc,ut ſignificet.patet igitur in hoc & bonum,& uitiũ eſſe pa-
tet quoq; ſolam è virtutibus hanc in dictione eſſe per ſe:reliquas uero per accidens,extrinſecusq;
eſſe,nec rei ipſius,ut congruitas,& apta literatio.hæ.n.& ſi quibuſdam ſe bona oſtendant, nõ tñ
ſe ſecundum rem habent:ſed perinde,ac ſi enſis manubrio eburneo ſit,aut fucatus oculus:hæc ete
nim his extrinſeca ſunt:quæ uero ſunt per ſe,ea in ſcindendo,& in cernendo ſunt. Si igitur uniuſ-
cuiuſq; rei uirtus in eo eſt,ad quod nata res,aut facta eſt;hinc uirtutũ numeri inuẽtio patet, quot
ipſæ ſint.ſi.n.ad multa res genita ſit,plures illæ ſunt:ſi ad unum,vna uirtus eſt.apparet ſanè dictió
ad unum nata,hoc eſt ad ſignificãdum.Si igitur bonum ipſum in hoc poſitum eſt,hoc ipſum nõ
ſignificare,aut non recte ſignificare,uitium erit. nam conſiderandum uidetur,an,quæ non ſigni-
ficat,ea dictio ſtatuenda ſit:non.n.tibicen is eſt,qui tibia non aptus eſt ullo modo canere,nec ma
lus igitur tibicen eſt.ſic nec dictio eſt,quæ non eſt ad ſignificãdum apta,quare nec uitium dictio- F
nis erit nõn ſignificatio.hoc vero protinus ſignum eſt ſolã eam quæ nunc à nobis dicta eſt, uirtu-
tem eſſe dictionis per ſe:in quo.n.unaquæq; res eſſe habet,in hoc ipſa virtus eſt.dictio habet in ſi
gnificando eſſe,eoq; corrupto neq; dictio eſt.igitur in hoc ipſo uirtus eſt.quare hæc unã cũ ſigni
ficatione deperditur,reliquæ uero propterea,ꝙ non ſecundum rem ipſam ſunt, non impediũtur
circa hanc eſſe,quæ non ſignificat,ut congruitas,& apta literatio.Has ob res,quæ linguæ barba-
ræ ſunt,earum alteram meliorem altera dicimus,ut perſicã æthiopica,quanquã nihil nobis ſigni
ficantem:cauſa vero eſt,quia potius uox eſt,quàm dictio.ſed, & ſi uitium uideatur non ſignifica-
tio,cum propter ſimilitudinẽ nominis decipiantur,patet non propter hoc uitium ſophiſma con-
tingere.quis.n.eſt,qui conſentiat,aut quis eſt,qui proponat dictionem ſignificatione priuatam,
& ignotam?Reſtat igitur,ut propterea contingat ſophiſma,quia non recta ſignificatio ſit:hęc ue
ro talis eſt,quia duplex.in hoc.n.ſolo dictio habet quidem,ꝙ ſignificat,uerum non recte:canis.n.
nomen aliquid ſignificat,non tñ hoc aliquid,neq; definitum quidquam,quod erat recte ſignifica-
re.Illud vero recte à Platone dicitur,quęcunq; proprio uitio corrupta ſunt, totum omnium di-
ctionem corrumpit:ducit enim in obſcuram ſignificationem quodam modo,ſed nõ ſimpliciter,
vt ea faciunt,quæ nihil ſignificant:obſcura vero ſignificatio prius dicta eſt perfecta eſſe dictionis G
corruptio:quapropter ſolum uitium eſt ipſum duplex:niſi quis ea quoq; uitia putet, defectum,
longitudinem,ſuperfluitatem dicendi.latere autem hunc arbitror deceptum,& ignarum,nullum
horum eſſe ſimpliciter dictionis malum,niſi obſcuritatem,aut duplicitatem, efficiat: ſi uero ſolũ
hoc dictionis uitium eſt, & recte ſupra dictum eſt omnia, quæ in verbo ſophiſmata ſunt, ex eius
uitio fieri,propter ipſum duplex erunt omnia,quæ in uerbo ſophiſmata contingunt.

Ipſum duplex ſex tantum modis in dictione fieri. Quid ſit oratio. *CAP. 3.*

POſt vero demõſtrãdũ eſt,propter quid tot modis ipſum duplex accidat,quot Ariſtoteles ſcri-
bit:id uero ſi itere inueniri debet,ſumendum prius eſt,q d ſit oratio & ex orationibus oratio-
nem eſſe,etenim & ipſæ propoſitiones orationes ſunt:harũ alicui,aut aliquibus q̃rimus ipſum du
plex.Oratio ſanè erit,quod in præſenti dicere ſat eſt,nominũ cõpoſitio: uoco uero nomina, & ſi
verba ſint,ſignificentq; vtcũq; aliquid propterea, ꝙ ſic notius uocabulum eſt, neceſſe eſt ipſum
duplex aut in aliquo horũ nominũ eſſe,aut in oratione ipſa:non enim habemus,quomodo tertiũ
aliquid cõſtituatur:quem admodũ neq; in lapidibus p̃ter aut ſingulos ſeorſum,aut illorũ ſimul cõ
poſitionẽ,eãq; aut actu,aut potentia,aut apparentia,nihil aliquis excogitare poteſt: præter hæc
enim nihil eſt,quod eſſe aut dici quiſpiam inueniat,ut alibi demonſtratum eſt. Omnia uero hæc H
cõprehendentes modi prædicti habent.Ipſum.n.actu duplex modus habet,& qui ſecundum æq-
uocationem eſt,& qui ſecundum ambiguitatem:ſed in nomine duplicitatem is habet, qui ſecun-
dum æquiuocationem eſt:in oratione,qui ſecundũ ambiguitatem:actu uero eſſe dicuntur, quo-
niam re uera res duas ſignificant.Potentia uero,dũ accentu duplices fiunt,compoſitioneq; & di-
uiſione:hi enim non plura ſignificant,ſed prorſus unum:propterea uero,ꝙ ad utrunq; uerti licet
duplices dicuntur:quare hos potentia dicimus:tale.n.eſt hoc ipſum potentia eſſe. Id ipſum uero
rurſus(vt ſupra quoq; diuiſũ,eſt)uel in nominibus,vel oratione eſt:in nominibus accentus dupli-
citatẽ efficit:trahit.n.ad utranq; partẽ nomẽ accẽtus,vt in oratione hoc ἑ, ε, ἴσαν, hoc eſt mons
terminus ſtabat,accentus aſpiratus facit,in principio cũ aut ponitur, aut abeſt. In oratione uero
cõpoſitio,& diuiſio duplicitatẽ facit:in cõpoſitis quoq; nominibus eãdẽ facere poteſt,quia oratio
ni ſimilia ſunt,ut in noie Neapolis,& κα καγαθός.i.probus,mutaret ea quis loco ſimpliciũ nõ in
unum nomen(hoc enim ſolus accẽtus facit)ſed in orationẽ,ut in hac uoce αὐλητρίς.i.tibicina,ſicut rurſus
& ipſam orationẽ in nomẽ cõponeret,ut in propoſito noĩe eſt.inde b.tur aũt nihilominus abſur-
dũ fortaſſis,id,ꝙ propter accẽtũ,cõpoſitionemq; & diuiſionem ſophiſmata contingere dicamus:
ſiquidem

A ſi quidem hæc propter ipſum duplex (vt ſupra dictum eſt) contingunt: accentus verò, & quæ eius
generis ſunt, ipſum duplex ijs, quæ facultate duplicia ſunt, eripiunt: etenim, ut hæc alterum ſigni-
ficent, efficiunt: ſed tñ nihilominus vere dicuntur ꝑ ꝑ hæc ſophiſmata cõtingere: quia.n. q̃o per
eadem hæc ipſum duplex accipit, alterum in principio ſophiſtæ ſumunt: alterum cõcludunt, orõ
nem per ea ipſa mutantes (prorſus.n.non aliter ſophiſma contingeret) ratiocinantes verò tanq̃
idem accipientes: quale eſt, vnum quid rationale nomen eſt: propriũ hominis eſt ipſum rationa-
le: igitur vnum propriũ hominis eſt. Præterea ſi ὅρος, hoc eſt terminus, hic ſtabat, is, qui agros ſe-
parat, ὄρος aũt, hoc eſt mons, hic non ſtabat: ſed neminẽ lateret id quod ſic adulterinũ eſt: uerũ ut
vbiq; & ad minimũ apta oratio ſit, ſophiſtæ ſtudent: nã & in ijs, q̃ actu duplicia ſunt, hi illud idem
faciunt, ut aliud ſumentes, aliud concludentes ratiocinentur: ſed ibi obſcurius, qm̃ quicquid ſigni
ficet ſermo, ipſi ſibi conſentiat: hic verò manifeſte: quare ſuis nominib. & orationib. Ariſtoteles
dixit: Etenim ij ſophiſtæ ſunt, qui ſpeciẽ violant. Cũ iam habeamus id ipſum, quod actu dr̃, itẽq;
quod potentia, quod reliquum eſt, ad apparẽtiam attinet: quæ ſm̃ figuram dictionis eſt, ut eſt ſu-
pra dictum: oſtenditur.n.ipſum nomen, ſimiliterq; oratio, non aliud duplex adeo habere, nec in
ſingulis, quæ prędicta ſunt. adeo quis exempla ex Eudemo, ex alijsve caperet. Cum igitur iã col-
B lectos modos oẽs habeamus, quibus duplex ipſum fieri poſſit, habemus oĩa in dictione cõtingẽ
tia ſophiſmata: hæc enim penes ipſum duplex ſunt: ſequitur uerò id, ꝙ tot modis nominib. ipſis,
& orationibus, non eandem rem ſignificamus: nam aut actu, aut potentia, aut apparentia id faci-
mus: manifeſtum uerò eſt & ſyllogiſmi modum, modo habita diuiſio ſit, fieri poſſe, vtrumuis qs
eligat, aut è directo, aut ad impoſſibile ducẽtem: ſi enim poſſibile eſt alium haberi modum, is erit
neque in nomine, neq; in oratione, neque actu, neq; potentia, neq; apparentia. præter hęc autẽ
nihil ſermo oſtendit: ſm̃ igitur ipſum definitum ſit in hunc modum: ꝙ uerò non ex eius diuiſione
inuenimus, (non enim ad Ariſtotelis gratiam nũc ſcribimus, ſed oĩa hæc methodo ſcripta ſunt,)
perſpicuum eſt: nam aut in nomine, aut in orõne ipſum duplex eſſe oportere aperte ipſe dixit, cũ
ſcribit, ꝙ ipſis nominibus, & orationibus: ipſum uerò actu eſſe, aut potentia, aut apparentia notũ
ex ipſo ordine eſt: ſcripta igitur ſeparatim ſunt in ſingulis generibus, quæ eiuſdem ſunt generis,
primaq; quæ ad actum attinet: ſecunda, quæ ad potentiam: tertio loco, quæ ad apparentiam, ut
decuit: aut cur hæc non fuere confuſa? ſed fortaſſe ridiculum eſt his fidem aliam afferre conari, q̃
eam, quę a re deducitur: etenim ſi ſic ſe habẽt, ut Ars, qualis Medicina eſt, artisq; ſunt, diuiſionem
vllam fortuito, aut caſu factam non reciperent, ſed de his ſatis hæc in præſenti ſint.

C *Ambiguitatis, & reliquorum ſophiſmatum modi.* CAP. 4.

DIctum quoq; a Stoicis aliquid eſt de partitionis dignitate, noſſe, ſiquis modus extra propo-
ſitos cadat, tentantibus: erit enim inductio fides hæc. Et aliàs ęquum eſt nullam probatorũ
virorum opinionem obiter ponere: ambiguitatis igitur definitionẽ, quanquam cũ multis noſtris
pugnare videtur, in præſentia tamen prętetibimus: de his enim conſiderare alterius negocij eſt: q̃
verò ambiguitates dicuntur, harum differentiæ ſumẽdæ ſunt. Sunt quidem apud grauiores uiros
numero octo. Vna eſt, quam communem ei, quod dictũ eſt, & diuiſibili nominãt, qualis eſt, quæ
αὐλητρὶς. i. tibicina, † nominis eſt, atq; eius, quod dictum eſt. Altera, quæ in ſimplicibus eſt, ut uiri
lis: aut enim tunica, aut homo. Tertia uerò ad ipſam in compoſitis ęquiuocationem attinet, ut ho
mo eſt: ambiguus enim ſermo eſt, utrum ſubſtantiam, an caſum eſſe ſignificat. Quarta ex defectu
eſt, ut tui eſt: deeſt enim quod ad medium locũ attinet, ut domini, aut patris. Quinta ex ſuperabũ-
dantia, quale eſt, ei, ut non nauigaret, denegauit: adiecta enim ea negatio non ambiguam oratio
nem facit, utrum nauigare negauit, an non nauigare. Sextam eſſe dicunt eam, quę haud notum
facit, quę cum qua ſignificatione carens pars, ordinata ſit, ut illud eſt, & nunc & non appulit: pars
enim ea non diſiunctiua eſſe poteſt. Septima eſt, quæ ignotum reliquit, quæ cum qua ſignificati-
D ua pars conſtructa ſit, quale eſt: Quinquaginta uirum centum ipſe reliquit Achilles. Octaua eſt,
quę non declarat, quid ad quid referatur, quale eſt, Dion Theon eſt: incertum enim eſt, utrum ad
utriuſque exiſtentiam uerbum eſt referatur, an ad id, ut Dion ſit Theon: aut contra. Hi ſunt a gra
uioribus uiris numerati modi. Quicunque uerò non obiter, quę ſupra dicta ſunt, audiuit, maniſe-
ſtum eſt ei, eos omnes in hos cadere modos, qui a nobis numerati ſunt: carereq; methodo & arte
perſpicuum eſt: neque enim ex ijs, quæ dicta ſunt, demonſtrationem quis caperet, ut nullus alius
modus ambiguus conſtitui poſſit: in connexisq; æquiuocationem contingere dicere, hominis eſt
nomen non audientis: non ineptum verò eſt generalibus differentijs ſpeciales enumerare, ut ea,
quæ ad diuiſionem attinet, per partem ſignificatione carentem, & per ſignificantem diuidatur:
ſic enim quis ſpeciales differentias plures acciperet: quin etiam ad hunc modum quis æquiuoca-
tionis differentias ſpeciales dictas plures faceret: quia ille ſecũdum id, quod a fortuna: hæ uero ſe-
cundum analogiam, aut ſimilitudinem, aut aliũ aliquem modum conſtituantur: quin & ęquiuo
cationis eius, quam ipſi in oratione dicũt plures modi caſibus ſimilibus appoſitis fiunt, quale illud
eſt futurum eſt Socratem uincere: cæteri uerò modi minores ſunt. Id uerò dubitatione dignũ eſt,
quo modo, quæ ad parentiam attinẽt, duplicia ſunt: magisq; quo modo, quæ ad accentum: qui
enim

† Addũt anti qui cod. τοῖς εἶναι κοινὴ γὰρ αὕτη τοῦ τε αὐλητρὶς. puella exiſtens, com munis enim hæc & ipſius αὐλητρὶς.

e nim ſecundum compoſitionem duplex ponunt, quo modo non ſecundum accẽtum? vt illa per E
continuationem totius,& per ſilentium ad ipſum duplex trahi poteſt, ſic ipſum nomen per ac-
cẽtum: quemadmodum orationis extrinſecum, inane tempus cum ſit, nec eius pars, eam tamen
facere duplicem poteſt, ſic accentus quoque: itemq; ſophiſtæ ut eo, ſic hoc ad contentiones utun
tur: & quis ſecum cogitans, quemadmodum ſecundum compoſitionem, & diuiſionem conten-
dunt, ſic ſecundum etiam accentum idem fieri poſſe cognoſcet. Manifeſtum verò in ſcriptis ora-
tionibus eſt, cum non adiecta ſunt diuidentia puncta: vt enim his egent ad diuiſionem, ſic accen-
tu quoque, non ſemper tamen, & propter hunc duplex oratio fuerit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER
QVOD QVALITATES INCORPOREAE SINT.

Horatio Limano interprete.

Nunc diligentiùs emendatus.

Qualitates, reliquaque accidentia perperam a Stoicis corpora appellari. CAP. I.

CVm nihil è rebus meis ignotum tibi uelim, ne ſi id quidem minimum eſ- G
ſe uidetur (hoc ipſum enim abſcondere aliquid amico, non minimũ eſt)
exponere tibi uolo diſputationem mihi cum quodam, ea, qua licuit, dili-
gentia habitam: ſermo enim, qui ex improuiſo habetur, diligentia caret,
pręſertim ſi, cum quibus is habetur, ij ambitioſi, contentioſique ſint. Erat
verò de qualitatibus ſermo, deq; accidentibus omnibus, quę Stoicorum
iuniores eſſe corpora dicunt. Aduerſus quos dicere hęc oportet: an non
cum quiſpiam corpus dicit, ſtatim intelligere nos euenir, triplici conten-
tam ſpatio ſubſtantiam renitentem: ſi ſolum hoc dicat triplici cõtentam
ſpatio, non erit, ut corpus magis intelligamus id, quod dicitur, quam vacuum, & locum: oportet
uerò definitiones ipſas, & deſcriptiones, logicasque declarationes quorundam eſſe, & earum ſo-
lum rerum declaratiuas, quas daclarare volumus, non cum alijs rebus communes: quandoqui-
dem non de communibus rationem reddimus: patet uerò hoc eſſe commune, quod triplici ſpatio
contentum dico, corporis, vacuique & loci: id Stoicos fateri neceſſe eſt, utpote qui vacuum ip-
ſum in tractatu rerum naturæ reliquerunt: quamuis id in mundo eſſe negent: cæteros uerò philo
ſophos intelligere id omnino neceſſe eſt: quo modo enim vacui naturam negarent, † niſi ipſum H
vniuerſum vnum intelligerent? ſi verò intelligunt, non aliud quicquam intelligere dicent (ſi ve-
rum fateri uolunt omnes) corpus: quemadmodum non ſine tempore patet, neque id ſine loco, &
hoc ipſo quoque triplici contento ſpatio, ut in ſe ipſum rem triplici contentam ſpatio ſuſcipiat:
eius rei teſtis eſt ſenſibilium unumquodque corporum: quod enim, verbi gratia, cubitali lõgitudi
ne corpus eſt, palmũq; latitudine æquat, altitudine uerò digitos quatuor, loco eget, qui ipſum ca
piat, ſibi proportione reſpondentẽ: hoc nobis ſtatutum ſit, & de ratione corporis oĩs ſpeculandũ.

† Al. ex antiquis, ſi neque ipſum omnino mente conciperent, ac intelligerent.

Qualitates non eſſe corpora, alioqui corpus corpori accidere. CAP. 2.

CVm talis uerò de corpore intelligẽtia ſit, & ſin hác oratio definitiua, patet quẽq; eſſe fateri
paratũ, niſi litigioſus ſit, non eandẽ rõnem accipere, neq; intelligentiã, nec horũ ſingula, i.
ſpatiorum triũ æqualem naturã habere, neq; eãdẽ definitionẽ accipere, neq; *totũ corpus dicere
licet ipſam corporis longitudinẽ niſi per connexionem, ſed corporis accidẽs: ſimili verò in latitu
dine, altitudineq; & grauitate, & figura rõ eſt, & in reliquis, ut ſummatim dicã, qualitatibus, acci-
dentibusq; ſed ſecundum aliquos, non ſine corpore hęc eſſe, neq; intelligi: quod ſi cõſideraueri-
mus

** omnino.*

A mus horã unã oĩa facere ꝓlongare,& nihil aliud eſſe dicere,q̃ vnũ ſolũ corpus, erit profecto ab-
ſurdũ:innumerę.n.ſunt ſubarũ naturæ ſm̃ proprietatẽ,& qualitatũ,accidẽtiũq;,quæ inter ſe dif-
ferunt,variaq; ſunt,& cõtraria.In his igitur nullum alteri idẽ dicamus,vbi nobis ſermo de dr̃ia ha
betur:itemq; ſi figurã corpori accidentẽ corpus dicemus, patet nos corpus corpori accidere di-
cturos,qđ abſurdũ eſt.qđ.n.eorũ ſubſtantiã magis,qđ ve accidens dicemus? Si uero unicũ habe-
mus intellectũ corporis,vt corporis,qui figurã corpus dicit,aut vacuũ intellectu nomẽ de accidẽ
te ꝓfert,aut uniuoce cũ corpore nominat,utrunq; uero abſurdũ eſt:etenim ſignificat aliquid,q̃-
obrẽ nomẽ eſt,& intellectũ aliquem indicat a corpore diuerſum,& ſi non eſt à figura ſeparabile
corpus.Similis in reliq̃s accidentibus rõ eſt,coloribus,ſaporibusq;, & q̃ ad olfactum attinẽt,& q̃
ad auditum,hæ uoces ſunt,verba,ſibili,ſtridores,poppyſmi,gemitus,crepitus,thochaſmi,bombi
ſoni,ſtrepitus.Si uero q̃ſpiã dicat ipſa hæc,&,quæ talia ſunt,oĩa eſſe quodãmodo ꝑcuſſum aerẽ,
huic illud Menandri obijcere fas eſt.Hæc ò nequã perdidit id,ꝙ nõ ſine corpore tale aliquid intel
ligitur.Quod ego quoq; cõfiteor,nego tñ rẽ habẽtẽ, unã eandẽ habitę rei exiſtimãdum eſſe. ne
que.n.Cleanthes tuberculũ erat,cũ hoc ei contigiſſet in morbo:neq; Chryſippus,itẽque Epicu-
rus vrinę ſubſtillũ,poſtq̃ contigit his ex hoc morbo uitam auerti.neque igiť aeris ꝑcuſſio,aer eſt
B ſed & natura differt,& intellectu,& definitione,quid ſit horum vtrunq. declarante. Quòd uero
diuerſę ſint inter ſe,& a corpore figuræ,petã in præſenti teſtes ad hunc ſermonẽ. Aliã geometræ
circulo,cæteriſque figuris definitionẽ reddũt,aliã corpori,quarũ rerũ diuerſæ rõnes ſunt,ſignifi-
cationeſque,longeque magis animi conceptus.hæc oĩa qũo unum eſſe quis ſapienter dicet? vel,
ſi,quæ corpori accidunt,corpora dicemus,quorũ alicui accidere dicemus?vtrum hæc ex ijs ſunt
quæ ab omnibus corpora nominari ſolent,cũ oĩbus his cõicatione,aut ſingillatim corporibus?
vtrunque.n.abſurdũ eſt,ſiue hæc corporeã ſubſtantiã habeãt,ſiue dicantur corpori accidere. Si
igitur corpora accidentia ſunt,oĩa entia corpora nominaremus,non aũt alia accidentia, alia cor
pora:ſi uero non corpora,ſed aliqua alia,non igitur ipſum accidens corpus eſt.uel ſi,cum omnia
hæc corpora ſint,his,ipſis qđ uere ab omnibus corpus vocari conſueuit,accideret:id uero ſimili-
ter dixeris,atque illud audiueris,ſi indiuiſibile manere omnibus his accidere dicatur,non in æqua
les numeros diuiſis:hoc.n.nec aliquid temporis ſine dubitatione manſit, ne minimum quidem.

Corpora non poſſe accidentibus accidere,& abſurda,quæ hinc ſequantur. CAP. 3.

Contra quidã exiſtentibus rebus accidere dicũt.ꝙ ſi q̃s hoc,ut abſurdũ fugiens,æquali nume
ro dicat uocatis accidentibus(q̃ & ipſa corpora uocat)ſubſtãtiã accidere,neſcit ſe rerũ na
C tura,cõceptũq; immutare,ſi corpora accidẽtia dicat,corpusq; accidentib.accidere accidẽſq; cor
poribus corpus faciat. Quare,& iure dubitare quẽpiã dico,& dicere oportere,ſiue æquali nume
ro accidentibus diuiſum ſit id, qđ dici corpus ſolet,ſingulis horum proprium quoddam accidit,
alia corporis pars,alij accidentis parti accidet:aut,ſi accidentia corpora ſunt,omne uero corpus
in infinitum diuiditur,ſingula horum infinitorum corporum oĩb.alijs accidẽtibus,cum hæc quo
que corporata ſint,accidẽt.Cõſidera,q̃ multa abſurda eueniunt:corpus corpori accidet, idẽque
cũ vnũ putetur,infinitis:ſimulq;,& totũ & non totũ:totũ q̃dẽ,ſi uniuerſa figura,rotunditaſq; ma
li,q̃ra eſt,oĩb. alijs q̃ malo accidũt accidat:nõ totũ vero,ſi ex infinitis mẽbris ſingula nõ eadem ei
ſunt,ex quo diſſecta ſunt,uel ſi corpus mali corpus eſt,& figura,colorque,& odor,& guſtatũ ſpe
ctans ſapor,& vnũqđq; horũ in infinitũ ſcindiť per ſe,an nõ ex infinitis malis cõpoſitũ erit, quo-
rum unumquodq; & rotundum erit non aliter,q̃ totum malũ? ſiquidẽ eiuſdẽ particeps eſt figu-
ræ,pallidũque dulceque uerbi cã,aut auſterũ,taleque ad olfactũ eſt.& rurſus ſingulæ infinitæ par
tes malũ erunt,ſi oĩa hæc habent.ex infinitis igitur corporib.& poti' malis cõpoſitum erit,ꝙ ocu
lis malum elucet.q̃ res multis modis ridicula eſt.Verum ſanè,& partium unaquæque rotunditatẽ
D nõ hẽs,nõ erit amplius malũ,ſed pars mali,cũ figura.n.rotũda erat malũ. ſi uero unũ malum ſolũ
eſt,ex unica corporea ſubã,multis vero diuerſis accidentibus cõſtabit,an nõ manifeſtum eſt nul
lum corpus eſſe?vtrum horum ſingulum ꝓprium locum obtinet,an oĩa eundẽ?ſi proprium, pa
tet neque ꝓprietatẽ,qualitatẽque inter ſe hẽre mutuo cõicatã,neque malum eẽ in rotundum for
matum,neque pallore coloratum,neque ad guſtum ſe certo mõ,aut ad olfactum hẽre.ſi uero ſi-
mul oĩa ſunt,& unum locum occupãt, ꝓprietatum cõfuſio ẽ,vt in cõpoſitis,miſtiſque è plurib.
& diuerſis generib.*medicamẽtis,in q̃b.ꝓprietas,qualitãſque uniuſcuiuſque miſtæ materiæ ſyn
cera nõ ſeruař,ſed vnum qđdã vndique fit.nõ igiť ſyncera ẽ ſingulorum cognitio generum,hu'
rotundæ mali figuræ,coloris huius,& ſingulorum accidẽtium cæterorum,irẽque magis,niſi ap-
poſitæ iter ſe tãgãt hæ partes,ſed ꝑ totas totæ miſtæ ſint, ꝓpria uniuſcuiuſque qualitas perit , ſed
neque miſtionẽ licet hãc ꝓprie dicere,qũo.n.ſi ꝑ ſe ꝓprietates aliq̃ unitæ nõ ſunt,atque detentæ
hæc miſta dicẽda ſunt?Ipſum uero infinitum intenditur orationis,ſi & longitudo corporis cor-
pus eſt,ſi latitudo,& profunditas,ſimul.n.infinitæ,inquã,erunt corporum infinitudines in breui
loco ad ſenſum circumſcripto,irẽque multorum horum,magiſque ĩfinitorũ corporũ multitudo

*medicamẽtis. i. ſpeciebus in impreſſis, in antiquis autẽ ὑλῶν i. materys.

Si accidẽtia eſſent corpora,ſequeretur corpora corporibus ſubito cedere,et itẽ alia incõmoda multa. C.4

AN igiť ſempiternã,quoque ſubam primã qualitate carẽtẽ amplius dicẽt,ex qua,& mũdũ
ipm̃,& unãq̃que ſpẽm particularẽ factã eſſe dñt?an è tẽpore quodam facta eſt, & omnia

In idẽ cõuenerũt,vt ex cooperatione ſyncrima(hoc eſt res cõ poſitæ)fiant? verũ hoc quoq; maxi E
me abſurdũ eſſe dicimus, idẽq; multis modis:primũ, ꝙ nõ vnius eſſe materiæ corpora videntur:
multæ ãt, infinitæq; differẽtiæ cõis ſubſtãtiæ ſunt, alia quidẽ figuratũ ſpecie infinitarũ:alia vero
coloris,huiusq; innumeri ſm ſpeciẽ:alia ſaporis guſtatũ ſpectantis,cuius rurſus interminata dña
eſt;alia vero eius eſt,qui ad olfactũ attinet,cum hic quoque varietatẽ plurimã hẽat:infinitę igitur
erũt in ipſis infinitudines,& differentiæ qualitatũ corporatarũ:vna ãt erat,q̃ facta eſt, q̃ ſuper in-
certas,ſ.partiri oportet:q̃ q̃ q̃ neceſſitas eſt,vt corporeæ fiant?anreuertunt ſanè corpus eſſe, ſub-
ſtantiæq;quædam factę,ſingulaque corporũ horũ in infinitum ſi ſecenꝛ,qũo infinitudines infini-
tæ concurrent,& qñ?ipſum.n.infinitum pertrãſiri nob p̃t,& lumẽ corpus eſt,& albedo, calorq;:
omne vero corpus quotũ eſt,& quantũ,& coaugeſcentẽ naturã in ſe hẽre videmus: incaleſcẽsq;
à ſole aqua cumulatior maiorq; fit,vt maiori loco egeat.qũo vero in anguſtũ locũ nec milij,v.g.
corpus excedentẽ, figuratio reliquorũq; accidentiũ ſingula conueniunt? ſimulq; ſpirare, & ab
æterno,neq; mutari dẽrent in vniuerſum, neq; corrumpi:ipſum.n.æternũ immutabile eſt, qua-
les ſunt Deorũ naturæ:ſi vero hoc verũ eſt,qũo aliquã transformabimus,v.g.cerã?q̃dq; fiet,ſi,cũ
quadrangula ſit,rotundã eã efficiamus?an ſubſtantiæ figura quadrãgularis erat?ſi.n.ſubſtãtia ce-
ræ ante erat,nũc rotũditas eſt,vñ hæc venit?& qua cã ĩducta tũ eſt?ſi ꝑ corpus,abſurdũ,id eſt:cor F
pus,n.per corpus ire,cogitationẽ fugit:ſi qs renitentiã inſtituat,id propriũ corporis eſt,vt de hoc
rõ præcipue docet:ſi per vacuũ, abſurdum nihilominus eſt, tũ qm̃ nihil eſſe in mundo Stoici va-
cuum dicunt,tum ẽt q̃a rotunditas eſt corpus,& reliqua hẽt accidentia,& figurã: quæ & ipſa rur
ſus ex altera corporata figura,fore,vt ſit,patet,& illa ex altera,& hoc in infinitum:& ſi ex rotun-
dis,quæ in infinitum ſecantur,figuris aggregatum hoc viſui noſtro rotundum factum conſtat, fa
bulã conſidera,quãtaq; figmentum hoc infinita* ſequuntur:ſi nõ ex rotundis, qũo ex his aliquid
rotundum fit?ridiculum quoq; eſt,ſi dicas in figuras rotundas figurã rotundã diuidi,eo contra id
teſte adhibito,ꝙ quadrangulum in quadrangula non diuiditur.quid uero in transfiguratione ce-
ræ dicent?vtrum inter ſe cedunt vnà cum intellectu diuerſorum corporum figurationes? & qũo
non ridiculum tanquam animatas,& rõnales ſubſtantias exire,cedereque inter ſe, ceu e cõſtitu-
to:magisq; infinitum*ẽt fit,quod dicitur,ſi porrigimus vnà cum cogitatione digitos, & cõtrahi-
mus:ſi.n.nõ accidẽs eſt pugnus,neq; porrectio ſed ſubſtãtia corporea,infinitas ſimul figuratas fi-
gurationes abſcedere, accedereq; dicere oportet:ꝙ ſi duas ſolas eſſe dicas, nec numero æquales
ſm porrectiones, & contractiones,adhuc varie infinitũ* eſt,q̃ dr̃,adhucq. magis*infinitum, niſi
contractionis,porrectionisq; figurationes accedant:ſed altera ex manu altera defluit:oportebat G
.n.momento tꝑis ordinem diſſolui,inter ſe latenter ab hoc cedentibus corporibus.Ad hoc vero
dicent,ſi quidem cõitatis cauſa ſunt effectitia corpora,quonã pacto acetũ fiat? qũo vero incoctio
nẽ parat?qũo abit?vnde veniunt effectitia qualitatis aceti corpora? ſi vero vna res cum vino erat,
qũo tunc vinum erat,& non acetum?Signum ꝙ q̃dam ex vtroque tertia qualitas eſt, quæ neque
vinum,neque acetum eſt,ſiue per miſtionem temperatura eſt,ſiue per appoſitionem.

* ἄπειρα ſunt tamen quæ legẽ dũ patent ἄπε ρα.i.deſt dubia, ſeu difficilia, & ſic inferius.

Abſurda pleraque circa primam materiam contingere,ſi detur qualitates eſſe corpora. CAP. 5.

AD ea,quę abſurda dixi,nihilomin⁹ ẽt dicere oportet ſubſtantiã eſſe è multis,varijsq;, & dif
ferentib. atq; contrarijs,infinitisq;,aut ſolis nõ infinitis numero ſyncriſibus(.i.concretio
nibus cõpoſita,itẽq; in infinitas rurſus ſyncriſes diuisã,vnã hanc quãdam,quæ cernitur,v.g.mali
naturã,q̃ Stoici primã materiã,primamq; ſubſtantiã dñt,ex qua mundum, ac in eo rerum vnam
quãque ſemper factã eſſe aſſerunt,quemadmodũ qualitates corpus erant, qũo nõ erat hæc quo-
q; qualitas?ſi quidẽ qualitatẽ hẽbat:ſi alias qualitates non hẽbat.ſ.oĩno ineſſet põdus,qđ corpo-
ris eſſe dñt:qũo ſimplicẽ ẽt primã ſubſtantiam dñt,non ãt compoſitam? Si vero terminatam eſſe
dñt,terminisq; vtenẽ,patet huic figuram eſſe:abſurdum.n.eſt proprijs circumſcriptum terminis H
corpus nõ ſm figuram oĩno eſſe: & ſi non mẽte cõciperetur hoc ipm̃ ſm ſuppoſitionem;quare,ſi
nouerunt hęc oĩa,hæc uero ſunt(ut dñt hi)corpora,neq; qualitatis expers.ſ.neq; ſimplex erat:ue
rum multorum,& diuerſorum corporum conuentus erat,atq; ſyncrima: ſic uero nihil non mi-
ſtum erat ſm ipſos:ſin ãt nihil horum hẽbat,primum q̃dẽ aĩo incomprehẽſibile, & præter nomẽ
nihil eſt:ſi.n.tale eſſe non oportet,nihil eſt:ſi quale,non autẽ dimenſiones tres habere,& figuras,
omnino huic accidens proprium cogitationẽ fugit,neq; graue hoc eſſe,neq, leue.Nõ minus ab-
ſurdum,ſi quiſpiã dicat hoc habere ſimul utrumq;,& ſm eadẽ,nõ ad diuerſa cõparatum,neq; illa
ſubſtantiã hẽnte eorum,q̃ ab ipſa(ut inquiunt)facta ſunt,cum ſingula quatuor qualitatem prima
habeant:rationabilius.n.eſt,ſi qualitatis expers erat,quæ ex ea fiunt,fingunturq; illam(non)ha-
bere: ſi uero nec illa hanc haberent,neq; unum ſm ſuppoſitionem ſunt, æthereus uero ignis ille
eſſet,à quo & elementa,& mundum facta eſſe dicunt,quo modo hæc ſeſe habent genita effecta-
que,& ficta,non magis auri qualitatem figulus ijs,quæ è luto fingit,circumponet..

Quæ abſurda in ipſum Iouem cadãt,ſi accidentia corpora ſint:ut videlicet ſit Proteo mutabilior.Ca.6.

MEdicus igitur auctor unus de multis medicamentis æquam qualitatem omnibus ha-
bentibus diuerſum qualitate medicamentum, per miſtionem efficit: Iouem autem ne-

gant

A gant,miſcere primæ ſubſtantiæ figurationem,longitudinemve,aut aliud aliquod accidens.ſi ue-
rò miſcet,cum entia quoq; ipſa ſint,hæc ęterna eſſe patet:quomō ēt dicunt ſolam primam mate
riā æternam eſſe qualitatis expertem,non uero reliquas qualitates,oīaq; accidentia?neq;.n.effe-
ctorē eſſe veluti manualē artificē Iouē dicūt,ſed totū per materiā totā illabētē rerū omnium crea
torē factū,diuinique ignis quātitatē,& ſingula,q̄ quantitati accidunt,lōgitudinē,latitudinēq;,&
profunditatē,itēq; eius rōnabilitatē,& beatitudinē:ſi,ſubſtātias eſſe dicent,& corporeas eas fate-
buntur,e corporib.Iouē cōſtare patet,nec ſimplex eſſe,ſed ſyncrima:ſi uero ſine ſubſtantia natu
ras ipſas in accidentibus dicent,confirmatur,quod à nobis dicitur,non corporatam naturam ac-
cidentibus eſſe,neque qualitatibus.ſi uero transformans ſe ipſe Iuppiter æquali cum ijs numero,
quæ dixi,accidentibus,mutationes infinitarum qualitatum ſubit,peior fabulis agitato Proteo eſt
hic enim in paucas naturas ſeipſum tranſponebat,transformabatq;eaſq; non indecoras.

Hirſuti in primis formam capit ille leonis.
Poſtque draco,parduſque fuit,ſus deinde fit ingens.
Humida factus aqua eſt,atque arbor frondibus alta.

Ille aūt,nihil tā turpe eſt,quod non fiat,per uirū quidē imprudentē,imprudens ſcilicet eſt:per
ſententiam aūt de turpi,turpia efficiens:per animalia irrationabilia, in ferinam naturam verſus:
B per lapides,& ligna,expers animæ factus : per fœda tractantem abominabilis natura, itemque
inutilis.Si ipſe uero utpote materiam transformare,figurareq;,& facere quærit, quomodo pōt
hæc ipſa facere non magis,quam fictor ſtatuā aureā è plumbo facere poteſt?illaq;"amare contē
tioſis uiris non abſurdū eſt.etenim,ſi motus,dum accedunt corporibus,rurſuſq; recedunt,corpo
ra eſſe dicunt,iā,ut dicamus,hora eſt,moueri nos pręcedētibus corporibus,rurſuſq; ab ipſis quie
ſcere.deinde dū affectus accedunt,rurſuſq; recedunt,dicuntq; hæc corpora eſſe, quomodo non
ridiculum eſt pruritum dicere corpus,nec ſolum quod ſcabit,ſed etiam quod ſcabitur?

Quo errore ducti Stoici dixerunt accidentia corpora eſſe. CAP. 7.

SEd,qm̄ ſine corpore,& agente,& patiente nullus affectus fit,eo capti ſunt,vt & affectus ipſos
corpora uocent.uerū,ſi per modum noīandi per relationē ſic noīarēt,neq, ego in illos in-
ueherer.noui.n.ſic quoq; uitē dici albā ꝑ relationē ad albos ab ipſa factos racemos,& mala
tēpora ꝑꝑ calamitates,quæ in his accidunt,& noctē auxilij expertē,in qua auxilium non aſſeq-
mur.ſi uero primum,principaliterq; vocēt,errāt:rem.n.figuratā corpus dicimus, affectamq; &
motā,nō āt figurā affectūq; & motū.neq; pugnū eſſe corpus ſed manus quodāmodo figuratas.
itēq; facient aduerſus eos, qui dicunt neq; facere corpora,ſed ſola incorporea? Quid ab Ariſto-
telē?qui & ipſe generalem rerum diuiſionem faciens,alias eſſe ſubſtantias dicit, alias accidentia.

Si accidentia corpora ſunt,in uno corpore multa corpora fore. CAP. 8.

C QVid ipſi quoq; ſibi uolentes dicūt ſubſtātias,& accidentia,ſi & hæc corpora dicunt,q̄ neq;
ut partes corporis,corpora noīant,veluti manus,digituſq; neq; ueluti in talento mina?
ſiq̄dē figurā hoīs corpus dicūt,iā tp̄s eſt,ut aīalitas corpus dicatur,gn̄abileq; & corrupti
bile,rōnabilitaſq; atq; prudētia,Athenienſemq; eſſe,atque in philoſophia uerſari,& Sophroni-
ſci filiō eſſe,ſimūq;,& caluū,& prominens habere abdomē,cęteriſq; accidentibus paria numero
ſi corpora dicas,ultra Briareū,Typhonēq; ipm̄,multiplicē magis,magiſq; corporatū eſſe aīal di
ces.Siq; aīalitas corpus eſt,qūo cunctis aīalibus accidit?qūo ipſū eſſe? qūo in loco eſſe?ac ſi,quē
admodū propriū locū occupat trāſpatens corpus oīs oculus,ſic & accidentia ſingula, id abſurdū
eſt:ſic.n.horū admiſtio nulla aliqua ipſorū natura efficietur:difficileq; eſt,ut dixi, ſi oīa locū unū
occupare dicas.confuſa.n.dū miſcentur in vaſe,alteritatē nō ſeruarēt,neq; ſuā unūquodq; natu-
rā,ut in miſtis medicamentis fieri dixit.utrū inquā totū animalitatis corpus tam multorū accidē
tiū ſingulis accidit,an prout numero pari diuiditur?vtrumq;.n.abſurdum eſſe pręcedentia uerba
demonſtrarunt.Quid autem,inquam,egent corpore ſingula eorum,ſi ipſa eſſe corpora dicunt?

Corpus quomodi definiendum. CAP. 9.

INde verò accidens nullū eē corpus diceres,oculis.n.occluſis corp'q̄dē tactu ſpatio r̄pis depre
hendimus,colorē uero,aut ſaporē non vnà deprehēdimus,neq; figurā,corp' tāgētes. Opor-
tebat aūt ſingula hæc à materia non tactus cōprehēſione deprehēdi.neq;.n.rōne,mali(verbi gra
tia)rotūditas ſpeculāda eſt.Similis de ſapore rō eſt.Ac,ſi unūquodq; accidēs corpus ēſt, quid ſibi
uolētes inq̄ūt ſolū corpus in īfinitū diuidi,nō aūt figurā,dulcedinēq;(verbi gratia)& quę reliqua
ſunt?nō cōnexionis modo dico,neq; relationis ad id,qđ corpus uocari ſolet,ſed recti modo.Cur
uero ſolius,vt dixi,corporis hanc eſſe definitionē dicunt,triplici cū renitentia ſpatio contentum,
non autem colorem,ſuccumq; & ſaporē,cæteraq; accidentia ſingula ſic definiunt, ſi corpus oīa
eſſe dicunt?& ſi.n.ſpecie differunt,cōiter tn̄ oīa eſſe corpora dicunt.Quēadmodū igiť,cū hoīem
definio,cū equū,& bouē generabile animal,& mortale dicam,quæ communia ſunt, proprieta-
tem vero ſingulorum addam:ſic quoq; accidentia ſingula definientes, ſubſtantiam corporatam
dicant triplici contentam ſpatio cum renitentia.Hęc a Stoicis care Pindare ſolui dignum putā,
non alios ſecum una trahere,ut ijſdem erroribus implicitos, ſed accuſationes demolientes: non
enim eſt falſarum opinionum contradictio,ipſa communicatio ad amicos,ſed ſolutio.

 E

GAL. DE LIBRIS PROPRIIS LIBER,

A Ioanne Fichardo Francofordiano aliàs Latinitate donatus, nunc vero ad Græci fidem exemplaris emendatior, multis in locis ab Auguſtino Gadaldino redditus. F

PROŒMIVM.

Quid eum ad hanc ſcriptionem impulerit, & de libris ei falſo attributis, & de Indice ſuorum commutato.

QVod mihi de conſcribendo librorum à me editorum cõmentariolo conſiliũ optime Baſſe dederas, re ipſa nuper, q̃ cõmodum eſſet, comperi. Nam, cum forte in Sandalario (vbi multa ſunt Romana bibliopolia) eſſemus, diſceptãtes aliquos de libello quodã tũ vendito, meus ne eſſet ille, an alterius cuiuſdã, ipſi vidimus: erat .n. inſcriptus, Galenus medicus. Emẽte igitr, tanq̃ meũ, aliquo, cõmotus noua eius inſcriptione uir q̃dã literatus, cupiebat libelli argumentũ cognoſcere. Priores aũt duos verſus cũ ꝑcurriſſet, abiecit, ſtatim, hoc ſolũ addens, hanc dictionẽ non eſſe Galeni, & falſo librũ illũ inſcriptũ fuiſſe. Is vero, q̃ tũ hæc dicebat, primas illas diſciplinas, q̃bus Græcorũ pueri ab initio apud grammaticos, & rhetoras ĩſtituebãtur, ꝓbe doct⁹ erat. Verũ, pleriq; noſtro hoc ſeculo, q̃ medicinã, aut philoſophiã ambiũt, anteq̃ recte legere et poſſunt, eos doctores frequentant, q̃ maxima illa, pulcherrimaq; rerũ humanarũ theoremata, q̃ docet philoſophia, & medicina, ꝓfitentur. Et hæc q̃dẽ negligentia iã multis retro annis, me dũ adoleſcente inceperat, verũ eò nondũ enaſerat tũ tẽporis neq; tñ, quantũ nunc, inualuerat. Hãc igitur ob rẽ, & q̃m libros meos multi multifariã lacerunt, tanq̃ ipſorũ proprios alij in alijs gentibus legentes, q̃dã tũ demendo, tũ addendo, tũ immutando, conſultũ mihi viſum eſt eã prius cauſã, q̃ propter illi hactenus corrupti ſunt, & deinceps q̃ mei re vera ſint libri, & q̃ cuiuſq; materia, exponere. Primũ igitur, quæ cauſa ſit, q̃ mea pro ſuis nonnulli agnoſcant, ipſe iam ante optime Baſſe noſti. Illa etenim eum non edendi gratia, verum propter amicos, aut diſcipulos, eorum, quæ à me audierant, aliquod commentariolum efflagitantes, ſcripta eſſent, abſq; titulis data ſunt: qui vero poſt illorum obitum ea habuerũt, cũ ipſis placerent, vt ſua legerunt. Alij, quibus noſtra ab ijs, qui habebant, communicata eſſent, in patriam profecti, moratiq; titulos alius aliter, fecerunt: poſtea oĩbus tẽporis ſpatio deprehenſis multi eorum, qui ea iterum habuere, meũ illis nomen inſcripſerunt: &, q̃m inueniebant cũ ijs, quæ etiam apud alios extabãt, exẽplaribus diſcordare, ad me, quò ipſe emẽdarẽ, miſeruot. Cũ igitur ea (vt dixi) nõ H ad editionem publicam, verum eorum, à quibus rogabar, & captum, & vſum à me ſcripta eſſent, par eſt in alijs productam, in alijs vero contractã interpretationem fuiſſe, ipſamq; præceptorum doctrinam aut perfectã eſſe, aut mutilatam. Quapropter manifeſtũ eſt in ijs, quæ prædictis ſcripta ſunt, neq; abſolutam, neq; exactã doctrinã continerí: q̃nquidẽ illi, quibus ea deſtinabantur, neque rogabãt*, neq; poterãt & exacte oĩa percipere, antequam habitũ in neceſſarijs eſſent adepti. Eorum igitur, q̃ ante me fuerunt, quidã hmõi libros a Subfigurationes*, cõſcripſerunt: quẽadmodum alij b Subformulas,* alij c Introductoria,* alij d Cõpẽdia,* alij deniq; e Enarrationes* inſcripſerũt. Ego vero, cũ eos diſcipulis tantũ darẽ, nihil iſtorum inſcripſerã. Quamobrẽ, cum ad plures deinceps peruenissent, alius alium his titulũ indidit. Eos igitur libros, qui corrigendi gratia mihi tranſmiſſi à quibuſdã fuerant, viſum eſt Introducendis inſcribere. Quare de ijs prius dicere inſtituam.

A* ὑποτυπώσεις.
B* ὑπογραφάς.
C* εἰσαγωγάς.
D* συνόψεις.
E* ἐξηγήσεις.

De ijs commentarijs, qui Romæ prima profectione ſcripti ſunt. CAP. I.

EGo igitur omnium eorum commentariorum, quos quidem uel iuuenibus hęc primum ſtudia ingredientibus dictauerã, uel amicis quibuſdã eos exigentibus dederã, nullum prorſus apud me exemplar retinuetam. Poſtea vero, cum ſecundo Romam ueniſſem, iſtis ad me, vt dixi, emen-

A emendandi cauſa miſſis,eos ſorte recuperaui:titulũq; his,Introducendis,impoſui. Inſcripſi igitur
librum De ſectis ad eos qui introducuntur,qui quidem ijs,quotquot ad huius artis medicę cogni
tionem contendunt,primus eſt omnium perlegendus.Illo etenim eæ,quæ ſecundum genera sũt
ſectarum inter ſe differentiæ tradunrur.Secundum genera dixi,ꝙ ſunt priuatæ etiam ſuæ ipſis dif
ferentiæ,in quibus deinceps iam introducti plenius inſtituuntur. Trium vero ſectarum nomina
nemo nunc ferè ignorat,vnam uidelicet Dogmaticam,ſiue Logicam:alterũ aũt Empiricam, ter
tiam Methodicam nominari.Quæ igitur propria cuiuſq;ſint,quęq, earum inter ſe differentia,li-
bro à me iuſto tractatum eſt.Similiter autẽ,& liber De oſſibus,liberq; De pulſibus,Introducen-
dis à me dicatus.Amico prǽterea cuidã Platonico,ſub hanc profectionẽ libros Iſagogicos duos:
alterum De arteriarum,& venarum:alterum De neruorum diſſectione dedimus:Et alij cuidam
Inſtitutionis Empiricę ſubfigurationem.Quorum ego quidem nullum apud me ſeruaueram:ſed
poſtea,quàm Romam rediſſem,ab ijs,qui ſorte habebant,accepi.Ex alijs tñ quibuſdã,quæ ami-
cis tunc ſcripſeram,nonnulla apud me exemplaria remanſerunt,ꝙ diligenter aliquando illa abſol
uere ſtatuiſſem.Quo ex numero ſunt,De cauſis reſpirationis libri duo:Et libri De voce quatuor
B dedicati cõſulari cuidam uiro,Boetho nomine,Ariſtotelicã philoſophiã ſectanti. Eidẽ quoq; li- *Al Martianũ,*
bros De Anatomia Hippocratis:& deinde ẽt libros De Anatomia Eraſiſtrati nũcupauimus,quos *& ſic inferius.*
propter Martialem*cuius in Anatomicis duo libri etiã nũc apud pleroſq; extant,qui eo tempore *al. etiam Martialium.*
magnopere probati erant)ambitioſius aliquanto ſcripſeramus.Erat aũt uir ille ſanè inuidus,con
tentioſusq; imprimis, quanquã annos iã vltra ſeptuaginta natus eſſet.Quare,cum audiuiſſet ea,
quæ anatomica propoſita materia dixeram,docueramq; publice,ab ijs omnibus, qui ea aſſecuti
eſſent,ſummis laudibus extolli, cæpit homo meorũ amicorũ quẽdã interrogare,cuiusnam ipſæ
ſectę eſſem.Audiens uero,ſeruos me iſtos,quicunque uel Hippoeraticos,vel Praxagoreos,vel ex
alio quocunq; tandem uiro ſe nominarẽt,appellare ſolitum,eligere aũt ex ſingulis, quę pręſtan-
tiſſima eſſent,conſueuiſſe,quęrebat deinceps,quẽ igitur ueterum potiſſimum commendarem.

Hic deſunt quædam. Eraſiſtratum vero,& in his,& in alijs artis Medicę locis uirum admiran-
dum indicabat.Propter eum igitur ardentius aliquanto ſex illos De Hippocratis, & alios De
Eraſiſtrati Anatomia tres libros cõſcripſi.Cũ porrò etiam perorarem aliquando in ueterum Me
dicorũ libros publice,propoſuiſſemq; mihi librũ Eraſiſtrati De eductione ſanguinis,graphio tũ,
ut moris eſt,in eam quęſtionem incumbente,citanteq; eam eius libri partem, qua phlebotomiã
C reijcit,uehementius adhuc in illum dixi,quo magis vreretur Martialis, Eraſiſtrateus eſte uolens.
Ea aũt oratio mea cum ſatis tum placuiſſet,rogauit amicus me quidam,& is Matiali inſenſus,ut,
quæ dicta erant,ei,quem ipſe miſſurus ad me eſſet, notulis ad celeritatem ſcribere exercitatum,
recitarem:ut,ſiquando ex Vrbe domum proficiſcerer,obijcere ea Martiali in morborum* inſpe *agrotantium.*
ctionibus poſſet.Poſt hæc uero,cum ipſe Romę ab Imperatoribus aduocatus,ſecundo ueniſſem
ille qui acceperat,neſcio quo pacto,mortuus erat.Liber autem iuxta ambitionem tẽporis illius
quo publice dicebam,ſcriptus(etenim iuuenis eram,cum hęc facerem,annum agens trigeſimum
quartum)apud quamplures erat.Ex eo tamen tempore,& docere publice,& monſtrare deſij,cũ
ægrorum curatio ſœlicius,quàm optaſſem,ſuccederet. Cum.n.tot æmulos uiderem, qui, ſiquis
medicus alius laudaretur,inuicerent,moxq; illum Logiatron exclamarent,ut inuidam iſtorum
linguã declinarẽ,deinceps nec apud eos,quos curabã,plus,quàm erat neceſſe,proſabar:nec in cõ
greſſu,velut antea,docebam,aut quicquã oſtentabã,†ipſis de cętero factus qualẽ in hac diſciplina *† Clarius, ſed*
facultatẽ conſecutus eſſẽ,declaraturus.Tribus uero pręterea annis Romę cum eſſem, verſatus, *per opera artis*
ingruente peſte,confeſtim urbe excedens in patriam properaui. *De ſunt hic pauca.* *duntaxat, qualem habitũ in*
In eo autem tempore libros De Hippocratis Platoniſque placitis ſex,adhortante Boetho, ſcrip *ipſius theoremaribus conſequutus*
D ſi.Et De vſu pręterea partium unum, qui prior eſt.Quibus Boethus acceptis,& ipſe ex vrbe pro- *eſſem, declarabam.*
fectus eſt,verum prior me Syriam Palęſtinam tum prouinciam obiturus,in qua poſtea, & mor
tuus eſt.Verum longo poſt tempore opus utrunque multis ſubinde negocijs intercurrentibus,
poſt reditum meum in patriam,quæ mox commemorabo,abſolui.

Quinam libri à me conſcripti,poſteaq̃, mihi ad patriam è Roma proficiſcenti.
ab amicis traditi. *CAP. 2.*

PRofectus itaq; ſum è Roma in patriam completo iam mihi ſeptimo,& trigeſimo ætatis an-
no.Tres aũt libri à me ſcripti ante,q̃ Smyrnam ex Pergamo,Pelopis medici,& Albini Pla
tonici gratia proficiſcerer,à quibuſdam mihi redditi ſunt:Erat uero unus De matricis diſ-
ſectione, perparuus quidem ille:alter de cognoſcendis oculorũ morbis, & is paruus: tertius au-
tem iuſtæ magnitudinis,De experientia medica.Quorum primus datus eſt,Obſtetrici cuidam:Se
cundus adoleſcenti oculos curanti:Poſtremus autem ex ea diſputatione, quam Pelops cum Phi
lippo Empirico habuerat, illo quidem aſſerente medicinam per ſolam experientiam conſiſtere
non poſſe,hoc autem contendente poſſe deſumptus erat. Eorum igitur ultro citroque habitas
orationes cum in ordinem redegiſſem,mei tantum exercitandi gratia conſcripſeram, uerum ne-
ſcio,quomodo & ille ignorante planè me ad alios deuenerit. Præterea tres etiam alios libros in-

terim,dum Smyrnæ agerem,compoſui:De pulmonis uidelicet,& thoracis motu: condiſcipulo E gratificaturus,qui ſecundũ illos anatomicam facere quandam demonſtrationem, paulo poſt in patriam abiturus,cupiebat.De mortuo itaque interim adoleſcente, libri apud quoſdam, ſed qui meos tamen ſuſpicarentur eos eſſe,fuerunt:& deprehenſus quidam eſt,qui proœmium his quoddam præfixerit,deinde tanquam proprios legeret.In prædictorum autem librorum tertio mea quoque nonnulla,quæ ipſe adinueneram,ad finem aſcripſi:nam, quæ tribus iſtis tractaueram, præceptoris mei Pelopis(apud quem Smyrnæ uerſans,eos conſcribebam)dogmata erant.

Deſunt paucula. Poſt eam igitur è Roma profectionem cum tandem in patriam perueniſſem,illic conſidens,cum familiaribus verſabar.Verum breui poſt tempore,ex Aquilea mihi literæ ab Imperatoribus miſſæ perferuntur,quibus illi me reuocabant:ſtatuerant.n.ex hybernis expeditionem contra Germanos facere.Hac igitur neceſſitate compulſus,redibam: ſperãs tamẽ interea poſſe excuſationem me aliquam nanciſci. Alterum nanq; qui ſenior erat, virum modeſtum,æquum,facilem,& humanum eſſe perceperam.Is autem primo quidem Verus uocabatur, ſed poſtquàm Antoninus(ille,qui proxime poſt Adrianum imperauit) ſucceſſorem ſibi eum in principatu conſtituiſſet,ſocium hic ſibi,antea Lucium dictum,aſciuit,& eum quidem Verum, ſe autem Antoninum tranſnominauit.Cęterum ipſe Aquileam cum perueniſſem,peſtis,quantum F antea nunquam,graſſari cępit. Vnde Imperatores ſtatim Romam cum paucis militibus fugere coacti:nos uero cum multis longo vix tempore euaſimus,abſumptis pleriſque,non tam ob peſtis vehementiam,quam quòd media hyeme ma lũ id ſæuiret.In itinere autem è uiuis cum exceſſiſſet Lucius,Romã deportatus ab Antonino,funeratusq; eſt:Et poſt hæc ſuſceptam aduerſus Germanos militiã vrgens,omnibus modis me ſecum abducere laborabat.Perſuaſus autem ille, ut dimitteret,cũ ex me audiuiſſet,diuerſa deum patrium Aeſculapium(cuius me eſſe cultorem aſſerebam,ex quo is mortali me apoſtemate laborãtem ſeruauerat)iubere, reueritus deum,expectare reditum ſuum iuſſit,ſperans breui poſt tempore bellũ ſe illud confecturum. Et ſic ipſe profectus eſt,relicto filio Commodo,ætate tum admodũ puero,omni cura illius salutẽ nutritoribus tuendam mandans:ſiq; forte in aduerſam valetudinẽ incideret,ut me ad eius curationẽ accerſerent. Interea autem temporis,quæ uel à præceptoribus meis didiceram,vel ipſe inueneram,collegi,& in habitum conſtãtiorem redegi:ac ſiquid nonnullis quęrendis circa eorum inuẽtionẽ habebam, conſcripſi, ſtudioſe me ipſum in uarijs tum medicinæ,tum philoſophię quæſtionibus exercens: quæ pleraq; in magno illo templi Pacis incendio,cum alijs multis perierunt,& cõflagrarunt.Cũ vero præter omnem ſpem iſti expeditioni diutius immoraretur Antoninus,omne illud tempus G ad pulcherrimam mihi exercitationem ceſſit.Vnde,& tractatum,De vſu partium, ſeptemdecim libris,cõpleui.Et†reliqua libris,de Hippocratis & Platonis dogmatibus,adiunxi.Quædam etiam Anatomicorum theorematum,quæ olim Boetho dederam,de vſu uidelicet partium librum primum,amplius inquirens,in ſecundo inſuper muſculos cuiuſque digiti articulos mouentes, à me inuentos,expoſui,qui omnes ignorari diu fuerunt,velut uniuerſis,qui ante me extiterunt.Diſtuli autem in opere illo, de motibus ſuperiorum ſuperciliorum dicere, ſolum hoc in eo rurſus demonſtrato,falſo eos motus à quibuſdam hactenus eſſe traditos.Quare,cum mihi ipſi primum & deinde alijs,quibus hæc commonſtrabam,& hos motus,& alia,quæcunque in Anatomijs,aut perperam à prioribus aſſerta,aut omnino fuerant omiſſa,inueniſſe me perſuaſiſſem,tunc iam, & anatomicas adminiſtrationes perſcripſi.Cum uero libri de vſu partium prius,quam hi ederentur ad plurimos iã perueniſſent,diligenterq; medicis ferè omnibus,quotquot veteri medicinæ ſtudebant,tum philoſophis Ariſtotelicis legerentur,poſteaquã,& illius talis quidã tractatus extabat, cœperunt mox maleuoli quidam,inuidia ſtimulante,flagitioſis implere urbem rumoribus,me eſſe,qui,cũ ſtudeam videri quàm plurimũ ueteres exuperaſſe,multa,quæ omnino non appareant, H inuexerim,inq; Anatomicis meis ſcripſerim:neq;.n.latere ea omnes poſſe. Ego uero ridebam quidem illos,contemnebamq;:cæterum amici rei indignitate cõmoti,me adhortari,ut in aliquo magno auditorio veritatem meorum in Anatomicis theorematibus ſcriptorum,publice aſſererem.Poſtquam aũt perſuaderi me non poſſe æmuli ſenſiſſent:(iam enim eius gloriæ cõtẽptũ pręme ferebam)ſpem illi concipiebant veluti timidum me reprehendi,qui quanquam eorum nugas non parui facerem,magnanimitatem tamen quandam ſimularem:nec ſcommatum finis erat:& quotidie in templum Pacis,quemadmodum & ante incendium congregari ſolebant, quicunq; artibus logicis erant dediti,conueniebant.Tandem igitur ab amicis cõpulſus,publice multis diebus demonſtrare cœpi me quidem nuſquam falſa tradidiſſe:prioribus vero multa non ſatis comperta fuiſſe.Eorundem porrò hortatu commentarios tum ſcripſi demonſtratorum,& dictorũ titulũ habentes,de ignoratis Lyco in Anatomijs.Hanc igitur ob cauſam,cum demonſtraturus nihil tradidiſſe me in commentarijs meis Anatomicis falſi,proceſſiſſem,in medium omnium Anatomicorum libros propoſui,liberum unicuiq; pręſentium faciens,quam veller partem diſſecandam proponere,meque mox oſtenſurum,quantum cum priorum ſententia, meorum ſcriptorum ueritas pugnaret. Propoſito igitur thorace,cum ipſe à uetuſtiſſimis facerem exordium,

†τὰ λείποντα quæ deerant.

eorumq;

A eorumq; libros in manus ſumerem, rogauerunt me inſignium medicorum quidam, in iſto con-
ſeſſu ſedentes, ne inaniter tempus conſumerem. Cęterum, quoniã quidem Lycus Mac. do, Quin
ti in Anatomicis omnium expertiſſimi quondam diſcipulus, ea, quæ ad ſuam uſq; ætatem inuen-
ta fuiſſent, omnia conſcripſiſſet, uolebant, ut alijs dimiſſis, illius tantum ſcripta meis conferrem.
Eorum igitur petitioni morē gerēs, ita in ſingulis quoquo die propoſitis feci. Hæc autem omnia
propterea neceſſe habui commemorare, ut cognoſcant illi, qui ſunt aliquando libros meos lectu
ri, qua ætate quoſque ſcripſerim, & quam ob cauſam. Inde enim intelligere poterunt, quæ ſint tã
quam imperfecta, ab ijs, quæ elaboratè abſoluta ſunt, diſcernenda: & quæ in arrogantium confu-
tationem, quæq; rurſus ad inſtitutionem ſunt ſcripta, dignoſcere. Quod porrò in ſequentibus etiã
ſicubi res poſtulabit, indicabo. Nunc uero ad libros à me editos, qui extant, recenſendos pergam,
initio ab Anatomicis ſumpto.

De Anatomicis libris. CAP. 3.

EX hoc primũ numero iſte liber eſt, quem De oſſibus Introducendis ſcripſimus. Poſt eũ uero
alij libri, itidem Introducendis inſcripti: ut eſt ille, De uenarum, & arteriarum ſectione: & al
ter, De neruorum anatomia. Eſt præterea liber alius, De muſculorum ſectione: qui quidē exacte
compendio tradit omnia, quæ in Anatomicis adminiſtrationibus de muſculis ſcripta ſunt. Quòd
B ſi quis perlecto De oſſibus libro, protinus Anatomicas aggredi adminiſtrationes cupiat, poterit
quidem ille Libros de uaſorum, neruorumq; diſſectione præterire: quemadmodum & eum, qui
De muſculis eſt ſcriptus. Sũt enim uniuerſa in adminiſtrationibus ſcripta. In horum autem libro
rum Primo, De manuum muſculis, & ligamentis: Altero, De crurum muſculis, & ligamētis: Ter
tio, De artuum neruis, & uaſis. Quarto, De muſculis genas, & labra mouētibus, & ijs, qui ſunt cir-
ca inferiorem maxillam: præterea etiã de his, qui caput, collum, & ſcapulas mouent: Quinto, De
muſculis thoracis, epigaſtrij, lumborum, & ſpinalibus: Sexto, de organis nutritiuis, qualia ſunt in
teſtina, venter, hepar, lien, renes, veſica, & quæ ſunt huiuſmodi alia: Septimo, & Octauo, de par-
tium ſpiritualium anatomia: illo quidem de ijs partibus, quæ cordi, pulmoni, & arterijs tam mor
tuorũ, q̃ uiuorum adiacent: hoc autē, quæ circa uniuerſum pectus ſunt, tractatur. Nono porrò li-
bro cerebri, & ſpinalis medullæ continetᷣ anatome. decimo oculorum, linguæ, ſtomachi, & con-
finium partium: Vndecimo eorum, quæ ad larynga ſpectant, & os hyoides vocatum, & quæ ijs
cõtinuantur, præterea neruis ad ea peruenientibus: duodecimo arteriarum, & uenarum: Trede-
cimo neruorum ex cerebro deſcendentium: Quartodecimo neruorum à medulla ſpinæ deueniē-
tium: Quintodecimo tandē genitalium partium anatomia continetur. Et hęc quidē ſunt, quę ad
Anatomicã theoriam ſunt neceſſaria. Præter aũt hæc neceſſaria, alia quoq; ſunt, utilia quidem &
C hæc, ut ea, q̃ cũ Marinus viginti anatomicorũ libris cõſcripſiſſet, nos poſtea Epitomate quatuor
librorum (quemadmodum & Lyci oĩum duobus) cõplexi ſumus. Subijciã uero hic ſingulorum
ſummam, ac primo eorũ, quos in primo noſtro Epitomatũ cõmentario, in quo priores anatomi
ci Marini libri in compendiũ rediguntur, perſtrinximus. Eorum igitur ſex priorũ Primo totius
theoriæ præfatio: inde de cute, de pilis: poſtea de unguibus, & carnibus, de adipe, & pinguedi-
ne, continetᷣ. In ſecundo, de glãdulis, [a]pelliculis, mēbranoſis tunicis, {nēpe} peritonæo, & ſuccin A* ὑμένων.
gēte, & diaphragmate cõmētatur. In tertio porrò, de cõtēplabilibus tõne uaſis, venis, arterijs, ea
rũq; anatomia: & Nũ naturaliter in arterijs sãguis cõtineatur. In quarto, q̃ ſit arteriarum opera-
tio, quis uſus, unde proueniant, &, quę alia circa eas quæri ſolent, exequitᷣ. Deinceps autē tractat
De vreteribus, & vrinarijs meatibus, vracho {hoc eſt eo, ex quo hęret, pendetq́, fœtus ad umbili-
cum} & vaſis ſeminaris. De humorũ bilioſorum vaſis, & meatibus. De glandulis. De eo, quod à
glandulis eſt, vaſe. De [b] gutture* De uaſis mammarum, quibus lac continetur. De ijs, quę fuſa ſunt B* βρόγχου.
per corpus, vaſiſq; contenta, & qui humorũ, atq; chymorũ, quibus uaſis contineantur. De alimē- C* συμφύσεων.
D to. In Quinto, De his, quę ſunt in capite tum alijs, tum de ſuturis. De [c] faciei ſuturis, & ciuncturis,*
ac oĩbus capitis, oſſibus. De capitis, & faciei foraminibus. De inferiore mandibula, & eius fora
minib. & Num habeat* iuncturã. De dētibus De capiti [d] gutturis* adiacente oſſe, quæq; iuxta ſunt D* βρόγχου.
& locum circa tonſillas occupant. in Sexto ſcribit De [e] teſticulis, * & oſſe ſacro, & Vertebro co- E* ἰσχίου.
xarũ, Latere, [f] Pectore*, & Scapulis, & [g] Humeris, * & Iugulis, & Brachio, & Cubito, & Radio & F* στέρνου.
Oſſibus brachialis, & digitorũ, & Femore: & Chartilaginoſis oſſib. ab vtraq; genu parte. In Secũ G* ἀκρωμίων.
do autem noſtrorum commentariorũ, qđ Anatomicæ Marini contemplationis cõpēdiũ eſt, Se- H† Al. uertunt. De naribus, &
ptimum, Octauum, Nonum, & decimum Marini librorum ſumus complexi. Capita uero Sep- muſculis, qui
timi hæc ſunt, de caluę cũ meningibus, alijſq; membranis cõione. de totius faciei neruis, de tē- circa earum a-
poralibus, & manducatorijs muſculis. Itē de ijs, qui ſupra* maxillas, & labia exiſtunt. Item de ca- las ſunt.
uernarum, in quibus dētes infixi ſunt, malarũq; muſculis. Itē de interioribus inferioris malę mu- I* φαρυγγέθρου.
ſculis. Itē De malę inferiori circumiacentibus muſculis ſeorſim † [h] de muſculis naſi * de muſculis K* σταφυλοφόρου.
iuxta linguã. de lingua, eiuſq; muſculis de oculorũ muſculis. In Octauo aũt Marini libro hęc ca L* παρισθμίων.
pita cõtinentur. de Ore, & de Labris, & dētibus, & Gingiuis, & Columella, & [i] Gula*, & [k] Ligu M* ῥινός.
la, * & [l] Tonſilis, & Antiadibus, & [m] Naſo, [n] Naribus *, Auribus, & Collo, & Muſculis, qui in N* μυκτήρων.

ipſo sũt,& Muſculo qui ſublatus eſt,{&}qui ſub uẽtrẽ·eſt,& de Colli natura.In Nono libro, De E
muſculis,ᵃ†qui circa ſeptum pectorale,}ſpinam,meſopleuria,ᵇ†& partem,quę eſt ſupra umbilicum,}ſunt·Præterea.De muſculis brachij,ſcapulæ,cubiti,extremæq; manus tractat.In Decimo vero,De cubito,ᶜ& eius muſculis,cruribusq;,& eorũ muſculis.De articulo,qui in genu eſt in tertio porrò Epitomatum meorum libro Vndecimus,Duodecimus,Tredecimus Marini liber includitur.Quæ igitur in Vndecimo ſcribit,hæc ſunt.Num feratur ex dorſo humiditas aliqua ad pulmonem.An ſpiritus per inſpirationem,& eſum in uentrem attrahatur. Deinde De ſtomacho. De gutture.ᵈ De pulmone,& corde.De thymo circa cor.In Duodecimo autem operis ſui libro Marinus tractat,De hepate,& eius bile. De ſplene,& ventre,& meſenterio.In Decimo tertio, De primisᵉ inteſtinis.De renibus,vretere,veſica,vracho,meatu vrinali.Inde De virga virili,pudẽdoq; maris,& fœminæ.De matrice,& ijs,quæ in ea geſtantur. De teſticulis, quos Didymos appellat.Deniq; de glandulosis tractat.In Decimoquarto,anatomiam omniũ,quę ſupra hepar sũt, venarum aperit.In Quintodecimo venã,quæ à corde d†ad reliqua}fertur,& eas oẽs, quæ ſubter diaphragma,&,quæ in toto corpore ſunt,arterias indicat.Quarta denique Epitomatum pars reliquos Marini quinque libros,à quindecim uidelicet ad viginti continet.In Decimoſexto igitur, De cerebro quæſtiones,& apparentia,vt an pulſatilis in ipſo motus, & Nũ ſpiritus, quem trahimus,ad id perueniat,exequitur:& deinceps,De ſpinali medulla,& ᵉpelliculis cerebri.In Decimo F
ſeptimo,Deᶠdominatrice vi cerebri differit.In Decimooctauo, De motug animali.Tum ſingulorum neruorum differentijs:& unde quidam eorum emanent,docet.In Decimonono libro, De neruis,ʰ†deſtillationibusq; ex cerebro prouenientibus:}& vnde incipiat i ſenſibilitas eius:& De oculorum neruis,quos Herophilus,& Eudemus poros vocant,ſcribit.

Aᵃ† ... Bᵇ καὶ τὸ ἐπιγάστριον. Cᶜ βρόγχου. Dᵈ† ἐπὶ ... ideſt in ... Eᵉ μηνίγγων, quæ dictio cum eandem ſpinalis medulla,quam de cerebri inuolucris poſſit intelligi,magis ceſſendum eſt, vt de ſpinalis medulla inuolucris intelligatur hoc loco. Fᶠ κυριωτάτου. Gᵍ κατὰ προαίρεσιν. Hʰ† ... eſt in impreſſis, ſicut eſt in manuſcrip. ſed forte ὀσφρήσεως, ideſt odoratu, ut aliqui etiã recte opinati ſunt.

Libri Diagnoſtici. CAP. 3.

Præterea libri De morborum & Symptomatum differentia ſunt.Sequitur autem librum De morborum differentia, liber alter De cauſis morborum:quemadmodum & alterũ De Symptomatum differentia,Tres de Symptomatum cauſis libri ſequũtur.Poſt hos libri ſunt De locis affectis.Et liber de temporibus morborum:qui ex illis eſt,qui Therapeuticã materiam præcedũt. Et liber De febrium differentia.Liber item De plenitudine. Et ille De præter naturam tumoribus.Præterea liber De cauſisk†morborum antegreſſis:}& liber De cauſisl† morborum continẽtibus,}Et liber De tremore,rigore,palpitatione,& conuulſione.Et tandem ille,qui inſcribitur, Ars Medica.

Libri Therapeutici. CAP. 4. G

QVatuordecim porrò libri,De Methodo curandi mihi ſcripti ſunt. Duos præterea eiuſdem generis ad Glauconem,& tres De phlebotomia compoſui,Primum quidem cõtra Eraſiſtratum:Alterum contra eos,qui Romæ ſunt,Eraſiſtrateos.Tertium uero,quo meam de curandi ratione ſententiam tuli.Extat etiam liber quidam meus Therapeuticus,& ipſe,De tabe inſcriptus.Conſcripſi quoque amico cuidam meo libellum,cuius,nuper,poſtquam ad multorum manus perueniſſet,antigraphum recepi;titulum autem habet,Conſilium puero comitiali morbo laboranti datum: quare Therapeuticis adſcribo. In quorum quidem numerum, & tres illos,De alimentorum facultatibus libros: & librum, De attenuante dięta:& alium, De boni,maliq; ſucci cibis,non inepte quis referet.In hoc autem Therapeutico negocio mihi recenſitis inferiores etiam iſti ſunt:ᵐ†quos, De curandi ratione ſecundum Eraſiſtratum ſcripſimus: & duo illi,quos Glauconi Philoſopho dicauimus.In hunc ordinem ponere quis,& eum poteſt,quẽ De Hippocratis in morbis acutis diæta edidi:poterit ſane idem poni, & cum ijs commentarijs, quos in Hippocratem ſcripſimus:in quibus quam plurima therapeutica theoremata continentur,quemadmodum etiam diagnoſtica,& prognoſtica.

Iᶦ αἰσθητήριον, ideſt ſenſorium. Kᵏ† προκαταρκτικῶν. Lˡ† συνεκτικῶν. Mᵐ† Al. libri quinq; de Eraſiſtrati therapeuticis ratiocinationib. quos Glauconi philoſopho dedimus, uide infra c. 7.

Libri Prognoſtici. CAP. 5. H

PRimum quidem in hoc genere tres libri.De iudicialibus diebus extant.Et rurſus tres,De Criſibus.Deinde tractatus,De pulſibus:in quo Primum quidem,De eorum differẽtijs libri,quatuor ſunt: quos Secundo ſequuntur, De pulſuum dignotione libri totidem: & Tertio libri, De cauſis eorum,numero illi ſuperioribus pares:& Quarto,De Præſagijs ex his ſumendis. Qui ſunt in uniuerſum ſexdecim. Præter uero hos ſeorſum introducendis ſcriptus, De vſu pulſuum liber habetur. In quo,cum nonnulli quæſiuiſſent,quænam eſſet cauſa,quod febricitantium pulſus non proprio notaretur nomine,reſpondimus ijs,maiorem eſſe hanc,altiorisque inueſtigationis quæſtionem, quàm quæ illuc ad introducendos faceret. Et hæc quidem in libro huius initio nobis dicta ſunt. Duas uero medicis eſſe opiniones ibidem oſtendimus. Alteram nempe quorundam talem, ut arbitrarentur etiam arteriarum ſyſtolen ſentiri poſſe: alteram uero eorum, qui inſenſibilem illam aſſerant. Nobis autem conſultius uiſum eſt eos,qui introducuntur,nᵗ faciliοribus primum exerceri: quare ad priorem tum partem nos acceſſimus, & in ſenſibilem eſſe huiuſmodi ſyſtolen aſſerunnus, febriſque nullum eſſe in pulſibus proprium indicium. Iuxta alteram uero ſectam, in magno illo ſexdecim librorum opere, oſtenſum nobis eſt

N† Clarius ferè ad uerbũ. in facilioribus primũ exerceri,in quo inſenſilis aſſeritur ſyſtole,iuxta autẽ hanc ſectam, cui per ſuaſi ſumus, febris nullũ,&c.

indicium

A indicium febris proprium. Sed has quæſtiones illi mouent, qui abſq; præceptoribus diſcunt, ſi
miles, iuxta parœmiam, ex libro gubernatoribus. Mihi uero ſatis eſt expoſitum aliam eſſe eorū
qui introducuntur primum, & aliam rurſus omnino diuerſam eorum, qui omnia perfectè edocē-
tur, inſtitutionem. Porrò quoq; *libellum quendam unum ſexdecim ſupradictorum librorum cō
pendium, ſcripſi. Et præter hos omnes, octo libros Archigenis de pulſibus tractationis explicatio
nem, & uſum complectentes, edidi. In hunc ordinem & tres illos De difficili reſpiratione non ab-
ſurde quis retulerit.

*Librum, & eſt Synopſis nuper impreſſa.

De libris commentariorum in Hippocratem. CAP. 6.

NEque aliorum meorum, quos amicis dederam, librorum quemquam ad plures peruentu-
rum ſperabam, neq; explanationes in Hippocratis libros, conſcriptas. Nam à principio q
dem, ipſum me exercens, in iſtos quondam commentaria conſcripſeram. Quod idem &
in uniuerſa adeo medicinæ contēplatione circa unamquanq; eius partem feci, mihi tñ li
bros quoſdā parans, qui omnia Hippocratis in arte Medica, dogmata complecterentur, dilucidā-
que & undequaque abſolutam inſtitutionem continerent. Sic enim priuata mihi commentaria,
De criticis diebus ſecundum Hippocratis ſententiam, & ſimiliter De Criſibus, de difficili reſpira-
B tione, & ſic in alijs ſingulis compoſui. Item & curatiuam Methodum uniuerſam eodem conſilio
libris quatuordecim (quantum ad omnia therapeutica pertinebat) complexus ſum: atq; id quidē
iuxta uiri illius ſententiam. Extabāt autem aliorum ante me complurium in ſingula Hippocrati-
ca dicta, non ſpernenda commentaria. In quibus, quæ perperam ſcripta mihi uidebantur, ocioſū
arbitrabar arguere. Oſtendi uero hoc in ijs, quæ nuper adhortantibus dedi, raro quidquam dicēs
contra eorum interpretes. Ego etenim à principio nullos eorum commentarios Romæ habebā:
cum libri mei in Aſia eſſent omnes. Sicubi igitur meminiſſem, quod ab eorum aliquo dictum pra
uè admodum eſſet, ut magnopere circa hanc artem exercendam lædatur, qui ei confiderit, id indi
caui. Cætera autem omnia nullam aliter exponentium mentionem faciens meo ipſius iudicio di
xi. Et hoc modo commentaria à me in Aphoriſmos, in librum De fracturis, & librum De articu
lis, & in Prognoſtica, & librum De ratione victus in morbis acutis, & librum, De ulceribus, & li-
brum De capitis vulneribus, prioremq; librum Epidemiarum, hoc eſt morborum paſſim graſsā
tium, ſcripta ſunt. Poſtea uero, cum forte *commendantem quēdam reprobam Aphoriſmi inter-
pretationem audiuiſſem, cepi conſilium reliqua mea omnia, quæ in aliquotum gratiam à me con
ſcriberentur, ita temperare, ut publicā magis editionem, quam eorum tantum, qui ea accipiebāt,
C captum reſpicerem. Sunt autem hæc, Commentaria in Secundum, Tertium, & Sextum Epide-
miarum librum ſcripta. Præterea in librum De chymis, id eſt humoribus. De alimento, De præ-
dictione, De natura hominis, A †De medico vulnerario: & in librum De locis, aere, aquis, quē ego
De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regionibus aſſero inſcribendum eſſe. Feci igitur in
Aphoriſmos commentariorum libros ſeptem. In librum De fracturis, tres. In librum De articu-
lis, quatuor. In Prognoſtica, tres. In librū De dieta in morbis acutis, tres quidē in eam partem, q
citra controuerſiam huius eſt, duos *uero † in eā, quę illi attribuitur. In librum De vlceribus, &
illum de vulneribus cerebri, in utrunq; libros ſingulos. Interpretationum porrò in Primum Epi-
demiarum libros tres ſcripſi, & totidē in Tertium, in Secundū autem ſex, in Sextum octo, in librū
vero De chymis, commētarios tres, quemadmodum in Prognoſtica, & Medicum vulnerarium,
& in librum De locis, aere, aquis: quē ego, De habitationibus, & aquis, & temporibus, & regioni-
bus inſcribendum dixi. In librū autem De alimento, libros quatuor compoſui. Tum in libros, De
natura hominis, duos. Quibus iam abſolutis, cum audiuiſſem calumniari quoſdam hunc librum,
tanquam adulterinum, cōmotus ſum alios adhuc tres libros conſcribere: qui eiuſmodi habent in-
ſcriptionem, Quòd Hippocratem in alijs ſuis ſcriptis concordem habere ſententiā cum eo, De ho
D minis natura libro, appareat. Deniq; ad Hippocratem & illi pertinent, De dięta in morbis acutis,
ſecundum Hippocratem, ſimiliter & Expoſitio †antiquarum apud eum dictionum, & liber con
tra Lycum, ſuper Aphoriſmo, cuius initium eſt: Creſcentia plurimum habent natiui caloris, item
liber contra Iulianum Methodicum, de ijs, in quibus Hippocraticos Aphoriſmos reprehēderat.
Ad Hippocratem & ille paruus liber faciet, in quo diſſero Optimum medicū eundem eſſe & philo
ſophum. Qui libellus & breuiori titulo ſic inſcriptus eſt. *

A † De ijs quæ in medicatrina fiunt. & ita inferius.
B * omnino eſt legendum, ut ſũ qui eſt quartus.
C † οἰ ἰατρεῖα. &c. i. eſt in ea, quæ adiecta ſũt. frequēs eſt hæc dictio in Galeno.
D † τῶν παρ' αὐ τοῦ γλωττῶν.

De libris ad Eraſiſtratum pertinentibus. CAP. 7.

IN primum quidem Eraſiſtrati, De febribus, commentarios tres ſcripſi. E †Quorum tertio, De
febribus, pręcipuæ cōmentationum therapeuticarum Eraſiſtrati continentur. Ipſe vero thera-
peuticus tractatus, De Eraſiſtrati therapeuticis ratiocinationibus inſcribitur, Quinq; autem com
mentarijs ille conſtat. Sunt præterea, & De Anatomia Eraſiſtrati, libri tres. De phlebotomia
duo, unus contra ipſum Eraſiſtratum, & alter contra eos, qui Romæ ſunt, Eraſiſtrateos ſcriptus.
Ad Eraſiſtratum & ille liber pertinet, in quo quærimus, Num ſecūdum naturā in arterijs ſanguis
contineatur, ſimiliter, & ille, De vſu reſpirationis, & tres, De naturalibus potentijs: qui iudicium
omnium eorum, quæ ab Eraſiſtrato in vniuerſalibus ſermonibus, de naturalibus operationibus
ſcripta

E † Ad uerbum. Tertij uero de febribus prima therapeutica tractationes Eraſiſtrati ſunt commentaria.

ſcripta ſunt, continent. E

De libris, qui ad Aſclepiadem ſpectant. CAP. 8.

OCto quidem de Aſclepiadis dogmatibus inſcripti: exiguus vero alius De eſſentia animæ ſecundum Aſclepiadem, inſcriptus.

De libris contra Empiricos ſcriptis. CAP. 9.

DE Iſagoga Theodæ commentarij quinq;. De libris Menodoti Seuero, vndecim. De libris Serapionis contra Sectas, duo. Subfigurationes Empiricę. De Medicinali experientia. De Empiricorum controuerſijs, tres.[a] †Contra obiecta ad controuerſiam Empiricorum: & Theodę capita commentarij tres. In librum Menodoti Seuero adhortatio ad [b]* Medicinale [c]† compendium Heraclidarum. de empirica ſecta, libri ſeptem.

De libris ad Methodicos pertinentibus. CAP. 10.

MEthodicæ ſectæ, ſex. Contra obiectiones Iuliani in Hippocratis Aphoriſmus.

De libris, qui ad demonſtrationes conducunt. CAP. 11.

POſteaq̃ oẽs mortales in quacunq; diſcreptatione, & ſua ſe demõſtraturos, & alios cõfutaturos ꝓmittere ſolere aĩaduertiſſem, nihil pri⁹, neq; ſtudioſius diſcendũ mihi demõſtratiua theoria duxi [d]†Quare mox philoſophos (nã illos docere eã audiebã, & ſi vlla alia Logicę philoſophiæ pars, hãc demõſtrationũ, quarũ deſideriũ alijs ſe implere poſſe ꝓfitebantur, eſſe iterũ, atq; iterũ obſeruandã tradere) rogabã, quęnam eſſet Methodus, quã edoctus aliquis, tum alterius diſputationes Apodicticas exacte dignoſcere, verũ veræ ſint illæ, uel in ſpeciem quidem, inſtar adulterinorũ numorũ apparentes, ſed ad veritatem collatæ prauę, tũ ipſe via quadam inſiſtens, circa quodq; eorum, quæ inueſtigari ſolent, ad inuẽtionẽ eius ꝑuenire poſſit. Ob hæc autẽ, cum deinceps me & Stoicorũ, & Peripateticorum illis tẽporibus celeberrimis mãcipaſſẽ, diſcebam quidẽ Logicorum theorematum alia multa, ſed quæ poſtea cõſiderans inutilia prorſus ad Apodixes inueni. Videbam.n. inter illa, pauciſſimas eas eſſe quæſtiones, quæ vtilitatem aliquam continerent, & ad potiundum propoſito ſcopo conferre poſſint: quinimmo & controuerſa ab illis pleraq;, nõ nulla ẽt naturali rationi pugnantia reperiebã. Quare profecto ad Pyrrhoniorũ ſectè, per ꝑceptores, hæſitantiã & ipſe recidiſſem, niſi Arithmeticæ, Geometriæ, [e] dialecticæq; cognitione, q̃bus (ab auo ẽt proauoq; deſumptis) à patre iã ab initio inſtitutus fueram, retentus eſſem. Cũ vero mecum reputarẽ manifeſte veras eſſe Eclipſium ꝓdictiones, horologiorũ, Clepſydrarumq; inſtr̃a, quæq; alia iuxta Architectonicẽ inueniuntur, ſatius arbitrabar typorum Geometricorum demonſtratione vti: maxime cum eos ẽt philoſophos, q̃ dialectices callẽtiſſimi habebantur, non inter ſe ſolum, verum ẽt ſibi ipſis diſcordare viderem: quamquam ex ęquo omnes Geometricas has apodixes cõmẽdarent. Vnde plenius ẽt cognoui abſtinendum eſſe ab illorum dictis, ſequendos uero characteres illos, & lineares demonſtrationes. diſcrepare quidem inter ſe dico in logica theoria philoſophos, Peripateticos; & Stoicos, & Platonicos, à ſeipſis vero rurſus quoſq; priuatim in ſua. Et parua quidẽ inter Peripateticos diſcordia eſt, magna vero apud Stoicos, & Platonicos. Qui igitur uolẽt in linearibus iſtis demonſtrationibus exerceri, conſulo, ut in ijs ipſi primum ſe inſtituant, poſtea uero noſtrum legant de demõſtrationibus opus, quindecim libris expeditum. Scripſi aũt, & alia multa meipſum exercitandi gratia: quorũ alia quidẽ in incẽdio illo, quo & tẽplum Pacis conflagrauit, pierunt: alia aũt amicis data, apud multos adhuc integra, quẽadmodũ & reliqua noſtra, extant. Eorũ aũt, quæ ſcripſi, cõmentariorũ quædam ipſe amicis dederã: quædã vero à domeſticis furtim ſurrepta, & euulgata ſunt, q̃ deinceps ab alijs, qui habebant, accepi. Quo q̃dẽ in numero ſunt Tres illi in Ariſtotelis de Enunciatione librum, cõmẽtariorũ libri: & quatuor itẽ in Priorẽ de ſyllogiſmis: ſimiliter & in Poſteriorẽ, pari numero. Inſcribunt aũt hos oẽs ferè hodie reſolutoriorũ priorum: quemadmodum illos de demonſtrationibus, reſolutoriorũ poſteriorum. Ipſe ſanè Ariſtoteles illorum tanquam de Syllogiſmo, horũ aũt tanquam de demonſtratione ſibi ſcriptorum meminit. In quos quidem utroſq; & noſtra extant cõmentaria, ſex in [f] priores, quinq; in [g]* poſteriores, Horũ igitur cõmentariorũ nullum ad editionem ſcripſeram: quẽadmodum neq; ſex illos in Theophraſti librum, quem de affirmatione & negatione inſcripſit. Cõmentaria quoq; in librum Eudemi de dictione, antea alijs me rogitantibus, ſcripſeram. In decem uero categorias ipſe quidem commentationes nullas feci, neq; mihi, neq; alijs unquã tale aliquod cõmentariolum paraui. Vnde, cum poſt aliquando rogaret à me amicus quiſpiam in eum librum ad earum diſputationum ſolutionem Commentationes; vti tantum ijs iuſſi, quæ à præceptore fuerant iſtum in librum prælecta: aut omnino ſimilibus, ex aliorum commentarijs, ſicuti Adraſti & Aſpaſij erant. Cæterum & puer adhuc, cum ſub patre inſtituerer, isq; mihi poſt Logicam theoriam, Chryſippi & celebrium Stoicorũ libros propoſuiſſet, ut illius tum ſyllogiſticos libros commentaria conſcripſi. Quæ ipſa quoq; poſtmodum apud multos fuere, Pergami cum alijs quibuſdam lucubrationibus, quæ iuuenis ſcripſerã, relicta: atq; per familiarem poſtea rogantibus quibuſdam communicata. Quę vero ipſe poſt tractationem de demonſtratione elaborata latius ſcripſi, cum illis breuiter eſſent dicta, noĩatim hæc ſunt.

F G H

A* Al. ex antiquis. contra ea quæ ſcripta ſũt aduerſus libros De cõtrouerſijs Empiricorum, & de Iſagoge Theodæ, commentarij tres.
B* Medicinam.
C* Cõpendium librorum Heraclidis.
D† Ad verbũ ferè. Petiuque à philoſophis, nam illos docere eã audiebam, vt ſiquid etiam aliud in logica parte philoſophiæ doceretur, ei⁹ partiriginem in aliud tempus ſeruarent, docentes prius ſedare cupiditatẽ, quæ circa demonſtrationem eſt: q̃ certe methodus eſt, quam qui didicerit eũ, dũm alter dicit rationẽ demonſtratiuam, exquiſite cognoſcet, utrum re uera eſt eiuſmodi, an, ueluti numiſma adulterinum, probatæ quidem ſimilis ui deatur, re uera tamen praua ſit. tum ipſe via quadã &c.
E* Logiſtica.
F* Priorem.
G* Poſteriorem.

A De requiſitis ad demonſtrationes, liber unus. De ijs prnpoſitionibus, quæ in dictione demonſtra
tionum omittuntur, liber vnus. De æquipollentibus propoſitionibus, liber unus. De demonſtra-
tionibus ꝓpter quid, unus. De numero ſyllogiſmorum, unus. De exẽplo libri duo. De inductione
liber vnus. De *Imagine, unus. De ſimilitudine, libri tres. De ex hypotheſi prĩcipijs, liber unus. De
generis, ſpeciei, eorũq; coniugatorum ſignificatis ex * propria uoce, liber unus. De poſſibili. De *Eicote.
ijs, quæ multipliciter dicuntur, libri tres. De ijs, quæ in artibus cõmunia ſunt, & propria, unus. De
euertentibus ſeipſas orationibus, vnus. De contingentibus propoſitionibus, unus. De ſyllogiſmis
ex miſtis propoſitionibus, vnus. Quo modo diſcernenda ſit negocialis quæſtio à nominis & ſigni *λόγου.
ficati quæſtione, liber vnus. De Clytomacho, eiusq; demonſtrationum ſolutionibus. De commu *†Al. cõtra Phauorinũ pro Epicteto.*
ni *oratione, libri duo. De optimo docendi genere, † contra Phauorinum. Pro Epicteto contra
Phauorinum, } unus, De uſu ſyllogiſmorum. De vſu in ſyllogiſmos, theorematum libri duo. De *A † De logica facultate, & contemplatione, ſeptem.*
optima ſecta, liber unus. De nominum rectitudine libri tres. De eo, quod eſt, unumquodque &
unum eſſe, & multa. Quod ad oppoſita unũ, & idem ex neceſſitate conſequi impoſſibile ſit, unus.
De demonſtratiua ſecta, unus, a† De ui, & contemplatione Logicæ, unus, Dialogi ad philoſophũ, *B † ἰδίως τοῦ.*
b †& liber alius ab eò, qui eſt } de communibus notitijs. Contra eos, qui omnem calumniandi oc- *C † Quidam arbitrantur hæc eſſe in contextũ reponenda. Video equidem in his quatuor, uel quinque lineis trium librorum mentionem, à Galeno fieri quorum tamen in hac eadem pag. ſub litera A meminerat.*
B caſionem ex uerbis aucupantur, liber unus.

c† De ijs, quæ propria, & communia ſunt in artibus. } *CAP. 12.*

DE artium conſtitutione, libri tres. De ſignificatis generis, ſpeciei, & his adiacentium ex * pro
pria voce. Compendium Demonſtratiuæ theoriꝫ, unus. De diſcernendis dogmatum con
trouerſiis. Quòd ſeparari à prima ſubſtantia quantitas non poſſit, liber unus. De priore, unus. De
demonſtratione per impoſſibile, unus. de ijs, quæ ſui cauſa fiunt, unus. de multiplicier dictis,
duo. De nominis, & ſignificatorum quæſtione.

Quæſtiones autẽ moralis philoſophiæ quãtũ mihi videbatur, infraſcriptis libris expoſui. *CAP. 13.*

DE uis cuiq; paſſionibus, & vitijs dignoſcendis curandisq; libri duo. De moribus, quatuor. *D* γ ἀδρα.*
Cõtra Phauorinũ pro Socrate. De indolẽt a, unus. De fine philoſophiæ, unus. De cõgreſ-
ſu auditores *oſtentantium unus: De d furtim legentibus unus. De pœnis, & peccatis exꝫquandis *E* ωονω.*
unus. De conſolatione, unus. De Di atriba in aula Menarchi, ad Bacchidem & Cyrũ, unus. Quale
genus congreſſionis obſeruari debeat in Dialogis, unus. Cõtra forenſes rhetoras, unus. De uolu-
ptate, & e *labore unus. De ijs, q̃ vnũquodq; uitæ propoſitũ conſequuntur, Concionum contra
ſectas, unus. De cõcordia, unus. De pudore, duo libri. Concionũ cõtra adulatores, duo. de calũnia:
C in quo, & de priuata uita tractaẽ. Chroniſci ſeptẽ, ĩ uno uolumine. Cõcionũ cõtra ſectas habitarũ
ſub Pertinace, unus, Quaten' ſit honor, & gloria apud vulgus, ꝓſequẽda. De teſtamentis cõdẽdis.

De pertinentibus ad Platonicam philoſophiam. *CAP. 14.*

DE ſecta Platonica, liber unus. de medice dictis in Platonis Timæo, libri quatuor. Ad amicos *F † Al. de propriis opinionibus libri tres.*
ſiue Plato, f† de ijs, qui ſuis tribuunt, libri tres de logica theoria ſecundum Platonem. Com
pendij dialogorum Platonis libri octo. De egreſſionibus, quibus in Philebo Plato uſus eſt, unus.
de animæ partibus, & potentijs, libri tres. Quòd animi mores temperaturas corporis ſequantur,
libri duo. Et alius quidam, qui aliter editus eſt, de Hippocratis & Platonis dogmatibus nouem.

De ſpectantibus ad Ariſtotelicam philoſophiam. *CAP. 14.*

COmmentariorum in librum de Enunciatione libri tres. g† In priora Analytica, libri ſex: in *G † Sunt qui uertant. in priorem priorũ analyticorum, quatuor. In poſteriorem, libri item quatuor. In priorem poſteriorũ analyticorum ſex. In poſteriorem quinque.*
poſteriora, quinq;. } In decem prꝫdicamenta, commentaria quatuor. In librũ Theophra-
ſti, de affirmatione, & negatione, commentaria ſex. In librum quot quidq; modis dicatur com-
mentaria tria. In primum mouens immobile. In librum de dictione Eudemi, libri tres. de demon-
ſtrationibus propter quid vnus. de contingentibds propoſitionibus, & ſyllogiſmis, unus. de ſyllo-
giſmis ex miſtis propoſitionibus, unus de fallacijs, quꝫ in dictione conſiſtunt.

De pertinentibus ad Stoicorum philoſophiam. *CAP. 16.*

DE Logica theoria ſecundum Chryſippum, libri tres. Chryſippi, Syllogiſticæ primæ, libri *H* Al. unus.*
tres: Secundꝫ, unus. De logica facultate, & theoria, h ſeptem. Quod Geometricæ reſolutio *I* Al. duo.*
nes prꝫſtantiores, quàm Stoicorum, liber unus. De uſu theorematum in ſyllogiſmos, i unus.

De ſpectanſibus ad Epicuream philoſophiam. *CAP. 17.*

DE fœlici & beata uita ſm Epicurum, libri duo, de uoluptatis imbecillitate *ſecundum Epicu *K † Al. quæ contra ſophiſtas ſunt.*
rum, duo. Quòd effectiua uoluptatis imperfecte ab Epicuro ſint expreſſa, unus. de volu-
ptuaria ſecta. Num Philologia morum ſtudio conferat, unus. de illis, k qui Sophiſtis conuerſantur
unus. Metrodori epiſtola ad Celſum epicureum. Epiſtola Pudentiani Epicurei.

Quæ communia grammaticis, & rhetoribus. *CAP. 18.*

DE uocabulis Atticorum ſcriptorum, libri xlviij. de Forrenſibus uocabulis apud Eupoli-
dẽ libri tres, de forẽſib. uocabulis apud Ariſtophanẽ, libri q̃nq; De Forẽſib. vocabulis
apud Cratinũ, libri duo. de exẽplis uocabulorũ Comicis ꝓpriorũ, unus. Nũ utilis ijs, q
erudiũtur, lectio ueteris Comœdiꝫ. Cõtra illos, qui inceſſunt ſolꝫciſſantes uoce, libri ſex *. Electus,
Atticorũ, unus. de ꝑſpicuitate, & obſcuritate. Nũ idẽ poſſit eſſe Criticus, & Grãmatic', liber un'. *Al. ſeptem.

GALE-

GALENI DE ORDINE LIBRORVM SVORVM LIBER AD EVGENIANVM

A Ioanne Fichardo Francoſordiano olim latinitate donatus, poſtea uero ad græci exemplaris fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendatus.

REcte tu quidem mi Eugeniane facis, qui librum à me ordinem cæterorum
qui ſcripti ſunt mihi, librorum exponentem efflagitas. Illorum nãq; om-
nium neque ſcopus idem, neq; uis, neq; *tractatio eadẽ eſt. Etenim quoſ-
dam, ut noſti, amicis me id rogitantibus ſcripſeram, eorum ſolummodo F
captum conijciens: quoſdam uero tantum Introducendis adoleſcentib.
deſtinaueram. Mihi autem neutrobi fuit interim propoſitum uelle iſtos
hominibus ſucceſſiue, ac ueluti per manus tradi, ut futuris etiam ætatib.
poſt meum obitum conſeruarentur, quòd uidebam nec eos admodum,
qui in ſuperioribus temporibus ſcripti fuerant, curæ multis eſſe. Admiran
tur enim nunc alij alios, & medicorum, & philoſophorum, licet illi nec ſuam ipſorum profeſſio-
nem, ullamve demonſtrandi ſcientiam ſatis teneant, aut falſos a ueris diſcernere ſermonibus no-
uerint: admirantur tamẽ, uel quod patres ipſis fuerint empirici, aut dogmatici, aut methodici: vel
quod præceptores, vel quod amicos babeant, vel deniq; quod maiores eos in urbe gloriæ, & exi-
ſtimationis ſectæ ſuæ nomine eſſe uideant. Sicuti in philoſophia quoq; alius aliam ob cauſam ſibi
aliquam ſectam eligit, Platonicis, aut Peripateticis, aut Stoicis, aut Epicureis ſeſe adiungens. Et
hoc tempore, ex quo ſucceſſio etiam eſſe cœpit ſectarum, eam plerique profitẽtur, in qua fuerũt
à pueris enutriti, maxime cum iam aliam uitæ formam, quam ſequantur, habeant nullam. Quare,
cum ipſe ſic mihi perſuaſiſſem, ne quidem, ſi ipſas nunc muſas librum ſcribere contingeret, acce-
ptiorem multo futurum illum uel indoctiſſimi alicuius hominis ſcriptis, cupiebam ſanè mearum G
lucubrationum nihil in vulgus editum. Quando vero apud multos iam illæ extabant, me inuito
adeo, (qđ quidem ſcis) ſi quid erat reliquum commentationum mearum, grauatim profecto ami
cis impertiebam. Compulſus itaq; ſum propterea, ut librum De optima ſecta conſcriberem, non
quidem qualem iam antea ſuperiorum medicorum, philoſophorumq; multi ſcripſerant, ſuam
nominatim ſectam extollentes, laudibusq; uehentes, ſed quo eam ſolam demonſtrarem uiam,
qua quis inſiſtens, optimam ſectam vel ad medicinam, uel ad philoſophiam, aut aliam quamcun-
que artem conſtitueret. In eo uero libro dictum, demonſtratumque eſt mihi id, cuius paulo ante
mentionem feci, Demoſtrationum primum eſſe peritum illum debere, quicunque ſectarum re-
ctus eſſe iudex cupiat. Neq; tamen hoc unum ſufficit, ſed & affectiones præterea, quatenus amãt
aut oderunt ſectas, eum exnere conuenit, ne, ueluti multi, circa illa excęcetur. Qui enim ſepoſitis
his, vel iuxta demonſtratiuã methodum inueſtigabit veritatem, vel de aliorum dictis iudicabit, is
demum ſolus eam, quæ eſt optima, ſectam inueniet. Noſti vero & tu, quàm ex medicis, philo-
ſophisq; multi, cum demonſtratiuam methodum nihil exercuiſſe coarguantur, in cõtrarias uias
deflexerint, quibuſdam ex his Apodixim omnino negantibus, quibuſdam uero adeo concedenti
bus, quòd etiam natura eam omnibus vſq; eo notam dicerent, ut neq; diſciplina ad hanc, neque H
exercitatione opus habeamus. Quibus quis tandem reſpondere dignetur eo ſtuporis deuenienti-
bus? Sed hic aliquis forte illorum (ut ſunt plerique audaciſſimi, præſertim in ijs, quæ maxime igno
rant) mecum pugnabit, meq; maioris arguet audaciæ. Ne igitur audiam talia, apudq; alios defen-
dere me neceſſe habeam, ſtatueram nihil velle librorum edere. Verum, cum illi, quos amicis deſti-
naueram, ad plures iam perueniſſent, cogebat ſane neceſſitas propter eoſdem de optima quoq;
ſecta commentari. Eius autem tractationis cauſa in eo tum mihi libro ſatis dicta eſt. Hos igitur ſi
quis omnium primos legere voluerit, recte prudenterq; fecerit. Quòd ſi perſuaſus his ille ante, q̃
ad diſciplinam, iudiciumque ſectarum omnium ueniat, demonſtrationum etiam peritus eſſe cu-
piat, habet de demonſtratione tractationem à nobis deſcriptam. Ex qua ille ſi non methodos ſo-
las percipiat, ſed ſecundum eas etiam ſe in omni rerum ſylua exercet, veritatem inueniet. Quod
fiet, ſi, & eius rei ſtudioſus accedat, neq; temeraria affectione ſibi aliquam deligat eorum inſtar,
qui in Equeſtribus ludis diuerſorum colorum ſtudio, citra rationem ducuntur. Idem uero hic,
vbi quos ſupra commemoraui, aggreſſus fuerit, abſque negocio, quæ uel vere illis cognita,
uel falſo fuerint recepta, diſcetnet. Quare noſtrorum quidem librorum vnum hoc ini-
tium

* ἐπαγγελία

A tium eſſe lectionis debet illis hominibus, qui & natura dociles, & alioq ueritatis ſunt ſtudioſi. Porro autẽ citra hãc, ſiquis & noſtram ipſorum uitam, & clara artis huius facta q̃ forte apud ægroros deſignarim, fuerit expertus, ut ſit perſuaſus uel ex animi mei moribus, ꝙ neq; inuidia, neque cõtẽtione, neque temetario quodã amote, quo erga Sectã aliquã ſim affectus, agi oĩa, aut ex operibus deniq; meis circa hanc artem mihi elaboratis, ut dogmarum ueritati reſpondent, & pręter Apodicticã illam cõtẽplationẽ, poterit ſanè is libris noſtris iuuari. Et quãquã id non per exactã rerũ cognitionem, (iſta enim ſolis illis demoſtrationibus paratur) per opinionem tñ rectam cõſequetur, qua de ueteribus merito dictum eſt, † quorum acta nouimus, nihil moramur ſcientiam, licet ei legitimum illud, ſolidumque abſit. Leget igitur is illa primum omnium, quæ ſunt introducendis ſcripta, librum uidelicet De Sectis, qui eo ẽt titulo eſt inſcriptus, De Sectis pro Introducendis & illum, De pulſibus pro Introducendis: Tertio, De oſſibus librum, & ipſum Introducendis inſcriptum: qui inter Anatomicos primus eſt. Qui uero totam anatomes notitiam ſibi cõparare uoluerit, is ante alios ad librum anatomicarum adminiſtrationum accedat; tradit enim is omnes in Anatomia apparentes particulas: cuiusque magnitudinis, ſitus, formæ, cohærentiæ, coloris, & ſocietatis ad inuicem ſint, oſtẽdit. Qui aũt in Anatomiarũ inſpectionibus exercitatus fuerit, earũ de-

† Ipſũ adactiones quidem nihil eſſe inferiorem ſciẽtia, ei tamẽ ab eſſe legitimũ & ſolidum.

B inceps operationes diſcet, alias quidem Naturales, tribus a me libris expoſitas, & De potentijs naturalibus inſcriptas: alias uero animales dictas, in alijs pluribus à me tractatas. Quas p̃cedit liber De Anatomia mortuorum. Hũc aũt duo ſequunẽ De ſectione uiuorum: & eos rurſus alij duo De ſectionis cõtrouerſia. Poſthos ſunt tres illi De motu thoracis, pulmonis. Duo itẽ De cauſis reſpirationis. Poſt quos ẽt, libri quatuor De uoce. Ex hoc genere ſunt libri quoque De motu muſculorum, & q̃ De uocabilis tradidi. Ea uero, q̃ De demõſtratione elementorũ tradiẽ, nõ oĩa ſum in libro executus, ſed quatenus ipſe Hippocrates uſus fuerat. Quòd ſiquis abſolutiſſimã elemẽtorum corporis noſtri cognitionem requirat, legẽda ſunt illi, q̃ in decimo tertio demonſtrationũ libro, & in q̃nto, & ſexto de Aſclepiadis dogmatib. a nobis expoſita ſunt. Præterea, q̃ de purgantiũ medicaminum potentiis ſcripſimus, diſſeruimus ẽt q̃dam in eo, quem de elementis ſecundum Hippocratem inſcripſimus, cõmẽtario. Seorſum deniq; in alio quodã libello ea de retractauimus. poſt librum vero de elementis ſm Hippocratem, ſequũtur de tẽperaturis libri tres: & eos rurſus tractatus de ſimplicium medicaminũ facultatibus: hunc aũt alter ille de cõpoſitione medicamentorum tractatus. ᵃ† in prioribus igitur de proprio aĩalibus temperamento, & cuiuslibet indicio: in poſterioribus aũt de pharmacroum temperamẽto diſſeritur. Si porrò q̃s poſt duos illos, aut tres uo-

C luerit uel eũ De optima cõſtitutione corporis: uel De bona habitudine, vel De inæquali tẽperatura libellum legere; cõueniẽter: nec ſine ordine id ſecerit. Parui quidẽ ſunt illi admodũ, & amicis tñ ſic exigentibus conſcripti, ab illis uero in plures deinceps euulgati. Nã, & eorum facultas in tractatu de ſanitate tuenda continetur, in quo differentiæ conſtitutionis corporis noſtri. *

Hic deſiderantur multa.

Explanationum, tum quæ recte dicuntur, tum quæ non præexercitato in noſtris tractationibus: Habebis præterea, & noſtros in quædam Hippocratis commentarios, qui quando iam partim ſcripti ſunt, ẽt reliquos adijcere tentabo: quod oĩno q̃dẽ, ſi uixerimus, fiet. Sin autem ante, quam vtiliſſima uiri illius ſcripta expoſuerim, uita excedã, habebunt tñ ſtudioſi eius ſñiam, meaque ut dictum eſt, opera unà cum ijs, q̃ nunc extant, cõmmentarijs. Atq; utinã Pelopis mei præceptoris, & Numiſiani (pauca enim illorũ ab interitu adſeruata ſunt) & p̃terea Sabini, Rufiq, Epheſij, in Hippocratem interpretationes oẽs haberentur. Quintus ãt, eiusq; diſcipuli, uiri illius ſententiã non plane ſunt aſſecuti. unde factum, ut in ſuis expoſitionibus multoties aberrarint. Lycus ãt reprehendit quoq; nonnunquam Hippocratẽ, mendacijq; illum (cuius tamen non intelligit dogmata) arguit: nota enim paſſim eius Cõmentaria ſunt. Noſter vero pręceptor Satyrus, (nã huic

*ᵃ† Locus in codi. gracis corruptus. in priorib. igitur duobus traduntur * hominũ * temperatura cum propriis ſingulorum indictis. in * tertio autẽ de pharmacorum tẽperamẽto diſſeritur, ſiue igitur poſt duos, ſiue poſt tres legere quis uoluerit, librum de optima corporis conſtitutione, & librum de bona habitudine, & librũ de inæquali intemperie, conuenientẽ ordine id fecerit. Parui, &c.*

D primo conuerſati ſumus, poſtea uero Pelopẽ audiuimus) non eaſdem Lyco Hippocraticorum librorum expoſitiones faciebat. Confitetur uero Satyrus diligentiſſime ſe Quinti dogmata obſeruare adeo, ut nec addere q̃d illis, nec demere uellet. Nã bᵇ Ephicianus aliq̃to ẽt magis ad Stoicorum ritum conceſſit. Nos ãt, cum poſtea audiuiſſemus primo Satyrum Quinti interpretationes recitantẽ, deinde quædã ẽt Lyci legiſſemus, utrunq; reprobauimus ut qui Hippocratis ſententiã non exacte percepent. melius enim intellectus eſt à Sabino, & Ruſo. Quod facile quidem iudicare poterit, qui in noſtris fuerit commentarijs præexercitatus: ex quibus, & quæ bene recteque dixerint, & vbi lapſi fuerint, cognoſcet. Sed de interpretationibus in Hippocratẽ iã ſatis dictum: quare ad reliqua noſtra volumina, quæ ad rem logicã pertinent, pergamus. Ex illis autem tibi q̃dem, mi Eugeniane, & quotquot uni medicinæ ſtudent, ea, quæ De demonſtrationibus ſcripſimus, ſufficere poſſunt: alijs autem, quicunque philoſophiæ ſe addixerunt, cætera quoq; legenda ſunt. Niſi ſi quis fortaſſe vtraſq;, & medicinæ, & philoſophiæ theorias commode, beneque poſſit perdiſcere: eum vero, & ingenioſum, & memorem, & laborioſum eſſe oportet, pręterea eam ſortitum fælicitatem, quæ nobis contigit, qui ſub patre docti, arithmetica, ᶜ logica, grammaticaque ſumus inſtituti, in hisq; ᵈ humanioribus {diſciplinis uſque ad ętatis annum

ᵇ Al. Iphicianus.

ᶜ logiſtice habent cod. manu ſcripti, & ita omnino legendum uidetur. ᵈ ἐγκυκλίοις. i. neritia.

num decimumquintum enutriti, ad dialecticamq; ab illo contemplationē, ut ſoli deinceps philo E
ſophiæ uacaremus, perducti ſumus. Annum poſtea decimum ſeptimum agentem claris inſomnijs monitus ad medicinam me perduxit, ut cum philoſophia illam coniungerem. Talē uero ego meam fœlicitatem quanquam maiorem etiam redderem, quō citius, meliusq; reliquis omnibus, q̄cunq; docebat, diſcerem, niſi tamen per uniuerſam adeo uitam in illis medicinæ, philoſophiæq; theorematibus me diligenter exercuiſſem, nihil præclarum, excellensq; eram cōſecuturus. Quapropter mirum non eſt in tanta hominum multitudine, qui in medica, & philoſophica exercitatione, ſtudioq; uerſantur, non inueniri, qui recte in illis profecerunt. Aut enim natura parum ad eas ſunt appoſiti: aut non, ut conueniebat, ſunt inſtituti, aut ſtudijs nō fideliter, ſeduloq; inſtiterūt: ſed ob ciuilia negocia, ab his diſceſſerunt. Et hæc quidem obiter nobis dicta ſint, quanquam non omnino præter rem. Poſt eos igitur De demonſtratione libros, noſtras philoſophicas theorias legere oportet. Quę uero illarū ſubiecta, & quot ſint, in unaquaq; earum ſcripſimus, & in eo libro demonſtrabitur, in quo omnium librorum meorum conſcriptionem faciam. Quoniam autē me de tractatu, in quo uſurpata apud ſcriptores Atticos nomina ſecundum ordinem primarum in ipſis literarum ex eorum ſcriptoribus collecta ſunt, rogaſti, quæ iam antea tibi reſpondi, operæpretium arbitror hic etiam tibi cōmemorare. Nam cōpertum habeo alios quoq; multos, quod nam F
eius libri ſit argumentum, quærere. †Et quidem in eo tractatu non hoc agimus, quod hoc noſtro ſeculo multi, qui omnibus Attice loquendi ſynceritatē imponunt, }ſiue illi Medici, ſiue Philoſophi, ſiue Geometrici, ſiue Muſici, ſiue Iuriſconſulti, aut nihil ēt horū, ſed alioqui, vel opulenti, vel diuites ſint: uerum contrarium intēdo neminē prorſus ob *orationis ſolœciſmos eſſe reprehendendum, inceſſendumve. Præſtat etenim *lingua, q̄ uita, ſolœciſmos, barbariſmosq; cōmittere. Quin & libellus aliqn̄ mihi ſcriptus eſt contra eos, qui in ſolœciſſantes uoce, inuehuntur: tm̄ abeſt, vt eruditionis eſſe partē aliquā Atticiſmos aſſerā. Præterea quoq; propter multos & medicorū, & philoſophorū, quorū alij noua nobis græcorū uocabulorū ſignificata pręſcribūt, alij aliud, *Cōmentaria uocabulorum octo ac quadraginta libris cōſcripſi, ex Atticis illa ſcriptoribus congerēs, quēadmodū ēt alia ex comicis. Quod opus mihi, ſicut recenſui, ſcriptū eſt pp ſignificationes. Illud aūt qui legent, ſimul & Atticorum noīum notitiā adipiſcentur: quæ ipſa per ſe quidem nihil magno ſtudio dignū habet. Sed & alius à me tractatus, De uocabulorū rectitudine editus eſt propter illis perperam utentes: quem ſanè, vel primum omniū diligētius euoluere fuerit cōſultū.

†Clarius, neq; .n. hoc nos uolumus, quod nonnulli nūc iubēt omnes uoce atticiſſare.
*uocis.
*uoce.
*Explanationi

G

GALENI DE SECTIS AD EOS QVI INTRODVCVNTVR

Horatio Limano interprete.

Denuo emendatus. H

Quid Empirici, & Rationales medici differant. CAP. I.

ID ſanè, quò medicina intendit, ſanitas eſt: hanc ipſam uero parare artis eiuſdē finis eſt, q̄bus autē rebus, aut abſens comparetur ſanitas, aut eadē conſeruetur præſens, cognoſcant medici, neceſſe eſt: uocāturq; ea q̄bus abſēs illa creatur, remedia, auxiliaq; quæ uero præſentem eandem cuſtodiunt, ſalubris ratio uictus: quapropter ars ipſa medendi ſalubriū, inſalubriūq; ſcientia ab antiquis ſcriptoribus dicta eſt: qui ſalubria dixerunt, & quæ præſentē ſanitatem conſeruant, & quæ eandem corruptam reſarciunt: in ſalubria uero, quæ illis contraria ſunt: utraq; .n. cognoſcāt medici neceſſe eſt, ut illa eligāt, hęc āt effugiāt. Vnde vero harū rerū parata ſcientia ſit, nō itidē inter oēs cōuenit, ſed alij ſolā ea periméctorú notitiā arti ſatis eſſe dicūt: alijs āt nō parū tō in artē eādē cōferre vr: noī autēq; q̄ à

ſola

A ſola experimentorũ notitia proceuũt,nomine ab empiria,hoc eſt experiẽtia,deducto, empirici;
eodemque modo, qui ratione ducuntur,rationales:duæque ſunt hæ primæ in arte medendi hę-
reſes:altera,quę per experimenta ad inuenienda medicamenta procedit;altera,quæ per indicatio
nem;illisque impoſuere nomina , empiricam, rationalemque.empiricam autem nominare Gre-
ci ſolent τηρητικὴν, μνημονευτικὴν, hoc eſt obſeruatricem, memorẽq; , rationalẽ vero δογματικὴν,
& ἀναλογιστικὴν hoc eſt dogmaticã,& rõcinatricem:ac uiris quoque perinde,atque hęreſibus,dede-
re nomina: empiricos tiriticosq;,& mnimoneuticos,hoc eſt empiricos,obſeruatoresque, ac me-
mores eorũ,q̃ euidentia ſunt,vocãtes eos,q ſibi experientiã elegerũt:logicos aũt,dogmaticosq;,
& ana logiſticos,hoc eſt rationales,dogmaticosq;,& ratiocinatores,eos,* quibus admiſſa rõ eſt.

De arte Empiricorum. CAP. 2.

*ὅσοι λόγοι προσήκοντο mel. qui ratio nem adhiaue-runt.

ARtem vero empirici ſic conſtitutã dicunt. Cum multi uiſi ſint affectus incidere,alij quidem
ſponte,ægris hominibus,ſanisq;,ut ſanguinis fluxus è naribus,aut ſudores, aluive ꝓfluuia,
aut quæ ſimilia ſunt,iuuantia,lædentiaue,non quæ tamen efficientem cauſam ſenſu deprehensã
haberent:alij autem,quorum cauſa euidens eſſet, euenire uiſi ſint , non ea tamen è noſtro inſti-
tuto,ſed quę ſortuito incideret,ut cuipiã lapſo,percuſſove,aut aliquo aliter modo uulnerato ſan-
B guinẽ contigit effluere,frigidamq;,vt cupiditati obſequeretĩ , in morbo ſumere, uinũue,aut aliq̃d
generis eiusdẽ,quæ ſingula in utilitatem,noxamve deſinerunt,quæ quidẽ è primo genere iuuan-
tia,lædentiave ſunt, naturalia uocarunt:quæ uero è ſecundo,fortuita:primãq; amborum ſaciem,
caſum appellarunt:ut ex eo nomen imponerẽt, ꝙ homines in ea in conſulto caderent.qđ igiť ex *βίας.
perientiæ genus caſu uenit,huiuſmodi eſt.Quod aũt* inconſulto fit,eſt cum aut inſomniis hortãti
bus,aut aliunde ducto arbitrio ad experimentũ uolentes uenerint.At uero tertium experiẽtię ge
nus,imitatorium eſt:cum rurſus in ijſdem effectibus ad ea experienda ducũntur,quæ aut natura,
aut fortuna,* inconſultove profuerint,ob fuerintve:atque hoc ipsũ quidem eſt,qđ maxime artẽ
eorum cõſtituit:nõ.n.bis tantũ aut ter,ſed ſæpius id,qđ ante profuit,imitari,ideq; in ijſdẽ affecti
bus,ut plurimum facere inuenientes,ac eiuſmodi memoriam præceptum uocantes,iam fidele id
artisque partem ſtatuũt.ut autẽ multa eiuſcemodi fuere ab ipſis congeſta præcepta,id omne con
geſtum medicina fuit:qui uero congeſſit,medicus:uocatumq; ab ijsdem eſt huiuſmodi congeſtũ
αὐτοψία,hoc eſt intuitus proprius,qui memoria quædam eſt eorũ,quę ſepe eiuſdemq; modi vi-
ſa ſunt:hoc idem etiam experientiã nominarunt:eiusdem uero narrationẽ hiſtoriam:hæc.n.eadẽ
res ei,à quo obſeruata eſt,proprius eſt intuitus:ei autem,qui quod obſeruatũ eſt didicit , hiſtoria.
C Quoniam autem morbis quibuſdam interdũ occurrebant,quos ante non uiderant,aut quos nõ-
uerant quidem,ſed in eos his locis ortos incidebant,ubi non erat , quæ experimento obſeruata
eſſet medicamentorũ facultas;certum inueniendi auxilia inſtrumentum finxerunt,ad ſimile trã-
ſitũ:quo utentes idẽ ſæpe auxiliũ ab affectu ad affectũ ſimilẽ transferũt,& à loco ad locũ:itẽq; ab
auxilio ãte cognito ad aliud ſimile trãſeũre.verbi gratia,ab affectu ad affectum,ſi ab eryſipelate ad
herpetem ſe transferãt:à loco uero ad locum,ſi à brachio ad femur:ab auxilio autem ad auxiliũ,
ſi in alui profluuijs à cotoneo malo ad meſpilum tranſeant:omnis autem huiuſmodi trãſitus , via
ad inuentionem eſt,nondum autem ante experimentum inuentio,ſed quando iam , quod in ſpẽ
uenit,experimento traditum eſt,id fidele iam tum teſte eodẽ experimẽto eſt , idq; nihilo minus,
q̃ ſi ſæpe eodem modo ſe habere obſeruatum eſſet:id autem experimentũ, quod tranſitum a ſi- †τριβικὴν.
mili ſeq̃tur,† exercitatoriũ uocãr,ꝙ exercitatũ in arte eſſe oportet eũ,à quo q̃dpiã hoc pacto inue
niendũ ſit.Superiora ãt oĩa experimẽta ante notitiã experimẽtorũ habita, q̃b. opus erat ad artẽ
cõſtituendã,hominis uel cuiuſcunq; eſſe poſſunt. Hęc eſt, q̃ per experimenta ad artis finẽ via eſt.

De Arte rationalium. CAP. 3.

EA uero,qua per rationẽ proceditur,cum naturam corporis,quod curandum tentatur , diſci
D iubet,tũ omniũ cauſarũ uirtutes,in quas quotidie corpus incurrens,ipſum ſe aut ſalubrius,
aut inſalubrius redditur:iãq; poſt hæc aeris naturã,aquarumq; atq, locorũ , eamq; quæ uitæ ſtu-
dijs ineſt,quæ cibis,ac potionibus,nec nõ aſſuetudinibus,ſcire medicũ aiunt oportere,quo mor-
borum omnium cauſas,& facultates remediorũ inueniat:isq; ſit,qui conferre,ratiocinariq; poſ-
ſit huic generi cauſæ hanc uim habens adhibitum medicamentũ,ut certum aliquid efficiat, natu-
ra eſſe aptũ:negant.n.illũ inuenire poſſe remedia prius,q̃ in oĩbus his multiſariam ſit exercitatus.
Vt autem ex breui exemplo rẽ totã cognoſcas,pone partem corporis aliquã dolentẽ,durã,reni-
tentẽq; quæq; in tumorẽ ſublata ſit:hic cauſam medicus inueniat,oportet,primumq; noſcat,hu-
mido aliquo naturæ modum ſuperante in partẽ prolapſo eã intumuiſſe,eodẽque intẽdẽte in do-
lorẽ inuectam:deinde uero,id ſi influat adhuc,fluxũ ab eodẽ eſſe cohibendũ : ſi nihil ſupereſt,edu-
cendum id,quod ſit in parte cõtentũ:quo igitur modo quod influit adhuc,inhibebis,educes,quod
in parte contentum eſt?ſi refrigeres,adſtringasque partem,inhibebis,quod influit:ſin eandem hu
mectes,laxesque educes,quod congeſtum eſt:ſic illis in ipſo morbo eius,quod utile eſt,oritur in-
dicatio:quam ſolam tamen ſatis eſſe negant,ſed aliam eſſe,quæ à potentia laborantis ſit,ab ętate
aliam:quibus etiã accedit ea,quæ à propria ægroti natura ducitur,eodemque modo à tẽpore an-
ni,lo-

ni lociq; natura,uitæq; ſtudijs,& aſſuetudinibus,è ſingulis propriam eius, quod conducat indicationem oriri:uerbi gratia,ut hoc etiam exemplo res magis innoteſcat,eſto,quē ſebris acuta occupet,cui tardi motus,grauiſq; ſenſus corpori ſit,qui corpore tumidiori, q̄ ante, ac pleniori rubore ſuffuſus,idemq; uenas habeat magis intumentes,cuique perſpicuum eſt copiam ſanguinis homini ſic affecto calidioris exuperare.Quænam igitur curatio eſt?nonne liquet euacuationem eſſe?contraria.n.hæc multitudini eſt.Contrariaq; contrariorum remedia ſunt.Quo autem pacto, aut quoad illa demarur,non poteſt etiam ex ſola cauſa cognoſci; cum inſuper virtutem oporteat ætatemq; & anni tempus,ac regionem,cæteraq́, paulo ante propoſita conſiderare: nam, ſi ualidior potentia ſit,ætasq; in conſiſtendi vigore,ver,tempus anni,lociq; natura temperata, non tibi errare continget,ſi vena inciſa tantum ſanguinis mittas,quantum cauſa iubet emitti:ſin imbecilla virtus eſt, ætasq; aut pueri natu admodum parui,aut ſenis in ſenium longe prouecti , regioque aut frigore algeat,qualis Scythia eſt,aur calore exuſta ſit,qualis eſt,quam Aethiopes incolũt, anniq; tempus uehēmenter,vel frigidum ſit,vel incaleſcat,nemo eſt,qui uenā diſcindere audeat: ita iubent quoq; & aſſuetudines,& uitæ ſtudia,naturasq; corporum conſiderati,ex his enim omnibus propriam eius,quod conferat ipſis,indicarionem oriri. E

Quo pacto eadem empiricorum,& rationalium medicorum remedia à diuerſis. indicationibus oriantur. CAP. 4. F

EX quibus aſit rebus indicatio naſcitur ijs,qui rationalē medicinā profitētur,ab ijsdē obſeruatio eius,qđ utile ſit,empiricis eſt:eorum enim accidentium, q̄ ſuperius in febricitante retuli,congeries,q̄ concurſus ab illis nominatur,exinanitionis admonet rationalem medicum,obſeruationis memoriā ſuggerit empirico:nā,cum ſæpius ijs,qui ſic affecti eſſent.exinanitionem uiderit utilem eſſe,eandē,ſi utatur,ſperat hoc tp̄e quoq; prodeſſe:idemq; ab ijs,quorum eſt ætas in cōſiſtendi uigore,ꝑ ea,q̄ ſæpius ab ipſo uiſa ſunt,ſat exinanitionis nouit ſine moleſtia ferri: ita vere magis,q̄ æſtate:& ſi tēperata regio eſt:ſi uero ēt æger euacuando corpori aſſuetus ſit,qualis eſt, q̄ per hæmorrhoidas,aut quę per nares euacuatio euenit , icciroo etiam plus ſanguinis detrahat ab ipſa rei natura edoctus rationalis medicus:hoc idem uero empiricus faciat , qm̄ ſic ab ipſo obſeruatum ſit:&,vt ſummatim dicam,eædē in ijſdē affectibus medelæ,& ab ijs,qui rationē profitētur,& ab empiricis medicis trahuntur:de modo inueniendi eas inter eoſdē diſſenſio eſt.ab ijſdem enim accidentibus,q̄ circa corpus apparent,oritur ijs,qui rationales ſunt,cauſæ indicatio,ex qua curationē inueniunt:empiricis aūt memoria reperuntur ea,quę ſæpe ſimili modo obſeruata ſūt. Cum autem nullum ex ijs,q̄ apparēt accidentia,rationales habēt,ex quo cauſa pateat,tunc ſciſcitari cauſam procatarcticā,ideſt euidentē uocatā,nō dubitant:quale eſt,ſi canis rabioſus momorderit,viperave,aut eius generis aliud:nā ulcus ipſum nulla re ab alijs vlceribus diuerſum ꝑ omne tp̄s,aut certe ꝑ initia appareat.Si.n.à rabioſo cane eſt,alijs morſu alterius illatis ſimile ꝑ oē tempus oſtenditur:ſin autem id ab ictu uiperæ eſt , primis quidem diebus ſe cæteris ſimile repræſentat;poſt aūt,ubi iam laborans ipſe grauiter habet,ei circa corpus,affectus q̄dam ſuperueniunt ꝑnicioſi:quippe caſus eius generis oēs,qui à peſtiferis uocatis animalibus eueniunt,niſi per initia ꝓtinus rectè curentur,eo deueniunt,ut ſumme pernicioſi ſint.Quæ igitur recta curatio eſt? an ſcilicet uenenum extrahere,qđ unà cū ictu corpori percuſſo inhæſit?ideoq; ad cicatricem perducere,claudereve,q̄ huiuſmodi ſunt,non accelerant,ſed contra agunt,eaq; inſuper minutim admodum ſæpe concidunt:iā ijſdem quoq; q̄ calida,acriaq; ſunt,q̄busq; attrahi venenū , ſiccariq; poſſit,medicamētis ob eandē cām vtuntur.Adhibētur quoq; hæc eadē ab empiricis medicamēta, q̄ nō duce natura rei ad ea inueniēda procedūt,ſed eadē, q̄ uſus oſtēderit,memoria repetūt:ut.n.ipſis ex ętate,& anni tp̄e,lociq; natura,cæterisq; q̄ memorata ſunt,per experimentorū notitiā curationis habebatur cognitio,ſic ex cauſis quoq; quas euidētes vocant , ijſdē cognita curatio eſt. † Quòd ſi utraq; inueniēdi via mutuū inter eos cōſensū habuiſſet,nil op' illis lōgiori ōne fuiſſet. G H

† Clarius ad gr.lect fidem Quod ſi inuicem ſibi uteriſque conceſſiſſent utraſque ìueniēdi uias eſſe ueras.

Quæ empirici,& rationales medici inuicem reprehendunt. CAP. 5.

QVoniā aūt experientiā accuſant ij , qui rōnalē artē profitentur , eāq; alii conſtitui poſſe negant , alii mancā eſſe dicunt , alii artis expertē: cōtra aūt empirici rationē quidē probabilē , vt q̄ tn̄ non uera ſit , accuſant , icciroo duplex utriſq; lōgaq; admodū decurrit oratio, cum alternas accuſationes,defenſionesq, adhibent.Quę.n.aduerſus experiētiā ab Aſclepiade diſputata ſunt,qui fieri non poſſe mōſtrauit,vt ad eundē modum poſſet quicq̄ ſæpiſſime uideri , neque poſſe ulla ex parte conſtitui eā,neq; aptā quidē ad minimū quidpiā inueniendum eſſe uolūt: Quę āt ab Eraſiſtrato dicta ſunt,q̄ ſimplicia quidē atq; in ſimplicibus ꝑ experientiam confeſſus eſt inueniri remedia(quale eſt ſiupori dentium portulacā mederi)hoc idē uero cōpoſitis eſſe,atq; in compoſitis negauit,eandem inueniendi quidem facultate non ex omni parte carere , ad omnia tamen inuenienda non idoneam eſſe uolunt.'Quę uero ab ijs,qui per experientiam quidem ea inueniri cōcedunt,hāc ipſam autē,q infinita,longaq. ſit,&,ut eorum uerbo utar,a methodos hoc eſt methodo careat,accuſant,itaq. rationē inducunt ipſam,non qualis conſtitui,aut ſubſiſtere nequeat,ſed quale aliquid eſt , quod ſine arte ſit , experientiam eſſe uolunt. His igitur , qui.

adeo

A adeo verbis inſultant,reſpondent empirici,conanturq; experientiā eiuſmodi eſſe monſtrare, ut
cōſtitutionem recipiat,ut,quod ſatis ſit,habeat,vt in ſe artē contineat:idemq; rurſus multis mo-
dis ipſam ratiocinationē,hoc eſt analogiſmū,reprehēdunt:vt rurſus quoq; neceſſe ſit, ijs qui ra-
tionalem diſciplinā profitenť,ad ſingula reprehenſionis genera reſpondere.His.n.cū ſe naturam
corporis,morborumq; oīum ortus,uireſq; remediorum noſſe proponunt,tunc inſtant empiri-
ci,quę oīa iccirco crimini dant,ꝙ eatenus quidem procedūt,ut probabilia,uerisimiliaq; ſint,nul-
la tn̄ eorum certa cognitio ſit:interdum ijdem,cum earum rerum cognitionem concedant,ean-
dem tn̄ conantur inutilem eſſe monſtrare:interdū,cum illis hoc ipſum dent,eam ſuperuacuam
eſſe coarguūt.Hæc ſunt quibus inter ſe generatim empirici,rationaleſq; certant. In quibus etiā
oībus multa particulatim contendunt:quale eſt,quod in quæſtionibus,quas de rebus inueniēdis
abditis tractant,alij corporum diſſectionem,indicationemq;,ac dialecticam ſpeculationem lau-
dant:hęc ſiquidem ipſis inſtrā eſſe,quibus ea uenentur,quæ in obſcuro poſita ſunt. Empirici aūt
neq; inueniri quicquā membrorū diſſectione concedunt,neq;, ſi fieret,id arti neceſſarium eſſe:
ac ne oīno quidem indicationem eſſe,neq; aliud ex alio poſſe cognoſci, quia omnia poſtulēt ex
B ſemetipſis agnitionē:neq, id,qđ ſuapte natura abditū ſit, ullo ſigno indicari , ac nec vlli quidem
arti opus dialectica eſſe.Dein aliquid contra dialecticas ſuppoſitiones dicunt, contraq; definitio
nes,ac ne eſſe quidē† demonſtrationem pronunciant rei ullius,quæ incerta natura ſit: itemq; de †in gr. eſt adha ἀρχὴν principium.
vitioſis demonſtrandi modis,quibus uti ſolent ij,qui rationalem medicinam ſequuntur deq; om
ni ratiocinatione loquuntur:eamq; qđ profiterut,inuenire non poſſe, eademq; nec artem iam
vllā conſtitui,neq; hominum uitam proficere:quem aūt epilogiſmū gręce uocant, quem ijdem
euidentē rationem eſſe dicunt,utilē ad ea inueniend a eſſe,quę opportuna latentia ſunt (ſic enim
iſti nominant,quæ ſenſibilia quidē,non tn̄ adhuc euidentia ſunt) eundemq; ad eos arguendos uti
lem,qui contra euidentiam audent dicere:utilem quoq; ad oſtendendum id, quod inter euiden-
tia pteritur:utilemq; ad occurrendū ſophiſmatis:quiq; nunq̄ ab euidentia abſit,ſed cum ea ſem-
per uerſetur:quod tn̄ analogiſmo,id eſt ratiocinantioni eſſe negant,ſed eā ab euidentib.rebus ini-
tium trahere,deſinere in ea,quę ꝑpetuo abdita ſint:ideoq; uarios eius eſſe modos,cum ab euidē
tibus ijſdem rebus alius ad aliud,quod abditum ſit,accedat,indeq; diſcordiam quę dijudicari ne-
queat,eſſe paratam,quam iudicium eſſe incōprehenſibilitatis dicunt:nā iidem iſti,quæ uera, fir-
maque cognitio eſt,comprehenſionem uocant:incomprehenſibilitatem uero,quod ei contra-
C rium eſt:itemq; incomprehenſibilitas ab ijſdem cauſa dicitur diſſenſionis,quæ iudicari non poſ-
ſit,rurſus aūt diſſenſio incomprehenſibilitatis indicium:quæ autem de rebus obſcuris contentio
eſt,eam poſſe iudicari negant,poſſe autem eam,quę de perſpicuis eſt:in his.n.cum ſingula,qualia
ſint,appareant,ſi uera loquimur,ſic eſſe teſtificantur ſi mentimur,coarguūt.Hæc,ſimiliaq; innu-
mera ſunt quibus empirici,rationaleſq; medici certant,à quibus eadē tamen in ijſdem affectibus
adhibetur curatio,ijs quidem,qui in hęreſi ſint ſua legitima exercitati.

De Methodicorum ſecta. CAP. 6.

QVi autem methodici uocantur,ſic.n.ipſi ſe nominarunt,quaſi rationales ij,de quibus ante
retuli,non ſe methodo dicant artem tractare,ij mihi non uerbis tenus uidentur ab antiquis
ſectis diſſidere,ſed ipſa etiam artis opera multa inuertere:cum neque locum affectū utile quippiā
ad curationem indicandam dicant habere,neque cauſam ipſam,neque ætatē, nec tempus anni,
neque regionē, deniq; nec uirtutem ęgroti conſiderandā,aut eiuſdē naturā,habitumve:ijdē uitę
ſtudia,aſſuetudineſque reijciunt,cum ſe dicant eius,quod conferat,indicatione contentos , quę
D ab affectibus ſolis trahatur,ac ne ab his quidē per ſpecies,ſed cōiter,& generatim;ponantque, ac
nominent morborum cōia ipſa hæc,quę ubique in ſingulis affectibus ſunt.Iidemque conantur,
alij morborum omnium,qui uictu curantur,alij omnium abſolute cōia in morbis oſtēdere duo,
itemque tertium aliud miſtum:illis impoſuere nomina adſtrictionem,profluuiumque: ſic mor-
bum omnem aut adſtrictum dicunt,aut fluentem,aut ex vtroque miſtum:ſi.n.naturales ſuppreſ
ſæ ſint corporum excretiones,adſtrictum uocant:ſin magis ferantur,fluentem:ſin autem & ſup-
preſſæ illæ ſint,& ferantur,ea de re miſtionem oriri:quale eſt,ſi oculum inflammatio ſimul fluor
que occupet:nam ab inflammatione,quę adſtricta affectio eſt,cum non ſola nunc,ſed cum fluo
re in vno eodemque loco orta ſit,totum ipſum affectum miſtum effici. At uero indicationē eius,
qđ conferat,laxitatē in adſtrictis eſſe:in fluentibus uero compreſſionem:nam,ſi genu,verbi gra-
tia,inflammatione laboret,relaxare aiunt oportere:ſi fluat aluus cohibere,atque comprimere:in
miſtis autem contra id inſtare,quod maxime urgeat:etenim,quod magis turbet, periculumque
inferat,hoc idē eſt,qđ illi magis occurrere uehementiori malo oportere,q̄ alteri,dicunt. Cur igi
tur non ipſi ſe rationales uocarunt,cum pręſidia per indicationem comparent?qm̄ inquiunt,ra-
tionales obſcura ſcrutantur,nos autem in rebus uerſamur euidentibus. Totamque deniq; ſectā
ſuā ita definiunt,ut eorum cognitio ſit,quæ communia euidentia ſunt:quæ ne cęteris omnibus
videatur communis definitio(nam illas quoq; eorum,quæ cōia euidentia ſunt , notitias eſſe pu-
tant)addunt,ut ea ſint,quæ finem medicinæ ſequantur.Eorumque aliqui,non quæ ſequātur, ſed
quę eiuſdem fini conſentanea ſunt,adiunxerunt:pars aūt maxima,hæc ambo componens ; me-

thodum,inquit,notitiam eorum eſſe, q̃ cõia euidentia ſunt,eaq; medicinę fini conſentanea,con E
ſequentiaq;:quidam aũt, ut Theſſalus eſt,ſic,ut eadem proxima ac neceſſaria ſint ad ſanitatem. Ita neq; rõnales ſe noĩari,non.n.ſe rebus obſcuris egere,ut illi,neq; empiricos uolunt,& ſi maxime in euidentia verſantur,ab illis.n. ꝑ indicationem eſſe remotos:ac ne modum quidem ipſum, quo in euidentibus rebus uerſantur,cõem eſſe ſibi cum empiricis dñ:illos.n.recedere a reb. obſcuris,quia cognoſci non poſſunt,ipſos aũt quanquã hoc idem,ſed tñ facere,quia inutiles ſint:itẽque è rebus euidentibus empiricos obſeruationem,ipſos indicationem,habere. His rebus igitur ab vtriſque dñt ſe diſſerre:maximeque anni tp̃a,ętatiſq;,ac regiones,quęque oĩa ſimilia ſunt,abſcindunt,q̃ manifeſte quidem inutilia ſunt,ut illi putant,ſed gloriæ gratia apud priores medicos celebrata:eamque maximam eſſe dñt methodicę ſectę virtutem,glorianturque ea de re,ſeque ad mirabiles putant:atque eum,"qui uitam breuem dixit,artem longam,reprehẽdunt:rem.n.ipſam contra ex oĩ parte ſe hr̃e, ut breuis illa ſit,uita longa:demptis.n.oĩbus ijs, quibus ars iuuari falſo putatur,nobisque ea,q̃ morborum cõia ſunt,ſola intuentibus,neque longã medicinam eſſe,neque difficilem,ſed facillimã,atq; apertam,q̃que ſex menſibus diſci oĩs,celerrimeque poſſit:ita.n. in morbis ijs,qui uictu curantur,rem oẽm in anguſtum ualde eſſe deductã, eademq; rõne in ijs, qui manu,quique medicamentis curantur:in quibus ẽt gñatim cõia q̃dã inuenire conantur,ſco- F
poſque remediorum paucos ſubijciunt. Quare,ut mihi vr̃,non uulgato illo ſemeſtri ſpatio diſcere,ſed longe celerius totam eorum artem liceret:his itaque,ni mentiuntur, gratiæ doctrinę breuioris agendę ſunt:ſin autem mentiuntur,negligentię ſunt accuſandi.

com. 1. Ap. 1. Ex.ord. ſ.2.h

Quibus rationibus Methodici ſuam defendant. CAP. 7.

QVo autem potiſſimum modo hi mihi uideantur iure iudicandi,cęcutiantne in re utili, an, quod ſuperuacuum eſt,recte ipſi ſoli effugiant,nunc dicam:non enim exigua mihi uidetur huius rei conſideratio,neque huiuſmodi,ut uerbotenus tantummodo procedat, ut quæ de empiricis rationalibuſq; eſt,qui,"de inueniendis auxilis primum contendunt, deinde de vſu eorundem conſentiunt:ſed aut magnopere lędantur a methodica ſecta artis opera, aut eadẽ magnopere iuuentur,neceſſe eſt. Cum autem in rebus duo ſint genera iudicij, alterum, quod à ſola rõne procedit,alterum à rebus ijs,quę euidenter apparent:quod à ſola rõne procedit, maius eſt,q̃ pro mõ eorum,qui introducuntur:ideoque nunc importunum:quod autem ab euidentia ſola deducitur,id cõe oĩb.eſt. Quid igitur prohibet hoc eſſe,quo primo utamur,cum ſit & ijs,qui introducuntur apertum,& apud ipſos methodicos honoratum?a quibus nil aliud,q̃ euidentia,celebratur aſſidue,eaque rebus oĩbus anteponitur,quæ autẽ abdita ſunt,oĩa,inutilia eſſe dñt. Age G
igitur primum de cauſis,quæ dñr euidentes,conſideremus,ſic euidentia poſita, ut iudicij regula ſit:primuſq; accedat ipſe methodicus,fereque in hunc modum dicat: Cur de frigoribus,æſtuque, cur de ebrietatibus,de cruditatibus,de ſatietate,fameque,cur de laſſitudine, deque* actionibus, cibi gñibus,mutatiſque aſſuetudinibus,ò rõnales,empiricique,curioſi eſtis?an omiſſis ijs affectib. qui in corpore ſunt,hæc illa ſint,quibus vos mederi debetis?quorũ ne ullum quidem eſt,quod adhuc adſit,ſed ipſa quidem recedunt?quod autem ab ijſdem genitum eſt,in corpore manet, eique mederi oportet:id.n.affectio eſt:hoc ipſum igitur conſiderandũ eſt,quale nam ſit:ſi.n.adſtrictum eſt,relaxandum:ſi fluens,continendum,quæcunque ea cã ſit,à qua genitum alterutrum eſt:quid igitur eſt,ad quod cauſa conferat,cum neque fluẽs,unq̃ laxari poſtulet,neque adſtrictum contineri?an ſit oĩno nihil,vt profecto res ipſa oſtendit?Similiq; rõne ijdẽ methodici de obſcuris cauſis,& morbos continentibus loquuntur:nam eas quoq; ſuperuacuas eſſe dñt, cum ab affectu propria indicetur curatio,eius ẽt cauſæ,à qua is ortus ſit,cognitione remota. Eundẽ ſermonis modũ H
hñtes ad tp̃a anni,ad ætates,locaque tranſeunt:in q̃bus admirantur,cur ab antiquis medicis res tã euidens intellecta non ſit:non.n.inflammatio,quæ adſtricta affectio eſt,ut aiunt,æſtate quidẽ laxantia præſidia,hyeme autem ab his diuerſa poſtulat,ſed eadem in utroque tp̃e:neque in puerili ætate,q̃ laxant,in ſenili uero,q̃ continent:neque in Aegypto laxantibus,Athenis ãt cohibentibus eget:itemq; ſi inflãmationi contraria,fluenſq; affectio ſit,nunquam laxantibus,ſed ſemper continẽtib.op' eſt,ſiue ſit hyems,ſiue æſtas,ſiue uer,ſiue autumnus,nec nõ ſi puer ægrotat, ſi cui conſiſtens eſt ætas,ſi ſenex,aut ſi quempiam in Thracia accidat,aut in Scythia, aut in Aethiopia ægrotare: nullam igitur alicuius ex his utilitatem eſſe dñt, ſed omnia uana curioſitate tractari. Quid partium corporis conſideratio?an non inanes hæ ſunt ad indicandam curationem?an quiſpiã ſit,qui dicere audeat inflammationem in parte neruoſa relaxandam eſſe?eandem uero in arterioſa,venoſaue,aut carnoſa comprimendam?aut omnino,ſiquid adſtrictũ in aliqua parte corporis eueniat,ſit qui audeat dicere, non id eſſe laxandum,aut,quod fluens ſit,non continẽdum? Igitur,ſi partis natura nihil rationem curationis euariat,ſed pro genere affectus remedij inuentio eſt,manifeſte inutilis eſt adhibita partis conſideratio:talis igitur in uniuerſum methodicus eſt.

*Aldus legit ἐνεργείαις idest actionib. antiqui cod. hñt ἀργίαις, idest ocio. & ita uetus interpres

Empiricorum rationes aduerſus Methodicos. CAP. 8.

POſt quem ſcd̃o loco prodeat empiricus,eaque fere proponat: Nihil eſt,quod ego ultra euidentiam intuear,neq; ſapientius quicquã profitear,q̃ ea,quę mihi ſæpe conſpecta ſunt:tu ſi

euidentiam

A euidentiam vituperas,vt ex ſophiſta quodam ſuperioribus diebus audiuiſſe mihi videor,opportu-
num mihi eſt ad eos me diuertere,à quibus honos euidentiæ habetur . tu ãt viceris iam victoriam
cadmiam.ſi ãt,vt inter initia ex te audiui,id omne,quod abditum ſit,inutile dicis , te ſequi vero,ꝙ
euidens ſit,confiteris,ſortaſſe erit,vt tibi,quod prætermittitur,oſtẽdã,ſi,quod euidens eſt, id ego
commemorem . Duo fuere,qui à cane rabioſo morſi,ad eos medicos,quibus cum cõſuetudo in-
tercederet,confugere,medicinam petentes,eratq; vlcus vtrique exiguum , vt ne tota quidẽ eſſet
diſciſſa cutis.E medicis ãt vnus vlceri tãtummodo curationem adhibuit, nulla alia ſolicitus de re,
paucisq; diebus ſanam partem oſtendit. Alter vero,qui canem rabioſum eſſe nouiſſet,tñ non fe-
ſtinauit,vt vlcus ad cicatricem perduceret,contra ẽt id magis amplum,magisq; ſemper efficeret,
ualidis utens acribusq; ad multum tp̃s medicamentis:itemque ægrotum interea cogeret medica-
menta bibere,q̃ ut ille dicebat, rabiei remedia eſſent.ac ita quidem res ceſſit utriq; ut qui medica-
menta bibiſſet,is ſeruaretur,in ſanitatem reſtitutus:alter qui nil ſibi mali ineſſe putaret,repente &
aquam formidauit,& conuulſus interijt.An hic tibi fruſtra euidens cauſa quæri videtur?an alia de
cauſa mortuus homo eſt,q̃ medici negligentia,qui neq; de cauſa quidpiã ſciſcitaretur,neq; cura-
tionem poſt hanc obſeruatã aſſumeret?mihi quidem nullam,præter hanc,ob rẽ interijſſe videtur.
B qui,qñ euidentiã ſeqnor,nullam huiuſmodi cauſam poſſum prætermittere.ita nec ætatẽ poſſum
præterire,ſpernereue.etenim huic quoq; credere ab euidentia cogor . cũ iidẽ ex omni parte affe-
ctus non oĩno tñ eandẽ curationẽ hẽant,ſed adeo q̃nq; diuerſam in diuerſis ætatibus, ut non ſola
medicinæ menſura modoue,ſed ẽt genere toto euarient. nã pleriſq; pleureticis in conſiſtenti æta
te conſtitutis valentibusq; uidi ego ſæpe à uobis ẽt ipſis ſanguinẽ mitti.ſed neq; uos aut in ultima
ſenecture cuiq̃,aut puero,natu admodum paruo,neq, quiſpiã alter unq̃ mittere eſt auſus . Quid
Hippocrates,cum ſcribit:Sub cane & ante canem puegationes eſſe difficiles?quid rurſus cum in-
quit,Aeſtate ventrem ſuperiorem purgare,hyeme inferiorem?utrum uera dicere, an mentiri uo
bis uidetur?difficilem uobis in utroque reſponſionem eſſe arbitror.ſi.n.mentiri dicatis,ipſam eui-
dentiam ſpernitis,q̃ à uobis plurimi fieri ſimulabatis.ita.n.uerũ eſſe euidens eſt, ut ab Hippocra-
te ſcribitur:ſin eundem uera dicere reſpondetis,fit,ut anni tp̃a admittatis,quæ à uobis inutilia ꝓ-
nunciata ſunt.Quin ẽt exiſtimo uos neq; peregrè uſquam procul à patria ueſtra fuiſſe,neq; loco-
rum differentias experimentis percepiſſe.omnino.n. neſcij nõ eſſetis ſeptẽtrionis incolas ſangui-
nis effuſiones nõ pati eas,quæ affatim fiunt:ſic nec eos, qui Aegyptũ aut oĩno meridiẽ incolunt:
qui ãt inter hos medij ſunt,ab ijs ſæpe euidens ex ſanguine miſſo commodum accipi.Illud verò,ꝙ
C partes nõ ſpectentur corporis,eſt in quo uos ego ualde demiror , & quod mihi turpe grauiter vi-
deatur,quod non ueritati ſolum,ſed ijs ẽt,quæ veſtræ operæ ſunt,contrariũ eſt.ò ꝑ Deos immor
tales,quæcunq; in parte orta ſit inflammatio,eandem curationẽ poſtular, ſiue id in crure accidat,
ſiue in aure,ſiue in ore,ſiue in oculo?Cur igitur ego ſæpe à uobis crurum inflammationes,& ſcal-
pello conciſas,& oleo irrigatas inſpexi,oculos ãt nec unq̃ quidẽ? cur ipſis oculis , cũ inflammati
ſunt,medelã per adſtringentia medicamenta adhibetis,crura ãt non ẽt ijſdem inungitis? cur non
aures quoq;,cum inflãmatæ ſunt,ijſdẽ,quib.oculos,remedijs medemini?cur non oculos ijſdẽ, q-
bus aures,ſed inflãmmatis aliud auribus , aliud oculis medicamentũ eſt ? etenim cũ roſaceo acetũ
bonum eſt inflãmatis auribus medicamentũ, ſed neminẽ exiſtimo tã audacẽ eſſe , ut idẽ inflãma-
tis oculis inſundat.qđ ſi quis tñ audeat,hunc futurum ſatis intelligo, vt audaciam non exiguo cũ
detrimento experiatur.iam cum inflammatio vuam occupat,ei ſpinæ Aegyptiæ fructus utile me
dicamentum eſt,utile quoq; ſciſſile alumen.utrum ãt eadẽ hæc inflammatis oculis auribusq; con
ueniant,an cõtra oĩno ſe res habet,ut ad ſummũ lædant?Quæ oĩa dico,eo uobis conceſſo,qđ pri
mũ poſitũ eſt,inflammationẽ,ſi in cruribus ſit,& in manibus,laxari oportere,non ãt,quæ in ocu-
lis,aut in vua,aut in auribus eſt,ꝙ ſi eam quoq; q̃ in crure aut manibus infeſtat,nõ cuiuſcunq; mo
D di ſit,laxandã eſſe cõmemorẽ,fortaſſe cognoſcetis,ſi reſipiſcitis,in quãto errore uerſamini:eritq;
quod ego nunc etiã dicã,commemoratio eius ꝙ euidentia patet.quibus.n. in aliqua parte corpo-
ris inflãmatio non ex ictu,ſed ſponte ſuborta ſit ex affectu plethorico à Græcis uocato,nulli laxi-
tate partis ante egent,q̃ de toto corpore detracta materia ſit.id.n.ſi feceris, nõ modo nihil immi-
nues,ſed ẽt augebis,q̃ orta inflãmatio eſt.quapropter per id tp̃s adſtringentia , refrigerantiaque
parti admouemus:mox ãt ex toto corpore detractione iam facta,tum pars , quæ inflammatione
laborat,laxantia patitur.Quod ſi,dũ hæc ipſa propono,non uobis perſuadeo;tã(id quod ẽt inter
initia ſermonis dixi)tempus eſt ad eos me diuertere, à quibus habetur euidentiæ honor.

Quo pacto rationales medici Methodicorum artem redarguant. CAP. 9.

HIs ab empirico ꝓpoſitis,prodeat rationalis,eaq; fere expromat:Fortaſſe tibi,ſi ſapis,ſatis hęc
erant,quominus ætatẽ,tempus anni,regionẽ, itemq; cauſam euidentem,aut aliquam cor
poris partẽ iuutilẽ putares.at uero,ſi tibi non adhuc perſuaſum ab empirico eſt , à quo cõmemo-
ratę res euidentes ſunt,ſed inſuper rõne aliqua eſt opus,eam adicere uideor mihi debere,tuamq;
ſectam in caduco poſitam eſſe oſtendã.audio.n.uos,cum dicitis, cognitionem eorum quæ cõia
in morbis euidẽtia ſunt:paſſimq; interrogans,qua maxime re cõmunia hæc contineãtur, & quo

dignoſcani morbo,id ne adhuc quidẽ cognoſcere mihi uideor poſſe.eaq; cauſa eſt, qm̃ inter uos E
nominibus tenus conuenit,de rebus diſſidetis, cum è vobis alij per ea quæ natura excernuntur,
quod aſtrictum,quod fluẽs eſt,metiũtur.qui,ſi ea ſuppreſſa ſint,adſtrictionem uitium nominant:
ſi ſine modo excernantur,profluuium alij in ijs affectibus,qui in corporibus reliqui ſunt,uitia po
ſita dicunt,grauiterq; eos accuſant,qui qđ educitur,reſpiciunt.Ego autem,quo in errore uerſari
vtriq; mihi uideantur ſortaſſe iã exponã.Primumq; in eos à me verba fiant,qui per ea,quæ ſcđm
naturam excernantur,morbos iudicant.miror.n.cur iſti nec ſudoris vnquã,neq; vrinæ,neq; vo-
mitus,neque deiectionum plus,q̃ pro modo naturæ,viderunt bene in morbis educi: itemq; id,
quod oĩum maxime abſurdum eſt,cur ne ſanguinis quidẽ è naribus curſum,in quo criſis eſſet,vn
q̃ inſpexere.at huius uero non menſura ſolum,ſed totum ẽt genus præter naturam eſt. ſudoris
autem,vrinæ,& eius,quod per aluum,aut per uomitum ruit,genus quidem non præter naturã,
multitudo tñ nonnunq̃ tam immodica eſt,ut ego quoſdam uiderim,quibus tm̃ ſudoris effluxerit
ut culcitras ẽt madefaccrent:alios,quibus deiecta aluus triginta heminas ſuperaret.ſed tamen in-
ter hæc nihil mihi uiſum eſt eſſe ſedandũ,qm̃ educebantur ea,quæ moleſta erant,quanq̃,ſiquis ijs
q̃ excernuntur ſm naturã,regula vſus in omni genere eſſet,huic inhibẽda huiuſmodi accidentia
erant.Quapropter probabilia magis quodã modo ſentire uidentur ij,qui eos affectus,qui in cor- F
pore ſunt,morborum cõia ſtatuunt. At in his uero eſt,in quo admirer,cur illa ipſa auſi ſint euidẽ
tia dicere.ſi enim,nõ quod fluit è ventre, ſed,quæ in corpore affectio eſt,ex qua ducitur id ipſum
quod fluit,profluuium eſt,eãq; nulli è ſenſibus parere licet , quo modo erit,ut illa morborũ cõia
ẽt poſſint euidentia dici,cum in laxiori inteſtino affectio eſſe,in tenuibus poſſit,in ieiuno, ventri-
culoq;,atq; meſaræo,& pluribus alijs partium interiorũ,quarum ulla neq; ipſa poteſt percipi ſẽ
ſu,neq; eius affectus? quo modo igitur illa morborum cõia poſſunt ẽt euidentia dici,niſi,quod ꝑ
ſigna dignoſcitur,id euidens quiſpiam velit vocare? Quod ſi ita eſt,non uideo, quid iam ab anti-
quis medicis differant.ſed quo modo breui ſemeſtriq; tp̄is ſpatio artẽ edocere profitentur? cũ nõ
exigua,opinor,opus ſit methodo ad aliquid,quod ſenſum effugiat,percipiendum, ſed, qui recte
hoc ipſum præſtet,huic opus ſit & corporum diſſectione,ex qua partes interiores, quo mõ ſin-
gulæ natura ſe habeant,ediſcat,& phyſica ſpeculatione non exigua,ut operationem cuiuſq; vti-
litatẽq; conſideret.prius,q̃.n.hæc inuenta ſint,non poteſt ullius in imo corpore partis affectus
dignoſci.Quid illud nouiſſe oportet,huc ẽt magnã a dialectica opem afferri,vt,ex quib. quid cõ- G
cludať,aperte percipias,neq; ſophiſma vel ex te,vel ex altero offendas? nã ipſi à nobis interdũ ſo
phiſmate imprudentes capimur. At uero libenter ex iſtis requirerẽ,quid profluuium ſit, ſi modo
diſputare didicerũt.non.n.id tm̃ modo ſatis eſſe arbitror,qđ eorũ aliqui dicunt,quendã præterna
rurã affectũ profluuium eſſe.niſi.n.qui ſit hic affectus,didicerimus,nihil erit,quod plus à nobis no
ſcať,laxitas ne quædã,an mollities,an raritas ſit.nihil.n.ab illis audire eſt,quod dilucide dictũ ſit,
ſed quicquid occurrit,mõ hoc,modo illud,ſępe vero ut oĩa ſimul,tanq̃ inter ſe nihil differentia.ſi
qs aũt eos tentet,qd inter illa interſit,docere,& ꝙ ſingula propriã ſpeculationẽ poſtulant , eum
audire ne ſuſtinẽt quidem:ſed ẽt antiquos reprehendũt,ꝙ hæc,ſimiliaq; fruſtra diſtinxerint.adeo
illis ueri quæſtio intolerabilis eſt. Ac ne illud quidẽ laxo,qđ intentũ eſt,eſſe cõtrariũ,molli, quod
durũ,raro,ꝙ denſum,audire patiunť,itẽq; præter hęc oĩa aliud eſſe naturalia excrementa ſuppri
mi,& fluere,atq; oĩa hæc ab Hippocrate eſſe diſtincta. Iidemq; & de his temere rebus pronun-
ciant,inflãmationemq;,(ſic durum,renitentẽ,afficientem dolore,calidũ tumorẽ nominant,)faci
le admodũ inconſideratoq; adſtrictum malũ eſſe proponunt. alias uero rurſus inflammationes
miſtas appellant,quales,quæ in oculis accidunt,vbi cum fluxione ſunt,quæq; in tonſillis,in vua
in palato,in gingiuis.deinde foramina ponũt alia rara eſſe facta,alia clauſa,eamq; ob rem utroq; H
uitio affici.Sunt aũt,qui dicere non dubitẽt,in uno eodemq; foramine profluuium ſimul & adſtri
ctionem conſiſtere.quod ne animo quidẽ comprehendi facile eſt.adeo in omnẽ temeritatem ſe-
runtur.Quidã ãt eorũ,ijdemq; pauci,qui pati poſſunt,vt aliquãto plus de his rebus oĩbus audiãt,
conſiderẽtq;,ut ipſos pœniteat,uix tandẽ adducti ad ueritatem ſe vertũt.His igitur cæteriſq;,qui
paulo diligenter diſcere de primis aliquid cõibusq; morbis uolunt,liber eſt ſeparatim cõſcriptus.
Nũc ãt,vt ijs,qui introducuntur,res utilis ſit,aduerſus eoſdẽ methodicos æquum eſt pauca dicere
quæ tñ opiarim aliquid illis quoque prodeſſe,quod fieret,ſi contentione remota,id ipſum,quod
diciť,ſecũ ipſi exquirerẽt.Id aũt,qđ dicitur,eſt,ut,quæ ab illis ẽt ipſis uocata inflãmatio eſt,pręter
naturã ſit tumor dolore afficiens,premẽtibus digitis renitẽs,durus,calidusq;,eademq; nihilo ma
gis aut rarã,aut durã,aut dẽſam,†q̃ antea eſſet,propria ratione partẽ efficiat,ſed fluẽte materia,
& ea quidẽ ſuperuacua impleat,idemq; intenta pars eadẽ ſit.non tñ,ſiquid intentum eſt, id oĩno
denſius,q̃ ante,aut durius eſt.illudq; in corijs diſcas,loriſq; & nexu aptatis rebus,licet, ſi undiq;
ea diſtendere tẽtes.ita partiũ,q̃ ꝑ inflãmationẽ replerę ſunt,medela eſt materiæ detractio.hæc.n.
repletioni cõtraria eſt.cũ ãt partes ipſę exhauriuntur,primus cõſequiť,ut eædem remiſſiores effi
ciantť:itaq; q̃ repleta ſunt,eadẽ ut intenta ſint,neceſſario ſequiť ueluti,q̃ exhauſta ſunt,ut remiſ-
ſa ſint:quorum neutrum tñ uel denſitas uel raritas neceſſario ſequitur,ac ne profluuiũ quidem ,

†Ant. interpŗs addit,aut mollem.

ſuppreſſione,

A ſuppreſſio〈n〉e:neq; enim,ſiquid raru eſt,ex hoc aliquid fluat oĩno,neceſſe eſt:quid enim,ſi craſsũ,exiguumq; ſit id,quod intus eſt?neq;,ſi ſpiſſum,in eo ſupprimi neceſſe eſt:nã,quod multũ, & tenue eſt,id etiam per denſa foramina efflu〈i〉t.Satius igitur fuerit illos antiquorum uolumina legere,diſcereq;,quot modis quicquid prius in parte contentum eſt, idem rurſus excernatur: ſi rareſiat,qđ continet:ſi,quod contentum eſt,attenuetur: idemq; ſi incrementum aſſumat, ſi uehemẽtius moueatur,ſi à re,aut exteriore trahatur,aut interiore pellatur,†ac,veluti ab exterioribus quibuſdam,abſorbeatur.Quibus omnibus prætermiſſis,ſi quiſpiam raritatem foraminum unicam educendę materiæ cauſam exiſtimat,is uidebitur ne euidentia quidem cognoſcere: ſiquidem lanam ſpongiamve,aut in quibus ſimilis raritas eſt,ſi,quod intus habeant,exiguum ſit, id non deponere,ſed continere manifeſte uidemus:ſi multum,effundere.Cur igitur illi non oculis,naribusque & ore,& quæ ſimili raritate ſunt,hoc idem animaduerterũt,licere aliqñ,nõ ꝙ rara foramina ſint,ſed ꝙ humor multus in his partibus ſit,iccirco aliquid effluere?Ac fictilia quoque ſæpe uidemus,quæ tam raro corpore ſint,ut etiam aquam transfundant, quę tñ eadem, ſi mel infuderis, nihil tranſmittant:nam craſſior mellis ſubſtantia eſt, q̃ pro ratione foraminũ,quæ in fictili ſunt.

† καὶ οἷον ἀναρ‑ῥοφουμένου πρός τινος τοῦ ἔσω. i. ac ueluti eructentur ab aliquo interiori.

B Ita nec illud alienum erat intelligi, ſæpe aliquid ob tenuitatem effluere, quamquam corpus ipſum, quod continet,non ſit à natura perforatum : itemque nec illud plerunque naturam, a qua gubernatur animal,quicquid ſuperuacuum erat, id per corpus ipſum continens euacuaſſe, tanquam exprimentem, expellentemq;. Quid igitur difficile erat intelligere eũ, qui diligentius in artis operibus uerſatus eſſet? plerunque enim ſic morborum criſes eueniunt: reliquas educendæ materiæ cauſas prętereo:itemq; eas,quę eiuſdem continendę totidem ſunt,illisq; contrarię,ſiquidem audire talia non ad aures eorum ſpectat. Quod autem mihi ſortaſſe aſſequi poſſe uidentur,ad id rurſus reuertor,oculum humore fluere interdum poſſe, non ꝙ vlla ſit in parte ipſa à modo naturæ facta mutatio,ſed,ꝙ fluẽs materia uel multa ſit, vel tenuis,vel à natura ꝑ hanc partem expulſa,ſcilicetq, oportere fluentem materiam,ſi tenuis eſt,craſſam reddere,ſi multa, educere,conatum uero naturæ,ſi opportunus ſit,admittere,nihilque in ipſum oculi corpus agere,quippe quod nullam fluxionis cauſam continet.Id autem opinari,inflammationum aliam adſtrictum eſſe uitium,aliam miſtum,non uideo,quo modo non deſipientię ſit: primum.n. quod ab ipſis dictum eſt,eius obliti ſunt,non vel fluentem morbum effluxu iudicari debere, vel adſtrictum ſuppreſſione,ſed ipſos oportere corporum affectus ſpectare.Cum igitur ex parte omni hi

C ſimiles ſunt,nullaq; in re,quæ nunc inflãmatio eſt ab ea,quę antea fuit,differre uidetur,niſi quod aliquid ab altera defluit,nihil ab altera,quo modo non uehementer abſurdum hanc miſtam, illam adſtrictam putare?deinde uero quo modo nec illud,quod facillimum erat,ipſis in conſiderationem uenit,neq; in manu,neq; in cubito,neq; in brachio neq; in crure,neq; in femore,neq; vlla corporis parte alia uiſum unquam fuiſſe huiuſmodi genus inflammationis, ut aliquid foras effluerer,ſed ijs tantummodo id euenire, quę os, oculosve aut nares occupant? An illis morborum communibus omnibus,quę miſta ſunt,Iuppiter interdixit,ne ullum unquam eorum ullam aliam corporis partem attingetet, ſed in oculos tantummodo,naresque & os ſæuiret? Nam inflammatio poteſt partes corporis occupare omnes,quę natura ſunt aptæ,ut cauſas illius gignendę ſuſcipiant:quod uero alię ſunt rarę natura,aliæ denſę,eo fit,ut ab illis quicquam effluat lapſæ materię,in his autem contineatur. Si enim utrem aliave,quibus ita corpus continens ſit,humida re impleas,nihil effunditur:idem ſi in ſpongia agas,quæque ita raro corpore ſunt, protinus id omne,quod ſuperuacuum eſt, effunditur . Quid igitur difficultatis erat eos animaduertentes

D quàm maior omni reliquę cuti denſitas ſit,quam quę oculis naribusq; atq; ori ineſt, partium naturæ cauſam adſcribere,miſtione,longisq; nugis dimiſſis?hoc enim ita eſſe declarant inflammationes eæ quibus in partibus alijs admiſta exulceratio eſt , ſiquidem ab his id effluit, quod tenue eſt,perinde,ac,ſi in oculis naribusq; atq; ore eſſent,dum autem illæſa cutis,dẽſaq; ex omni parte eſt,cur nihil effunditur,hoc ipſum cauſa eſt,non inflammationis genus.Rurſus,ut ſiue melle, piceve liquida,nec hic quidem ſine modo,ſpongiam,lanamq; madefacias,nihil effunditur, propter humoris craſſitudinem:ſiue idem ex aqua agas,aut quibus ſimilis tenuitas eſt,ſed exiguo adhibito modo:ſic arbitror,non ſemper ab oculis aliquid effluit,idq; aut ob craſſitudinem humoris aut quia non is ſuperuacuus eſt:ut in ijs,qui ſe habent in ſtatu naturę.Itaque licet idem inflãmationis genus nulla alia differens re, q̃ craſſitudine influentis materię,lippitudinem ſine fluore facere quam ſapientiſſimi methodici adſtrictã nominant:eamq; differre putant à miſta, uerborum ſuorum obliti,in quæ maxima neceſſitate adſtricti pręcipitant,qui morborum effectus in corporib. conſiſtere,non in humidis uolunt.Quo modo igitur,cum eadem in corporibus affectio eſt,nulla re diſſimilis,ſolam autem humidorum naturam,quę tenuia,rarave ſint, ſequatur modo effluere aliquid,modo contineri,diſſimilia morborum communia eſſe putatis?Ita fit,ut iſta ueſtra miſtio ne animo quidẽ concipi poſſit:cętera autẽ,quę non ſolũ in ijs,qui uictu,ſed etiã qui manu,quiq; medicamentis morbi curantur,particulatim peccatis,alias fortaſſe diſcetis,niſi per hæc uobis adhuc perſuaſum eſt:nũc uero,cum ſatis hæc ſint ijs,qui introducuntur,pręſentem finem imponã.

GALENI DE OPTIMA SECTA
LIBER AD THRASYBVLVM

Iunio Paulo Craſſo Patauino interprete F

Quale eſſe debeat praeceptum cuiuslibet artis. · CAP. I.

Singula medica præcepta,atq; vniuerſum omnia præcepta in primis uera eſſe debent,ſcd'o utilia,tertio iactis principijs conſentientia:ex his enim trib. legitimū præceptum dijudices: nā ſi unum ex dictis præcepto deſit ſtatim neq; præceptū id†dici merebitur. Cum artes nāque ex præceptis, & his non quibuslibet conſtent,ſed primum multitudinem quandā cōprehenſionum eſſe oporteat,deinde & ad aliquod conducibile pertinere,propterea omne pręceptū uerum eſſe & vtile & conſecutionem quādam nō ſolū ad præmiſſa principia,ſed etiam ad reliqua præcepta habere neceſſe eſt. Quatenus.n.ſub comprehenſionem quodlibet præceptum cadit,ea ratione uerum eſſe opus eſt,falſi nanq; comprehenſio nulla eſt. quatenus autem ad finem aliquem uitæ commodum pertinet,cò quodque præceptum utile eſſe ac neceſſarium affirmādum eſt: cōprehēſionum autem collectionem ad præceprorum inter ſe,& cum ſubiecto principio conſenſum quære G re opus. At,quoniā,quēadmodum ſub uno principe ſubditorum multitudo mente concipitur, ſic & præceptū ad ante iactum principium refertur,ob id omne præceptum,uerum,utile. cōſentiensque eſſe neceſſario dicendum. Quare, ſi tribus ijs omne artificioſum præceptum cenſetur, liquidum eſt & medica pręcepta ijſdem eſſe dijudicanda. Igitur,quandoquidem,uerum quale nā ſit,& quo modo ęſtimetur,non ſemper in conſpicuo eſt,neq; utile,neq; cōſequens facile deprehendi poſſunt,notas horum aliquas, indicandique inſtrumenta in primis tradere neceſſe fuerit.

†Eſt in gr. ſtec rea τὴν ἀρχὴν i. principium

Quomodo verum æſtimetur,& diuerſa eſſe iudicia. CAP. 2.

VErum ſane ex orationis cum rebus concordia ęſtimabitur. Sed qm̄ rerum aliquę euidētes ſūt,aliquę latentes:& euidentium aliquę per ſe innoteſcunt, vt albus aterq; color aliæ non per ſe,ſed ab alijs claritatem adipiſcuntur,ut quæ ſignis deprehenduntur: rurſum rerū ſenſui abditarum aliquæ intellectui perſpicuę & ſunt,& dicuntur,ut bis duo quatuor cōſtituunt:alię per oſtenſionem cognoſcuntur,ut id,quo bene uti licet,eodē & abuti,& quę ſequū- H tur,oportet ſemper ſermonem,ac pręceptum,ad ſpeciem propoſitę rei, de qua ſermo eſt, aut ad quam pertinet præceptum , referre , ac , ſi de re aliqua euidenti ſit,ad illam accommodare:ſin uero de re occulta,conſiderandum,num alicui occultarum rerum ſit conſentiens. Iudicia autem de rebus euidentibus,atque occultis differunt, Quęcunq; enim euidentium rerū per ſe de ipſis notitiam pariunt,ſenſu dijudicantur,ut album & atrum. Quare medici illi iure ſunt deridendi,qui de rebus euidentibus ſententiam non ſenſorijs,ſed demonſtratione aliqua ferre conantur:quēadmodum nimirum & Aſclepiades de membranulis in corde inſitis diſputans, Eraſiſtratum deceptum eſſe contendit:Herophilum enim,qui multa corpora inciderit, eas non uidiſſe:cum ipſi liceret ad euidentis rei ſcrutationem,ut decebat,accedenti,de re poſtea ferre ſententiam,& non ſatuis opinionibus fidem habere. Itaque rerum euidentium,quęcunque per ſe deprehendi ualent,iudices ſunt,ut ſupra retuli,ipſa ſenſoria. Sed euidentium quidem , non per ſe autem cognitorum iudex eſt obſeruatio,eorum dico,quę per ſigna percipiuntur. Iterum abſtruſarum rerum,ſicut plures ſunt dr̄ię,ita & diuerſa iudicandi inſtrumēta:ex abſtruſis autem aliqua intellectui perſpicua ſunt,ut hoc fieri non poſſe,ut idem homo Athenis,ſimul atq; in Aegypto ſit:aliqua per oſtenſionem cognoſcuntur:de perſpicuis intellectui iudicium ex communi omniū hominum conceptione habetur:at, quę oſtenſione percipiuntur, per conſenſum cum his,quæ ab omnibus conceduntur,dijudicantur:ruſus conceſſi dijudicatio in plura diuiditur, aut enim ex conſenſu cum euidentibus,aut cū perſpicuis intellectui,aut cum demonſtratis conceſſum diſcernitur,

A ſcernitur. Igitur, quo modo verum & ad iudicium ueri ducentia iudicari oporteat, explicauimus.

De vtilis præcepti dignotione,& euidentia ſenſui non eſſe artis principia. CAP. 3.

DEinceps de vtili præcepto diſſeremus. Vtile præceptũ, cum ad artis finem refertur, dignoſci
tur. Oportet autem ipſum primum quidem comprehendi poſſe: ſi hæc.n. deſit condirio, vt hip-
pocentauri ſel attonitis medetur, quoniam comprehendi nequit, propterea inutile præceptum
redditur. Deinde ipſius apprehenſionem non conuenit cum vulgaribus eſſe cõem, ſed artificum
propriã: iccirco namq; eos falſos eſſe nos dicimus, qui euidentia artis initiũ eſſe opinãtur: neq;.n.
ex euidentibus ars conſtituitur, neq; per euidentia fit eius traditio: quandoquidẽ nemo euidentia
tradit, ſed ea, quę ex euidentibus præcepta oriuntur, quæ euidentia nõ ſunt. Hæc igitur artis prin-
cipium eſſe non ab re quiſpiam dixerit: præcepta dico, ex euidentibus nata videlicet, quoniam princi-
pium tradendæ artis ab euidentibus fit. Quòd ſi quis euidentia principiũ eſſe artis affirmet, ſe in-
ter artẽ, imperitiamq; nullum ponere diſcrimen ignorat: etenim, ſi euidentium deprehenſio eadẽ
in artifice, atq; imperito fuerit, clarum eſt huiuſce rei cauſa nihil artificẽ imperito præſtare: quia
neq; iam artifex erit, ſiquidem artifici atq; inſcio eorundem eadem ineſt cognitio. Quamobrem
euidentia præceprorum inuentionis principium eſſe iure dicẽtur, artis vero principium minimè:
B nã quemadmodum leporis veſtigia inueniendi leporis principium non iniuria quiſpiam dixerit,
leporis ãt eſſe principium nullus mente conſtans affirmauerit, neq; enim lepus ex veſtigijs com-
ponitur: ita euidentia præceptorum inueutionis principium recte dixeris, quia ab his profecti artis
inuentores ipſam conſtituunt, artis uero principium non item: principia namque in eius qualita-
tem, cuius ſunt principia, referre conuenit. Itaque & artis principia vulgo ignota eſſe debent: ne-
que.n. ars ulla ipſi nota eſt: præterea artium principia traduntur, euidentia vero non traduntur:
quo fit, ut nemo rationabiliter euidentia artis eſſe principia contendat.

In quibus præcepta conſiſtant,& quid præceptum ſit. CAP. 4.

PRæcepta namq; aut in euidẽtibus, aut in his, quæ ex alijs percipiuntur, aut in his, quæ præo
ſtenſa fuere, aut in manifeſtis intellectui conſiſtunt, in hunc ſanè modum: in euidentibus
quidem ſic: quidam plures intuitus ſauciato corde moriẽtes, mortis cauſam ſcrutatus eſt:
conſiderans igitur inuenit, neq; ob facultatis deliquiũ, neq; propter materiæ medicinalis penuriã
ſed propter neceſſariũ membri illius vſum iſtos interire: quare cognoſcens abſq; mẽbri huius a-
ctione, vtilitateq; ab ipſo corpori ſubminiſtrata animal ſupereſſe non poſſe, rationeque ea, quæ
in euidentibus inuenit, colligens, hoc præceptum conſtituit: quicunque in corde ſauciatur, mo-
C ritur. Quod igitur ex euidentium conſenſu ratione inuentum eſt, & uniuerſim prolatum, præce
ptum dicitur: quin potius in euidentibus præceptum conſiſtit, vt ab euidentibus in phlegmone:
ſiquis phlegmone afficitur, ille tumorem habet, renitẽtem, pulſatiuum, dolorem inferentem. Sũt
itaque euidentia præceptorum inuentionis primordia: at præcepta ex euidentiũ conſenſu reper
ta conſtituendæ artis ſunt principia, & ab euidentibus ad hunc ſanè modum præceptum conſta-
tur. Ab his autem, quæ ex alijs percipiuntur, hoc modo præceptum colligitur: Si quem hi caſus in
feſtant, hic ſanguinis copia laborat: Cui hæc eueniunt, illi iecur, aut renes, aut id genus aliquod af
ficitur. Ab his autem, quæ præoſtenſa ſunt, hoc modo conficitur: ſi ante probatum fuerit, quid
ſit concoctio, &, quæ concoquuntur fundi, eliquari, atque ita mox diſtribui, & ægrotantes non
multo in conficiendis cibis labore indigere, ab his huiuſmodi præceptum naſcitur: Liquidi cibi
oẽs febricitantibus benefaciunt. Sed ex manifeſtis ita præceptum oritur: Quicquid eſt multum,
naturę aduerſatur: & illud. Non ſaturitas, non fames, neq; aliud quicquã b num eſt, quod natu-
ræ fines egreditur: & illud, Vbi ſaturitas morbos creat, euacuatio medetur. Nam, cum per ſe con
ſtet in illis quidem, ſi facultatem vincentia, in hoc vero, ſi efficiens cauſa repellatur, quod fiebat,
non futurum eſſe, dicta præcepta fuere compoſita: omne autem præceptum commune eſt, & fir
D mum. Quamobrem errant illi, qui eo artem coniectricem aiunt, quia coniecturalibus præceptis cõ-
tinetur: non enim à præceptis coniectrix denominatur, (hæc nanque perpetua ſunt,) ſed ab actio
ne, & medentium opera: hæc enim incertum euentum habens, coniectricem artem reddit: nam
omnium artium præcepta, æque firma ſunt, & conſtantia: Verum, quoniam non omnium artiũ
finis ſemper attingi poteſt, eo fit, ut ipſarum nonnullæ coniectrices appellentur, quæ incertum,
ancipitem, ut dixi, euentum habent. Cęterum, quoniam utile dijudicandum eſſe dicebamus, ſi ad
finem referretur, artis finem proponere neceſſe fuerit, ut eo patefacto perſpicuum fiat, ad quid
referentem utile æſtimare oporteat.

De fine artium per ipſarum diuiſionem. CAP. 5.

ARtium igitur aliquæ ea, quę non ſunt, efficiunt, ut nauium ſtructoria: nonnullę, quę facta
ſunt, conſeruant, ut nauium gubernatoria: nonnullę utrunque pręſtant, ut ędificatoria: in
facientibus artibus, aut ſeruantibus unus eſt conſequendi finis modus: propterea in his ſimplex
eſt utilis æſtimatio: ſed in his, quæ iuxta faciunt, & conſeruant, non facile eſt dijudicare. Non enim,
tanquam inutile refutandum eſt, quod ad conſeruationem non conducit: ſed diligenter perquirẽ
dum, num quippiam ad eius, quod non eſt, productionem conferãt. Ars itaque medica inter eas

eſt,quę faciunt,& conſeruant:non iecirco tamē geminū eſſe artis finem eredere oportet, & , ꝙ E
non eſt,facere,vt pote ſanitatem: & eā,quę eſt,conſeruare:per eadem enim præcepta, ut aiunt,
ſanitatem ereans,eamdēq; conſeruans geminum habere finem uideatur. Profectò,niſi euidentet
eadem eſſent præcepta ad vtrunq, finem ducentia,differentibus etiam finibus diuerſæ utique eſ-
ſent artes,& duæ medicatiuæ:at quoniam,eadem cum ſint præcepta,propoſita euariant,una ars
differentia habebit propoſita:ſed mehercule ignorant artis unum eſſe propoſitum ſanitatem ſci
licet,finemq; vnum,qui eſt eius conſecutio,modos autem conſecutionis multiplices:non variat
igitur propoſitum,neque finis ſecundum vanum habendæ ſanitatis modum: ſiquidē nobis apta
efficere cognoſcentes,modo ipſa nocentia ſubmouentes,ſanitatem acquirimus,modo ea deui-
tantes ipſam præſentem conſeruamus:quare utile in medicina rectè æſtimabimus, nonnunquā,
an ad ſanitatem accerſendam:nonnunquam,an ad eam retinendā conferat,nobiſcum reputātes.

De præceptorum conſenſu dignoſcendo. CAP. 6.

COnſenſum autem præceptorum nonnulli ex eo,quòd vna ſint,quærendum cenſent,multa
ſimul eſſe ignorant,inter quæ nullus conſenſus eſſe dignoſcitur, quemadmodum & diem
eſſe & ſimul cum ea ſpirationē fieri dicimus,inter quæ tamen nulla intercedit ſocietas. Non igi-
tur conſenſum ex eo,quòd ſimul ſint,dijudicare oportet,ſed,quo ſublato neceſſario quippiā au- F
fertur,& poſito ponitur,id ei conſentiens,& conſequens iure putandum eſt.atq; in uniuerſum,
quæ mutuo inter ſe depēdētia colligantur, per appellatam epicriſim a græcis,à noſtris adiudica
tio dici poteſt,iudicanda ſunt:in quibus ſanè conſequentem epicriſim facere opus fuerit,ad qua-
rundam uero orationum,epicriſim neceſſario quærendus eſt conſenſus,& cōſecutio: an uero &
ad medicinalium præceptorum iudicationem ea conducat,forſan diſquiret aliquis: neque enim
quòd medicinale præceptum utile,uerumque ſit,cognoſcere ſatis fuerit, ſed nihilo ſecius ipſum
cum alijs cohęrere,conſentireque opus eſt.

Modus tres medicinæ ſectas conſiderandi. CAP. 7.

QVandoquidem igitur omnis oratio,omneq; præceptum tribus hiſce perpenditur,tres uero
in medicina ſectę celebres ſunt,rationalis,empirica,& methodica,age hiſce iudicandi rō
nibus vſi & iſtas ſingulas diligētius contemplemur,ut ueræ ac ſalutari,cæteris poſthabitis.
hæreamus. In primis autem,quid inter eas conueniat,quid cuiuſq; proprium ſit,exponere neceſ
ſe eſt:deinde his peractis ſingulas ad examen redigemus. Trium itaq; ſectarum profeſſores in hi
ſce conſentiunt,quòd euidentia præcepta vtilia ſunt,analogiſmus, obſeruatio, hiſtoria,ad ſimile
tranſitus,quod hiſtoria ſine delectu non admittenda,inſtrumenta,applicandorum remediorum
modus,ꝙ ex alijs alia deprehenduntur,ꝙ iiſdem præſentibus malis eadē ſunt facienda,ꝙ adiectio G
nibus,& ſubtractionibus ſanitas ſeruatur,& morbi fugantur,quòd ad ſanitatē retinēdam & mor
bos tollendos nocentium vſus fugiendus eſt,quòd ad materiæ adhibendæ notitiam experientia
potens,atque vtilis eſt : quæ nutriunt enim, & quæ non nutriunt,purgantia,& mortifera,expe-
rientia omnia comperta ſunt.

Quibus ſectæ differunt. CAP. 8.

SVb hoc communi empirici ſubiiciunt,non ſolum facultates,ſed etiam conferentia obſerua-
tione fuiſſe inuenta teſtantes. Ac uocati methodici ultra id commune dictum,quiddam ab
empiricis diuerſum adijciunt:aiunt enim prꝑterquam, quod adhibendorum remediorum
vires diſcuntur,nihil aliud utile ab experientia prouenire:nullum enim conferens ex obſeruatio-
ne accipi poſſe,cum ſimpliciter conferentia ex quibuſdā euidentibus colligantur. Rationales ue-
ro medici inter hos medij ingrediuntur:neque enim omnia utilia ex obſeruatione aiunt deprehē
di,quemadmodum declarāt empirici:neque rurſum omnia ex indicatione inueniri, ut uolebant
methodici:ſed nonnulla ex obſeruatione deprehendi,ut mortifera,& uenenum morſu funden-
tia:nonnulla ex indicatione, ea uidelicet,quorum cauſæ reperiuntur. Inter methodicos igitur,
atque rationales eatenus cōuenit, quatenus utriq; ex indicatione utile percipi arbitrantur.quate H
nus uero à diuerſis accipiunt,eatenus diſſentiunt:ſiquidem methodici ex euidentibus quibuſdā
vtilia putant indicari:at rationales ab huiuſmodi quidem minime, ſed ab occultis : nam, cum
à cauſis indicationes creari cenſeant, cauſæ uero , ut cauſæ ſunt, euidentes non ſint,iam con-
ſtat apud eos ab euidentibus indicationes non fieri,ſed iſta eſſe præuia , & ueluti manuducere
ad eorum,quæ indicare poſſunt,notitiam aſſerūt. Hoc itaque rurſum empiricis rationales aſſen-
tiuntur,à nullo euidenti utilis indicationem proficiſci . Hoc uero aliud commune eſt , & ab
omnibus medicis conceſſum,euidentia videlicet vſui eſſe , vt aiunt empirici , ad obſeruanda
ea,quæ ex ipſis colliguntur,cum obſeruatio in eorum aliquibus ſit:ut rationales uero quòd ex ip
ſis indicare potentia deprehendantur : ut methodici, ut potentia indicare utilia huiuſmodi
euidentia ex uſu ſunt. Rurſum hoc loco inter empiricos, methodicoſque conuenit,occultum
ex euidentibus agnoſci,ex quo conferentium indicatio oriatur:empiricis autem, atque rationa-
libus commune eſt,in euidentibus utilia obſeruare. Inter methodicos autem , & rationales,
conſenſus eſt,ex euidentibus utilia deprehendi : methodici nanque ipſum utile aiunt ex talibus

elici:

A elici:rationales uero ipſa utile indicare potentia ex euidentibus, utile autem nullum erui decer-
nunt. Sed ad eos, qui ex patientibus cauſis utile quodq; iam inueniri putant, ut in palo, exẽpli cau-
ſa, dicendum eſt, non ut ex perſpicuis, ſed ut ex cauſis in huiuſmodi utile reperiri: cauſa uero,
ut cauſa eſt, non eſt euidens, ſed ex caſibus deprehenditur. Igitur, ſi extremæ cuti arenula, paxil-
lusve inhærens dolorem non moueat, neque ſui ſenſum excitet, non percipimus: cauſa enim ali-
cuius non eſt, quodlibet faciens. quicquid enim cauſa eſt, non eſt euidens, ut cauſa: nam, quę ad ali
quid ſe habent, ut huiuſmodi ſunt, non ſunt euidentia: ipſa uero, quæ ad aliquid ſe habent, euiden
tia ſunt, ut patet, ſeruus, frater, & id genus alia. ipſa quidem ſingula euidentia ſunt, ſed ipſorum ad
alia relationes non euidentia.

Quod ex abditis utilia reperiantur contra methodicos, & empiricos. *CAP. 9.*

POſtquam igitur dijudicandarum rationum inſtrumenta docuimus, cõiaque & propria ſecta
tum perſtrinximus, deinceps neceſſarium fuerit vnamquamque ſectam diligẽter excutere,
ac dijudicare, atque ita meliorem, quæ viſa fuerit, amplecti. Primum igitur Empirici, ac methodi-
ci rationalibus contradicentes inutilem eſſe aiunt rerum abditaram notitiã, nihil enim ex abditis
B vtile reperiri. Ad hoc rõnales rñdent ſeparatim vtrique ſectæ: ac primum empiricis dicunt, euidẽ
tia non ſatis eſſe, ut in ipſis vtilia obſeruatione deprehendantur: nam & occultis opus eſt, ſiquidẽ
ab his conferentium indicationes enaſcuntur: cuius rei teſtimonium eſt, quod vos ipſi non in om
nibus euidentibus obſeruatione vtimini, ſed in quibuſdam, quæ quiddam plus, quam cætera eui-
dentia, contineant in quibus obſeruandum eſt, quod non eſt euidens: quod ſi eſt, abdita non inu-
tilia fuerint. Euidentia igitur, ſi vt alia, ad vtilium inuentionẽ capiantur, omnia ad id cõducent, aut
non: at omnia ad id conducere ſi dicamus, incredibile fuerit: ꝙ ſi non omnia cõducibilia, neceſſe
fuerit plus aliquid, quam euidentiam continere, quod percipere non ad ſenſum, ſed ad rationabi-
lem potentiam pertinet: ea vero abdita dignoſcit: quare & rationabilis facultas, & res abditę non
incommodæ ſunt. nam, ſi euidentia vt talia ſunt, inter ſe non differunt, patet omnia, quãtum in ip-
ſis eſt, ęque ad obſeruationem eſſe idonea: quare, & minima quęque tam pręterita, quàm pręſen-
tia commoda fuerint, id autem fieri non poteſt: quo modo.n. in ſtragulis veſtibus, & cubili, vbi
æger cubauerit, atque id genus alijs quippiam aliquis obſeruauerit? Manifeſtum igitur eſt, non in
euidentibus, quatenus talia ſunt, obſeruationem verſari, ęque.n. in omnibus uerſaretur, ſed in quo
dã altero, quod non eſt euidens: ſi hoc verũ eſt, iam id efficitur, occulta vſui eſſe. Veruntamen vn-
C de, inquiunt, dignoſcis in hiſce euidentibus obſeruationem poſſe fieri, in illis vero non item? haud
.n. facile eſt ab iſtis euidentibus, quatenus ita euidentia ſunt, iſtud accipere, ita.n. omnes vel triuia-
les dignoſcerent, in quibus nam euidentibus obſeruandum eſſet, atque ita nihil noſtra experien-
tia à vulgi imperitia diſtaret. Quòd ſi non omnibus conſtat, quibus euidentibus obſeruatio ſit ad-
hibenda, ſolis autem id artificibus notum eſt, ſequitur in euidentibus, non, vt euidentia ſunt, con-
ferentia obſeruatione deprehendi: quoniam enim hoc eſt euidens, quod utile ad obſeruandũ eſt,
id uero non eſt euidens, ſed occultum, admodum autem iſtud nouiſſe expedit, propterea, & oc-
culta ex uſu ſunt. Vltra dicta etiam, quandoquidem dicunt empirici, & in his præteritis, & in his
præſentibus obſeruandum eſſe, iccirco & tranſacta curioſe diſquirunt, infinita uero ſunt etiam pręſ
ſentia, & in infinitis obſeruatio fieri non poteſt, clare ſequitur, eorum obſeruationem ex his eſſe,
quę fieri non poſſunt. In Methodicos autem ſenſui perſpicua conferentium demonſtratiua eſſe
putantes, hæc adducunt rationales: euidentia ex ſeipſis percipi poſſunt, & vulgo igitur euidentia
erunt: quoniam uero & communitates indicant, ſimulq; cum indicantibus indicata ſeſe offerunt
vulgaribus vtiq; cõmunitates indicabunt, atq; ita nihil à vulgaribus ò Methodici differetis. Quòd
ab affectibus uero conferentium indicatio non proueniat, per hęc demonſtrare licet, eodem affe
D ctu, exempli gratia, phlegmone differentes corporis ſedes occupante, vt oculos, aut iecur, aut gu
lam, non eadem curatione, ſed diuerſa vtendum, oculo nanq; inflammato opium conuenit, gulę
autem, vel ori ventriculi, & iecori aliud quippiam, at oleum oculo nocet, in alijs vero inflamma-
tis partibus dolorem mitigat. Ex his manifeſte concluditur, ab affectibus conferentia non indica
ri: idem.n. in omnibus eidem affectui remedium admoueretur, ſiquidem affectus conferentium
eſſet indicatiuus. Hoc pacto etiam methodicorum placitum demoliri poſſumus, eodem affectu
eundem locum vexante pro cauſarum differentia differente curatione homines indigent, vt in
vrinę ſuppreſſione, ſi ſit calculus, exciſorem adhibebimus, ſi urinæ copia, fiſtulam demittimus, ſi
phlegmone, cataplaſma ſuperdamus. Quòd ſi ab affectibus conferentium indicationes orirentur,
vno affectu propoſito vna, & eadem etiam curatio aſſumeretur, ſed vna non ſumitur eiuſdem af-
fectus curatio, non igitur ab affectibns conferentium indicationes accipiuntur.

De indicatione, obſeruatione, analogiſmo. *CAP. 10.*

HIs itaq; ſummatim in pñtia expoſitis, non inutile fuerit indicationem, q̃d ſit, circunſcribere,
& qũo ab indicatione vtile capiatur, q̃d ſit obſeruatio, quomodoq; ex obſeruatione vtilia
deprehendantur, q̃d ſit analogiſmus, & qua rõne ab eo vtile ſumatur. Quemadmodum igitur eui
dentium aliqua per ſe ipſa percipiuntur, vt album, & atrum, nonnulla adhibita obſeruatione, ut

ea,quæ per notas dignoſcuntur,ita & iuuantia quidem per indicationem patefiunt:ſimul.n.cum F
indicantibus obuia ſunt,nulliusq; cogitationis ope indigent.Hanc.n.ob cauſam & animantia ra
tione carentia æſtum,algorem,ſemelq; oĩa nocere ualentia,quoad eius fieri poteſt,uitare conã-
tur,ſimul uidelicet eo,quod iuuat,ſeſe offerente.Paxillum.n.aut aliquid aliud in membrum defi-
xum nullus cogitatione ꝓmiſſa reuellit:Quare quod iu apertiſſimis,& ſine controuerſia conceſſis
repetitur,(oĩbus enim demonſtrationem tranſcendentibus mens noſtra propter euidentiam aſ-
ſcutitur)id nimirum,& in perceptis ex indicatione contigerit. Quædam igitur proportio indica-
tioni cum euidentibus,& manifeſtis intercedit:qñ enim cum nocentibus iuuantia pariter occur-
runt,tunc neq; obſeruatione,neq; cogitatione utendum,quandoquidem ipſa nocentia,quid ex-
pediat,manifeſtent.At obſeruatio proportione ad ea reſpondet,quæ per notas comprehendun-
tur:ſicut.n.ea per coobſeruationem comprehendi affirmamus,ita & hic iuuantis obſeruatio fie-
ri dicitur.In quibuſdam.n.plerunque eodem modo occurentibus abſque agentium cauſarum co-
gnitione iuuantis obſeruatio efficitur:ut eſt in dentium ſtupore portulaca:neque enim contenti
ua cauſa hic quiſquam demonſtrat,neq; aliqua cogitatione auxilium reperitur.In his, qui altercũ
e potarunt,aut quippiam id genus mortiferum aſſumpſerunt, inter initia ſanè curatio à cauſa, &
loco accipitur,ſed cauſa ignorata iam deinde obſeruatione perceptis utimur:uomitum enim ab F
initio admittimus,cauſa huius electionem indicante,& loco modum electionis ſuſcipiente: po-
ſtea uero cauſam ignorantes,obſeruatis,uino ſcilicet,& lacte utimur. Verum ex analogiſmo iu-
uans percipitur,quando cauſa quidem deliteſcit,nullaq; obſeruatio habetur,ſed affectus quàm ſi-
millimus ex caſibus eſt:in huiuſmodi.n.ab indicatione profuturum colligi nequit, cauſa nanq;
ignoratur,nullaq; præterea facta obſeruatione,caſuum ſimilitudinem intuẽtes cogimur ad ſimi-
le tranſgredi. Aliquis nanq; à ſerpente hæmottho uocato demorſus fuerit:inde ſanguis largius ef
fluat:nos cauſam,quare id patiatur,neſcientes,neq; obſeruatione inſtructi, auxilijs ad ſanguinis
ob inciſionem profluuia facientibus opitulabimur. Atq; hac ratione Cnidij medici pulmones pu
rulentos habentibus ſuccurrere tentabant,tranſitu ad ſimile utentes: quoniam enim,quicquid in
pulmonibus eſt,per tuſſim extruditur,linguam exerentes,aliquid humoris in arteriã inſtillabãt,
quod tuſſim uehementẽ concitare poſſet,ut ex caſus ſimilitudine pus reijceretur. Analogiſmus
itaq; per tranſitum ad ſimile fit:analogiſmo namq; utentes à ſimilibus ad ſimilia tranſimus. Em-
pirici vero ſecus,atq; nos:huiuſmodi tranſitum uſurpant:nam à ſimili tranſitum ab auxilijs,ad au
xilia,aut ab affectibus ad affectus fieri affirmabant:ab auxilijs ad auxilia hoc modo:cum ijdem ad
ſint caſus,qui & in alias uiſis ægritudinibus aderant,tum à ſimili tranſitum facimus,ut à cotoneo G
ad meſpilum. Verum aduerſus ipſos dicendum eſt:fieri à uobis non poteſt huiuſmodi à ſimili trã-
ſitus, verum enim ratiocinatione utentes à ſimili ad ſimile tranſitis, an obſeruatione? ſi obſerua-
tione,obſeruatio eſt eius,quod fit,& quod cognoſcitur,& non ad ſimile tranſitus:ſin ratiocinatio
ne,ab ipſis ſciſcitabimur,num omnium caſuum ſimilitudinem ſpectantes,tranſitum à ſimili ad ſi-
mile faciant,an aliquorum.Si omnium,reſponderint,nihil unquam alicuius ſecundum omnia ſi-
mile reperietur:quæ enim inter ſe aliqua ex parte non differunt,hæc non ſimilia, ſed eadem pla-
ne ſunt.Sin aliquorum caſuum ſimilitudine ſe contentos affirment,iterum ſciſcitabor:num ſimi-
litudinem in figura,aut in colore petitis,an in duritia & mollitudine,an potius ſecundum guſta-
tum,olfactumq; ſimilitudinem æſtimatis? quod ſi ſecũdum guſtatum dixerit,aut aliud quippiam
clariſſime fatebuntur iuuantia,quatenus iuuant,ſe deprehendere:ex quo efficitur, vt ipſos etiam
confiteri neceſſe ſit ſe nocentia, vt nocent,dignoſcere:quo enim iuuantia nocentibus aduerſan-
tur,eo iuuare dicuntur.Si meſpilum igitur,quoniam guſtatilem qualitatem cotonei ſaporis ſimi-
lem habeat,torminoſis adhibetur,ſcire oportet ipſum guſtatili qualitate prodeſſe: cumque ipsã
adſtringere in confeſſo ſit, ſimul etiam contrariæ qualitatis,facultatisve eſſe nocentia,cum huius
perceptione ſuccurrit.Quòd ſi comprehenſibili cauſæ remedia contraria ſunt,manifeſte conclu- H
ditur,occulta poſſe deprehendi,& ad uſum idonea cognoſci.

Deſcriptio indicationis,experientiæ,& analogiſmi,& ad ſingulas ſectas,& Empiricam uidelicet,
& Methodicam impugnandas tranſitus. CAP. II.

QVo modo itaq; ex indicatione vtile percipiatur,ſupra poſitum eſt.In præſentia uero dicto-
rum cuiuſq; deſcriptionem explicabimus. Eſt igitur indicatio iuuantis cõprehenſio ſimul
cũ cõprehenſione nocẽtis adueniens,ſine obſeruatione,aut ratiocinio: Experientia vero eſt eius,
quod frequenter,& eodem modo uiſum eſt,comprehenſio,atq; memoria: aut ſic etiam deſcribe
re potes: Indicatio eſt,qñ rebus percipiendis ſimul,& quod confert,percipitur,abſq; oſtenſione,
& obſeruatione: at experientia eſt eius, quod ſæpius, & eodem modo viſum eſt,obſeruatio, at
que memoria:idẽ eſt vero obſeruatio,& experientia. Analogiſmus autem eſt comparatio,& per
ceptio cauſarũ iuuantiũ ꝑ ſimilitudines. At deinceps propria cuiuſq; ſectæ cũ expoſuerimus, ad-
uerſus ſingulas,empiricã dico,& methodicã,rõnes inducemus:ſunt vero hæc empiricorũ ꝓpria
iuuantiũ in concurſibus obſeruatio,hiſtoria,à ſimili trãſitus,quẽadmodũ ipſi faciendum ꝑcipiũt:
alio.n.mõ rationales medici à ſimili tranſitũ vſui accõmodant,vt poſterius differẽtiã oſtẽdemus.

Quod empiricorum obſeruatio ſine ratione preſtari non poſsit. CAP. 12.

A VErum empiricis contradicentem duobus modis pro concurſibus obſeruationem accipere
opus eſt:nam facultatum obſeruatio cõis eſt,accidẽtium uero illorum propria:aut enim ip
ſam prorſus tollere, tanquam eſſe nõ poſſit,opus eſt:aut eſſe quidem poſſe cõcedere,ſed abſque
ratione explicari non poſſe.primum igitur, ꝙ & abſque ratione obſeruatio explicari nequeat,
per hęc quiſpiam oſtenderit:confitentur empirici ſe non omnes euidentes caſus obſeruare:neq;
enim ſe flauitiẽ, exempli cauſa,aut albedinem,aut ſimitatem,aduncitatemq; obſeruare affirmãt,
quamuis & in coloribus diſcrimen aliquod animaduertant,vt in auriginoſis:& in figura vt in fra-
cturis,luxationibusque,ſed & † pro antedictis minime.Quemadmodum enim inquiunt,ab indi- †gr.ἐκεῖ in.
catione conferentia ſumi profitentes,nõ omnia tñ indicare teſtantur,methodici namq; euiden-
tiũ aliqua indicare affirmant,non oĩa, rationales uero abditorum aliqua,& non oĩa,ita & empi-
rici pro quibuſdã caſibus, non pro omnibus obſeruationem ponunt; neque.n. pręterita omnia,
neque pñtia utilia ad obſeruationem eſſe arbitrantur: ut,exempli cauſa, quiſpiam à rabiente ca-
ne demorſus eſt:accedẽs empiricus id tantũ ſatagit, a rabientene demorſus fuerit:aliorum ante-
greſſorum nihil explorat:pariter & circa pñtia nihil laborat:neque.n.ut ante diximus,capillos re
B ctos criſposve conſiderat. Quocirca ab ipſis cauſa iure petenda eſt,quamobrem non in omnibus
caſibus, ſed certis quibuſdã conferentia obſeruent, qñquidem caſus, quatenus euidentes ſunt,
tam illi,pro quibus fit obſeruatio,quam cæteri inutiles,nulla ex parte diſſideant. Dicunto igitur,
quidnam vtiles caſus mõſtrat?Euidensne,aut occultum?ſi euidens eſſe dixerint, quo utiles caſus
produntur,& pro quibus obſeruãdum eſt: inferemus iterum hoc euidens quatenus euidens nihil
ab inutilibus caſibus diſtare.Quod ſi rurſum occultũ eſſe utile caſum indicans affirment, occul-
ta ad conferentium obſeruationem conducere fateantur,neceſſe eſt:at occulta nulla ui alia, q̃ ra
tione,cõprehendi queunt:quare,ſi utilis pro cõcurſibus occultorũ eſt obſeruatio:& ſi nihil aliud
ea,q̃ ratio,cõprehẽdit, apertũ ia eſt,abſq; ratione obſeruationẽ fieri nõ poſſe.Hęc ſanè argumẽta
tio eos fateri cogit rationẽ in obſeruãdo eſſe percõmodã.Verũ ẽpirici nobis refragãtes inquiũt,&
utiles caſus experiẽtia poſſe deprehendi,& pro aliquib.caſib.obſeruãdũ eſſe,pro aliquib. uero nõ,
id quoq; ſe obſeruatione cognouiſſe.Ad hoc pręſto rñſio eſt:cum infinita ſit caſuum multitudo
pro quibus non ſit obſeruandum, ꝓ omnibus id ipſum obſeruari,non poteſt,pro ipſis ſcilicet ob-
ſeruationẽ non eſſe faciendam:infinitum.n.obſeruari cuſtodiriq; non pt. Vltimum itaq; ipſis vn-
diq; oppreſſis confugium relinquitur,vt forte eueniſſe dicãt pro hiſce caſib.obſeruationẽ factam
C eſſe.pro illis vero minime:quo quid magis ridiculum fuerit?hic quidem ſermo iſte finiatur.

Obſeruationem pro concurſibus,empiricorum more dari non poſſe. CAP. 13.

QVòd autem pro concurſibus obſeruatio colligi nequeat,per hæc argumenta declarabo,
Sic.n.aiunt empirici:Obſeruatio non pro vno,duobusve, ſed pro plurimis frequenter
conſpectis, & eodem ſe modo habentibus fit:interrogati igitur nũ pro iiſdẽ caſuum
generib.vtilia obſeruẽt,neceſſario pro iiſdẽ ſe generib.obſeruare affirmabunt.nam,ſi in hoc.exẽ-
pli cauſa,febris ſit,& phlegmone, in hoc biliosa per vomitum,aut ſedem fiat excretio,nequit ea-
dem eſſe obſeruatio.Eoſdem igitur genere caſus eſſe ſatis fore neutiquam dixerint,ſed ẽt numero
æquales eſſe oportet:nam, ſi iidem genere caſus fuerint,non oẽs ãt,aut plures adſint, concurſus
euariat,atque aliam obſeruationem exigit:opus eſt enim pro iiſdem generibus & æquis numeris
obſeruationem fieri.Quo modo autem omnis curatio penes exceſſum,defectumq; caſuum com
mutabitur, hinc iam conſiderandum eſt. Eſt igitur quædam in phlegmone obſeruata curatio, ꝙ
ſi aliquis à phlegmone caſus abfuerit,vtpote ſenſus,& curatio mutanda eſt: nam phlegmone iam
in ſcirrhum euaſit, neq; eadem curandi ratio conuenit:atq; ita penes caſus abſentiam curatio di-
uerſa eſt:penes vero abundantiam ad hunc modum. Si phlegmonæ febris, aut ſyncopa adiun-
D gitur,ob caſuum abundantiam concurſus differens factus eſt:quare, & differens adhibetur cura-
tio.Neque ſolum genere iidem,& numero æquales caſus eſſe debent, verum etiam & magnitu-
dine neq; excellere,neq; deficere conuenit:quandoquidem & penes caſuum magnitudinem per
mutatur curatio : neq;.n.ſuperficietenus factas diuiſuras ſuimus, neque etiam ieiunio quiſpiam
utetur:at, ſi profundior ſit inciſio, ieiunium imperamus, venam ſoluimus, fibulas adhibemus,&
huiuſmodi.Neq; ſatis eſt caſus genere conuenire,numero æquales eſſe, & magnitudine ſimiles,
uerum etiam tempus oportet obſeruatione complecti, alia namque incipientibus morbis auxi-
lia adhibentur,alia uigentibus, incipientibus enim ſi quid videtur mouendum,moue, vigentibus
quietem agas,præcipit Hippocrates, & phlegmonæ incipienti quidem reprimentia adhibemus, 2.Aph.29.ex.
poſt id autem cataplaſmata, & illapſam materiam diſſipare valentia. Præterea & ordinem dictis ord.16.f
omnibus in obſeruatione adiungere opus eſt, variante.n.ordine & concurſus euariat, iccirco &
medendi rationem uariare neceſſe eſt,aliter.n.prius furentes,deinde febricitantes curamus,& ali-
ter febricitantes prius,deinde furentes, ſiquidem mortiferi,& non mortiferi, prout habet caſuum
ordo, affectus euadunt, quemadmodum euentus oſtendunt, à neruorum quidem conuulſione
febris non ſolum periculo uacat,uerum, & morbum propulſat, ſed à febre conuulſio mortifera
eſt,

eſt:permutato uero penes caſuum ordinem concurſu,neceſſario conceditur(ut ex euentibus pa- E
tet)& medicationem permutari.Quamobrem,cum prorſus oporteat caſus nō modo genere eoſ-
dem,numero æquales,magnitudine ſimiles adeſſe,ſed etiam idem tempus, eundemq; ordinem
ſeruari neceſſe eſt,ſi debeat integra obſeruatio fieri,cumq; in omni uita ne duobus quidem ægro-
tis,nedum pluribus omnes ſupra enumerati caſus accidere ſimiliter queant,clarum eſt huiuſmo-
di obſeruationem pro iſtis concurſibus fieri non poſſe.Non poſſe autem prædicta omnia ꝑ om-
nibus,aut pluribus reperiri,ita quiſpiam demonſtrauerit.Quoniam cauſis,paſſis locis,ætate,con-
ſuetudine,ſymptomatum acerbitate,laborantis natura,anni temporibus, regionibusq; diſſiden-
tia uitia gignuntur,duobus hominibus prorſum contingere non poteſt,ut ſimiliter in omnibus ſe
ſe habeant:hanc ob cauſam pro co ncurſibus obſeruatio fieri nequaquam poteſt : ꝙ ſi duo etiam
nulla prorſus re differentes inuenti fuerint, neq; tamē propterea obſeruatio cōcedēda eſt, qñqui
dem ipſam in pluribus fieri opus ſit. Cæterum quo modo vos(illi inquiunt)veſtrum ipſorum pla-
citum confirmatis? videmur.n.ipſis pro ſymptomatis,& facultatibus obſeruare non poſſe : uera-
trum.n.purgare,aliqua animalia uenenum ictu infundere obſeruatione compertum eſt : & pro
dentium ſtupore cauſa quidem comprehenſa nō eſt,ſed *portulaca ipſum diſſolui obſeruatū fuit.
*ſ.c.1.& defectis.c.5.Alex.Aphr.in ꝓbl. Sic uero ipſis reſpondendum eſt:Nos quidem utilia ſymptomata circunſcribentes eo , ꝙ ad pro F
poſita referamus,ex uſu utile iudicamus:cum igitur & à cauſis illata oīa ſymptomata comprehē
derimus ut grauitatem:& à locis,ut ægre ſpirare:& à facultate, ut animam deficere, inuenimus
hęc eſſe utilia, reliqua uero inutilia . Quoniam igitur utilia ſymptomata per relationem ad
propoſita circumſcripſimus, quęcunque cauſæ, loci, facultatisve ſunt ſymptomata, ea utilia
reputamus, quæ non huiuſmodi ſunt, inutilia. Igitur, tametſi neque morbiferas cauſas, ne-
que perpeſſos locos cognouimus,cum facultatem,ut dixi,habeamus utilia ſymptomata ab inu-
tilibus diſtinguentem,neq; pro agentibus cauſis,affectiſue locis, obſeruare poſſimus, ut ſangui-
ne infeſtante,non dignoſcentes ſanguinem eſſe morbi cauſam, à grauitate, quæ ſymptoma eſt
ſubſequens,cauſam eſſe rimati,à grauitate ueluti manuducti pro ipſis obſeruationem facere poſ-
ſumus.Sic & pro ſpūs difficultate,id ventriculi,aut pulmonis,aut iecoris, aut tranſuerſi ſepti , aut
alius cuiuſpiam affecti loci ſymptoma eſſe ignorantes,ſolum id locum affectū eſſe ſcientes,per in-
de pro ipſis,atq; pro ipſo affecto loco,obſeruare poterimus;quæ autē neq; loci,neq; cauſæ,neq;
facultatis ſymptomata ſunt, ea tanquam abundantia reijcimus.Vtile igitur atq; inutile pro qui-
bus propoſitis obſeruemus,empiricis dicendum,nos ſcilicet pro ſolis ſymptomatum generibus
obſeruare,in quibus neq; potentia,neq; tempore,neq; magnitudine,neq; ordine,neq; alio quo- G
piam opus eſt,vt pro dentium ſtupore portulacā.Quid igitur prohibet,fortaſſe dicent, & nos ad
hunc modum obſeruare? ſi in iſtis,reſpondebimus,ſymptomatum generibus obſeruatis, quēad-
modum & nos modo diximus,reliquis,ubi tēpus,magnitudo, & potentia requiritur,prætermiſ-
ſis,iam inter nos conuenit:Cæterū,ſi dicant,morſum hæmorrhi plura ſymptomata comitātur,
& vos nihil in his obſeruatis:nos contra reſpondebimus non pro illis ſymptomatis,ſed pro ante-
greſſa cauſa nos obſeruationē facere:ſymptomata,uero antegreſſarū cauſarū cognitionē,pro q
bus obſeruationem ſtatuimus,exploramus:cauſa namq; ignorata,& facultate curandi ex indica
tione carentes,obſeruationem pro antecedentibus cauſis præſtamus,obſeruamus autem nō ſo-
lum pro cauſis,ſed etiam pro loco uno:pro iecoris itaq; atq; pro lienis affectu q̄dā obſeruabimus.
Si vero dixerint iſta ſingula unū ſymptoma comitari,dicemus nos,interdum non unum,ſed plu-
ra:multa uero curioſe perſequimur,non vt pro ipſis obſeruationem conficiamus , ſed ut id , pro
quo fit obſeruatio,conſequamur,in iecinoroſis affectum eſſe iecur,pro quo obſeruatio ſtatuitur
& in alijs ad hunc modum.Cæterum plerunq; pro prægreſſa cauſa fit obſeruatio: non enim pro
dentium ſtupore portulaca obſeruatur,ſed pro affectu ab acidis acerbisve creato.Igitur,cum ex
fluxione aut vomitu aut ſecantis ſerræ ſtridore dentes obtorpuerunt , nihil in portulaca præſidij H
eſt:prius itaque cauſam rimari , ob quam dentes ſtupor obſedit , deinde ſic ea vtimur : quæ in
his uero accipiuntur,antegreſſis cauſis minime aduerſantur:neque enim alia continentibus cau-
ſis adhibentur.Hæc ſanè aduerſus obſeruationem in concurſibus facientes afferri poſſunt. Inter-
rogandi prætera ſunt empirici,quo modo adminiſtrandorum auxiliorum menſura,aut tempora
ſint obſeruanda,aut quo modo ciborum tempora,& menſura.

Empiricorum hiſtoriam inanem eſſe. CAP. 14.

VErumenimuero ipſorum hiſtoriam inanem eſſe,neq; confici poſſe in præſentia pateſa-
ciā.Vtuntur ſanè Empirici hiſtoria eám ob cauſam:frequenter morbi quidam exoriun
tur,ad quos nullum auxilium ab ipſis obſeruatum eſt:ut igitur & hac in difficultate ali-
quibus remedijs abundare poſſint,neque fortuitum euentum expectent,hiſtoria uſi ſunt ; neque
hac tm̄ de cauſa,uerum etiam vt breuior eſſet traditio:non poteſt.n.nouus medicinæ diſcipulus
omnibus ſymptomatis obuiam fieri,atq; in omnibus obſeruationem facere. Nequis igitur omne
vitę curriculum diſcendo conſumat,ſed aliquando & arte utatur,iccirco ad medicandum vtilem
hiſtoriam eſſe aſſeruerunt:conficitur autem,aut præſentium hiſtoria,ut illud carmen,

Ferro

A Ferro homines cædunt,ignis late omnia vaſtat.
aut præteritorum,ut illud,
Curetes pugnam ſimul,Aetoliq; ciebant:
ſed ſuturorum neutiquam: illud enim,
Ille dies aderit,quo procidet Ilios alta.
non hiſtoria,ſed potius diuinatio dicenda eſt. Empirici præteritorũ hiſtoria frequentius vſi ſunt:
ſic.n.eam definiunt.Hiſtoria eſt rerum ſæpius circa eadem probatarum narratio. Sed contra ip-
ſos ita dicendum:Si oĩa in hiſtoria narrata uera eſſe affirmant,aliquem profecto iudicẽ habere de
buerunt,qui recte hiſtoriam inſtitutam eſſe iudicaret:verum,cum non ita res habeat, aliquod di-
iudicandæ hiſtoriæ inſtrumentum reperiendum eſt,quo uera à falſis diſcreturi ſimus.etenim circa
idẽ non ſolũ medici diſſident,immo & contraria opinantur.febricitantes.n. adeo nonnulli inedia
macerabant,ut ne aquã quidem concederent:nonnulli ab initio cremorem hordei propinabãt,
nonnulli ſummopere cauebant,ne unquam hordeaceo victu laborans vteretur.Petronas aũt, &
ſuillas carnes aſſatas exhibens,& uinum nigrũ meracius,ad vomitum compellebat, & frigidam
ad laborantis arbitriũ potui dabat.Apollonius vero ǁ, atq; Dexippus Hippocratis auditores,neq;
B aquam propinabant,nedum uinum:præparauerant.n.cyathos quoſdam cereos numero duode-
cim,ut eſſent ſinguli heminæ ſexta pars,ex his duos tresve alternatim ægrotantibus dabant.Tan-
ta igitur cũ ſit inter medicos controuerſia,cur dijudicandæ hiſtoriæ inſtrumentum aliquod cõpa-
rari non debuit?quare cum ipſos fateri coegerimus,neq; inutile eſſe hiſtotiam admittere(ſic.n.ſu
peruacuam eſſe hiſtoriam declarabimus)percunctabimur experiẽtiane, an ratione hiſtoriam in-
dicent.ratione quidem nequeunt,cum ipſam exterminent,& alioqui,quo percipiuntur hæc ſin-
gula,eo & iudicantur.at experientia,quæ iuuant,deprehenſa fuiſſe prædicant:experientia igitur
etiam iudicari neceſſe eſt.quemadmodum enim in alijs,ita & hoc loco res ſeſe habet. Quidam in
hiſtoria niuẽ refrigerare tradidit,ſi de hiſtoria ſententia ferenda eſt,eodem inſtrumento utendum
eſt,quo ſcriptor ille rem hanc deprehendit.Rationalis ſanè medicus per cauſam dijudicare hiſto-
riam poterit.quodam enim in hiſtoria ſcribente,hominem diſtenta uaſa & oppreſſa grauitate ha
bentem,ſanguinis profluuium ſuperueniens ab inſtante noxa liberat, & grauitatem hanc exami
nat,num uera ſit,in cauſam ſymptomata inferentẽ reſpiciens,conſiderãsq; num ſanguinis pro-
fuſio potens ſit cauſæ reſiſtere:inueniens ergo grauitatem diſtentionemq; à plenitudine proueni
re,& ſanguinis effuſione plenitudinẽ inaniri,hiſtoriam uerã eſſe cognouit,nullaq; re alia ad hanc
C dijudicationem indiguit:vbi uero cauſam nanciſci non poſſumus,hiſtoriæ iudicium experientiæ
committimus.ſi quis enim hiſtoriæ tradidiſſe uiſus fuerit portulacam dentium ſtuporem diſcute-
re,huic rei iudicandæ experientiam adhibebit.Ad hunc itaq; modum empiricum neceſſe fuerit
de hiſtoria per experientiam iudicium facere.ꝙ ſi experientia hiſtoriam iudicat,efficitur,ſuperua
cuam,atq; inutilem eſſe hiſtoriam.Cæterum nonnulli empiricorum dicunt nos auctoritati ſcri-
bentium fidem habentes hiſtoriam iudicamus:Nobis uero interrogantibus, quo modo ipſorum
auctoritatem æſtimatis,cum ipſorum alij in alijs fallantur,& alios emendent? reſpondent, Cum
ſcriptor aliquis non ob inanem gloriam,neq; decretorum amore compulſus,neq; altercandi ſtu
dio irritatus quicquam ſcribit,tunc uera ipſum ſcriptis mandare cenſemus. Hoc eorum dictum
in primis facile refelli poteſt:contingit.n.ob nullam ex antedictis cauſis,ſed proprio errore ductũ
ſcriptorem quempiam hiſtoriam condere:num igitur,quia neq; gloriæ cupiditate,neq; ſectæ ſuę
placitis fauens,neq; contradicendi gratia ſcripſit,propterea quidquid eius ſcriptis continetur,ve-
rum eſſe dicendum eſt?Secundo,cum hiſtoriæ auctorem ſapientem medicum eſſe autumant, à iu
dicanda hiſtoria diſcendentes uirũ ſapientem iudicant:ſed hmõi iudicium ad philoſophos nõ ad
medicos pertinet.Præterea unde iudicium illud accipi poteſt,cum neq; gloriæ comparandæ, ne
D que ſectæ ſuæ tuendæ,neq; rixandi cauſa ſcribendi prouinciam ſuſcepiſſe? Vlterius dum conan-
tur,quo agnoſcenda ſit ſcriptoris auctoritas,declarare,inſtrumento ab ipſiſmet repudiato vtun-
tur:dicentes.n.eum non gloria,non concertandi cauſa ſcribere,cauſas exponũt,ob quas ſcripto-
ri fides habenda ſit.Quare,ſi non ob aliud quicquam, ob id ſaltem cauſarum veſtigatio perutilis
fuerit,noſq; etiam nihil plus quærimus,ſed quæq; res propter quid facta ſit curioſe explorandũ
eſſe contendimus.quòd ſanè & ipſi in hiſtoria dijudicanda facere videntur.nos vero propter quid
quodq; ſit,veſtigare conſueuimus,atq; in totum cauſa ad rei naturam dijudicandã vtimur,empi-
rici autem ad mores ſcribentis dignoſcendos: mores aũt æſtimare non medicorum,ſed philoſo-
phorum officium eſt.Amplius & hoc aiunt empirici,non opus eſſe hiſtoriam experientia iudica
re,idq; ita probant:quemadmodum vos Cretam inſulã eſſe quibuſdã ſcribentibus, Cretam eſſe
inſulam cognouiſtis,quamuis proprijs oculis ipſam nunquam aſpexiſtis,ita & nos multis de ijſdẽ
eadem ſentientibus experientia ad hiſtoriam iudicandam non egemus, ſed multorum opinioni
accedimus.At nos iſtorum rationi occurremus dicentes,Cretam eſſe his veriſimilibus argumen-
tis moti credidimus,quoniam inde huc aliquis,iterumq; hinc illuc nauigat, quoniamq; nonnul-
li Cretenſes illic noſtri amici ſunt,ad quos etiã literas damus,& a q̃bus accipimus,præterea,quo-
niam

nlam omnes homines de ipſa licet inimiciſſimi idem referunt. de medicinalibus autem rebus ni- E
hil ferè inter medicos conuenit: cum præſertim inter omnes homines exiguus ſit medicorum nu
merus: neq; ſolum diſſentiunt, ſed & pugnantiſſima, vt paulo ante monſtrauimus, opinãtur. quo
circa aliquo inſtrumento opus eſt ad dijudicandum medicinalem hiſtoriam. Cæterum, dicant em
pirici, quæ comprehenduntur, aliqua ſenſu comprehendi, ut ruborem, alia per reminiſcentiã,
ut ea, quæ notis quibuſdam ac ſignis in memoriam reuocãtur, per indicationem autem nihil di-
gnoſci, ac neutro ab ipſis probato modo. Cretam eſſe inſulam comprehendunt: nihil du-
bium eſt, aut ipſos, Cretam eſſe inſulam, non comprehendiſſe, aut, ſi comprehenderunt: tertium
quendam alium comprehenſionis modum reperiri. hæc dixiſſe ad oſtendendum adeo ab ipſis cõ
celebratam hiſtoriam ſuperuacuam eſſe, abunde ſit.

Quòd nihil utile ab hiſtoria Empiricorum haberi poſſit. CAP. 15.

CAeterum nullius iuuantis notitiã ex hiſtoria haberi poſſe non magno quis negocio proba-
uerit, qñdoquidem obſeruatio, ut ſuperius tradidi, non ſolum in ſymptomatum genere &
numero facienda eſt, ſed etiam in magnitudine & tempore & ordine: hæc autem deſcribi ſine ꝓ-
poſitis nequeunt: manifeſte ſequitur hiſtoriam dari non poſſe: penes magnitudines autem & tẽ-
pora, & ordines medendi conditionem differre probatum eſt. Verum, per quæ concluſimus in cõ
curſibus obſeruationem fieri non poſſe, per eadẽ efficitur neq; hiſtoriam poſſe condi. neq; enim F
obſeruationem fieri non poſſe, poſſe uero non obſeruata deſcribi quiſpiam dixerit.

De tranſitu ad ſimile ſecundum Empiricos. CAP. 16.

DEinceps de tranſitu ad ſimile diſputandum eſt. indiguerunt autem tranſitu ad ſimile empiri
ci hac de cauſa. cum plurima, & penè infinita eſſent, in quibus obſeruationes erant facien-
dæ, & opẽ ferentia eſſent quoque infinita, ac nemo poſſet in oĩbus, aut plurimis aliqua notare, id
fuit in cauſa, ut hiſtoria, tranſituq; ad ſimile egerent empirici: adhuc, quoniam rationales medici
ipſis obijcientes aiunt, nihil æque artifices, ac facilitatem in artibus copiãq; pręſtare diſcupiunt: ac
vos vnum in vno obſeruantes infiniti in curationibus eritis, aut plura in eodem obſeruare coacti,
nunq̃ arte utemini, ſed aliqua ſemper notabitis. Hanc ipſi obiectionẽ ita diluunt: Nos tranſitu ad
ſimile utemur, ex quo nobis facultas copiaq; ſuppetit. vertiginoſo. n. in humum procidenti, ſan-
guineq; ob caſum effuſo atq; ita morbo eo liberato, nos id notãtes in altero uenã ſecabimus. Sed
primum eos quiſpiam ſciſcitabitur, unde ipſi certiores facti ſunt ex ſanguinis profuſione, & nõ ex
ipſo caſu vertiginoſum fuiſſe ſanatum. Sed nondum aduerſus eos quippiam afferre tp̃s eſt prius,
q̃, quot modis tranſitu ad ſimile vtantur, oſtendero. Dicunt itaq; ſe tranſitu ad ſimile uti, nonnun
quã ab auxilijs ad auxilia, nonnunq̃ à locis ad locos, nonnunq̃ à uitijs ad uitia: ab auxilijs quidem G
ad auxilia, ut qñ meſpilum vice cotonei torminoſis adhibẽt: à locis aũt ad locos, ut qñ ea, q̃ in mu-
ſculoſis aut neruoſis membris obſeruarunt, talibus etiam applicuerunt, quemadmodum, exempli
cauſa, à femore ad humerũ trãsferimus: à uitijs uero ad uitia ita trãſeũt, veluti cũ remedia ad sãgui
nis effluuiũ ꝓbata ad Hœmorrhi morsũ accipimus. tot ſanè modis trãſitu ad ſimile utũt empirici.

Tranſitus ad ſimile Empiricorum impugnatio. CAP. 17.

VErum ipſos libenter interrogem primum de auxilijs, quo modo ipſis utantur, num facula-
tis aut qualitatum inhærentium ſimilitudinem attendentes. Veluti cum meſpilum pro co-
tonco aſſumunt, num aſtrictione ſimilia eſſe putantes accipiunt, an quia rotunda ambo, colore,
tactuq; ſimilia conſpiciunt? Si facultatẽ (aſtrictionem dico) attendentes ſe tranſitum facere aſſerẽt
ſe cãs adſtrictionis, per quas iuuantia proſunt, explorare fatebuntur, ſimul autem cum iuuantiũ
facultate & nocentium facultas addiſcitur. Quinetiam & plus quiddam eos perſcrutari oportet,
non ſolum, ꝙ meſpilum adſtringat: complura. n. eadem ui prædita ſunt, quæ propterea non idem
præſtant, ut æris ſquãma adſtringẽs eſt, & membra repurgat: nam, ſi piper calefaciẽdo iuuare co- H
gnitum ſit, iam pro certo habetur, quod in p̃tia nocet, frigiditate officere: Sin autem qualitatum
ſimilitudinem ſpectantes ſimilia ſe deligere profiteantur, verum dicemus, ſi oẽs qualitates ſimiles
ſint, ita ſimilitudo attenditur? at id prorſus eſſe non põt, ut aliquorum oẽs qualitates ſimiles ſint:
ſic. n. eadem eſſent, non ſimilia. Certum igitur eſt eos aliquarum qualitatum ſimilitudine inſpe-
ctã tranſitum ſe facere dicturos. aut igitur plures (dicemus nos) aut totidem, aut pauciores qualita-
tes ſpectantes tranſibitis: ſi pauciores, fermè omnia ſimilia fuerint: in aliquo. n. omnia concordãt:
ꝙ ſi totidem aut plures, cur in ſanguinis effluuio (dicemus) quemadmodum porri coma vſi eſtis,
non item & allij, & cæpæ comã adhibuiſtis? hæc. n. in plurimis ſimilia ſunt. & in pernionibus pari
ter, quare, quemadmodum rapa, non item & raphano ei malo ſuccurritis? præterea & ſtomacho
imbecillis, quare abſinthio carentes, non & marrubij ſucco medemini? ferè. n. hę duæ herbæ non
differunt. item aqua ſuffuſis, quam ob cauſam plerunq; uice raphani rapam non exhibent? Atq;
in vniuerſum conſiderandum eſt aliqđ obſeruatis ſimile contrarias tñ vires habere: ipſoſque per-
contari opus eſt, ꝑ ꝑ ſimilitudinem ne ijſdem morbis hæc remedia conducant, ſimilitudo vero ſit
ſenſibus (vt ipſi reputant) iudicanda. hoc idem argm̃ aliqs in reliqua ipſorum decreta contorque-
re poterit: nam protinus ipſis oſtẽdendum eſt, neq. à ſymptomatis ad ſymptomata, neque ab af-

fectibus

A ſectibus ad effectus eos trāſire poſſe:nunq d.n.ſymptomatū (dicemus) ſimilitudinem in facultate
attendi?hoc uero negabunt,non.n.facultatem ſymptomatum,ſed ſenſui manifeſtam ſimilitu-
dinem explorant:utrum igitur plurium ſymptomatum,an totidem ſimilitudinē?at phlegmone,
& ſcirrhus in plurimis ſunt perſimiles,ſed nihilominus fermè contrariam, nihilq; conſentientem
curationem poſtulant:ſic ēt œdema,& *ramex, ſtruma, & meliceris magna ſimilitudine inter ſe * Scirrhus eſt in gr. cod.
conueniunt,ſed medendi ratio maxime diſtat : prætere a ex ſtenæ fractura ſanguinem reijcientes
omnia fermè ſymptomata illis,quàm ſimillima habent,quæ ſanguinem ob eroſionem, aut aper
tionem ſpuentibus inſunt:non tamen iccirco eadem medicatio omnibus idonca eſt. Atque ea ſe
rē,quibus empiricorum ad ſimile tranſitus *confutatur,perſecuti ſumus, * Ex gr cod. non poſſibilis oſtenditur.

De tranſitu ad ſimile ſecundum rationales. CAP. 18.

DEinceps uero declarandū ſupereſt,quo mō rationales tranſitū ad ſimile uſurpare ualeāt,quem
alij non ad ſimile tranſitum, ſed analogiſmum nominare conſueuerunt:nā ad ſimile tran-
ſitum pertinere ad empiricos aſſerunt,modum autem illi proximum analogiſmū uocant, quē ra
tionalibus familiarem eſſe teſtanē. Verum nos aduerſus nomina mutātes minime pugnamus,ſed
B rem ipſam proponemus,cui quiſque ſuo iure nomen imponat.Itaq; ſymptomatū aliqua cās, ali-
qua paſſos locos,aliqua facultates,aliqua ægrotantes ipſos ſubſequi ſtatuimus:hæc rationalis om
nia diſtinguit,noſcitq; ubi obſeruandum ſit necne:ꝑ alia uero adſint,aut abſint,non laborat,cum
nihil ad medelā conferant:cumq; concurſus in aliquo inutili ſymptomate variare uideatur,haud
ſecius iiſdem utet,ac ſi penitus aſſimilis concurſus eſſet. At empiricus,quia confuſum,ex oībusq;
aceruatum cōcurſū obſeruat,facultate diſcernendi ſymptomata carens, quocunq; ex illis deficiē
te,abundāteve,perinde atque cōcurſu euariante,diuerſa quoq; curandi ratione uti debet,ignorās
in nonnullis ſymptomatum defectu, affluxuve concurſum re vera permutari, vt in phlegmone,
ſcirrho,œdemate,atque ramice:in nonnullis āt minime:nam in ijs, q à priore parte conuelluntur,
& in ijs,qui a poſteriore,quos Græci emproſthotonicos,& opiſthotonicos vocant,differre quidē
concurſus uidetur,ſed,qm̄ patientis ſymptoma eſt,non cauſæ, non loci,non facultatis,ideo nō fit
diuerſa curatio. Id quoq; ignorat empiricus, nonnunquā ſimilem eſſe concurſum, non tñ iccirco
eadem curatione eſſe utendum. Ecce.n.totidē,ſimiliaq; ſymptomata in ſanguinem reiectante ex
fractura,ex apertione,& ex eroſione reperiantur, eſto ēt tuſſis in omnibus iſtis eadē, & proiecti
ſanguinis copia ſit æqualis,aliaq; ēt ſint cōſimilia, nihilominus tñ differens curatio adhibebitur.
C Quamobrē rationalis medicus utilia ſymptomata ab inutilibus diſtinguens,ſæpius diſſimili apud
multos apparente cōcurſu,eadem medicamenta ſectatur,veluti quidā emproſthotonici,i.in prio
rē partem diſtenti,& opiſthotonici.i.in dorſum diſtenti,& tetanici,i. æqualiter in vtranque partē
cōuulſi,iſti diuerſum concurſum hēre videntur. At rationalis intelligens ſanguinis (ſi ita forte eue
nerit) copiam in cauſa eſſe,muſculorumq; eſſe vitium,& eundē eſſe morbū (phlegmonen nempe)
eadem medendi uia incedet:ſola.n. prædicta ſymptomata notat,ſed patientis ſymptomata tanq̄
inutile repudiat. Nam in priorem, aut poſteriorem, aut æquabiliter in utranq; partem conuelli
patientis ſymptoma eſt,qđ obſeruatum nihil in curando vtilitatis affert, quemadmodū neque la
chrymari. Contra nonnunquā ſimili apparēte cōcurſu,*iſte vero penes diuerſam cauſam differē-
ti curatione utitur,ut in illis,q ob eroſionem,aut fracturā cruenta ore profundunt:partiēs.n.ſym
ptomata rationalis,ad utile indicantia reſpiciens,atq; utilia tm̄ ſymptomata deligens,auxilijsque
aduerſus ea pugnare ualentibus utens,plerunque diuerſo apparente concurſu,eodem ipſe mō cu
rabit:aut cōtra,ſimili aparente,diuerſam curationem adhibebit : curatio namq; *eſt admotio re-
mediorum cauſis ſymptomata gñantibus aduerſari ualentium. Rōnalis itaque unumquodq; au-
xilium morbiferis cauſis aduerſarium cōprehendit,& cui ſymptomati reſiſtere ualeat, non igno-
rat,quoniam concurſum, ut iam diximus,partitus eſt. At empiricus in confuſo,aceruatoque cō-
D curſu iuuantia obſeruans, quid cui reſiſtere aptum ſit,diſcernere nequit:id ignorans uero,tranſi-
tu ad ſimile uti non poteſt:per quid enim iuuans proſit,& ipſe ſe ignorare fatetur.

Quomodo rationalis utilia ſymptomata ab inutilibus ſeparet,tranſitumq́; ad ſimile faciat. CAP. 19.

CAeterum quo mō (dicet aliquis) utilia ſymptomata a uanis diſtinguit rationalis?ad indican-
tia propoſita referendo,reſpondeas;cum.n.quædam ſymptomata propoſitum utile indi
cans manifeſtantia, quædam uero id non præſtantia cognouerit, utilia ſanè adnotat, alia dimit-
tit : ex huiuſmodi uero utilium ſymptomatum perceptione tranſitus ad ſimile facultas exoritur:
quandoque autem non integram curationem, ſed aliquam eius particulam tranſponit : quem-
admodum enim concurſus, ita & curandi rationem diſtinguit : atque in primis perſpicuum ha-
bet, quænam curationis auxilia ſymptomatis à cauſis illatis aduerſantur, quæ ſymptomatis à lo-
co,facultateve productis:ſciens nanque hoc ſymptoma à cauſis enaſci, iſtud à locis, id verò à fa-
cultate,à cauſa præterea auxilij genus indicari, à loco utendi modum, à facultate tunc temporis
ſignificari menſuram, ſi quidem eadem cauſa ſit, & cauſam prodentia ſigna appareant, ſed ne-
que locus idem ſit,neque facultas eadem,idem utique remedij genus accipietur,ſed utēdi ratio,&
menſura mutabitur:contra,ſi cauſa planè diuerſa fuerit,ſed locus,& facultas ſint iidem, nō idem
auxilij

auxilij genus, ſed utendi rõ & menſura eadẽ ſeruabitur. Poſtq̃ igiť rationalis medicus & concur- E
ſus & curationes† metiri eſt idoneus poteſt ſm cõcurſuum ſimilitudines aliquas curationis partes,
prout ipſi uidebitur, commutare. At empiricus neq; cauſam, neq; cauſatum, aut loci, aut faculta-
tis proditoria ſymptomata rimatus, id neutiq̃ facere poterit. quocirca neque tranſitum ad ſimile
in curando rite vſurpauerit, quandoquidem, quo modo inter ſe concurſus ſint ſimiles, ignorat:
ideo neq; medicationem partiri ualet, neque remedium pñti ſymptomati occurrere potens adhi-
bere: ꝙ ſi id ſe poſſe facere affirmat, vt ſcilicet & concurſuum ſymptomata, & curationem partia-
tur, quid unumquodq; prodeſt atque officit dignoſcens, ſe abditarum cauſarum cõtemplatorem
eſſe fatebitur: quòd ſi hoc, & ab indicatione ſe remedia poſſe capere confirmabit.

†Al. partiri.

Summa dictorum contra Empiricos. CAP. 20.

QVamobrem, cum ea, quibus Empiricorum ſecta inſignitur, atq; informať, fruſtratoria ſint,
atque eſſe non poſſint, obſeruatio ſcilicet, hiſtoria, & ad ſimile tranſitus, obſeruationẽ qui
dem ratione carentem inutilem prorſus, & ſubſiſtere nequeuntem per ſe oſtendimus: inu-
tilem, quia rõnis uſus exigitur, quibus ſymptomatis curatio ſit adhibenda, declarautis: neque. n. ꝑ
omnibus, aut iam præteritis, aut ęgrum in præſentia vexantibus obſeruationem faciendam autu
mant, ſubſiſtere autem nequeuntem, quia plura cum ſint, oĩa non prorſus adeſſe poſſunt, quo idẽ F
concurſus emergat, genus inquam ſymptomatum, & numerum eundem, & magnitudinem, &
ordinem, & temporis opportunitatem, & id genus alia. Hiſtoriam uero per hęc abundare proba
uimus, quòd experientia, quæ ſcribit, dijudicat: impotentem vero eſſe: magnitudines enim ſym-
ptomatum, atque tempora adſcribere nequit, ſine quibus proſperi medicamenti nulla eſt com-
prehenſio. Ad ſimile autem tranſitum eo argumento ſuſtulimus, quòd ipſum neceſſario in ſaluta
rium, pernicioſarumque facultatum inquiſitionem dirigere oporteat.

Aduerſus methodicos diſputatio, & primum in quo diſſentiant, & in quo concordent ſectæ. CAP. 21.

CAeterum, poſtq̃ hactenus Empiricorum decreta, veluti per ſummam, refutauimus, modo
ſupereſt vltima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduerſus eos pugnaturus, om
niũ ſectarum cões ſnĩas cõcedat, neceſſe eſt, quod autem illis cum cæteris controuerſum eſt, con-
uellat. Empirici igitur ab indicatione remedia ſumi nõ poſſe aduerſus methodicos aſtruere cona-
buntur: Nos vero ab indicatione remedia ſumi poſſe dicere concedemus, ſed ab euidentibus indi
cationẽ enaſci nõ itidẽ ipſis cõdonabimus: adhuc illud methodicis aſſentimus, neque ab vno ſym
ptomate, neque à pluribus indicationem produci: rurſus vero illud negabimus, inutilia in totum
eſſe ſymptomata: nobis. n. ſymptomata plerunque ea ſignificare vñr, q̃ ſalutare auxilium patefa- G
cere valeant, ſed ad docendam indicationem penitus ſuperuacua ſymptomata arbitramur. Hæc
vero ſunt methodicorum inſtituta: cum eadem ſymptomata ſunt, affectus autem, quibus hęc inhę
reant, differunt, non eadem medendi rõne utendum eſt: exemplum de phrenitide afferunt, & ea,
quæ ſub aſtricto, & ea, quæ ſub fluxo gñe collocatur: item, ſi iidem ſint affectus, ſymptomata dif-
ferant, eadem, inquiunt, curatione utemur, ut in coſtarum, cerebriq; plegmone, ſi utraq; ſub aſtri
ctionis gñe uitia ſunt. Qñquidem igitur eadem ſymptomata cum ſint, diſſidente tñ ratione in me
dendo utimur, cumq; illa differunt, eodem nonnunquam modo curamus, ideo prorſus inutilia ad
curandum ſymptomata eſſe aiebant: ſublatis. n. affectibus, ſimul & ſymptomata pereunt: poſitis
& ipſa perdurant: hac de cã utiles eſſe affectus aiunt, qui hæc exorientes producunt, euaneſcentes
interimunt: at ſymptomata inepta, quæ in ſe ipſis nulla ui p̃dita ſunt: ꝙ ſi quicquam ſymptomata
indicare dicant, utile nihil ſed potius noxium: quemadmodum febris refrigerationem indicat, aut
mediusfidius potionem dandam, uel uini cupiditas aut balnei, vinum exhibendum, & in balneũ
ducendum eſſe declarant, quapropter, cum ſymptomata nihil, aut ſaltem nihil utile, ſed potius
detrimentoſum oſtendant, iccirco ſymptomata reijcimus, †inquiunt, morbos autem, utpote uti-
le indicare valentes, admittimus. Interrogant prætetea huiuſmodi quaſdam ratiunculas, ut à iuuã H
tium numero ſymptomata excludenda eſſe confirment. Si idem contraria non indicat, qui uero
aſtrictione fluxuq; afflictantur, contraria ope indigent, profecto afflictatio conferentium indica-
tionem non generat. Sed in ipſos hæc ratio facile reflectitur, per quam neque morbus quicquam
indicare probabitur in hunc ſane modum: Si corpus frigore, corruptioneq; aſtrictum diuerſa me
dicamẽta requirit, idem vero diuerſorum eſſe indicatiuum nequit, igitur aſtrictio conferens non
oſtendit. Alia etiam via methodici interrogant: Si differentia idem non indicant, febricitantes ue-
ro ac tuſſientes idem aliquando indicant, à febre igitur ac tuſſi cõferentis non fit indicatio. At nos
hãc etiam ipſorum rationem in ipſos ita retorquemus: Si bile aſtricti & laxati eadem remedia po
ſtulant, ac diuerſa idem non indicant, efficitur aſtrictionem ac fluxum conducibile non indicare.
Hæc ferè ſunt, quæ à methodicis afferuntur, vt inutilia ſymptomata demonſtrent.

†græci [illegible] emendamus.

Aduerſus methodicos ſymptomata utilia eſſe probat. CAP. 22.

VErum enimuero à nobis primũ oſtẽſũ eſt, methodicos ꝑ ea, q̃ faciunt non ex toto inuti-
lia eſſe ſymptomata, fateri. vſũ vero, quẽ ſymptomata pſtãt, cũ rõnalẽ ſectã exponem⁹
in primis declarabim⁹. Methodicos itaq; ſymptomata in curatione cõducibilia putare

hinc

A hinc maxime patebit.Homines enim utcunq; inſanientes tenebricoſo loco continendos eſſe au
tumant,ſiue ob effluxum,ſiue ob aſtrictionē inſaniat:lucem nanq; in inſaniam addere arbitran-
tur:at ueternoſos loco ſplendido detinendos,ſiue aſtrictione,ſiue fluxu laborent: tenebris enim
ueternum augeſcere putant. Quo modo igitur,ſi nihil ſymptomata indicant,aſtrictione deliran-
tes in tenebris uerſabuntur,tenebris aſtrictionem augentibus,aut contra fluxu ueternoſi in luce
fluxum intendente remanebunt?in his enim affectus prorſum negligere uidentur, ſolaq; ſym-
ptomata intueri.Igitur qui inutilia fuerint ea,quę tãtam uim habent,ut propoſita ipſa poſthabe
re,neq; tñ poſthabere,ſed & contrariũ ac ipſa indicent,facere cogant?aſtrictio nanque,ut laxe-
tur nunciat,iſti uero in tenebris deliros concludentes non laxant:quin e contrario aſtringunt:flu
xu & cohibitionem indicante iſti ex fluxu veternoſos in lucē pducunt,atque ita fluxui incremē
tũ adijciunt.Ad hæc ſanè reſpondent methodici,non quia ſymptomata indicent,ideo ſe illa acci
pere,ſed qa contra indicent,illudq; efficere,qđ propoſitũ imperet,prohibeant:id.n.contra indi-
cans appellant,quod vtile quidē non indicat,id vero fieri quod affectus poſtulat,non permittit.
At hæc nos ita refellimus:Si contra indicantia inutilia cēſentur,facultas & à propoſito indicatũ
B pleruncq; accipi non permittens,inutilis putanda erit:ſed facultatē nobis aliquid ad medelã cõdu-
cibile ſuggerentem,tametſi & ipſa contra indicet,cõtēplari oportet.Quēadmodũ itaq; facultatē
contra indicantē ex vſu eſſe ſtatuitis,uobis pariter, & ſymptomata utilia confiteri neceſſe eſt; ꝑte
rea ridicule admodũ phreniticis tenebras cõferre aiũt:nã ſi tenebrę aſtrictionē augēt,aucta uero
aſtrictio deliriũ maius facit,(creſcunt.n.ſymptomata,minuũturq; cũ affectib.)cõtra, ꝙ oporteat
faciunt, ꝗ.n.affectũ,eadē & deliriũ exacerbant, & de ſymptomatis ſermonē ſatis abunde fecim⁹.

Ab affectibus utilem indicationem non ſumi. CAP. 23.

MOdo neq; affectus conferens indicare(ut opinantur methodici)ijſdem illis rationibus, quib.
ipſi inutilia eſſe ſymptomata probare nitebantur,cõmonſtrare decreuimus.Ita nanque aſ
ſerimus:ſi ijdem affectus ſint,cauſę uero differant,non eandem curationem admittimus. Vrinæ
nanque ſuppreſſio unus quidam affectus eſt,uerum ſi calculus ſit in cauſa,excidimus:ſi phlegmo
ne,cataplaſmata [illegible]mus.ſi ueſicæ ſupra modum diſtentio,fiſtulam , quę cathetera nominant,
imponimus,ſiue ut inquit Eraſiſtratus,ægrum in genua ſtatuentes,atq; aphronitro extremũ uri
nariæ fiſtulę illinentes,& alia,quæ deinceps ſequuntur.Sin autem ab affectibus conducibilium in
dicationes fierent,unus cum eſt affectus,eiuſdem quoq; conducibilis eædē forent indicationes,
C non ſunt aũt:non igitur affectus indicant:item ſi ab affectibus indicationes orirentur , non utiq,
diuerſi affectus idem indicarent.At,una cũ eſt cauſa,licet affectus diſſideant,idē curãdi genus ad
mittimus,cholerã nanq; & arquatũ morbos diſſimiles eſſe uel ipſi fermè confiteātur,etenim aſtri-
ctus hic,ille uero fluxilis morbus eſt:in utroque tamen fit inanitio.Quapropter,qm ſublatæ cau-
ſæ affectus auferunt,poſitæ conſtituunt , ac ꝑterea diuerſæ cauſæ,quãuis ijdē ſint affectus,diuer-
ſam,eędem,licet affectus euarient,eandem tñ curõnē poſtulant,non iniuria nos & cãs & affect⁹
& paſſos locos exploramus.Poſſumus vero & hiſce rõnib.idem cõprobare , à diſcordib. ſcilicet
cauſis eundem affectũ procreari,exēpli cã,aſtrictum:ignis nanq; in corpus incidens ſuperficiem
denſat,id pariter frigus efficit,nihilominus hunc,qui idem affectus eſt,differenter curamus ꝑꝑ cã
rum differentiam:illum enim,qui ab igne eſt,perfuſionibus,& cataplaſmatis cruſtas ſeparare ua-
lentibus ſanitati reſtituimus:eum vero,qui à frigore,fomentis,raparum decoctis,& id genus alijs
ſanare ſtudemus.Quòd ſi laxatorio utrunque curandi genere ſanari contendãt,ita occurremus.
Si idē eſt curandi genus,id ſi permutemus,nihil errabimus,ut ſi ab igne,ægrotantē ijſdem foue-
D bimus,& frigore affecto eadem cataplaſmata ſuperdabimus,& medicamina ad cruſtas facientia
adhibemus:ſed nequaq̃ iſta facimus:grauiter.n.læduntur: haud igitur eandem eſſe curationem
dicendũ eſt.Amplius,eadem cã diuerſos morbos generat:plenitudo.n.aliàs phlegmonem exci-
tat,hæc uero aſtrictio eſt,interdũ ſanguinem profundit,at ſanguinis profuſio fluxus uocatur,ne
que tñ ob id,licet morbi differant,eſt diuerſa curatio:ſiquidem in utroque euacuatio ſanat, mor-
bo contraria:qñquidem non ab effectis,ſed ab efficientibus,quemadmodũ & ipſi profitentur,in-
dicationes accipiendæ ſunt:affectus uero cãrum loco methodici habent,ꝙ ſymptomatũ effecti-
ui ſunt:ſed non qua cauſæ ſunt,inquiunt,ſed qua cõitãtes,uim habent indicandi,nihilque uetare
idem & pro cã,& pro cõitate,& pro alio quopiam accipi,ut malum guſtabile,olfactile,uiſile,ta-
ctileque eſt:cumque ipſum dulce eſſe dicimus,non quatenus ſub tactũ uenit,dulce dicimus:haud
ſecius affectus ab alijs enatos,alia quędã ꝑducere quid impedit?qñ uero ipſos indicare,inquiunt,
aſſerimus,nõ quatenus effectus,aut aliorum effectiui,ſed quatenus communitates ſunt,ipſos in
dicare cenſemus.Quemadmodum igitur ſymptomata methodici,quoniam a diuerſis eadem, &
ab ijſdem diuerſa proueniunt,nihil indicare cõmodi teſtantur,ita idem & nos a diuerſis cauſis eoſ-
dem,& ab ijſdem diuerſos gigni affectus intuentes , eos ad utilium indicationem incommodos
eſſe dicimus:neq; enim unum idem ſemper indicat,alioqui urinæ ſuppreſſionem eadem ſemper
uia tolleremus. Vt igitur illi ruborem non indicare aiunt , ꝙ effecti ſpeciem ipſum reputent,ſic
& nos affectus ad indicationem nonnunquam cauſarum,nonnunquam effectorum inutiles eſſe

ſtatuimus.Quiſpiã vero ita illis obijciat:Quid rubotem ipſius alteratione indicare negatis,quã quidẽ, E
& cõitatẽ in ipſo ſpectatis?in pluribus.n.differentib.cernitis:qd aliud vero eſt cõitas, q̃ res in
plurib.eadẽ?igitur,ſi indicat,& pluribus cõis eſt,cur nõ ab ipſo,alijſq; id genus ſymptomatis euidenter
apparentibus indicationes accipitis,ſed potius ab affectib.a●rictione ſcilicet,& fluxu,ne-
quaq̃ euidentibus?Quòd ſi affectus indicat,oĩum maxime ridicu●um fuerit,affectum ſenſu com
prehenſibilẽ eſſe inficiari:ſi fluxus itaq;,& aſtrictio ſolæ cõitates forent,uero proximũ quis dice-
ret,eas ſolas indicare dicens:verũ,cum & ſymptomata pluribus cõia reperiantur,quare & ab ipſis
iuuantiũ indicatio non oritur?Sin autem rñdeant, ieccirco ſymptomata repudiamus,quia proxi-
mę,& neceſſariæ medentib.cõitates non ſunt:nã eoſdẽ affectus diuerſis ſymptomatis eodẽ mõ
curam⁹,& diuerſos affectus,ẽtſi eadẽ ſymptomata fuerint,diuerſa rõ̃,vt ſupra declarauimus, ra-
tione diſcutimus.His de cauſis,& nos dicemus,idẽ in affect:bus euenire cernentes, q̃ vos in ſym
ptomatis obſeruaſtis,veluti incõmodos,& ſuꝑuacaneos ipſos reijcimus:iſtud.n.ꝓbare,affectuũ
videlicet cõprehenſionẽ eſſe inutilẽ,abundãs eſt,& fruſtratoriũ:ad curõnẽ.n.ſatis eſt cauſæ perce
ptio,loci vexati dignotio,& facultatis menſura:ſitne fluxus,an aſtrictio, ſuperuacuum puto co-
gnoſcere,ſed huiuſmodi ratio poſterius agitabitur,cum de vſu affectuum perceptionis diſſeret.

Quid morbus indicet,& quid artifices requirant. CAP. 24. F

ILlud aũt aduerſus methodicos dicendũ eſt,Affectus,non quid agendũ ſit,ſed ſuã ipſorum ſu-
blationẽ,deſtructionẽq; indicare:quod ſanè & quis uoris expetere poſſit:id uero nec vulgus,
neq; brutæ animantes ignorant,morbos ſublationẽ,ſanitatem conſeruationẽ indicare. Artifices
ſanè huiuſmodi indicatione non egent,ſed illa ſcire exoptant,per quę languores pelluntur,& ſa-
nitas conſeruatur:propterea illis opus habent,q̃ particulatim remedia indicant, quibus acceſſi-
tur ſanitas,ac retinetur. Atqui ꝑ id artifices vulgo præcellunt,ꝙ ea percipiunt, quibus particula-
tim remedia pareſiunt: quandoquidem,ſi morbi ſua ipſorum remedia edocerent, laborantes ip-
ſi,per quæ ad ſanitatem redirent,intelligerent:at iſtud ignorant:quid uero morbus indicet, cer-
tum habent,ſublationem ſcilicet:quare morbos pellere potentes medicos acciti iubent.

Non morbos.ſed cauſas medelam indicare. CAP. 25.

QVin & ex adhibitis auxilijs non morbos,ſed cauſas medelam indicare agnoſcendi facultas
dabitur:auxilia namque non factis,ſed facientibus aduerſantur, vt euacuatio multitudini
contraria eſt,morbo vero nulli,ut phlegmonæ,aut febri:multitudine igitur euacuatione G
ſubtracta ſimul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea, ꝙ ſimul cum efficiente
cauſa morbus recedit,auxilium morbo aduerſari dicendum eſt. Poſſumus enim & ex ſymptoma
tum à multitudine,atq; euacuatione orientiũ collatione,cui opponatur auxiliũ dignoſcere,ſiqui
dẽ multitudo ſeu redundãtia grauat,euacuatio redundantiam ſubducens grauitatem tollit:dein-
de multitudo conceptacula diſtendit,euacuatio,vt ſubſidant,efficit,& collabãtur: ita quoq; re-
media cauſis ſemper reſiſtere inuenis,morbo vero minime. Amplius ex hoc quiſpiã didicerit, ſi
neq; aſtrictio,neq; fluxus auxiliũ aliquod,ſed potius affectũ quẽdã indicet,& aſtrictioni contra
●us fluxus eſt,non inanitionẽ,ſed fluxũ indicabit aſtrictio,& fluxus aſtrictionẽ:qđ igitur admit-
timus idem a morbo indicaſ:at lædentes cauſæ ſibi cõtraria demonſtrant,quodq; ab ipſis indicaſ
admittim⁹:quo circa nõ morbi,ſed cauſæ,qđ cõducit,aperiunt:itaq; non protſus incõmoda eſſe
ſymptomata,neq; à morbis conducibile,ſed à cauſis indicari ſatis ample,dilucideq; oſtenſum eſt.

An communitates methodicorum ſint euidentes,atque indicent. CAP. 26.

DEinceps conſiderandum ſupereſt,cõmunitates,quas ſupponunt methodici,euidentes ſint
necne,atq; vtrum à cõmunitatibus indicationes accipi poſſint.Medicamen igitur faculta-
tẽ iuxta ipſorum ſnĩam definiemus,euidentium cõitatum cognitionẽ eſſe:euidens autẽ,nõ quod H
ſenſu percipitur,appellant,ſiquidem nullus affectus ſenſu comprehenditur,ſed euidens illi nomi-
nant,qđ ꝑ ſeipſum,licet ſenſui non ſubiacet,cõprehendi poſſit: nã ferè manifeſtum illi euidens
vocãt.Quapropter contradicens illud quoq; oſtendat, oportet,eos neq; græcis noĩbus ſcire vti.
Cæterum ne dic●●nes uitio dare uideamur,ipſis concedentes euidens, ut lubet accipere, cõita-
tes non ex ſe cõprehenſibiles eſſe declaremus,in primiſq; eorum ſectæ principem Theſſalum,cõ
munitatum,vt nõ ex ſe ꝑceptibilium,ſigna tradentem adducamus.In laborãte.n.aſtrictio,inquit
ex corpore ægre diſſabili agnoſcitur.pariter & fluxus nonnullas notas exponit.Sed forte reſpõ-
derint:aduerſus hoĩem,non aduerſus ſectam noſtrã obijcitis. Theſſalum itaq; dimittentes ad pro
poſitum oſtendendum reuertemur. Primum igitur cõe quoddã argumentum in vtraq; affectio-
ne ſumemus,ipſas neq; euidentes,neq; ex ſe ꝑceptibiles eſſe declarans:deinde ſeparatim ipſas ſin
gulis neut:q̃ ex ſe comprehendi poſſe cõfirmabimus:Fatentur itaq; & ipſi non oẽm corporis dẽ
ſitatem,aut excretionis ſuppreſſionẽ aſtrictionem eſſe,nam ruſtici concretione laborant, uõ tñ
aſtrictione:neque oĩs ſoliti excrementi colubitio aſtrictio eſt:nam & muliebre purgamẽtũ cum
ab prægnatione ſupprimitur,ſoliti ſanè excrementi retentio eſt,neq; tamen ob id aſtrictio uocan
da:item non omnis corporis laxitas,& excretio fluxus eſt:pueri nanque,& mulierculæ, utique
nonnulli ſub vmbra uictu delicatiore vſi,natura ſunt rariores , & quædam inutilis materię ex-
pulſio

A pulſio fluxus nō eſt. præterea, quorum per alui deiectionem, aut lotium, aut ſudorem, aut ſanguinis profluuium iudicatio fit, neq; ipſos fluxu laborare dixerint, alioqui ſupprimenda eſſet excretionis. Qm̄ ergo non oīs denſitas, & retentio aſtrictio eſt, neq; omnis raritas, aut excretio fluxus, clariſſime cōſtat ſola ipſa ſymptomata reſpicientē, fluxū, aut aſtrictionē deprehendere non poſſe, ſed ex aliis quoque diiudicandi ſunt: quemadmodū.n.& alia ſymptomata, naturalia ne ſint, an præter naturā, nō ex ſe ipſis, ſed ex alijs percipiuntur, ad eū ſanè modū, & aſtrictio, & fluxus dignoſcēdi ſunt: per hæc ät hmoi ſnīa manifeſtabitur: naturalia ſymptomata, & pter naturā magna ſimilitudine inter ſe conueniunt: eadē nanq; his naturalia, illis præter naturā ſunt, vt ater color pręter naturā ſimilis eſt atro colori, qui naturalis ſit, nobis quidem præter naturā, ſed Indorum genti naturalis. Figuræ quoq; nō naturales naturalibus ſunt perſimiles: nonnulli nāque magis, q̄ alij, extortos habēt artus: acuminatæ nares, & oculi caui quibuſdā mortifera ſigna ſunt, alijs vero hęc eadē congenita. Motus vero, ac eius carentia ſi uoluntatis imperiū ſequentur, naturales dicito: ſi inuoluntarie in corpore fiāt, præter naturā. Per hæc manifeſtū eſt ipſa tantū ſymptomata attendentes nō poſſe ingenitū ab extraneo dignoſcere, ſed in nōnullis agentē cauſam explorare opus eſt, quemadmodū de motu, verū voluntarie, an inuoluntarie prodeat: ſic ēt de colore: cū.n.color
B ab humoribus oriaẗ, & ex colore ſanguis appareat, conſiderandū eſt, nū ſanguis naturaliter affectus ſit: id vero ex uſu cognoueris: dū.n.reliquū omnē uſum ſanguis minime impeditū pbet, neq; grauat, neq; diſtendit, naturalē eſſe ſanguinē dixeris. Verū figura num ſalubriter, & ſecundū naturam ſeſe habeat, ex membri ipſius utilitate percipies, vt in extortos artus habentibus. Nonnulla ſanè, & ex loco, in quo fiunt, an naturaliter habeant, dignoſcitur. Dēſitas, & raritas iſtius generis ſunt, ut nonnullis ingenitæ, aliis præter eorum naturam ſint: nam ſenum denſitas ipſis quidem ingenita eſt, ſed pueris extranea: contra pueris raritas naturalis eſt, ſenibus autem violēta: nonnullis præterea ex uitæ ratione ſpiſſeſcit cutis, vt ruſticis, ob cœli ſtatum, aut curas urgentes: alijs, qui nihilominus naturaliter habent: quocirca fieri nequit, ut ſolam corporū denſitatē, fluxumq; ſpectātes eorum affectiones cōprehendere poſſimus. Oportet igitur in aliud quippiā hæc referētes, ita, ſecundum naturamne ſint, an uitioſa, diiudicare: ipſi.n. ita dicere ſolent: moderatione, exceſſuq; naturalia accidētia ab extraneis diſtinguimus: quando.n.corpus moderate denſum, rarūque fuerit, recte ualet animal: cum uero iſtorum alterutrum increſcens modū ſuperat, morbo uexari neceſſe eſt. Aduerſus quæ ita reſpondendum eſt, Moderatum, modoque carens diuerſum ab affectibus eſſe, q̄ ſi ab immodico uitia iudicentur, non ex ſe comprehenſibilia eſſe conſtabit. Dein-
C de ſic etiam eorum ratio confutatur: Moderatum, atq; immodicū non eſt euidens, ſed ab effectis agnoſcitur: ſi iuuat, moderatum eſt: ſi nocet, immodicum: qui fiat autē, ut moderatum, atque immodicum non euidens ſit, ab ipſo uero comprehēſa ſint euidentia? Verum, ſi & ex facultate moderatum, immodicumq; cenſetur, neq; ſic tñ immodicum perſpicuum fuerit: facultas.n.conſpicua nō eſt: immodico autē nōn euidente, iam proculdubio, neq; communitates apparebunt, quandoquidem & ipſæ immodica quædam ſint. Amplius in iſtos dicendum eſt: Nihil ſecundum naturam, aut præter naturam exiſtēs, quod ſecundum naturam, aut præter naturā ſit, eſt euidēs. dolor nanq; & id genus alia præter naturam euidentia quidem ſunt: at medici, non quæ ſint, ſed q̄ pręter naturā ſint, cognoſcere uolunt: ſiquidem acutus naſus, & caui oculi cunctis hominibus perſpicue apparent, ſecundum naturām uero, an præter naturam ſint, ſolis id medicis patet: hoc enim uulgo medici præſtānt, quod ex euidentibus occultum quiddam eliciunt, quod vulgo negatū eſt. Amplius: Quod præter naturam eſt, euidens non eſt, quare communitates, cū præter naturam ſint, euidentes non erunt. Illud etiam conſiderandum eſt, num quiſpiā vnquā medicū acceſſerit, quia ſpiſſitate, raritateve immodica vexatus ſit: q̄ ſi nemo unquam cōmunitates ſenſu percepit, quomodo rationi fuerit conſentaneum eas eſſe euidentes aſſerere? communitatibus ita-
D que non apparentibus, quare ipſi artem euidentium communitatum notitiam eſſe definiunt?

Quod adſtrictio Methodicorum non ſit euidens. CAP. 27.

AT uero præſentia ſeparatim contra ambas affectiones diſputabimus: atque in primis de aſtrictione loquemur. Hanc igitur denſitatem, & neceſſariorum excremētorum ſuppreſſionem eſſe decernunt. Cæterum, quæ ſupprimuntur, aut noxia ſunt, aut utilia, aut neutra: ſi ſint utilia, ea excernere abſurdum eſt: ſi neutra, cōſtat iam neque morbum eſſe. Dicendum igitur ſupereſt, cum retenta nocent, adſtrictionem eſſe: quæ lædunt uero, cauſæ ſunt: inde fit, ut ex cauſarum anticipata notitia aſtrictio comprehēdatur: nam, ut aſtrictionem adeſſe cognoſcamus, ſuppreſſa nocere præſciendum eſt, ſed cum nocentium notitia ſimul & cauſarum cōcurrit agnitio; quinimmo nocentium cognitio cauſarum eſt comprehenſio, itemque ipſa nocentia, quæ utique cauſæ ſunt, non ex ſeipſis in notitiam ueniunt: quare nōn ſolum aſtrictio ipſa non eſt euidens, ſed neque illa etiam, ex quibus aſtrictio dignoſcitur.

Fluxum Methodicorum non eſſe per ſe notum. CAP. 28.

FLuxum autem definientes corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quæ manere debuerant, excretionē eſſe teſtātur: at immodicam rarefactionē non ex ſe poſſe cōprehendi

declaratum eſt: quę excernuntur autem, retineri debeant necne, vnde percipiunt? non enim ex ſeipſis perceptibilia ſunt. Atq; ſic efficitur, neq; fluxum, quantum in ſe eſt, comprehendi poſſe, ſiquidem, vt fluxum dignoſcamus, ante familiare conuenienſq; ſciamus, oportet: familiare autem ex uſu percipitur, uſus ex multis ſucceſſibus, hi tandem ex ſeipſis. Quamobrem non ex ſe comprehenſus fluxus quomodo recte euidens dici poſſit? quodque rationales cognitu obſcuriſſimum eſſe affirmant, id ferè methodici (ſi dijs placet) clarum patenſq; eſſe contendunt: quandoquidem ab his uocatus fluxus ab appellata apud priſcos colliquatione, niſi nomine, non differat. Colliquationem uero, atq; excretionem difficulter adeo priſci illi diſtingui poſſe cenſebant, ut Eraſiſtratus palàm difficillimũ id eſſe iudiciũ fateaſ: atq; hæc verba pronuntiet: Sanè perdifficile eſt excretionẽ, colliquationemq; diſcernere: ſed Hippocrates laborãti ægre, aut leuiter ferenti, iudiciũ cõmittit, hæc inquiens. "Si qualia purganda ſunt, purgẽtur, iuuat, & leuiter ferunt. Quapropter, cũ duo veteres medici inter ſe de principatu certantes hac in opinione cõſentiãt, excretionẽ videlicet ab eliquatione vix poſſe diſtingui, ex ipſiſq; vnus neq; ſignũ vllũ excretionis poſuerit, ſed ſolam rei difficultatẽ oſtẽderit, alter ad regulã fermè imperceptibilẽ iudiciũ tranſtulerit, quo id methodici perſpicuũ euidenſq; putabunt? Præterea qua ſe ratione fluxũ in his, quorũ corpora ob inſenſilẽ perſpirationẽ diſſipãtur, percipere dicẽt? non.n. ex corporis cõpreſſione id aſſequi valent: ſiquidẽ non ſolũ profluuio inanita corpora, verũ ẽt ſuppreſſis menſibus adſtricta cõprimãtur: tumefactio etenim nõ adſtrictione ſolũ illis retentis, q̃ excerni debuerãt, ſed ẽt fluxu fuſis humoribus, & corpora diſtendentibus efficitur: nõ idẽ ãt eſſe compreſſionẽ ſenſilẽ, & fluxũ, hoc ſanè modo patere poterit: ſi cõpreſſio ſenſilis eſt, cõpreſſioni vero cõtraria eſt tumefactio, atq; vnũ vni tm̃ aduerſaſ, fluxui non tumefactio, ſed adſtrictio cõtraria fuerit: at, ſi adſtrictionẽ, tumefactionẽq; idem eſſe affirment, ipſos definitionũ contrarietatẽ declarare opus eſt: aiunt.n. adſtrictionẽ inculcationẽ, arctationẽq; corporũ eſſe: eſt igitur arctatio cõculcatioq; corporũ, adſtrictio: at tumefactio eorundẽ fuſio, atq; diſtentio: diſtenduntur ãt multitudine, aut fuſione corpora: conſtat igitur, q̃ diuerſæ ſint tumefactio, atq; adſtrictio. Si fatẽtur ãt cõpreſſiones à fluxu diſtare, & tumefactionem ab adſtrictione, morborũ cõmunia nõ ex his deprehẽdi fatentur, affectionumq; notitiam ab alijs non ex ſe ipſis emergere: cum ex cõpreſſione tumoreq; quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Falſa quorundam opinio de modo dignoſcendi fluxum impugnatur. CAP. 29.

NOnnulli dicunt in huiuſce corporibus, quæ inſenſili perſpiratione diſſoluuntur, fluxũ ea cõiectura dignoſci, q̃ mollia ſint corpora, fragilia, atq; effœminata. Quorũ opinio ita refutãda eſt: Si corpora durata fuerint, & circumtenta, fluxum adeſſe negabunt, quem tñ ipſos fateri neceſſe eſt: nã, ſi tales forte ęgroti fuerint, quales narrauit Hippocrates "per ſummã indigentiam ad hoc deducti, vt dura ſit cutis, & circumtenta, aliaque adſint, qualia his, qui diſcutiuntur, diſſipanturque, euenire ſolent, vtemurne victus ratione diſſipatis corporibus conueniente? id vtique concedant, neceſſe eſt: quomodo igitur ex raritate fluxus percipitur? nam tentione duritiaque præſente nihilo ſecius effluuium aderit.

Quod communia nihil indicent, etiam ſi euidentia ſunt. CAP. 30.

DEinceps uero demonſtrare quiſpiam poterit communitates, etiam ſi euidentes ſint, nihil tamen utile demonſtrare: idq; ita ſanè probauerit, diuerſa eſſe dicens, ipſa communia indicare, aut indicare ualentia ex communibus deprehendi. Methodici ſanè ipſa communia indicare affirmant: nos vero communium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare valent, conducere aſſerimus: atque pręcepta, quodammodo communia cum ſint, particularium cognitionem oſtendunt: in eo nanque præcepto, Spontinæ laſſitudines morbos nunciant, relationem particularis ſpontinæ laſſitudinis ad multitudinem comprehẽdimus: illam enim dictionem, morbos, prout præſens ſenſus exigit, in hanc, multitudinem, ſcilicet conuertere opus eſt: Vniuerſi igitur cognitio particularis utile indicare ualentis notitiam ſubminiſtrat.

Quid artis præcepta declarant. CAP. 31.

NE putet ãt quiſpiam nos eius eſſe ſententiæ, ut ex præceptis palam utilium demonſtratiua percipiantẽ: neq;.n. ex præceptis occulta produntur, quorũ vſu ad curationem, tanquã indicantiũ, indigemus, ſed occultorũ ad euidentia relationẽ manifeſtãt: ita vero diligentius præceptorũ uſum ex hoc ipſo diſcemus, "laſſitudines temere oriẽtes nunciãt morbos, talẽ inſtituẽtes rõnẽ: laſſitudinẽ igitur temere euenientẽ manifeſtã eſſe, vel rudes ẽt hoĩes, ſciũt, per huiuſmodi ãt laſſitudinem humoris copiã ſignificari imperitos quidẽ latet: abditũ.n. eſt, ſed nouerunt artẽ callentes, ſpontinæ laſſitudinis cũ plenitudine cohærentiã intelligentes: ab ipſius nanque ſpõtinæ laſſitudinis cum plenitudine cognatione permotus p̃cepti illius conditor, plenitudinisq; effectum eſſe ſpontinã laſſitudinẽ cognoſcẽs, ipſum literis cõmendauit: cauſam.n. duplicẽ cõmuniſſimam differentiã cũ ſciret, ipſarũ aliquas videlicet in noſtro corpore contineri, aliquas exterius accedere, neceſſarium putauit, cum aliqua externa cauſa infeſtat, nos lędi aliter minime poſſe, niſi inteſtina aliqua cauſa delitescat. Qm̃ vero, q̃ in corpore ſunt grauantia, naturã copia grauãt: mediocris.n. materia neq; grauat, neq; vllo pacto diuexat, in vnã rõcinationem hæc oĩa redigens

1. Cõ.1. Apho. 1. Ex.or.f.3.b
1. Progn.te.7. cl.4.f. 191. e
1. Aph. 5. Ext. or. 11. f

E F G H

A redigens huiuſmodi p̄ceptū conſtituit, Laſſitudines ſpontinę nunciant morbos: quibus enim ra-
tionibus impulſus p̄cepti huius auctor ipſum tradidit, iiſdem etiã motum pręcepti utilitatem indi
care opus eſt. Hoc igitur commune pręceptū illud ſignificat, quod ubi ſpontina laſſitudo eſt, ibi
prorſus eſt multitudo, non tñ iccirco ex præcepto quiſpiam multitudinem, ſed laſſitudinis, mul-
titudiniſque cohærentiam, & ex cohærentia multitudinem cognouit: quodam modo igitur etiã
ex laſſitudine multitudinem percepit: quòd autem ita perceperit, pręceptum fuit in cauſa, & alio
rum ſanè pręceptorum eundem uſum conſiderãtes inueniemus: ad hunc itaque modum uniuer-
ſalem, & ueluti communem comprehenſionem ex uſu eſſe arbitramur.

Communia quid indicent apud Methodicos, & eorum confutatio. CAP. 32.

CAeterum methodici ab ipſis communibus utilia indicari autumant: ſtrictam nanq; affectio
nem laxamenti neceſſitatem indicare aiunt, fluentem uero ſuppreſſoriam curationem re-
quirere, atque alia communia euidenter diuerſa indicare contendunt. De quibus dicetur poſte-
rius. Verum communia non indicare per hæc nos confirmabimus: Quibus ſublatis ęgri ſaneſcũt
ab auxilijs iſta delentur, ab his uero utilium indicatio ſumitur, q̃ ab auxilijs præcipue deſtruun-
B tur: at particulares cauſas, aut morbos ſaltẽ remedia principaliter deſtruunt: particulares igitur
cauſę, aut morbi ſaltem, non autem cõmunitates, quatenus communitates ſunt, utile indicabunt
ꝙ ſi communia utile indicent, adhibitaq; auxilia indicantia deſtruunt, à particularibus auxilijs cõ
munia deſtruentur: communi autem deleto omnes eo tempore ſub eo communi ęgrotantes ſa
neſcent, nulla penitus re in ipſis ſublata: quamobrem, ſi, quod indicat, id deſtruitur, communia ue
ro indicant, iam ſatis conſtat, deſtructum iri communia. Hanc rationem ita methodici diluunt:
Nos, inquiunt, communitatem eandem, & unam aſſerimus, non ꝙ unum quoddam ſit corpus ip
ſum ſibi ipſi continuum, ſiquis in pluribus contemplatur, ſed quatenus eadem ſpecies eſt: nã, quẽ-
admodum & humanitas communitas quædam eſſe dicitur, non autem corpus quoddam unum,
ſiquis in omnes homines reſpiciat, ſed quædam in plurib. ſimilitudo, itidem & de communitate
ſentiendum eſſe dicunt, quemadmodum igitur ſublato aliquo homine non ſimul auſertur, quam
in omnibus cernimus, humanitas, ſed unius cuiuſdam planè humanitas, ita & ſingulari commu-
nitate ſublata, non ea, quæ in omnibus reperitur, ſed ſingularis tantum communitas deletur. Iſtis
autem ita reſpondendum fuerit: Si communitates, quatenus communitates ſunt, utile indicant,
& humanitas, communitas cum ſit, utile indicabit: at nihil humanitas indicat: quare neq; alia quę
C piam cõmunitas utilitatis indicatiua fuerit. Præterea: Si quidem communitas in pluribus identi-
tas eſt, & communitates, quatenus communitates ſunt, indicant, anxietas, & rubor in plurib. af-
fectibus conſiderati aliquid utique commodi indicarent: ſed nihil indicant: neque reliquæ igitur
communitates indicandi naturam habent. Ab illis etiam id ſciſcitari conuenit, communitates af
fectus ſint, necne: ſi ſint affectus, quo modo nullus adhuc earum ſenſum habuit? ſed febrem, pleg-
monem, grauitatem, diſtentionemq; homines percipiunt, medicosq; harũ cauſa accerſunt, aſtri-
ctionem ãt, fluoremq; nullus unq̃ percepit: neque mehercule quiſpiã unq̃ medicum accerſiuit, ꝙ
immodica aſtrictione, aut raritate uexaretur. Qđ ſi affectus non ſunt, quõ ab affectibus indicatio
nes fieri teſtantur, qñquidem aſtrictio, fluorq; affectus non ſunt? illud amplius adijciendum eſt, Si
communitates profectò indicatiuæ forẽt, omnium maxime cõmunitatum cõmunitas indicaret:
aſtrictionis.n. fluxusq; ſimilitudo quędã eſt, quatenus utraq; cõmunitas eſt: hæc autem nihil in-
dicat: igitur neque etiam reliquæ: non ſolum autẽ duas communitates, ſed plures etiam ſtatuunt,
aliasq; in uictus rõne, alias in manuum effectione collocant: in uictus quidem ratione aſtrictum,
D & fluens, adiunctamq; magnitudinem, morbi tempora quatuor, initium, crementum, ſummum
impetum, & decrementum, celeritatem, & longinquitatem, acceſſionem & intermiſſionem: in
manuum uero effectione, quod à natura alienum eſt, ponebant, loco, tempore, & pluribus alijs:
neque enim in præſentia omnia propoſita ad manuum actiones pertinentia diligentius exequi
mens eſt: ſatis enim modo fuerit propoſita in ratione uictus ab ipſis poſita explicare.

Cur methodici communitates inuenerunt. CAP. 33.

PRædictas nanque communitates, quid in ſingulis rebus ſequerentur, non habentes, introdu
xerunt: qm̃ enim ex eorũ dictis efficiebatur, ut in omni fluore, quolibet ſuppreſſorio reme-
dio utendum eſſet, contra quolibet, in omni aſtrictione, laxante, cum nihil, quod auxiliorum dif-
ferentias indicaret, reperirent, antedictas communitates innouarunt, ut iuxta ipſarum diuerſita
tẽ diuerſa curatio reperiretur: itaque remediorum differentiam ab communitatibus demonſtra-
ri contendunt, ſi quidem penes aliquarum ex his collectionem uarians curatio reperitur.

A communitatum magnitudine remediorum magnitudinem non indicari. CAP. 34.

VErum enim uero nihil eorum, quæ dicta ſunt, remedia poſſe indicare mõſtrabimus, & pri-
mum, ꝙ cõmunitatum magnitudo remediorum magnitudinẽ nõ indicet, ex his aliquis di
ſcere poterit: in curãdis morbis nõ ſimpliciter auxiliorũ magnitudine egem', (oĩa.n. auxilia cum
magnitudine quadã ſunt) ſed huiuſmodi certa magnitudine: at cõitatum magnitudo nõ hãc hu-
iuſce auxilij magnitudinẽ, ſed ſimpliciter magnitudinem indicabit: opus eſt autem, ut diximus,

nõ ſimpliciter auxiliorum magnitudinem,ſed qualem quandã magnitudinẽ acciperemã,ſi abſolute magnitudinẽ accipiamus,cũ remedia oĩa cũ magnitudine intelligani,oĩa vtiq; remedia abſque vllo diſcrimine accipienĩ,ꝙ à rõne alieniſſimũ eſt.At ſi cõmunicatũ magnitudine auxilij magnitudinẽ ſimpliciter indicante ipſi hãc q̃piam magnitudinem accipiant,non id,quod propoſitũ indicat,aſſument:propoſitũ nanq; magnitudinẽ in uniuerſum indicat,ipſi vero hanc certam magnitudinem accipiunt.Reſpondebit forte,ꝙ non quatenus particularis eſt magnitudo,ſed quatenus communitas eſt, adhibetur:idem autem,& cõe eſſe,& particulare contingit. Id uero nos ità refellimus:Si cõmunitas indicat,&,ꝙ indicat nõ particulare eſt,diſcrimine carere debet, quoniã magnitudo oĩ auxilio ineſt:hanc eandẽ ãt rationẽ,& ad alias communitates transferre oportet. E

Quòd morbi tempora non iudicent utile. CAP. 35.

DEinceps neq; morbi tempora utile indicare declarabimus,ſed ante,quàm hunc ſermonem aggrediamur,aliqua de temporum differẽtia tractanda ſunt.Duæ igitur temporum differentiæ apud medicos celebrantur:aliqua enim morborum,aliqua auxiliorum tempora dicuntur, atq; hinc iam manifeſta curatio fiet,cauſarũ autẽ motiones morbi tempora eſſe dicunt: motionis autẽ differentiæ quatuor ſunt,initium,crementum,ſummum,& declinatio:hæc eadem ſunt, & tẽporum nomina:auxiliorum planè tempora ea,quæ ad ipſorum adhibitionẽ idonea ſunt, p̃dicant:ea ſunt autem idonea,quando remedium poſtulantia adſunt,prohibens uero nullum. F

Tempora morbi,& auxiliorum eadem eſſe ſecundum methodicos. CAP. 36.

PLeriq; autẽ auxiliorum,morborũq; tempora non re ipſa,ſed cogitatione tm̃ differre crediderunt:aiunt enim auxilij morbiq; tempus ſimul incidere:nã in quodã t͞pe cum ſit morbus, auxilio tẽpus idoneum reperitur,ſed idem,inquiunt,ad diuerſa relatum differenter nuncupari cõtingit:quẽadmodum.n.aſcenſus,atq; deſcenſus,una eadẽq; via cum ſit,ſecundum aſcendentium deſcendentiumq; rationẽ,nonnunq̃ aſcenſus,aliàs deſcenſus appellatur, ad hunc ſanè modum, & in tẽporib.hẽt:unũ.n.atque idẽ eſt morbi auxilijque tempus:alias.n. ad cauſæ motionem referens morbi,alias ad applicandi auxilij occaſionẽ reſpiciens,auxilij tp̃s nominabit:eueniréq; affirmant,vt vtraq; tempora ſimul ſint,neq; auxilij tempus abſque morbi tempore poſſe deprehẽdi.

Alia eſſe probat Galenus. CAP. 37.

COntra quas rationes ita pugnandũ eſt:Si eadem auxiliorũ morborumq; tempora forent, neq; re ipſa diſtarent,quocũque morbi t͞pe,& auxilij adeſſe tempus oporteret:at nõ quocũque morbi t͞pe auxilia adhibemus,"Incipientibus.n.(inquit Hippocrates)morbis, ſiquid uidetur mouẽdum,moue,in morborũ impetu quietẽ agere melius eſt.nnn igitur eadem morborum auxiliorũque tempora ſunt:plerunque & remedia,ut purgationẽ,& ſanguinis miſſionem adhibemus,cum morbus quidẽ non adeſt,ſed futurus timeatur:ut,exempli cauſa,chirurgi in his,quibus ramex exectus eſt,facere conſueuerunt,cũ eos valde humorũ plenos vident,uenam ſoluũt:hortatur etiã Hippocrates,ut exquiſite bonus habitus non tarde ſoluaĩ,ſolutio aũt per remedia fit. G

a.Aph.29.Ex. or.16.f.

Quòd ſi in morborũ impetu auxiliorũ tempora non adſunt,& adhuc non p̃ſentibus morbis auxiliorũ tempora ſunt,iam patet non ſola cogitatione,ſed re ipſa etiã huiuſmodi t͞pa differre. Vno p̃terea morbi t͞pe plura quis auxiliorũ tempora accipit:age enim in morbi decremento clyſter, inunctio,cataplaſma,cibusq; adhibetur,& iſtorũ cuiuſq; propriũ tp̃s eſt , in pluribus aũt morbi tẽporibus idẽ nonnunq̃ auxilium ſertur:initio nanq; morbi, atq; incremento ſanguis mittitur, ex his iã efficitur re ipſa quandã eſſe iſtorũ temporum differentiam. Vltra dicta etiã illud ſciendũ eſt,morborũ quatuor t͞pa eſſe,initium,crementum,ſummum impetum,& declinationẽ:ſed auxiliorum iſta t͞pa non ſunt:neq; enim initium,aut crementum.aut ſummus impetus , aut remiſſio ſunt auxilij t͞pa.Præterea morborum t͞pa aliqua generalia,aliqua particularia deſcribuntur: at remediorum t͞pa generalia quidem ſcribi poſſunt,particularia uero nequaquã: huiuſce rei id in cauſa eſt,ꝙ morborum,tã generalia,q̃ particularia tempora uno eodemque inſtrumento iudicantur,inſtrumentum autẽ illud ſcribi põt,ſed auxiliorum tẽpora, neque eodem inſtrumento iudicantur,neque particulariũ temporũ iudicatoria inſtrumenta ſcribi queunt:quo aũt id modo ſit,iã oſtendemus.Morbi t͞pa ex quali quadã cauſę motione cenſentur,eſtque initium , aſcenſus, ſumma uehementia,atq; remiſſo, quæ morborũ t͞pa uocamus,cũ ſint certæ cuiuſdam motionis cauſæ noĩa.Nã ſi motio,quę prius non erat,nobis ineſſe incipit,atq; ita diuexat, huiuſmodi motũ initium morbi appellamus:ſi ulterius motus procedat,crementũ:ſi crementum conſiſtat,ſummus morbi impetus dicitur: cum motus imbecillior redditur,atque decreſcit,remiſſio nominatur:ergo,cum generalium morbi,particulariũq; exacerbationis tẽporum eadem noĩa ſint,eadem quoque iudicandi inſtr̃a erunt:ex certa enim quadã cauſæ motione iudicantur: Quocirca iam in cõfeſſo eſt poſſe utraque tẽpora deſcribi:ſic enim deſcribi ſingula dicimus,vt cauſas,locos paſſos id genusq; alia,quando propoſita,ex quibus ſingula percipiuntur,ſcriptis mandari queunt. At morborum ſpatia tempora non ſunt,neque ex ſpatijs tempora ſumuntur,neque in morbis uniuerſis,neque in particularibus exacerbationibus,eo quod non in omnibus temporibus eadem ſpatia ſunt:eãdẽ autem tẽ tempora uocari,nemo eſt,qui neſciat: præterea quod uniuerſi morbi H

tempora

A tempora à particularis acceſſionis temporibus differant, ex eo facile patebit, ꝙ vnum morbi uni-
uerſi tempus plura ſingularum acceſſionum tempora concludat: initio namque inuadentis mor
bi particularis acceſſio, & incipit, & increſcit, in ſummo impetu conſiſtit, atque declinat: cumq;
vniuerſus in ſua vehemẽtia morbus eſt, particularis aliqua acceſſio incipiet: atque ita, quomodo
vtraque morborum tempora conſcribi poſſunt, expoſuimus.

Auxiliorum tempora ſcribi non poſſe CAP. 38.

SEd remediorum utraq; tẽpora calamo ſcribi non poſſe modo ſubijcimus. Remediorum ap-
plicandorũ tẽpora nõ ex cauſæ motione, atq; eſſentia capiuntur, idem.n. ſemper remediũ
accipitur, ut quocunq; morbi initio ſanguinis detractio: cumq; dixerit Hippocrates, Incho
antibus morbis ſiquid uidetur mouendũ, moue, in ſumma autẽ vehementia quietẽ agere pręſtat
non à morbi t̃pe impulſus auxilia interdicit: nouerat.n. morborum initijs facultatem valentem
eſſe, proptereaq; remediorum applicationi non obſtare, ſed in morborũ uehemẽtia iã flaceſcẽs
remediorũ agitationem non ſuſtinet. Itaq; non ratione temporis Hippocrates, ſed virium, auxi-
liorũ adhibitionẽ denegat: neq; etiã ex morbi temporum ſpatio, ut nonnullis placuit, auxilij oc-
caſio reperitur: longe.n. inter ſe diſtantibus ſpatijs, quales nam tes ſpatio nunciari quis aſſerat, ex
B plicari non poteſt: quamobrem auxilijs in uniuerſum opportuna tẽpora, & ex remedia poſtulã-
tium præſentia deprehendũtur, hæc aũt cauſæ ſunt, & ex potentis impedire abſentia, id uero eſt
viriũ imbecillitas: at particulariũ auxiliorũ occaſiones nõ ex his modo, uerũetiam ex alijs, q̃ mini
me ſcribi poſſunt, reperiuntur: qñquidẽ in remiſſionibus potiſſimũ remedia adhibentur: tũc.n. &
poſtulãs adeſt, & uires ferũt: non idẽ aũt remiſſionis ſpatiũ in omnibus eſt: ſed eſto, exempli cau-
ſa, ſex horarũ remiſſionis ſpatiũ, quã igitur iſtarum idoneũ particulari auxilio tempus ſtatuemus
eũ non ad eundem omnes modũ habeant? requirat.n. tunc cõditio uenæ ſectionẽ, neq; facultas
refragetur: quãtũ ad id pertinet, venã ſecare opus eſt, atq; illico poſt cibus dandus, ꝙ inediã nõ fe
rat ægrotans: alteri aũt inedia conducet: alij ſomno ante miſſionem ſanguinis egent: alij alio ſeſe
habent modo, quę omnia literis mandari non poſſunt. In tãta igitur uarietate, quã quis horæ par
tẽ idoneũ cuiq; auxilio tẽpus cõſtituat, aut quod quis propoſitum deſcribat, ex quo particulare
tẽpus accipiat, tradi non põt: alia.n. alijs eueniũt. Quocirca, cũ & remiſſionum ſpatia, quibus adhi
bentur remedia, non æqualia oĩum ſunt, & conditiones abſimiles, & ſymptomata diſſidentia,
hæc ſingula particularis auxilij tp̃s conuariant, non poſſe propoſitũ quodpiã, ex quo percipiatur
deſcribi, euidenter cõſtat: p̃ſens aũt medicus ex p̃ſentib. & auxilia requirentib. pmotus, & ex potẽ
C tiũ impedire abſentia, & ex remediorũ poſtea ſumi debentium conſideratione, ſingulariũ opitu-
landi tẽporũ coniecturã capiet. Verũ, propoſita utrũ re ipſa inter ſe differant, conſiderandum eſt:
quãdoquidẽ igr̃ propoſita, ex q̃bus vniuerſalia remediorum tẽpora colliguntur, ſcribi poſſunt,
ex quibus aũt particularia, neutiquã, propterea haud iniuria vniuerſaliũ remediorum tempora
quo differant, patefactũ eſt. niſi.n. re uera differrent, perinde auxiliorũ utraq; tẽpora, atq; morbo
rũ, monumentis literarũ tradi ualerent. Longè autẽ differentibus propoſitis, unde tempora di-
gnoſcuntur, longe etiã tempora differre conſentaneum eſt: ut.n. in morbis, temporum propoſi-
ta, à temporum quę ad auxilia ſpectant propoſitis, eſſentia aliena ſunt, ita & ipſamet tempora eſ
ſentia differre uerisimile eſt: atque hæc ſatis de temporibus præſcienda narrauimus.

Cur Methodici tempora indicare crediderunt. CAP. 39.

TEmpora ſanè indicare Methodici hac ratione impulſi crediderunt, quòd tempora non om
nia ad cibi medicinæve aſſumptionẽ apta cernebant: cumque temporibus nonnullis hæc
vtiliter exhiberi, nonnullis uero noxie, ſpectarent, id ob temporum diſcrimina incidere arbitra-
bantur: quare ex eodem ſorte, & cibi propoſita, & remediorũ tempora manere putauerũt. Theſ 1. Apho. 8. Ex.
ſalũq; ſefellit Hippocrates inq̃ens, "Cũ morbus in ſummo eſt, tũc & tenuiſſimo uictu neceſſario ord. f. 4. f
D utẽdum eſt. ſuſpicatus eſt.n. ipſum natura temporis ductũ alimenti qualitatem præſcripſiſſe, mo
dũ ſcribendi huiuſce uiri nõ intelligens: non.n. tp̃s propoſitũ faciẽs Hippocrates hanc uictus rõnẽ
inſtituit, verũ à t̃pe facultatẽ menſus ẽ, a facultatis mẽſura cibi qualitatẽ accepit: id uero ex ijs, q̃
ſubiunxit, declarauit: cõiectandũ.n. inquit, an æger duraturus ſit: plerũq;.n. tẽpora, ꝙ à facultate
requiritur, interuertunt, &, ne accipiatur, impediunt, nunquam autẽ, quid faciendum ſit, edocent.

Quòd tempora non indicent. CAP. 40.

QVamobrem id, quod aliquid poſtulat, quoniam eius, quod poſtulatur, propoſitum eſt, qđ
nos poſtulatum ſumere impedit, propoſitum non erit; iccirco & morbi tempora nos in-
terdum poſtulatũ accipere impedientia propoſita non fuerint: nã, ſi quis omnia prohibẽ
tia propoſita faciat, uires quoq; ægrotantis euacuationis propoſitum dicere cogetur, eiuſdem ẽt
timiditatem, & patrem, & dominum: hæc enim plerunque multitudine in corpore exuberante
euacuationem facere prohibent, & uires ſubtractionem non ferentes, & præ timore ægrotans
non permittens, & pater, & frater, aut dominus prohibens. Quemadmodum igitur iſtorum nul-
lum quiſpiam recte ſentiens propoſitum uocauerit, ita neq; tempora, eo, quod nos auxilijs, aut

cibis vti plerunque impediant,propoſita eſſe affirmabimus.Male igitur(quiſpiam ſubijciet) inq̃t E
2.Ap.29. Ex. er.16.f. Hippocrates, Inter morborum initia ſiquid videtur mouẽdum,moueto,uigentibus autem quie ſcere melius eſt:nos uero ipſum non male dixiſſe contendimus;non.n.morbi initium propoſitũ ſibi faciens tunc admouenda remedia præcepit,ſed ab initio nondũ uires infirmas eſſe ſignificatur,poſſeq; eas inanitionem ferre conijcitur:at morbi ſummus impetus facultatis imbecillitatem manifeſtat.tunc.n.cauſæ valentes ſunt,facultas uero languida,atq; ideo quieſcere iubet: maxime quidem rationabile eſſe uidetur in morbi uehementia,cum multo ualentiſſimæ cauſæ ſunt,illas cõuellere,atq; poſternere, uerum,ſi innoxie omnino adhiberi poſſet remedium,id planè fieret,ſed non ita habet:ſiquidem remedia,cum in primis omnia pręter naturam ſint, neceſſario & facultatem adhibita uexant:ſecundo,cum naturalia morboſis cauſis permiſta ſint, in recidendis cauſis nihilo minus bonorum,quam inioſorum detractio fit.

De remediorum,& natura ui. CAP. 41.

AT prius auxiliorum naturam,quàm quæ ex uſu ſint,non ignorare opus eſt:ipſa namq; per ſe auxilia cauſas extirpare nequeunt,ſed naturæ adminiculum requirunt, & fermè ſolum impetum,motusq; initium naturę inijciunt,reliqua per ſe natura adminiſtrat,ac perficit. Igitur ualida cum eſt,remediorum uiolentiam perfert, & bonæ, ingenitæq; ſubſtantiæ detractionem F facile ſuſtinet,atq; ipſam diuexantia excutere poteſt:ſed in morbi vehementia,quod uſu euenire ſolet,ualde laborans adhuc remedijs adhibitis magis opprimitur,& propriis opibus direptis infirmior redditur,& lædentibus cauſis magis ſuccumbit,morbiq; auctores nullatenus poteſt expellere:cum uero natura conata ſibi infeſta diſcutere non ualuit,magnopere ex ipſo conatu imbecilla efficitur.Hę itaque cauſæ ſunt,cur morbi initio,ſiquid uidetur mouendũ moueri iuſſit Hippocrates,cum ad ſummum increuit,quieſcendum.

Facultatem remedia non indicare,ſed cibum. CAP. 42.

CAeterũ ob id fortaſſis quiſpiã facultatẽ conferens nunciare crediderit,ſed ex his nullum remedium à facultate indicari cognoſcat:nã,ſi conſtãs uis remediũ indicat, in ſanis quoq;, q̃m conſtat, remedium indicabit:ſed in ſanis remediũ non indicat:ergo neq; etiam in ægris modum ſeruãs facultas indicabit remedium.Quãobrẽ,ſi,ubi facultas indicat,quia non adeſt,id,quod poſtulat,auxilium non admittimus,ideo iã in conſeſſo eſt nihil opẽ ferens a facultate demonſtrari:opus eſt enim propoſitum demonſtrare præſentia. At quoniã,quod requiritur,prohibere, ne G accipiatur,ut ſupra poſui,facultas ualet,ob id remedij propoſitum nequaquam eſt.

Officium temporum facultatis remediorum. CAP. 43.

QVam vicem autẽ in exhibendis remedijs facultas gerit,eandem in dandis cibis morbi tempora:Item,ut ad remedia ſe habent eorũ appetentes cauſæ,ita & ad alimenta facultas: facultatẽ uero exiguam eſcam poſtulare non morbi tempus,incrementum declarat,ex eo quod ex ægritudine conualeſcentibus modicum cibum præbemus,quẽ facultas requirit,ſi uero incrementũ modicũ cibũ oſtẽdit,iſtos ad ſaturitatẽ impleri permittere oportere:abſente.n. paucũ cibũ indicante propoſito,deridendus ſit ille,qui id,quod non poſtulatur,accipiat.At principiũ aiunt,ſubtractionem eſſe faciendam indicat:in oĩbus igitur morbis inter initia haud dubiè ſubtrahendum erit,& in uitiligine,aut alpho laborantibus uſq; ad incrementum: diutius autem durante principio ſatis conſtat,ꝙ huiuſmodi uictus ratione utens contabeſcet. Fortaſſis autem ita nobis obijcient: Quare uos in pulmonum phlegmone,atque id genus alijs acutis morbis ab initio cibũ interdicitis,cum tamen ab initio ſint robuſtę uires?Reſpondebimus,quoniã tẽpus nos exhibere prohibet facultate id requirente;non igitur ſubtrahere indicat,ſed,quod appetit facultas,ſumi impediens contrarij indicatiuum,haud iure quis appellet: perinde & alia tempora requiſitis H uti, aut impediunt,aut ꝑmittunt,prout magis,aut minus in ipſis facultas mutata eſt,ipſa uero nihil vnq̃ conferens demonſtrat.Cũ dicunt ãt morbi ſummũ paucas eſcas requirere, declinationẽ uero uarias,illos ꝑcunctari oportet,quonã mõ propoſitis utentur,ſi duo laborantes fuerint, un[9] pulmonum phlegmone,& iam ſe morbus remittat,alter lippitudine, quæ adhuc in ſummo ſit: nunquid primo plura,magisq; uaria nutrimenta dare audebunt,q̃ lippitudine laboranti?at non auſint,credo,largiores eſcas concedere.Quare,ſi hoc uerũ eſt,iã euidenter conſtat non a morbi temporibus,ſed ex facultatis menſura multitudinem, paucitatemq; alimentorum deprehendi.

Dubia circa dicta Methodicorum. CAP. 44.

ALicui uero fortaſſis orietur dubitatio,quonam pacto morbi tẽpus nonnunquã cibi quantitatẽ,alias qualitatem indicare arbitretur: quatenus uidelicet, methodici cenſent interdũ morbi tẽpora auxiliorũ diuerſitatẽ appetere.Quãdo.n.aſſerunt morbi incremẽtũ exiguũ cibum requirere,principium ampliorẽ,remiſſionẽ uero magis uariũ,qualitatẽ alimenti,& quantitatem a morbi tẽporibus indicari affirmant:at,cũ dicunt,morbi principium prohibitionem incrementi oſtẽdit,eiuſdẽ adauctio haud ita curioſe ſubtrahere,& remittere,ſummus impetus ad mitius inclinare decremẽtũ morbi ſolutioni ſuffragari admonet, remediorũ differẽtiã a morbi tꝑib.poſtulari fatẽtur. Qui igit̃ nõ abſurdũ dictu ſit,idẽ nullũ diſcrimen accipiẽs diuerſa indicare?Ad hanc

ſanè

A ſanè interrogationem ipſi fortaſſe reſpondeant,& apud rationales etiam medicos idem indicarè
differentia:bilis namque redundans in corpore, ſui nocens ablationem indicat:ſed illos ita reſel-
limus,ſui quidem ſublatione tantum bilem indicare,plures autem ſublationis eſſe modos:aut enim
detrahimus,aut contemperamus:prçterea bilis quidem,dicemus nos, ſecundum aliud, diuerſo-
rum uidetur eſſe indicatiua:quatenus.n.grauat,expulſionem,quatenus uero mordet,ut tempere
tur,oſtendit: at tempora ipſa nullam hmôi dr̃iã habẽtia quomõ res diuerſas poſtulẽt,dici nequit.

Nullo modo cibos à temporibus indicari. CAP. 45.

NOn indicari autem alimenti qualitatem, quantitatemve à tẽpore, hinc maxime pateſcit:
quod genus indicat,id & quantitatẽ indicare neceſſe eſt:nam ſine differentia unũquodq;
indicans rei poſtulatæ genus indicat,ſed differentiam accipiens ipſo genere differens indicat:quã
doquidem igitur alimenti genus facultas indicat,illius etiam qualitatem, & quantitatem indica-
bit.nam ſine differentia alimenti genus indicat,differentiam uero accipiens,& diſcrimen in gene
re demonſtrabit. Hippocrates ſanè,& ipſe ciborum quantitatis propoſitum facultatem ſtatuiſſe
uidetur,*Augeſcentia,inquiens,plurimum habent inſitum calidũ plurimo igitur alimento egẽt, 1 Aph.14.ex.
ſin minus,corpus extabeſcit.Item qualitatem pro facultatis differentia manifeſte accipit, ubi in- ord.f.7.a
B quit,Cibus iuuenibus quidem in ſummo ætatis flore non mutetur,ſenibus autem exquiſite per- lib.de Alimẽ.
mutatis. Ex his namq; verbis clariſſimum eſt facultatem ſine differentia eſcarum genus appete- circa finem.
te;differentia vero addita,qualitatem: at tempus neq; ciborũ qualitatem,neq; quantitatẽ demon
ſtrat. Præterea,ſiquidem morborũ tempora ciborum qualitatem,& quantitatem edocent,aut in
ſui conſeruationem,aut in ſui abolitionem edocebunt:quodlibet enim indicans,aut ſui cuſtodiã
aut ſublationem indicat:igitur,ſi quanti,& qualis cibi indicationem,ut ipſa permaneant, tempo-
ra faciunt,nihil mehercule magis ridiculũ,q̃ propterea tantum,talemq; cibũ aſſumere,ut morbo
rum tempora conſeruentur:ꝙ ſi in ſui interitum tempora indicant,talem,tantumq; cibũ aliqua
aduerſus tempora contrarietate præditum eſſe uideri oportet:à ſolis namq; contrarijs contraria
tolluntur,at temporibus neq; tale,neq; tantum alimentum aduerſatur,neq; initio,neq; incremẽ
to,neq; conſiſtentiæ,neq; remiſſioni,pluribus.n.eadem cauſa non aduerſatur,nam unum vni tm̃.
aduerſari natura inſtitutum eſt.Hac eadem ratione efficitur,vt ne remediorum differentiam mor
borum tempora indicent:nam,ſi neq; in ſui durationem,neq; ut aboleantur,tempora indicant,
quoniam pluribus vnum eſſe contrarium nequit,aliusq; indicandi modus non relinquitur, iam
abſq; controuerſia ſequitur nihil, quod expediat a temporibus indicari. Quin etiam, ſi contra-
C riorum naturam quis rite conſiderat,neq; contraria hęc eſſe cognouerit:nam,quæ in eodem ge-
nere plurimum inter ſe diſtant,contraria ſunt: cibi autem qualitatis,aut quantitatis tempus non
ſub eodem cum illis genere collocatur:igitur neq; ciborum qualitatem,neq; quantitatem, neq;
differentia remediorum à temporibus demonſtrari abunde à nobis diſputatum eſt.

Morbi principium incrementum prohibens,ut Methodici credunt,minime indicare. CAP. 46.

AT in præſentia principium non indicare augeri prohibens declarabimus,quod ab ipſo indi
cari Methodici cenſuerunt:multis enim morbis ſimul,atq; incipiunt,in ſummo cõſiſtenti
bus,vt apoplexia,& acutis ęgritudinibus,quid in hiſce quiſpiam principium indicare dixerit? ne-
que enim ipſum incrementum prohibiturum indicare:ſtatim namq; ab initio ſummam magni-
tudinẽ accepiſſe morbũ dicit: aut nihil igitur in hiſce morbis indicare principiũ dicet,aut quippiam
aliud,q̃ incrementum prohibere:at agnitũ propoſitũ nihil indicare,dictũ perridiculũ eſt:ꝙ ſi quip-
piã aliud,q̃ ipſi putẽt,indicabit,inepte ab initio dixerãt,principiũ crementi prohibitionẽ requirere.

Non omnes morbos quatuor temporibus terminari. CAP. 47.

HViuſce autem erroris origo ipſis ex altera falſa opinione manauit:credentes.n.quẽlibet mor
bum per quatuor tempora tranſire,idq; tanquam uerum ſibijpſis perſuadentes, ei conſonũ
D eſſe oportere arbitrati ſunt,ut morborum initia incrementi ſuppreſſionem poſtularent. Id igitur
eos latuit,non omnem morbum incipere,augeri,in ſummo conſiſtere,atq; remitti:acuti namq;
morbi,qualis apoplexia eſt,ſimul,atq; inuaſerunt,ad extremam aſcendunt magnitudinem,&, q
iudicantur morbi,vno tempore remiſſione.ſ. mutilantur,ſiquidem iudicationes in ſua vehemen-
tia morbos adhuc etiam augeſcentes diſcutiunt, poteſt præterea inter initia remedijs adhibitis
CAP.48. morbus deleri,atq; ita cætera morbi tempora pręuerti,atq; ſuccidi continget.

Itaq;,ſi ab initio euacuatio per auxilia fieri poteſt,morbusq; diſſolui,q d nã iſti potius initium
crementi prohibitionem indicare,q̃ minutionẽ,aut ſublationem ſtatuerunt?ſi dixerint aũt remiſ
ſionem,ſublationemq; morborum non à principio,ſed ab affectu demõſtrari,propter q d igitur,
ipſis reſpondebimus,non quod ab affectu,ſed qd̃ à principio demonſtratur,accipitis?nam ꝓpter
id,quod ab affectu requiritur,illud quoq;,qd̃ à principio indicatur,exoritur,morbũ.n.retundens,
aut d.ſtruens,crementum quoq; ne fiat,præoccupat.Sed fortaſſis ipſi ſe tuentes dixerint propin
quiorem principij communitatem nos ad accipiẽdum,quod ipſa indicat,cogere,cum proxime,
quid faciendũ ſit,nobis ſuggerat;affectus uero oportere q dem morbos tolli poſtulans, quibus id
fieri debeat, non manifeſtat. Contra, nos dicimus, per quæ particulatim remedia crementum
impediendum

impediendum ſit,principium non declarat,ſed tm̃ eſſe prohibendum:quibus uero id auxilijs præ E
ſtari debeat,ab alijs petendum. Hac eadem quoq; ratione,& affectus ſolam morborum expulſio
nem nunciat:quibus expellendi ſint,ab alio,vt par eſt,petere conuenit: atq; icirco ſatius fuerit
non principium,ſed affectũ in propoſitum aſciſcere. Deinde illud etiam in ipſos dicendum eſt,ꝙ
ex noſtra ſententia omne principium nexus quidam eſſe uidetur;duæ namq; cõmunitates,prin-
cipium uidelicet,atq; affectus in idem coiuerunt:quarum utraq; diuerſum quiddam indicant:pro
pinquior autem,magisq; neceſſaria cõitas,qm̃ hanc conſideratis,principium vobis eſſe vr̃. Ex di-
ctis itaq; palam eſt affectus omnes cõ:ratum plexus quoſdã eſſe,qñquidem affectus quilibet in ali
quo tꝑe gignitur,quare non tẽpus modo,uerum etiam affectus communitas eſt:male igitur faci
tis unum eſſe affectũ connexũ arbitrantes,& non omnes affectus connexus eſſe aſſerentes.

Alius Methodicorum error de adſtringentibus principio adhibendis. CAP. 49.

ID præterea methodicorum decretum fatuum eſt, ꝙ inter morborum initia adſtringentibus
ſemper vtẽdum ſit. Cauſam uero inde placitum illud accepit,ꝙ multæ phlegmonę per adſtrin-
gentia,reprimentiaq; inter initia deſinunt:& quælibet ſecundum ipſos phlegmone adſtrictio eſt.
Abſurdum igitur uidebatur adſtrictos affectus per cõdenſantia tolli, nobisq; dicentibus propter
vexantium repulſam apparentium ſublationem fieri, id reſpicere nequeuntes principio in totũ F
adſtringentia adhibenda eſſe contendunt,non ut cauſę reprimantur,ſed ut corpora firmiora,mi
nusq; patibilia reddantur:compreſſio nãq; corporum,atq; conſtrictio, aiunt, corpora ſolidiora
efficiens,ipſa à morbis tentari prohibet:neq;.n.per morborum imminutionem tantum incremẽ
to,dicunt,reſiſtitur,ſed etiam per corporum firmitatem,ſoliditatemq; id præſtatur. Quibus ita re
ſponſum uelim,minime fieri poſſe,ut nocentibus cauſis ſimul auctis corpora ægre patibilia red-
dantur,cum alioqui corporibus,ante,quàm langueant,firmitas, ac uires comparandæ ſint. nam
ut morbus non inuadat,vt ac reſiſtentia indigemus. affectis autem corporibus propellenda ſunt
afficientia. Verum,qm̃ adſtrictus affectus denſitas eſt,ac difficilis corporum exhalatio,ſtringentia
uero ſuperficiem denſant,ægreq; diſſlabilem reddunt,planè liquet ſtringentia denſatis corpori-
bus obfutura magis,quàm profutura,& quam magnitudinem affectus proprijs temporibus acce
pturus erat,ad eam ſtatim ab initio remedijs accelerantibus peruenict. Videntur præterea contra-
rium,ac principium poſtulet,adhibere:principium enim incremẽti prohibitionem ſignificat, ſed
applicatorum qualitas incremento fauere uidetur. Quare duorum alterum,aut principium,ut ꝑ
peram indicans,accuſandum eſt,aut remediorum qualitas non rite adhibetur.

Cur inchoantibus phlegmonis reprimentia opponantur. CAP. 50. G

CAeterum,ꝙ inchoãtibus phlegmonis utiliter ſtringentia admoueantur, nemo non fateaſ,
ſed ab ipſis huius facti cauſam quærere dignum eſt:nam firmitatem corpori ab adſtringen-
tibus comparari ridiculum,ut modo expoſuimus,dictũ eſt. At à nobis diſcũto noxiorum reper-
cuſſu,& in alios ſalubres locos traditione adſtringentia remedia minuere morbos,atq; diſcute-
re. Illud etiam addidero,ut principium uetantia incrementum remedia non indicare euidentius
pateat:hæc autem ſecundum ipſos erant adſtringẽtia. Morborum principia,aut qualitate aliqua,
aut nulla prorſus prædita ſunt:ipſa quidem omni qualitate carere,riſum, qui dixerit, mereatur:
neque enim ſub ſenſum uenirent omni qualitate carentia. Aut igitur principiorum qualitas à ſin
gulis affectibus diuerſa eſt,aut ſingulorum principiorum qualitas ab eo,cuius ſunt, affectu, non
eſt differens. Si diuerſa itaque eſt principiorum qualitas,emerget hęc quędam ab affectu diuerſa
communitas,quam illi prætermiſerant:ſin autem eadem ſit vtraque principij uidelicet,& ſecundũ
id affectus qualitas,cur non in morborum principijs ad conſtrictionem laxantem victum,ad flu-
xum vero adſtringentem adhibebimus? haud enim rationabile eſt principio nos aliter obſiſtere,
tanquam non eadem qualitate prędito,qua & ipſe affectus,cuius eſt principium.

Non denſitate,ac duritia reddi corpora firmiora. CAP. 51. H

QVod præterea illa ſit deridenda ſententia,quæ ex adſtrictoria ratione firmitatem corpori-
bus conciliari autumat,per quam denſantur,aſtringunturque corpora,hinc vel maxime
intelligi poterit. Si denſitas,contractio,duritiaque, corporum firmitatis,roboriſque cauſę
forent,phlegmone,ſcirrhoque affecti,& cutem rigidam,ac diſtentam præ ſumma egeſtate haben
tes valentiores bene ſanis exiſterent:nã,qui ſecunda ualetudine vtuntur,molliora corpora,raro-
raque poſſidẽt,tãtoq. id magis,quãto melius valẽt:itẽ,ſi duritia firmitas æſtimetur,ſenũ corpora
puerilib. cũ ſint duriora,firmiora ẽ,ſalubrioraq. dicẽtur:etenim cũ eã,quã methodici arte creari ꝑ
dicãt,firmitatẽ beneficio naturæ poſſideant,cur non itẽ ẽt adoleſcẽtibus robuſtiores cenſeãtur?

Quomodo corporis robur noſcendum ſit,atque comparandum. CAP. 52.

AT ignorant methodici,quonam pacto hominis firmitatem,ac robur dijudicare oporteat.
quo circa neque ẽt eã pręſtare poterunt:neq.n. vt in lapide,ferro,ac ligno,id genusq. aliis
duritie, ac mollitudine,hominũ firmitas æſtimãda eſt,ſed eo,ꝙ corpora ſua ipſorũ munia expedi
te obire valeãt. Itaq. ꝗ ipſis firmitatẽ cõparare voluerit,minime,ꝗ durũ corpus reddaſ,cogitet,
opꝰ ẽ,ſed qua rõne mẽbrorũ vires augeſcãt,& ipſa libere,ac ſine ĩpedimẽto ꝓprios vsꝰ exhibeãt.

A

GALENI DE OPTIMO DOCENDI GENERE LIBER.

Eraſmo Roterodamo interprete

ARGVMENTVM LIBRI

Aduerſus Fauorinum, & reliquos, qui iudicium ueritatis è rerum natura ſuſtulerunt.

B

Fauorinus cenſet optimum doctrinæ genus, per quod vtranq; in partē præparamur: ſic.n. appellabant Academici, propter aduerſam partem, quam aſſeuerabant. Itaq; vetuſtiores exiſtimabāt hanc doctrinā deſinere in Epochen. Epochen aūt appellabant, quaſi dicas ſuſpenſam ſententiā, nihilq; definiētem, quod eſt, nulla de re pronunciare, nec aſſeuerare certo. Recentiores autem (non enim ſolus fecit hoc Fauorinus) nonnūquam proferūt Epochen, vt negent, vel illud intellectu poſſe comprehendi, Solem eſſe. Rurſus aliàs eo proferunt cognitionem, ut diſcipulis ſuis illam permittant ante, quam didicerint ſciēter iudicare. Nec enim aliud eſt, quod dixit Fauorinus libro de affectione Academica, cui titulus inditus eſt Plutarchus. Dicit autem idem in libro ad Epictetum, in quo inducitur Oneſimus Plutarchi ſeruus, cum Epicteto diſputans. Quin & in libro, quem poſtea ſcripſit ad Alcibiadem, laudat alios etiam Academicos, qui in partes ambas ſibi pugnantes, & contrarias diſſerebant, cæterum diſcipulis ꝑmittebant, ut quod uerius uideretur, eligerent. In hoc ſanè ait libro ſibi uideri probabile, nihil certo ſciri poſſe. Contra in Plutarcho concedere uidet̄ eſſe certā alicuius rei cognitionē.

C Præſtat aūt ſic appellari γνωστὸν.i. cognoſcibile, qđ alijs dicitur καταληπτὸν.i. cōprehenſibile, relicto uocabulo Stoico. Ego ſanè mirabar, ita me Dij bn̄ amēt, quod Fauorinus, q̄ conſueuit omnia nomina ad Atticā linguā vſurpare, non deſinat uti his uocibus, Cōprehenſibile, Cōprehēſio, Cōprehenſiua imaginatio: uel his contrarijs, ueluti quæ ꝑ priuationē dicunt̄, ut incōprehenſiua imaginatio, aut ipſa incōprehēſibilitas: adeo ut, cū libros tres ſcripſerit, primū ad Adrianū, alterū ad ᴬ Dyſonē*, tertium ad Ariſtarchū, oīb. titulū indiderit, De cōprehenſiua imaginatione; ac per oēs hos libros ſtrenue cōtēdit, dū conat̄ demōſtrare nullā eſſe poſſe cōprehēſiuā imaginationē. Ego uero nihil aliud arbitror ſonare cōprehēſibile, q̄ ᴮ cognoſcibile: nec aliud cōprehendere, q̄ certo cognoſcere: cæteriſᶜ {inter ſe} tēdere cōprehēſionē, & cōprehenſiuā imaginationē. Qm̄.n. nōnulla uidemur nobis uidere, aut alioqui ſenſu ꝑcipere, ꝙ accidit in ſōnis, aut ꝑ inſaniā: nōnulla vero nō tm̄ putamus nos videre, ſed re uera uidemus, aut alioqui ſenſu ꝑcipim*, hæc qdē poſteriora oēs hoīes, exceptis Academicis, & Pyrrhonijs, ad certā cognitionē ꝑtingere credūt, cęterū, q̄ ꝑ ſōniū, aut mētis errorē apparēt aīo, ea falſa eſſe. Qđ ſi porrò cōcedunt hoc ita ſe habere, deleāt è libris ſuis, qđ inibi ſcriptū eſt, in rerūᵈ iudicio* nec ſano eē fidē habēdā magis, q̄ inſano, neq; recte valētū magis, q̄ ægroto, neq; uigilanti magis, q̄ dormienti. Sin iſtis nihil magis, q̄ ijs, qui ſūt diuerſo mō affecti eſt cognoſcibile, nimirū confuſa ſunt ueritatis iudicia*: nec ipſe ꝑceptor Academicus, nec diſcipul* poterit iudicare rōnes, q̄ in ambas partes inter ſe pugnantes diſſerūtur. Immo ne op' qdē oīno fuerit talib. doctorib. cū poſſimus ipſi, quę à ſectarū auctorib. hinc, atq; hinc diſſerta ſunt, legere, nihiloq; minus, q̄ Academici, ſcire, & ſiquid apud hos fuerit obſcurū; ꝙ erit apud Chryſippū, Stoici magiſtri poſſunt appellare certius: ꝙ apud Theophraſtū, & Ariſtotelem Peripatetici: itemq; de cæteris, ut iā nihil oīno reliquū ſit, ꝙ doceant Academici, iuxta Fauorini qdē diſputationem. Siqdē hoc ſanè docuerunt illi ueteres, nullū eſſe datū homini iudiciū* à natura, quo collatis inter ſe rebus oībus, exacte poſſit dignoſcere. Eoq; nulla de re ꝓnūciādū eē cenſebant, ſed ſemper de oībus ſuſpendendā eſſe ſententiā. Verum, ſi nobis cōcedāt, ut oportet, ſenſum naturalibus ᵍ ſenſorijs, iā nihil opus habebimus in vtrāq; partem exerceri, ſed alia quadam re fuerit opus, videlicet ʰ repetitione* : ut artifices non ſtatim artē ꝑbent diſcipulis, ſed aliud exigūt, nimirū Cōſiderōnem eorū, q̄ tradita ſunt, quòd à pleriſq; dr̄ ad calculū uocare: hoc āt eſt initare ei, qui exercet, & in hoc aīaduertere, in qbus labatur, eaq; ſola corrigere. Cōſimili mō, q̄ pueros exercent ad palæſtrā, corrigunt luctantium errata. Sic & grāmaticus, & rhetor, & geometres, & muſicus docent, non labefactantes, neq; cōuellentes in diſcipulis fidem, quam habent naturalib. ⁱ iudicatorijs*, ſed inſtantes ijs, quos exercent, donec in ſingulis actionibus eo prouexerint, ut iam

non

ᴬ *Al. Dryſonem.*
ᴮ † *Calaber habet certo cognoſcibile: & videtur legiſſe* βεβαίως γνωστόν.
ᶜ *αὐτοῖς.i. ipſis.*
ᴰ *cognitione.*
ᴱ *κριτήρια.*
ᶠ *κριτήριον.*
ᴳ *κριτηρίοις.*
ᴴ *ἀνεξέταστον eſt ea impoſſio, ut uertit interpres, aliq tamen habent ἀπάτησις.i. obuiatione, aliqui ἀπάτησις.i. deceptione. Antiquus autem interpres totum hunc locum ita uertit. Sed aliquid aliud poterimus ab artificibus præberi diſcipulis, quod non eſt aliud, niſi ratiocinari, q dicitur à multis diſcutere, hoc autem eſt, &c.*
ⁱ *κριτηρίοις.*

non errẽt,tñ abeſt,ut inducant ſententiæ ſuſpenſionem.Perinde.n.faciunt,qui ſuſpendunt ſentẽ- E
tiã,ne credãt euidentiæ rerũ unà cum ſenſibus,atq; qui cõtẽnũt ea,q̃ certo ab aliquo cognoſcun-
tur.Itaq; Carneades ne illud quidem,quod eſt omniũ euidentiſſimũ,cõcedit eſſe credendũ,q̃ ma-
gnitudines uni cuipiã æquales,ſint & inter ſeſe æquales.Rationes igitur,quibus conatur deſtrue-
re,& hæc,& alia permulta,q̃ ubi euidenter apparent,creduntur,q; eſſe uera,adhuc in hunc vſque
diẽ ſeruatas habemus,proditas ſcriptis,ab illius diſcipulis collectas, ſolutiones autem nec ab illis,
nec ab alio quopiã Academicorũ,qui poſt Carneadẽ fuerũt,datæ ſunt. Ea res ſola declarat iſtius
rationes oẽs eſſe ſophiſmata.Nobisq; quærendæ ſunt ò diſcipuli iſtarum ſolutiones. Improbum
eſt.n.hoc,attamen nihilominus improbum fecerunt illi,qui ſcripſerunt quidem has,cæterum uo-
bis non indicarunt,quales eſſent.Lubẽs aũt percunter,ſi uel Fauorinus adeſſet,utrum me iubeat
credere oĩbus iſtis rõnibus,aut conſiderare,verę ne ſint,an falſæ.Vnum hoc ſanè conceſſit, conſi- CAP. 3.
derare.Rogarẽ aũt poſt hęc in uniuerſum,nũ homini natura uis inſit iudicandi,quæ ſermones ve-
ros diſcernat à falſis,an potius ars quædam,& ratio ſit utrunq; cognoſcẽdi.Si natura,qui fit,vt nõ
oẽs inter nos conſentiamus,neq; ſimiliter iiſdẽ de rebus pronũciemus?Sin ars eſt,ac rõ,hęc oĩum
primum erat diſcenda:deinde conueniebat doctores ludo præfectos uarijs modis exercere diſci-
pulos,multis ꝓpoſitis exẽplis quẽadmodũ inſtituunt,q diſcũt artẽ luctãd ,aut coriariam , aut fa- F
bricandi domos, nauesve , aut rhetoricã dicendi,aut legendi,aut ſcribendi,aut, ut ſummatim di-
cã,qdlibet aliud o pari uxta artẽ.a†Proinde,ſiqs Academicorũ ſcripſit,q̃ tãdẽ res ſit demonſtra-
tio,qđ ſophiſma,& quomõ oporteat alterũ horũ ab altero diſcernere,& quẽadmodũ Fauorinus
admittit iudiciũ diſcipulorũ,in utrãq; partẽ exercitatoris, niſi qđ ſupuacaneũ eſt,nimirũ docuit
Academicus oĩa,q̃ dicta ſunt,habemusq; nos pceptores,q ꝓpria decreta doceãt. Quòd ſi nullus
iſtorũ ſcripſit,quõ iſta differãt,nec exercuit quẽquã,perinde facere uidentur,ac ſi faber pcipiat di-
ſcipulo,ut & metiatᶜ,ut æquet,ut dirigat,& circulũ deſcribat, nec interim det illi cubitũ , quo me-
tiamur,nec xyſtõ,quo poliat,neq; regulã,ad quam dirigat,neq; circinum, quẽ circunducat. At-
que forſitã dicet tale nihil eſſe in philoſophia ac dogmatibus.Ne igitur poſt hac aſſimules te aliqd
ſcire,neq; pronuncia,neq; deſciſce à veterũ Academicorũ decreto,q ꝓdiderunt ſuſpendẽdã eſſe
ſententiã:neq; te iacta,dũ facis,qđ ſolet grãmaticus,q ſemet in his exercuit,q̃ dicta ſunt à priori-
bus.Proinde nihil apud illos eſſe pclari pſpicuũ eſt cõſiderãti.Neq;.n.hoc eſt eius,q docendi mu-
nus ꝓfitetur,ſed nugacitas potius q̃dã eſt,& ineptia.Vnde igitur cognoſcẽdi ueri ſpes reliqua eſt?
Etenim,cui nõ adeſtᵇiudiciũᵒueri ac falſi,huic nulla ſpes eſt cognitionis.cᵗtñ hoc ſtude, ut Sophi-
ſtas doceas,nullam nobis à natura inſitã uim iudicãdi.Deinde fortaſſis impudenter nobis,inqt,& G
ſenſum,& intellectum,qbus euidenter iudicamus de uero, cõceder aliqs, cupiens nos in logicis
fruſtranea ſpe uolutari.Quicunq; vero ſuſtulerunt totã ſpẽ,qđ fecit ille,fruſtra nugantur.Perſpi-
cuũ igitur eſt,qm̃ Fauorinus pudore ſubuertit oĩa,& qđ inde fateatur nihil ſciri,unde ueteres Aca-
demici,Pyrrhonijq; dicebãt,cæterũ fictè diſcipulis permittere iudiciũ,qđ priores ne ſibi qdẽ ipſis
permittebant.Ergo quod eiuſmodi doctrina,& inſtitutio diſcipulorũ artẽ quancũq; diſcenti,qua-
lẽ ſentit Fauorinus,non ſolũ cæteris præſtantior nõ ſit,verũ ne doctrina quidẽ oĩno dicẽda ſit,o- CAP. 4.
pinor à nobis dilucide demõſtratũ.Iam de reliquis,q̃ doctrinæ quidem ſunt oẽs, an optimę ſunt,
conſideremus,rurſus ab iiſdẽ ordientes.d† Apparet.n.hoc nobis euidenter,qđ Sophiſtę maxime
ſtudent ſibi reddere incredibile,nullũ eſſe iudiciũ naturę.Etenim circinus pingit circulum, cubi-
tus aũt diſcernit lõgitudinẽ,quẽadmodũ lances grauitatẽ.Hæc autẽ ipſe fabricatus eſt hõ, ex na-
turæ inſtrumẽtis,ac ᵉiudicioᵒimpulſus,quibus nullũ vltra iudiciũᵒnec antiquius habemus,neque
pręclarius.f†Hinc igitur incipiendũ eſt:dicit.n.rurſus ipſa mens,qđ poſſibile nobis eſt naturali iu-
dicioᵒcredere,ſiue nõ credere:ipſum ãt iudiciũ per aliud aliquid iudicare,poſſibile nõ eſt.Qui fiet
.n.ut id,quo iudicantur reliqua oĩa,ab alio quopiã iudicetur? Credere uis oculis clare cernentib.
& linguæ guſtanti,hoc quidẽ eſſe malũ,hoc uero ficũ,an non credere? Concedã,qđ uoles facere H
in nobis,ſi quidẽ ſtu es mecũ diſputare.Quòd ſi non credis,diſcedam abs te,uelut ab eo, qui pter
naturã affectus eſt. Ponamus primũ te non credere,neq; ſperare futurum,vt quicq̃ ex me diſcas.
Hoc.n.mõ cœperã dicere . Ponamus rurſus credere,ac ſpem eſſe,futurum, ut ex me diſcas iudi-
care.Cæterum ego ſentio,iudicare,ſenſibilia quidẽ ex iis,q̃ euidẽter apparent,ſenſib. intelligibi-
lia uero ex ijs,q̃ dilucide intelliguntur.Qm̃ ãt ex naturæᵍiudicioᵒartes oẽs parãt,& inſtrũ,& iudi-
candi ſcđm artẽ organa,p q̃ alia quidẽ ipſi ſibi cõponunt,alia rurſus ab alijs cõpoſita iudicãt , &
ego docebo in uniuerſum,& inſtrũ,& iudicia,ᵒtum ea,p q̃ tibi parabis ueros ſermones,tum ea,p
q̃ iudicabis ab alijs dictos.Sic.n.habes totum:Etenim,ſiquid ex ſeſe euidenter apparet ſenſib. aut
intellectui,ad nihil opus eſt inquiſitione.Qđ,ſi nihil eſt tale,neceſſe eſt,ut accedat cognitio, quæ
aliunde parat.Ar ego polliceor me traditurum tibi q̃dã,q̃ rñdeãt inſtrũs,q̃ fiunt ab arte,ex quibus
inuenies,qđ q̃ris:alia uero rñdẽtia iudiciis,ex quib. iudicabis,an uere tibi uidearis inueniſſe. Hęc
ãt ubi didiceris,multis exẽplis exercebo te,ut & celeriter,& exacte inuenias,iudicesq;,qđ q̃ris,vt
poſthac nec ullo libro futurum ſit opus ad inuentionẽ veri,nec alia doctrina.h†Mox & aliis dicẽ-
tib. aliquid eorum,q̃ cupis inuenire,facile poteris cognoſcere.Etenim,q cognouit rectã uiã i re-
ctam eſſe

A† *Locus in græco obſcurus,& aſteriſco notatur.Antiq; interpres uerſio ita habet.Si igitur ſcripſiſſet aliquis academicorum,quæ res è demonſtratio,& quæ ſit ſophiſma,& qualiter oportet diſcernere ea,& qualiter in eis exercitare,haberemus proprios dogmatũ doctores. Si uero neq; Fauorinus, neque alius aliquis ſcripſit,&c.*

B° *κριτήριον.*

C† *Ant.interp.Sed oportebat te docere ſolũmodo ſophiſtas quod nullũ nobis ē iudicatorium inna tum:hoc enim auſus ſuiſti dicere nobis,enim fortaſſis & ſum,& intellectũ concedet eſſe iudicatorium ueritatis, quicunque eſt in logicis erudiens.Quicunque uero interimunt totam ſpem, delirant:ſicuti & Fauorinus, qui euertit omnia & dicit neſcire ea eſſe, & poſtea committit diſcipulis ſuis iudicium,quod neque qui ante ipſũ commiſerunt ei.*

D† *Ant.interp Apparet.n.nobis euidenter,id quod quam maxime ſophiſtæ incredibile conantur facere, dicentes q̃ nullius iudicatorium eſt natura.*

E° *κριτήριον.*

F† *Ant. interp. Et igitur non ab hoc oportet incipere, ut dicit,quæ rurſus intelligemus quoniã poſſibile quidẽ,&c.*

G° *καὶ κριτήρια τε χνικά.*

H† *Ant.interpres. Mox autem,& ceteris aliud dicentibus,peccare cognoſces. I°μίας, eſt in antiq̃ quis .i.unam,& ita Ant.interpres.*

A ctam eſſe non eget alia doctrina ad redarguendum eos, qui aberrant. Ita, qui rectam demonſtrationis viam perdidicent, protinus cum hac nouit vias erroneas. Fauorinus a mihi uidetur ſimile quiddã facere, quaſi ſiquis dicat, te cæcum eſſe, nihilominus tñ iudicare poſſe, uter noſtrũ ſit ſordidior, aut cãdidior, haud reputans ſecũ, ꝙ ei, qui talia ſit iudicaturus, opus eſt adeſſe viſum. Atqui nihil refert, quod ad iudicandũ attinet, utrum oĩno viſu careas, an, cũ habeas, illi non credas. Ad eundem aũt modum, ꝙ id, quo iudicamus, eſt tale quiddam, quodq; quæ huic paria ſunt, ſunt & inter ſe paria, quemadmodum aſinis nemo permitteret iudicare, qm̃ oĩno mẽte carent, ita nec hoĩbus ſi ne hi quidẽ mẽtẽ habeant, cui credi poſſit. Nihil. n. intereſt quod attinet ad incertitudinem eorũ quæ iudicanda ſunt, an omnino nullum habeas iudicium an nõ credas illi. Ridiculus eſt igitur Fauorinus, permittẽs iudicium diſcipulis, cum a organis iudicãdi detrahat fidẽ. Etenim, ſi nihil eſt euidens intellectui, aut certum, ex ſeſe b † penjt omne rerum iudicium. Cõtra, ſi eſt quidẽ, velut oculus in corpore, ſic intellectus in animo, non tamen omnibus pariter acutus, conſentaneum eſt, ut quẽadmodum, qui cernit acutius, adducit ad id, quod uidetur, eum, cui uiſus eſt hebetior, ita, quibus contingit in rebus intelligibilibus perſpicere clare, quod offertur intellectui, adducant ad cõtemplationem eandem, c † maxime cęcutientem. Atq; hoc eſt præceptoris officium, ut inquit Pla-
B to, & ego aſſentior. Et his de rebus ſcripſimus copioſius in tractatione demonſtrationis, quòd doctrina talis quædam ſit euidens ad intelligentiam. Scripſimus autẽ & illud, quomodo quis exorſus in vnoquoq; ab elementis, ac principijs maxime demonſtrare poſſit, quicquid eſt demonſtrabile: non quẽadmodum admirandus ille Fauorinus: qui, cum fecerit totum librum, in quo demõſtrat, ne id quidẽ cõprehẽdi poſſe, Solẽ eſſe, alibi tanq̃ nobis obliuioſis in utranq; diſputat partẽ, cõceditq; eſſe aliquid, qđ certo cognoſci poſſit, cuius iudicium, & electionẽ permittit diſcipulis.

CAP. 5.
A a ἀοκῶν.
B † An. interp. corruptum eſt pereunt iudiciũ. uidetur. n. legiſſe non πάτου, ſed πάντων.
C † An. interp. vlarius, eum qui obtuſius uidet.
D † ὁ διδάσκαλος. i. doctor.

C

GALENI DE SVBFIGVRATIONE EMPIRICA

Incerto interprete

De Empiricorum nomenclatura. CAP. 1.

OMnes empiricæ ſectæ cultores cognomen ab Hippocrate ductum renuentes, ſe ab animi affectu denominari maluerunt, quẽadmodum, & philoſophi, quos, ꝙ in ſingulis hæreant, Scepticos græco nomine appellãt. Ergo nõ ſicut cæteri medici Hippocratici, aut etiam Aſclepiadei, Praxagorei, Eraſiſtratei, ita ipſi Acronei ab Acrone primo empiricæ diſciplinæ ſcriptore, vel a Critone, Philiſtione, Seraponie cognomẽta traxere, qui
D Acrone quidẽ iuniores, reliquis autẽ Empiricis vetuſtiores habentur. Atque hæc quidẽ quantũ ad cognomen attinet, dicta ſint. In empiricorum vero doctrina ſumma cautio eſt, nequis ullo pacto ab indicatione quidpiam inueniri opinetur; neq;. n. veluti Rationales medicam artem indicatione ſimul, & experimẽto cõſtare putãt, ſed experiẽtiæ totã inniti, quã ex eorũ obſeruatione, q̃ ſæpe ſimili mõ obtigere, cõflari affirmãt. Hãc ego tibi empiricę ſectę diſciplinã, q̃, qualisve ſit, ſi mõ mẽtem adhibueris, ſub cõpẽdio clariſſime colligã, Tu vero, q̃ deinceps dicturi ſũ, tãquã ab Empirico dicta ſuſcipies.

Quotuplici experientia Empirici medici nitantur. CAP. 2.

MEdicam artẽ non ab indicatione, ſed ab experiẽtiã tñ conſtitutã aſſerimus. Experientiã vero appellamus, quã à ſe quiſpiã intuitu ipſo deprehẽderit, ſicut indicationem, quam rationis diſcurſu aſſecutus fuerit: vt. n. nos ſenſus ad experiẽtiã, ita rõ ad indicationem dogmaticos ducit. At cognitio, quæ ex intuitu habetur, vel fortuita eſt, vel conſulta. Fortuita appello, q̃ humano conſilio, vel caſu, vel natura eueniunt: caſu, ut ſiquis, cui occipitium dolore afficiatur, deciderit: atq; inde vena tecta frontis inciſa, ſanguineq; effuſo iuuetur. Natura, vt ſi febricitanti ſanguis per nares effluxerit, ſtatimq; deſinat febris. Conſulta ab intuitu cognitio eſt, ut ſiquis in febre per

dite

dite ſitiens, ad bibendam aquã, vel mala granata edenda coactus, ſi bñ euaſerit: vel in monte ali- E
quis a ſerpente ictus, herbã quacũq; ſibi fuerit ob lata, vulneri adhiberi placuerit, ſanitatẽq; inde recuperauerit. Sed imitatione experientia comparatur, vbi quiſpiã imitatur, qđ ſemel, aut bis, aut & frequenter effectũ conſpexerit, nõ ita iã frequenter, ut iam ſemper ex alio conſequatur: ſufficit .n. vel plerũq; uel utrouis modo raro contingere. Eſt alia quoq; τριβικὴ, quaſi iam trita experientia, quam ab experimentali diſciplina ductã ſoli artifices uſu exercent. Experimentalẽ uero diſciplinã uocamus eorũ habitũ, q̃ ita frequenter apparuerint, ut iã inde theoremata ſint comparata, pceperimusq; nſiquid illa ſemper, aut plerũq; aut utrouis mõ, aut raro euenire ſoleãt: tot. n. ideſt quatuor, ſunt theorematũ dñæ: propterea & theorema uocamus habitũ rei, quã ſæpe uiderimus cũ euentus oppoſiti diſtinctione, ut, ſi ſit aliquid, qđ ſemp cõtigit, ſciamus eius oppoſitũ nunq̃ euenire, qđ vero plerunq; accidit, illius oppoſitũ, aliqñ quidẽ ſed raro cõtingere: At eius qđ utrouis modo eſt, æqualẽ eſſe oppoſiti euentũ, ſicut illius, qđ raro accidit, cõtrariũ plerunq; apparere. Quæ vero hmõi diſtinctionibus pſpecta nõ habuerimus, eorũ notitiã cõfuſam impfectãq; hñi, q̃ nullo pacto experimentalis diſciplinæ pars appellãda ſit. Atq; hãc Menodotus experientiã particularẽ vocauit, tanq̃ ex alijs experientijs ſingularibus nõ cõflatã, ppea primã, & ſimpliciſſimam eſſe. Nã ſicut ex plurimis experimentis tota cõflat ars, ita ſingula experimenta, ex multis experiẽtijs cõficiunt: quas quot eſſe oporteat, uelle determinare, incidere eſt in ambiguã rõnem, quã quidam Soriticã uocãt: de qua in libro de medicinali experientia copioſe tractauimus, cũ ſuperius experientiã ex αὐτοψίᾳ. i. pprio intuitu fieri diximus. Quantũ ad nomẽ attinet, apud antiquos αὐτόπτην quidẽ ſæpe legimus, αὐτοψίαν vero nequaq̃. Sed & hic, ſicut in alijs multis nomẽ uſurpantes uicinius intuitorẽ proprio intuitu magis operari, quã cognitionem acquirere: quia tñ ex hac intuitionis operatione cognitio quoq; cõſeqũt placuit empiricis propriũ intuitum cognitionẽ appellare: imo non cognitionẽ tñ, ſed experiẽtiã quoq; nuncupare: quos ego nunc imitatus ſimili mõ propriũ rei euidentis intuitum, & cognitionẽ, & experientiã ex multis intuitionibus cõparatã voe bo. Cur vero empirici obſeruationis nomẽ cũ cognitione, & memoria confuderint, non ſatis cõpertũ habeo. Nã Theutas, cum prius dixiſſet, partes medicæ artis ob quas pleruq; finẽ adipiſcimur, p experientiã cõparari, q̃ ex pprio intuitu, ex hiſtoria & congruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu generatur, poſtea experientiam definiẽs, q̃ a propria intuitione nihil differt, ita ſubiungit: Experientia igitur tot . . . rei euidentis obſeruatio appellat, pro memoria. ſ. & cognitione ob-
a.Aph 49.ex. ord.16.ſ ſeruationis noie abuſus, quã & conſeruationẽ uocamus, q̃ eſt actus conſeruatoris: neutra uero appellatio ſm rectã loquẽdi cõſuetudinẽ ad memoriã & cognitionẽ accõmodari põt. At τριβὴν. i. G
exercitationẽ nõ male actionẽ ab ipſa experientia ductã notarunt, & τριβικὸν. i. exercitatũ qui huiuſmodi actionẽ frequentat, ſicut & ἔμπειρον. i. expertum, qui ἐμπειρίας. i. experientiæ particeps eſt. Empirici uero nomẽ ad artis ſectęq; ſuæ inuentores transferre iñfluerũt. ſtam & Empiriam nõ ſolũ unius theorematis cognitionẽ, ſed totã quoq; medicã artem nuncupauerunt: quã ex αὐτοψίᾳ. i. ppria intuitione, ex hiſtoria, & congruo de re ſimili ad ſimilem tranſitu cõſtare aſſeruimus, hiſtoriam quidẽ ppriæ intuitionis enarrationem uocãtes, trãſitũ uero de re ſimili ad ſimilem iter ad exercitationem, ſumpta ſcilicet ſimilitudine ab ijs, quæ iam per experientiam comperta ſunt.

An rei ſimilis ad ſimilem tranſitus artis medicæ pars dicatur. CAP. 4.

QVęrit aũt, nũquid, quẽadmodũ exiſtimauit Serapion, tertia pars medicæ artis ſit de re ſimili ad ſimilẽ tranſitus, qđ aperte negauit Menodotus, ſed uſui tñ accõmodari uoluit: conſtat aũt nõ idẽ eſſe uti, & ut parte uti. Caſſius Pyrrhonius illũ ab uſu quoq; abdicauit, integrumq; de hac ipſa uolumẽ cõſcripſit. Optime uero oĩũ Theutas de re ſimili ad ſimilẽ trãſitũ iter ad exercitationẽ ẽe iudicauit. Sicut alij inſtrũ potiꝰ rõnẽ hre uoluerũt. Nec ꝑ fortaſſe hiſtoriã, & obſeruationẽ inſtrũ magis, q̃ medicinæ partes uocabimꝰ: ideo recte, ut mihi vr, Theutas ita de illis pdidit. H
Partes medicinæ, ob quas fine adipiſcimur, p experiẽtiã nobis accedũt: fit ãt experiẽtia ex ppria I
intuitione, hiſtoria, & cõgruo de re ſimili ad ſimilẽ tranſitu: ab experiẽtia. n. medicinæ partes deriuari affirmat: q̃ cũ oẽs inter ſe differãt, ĩ hoc uno tñ cõuemũt, q oẽs cõi noie memorię appellãt: propterea rectiꝰ aliqs experiẽtiã dicet ẽe memoriã eorũ, q̃ ſæpe, & eodẽ mõ pſpecta ſũt. Quòd ſi qs p memoria obſeruationẽ poſuerit, erit experiẽtia obſeruatio eorũ, q̃ ſæpe eodẽ mõ pſpecta ſũt. At, ſi obſeruatio operationẽ ſignificet, vt loquẽdi uſꝰ obtinuiſſe vr, memoria uero ſit impſſio ĩ aĩa quieſcẽs, poſſumus ambas cõprehẽdẽdo dicere, experiẽtiã eſſe obſeruationẽ, & memoriã eorũ, quę ſæpe eodẽ mõ pſpecta ſunt, forteq; pſtiterit ſolã ponere memoriã, cũ ſub illa obſeruatio cõtineatur: neq; .n. memorari poſſumus ea, q ſępe eodẽ modo perſpecta ſunt, niſi prius obſeruauerimus. L

De communibus partibus medicinæ. CAP. 5.

HActenus, quantum cõpendio licet, de experientiæ definitione tractauimus. Theutas autem totam medicinam in tres partes diuiſit, indicatoriã, curatoriã, & ſalubrem: has uero uniuerſas acquiri per propriam intuitionem, hiſtoriam, & cõgnitũ de re ſimili ad ſimilem tranſitum: propterea, q hęc tria proxima medicinę partes eſſe uoluerũt, nõ abſolute partes, ſed cũ additione partes conſtitutiuas appellauere, vt priora illa partes finales, partium. ſ. genus in duas primas differentia

A ſerentias diſſecando finales,& conſtitutiuas:ſiquis tñ nominib.abuti noluerit,non has conſtitutiuas appellabit partes,ſed quaſdã medicorũ operationes:ille uero animi habitus quo medicus,vel indicare,vel curare,vel ſanitatẽ cuſtodire põt,merito pars medicinæ vocabitur. Abutant̃ igitur noĩbus,qui voluerint:nos in partes tres medicinam ſecabimus,indicatiuam, curatiuã,ſalubrem. Porrò indicatiuã in dignotionẽ pręſentiũ,& futurorũ prænotionẽ,ſicut curatiuã in chirurgiam, victus rõnem,& pharmaciã.Salubrẽ uero quidã indiuiſã ſeruarũt:quidã in ſpẽm gñi cognominẽ in ſalubrẽ,inquã,& in euecticam.i.boni habitus effectricẽ:alij addiderunt ꝓſeruatiuã,reſumptiuã & gerocomicã.i.ſenũ cuſtoditricem.Sunt qui ex rõnis diuiſione partes medicinæ venati ſint. cũ .n.ſicut Herophilus uoluit,medicina ſit ſciã ſanorũ,ægrorum,& neutrorũ, tria excogitauerũt, quibus ſingula iſtorum conueniunt,corpor̃.ſ.ſigna,& cauſas.nã,ſicuti corpora,ita ſigna,& cauſas cõgrue ſana,ægra,& neutra nuncupamus.Licebit igit̃ ſcd̃m hãc rõnis ſectionẽ,empiricã quoque diſciplinã in ſuas partes diuidere:non prohibeo tñ,ſiquis & aliter diuidendã putant,dummõ nullũ artis mẽbrorũ omittatur: ꝓpẽa & Theutas in principio libri de partibus,nihil obſtat,inq̃t, ſi medicinæ partes in indicatiuã,curatiuam,& ſalubrem ſectæ,in alia quoq; mẽbra ſecentur:quo
B fit,vt minime mirum ſit,ſi empiricę artis alij duas partes,alij tres,quidam quatuor nonnulli quinque poſuerint:fortaſſe.n.eandem omnes rei rationem intuentur,ſed,vt diuerſa concipiunt,ita & diuerſa explicare neceſſe eſt:quę vero ſit rationis diuiſio,paulo inferius declarabitur.

De conſtitutione artis Empiricorum. CAP. 5.

CONſtitutiuæ igitur medicinæ partes,quæ oĩum utiliſſimæ ſunt,clarius ita pernoſcentur.Medicus,qui ab obſeruatione artẽ effecit,ſeipſum Empiricum,ſuã facultatẽ Empiricã nuncupauit:primiſq; tẽporibus,ut credi par eſt,noxia pariter,& innoxia:ſimiliq; mõ utilia,& ſuperuacua obſeruare cœperunt:poſt longo rerum uſu multis multa obſeruantibus cõpertũ eſt plurima inutiliter fuiſſe obſeruata: propterea,ſicut in principio propria rerum intuitio,ita nũc hiſtorica cõmodiſſima eſt.Nos.n.hiſtoria docet iã deprehenſum eſſe colores in multis q̃dẽ morbis ſuperuacaneos,in q̃buſdã uero nõ parũ intereſſe:nã lippientibus cœruleus,viridis,nigerq; color cõfert, albus,& ſplendid⁹ ſumme aduerſatur,reliq̃ inter vtrũq; ambigũt.Eodẽ mõ rubeus color ſanguinẽ expuentibus nocet,& ad cæteros morbos ſuperfluus oĩno cõpertus eſt: ſicut & menſa eburneane ſit,an lignea:ſeu phiala aureane,uel argentea,uel uitrea:nihil.n.horũ ſalubre magis,q̃ inſalubre appellatur,ſed penitus ſuperuacuum:nõ ita tñ odorẽ neutro mõ ſe habere ad ſanitatẽ, uel
C ægritudinẽ dixeris:neq;.n.parũ refert,appetitiuæ,digeſtiuæq; facultati,fœtidane,an bene olentia offerant̃:oĩnoq; capiti nocent,q̃cunq; odoratiora ſunt,ueluti cupreſſus,populus,buxus,nux ꝓcipue,q̃ adhuc virẽt:ideo nec lectos,aut ſores,aut uaſa ex his fieri probamus:fugiẽdi.n.oẽs odores ſunt,qui uel caput repleant,uel appetitũ euertãt:cũ natura nos doceat vtilia eligẽda eſſe, noxia vero euitanda.Ergo his ita ſe hñtib.neceſſe eſt,ut medicus ſalubria,inſalubria,neutraq; ꝓnoſcat,nec cauſas tñ tales eſſe,ſed & corpora,& ſigna.Nihil aũt refert,ſeu pernoſcere,ſeu ſcire dicamus:ſicut neq; artificẽ,aut doctorẽ artẽ,uel doctrinã addiſcere:parũ ẽt intereſt, ſi inflãmationẽ, exẽpli gratia,ægritudinẽ,vel affectũ appellaueris.Symptoma tñ ab ægritudine diſtinguendũ eſt, nã ſymptoma ſimplex affectus eſt,& non ex alijs conflata congeries.ſic.n.lateris dolor ſymptoma vocat̃,tuſſiſq; eodẽ mõ,& ſputũ ſeu flauũ,ſeu liuidũ,ſiue cruentũ fuerit,itẽ difficultas anhelitus,& calor pręter naturã:ꝙ uero ex omnibus his conficitur,ægritudo appellatur,q̃ affectus quoque,& ualetudo,& morbus,ſi libet,vocari poteſt,nominib.tñ vtemur,quoad eius fieri poterit, apud Latinos,q̃ maxime conſuetis,ſin minus,his ſaltem,de quib.inter nos inuicem conueniat.

De Symptomatum concurſu. CAP. 6.

QVantũ igitur ad præſentẽ inſtitutionẽ attinet,ſymptoma ſatis idonee nuncupabimus ſimplex aliquod incõmodum,quod humano corpori præter naturã acceſſerit,ſicut calorem tumorẽ, inflãmationem,difficultatem anhelitus,pulſus aſperitatẽ,dolorem , tuſſim : affectum vero,vel ægritudinẽ concurſum,qui ex his ſimul conficitur.Periti.n.Empirici nõ quęcũq: ſymptomatum aceruũ morbum noĩauere,ſed concurſum tñ eorum, q̃ ex longa obſeruatione ita ſimul conuenire cõperta ſunt,ut pariter incipiant,augeantur,vigeant,declinent, & recedant, quem concurſum cõpendij,& luciditatis gratia vno tñ noĩe explicuere, q̃dnque ab affecto loco nũcupationẽ ducentes,ut pleuritim,peripneumoniã:q̃nq; ab aliquo ſymptomate, ut inflammationẽ,furorẽ:nonnunquam à ſimilitudine,vt elephantem,cancrũ:quandoq; ab ipſomet concurſu,ut œdema,ſcyrrhum.Symptomatum igitur,quę ſimul incipiunt,augentur,uigent, & deſinunt,cognata vocari poſſunt:quæ uero plerũq; cõſequuntur,affinia.Quòd ſi eadem in concurſu,tanq̃ ſigna,cõſiderẽtur,q̃dã eorũ diagnoſtica,quaſi pꝛ̃ſentium declaratoria,uocantur,quędam ꝙ futura pnuncient,Prognoſtica nuncupantur,quædã,ꝙ curationẽ indicent, non male Indicatoria dicent̃.Omnes aũt cõcurſus ab obſeruatione prodiere,obſeruatio.n.memoriam,memoria experientiam peperit , à qua proxime ars emanat , dum meminimus, quid cum quo,quid ante quod,quid poſt quod obſeruauimus,atq; id quidem uel ſemper,vel plerunq; uel utrouis modo, vel raro:ſemper,ut vulnerato corde mortem ſequi:plerunque, vt ſcammonia uentrem purgari.

verouis mõ, vt percuſſa ſuperiori cerebri mẽbrana interire hoiem: raro, vt vulnerata cerebri ſub- E
ſtantia ſalutẽ cõparari. Atq; ita ex obſeruatione, & memoria conſtituta arte, neceſſarium eſt pro
priũ a cõi diſtinguere: quã nimis ambitioſe quidam Empiricorum diſtinctionẽ, quidam determi-
nationẽ appellandam eſſe contẽdũt: ego. n. ſiue hoc, ſiue illo modo dixeris, parum intereſſe arbi
tror, dummõ ꝑ euidentes notiones propriũ à cõi ſeparet: quidã tamen ita rẽ præſcribũt, vt diſtin-
ctionis uocabulũ ad noĩum differẽtias, determinationẽ aũt ad res ipſas magis conuenire opinen
tur: ſed noĩa, vt recte Plato conſulebat, ſpernenda ſunt, rõnũ vero ſoliditas inquirenda. Proprium
igitur à communi ita diſtinguetur. In affectuũ quidem dignotione, vt ſi cũ febri acuta difficultas
anhelitus, tuſſis, & coloratum ſputum apparet, & percunctetur à nobis aliquis, cuius nam morbi
ſit iſte concurſus, rñdebimus pleuritidis quidẽ, & peripneumonię cõem eſſe, neutris tñ proprium.
Quòd ſi addatur dolor lateris pũgitiuus, pulſusq; aſperitas cũ tẽſione, hũc morbũ planè pleuriti-
dem eſſe affirmabimus: at, ſi non dolẽte latere, nec pulſu duro exiſtente, impotentia ſpirandi adſit,
niſi ceruix erigatur, ſitq; oĩno tãta anhelãdi anguſtia, ut prope ſuffocationem accedat, talis con-
curſus peripneumonia uocabitur: ita ergo in affectuũ dignotione cõe à proprio diſtinguetᷓ. In prę
notione vero hoc modo: Sint nares acutæ, caui oculi, collapſa t pa, atq; interroget aliquis, quid-
nã concurſus portendat? dicemus in proceſſu quidẽ ægritudinis mediocre malum portendere, in F
principio vero lethũ minari. Atq; iſta quidẽ à t pe ægritudinum prima diſtinctio eſt: ab ijs, aũt, ꝙ
proceſſere con ideratur, an ęger ventris fluxu laborauerit, uel medicamento purgatus fuerit, ſine
uigilijs, fame, aut alio euacuationis genere attritus. In ſignis uero ad curationẽ attinentibus cõe à
proprio ſeparatur. Si quæratur, an pleuritico uena ſecanda ſit? rñdetur. n. non cuicunq; ſecandã
eſſe, ſed illi, cui plethoricus conc ſus acciderit, uel qui ſine hoc concurſu robuſtus ſit adoleſcens,
atq; ne hos quidẽ oẽs: neq;. n. ſi pleuriticus concurſus in ſene, aut infante fuerit, vena ſecanda eſt,
aut ſi Scythia degat æger inſtante hyeme frigidiſſima, vel ſub ardentiſſimo cęlo in ſummo æſtatis
feruore, aut certe ſyncopam pati aſſueuerit: nam nemini iſtorum uenam ſecandam ducimus: non
hæc tamen ſufficiunt: ſunt enim aliæ quoq; determinationes, ut, ſi ad clauim dolor incubuerit, po
tius uenam ſecamus: ſi ad hypochondrium declinauerit. ventrem purgandum eligimus.

de rõne uic. i morb. ac cõ. tex 10. & 11. c. 7. 117. c. & b

Quid differant Empiricorum, & Dogmaticorum rationes. CAP. 7.

TAlis igitur rei determinatio eſt, quam deſcribentes, dicunt eſſe orationẽ propria à cõibus di
ſtinguentẽ. Quidã tñ, ut ꝑdiximus, nõ determinationẽ, ſed diſtinctionẽ appellare maluerũt:
nos ãt ſiue determinatio, ſiue diſtinctio uocetᷓ, nihil intereſſe dicemus, dũmõ cõcurſuũ dogmatico
rũ, & empiricorũ dr̃a ſeruetᷓ. Empirici. n. euidẽtib. dogmatici uero rõne magis nituntᷓ. Pari modo G
dogmatica rõ hoc ab empirica differt, ꝙ hæc euidentiũ rerũ, illa occultarũ eſt: q̃, ut noĩe quoq, di
ſtinguerẽtur, rõnẽ q dẽ empiricã epilogiſmũ, dogmaticã uero analogiſmũ vocitauere. Qui & bre
uiſſimas rerũ declarationes, nõ diffinitiones, ſed deſcriptiones empirici appellauerũt: cũ tamẽ ni-
hil prohiberet rei rationem, quæ ex euidentibus cõſiſtit, ita diffinitionẽ uocari, ſicut & dogmatici
vocant eam, quæ ex occultis colligitur. Atq; hęc quidem eſt inter utroſq; de nominibus diſcrepã
tia, quam & modeſte, & arroganter tractari licet: arrogantia tamen plerunque utuntur empirici.

Quibus empirici, quibus Dogmatici ſidem habent. CAP. 8.

IN rebus aũt dogmatici, & empirici differunt, quemadmodũ in principio quoq; declarauimus,
ꝙ empirici ijs tñ credãt, quæ uel ſenſui pateant, uel memoriæ per ſenſum mandata ſint. Dog-
matici uero ꝑter hęc, illis quoq; quæ ex naturali rerum conſecutione per rationẽ acquiri ſolent.

De Empiricorum demonſtratione. CAP. 9.

SEd & empiricus præter deſcriptiones, & determinationes, quæ à ſenſibus ſumuntur, cauſas &
reddit, & demonſtrationibus nititur, quas à ſenſibus mutuauit. Si enim exempli gratia, inter
rogetur, quare crus cum vulnere luxatum non reparatur? Quoniam, inquit, conuulſionem
inde ſequi obſeruatum eſt: hoc. n. maxime cauent, ne quid unquam ex rationali cõſecutione, ſed H
ex memoria, & euidenti obſeruatione ſ p affirment. Atq; hoc pacto Empiricus artem ſuam tum
conficit, tum docet. In quo maxime à dogmatico differt, tum quia plurima indeterminate agit,
tum quia plus æquo conficit hiſtoriæ, Quã ego non uitupero: cum. n. unius hoĩs uita ad oĩum in-
uentionem ſufficere nequeat, longi t pis obſeruationes hiſtoria colligit, ut eius beneficio tanq̃ ex
multis tot ſęculorum hoĩbus unus efficiatur eruditiſſimus. Si igitur ita ſingula quæque memoriæ
mandata forent, ut cum ſuis diſtinctionibus clare ab Empirico percipi poſſent, nihil ultra quęren
dum eſſet, quod ad ueritatem artis referret. Sed, qm̃, qui ſcripſerunt partim confuſo experimento
nimis propenſe crediderunt, partim etiã non perſpexere, quæ docuerunt, partim dum in rõnales
demonſtrationes incidere uererentur, rudes, & procul a ueritate aberrantes deprehenſi ſunt, iõ
cogimur non ita facile cuilibet hiſtorię fidem adhibere, niſi prius experimento probetur, poſtea
ad uſum accommodetur: quod quidem dogmaticis non cõtingit, quos Menodotus per contem-
ptum Tribonicos uocat. Antiqui enim Tribonem appellauere, qui in aliqua facultate lõgo ſe uſu
exercuerit, ut in ea iam perfectus uideri poſſit. Menodotus igitur deridens, Tribonicos appellat
Dogmaticos, quaſi qui Tribones appellari non mereantur, cum experientię non credant,

ſed rebus

A ſed rebus occultis,ignotiſq; ſtudeant & hiſtoriam contemnant,quam ne legerint quidem. Qm̃
uero & hic de hiſtoria longæ ambages perferuntur,nos de illa quoque ſummatim tractabimus.

De indicanda,& comprobanda hiſtoria. *CAP. 10.*

HIſtoriam igitur quidam eſſe uoluerunt enunciationem eorum,quæ uiſu percepta ſunt:alijs
enunciationem eorum,quę euidenter appareant:alij enunciationē propriæ intuitionis: cæ
terum oēs iſtæ orões verbo tenus inter ſe diſcrepant,re prorſus nihil differentes, quas dialectici
æquipollentes appellant,ubi ſub diuerſis dictionibus idem uidelicet profert̃.Illas uero orationes
ab his differre dicemus,in q̃bus aliquid adijcit̃,quod ſenſum immutet,qualis exēpli gratia, hmõi
eſt:Hiſtoria eſt orõ eorū,q̃ viſu perſpecta ſunt,aut ſicut perſpecta.Ex additione efficitur, vt quæ-
dam hiſtoria poſſit eſſe falſa,cum ex nulla priorum deſcriptionum quicquā tale ſequatur: atque
ex eadem additione illud quoq; cōtinget,ut hiſtoriæ duplex iudicium futurum ſit,alterum, quo
perpenditur,an quædam uere appellanda ſit hiſtoria:alterum (ſi uere ita eſſe conceſſerimus) an
etiam vera debeat appellari.Hoc tñ nomen accipiat uniuſquiſq; quemadmodū ſibi libuerit nos
B potius doceamus,quo mõ hiſtoria ſit iudicanda,ut poſtea recte ad vſum deduci poſſit: quod idē
eſt,ac ſi dixerimus,quo mõ ueritatem & falſitatem eorū,quæ ſcripta ſunt,diſtinguere oporteat,
& quo modo diſcernendum,fieri ne an non fieri potuerit:eſt.n.hæc quoque non inutilis dña, ſi-
cut Menodotus aſſerit.Huic igitur rei toto animo aduertas obſecro,ſinens,quicquid libris man-
datum eſt,hiſtoriam appellari:id.n.ab omnibus ferè medicis vſurpatur. Primum ueræ hiſtoriæ
iudicatorium ſm̃ pleroſq; Empiricos,eſt propria intuitio iudicãtis:nam,cum in aliquo libro ſcri
ptum quidpiam inuenerimus,quod nos aliàs ita eſſe proprio intuitu perſpeximus,ueram eſſe fa-
temur hiſtoriam.Hoc tñ iudicatorium diſciplinæ inutile eſt:neq;.n.ea nos ex libro diſcere opor-
tet,quæ antea proprio intuitu cognouerimus.Sed concordantia optimum eſt hiſtoriæ iudicato
rium:finge.n.à me macerem nunq̃ expertum eſſe,qui quidem arboris cortex eſt ab Arabia dela
tus:hunc oēs,quicunq; de medica materia ſcripſerunt,aluum cōſtipare affirmant:nunq̃d illis cre
dendum erit,vel non credendum?ego quidem credendum aſſero,cum oēs ita eſſe conueniant:ta
lis.n.conuenientia in ſenſibilibus oĩno admittenda eſt,nā conuenientiæ,quæ de occultis ſunt,ra
C ro tantam hñt certitudinem,ut de illis idem omnes prorſus conſentiāt.Quod ſi etiam conceſſe-
rimus id non nunquam fieri poſſe,talem tñ conuenientiam non admittet Empiricus. Cōcordiæ
igitur de rebus ſenſibilibus certæ,& fideles in uita ſunt.Nos.n.licet nunquam in Cretam,Siciliā,
aut Sardiniam nauigaerimus,eas tñ eſſe iuſulas credimus,qm̃ omnes,qui eas proprio intuitu cō-
ſpexere,ita eſſe inter ſe couueniunt.Ergo,cum pro comperto habeamus de ijs,quę ſenſu depre-
hendi poſſunt,ubi uera ſint,conuenire oēs,quicunq; res hiſtoriæ cōmendarunt,propterea credi-
mus à macere ventrem ſiſti.Eodem pacto licet nos rha pontici uires proprio intuitu nunquam
experti ſimus,hiſtoriæ tñ de eo traditæ,quod eiectionibus ſanguinis conſerat,fidem adhibemus.
Eſt alia quoq; propoſitio huic valde cognata,non quidem epilogiſtica, ſed analogiſtica potius,
& dogmatica,an credendum ſcribentium concordiæ ſit,ubi oēs conueniunt,non ꝙ ipa proprio
intuitu rem conſpexerint,ſed ꝙ ſingulis eorum probabilis admodum uiſa fuerit᾽. Sunt.n. aliqui
non dogmatici tm̃,ſed empirici quoque,qui credēdum eſſe affirmauerint:nam ſine ulla ambigui-
tate concordia manifeſtum ſignum eſt ueritatis:cæterum id a ſequacibus epilogiſmi,qui eſt ratio
eorum,quæ ſenſui patent,non ita facile admittitur.Conuenientiam.n.hiſtoriæ de his tm̃ eſſe uo
lunt,quæ euidenter apparent.Ergo Empiricum ueræ hiſtoriæ iudicatorium eſt conuenientia in
D ter eos,qui ſingula quęq; proprio intuitu obſeruauere.At concordia,quæ à rei natura producit̃,
dogmatica eſt.Sed pter hæc habet̃ aliud quoq; ueræ hiſtorię iudicatoriū:mores,inquam, & eru-
ditio auctoris,quæ ab alijs eius monumentis colligi poteſt.Nam,ſi,exempli gratia,Hippocratē,
Andreamq;recenſeas,illum peritiſſimū ſtudioſiſſimumq; ueritatis inuenies,hunc rudem,teme-
rarium,prorſusq; ab Hippocratis grauitate alienum. Denique alio quoque inſtrumento hiſto-
ria iudicatur,ubi,quæ tradūtur,his fuerint ſimilia,quæ prius proprio intuitu cognouerimus:nā-
que,vbi,exempli gratia,ſciuerimus macerem,& rhu ponticum adſtringendi uires habere,ſi alia
ſimili mõ tradātur,adſtringentia,facile credemus ventrē cōpeſcere,& ſanguinis fluxum ſiſtere.

Quot modis rei ſimilis ad ſimilem tranſitus fiat. *CAP. 11.*

MEnodotus tñ negauit tranſitum de re ſimili ad ſimilē eſſe hiſtorię iudicatoriū,ſed eius
quod fieri poteſt,ſi uero ſecum τριβὴν,id eſt vſum,& exercitationē aſſumpſerit,tū de-
mum hiſtoriam quoq; iudicare.Sed de his paulo inferius agetur.Tranſitus igitur de
re ſimili ad ſimilem ſi in ſe ipſo conſideretur,eſt iter ad experimentum.Iudicatorium uero poſſi-
bilitatis ad hiſtoriam attinentis,ſicut & hiſtoria,duplex eſt.Porrò rationalis tranſitus ab empiri-
co differt,ꝙ rationalis ab indicantis rei natura innoteſcat:Empiricus uero ea poti᾽ imitatur, quę
ſenſu præcognita fuerint,non quidem quòd probabile uideatur ſimile à ſimili generari,aut age-
re,aut pati:neq;.n.cuiuſpiam iſtorum gratia tranſitum faciunt,ſed ꝙ experimento cognouerint
ita ſe inuicem habere,quæ ſuna ſimilia.De ſimili autem ad ſimile tranſitu,vel in membris,ut de la
certo ad femur,de vlna ad tibiam,de manu ad pedem,vel in morbis,ut de fluore alui ad inteſtino

rum difficultatem: vel in remedijs, vt de citonio ad meſpilum: q̃ oĩa prius experimento firmanda E
ſunt, q̃ doctrinæ certitudinem faciant. Eſt quoq; empiricæ artis qnq; non incongruè de oppoſi-
to tranſire ad oppoſitum, vbi, ſ. ſimilia vniuerſa in vanum tentata fuerint: quod quidem a dogma
tico oĩno alienum eſt. Tranſitus ergo de ſimili ad ſimile, ſiue trahatur, ſiue non trahatur ab hiſto-
ria, τϱιβικὴν, id eſt exercitatam experiẽtiam perficit, neq; propterea pollicetur, qđ exquiſitiſſime
verum eſt, ſed, quatenus fieri pôt, inuenire profitetur, qđ probatorum hominum hiſtoriæ maxi-
me congruat: cui quidẽ & ante experiẽtiam credimus, non tñ tranſitioni de ſimili ad ſimile, niſi
prius experimento, & vſu cõperta fuerit: nõ parum aũt intereſt, quo modo magis, aut minus ali-
quid futurũ ſperemus, ſingula .n. ex ipſa ſimilitudine perpẽdimus, quæ in reb. longe diuerſa ob-
ſeruatur. Nam, quod figura, colore, mollitie, duritie ſimile eſt, nõ ꝓpterea ſimiles exercet actiones:
at, quæ odore, guſtuve aſſimilantur, in his iam non nihil habemus, a quo ſimiles functiones non
deſperemus, præſertim vbi ſimul odor, & guſtus conuenerint. Qđ ſi poſtea ſuba quoq; figura, &
color acceſſerit, ſpes proſperi euentus adhuc magis augebitur. Porrò, q̃ guſtu ſimilia iudicamus,
non ſtatim ab vno tñ ſapore ſimilitudo æſtimanda eſt, ſicut ab acore, adſtrictione, amaritudine,
dulcedine, auſteritate, acerbitate, ſalſedine, ſed oẽm ſingulorũ vim exacte ſpectare oportet. Aloe
.n. & æris ſquama vtraq; adſtringit quidẽ, ſed abſonum, medicamentoſumq; reddit ſaporẽ, ideo F
neutra malo citonio ſimilis, propterea, neq; edendo eſt. Non eſt igitur à malo citonio, vel meſpi
lo ad illa tranſeundum, neq; in vrinę, inteſtinorumq; difficultatib. talia exhibere oportet: vbi ve-
ro vlcus ad cicatricem ducendum ſit, tunc ad oĩa, quæ adſtringendi vim hñt, & ſi viroſa fuerint, tu
to tranſire poſſumus: Experimẽto .n. compertum eſt, multa huiuſcemodi vniendi vlcerib. recte
accommodari. In difficultatibus aũt inteſtinorũ melius ab edulijs ad edulia tranſimus: deinde, ſi
ad ea, quæ edendo non sũt, tranſituri ſimus, eligere oportet, q̃ cum adſtrictione nullã aliã validio
rem qualitatem annexã habeant, pręſertim amaritudinẽ, vel acorẽ. Huiuſmodi .n. qualitates oĩa
vlcera irritare obſeruata ſunt, etiam ſi cum adſtringendi facultate iungantur. At, qm̃ adſtrictionis
veluti dñæ quædam ſunt auſteritas, & acerbitas (adſtrictior enim qualitas in acerbis intenditur,
ſicut in auſteris remittitur,) ideo, ſi de hac qualitate ad illam tranſitum facies, maiorem inde futu-
ri euentus ſpem rectè concipies: nam, ſi idem exquiſite fuerit affectus, in quo obſeruatum ſit cito-
nium, vel aliquid ita adſtringentium profuiſſe, ad id, quod moderate adſtringit, quale auſterum
eſt, tuto tranſitur. Si vero acerba fœlicius expertus fueris, rectius ad acerba permutaberis. Patet G
igitur, quo modo euentus rei, quæ fieri poteſt, in ſimilium tranſitu ſpes æqualis non ſit, ſed ea re-
gula ſpes menſuranda eſt, qua ſimilitudo maior, vel minor cognoſcitur. Quod vero à probatiſſi-
mo viro ad alui fluorem, exempli gratia, laudabitur, id eis perquam ſimile videri poterit, quæ ex-
perimento deprehenſa ſunt, vt & ante exercitatam experientiam aliquis illi fortaſſe tuto confi-
dat. At, quod neque hiſtoria neq; ſimilitudo probauerit, illi merito diffidendum eſt. Quod autem
de medicamentis diximus, idem omnino & de affectibus, & de membris iudicare oportebit. In
trãſitu enim de affectu ad affectum, vel de membro ad membrum, eodem modo ſpes augenda,
vel minuenda eſt, prout ſimilitudo alterius ad alterum maior, vel minor erit.

Quibus hiſtorijs maior fides adhibenda, ac de quinque hiſtorijs, quibus viperas Elephantiaſi oppreſsis ſuccurrere creditum eſt. CAP. 12.

QVantum vero ad hiſtoriæ iudicium attinet, maioris & minoris ratio tãti refert, vt huic qui-
dem planè iam fides adhibenda ſit, illud vix tanquam probabile admittẽdum. Quod enim
à q̃plurimis probatiſſimis viris conſonè proditũ fuerit, poſtea nõ raro à nobis ita eſſe, cõpertum,
ac pterea veriſimile ſit, neq; diſcrepans ab ijs, quæ experimento cognouerimus, id profecto eſt,
cui proculdubio credere nõ minus, ac experimento, debeamus. At illud minus: ore ſperabimus, H
quod probatiſſimi quidem viri quamplurimi affirmauerunt, nunquam tñ à nobis viſum, neque
adeo veriſimile fuerit. Multo vero adhuc minus illi credendum, qđ pauci admodum aſſeruerint,
quodque vix ſemel, aut iterum viſum fuerit. Sanè illud commodiſſimum exemplum eſt, quod
nunc mihi dicendum ſuccurrit. Erat apud nos in Aſia in pago quodam elephantiaſi vir laborãs,
qui primo quidem reliquis conuiuebat, ac cum familiaribus verſabatur: ubi uero nonnulli ex con
ſuetudine contagio maculari cœperunt, ipſeq; iam fœtore, & horribili ſpecie deteſtandus eſſet,
in edito loco prope pagum iuxta aquæ riuulum Pagani tabernaculum ægro habitandum ſtru-
xere, cui deinceps diarium alimentum ſubminiſtrarent. Proxima æſtate circa Canis ortum co-
lonis uicinam metentibus ſegetem miniſter odorati uini lagenam, q̃ attulerat, ꝓpe agri margi-
nem dimittens abijt. Coloni labore functi cum ad pocula acceſſiſſent, ac quidam eorum adole-
ſcens uinum in craterem funderet, ecce exanimata vipera ſimul collapſa bibituros non minus
abominatione, q̃ metu conſternauit: ac ipſi quidem aquam potantes, vinum ægro tanti attule-
runt, humane ſe acturos exiſtimantes, ſi tantam viri calamitatem morte redimerẽt, quam ex eo
veneni hauſtu planè futuram arbitrabãtur: at ille nouo quodã, prorſuſq; admirando euentu, ab
hoc ipſo potu ſanatus eſt: excidit .n. tota cutis dura, & veluti lapidoſa, non ſecus ac ſi cancris, lo-
cuſtiſve, aut cæteris huiuſmodi cruſtaceis animalibus teſtam, qua conteguntur, abſcideris. Nec
diſſimile

A diſſimile in Myſia Aſiæ non procul à noſtro municipio contigit. Vir erat prędiues elephantia-
cus, hic ancillam ſuam formoſam deperibat: contra, illa fœdũ hominẽ odio habebat, alijſq; aman
tibus clandeſtine miſcebatur: cuius doli cõſcijs duabus ancillis contubernalibus utebať, altera pe-
nui p̃erat, altera cellę vinatiæ. Acceſſerat æger, inde ſibi promiſſa ſalutis ſpe, ad quoſdam calida-
rum aquarum fontes, ubi multa uiperarum uis ob ſquallorem ariditatemq; loci ſcatebat. In ui-
ni igitur lagenam parum diligenter ſeruatam uitupera irrepſit, quam cum ſuffocatã deprehen-
diſſet ancilla, rata fore, ut odioſus dominus eo ueneno facile interiret, cœnanti alacriter obtulit,
eueneretq; omnino eadẽ, quæ paulo ſupra de pagano retulimus. Atque hęc quidem duo ſint ex-
perientiæ monimenta, quæ caſus attulit: nunc uero tertium adiungã, quod imitatio effecit. Phi-
loſopho cuidam multos antea annos, hac ipſa ægritudine afflictim laboranti, ut iam illi mors
vitę præferenda uideretur, geminos hoſce euentus cum forte recitauiſſem, idem ipſe etiam expe
riri cogitauit, ad quod obeundem augurio quoq; confirmatus (erat.n. augurandi peritus) proti-
nus uinum ita medicatum, quod parari iuſſerat, intrepide hauſit: nec multo inde poſtea ex
elephantiaſi ad lepram deuenit. Quartus etiam pręter hos oẽs uiperarũ uenator, dum primis ad-
B huc huius morbi incommodis teneretur, me pro ſalute cõſuluit, quẽ ego admonui, uiperas, quas
venaretur, ſruſtratim inciſas, & anguillarum more decoctas eſitaret: atque ita per halitũ ægritu-
do diſcuſſa eſt. Alium præterea diuitem uirum non noſtratem, ſed è media Thracia Pergamum,
ſomnio ita iubente, profectum Aeſculapius admonuit, vt medicamentum è viperis quotidie po-
taret, atq; exterius corpus illiniret: ac multo poſtea tranſiuit in leprã, deinde hac medicina, quam
Deus docuerat, exquiſite ſanatus eſt. Tot igitur experimentis commoti, tandem Dei quoq; ad-
monitu confirmati, certam ſpem concepimus ſanandi elephantiaſin medicina viperis confecta,
quam theriacam appellant, nec minus ſale theriaco, quod iam vulgo confici cœpit uiuis uiperis
cum quibuſdam alijs medicamentis in fictili nouo combuſtis: Sed viperas edendas pręcipimus, ca
pitibus, caudiſq; earum primo abſciſſis, deinde in paſtillos confectas. non tamẽ confeſtim ad hec
remedia proficiſcimur, ſed prius corpus exquiſite purgamus: nec raro uenam ſecamus, ſi robur &
ætas tulerint: uere autem id potiſſime fieri ad pleroſq; diuturnos affectus commune eſt: Tot igiť
à nobis enarrata ſunt, vt oſtẽderem' multa caſu inueniri, & imitatione confirmari: obtulit.n. for
tuna, vt non incõmoda tantum, ſed cõmoda quoq;, ex quibus ars confici poſſet, conſpicaremur.

Quis deberet eſſe uerus Empiricus, ac quid differant Serapion, Menodotus, Heraclides,
C *& Theutas Empirici.* *CAP. 13.*

NEc longiori ſermone opus habemus ad empiricæ diſciplinę formulam exprimẽdam, licet
longe plura addiderint ij, qui huiuſce ſectę principatum vſurpauere, atq; ita ſe hic manife-
ſtiſſime declarabo. Proponatur, vt paſſim proponi ſolet, quis nã medicinę ſit finis, aĩo empiricũ,
qui propriæ diſciplinę modum exquiſite ſeruauerit, ita reſurum: intelligo, quęcunque pręter na-
turam corpori humano acciderint, velle curare, quodq; intelligo, non uerbis, ſed actionibus cõ-
probare: an vero, quod acquirere ſtudio, integritas, vel ſanitas appellari debeat, uel acquiſitio ſa-
nitatis, vel integritatis, uel ſanari, uel integritatẽ adipiſci, ſiue quod ſecundum naturam eſt regere
& cuſtodire, nihil apud me refert, dummodo, quod polliceor, opere ipſo confirmem: cętera ſo-
phiſtis facile permitto: neque enim mihi in muneribus artis occupatiſsimo tantum ocij ſupereſt
ut nugis ſuperuacuis, fabuliſq; diſſerendis bonas horas amittam. Talem ego reſponſionem à ve-
ro empirico fore ſperauerim: nam, ſi de fine medicinæ diſſenſiones conciliare tentauerit, diale-
cticis ſpeculationibus impingetur, quas euitari oportere affirmat: id autem in eo libello diffuſius
D explicauimus, qui de fine medicinæ inſcribitur. Sed nec idem cauſas ullas indagabit, qđ Serapio
& Menodotus fecere: artem .n. ſuam non rationibus, ſed operibus comprobabit, omninoq; dia-
lecticam euitabit, ſine qua neq; cauſæ concluſionũ, neq; ſyllogiſticę orones intelligi pñt: immo
& ſcire diſſimulabit, an aliquæ ſint diſtenſiones: ſpernet etiã rões diluere, quæ euidentia impu-
gnare uñr, haud ignarus ſophiſticas apparentias ab ipſis quoq; dialecticis, non tam facile ſolui:
præterea ſermonis multitudinẽ longitudinemq; aſpernabitur, ſed pauca & raro loquetur, quẽ-
admodum Pyrrhon Scepticus facere ſolebat: hic .n. deſperata ueritatis inuentione, quã diu fru-
ſtra quæſierat, in ſingulis hæſitabat, nec amplius agendorum rationem quærebat, ſed euidentia
ſectabatur, ut, qualis in omnibus uitæ muneribus ſcepticus, talis in medicina empiricus ſit, mini-
me ſuperbus, aut ambitioſus, neq; gloriæ inhians, non compoſite ambulans, neq; fucatis geſti-
bus, ſed interius exteriuſque totus integer, qualem Timon ait fuiſſe Pyrrhonem. Non minus au-
tem hunc admirabuntur hoĩes, q̃ Hippocratem, ſi operib. magnum ſe in arte præſtabit, melius,
quàm reliqui faciant, luxata emendans, & quæ luxationi parata ſunt, in ualidiorem ſtatum per-
mutans, vulnera & fracturas, & ulcera, & quæ alij curare non poterant, ipſe facile ſanans, nec mi-
nus, quæ ægro euentura ſunt, ante euentum præfatus, & quæ iam euenerint, adſuntve, ita eue-
niſſe uel adeſſe ſine percunctatione, aut relatione coram aſtantibus explicet. His .n. officijs Hip-
pocrates omnium poſteriorum iudicio Aeſculapij gloriam adeptus eſt, non quidem triplicis
ſermonis ambages explicans, ſicut Serapion, neq; tripodem iactans, ueluti Glaucias, aut decem

mille verſuum libros aſtruens,qui deinde in alios libros diſſecarentur : non ille canina iracundia E
medicos improbe inceſſit,modo δριμυλέοντας,quaſi leones acres,mō δριμυμάργους,quaſi acres fa-
tuos appellando,tum medicos,tum philoſophos omnes,qui ratione niterentur,quod impuden
tiſſime fecit Menodotus. Verum,ꝙ in empirica diſciplina Menodotus reprehenſione non caruе-
rit,quodq; in his,quæ aduerſus dogmaticos oblatrauit,furioſæ temeritatis ſit accuſandus, licet ti
bi ex commentario intelligere,quod contra eius deliramenta in Seuerum conſcripſi:nec minus
eiuſdem furor apparet,vbi Aſclepiadi contradicit,aſſerens ſe exquiſitiſſime ſcire omnia. Aſclepia
dis documenta eſſe falſa,quamuis in eiſdem ſuis commentarijs ſexcenties affirmauerit ſe obſcu-
ra minime reprehenſurum,veluti,quæ tam vera,quàm falſa eſſe poſſint:putat ſe tamen Aſclepia-
dem prorſus confeciſſe,neceſſitatemq; ſuis aſſertionibus inculcat, vbi plurima ſunt contingen-
tia. At Pyrrhon,quem ipſe probat,non erat huiuſmodi,ſed humanus admodum,pacatiſſimoque
animo ſibi conſtans,nihil interim loquens,niſi vbi occaſio poſtularet:quod olim modeſtum quē
dam empiricum feciſſe noui,qui operibus,& non vano verborum ambitu gloriam ſibi compara
bat. Erat hic quandoq; pollicitus ſe magnam quandam ægritudinem,tum chirurgia, tum medi-
camentis curaturum : cumq; iam ad ſecandum pararetur , interuenit alius furens medicus , qui
multa rationum mole oſtendere nitebatur hoīem ſecari non oportere:tum ille ſe unico verbo à F
ſophiſtæ moleſtijs explicaturus, Ego interim,inquit,recedo,dum vos deliberatis,veris magis cre
dere oporteat,mihine,quem dudum in artis operibus experiendo cognouiſtis,an huic, ꝗ uos nu
per tot uerbis aggreſſus eſt:erit.n.vobis libera optio eligendi,ꝗ magis placuerit. ac cum dicto ſe
ceſſit,nec multo poſtea ſophiſta ſubſecutus eſt:illius.n.neglectis deliramentis,neceſſarij priorem
reuocauerunt,qui operibus artem oſtendebat. Nedum.n.ſophiſta ille,ſed nec Demoſthenes qui
dem omnium facundiſſimus perſuadere poſſet unquam hominibus,ut corporis ſui curam non il
lis potius committerent,quorum peritiam ex operibus cognouiſſent. Attamen aduerſus maxi-
mum huius artis exornatorem Hippocratem temerarius Serapion tāquam nouus Aeſculapius
oblatrare auſus eſt tanta impudentia , ut ſuos commentarios paſſim uideas propriis laudibus re-
fertiſſimos,antiquos autem uiros probatiſſimos,quorum monumēta totam artem illuſtrauere ,
præterit omnes,nec dignos putat,qui vel minima quidem laude exornandi ſint. Ego uero tantū
abſum,vt credam contradictiones,& rationes iſtas,quibus ambiguitates ſoluuntur,empiricæ ſe-
ctæ conuenire,ut arbitrer ſumma reprehenſione dignos eſſe,qui talia conſectati ſunt:neque.n.ſi
ſibi in ea ſecta conſtare uoluerint,ad artium conſtitutionem putabunt aliud eſſe neceſſarium , ꝗ̄
ſenſum rerum euidentium,& memoriam:nihilo minus recte admittunt uim quandam in nobis G
eſſe,qua eorum,quæ apprehendimus,conſonantiam , & repugnantiam diſcernamus . Sed non
propterea Heraclides Tarentinus recte putauit hanc prius exercendam,atque arte acuendam:ſuf
ficiunt enim primordia illa & ueluti lumina,quibus humanum ingenium à primo ſtatim ortu na
tura illuſtrauit. Videtur enim Heraclides in ea dudum exercitatus, in operibus tamen artis Hip-
pocrate fuiſſe longe deterior:ſicut etiam Menodotus fuit:qui præter ſenſum,& memoriam aliud
tertium introducit,quod epilogiſmum uocauit : atque interdum omiſſo ſenſu memoriam tan-
tum poſuit,& epilogiſmum: quemadmodum ego in examinatione eorum, quæ cōtra Seuerum
ſcripſit,diffuſius explicaui. Quæ vero profitetur ipſe argumenta ad alios redarguendos empiri-
cos,non inepti tantum hominis ſunt,ſed etiam rudis : neque enim empiricis attinet ſophiſmata
ſoluere:ſed Ariſtoteli,& Chryſippo,reliquisq;,qui in diſſerendi arte uerſati fuerint. At,ꝙ princi-
pio illi nobis inſito conſonantiam rerum, & diſcrepantiam,iudicandi experientiam conuenire
oporteat,Theutas ita minutim oſtendi , ut in quibuſdam ſit etiam ſuperuacuus:quemadmodum
ego in commentarijs ſuper eius introductorio exquiſite declaraui. Hic igitur a me libellus, nunc
propterea ſcriptus eſt,vt oſtenderem poſſe aliquam empirice medendi artem conſtituere,dimiſ-
ſa omnino inquiſitione de rei ſubſtantia: Aſclepiadi uero,qui falſo probare nititur Empiricā ſe- H
ctam nullo ſtatu firmari poſſe,aliàs longa oratione occurri. Quantum autem unicuique arti cō-
ſtituendæ conferat,ſi experientia rationi adiungatur,oſtenſum eſt à me in libris therapeuticę me
thodi:in libro etiam,quem de nōne cōmuni inſcripſi, declaraui unam eſſe rationē,quæ uniuerſis
hominibus inſita ſit:ubi oſtendi omnia quæ cognoſcimus,vel ſenſu deprehenſa eſſe , vel ratione
quadam,quę nobis ingenita eſt,iudicandi conuenientiam rerum,& repugnantiam, talemq; eſſe
conuenientiæ notionem,ut quædam ſit neceſſaria,quam omnes euidentiſſime intelligunt,qui na
tura ingenioſi ſint,& prudentes:quędam contingentia tantū, & nulli neceſſitati obnoxia:errare
que hoc loco plurimos homines,qui diſtinguere neſciant contingens à neceſſario,unde etiā dog
maticorum diſcrepantia emerſit. Hunc errorem ſi nos legitime cauerimus , plura quidem erunt,
quæ ignorabimus propter immenſam difficultatem:in multis tamen,quę modeſte profitebimur
ita ſimul conueniemus,ſicut geometræ,& arithmetici faciunt. Neque enim ob alium, quā hunc
ipſum errorem etiam Empirici medici maxime inter ſe diſcrepant,ut in commentarijs oſtendi ,
quæ de illorum edidi diſcrepantia.

FRAG-

FRAGMENTVM QVODDAM

B EXIGVVM AC MENDOSVM

GALENO ASCRIPTVM GRAECE ADHVC NON impreſſum, ex eis fortaſſe libris ſuperſtans, quos ipſe ad Empiricos ſpectantes conſcripſerat, cuius titulus eſt.

SERMO ADVERSVS EMPIRICOS MEDICOS.

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi medico interprete.

* ſeptimum adhuc inſpicere deſideras, & octauum, ac omnino quamplura deinceps. Quid igitur ad
huc calumniaberis, & inconſiſtentẽ eſſe experientiã affirmabis, & id, duod ſępiſſime fit, intermi-
natum, ac ſuſpectum pronunciabis? Quibus inſiſte dicens. Haud inuenire potes, ut nos magis, q̃
teipſum deijcias: quin mihi uideris, vt teipſum magis. Nam, cũ duo ſint, alter, qui per ſolã obſerua
C tionem aliquid inueniri dicat, quod & ego ſanè volo, ac uos, inuiti licet, confitemini tamen: alter
qui qũo, quod equidem, nec poſſibile, nec utile, eſſe aſſero, tuum profecto reliquum eſſet munus,
id inuenire. Et, quia dubium eſſe id affirmas, ſophiſmate teipſum deijcies: nos uero nequaquam in
iuria afficies. Non enim, quomodo unumquodque artificioſum fiat, certamen nobis eſt, ſed, quod
fiat ſolummodo: quod ſanè euidenter conceſſum habemus. Tu uero, qui cauſas curioſe inquiris,
debes, & illud, quomodo, docere. Sed contra quàm deceat, procedere uideris, nec ſecus facere, ac
illi, quoniam, quomodo uideatur, ignorant, nequaquam uidere ſatentur: &, quia etiam, quonam
pacto generentur, quæ generantur & corrumpuntur, quæ corrumpuntur, & moueãtur, quę mo
uentur, ignorat, icerco nec generationem, nec corruptionem, nec motum relinquunt. At, quod
maxima uniuerſæ rõnis uituperatio ſit, aduerſus euidentia pugnare, quis eſt, qui neſciat? Nam,
qui incipere nõ poteſt, ſine euidẽtia, quo mõ is fidelis ſit, cũ aduerſus id, à quo principia ſumpſit,
ſit audax? Hoc etiam cum uidiſſet Democritus, quando apparentia uituperabat, ubi dixiſſet, Le-
ge color, lege dulce, lege amatum: vera autem (hoc eſt ἐτεῇ) atomus, & vacuum: finxit ſenſus ad-
uerſus cogitationem in hunc modum loqui. Miſera mens, quæ cum à nobis fidem aſſumpſeris,
nos deijcis. At, cum nos deijcis, tu ipſa cadis. Cum igitur deceret rationem infidelitate condem-
nare, nimirum, quę adeo praua ſit, ut etiam, quę inter ipſas eſt probabiliſſima, cum apparentibus
à quibus incepit, pugnet, uos contrarium agitis: quippe ea damnatis, quæ rationem quidem ha-
bent, vt fiant, ſed ut ratio vult, non fiunt. Mihi uero hoc ipſum maxima rationis redargutio eſſe
uidetur. Quis. n. ſanę mentis de rebus obſcuris illi credat, quę adeo praua eſt, ut euidentibus con-
traria ſtatuat? Multis certe adhuc indigent empirici, ut id, quod uolunt, aſſequantur, etiam ſi hoc
ipſis conceſſerimus. Niſi enim, quę adhuc ſuperſunt abſurda, memoratis paria oſtẽdero, nullum
etiam profecto iſtorum mihi commodum, utilitatemve eſſe uolo. Tu igitur, certo ſcio, demiratus
es non mehercle noſtrã, ſed empiricorũ fatuitatẽ, ſi, cũ in tot reb. tot conceſſa aſſumpſerint, ni-
hil tamen plus habent: ſed alter error haud minor prioribus ipſos excipit, exquiſita nimirũ igno-
rantia, ac excellens quædam impudentia, ac ſtupiditas ipſam ferè pecudum ſtoliditatem ſu-
perans. Qui, cum neque à quo incipiant, habeant, nec, ſi hoc ipſis detur, ſæpiſſime ſimili mo-
do aliquid uidere poſſint, nec tot etiam myriadas, ipſas nimirum ægrotantium diuerſitates ui-
dere, uel recordari, uel ſcribere poſſint, (nam, quę bibliotheca tantam hiſtoriam caperet?
quæ anima tot rerum memoriam exciperet?) ipſi tamen nec ita ſentiunt, quòd ſe ipſos deluden-
do hæc concedunt, ſed, tanquam hæc firma, ac certa eſſent, adhuc de ſequentibus contendunt.
Ego igitur non ob illos, quippe ſuperuacaneum eſt cum lapidibus diſſerere, ſed ut ſermonem

finiam, euidenter demonſtrabo, quod, quamuis etiã ſæpiſſime ſimili mŭdo aliquid conſpici con- E
cedatur, nullum tamen ex hoc theorema artificioſum conſtituent. Et certe nequaquam opine-
ris me Platonis ratione uti, ꝙ ſi quod ſtudium (idest ἐπιτήδευσις) naturam materię, circa quã uer-
ſatur, cognoſcit, id ſanè ars eſt: ſi non cognoſcit, τριβὴ, ideſt exercitatio quædam eſt, & experien-
tia: ars autem nequaquam: Ego enim (inquit ipſe) artem haud uoco, rem, quę ſine ratione eſt:
Hac nanque Platonis ratione non vtor, non, quia uera non ſit, inſanirẽ enim, ſi hæc dicerem, ſed,
quia empiricorum inuerecundia etiam hoc admittit: nec ſibi ipſis curæ eſſe dicunt, ſi huius rei
gratia ſuum ipſorum ſtudium, non artem, ſed aliud quid appellem. Quænam igitur erunt meæ ra
tiones? Primum quæ ab illis ipſis quoque ſumptiones ſunt conceſſæ. Si enim obſeruatio eorum,
quæ ſępiſſime ſimili modo uiſa fuere, ab ipſis, arbitror, empiria, hoc eſt experientia, appellatur, cõ
ponitur autem ex multis ſingularibus, ipſum autem ſingulare inartificioſum eſſe dicunt, fuerit
ſanè, quod ſæpiſſime fit, ex multis inartificioſis compoſitum. Et ita oratio interrogabitur. Si ſin-
gulare eſt inartificioſum, id uero, quod ſæpiſſime fit, ex multis ſingularibus eſt compoſitum, igi-
tur id, quod ſæpiſſime fit, eſt inartificioſum: atqui ſingulare eſt inartificioſum: ergo, & id, quod ſæ-
piſſime fit. At forte nec, quod dicimus, ſe ſcire dicent: quippe ſe tum alias diſciplinas, tum dialecti
cen fugere concedunt. Si placet, hanc à nobis ipſis dictam rationem omittamus: aliam uero quã- F
piam eiuſcemodi, eos interrogemus. Nunquid ò Empirici id, quod ſæpiſſimę fit, quoties nam ſit,
nobis dicere poteſtis? volumus enim & nos per obſeruationem, ſicuti & uos ipſi, ſcire. Vt igitur
ne aberremus, menſura eius, quod decens eſt, non ſeruata, putantes uel ante ſufficientem ipſius
inſpectionem ad finem uenire, uel vltra, quam conueniat, extendi ob menſurę ignorationem, uo
bis egemus: nobis menſurã oſtendite, ut & ipſi aliquid ex obſeruatione dicamus. O ſtulte, inquit
ridens, non eſt in ipſis una omnium menſura, ſed in vno quoque alia. Tu vero non ſecus interro-
gaſti, ac ſiquis vellet, ut ſutor, quodnam illud ſit calapodium, quo omnes calceat, doceret. Neque
.n. pedum vna eſt menſura: inæquales nanque ſunt. Nec hic etiam ſanè una rerum eſt menſura:
differentes .n. ſunt. Fgo porrò reſponſionem lubens accipio, atque approbo, multóque magis ei
acquieſco, quàm ſi vnam eſſe omnium menſuram promiſiſſet dicere: tunc enim quoque ſuſpica-
rer, ſi, cum res multum inter ſe differãt, vnam ipſis menſuram inducere pollicitaretur. Nunc aũt,
ſi in vnaquaque re proprium quid, ac peculiare oſtenderit, eum ueritatem ualde aſſecuturum ſpe
rauerim. Quocirca à ſimplicioribus incipiens interrogabo. Si uidero aliquem, cui cerebri inuolu G
crum ſit vulneratum, quoties nam exquiſite ſcire potero, utrum ipſe ſemper, aut plerunque, aut
raro, aut ambigue moriturus ſit? At nullus ipſorum, nec ore reſpondens nobis, nec ſcri-
ptis mandans, menſuram docuit. Num ergo non habent aliquid in unoquoque terminatum?
Quòd igitur iam eorum res peſſum eant, omnib. eſt compertum. Sed conſequens deinceps fue-
rit, quemadmodum à principio cum ipſis diſputauimus, æquoque animo cougreſſi fuimus, ad-
huc etiam nunc ſingulatim nos conſiderare, utrum ab illis ignoretur menſura eius, quod ſæpiſſi-
me fit, ipſa uero in rerum natura ſit: an nequaquam conſtitui poſſit, vt aliqua ſit menſura in eo,
quod ſæpiſſime fit: an ipſa ſactura ſit id nunc artificioſum eſſe, cum prius minime eſſet artificio-
ſum. Ego igitur ſæpe hoc conſideraui, nec certe ex tempore. *

A

GALENI DE CONSTITVTIONE ARTIS MEDICAE AD PATROPHILVM

Victore Trincauelio interprete

B

ARGVMENTVM LIBRI

Medicinæ omnes partes conſtituit ex finis præcognitione.

Quæ cauſa componendi huius libri. CAP. I.

QVoniam mihi quidem, Patrophile, diuino quodã uideris affectu præditus dum oĩa non ſine demonſtratione, & methodo cupis addiſcere: decreui tuæ huic aĩ promptitudini morem gerere, ſermoneſq; illos, qui te audiẽte his de rebus habiti ſunt, quæ non leuem tibi dubitationem afferebant in cõmentarios redigere. Nam cur in hoc non deſcẽdam certamen: quorum te uideam viæ ad veritatem ducentis aliquod iã eſſe aſſecutum principium: quã tamen præ illius, tum ſublimitate, & lõgitudine, tum ẽt aſperitate ſolus conſequi non poſſis. Siquidẽ q̃ plurimos quotidie aĩ aduerto q̃tumlibet inuitatos, nõ mõ eo ſe conferre nolle: ſed pigritia potius torpentes ab illa auerti. Te aũt contra ac illi affectum eſſe uideo: qui, quum alij in hunc uſq; diem ſerè oẽs ab ea diuertentes ad alias uias ſe conuertant, quaſi ueritatem ex ſublimi quadã ſpecula

C perſpexeris, pulchritudinis illius ardenti ſtatim amore captus, nec inter detractores, nec ſoli eã prouinciam tibi cõmittere audeas. Atqui, ſi in p̃ſentia veram artis medicę conſtõnem inuenire affectans, aĩo diſcruciaris: mox (ut ego quidem arbitror) quũ reſplendens ueritatis lumen fueris intuitus, maiori longe afficieris deſiderio, nullã aliam uiã hac, quam tu inueſtigas, p̃ſtãtiorem inueniẽs te ſiquidem ad ueritatem inueniendã, quocunq; te verteris, diuinitus eſſe affectum inſpicio. Itaq; quum aures medicæ artis addiſcendæ cã quã plurimis adhibuiſſe affirmares, nunquã tamen, unde ſit opus demonſtratione, methodoq; exordiri, ex aliquo accepiſſe, atq; etiã multo minus quẽquã inueniſſe, qui uiam à principio in finem uſq; perducentem monſtrauerit: ego, id quod cuperes, oſtenſurum pollicitus ſum: ſi mõ tantiſper ſuſtinere velles, donec hãc rõnem in alijs etiam artibus prius exerceam. Tu uero nec ab ea inuitatione te alienum oſtendebas, nec alioquin tergiuerſari p̃teferebas, immo tibi gratius fore hoc, q̃ alio modo ad iſtud inſtitutum progredi affirmabas, ſi tamen me hoc etiã oſtenſurum profiterer, oĩum inquam eandem eſſe methodum. Quod quum nõ mõ aſſererem, uerum & cõtinuo in prima propoſita contemplatione mõſtrarem: te præ illius ueritate quaſi geſtientem conſpexi. Et quũ multæ pręterea aliæ, præſertim vero illæ, quę ex effecti-

D uarum numero ſunt (euiuſce⸗.generis eſt & hæc quę circa ſanitatem uerſatur) eadem ratione pertractarentur, ſtatim te ad hanc, quam ab initio aggreſſus fueras, contuliſti. Ac, vbi hic quoq; animaduertiſti eandem methodum locũ habere: ne hęc, q̃ a nobis expoſita fuerant è memoria laberentur, referri in commentarium efflagitaſti. Ego uero tuo hoc ueritatis ſtudio allectus, duos confeci cõmentarios: alterum, in quo ſe prius exercuiſſe operępretium fuerit illum, qui artem aliquã aſſequi inſtituerit, id enim ibi monſtratur, in quo omnes antiqui philoſophi conſentiunt, quamlibet nimirum artem a finis notione ſuam habere conſtitutionem, qui ob magnitudinem in duos libros diſtinctus eſt: alterum vero, quem in pręſenti in manibus habemus: vbi oſtendimus methodum eandem, quę oẽs alias artes, ipſam quoq; cõſtituiſſe medicinã. Sed nobis iã exordiendũ eſt.

Quotuplices ſint artes, quodq́; ex finium varietate conſtituantur. CAP. 2.

QVum artium alię quidem in ſola naturę rerum earum contemplatione ſuum habeant finẽ cõſtitutum, quas ſibi conſiderandas propoſuere, ſicut arithmetica, aſtrologia, ac ẽt naturalis ſcĩa: aliæ edant p̃terea actiones nonnullas, et tamen nullũ deinde hẽant opificiũ oſtendere, qđ, poſtq̃ agere deſierint, aliquot t̃pe maneat, ut ſaltatoria, & p̃conũ ars: alię uero iſtis è contrario opificiũ inſup aliqđ hẽnt, qđ oſtendãt, quẽadmodum ędificatoria ars, & fabrilis: nonnullę nihil ipſę quidem conficiant, nauent tamen operam, ſtudeantq;, ut aliquid capiant & acqui-

rant,veluti piſcatoria,& q̃ canib' feras inſectāt,& oēs tādē uenatoriȩ : & quū tu medicā artē me- E
thodo cōſtituere inſtitueris:id primū cōſiderandū occurrit, in quonā illa ſit artium ordine, num
è cōtēplatiuarum numero,an actiua potius,vel factiua,vel acquiſitiua:nec idipſum difficilem,aut
inquiſitionem,aut inuentionē habet.Opus quippe eſt reuocare in memoriā,quāobrē huiuſcemo
di artem aſſequi concupieris: & illud erat qđ,quum hoc negocium aggrederemur, oīum primū
ex te ſciſcitabar:mihiq; rñdiſti, velle te hoīes, in primis qui corpore ſunt p̃ter naturā affecto,oēs
(ſi tñ fieri poſſit)in naturalem ſtatum reſtituere:ſin minus, ſaltem cognitionem aliquā compara-
re,qua diſcerni poſſint illi,q ſanari poſſint,ab ijs q ſecus.Vnde dato a te noſtro huic ſermoni hoc
principio,affirmaui ſtatim,his indicari,eā artē,quā conſtituere affectas,ex effectiuarū eſſe nume-
ro:hēt.n.opificium aliqđ,qđ finita actione poſſis oñdere.Sunt uēpe & aliæ p̃terea artes q̃ pluri-
mæ effectrices,ut æraria,ſutoria,,ars cōſtruēdarū nauiū,fabrilis,figulina,pictoria,& tantus artiū
factiuarum inter mortales numerus,q̃rus nullius fere alterius gñis inuenit.Quare iā operȩpretiū
fuerit,ut eā methodū, quā in iſtius modi artibus priori cōmentario didiciſti : ad illā in p̄ñti tranſ-
feras,quam conſtituere feſtinas: poſito hic quoq; eodem principio, quod in alijs ſtatutum eſt,fi-
nis inquā notione : quæ unde petenda ſit, non erit forſitan ab re in pręſenti oratione proſequi.

Quis medicinæ finis,& quo in genere artium ipſa ſit. CAP. 3.

ITaq; prima,q̃ in nobis ſuborit̄ cognitio,tū nr̃m ipſorum eſt,tū aliorum hoīum, dū bñ valēt. F
Altera ab illa,eorundē quū morbis impliciti ſunt,vñ mox in nobis bñ valendi deſideriū aſſur
git,& iſu p aliq̃ ſanitatis p̄curatricē cōſtituēdi. Vt āt bonā valetudinē efficere p̄ponimus: ita ex
factiuarū numero ea ars futura eſt,q̃ à nobis eſt cōſtituēda.Deinde vero quū duplices ſint,ut mō
ſtrauimus,factiuæ artes:hæc quam inueſtigamus,in eis potius erit, q̃ rē factā corrigūt, q̃ q aliqđ
qđ prius nō eſſet cōficiāt.Sūt.n.artes nōnullȩ,q̃ res ipſas cōficiunt, ſicut ſutoria & textoria:aliæ
labefactatas uitiataſue reſarciūt,vt illæ,q̃ veſtes corroſas aut dilaceratos calceos cōſuunt.Nos ve
ro iā oñdimus fabricādarū quoq; ædiū artē eodē ſe hr̄e mō:q ppe quū nihilo min' in illa duo hęc
re p̄iā munia:etenim & ædes q̃ nunq̃ prius fuerit,erigit:& vitia earū, q̃ labefactatȩ ſint,reſarcit.
Oñdim' p̃terea,neceſſariū fore artifici ad hæc vtraq; p̄agēda munera,ędiū particulas oēs nouiſſe,
qua ſubā cōſtēt,qua figura,qua magnitudine,quo numero,atq; ēt q̃ inuicē cōponē hēant.Qua-
re illi qdē q artē circa humanū corpus uerſantē cōſtitutur' eſt(ſed eos primū q de noīb.quotidie
rixāt rogatos uelim,ut illā mihi medicinā in p̄ñti appellare p̄mittāt)ſanè neceſſariū erit illi' p̄tes
oēs ſigillatim cognoſcere,quali(ſquā)ſubā, qua magnitudine, quali figura,quo nūro p̄ditæ ſint,
quāq;inter ſeſe cōpōnē hēant. Atq; ueluti q extructas iā ædes ſibi exacte quales nā ſint cogno-
ſcēdas p̄ponit,nūq̃ earū cognitionē niſi ex diſſolutione,reſolutioneue aſſeq poterit:ita nos cor G
poris humani notitiā ex illius diſſectiōe cōſeqmur.De' nāq; & ipſa natura iſtar illi', q ædes pri-
mū fabricatus eſt,p̄tes p̄norūt earū officijs p̄ exēplari uſi:nos uero illū,q extructā domū cōtem
plat,imitamur.Cȩterū niſi nos quoq;aliquā diuinæ illi ſimilē(quoad in eius fieri poſſit)cognitio
ne attentauerimus:nunq̃ p̄fecto diſcerneremus,nū oīa ad aliquē uſū ſint p̄creata,an ēt nōnulla
fruſtra(etenim utrunq; in opinionē cadere p̄t)& p̃terea ꝙ aliqua potius malo ſint. Immo ex illo
capite ea prodit cognitio,q̃ nobis de optime cōſtitutis corporib. cōparamus. Sed de his poſtea.

Quotuplices ſint partes,& actiones,quarum dignotio eſt medico neceſſaria. CAP. 4.

NImirum quū corpora q̃ ſimilaria appellantur, ex diſſectione apprehenderimus,qua inquā
formata ſint rōne,quanta magnitudine p̄dita,quotq; ea oīa ſint,& quo modo coagmen-
tata:cōpoſitorum pariter membrorum quȩ inſtrūa nonnunquam noīare ſolemus, ſciam aſſe-
quemur:eiuſmodi crus eſt, eiuſmodi ēt manus,digitus,oculus,lingua,pulmones, iecur, cæteraq;
oīa gñis iſtius. Quo fit deinde ut duplices partium actiones reperiantur:nam aliæ ſimplicium,ſi-
milariumq; ſunt,aliæ cōpoſitarū,& inſtrumentariarum: quippe quum & crus uniuerſum moue H
ri uideamus:& ſigillatim oēs muſculos, ac ēt ꝙ muſculo quocunq; per tranſuerſum reſecto, ne-
ceſſe ſit motum aliquem cruris illius inde deperire.Sed qui p̃terea illa,quæ corpori quotidie eue-
niunt,obſeruauerit:uidebit facile ſi neruus, qui in aliquem muſculū inſeritur,uulneretur, primū
quidē,expertem ſenſus,motuſq; muſculū reddi,mox uero & articulum,qui inde mouebat̄.Qua
re nobis quoq; artē hanc conſtituturis,neceſſariū fore arbitror,non mō partes,& earū compoſi-
tionem:uerū & actiones cognoſcere:qua ſanè parte ab ædificatoribus differimus.Illi.n.ſolas par
tes una cum earum cōpoſitione norunt:quum illæ oī actione vacuæ ſint: domus etenim aīal nō
eſt:verum ad nos p̄tinet ipſas ēt actiones inueſtigare. Proinde duplex quoq; hic hēmus exquirē
di principium,actionis inquā, ac particulæ cognitionem: actionis quidē utpote ratiocinari,me-
miniſſe,eligere:particulæ uero,ut cerebri,medullæ ſpinæ,cordis.Quamobrem actionum oīum
quas nouimus,particulas,& particularum oīum actiones inueſtigabimus:q̃ inueſtigatio ſua nec
ipſa methodo carebit, de hac tamē poſterius diſquiremus. At in p̄ñtia id exacti' exponamus,ꝙ
nuper à nobis dictum eſt:duplicem eſſe ut particularum,ita ēt actionum naturam. Totius quidē
cruris actio inceſſus eſt,q fit,dū articuli illius uiciſſim nunc extendūtur,nūc inflectuntur:ut in ip-
ſo ſtatim genu muſculi priores,q patellam ſui tendinibus ſupergreſſi oſſi tibiæ inſeruntur:ſimul
atq; tibiā attraxerint,crus extendunt,qđ mox inflectatur,quū interiores idipſum etiam egerint:

codem

A eodẽ pariter mõ motus edunt inflexis coxæ,pedisve articulis;ac deinde diſtẽſis.Itaq; quũ muſcu
lũ quotieſcunq; cute circũpoſita nudat,aperte videam' ad ſuũ quaſi caput, & originem contrahi,
adduciq;,qñ tñ neruus ad ipſum deſcẽdẽs ne moueri quidẽ ſenſili quopiã motu videt.erit profe
ctò neruus veluti uia facultatis à cerebro prodeuntis.Cerebrũ vero eſſe neruis oĩb. huiuſcemodi
facultatis originẽ principiumve,inde ꝑdiſcas:qđ ſecto quoq; neruo in ſupremis partibus, q̃ cere
bro continentes ſunt,actiones integræ ſeruantur,quũ tamẽ oẽs inferioribus depereant. Verum
non æque deinde manifeſtũ eſt,an ſit quępiam pars alia quæ ita illi,ut ipſum neruis,uires imper-
tiatur:an potius ipſum uti fons earum ſit:etenim hæc diſquiſitio ad animi pertinet principatum.

Inſtrumentaliũ,& ſimilarium partiũ actiones,cruris,ac partiũ ad ipſum attinẽtiũ exemplo. CAP. 5.

SEd reuertamur vnde diuertimus.Igiť inceſſus actio eſt totius cruris,cui tamẽ ex partibus oĩb.
è q̃bus crus cõſtat,muſculorũ ꝓeſt genus:oſſa nanq;,& cartilagines,adeps,glandulæ,arteriæ
cutis,venæ,membranę,& ligamẽta,habẽt a muſculis motus initiũ:primũ.n.ab ipſis oſſa mouent
mox cætera(quũ hæc oſſibus in orbẽ adhæreant)vnà etiã cum ipſis mouentur.Quare motio pe-
dis,actio eſt ad muſculũ attinens:uerum totius cruris actio non ita illius eſt:ut ſit ẽt partium om-
niũ,& ob id diximus duplex eſſe actionũ genus:alterũ primũ,ac maxime proprium, quũ pariter
B oẽs ſimplices partes agũt:alterũ vero ex accidenti,aut ſcđario,vel non primo,aut quocunq; ap-
pellare libeat,totius eſt inſtri.Vt ãt hoc à nobis ita conſtitutum eſt:reliquũ erit deinde inquirere,
quibus nã ſimplicium,quibus & inſtrariarum partium actio conficiatur,ſumpto tamẽ ab inſtru-
mentarijs,poſtea q̃ etiã cruris meminimus,noſtri ſermonis initio.Nempe niſi oſſa tot, tantaque
eſſent,& ea pręterea figura,eoq; ordine cõpoſita:nihil,mehercule,muſculorũ motus poſſet ꝑfi-
cere:ſiquidẽ ſit opus,ut alterũ os recipiat,alterũ ſubingrediatur,& ut ligamẽta ſint circũ circa ap
poſita,q̃ eorũ cõnexum,ne delabanť,contineant.Ea vero nec ita dura ſint,& intenta,ut motio-
nibus propterea reluctentur,nec adeo ẽt laxa,ut articulos uacillare ſinant.Quo deinde fit, ut ſit
neceſſe ipſa quoq; ligamẽta ſua conſtare magnitudine,figura,numero, & cõpoſitione:q̃a,ſi ma
iora,aut minora fuerint,ſi plura uel pauciora,q̃ ſit opportunũ,ſi in aliã figurã formata, ſi alij cui
piã loco inſerta:nõ erit amplius integra articulorum motio.Operępretiũ aũt erit in alijs ẽt oĩbus
non ſecus,ac nos in oſſibus,& ligamentis fecimus,de actione,vſuq; diſſerere: q̃ppe quia, ſi nulla
reperiatur pars,q̃ omni prorſus tũ actione,tũ vſu uacet:illa quidẽ,ſi fuerit ꝓſtantiſſime cõſtructa,
C quantum ab ſubſtantiam quantitatẽ,figurãque,& ordinem ſpectat,erit ut eſt,ſeruãda. Si uero ui
tiũ aliquid contraxerit:in ſtatum meliorem ducenda.At hoc nequaquam feceris,niſi unicuiuſq;
particulæ prius,ut actionem & vſum,ita conſtructionem noueris.Minime igitur nos,qui corpo
ris morboſi,ſalubriſq; ſcientiam conſequi inſtituerimus,hæc pigeat exquirere.

Quatuor genera,quibus compoſita corpora conſtant,& labefactantur:ac de differentijs ſolutæ unitatis. CAP. 6.

SEd poſteaq̃ in hũc locũ deducta eſt orõ:opus erit huiuſcemodi methodi facultatẽ memoria
repetere.Nemo porrò rei cuiuſpiã ſtructurã,vtpote domus vel nauis,vel ſcãni vnq̃ an uitio
ſa ſit,an oĩ prorſus uitio careat,ꝑpendere poterit:niſi partes oẽs,ex q̃bus conſtat , optime
ſcrutatus fuerit, animaduertitq;,quo numero,q̃ magna,qua figura ſint,& quẽ ſitũ teneant.In his
.n.oĩum coagmẽtatorũ corporũ,tũ uitiũ tũ integritas poſita eſt:in q̃bus oñſum eſt quoque dom'
nauiſq; affectus cõſiſtere,ſiquidẽ,& vitiũ in eiſdẽ,& integritas in magnitudine,in q̃,& forma,par
tiũ numero,& ſitu:at uero lecti nõ in iſtis:veſtimentorũ aũt in alijs q̃buſdã,& calciamẽtorũ non
in ijſdẽ.Itaq; uitiũ,atq; integritas,affectuſq; oĩum inſtrariorum corporũ,quorum eſſentia eſt ex
cõpoſitione,quatuor his generibus cõtinetur.Verũ enimuero,ſi partes unionis quoq; ex natura
participes ſint,quintũ hoc ẽt genus his erit addendũ corporibus:ita ut,qđ in his ſe præſtã tiſſime
habuerit,ſit ẽt optimas habiturũ actiones,qđ uero deterrime,eas peſſimas habebit:ꝙ ſi unio prę
D terea alicũde diſſoluať:non modo ea affecto culpa nõ carebit ſed ſtatim erit morbus cenſendus.
Genus aũt iſtud nos,clarioris doctrinæ gr̃a,vnitatis diſſolutionẽ appellemus:vt tñ nul'i propte-
rea dñiam ponamus:ſiq̃s continui ſolutionẽ voluerit appellare.Sed hoc nõ eſt ꝓtermittendũ, hu
iuſce generis affectus ſimilares ẽt partes eſſe participes,quũ in oſſe,& neruo,carneque,& arteria
& vena cõtinuũ uitietur,quotieſcunq; pũguntur,uel roduntur,uel ſecãtur,vel lacerãtur,uel ſcin
duntur,q̃ q̃ in oſſe quidẽ is affectus κάταγμα,hoc,ẽ fractura dicetur, in carnea vera muſculorum
parte ſi illis nimium diſtẽſis accidat,ῥῆγμα,quaſi ſciſſurã dixeris,appellatur,quẽadmodũ,quũ ita di
ſtẽdunť filamẽta ut diſrupãtur,σπάσμα.Sed cõtinui ſolutio in carne vulnus eſt,ſicuti ĩ neruo ſciſ-
ſio,niſi ꝙ hoc nõ a diſtẽſione fit,ſed a ſectione,tamẽ ſi ab acuta,ac tenui re infligatur uulnus, pun
ctio,vel pũctura appellatur,ſi à graui,cõtuſio,ꝙ ſi ex corroſione habeat ortum,ut in oſſe τερηδὼν
.i.caries,ita vlcus in alijs dicitur,non ſic ãt,vt nõ liceat alio ẽt mõ noĩare.Tot ergo taleſq; in hoc
quinto morborum genere,quum ſimplices particulas occupat,dr̃iæ erunt,inſtrarijs ãt,ut dixim'
quamaxime parte corpora gñe diuerſa cõmittuntur,& coaleſcunt ſępe accidũt, uerum oẽs ἀπο
σπάσματα,quaſi diuulſiones dicas,appellãdæ ſunt.Sed,ſi ſimilariũ q̃piã particula ĩ totũ diſſecetur
affectio illa partim illi' q̃ ſecta dicetur,partim toti' inſtri,quamuis nonnunquã huius non niſi ex
accidẽti dicenda ſit,ut quum uel muſculus,uel aliqua alia eiuſmodi particula patitur,quandoque
tamen

tñ ẽt primũ, utpote quum ligamentum. Porrò ut nos in uno hoc morborũ genere quo partium continuitas uitiatur, in præſenti dñas perſecuti ſumus: ita ut ſimili experiare ratione cætera quatuor genera diſquirere: [illegible] n. me ſuperuacue facturum crediderim, ſi eorum, quæ exacte in libro de mo[illegible]borum differentiis pertr[illegible]ta ſunt, iterum in hoc c[illegible]mentario meminiſſe uoluero. E

Quæ partes quarũ loco reſtituãtur, ac de ſeptẽ conditionibus bono indi[illegible], ac inuentori neceſſarÿs. C. 7.

AT interim nõ p[illegible]gebit, q̃d [illegible] antea oſtẽſum eſt, no[illegible] in me[illegible]oriã reuocare: oium inq̃ rerũ, quarũ ſubſtã[illegible] ſpeci[illegible] c[illegible]põne cõſtat, quatuor h[illegible] [illegible] ſubſtæ cauſas eſſe, & ui tiatæ pterea integræve ipſarũ figuræ. Deinde uero neceſſe eſſe, il[illegible] q̃ idoneus futurus eſt, tã ad earũ uirtutes cognoſcẽdas, q̃ earũ [illegible] [illegible] emendanda, n[illegible]turæ [illegible] ſimplicis particulæ prius eſſe petitũ. Iã. n. ſicut ad ar[illegible] [illegible] alicui' [illegible]es, vel [illegible], ſiue crudæ n[illegible] ſint, ſiue coctę aliqd paſſę ſint ine[illegible]mod[illegible], callere [illegible] quo m[illegible] aliæ [illegible] [illegible] ſint, atq; ẽt quo illæ, q̃ uitiũ cõtraxerint, inde ſint eximẽdæ, integræq; i pri[illegible] locũ reſtituẽdæ: ita neceſſum hẽt is, q̃ artẽ cõſtitutor' [illegible]ſt, q̃ [illegible] humani corporis p[illegible] poſſit ne pars [illegible]piam in alterius locũ reſtitui, vel ſecus. Q̃nquidẽ ſi m[illegible]le affec[illegible] carn[illegible] [illegible] facile aliã poteris [illegible]ficere: ſecus aũt ſi neruus, vel ligamentum [illegible] [illegible] alia [illegible] [illegible] qualia erant priora: quũ illa ex ſanguine, hęc uero ex ſemine ortũ h[illegible]. [illegible] q̃ [illegible] p[illegible] [illegible] cõſtructa ſunt: F aliqd tñ hẽt ſim[illegible] ciuſdã naturę, [illegible] in eius locũ ſuffici[illegible]. Sed hęc quid[illegible] h[illegible] in loco obiter, & exẽpli potius grã dep[illegible]ſimus, q̃ [illegible] [illegible] artis conſtitutore diligẽter exquirenda, ipſamet rõ [illegible], & nos iã inue[illegible] eorũ principia deſcripſimus, quippe q̃ [illegible] ad primã aiantis gñationẽ remiſerimus, ac ẽt [illegible] uluerimus inueſtigãdũ eſſe, q̃ [illegible] ex ſemine ortũ habeat, & q̃ ab alimentis cõtinue[illegible] g[illegible]. Atq; adeo [illegible] method[illegible] [illegible] nos exhortat[illegible] ſed cogit ad inquirẽ[illegible], utrũ [illegible] vnũ ſit, an potius ex pluribus cõſtituta [illegible] ſit earũ cõpoſitio[illegible] modus. Nã & hæc [illegible] dubio pcul eadẽ rõne qua & inſtrãtę appel[illegible] figura, numero & ſitu eorũ, ex q̃b. cõſtitutæ ſunt, ſuã ſortientur integ[illegible], & [illegible] [illegible] gñat[illegible] modum. Q̃d ſi res non ita ſe habeat, ſed magis inſtar ill' medicamẽ[illegible] q̃d tetrapharmacum dicit', totis p[illegible] mixtis ſint confectę: alia tibi uia erit ad inuent[illegible] integritatis [illegible] & earũ ẽt morbi. Sicuti (ut ego q̃dẽ arbitror) ſi ex exq̃ſita partium iuxta [illegible] appoſi[illegible] [illegible], q̃ ex [illegible] temperatura pinde ac medicamentum illud aridum, cephalicum, quaſi capitale dixeris, appe[illegible], ſua ſit ipſis unitas: p hac ẽt rõne cũ integritas, & uitiu, tu morbi ingrendi erũt, q̃ gñationi ipſius rei ſint cõgruẽtes. At ſi ex pluribus q̃dẽ, illis tñ nequaquã ſpecie diſſideri[illegible], ſed mag[illegible] ſimil[illegible] [illegible] conſtituta, queadmodũ, G ſi ædes q̃piã forte ex ſolis [illegible] aut lapidibus aut laterib. [illegible]: tunc in ſola ſimilariũ partiũ ſtructura, integritatẽ [illegible] & morbos pterea, g[illegible] [illegible] rerũ peculiares inuenias. Verũ, ut rõ ipa nos docet, ex neceſſitate alterũ ex his q̃ ppoſita ſi[illegible] in ſimi[illegible] bu[illegible] corpo[illegible] reperiuntur: ita quod nã ex his verius ſit, diligentẽ exigit diſq̃ſition[illegible]. [illegible] enim uidemus, & ipſos philoſophos ſicuti ex medicis nõnullos, q̃ i hãc q̃ſtionem iciderũ, inter ſeſe magis eſſe diſſidentes, q̃ medicos, & inde (ut mihi q̃dem v[illegible] [illegible] eſt, p[illegible] medicorũ c[illegible] [illegible] ſe cõtinuerint: partim [illegible] inuenire ſe poſſe q̃d q̃rerent diffidat, parti q̃ no[illegible] iueniri non poſſe credãt, verũ etiã, q̃ eſſe inutilem arbitrent, illã omittũ [illegible]. Ego vero q̃ ea minime ſit [illegible], q̃ artem methodo potius, q̃ experientia velit cõſtituere: [illegible] [illegible] [illegible] pute[illegible] ſed q̃ pterea [illegible] p[illegible], mox diſſeremus, quũ aliqua, inter nos prius diſcuſſerimus. Nempe ſi mihi fidem aliquã p[illegible]ſtas, vt ſane pſtas, q̃ me nihil unquã ad hoĩum gloriã, ſed ad ueritatem oĩa ſp feciſſe [illegible] phiſophorũ aut medicorum multitudine [illegible] diſſidentiũ dete[illegible]. Q̃[illegible] ſi [illegible] ea [illegible] vñ veritatis cognitio petenda eſt, pbe te uiſſent, nec tñ ab ipſis eſſet pterea reperta: merito [illegible] de eius inuentione fort[illegible] deſperandum. At quũ illos q̃dem aliq̃b. caruiſ[illegible], ut ip[illegible] quoq; fatent', ſatis cõſtet, reliqua an habuerint ĩ dubio ſit: nos vero q̃ ea oĩa tenere nobi[illegible] ipſi[illegible] conſcij, audacter a nobis adeunda eſt hæc H q̃õ. Sed quot nã ea ſunt q̃ cõuen[illegible] re opus eſt, ut quodcunq; q̃s inq̃ſierit, q̃d q; uerũ ſit, ĩueniat, vel ſi minus, ſaltem no[illegible] de ĩuentione deſperet? [illegible] ſeptem. Primũ, natura pſpicax, ut educt', facile quãcunq; rõnalem diſciplinã cõſeq[illegible]. Alterũ, educatio exercitatioq; a teneris anni in primis diſciplinis: in primis uero oẽ [illegible] operæpretium fecerit, ſi iuxta Platonis pceptum, ſeĩn geometria, & arithmetica exercu[illegible]. Ad hęc tertiũ q̃busq; optimis ſua tempeſtate habitis pceptorib. ſe audi[illegible]. Q[illegible], labo[illegible] eo eſſe patientiſſim[illegible] diu noct[illegible] nihil cõmentet' aliud, [illegible] q̃ ad diſciplinas ſpectãt. Quintũ q̃d pauciſſimis datũ eſt ueritatis amore eſſe captũ: ſoloq; illi' ſtudio, toto vitæ curriculo tene[illegible], cæteris oibus negle[illegible], q̃[illegible] plerimis aliorum multifieri ſolent. Sextum, aliq̃ pterea meth[illegible] uerũ [illegible] didiciſſe. Neq;. n. ad eorũ inuentionem, quę inquirenda nobis ppoſita ſunt, ſ[illegible] ſuerit veritati[illegible] deſiderio affici [illegible] etiã uiã inueniendi expeditã habeat. Septimum i[illegible] p, eã methodum iugi exer[illegible]tio[illegible] [illegible] ut nõ mõ norit, ſed uti etiã ualeat. Porr[illegible] ſi oratores, qui[illegible] [illegible] ge[illegible] ve[illegible], nõ ſibi [illegible] eſſe methodũ nouiſſe putãt, niſi illã aſſidua exercitatione p tota cometint ætatem: quãto mi[illegible], q̃ magna adeo iectãtur, methodum didiciſſe ſufficiet. Itaq;, ſi uel unum [illegible]orũ, q̃ recenſuimus in illo deſideretur, qui ad u[illegible]am u[illegible] tatis introducendus eſt, non erit admodum ſperandum, illum poſſe ſui uoti fieri compotem.

Hip. de lege circa med.

Si vero

A Si uero oĩa cumulata adſint, quid deinde uetat quo minus ueritatẽ bona etiã ſpe exquiramus?

Quod plura vno ſint elementa, & quod non vacent alteratione. CAP. 8.

PRopoſueramus igitur, & hoc ipſum mox inueſtigare, ſi quẽadmodũ vniuerſas corporis partes ad eas vſq;, q̃ ſenſuũ iudicio ſimpliciſſimæ ſunt, ex diſſectione cognouimus: ita ẽt illas, q̃ naturæ primæ, ſimpliciſsimæq; ſunt, quales vtiq; ſint inuenire poſſimus: vt tñ non oẽs ſigillatim, ſed unã tm̃ in aliorũ exemplũ orõne proſequamur. Propoſita ergo carne, primũ quidẽ hoc diſq̃ramus, an ſpẽ unũ ſit id elementũ, ex quo ipſa ꝓcreata eſt: nã neq; malum fore putarim, ſi primã, ſimpliciſſimãq; in eo particulã hoc noĩe appellauerim. Deĩde vero ſi ſecus videaĩ, an multa: mox quot ea ſint, & quæ, & quẽ hẽant cõpõnis modũ. Profecto, ſi caro, quũ vel ſecatur, vel nimis calefit, dolet: fieri nequit, ut unũ ſpẽ elementũ hẽat, ut Epicurus atomũ, hoc eſt, indiuiduũ corpuſculũ putauit. Nã uel ex hoc capite maximè ṗt liquere, id qđ unũ ſpẽ eſt, nõ poſſe tale elemẽtũ eſſe: ſiquidẽ nulla atomus ipſa ꝑ ſe ſe natura calida eſt uel frigida, atq; longe ẽt minus alba uel nigra. Sed cur in his nimis immoror, ſermonẽq;, dũ minutiſſima quæq; ꝑſequor, in longũ ꝓtraho? nulla.n. penitus qualitate iſtæ atomi (ut ſui quoq; autores teſtant̃) ṗditæ: de his loquor qualitatibus,

B q̃ ꝑ tota corpora vñr ꝑmeare, qm̃ ea quidẽ qualitas, q̃ ex figura eſt, illis oĩbus nõ deeſt, & ṗterea renitentia, pondusq;. Sed nihil, q̃tum ad nr̃m quidẽ attinet inſtitutu, referre puto, ſi hæ uel qualitates, uel alio quopiã noĩe appellãtur: quũ illis hæc oĩa: quæ dicta ſunt, inſint, nec ſpẽ illa differãt, ſicut & ſimilaritates, homęomerias græci dicunt, apud eos, q ipſas poſuere, uel quatuor elemẽta apud eorũ authores. Inquit ergo Hippocrates. "Ego uero ſtatuo, qđ ſi unũ ſit hõ: neutiquã dolebit. Et ſanè rectiſſime ait, q̃ppe q̃a in alterũ neq̃t mutari, ſi unũ eſt: quũ nihil ṗterea relinquat̃, in qđ mutari poſſit. Quòd ſi eſt mutationis: erit quoq; alterationis expers, atq; etiã impatibile: ſed, qđ impatibile eſt, nulli eſt dolori expoſitũ. Porrò ex ṗdictis pronuncians hic colligit̃ concluſio, unũ eſſe impatibile. Mox uero aliã interrogabimus rõnẽ in hũc modũ. Si elementũ eſſet ſpẽ unũ: nihil uoq̃ in rerũ vniuerſitate doleret: at dolet, igitur elementũ nõ eſt vnũ. Sed, qm̃ de carne ꝓpoſueramus ſermonẽ hr̃e, de ea rõnem inſtituamus. Si carnis elementũ eſſet ſpẽ unũ: nunq̃ illa doleret: dolet ãt: igit̃ elemẽtũ carnis, nõ eſt ſpẽ unũ. Poterimus tñ hanc rõnẽ alio ẽt interrogare mõ. Si ĩpatibile eſſet elemẽtũ carnis: nõ doleret: ſed dolet: ergo nõ eſt impatibile. Nihilo ẽt minus rõ hæc, ſi q̃s plura poſuerit elementa, q̃ alterationis expertia ſint, ad ea pariter adaptari poterit. Si impatibilia ſint carnis elementa: minime dolebit: quũ ãt doleat: nõ ſunt ergo impatibilia elemen- de Nat.hum. cõ.1.t.5.cl.1. 28.e

C ta carnis. Quare prior q̃dem rõ eorũ decretũ ſubuertit, q aut atomos, aut incõpactilia, aut minima q̃dã ſubijciunt elementa. Altera uero tũ eorũ q ſimilaritates (ut ita dicã) introducũt, tũ ipſius Empedoclis, ſñiam tollit: q & ipſe ex quatuor elemẽtis, quæ tñ mutuo inter ſe nequeãt trãſmutari, corpora cõſtituit. Iã ergo, ſi huic rõni aĩum adhibuiſti: pars uel maxima eorũ, q̃ q̃rebãtur, citius ẽt, q̃ ſperares inuẽta eſt: &.n. eſt mõſtratũ carnis elemẽta oportere nõ eſſe impatibilia: ꝓinde nõ amplius illi, q in illa impatibiliũ corporũ cõpõne, q̃ ipſi naturæ rerũ oĩum eſſe elementa ſtatuũt, dolorẽ exoriri poſſe autumãt: ex rõne inſtitutũ ſuũ defendere poterũt: quũ nec intelligentia capiat, nec ulla ſenſilia conſentiãt, ꝙ impatibile doleat. Nimirum ſi duos digitos ſimul cõmittas, moxq; iterũ eos diſiũgas, nec illorũ cõuẽtus, neq; diductio aliquẽ excitabit dolorẽ: vt.n. aliq̃d dolet, ita & patit̃: qđ uero cõtiguũ tm̃mõ eſt, nõ patit̃: ſiquidem pati ab his duob. ꝓdit, ab alterõoe ꝑ tota, & ex cõtinui diſſolutione. Itaq; qñ nec cõuẽtus, nec ſeparatio corporib. uel manifeſto patibilib. ullum affert dolorẽ: minus ꝓfecto afferet impatibilib. Sed nec incõpactile illud Aſclepiadis, qđ ἄναρμον græce appellat, frãgẽdo dolebit, ſi mõ fragile ſit, utpote q̃a ſenſu caret. Proinde ni-

D hil hoc ex eo, ꝙ pat ar̃, magis hẽt, ut ſentiat, q̃ os, cartilago, aſſungia, uel capilli: oĩa.n. hæc q̃uis patiãt̃, minime tñ dolẽt, q̃a ſenſu uacua ſunt. Igit̃ qđ cunq; in dolore futurũ eſt, neceſſe hr̃ cũ patiẽdi, tũ ſentiẽdi facultate ṗditũ ſit: nulla tñ ꝑ pea neceſſitas cogit, illud, qđ ſentit, ex illis conſtare primis, q̃ ipſa ẽt uim hẽant ſentiẽdi: nã ſatis erit, ſi ex patibilib. ſit: dũ.n. patiẽt̃, & alterabunt̃, poterit aliquã uim ſentiẽdi aſſequi: quũ innumerę eſſe poſſint elementorũ alterationes, & temperaturæ, vñ mox innumeræ particularium corporum poterunt oriri proprietates, ut nullum deĩde uideatur abſurdũ, ſi qua euadãt ſenſus expertia, alia uero illius capacia, atq; horum nõ nulla id magis conſequantur, nõnulla minus. Iã ergo elementa eſſe plura uno, & ea cõſtare natura ut alterari poſſint, ſatis lucide monſtratum eſt, illis nimirum q (ut nuper diximus) ea oĩa in prõptu hñt, q̃ hoĩem idoneum ad quampiam rem ſcĩa cõprehendendam reddunt. Nam alios, qui ad id ſtupiditatis deuenere, ut nunquam uel ipſi inquirere, ſi qua ſit demonſtrandi methodus, uel ab alijs addiſcere, & minus etiã in ea ſe exercere uoluerint, ne admittendos quidem ad hos ſermones cenſeo. Hec.o.a nobis inueniendę potius ueritatis ſtudio inſtituta eſt diſputatio, q̃ vt cum aliquo aut cõtenderemus, aut uinceremus. Qđ ſi quis cuperet ṗterea rudes iſtorum opiniones redarguere, librum ad hęc habebit à nobis editum, ubi de elementis iuxta ſñiam Hippocratis diſputauimus.

Quatuor eſſe primas qualitates, & prima corporum elementa. CAP. 9.

SEd rurſum ad inſtitutum nr̃m reuertamur, ut illi tandẽ finem imponamus. poſteaq̃ elemẽtũ alterationis ꝑ totũ capax eſt: mox diſquirendũ eſt, quot ſint elementa, ut tñ hic quoq; nr̃o ſermoni principiũ à reb. euidentib. cõſtituamus. Porro neceſſe eſt, ut illa, q̃ rem q̃piã alterant,

rant,

rant, primum quidē illud cōtingāt, qđ ab eis alterādū eſt, ac ita mox illud tādē immutēt. Hoc ſenſus ipſe docet: hoc ipſa rerum natura mōſtrat. Neq; .n. aīo capi poteſt ab hac in hoc loco accēſa flāma poſſe ea q̄ ī Aegypto ſūt, alterari, ſed ſi id, qđ trāſmutat aliq̄d, illud tāgēdo alterat: neceſſe ēt hēt, vt ꝑ aliquas tactiles qualitates hoc agat. At q̄d eſt deinde, qđ vetat, quin eas oēs examinemus? Sanè acutum ſecat id, cui occurrit, nequaq̄ tn̄ ipſius ſubam alterat, quēadmodū, & graue, qđ & ipm̄ cōtundit, vt nullā tn̄ in vniuerſam rei patiētis ſubam inducat trāſmutationē, neq; durities eā vim hēt, vt poſſit rē vicinā in aliā mutare ſpēm. Calor aūt, & frigus totā proximæ rei ſubam alterare pñt: ſimili ēt mō humiditas, & ſiccitas, q̄uis hæ nō æque cito, ac priores, attn̄ & ipſæ tandē ſubiecta transmutant. An ne igiī, & aliā q̄piā ꝑterea qualitatē habemus, q̄ alterādi vim cōtineat? in potius earū vniuerſa multitudo his ipſis cōprehendiī, ita vt ſolæ iſtæ iā dictæ, & hēri mereanī, & dici actiuæ qualitates, & ex eis q̄ maximè prima oppoſitio? in hac vero in primis calor: hēt.n. ꝑ cæteris oīb. qualitatib. vim in agēdo maximam: mox aūt frigus: deinde humiditas, & ſiccitas: ꝑter has nulla alia reperitur qualitas, q̄ res, quib. occurrit, ꝑ totū poſſit alterare. Nam ſi quid rē aliq̄ aut diuellat, aut tūdat, aut pungat, aut ſecet: id ſanè aliquid facit, tā illa eius alteratio nō ita ꝑ totā rei ſubam ꝑmeat: vt in aliā ſubæ ſpēm rē īmutare poſſit, ſicut iā pōt in plura partiri. Vnde ſi niuē ad minima vſq; ſecueris, nix quidē ſeruabitur, ſed ſimulac calefiet ſtatim deſinet amplius nix eſſe, vtpote quæ ex aqua refrigerata, nō ex ea in vnū coacta, ortum habuerit: hoc .n. magis ad ſubæ accrementum attinet, illud vero ad gn̄ationem. Etenim diuiſio contrariorum in particulas paruas, ſubæ eſt imminutio: calefactio, alterius eſt ſubæ gn̄atio, priori forma mutata. Qua ꝑ ꝑ quæcunq; corpora has ſibi qualitates primum vēdicauerint, erunt ēt cū aliorum corporum oīum, tum carnis elementa. Sunt aūt hæc terra, & aqua, & aer, & ignis. Atq; oēs philoſophi quicunq; demōſtrationem nō tergiuerſanī, hæc eſſe eorum oīum, q̄ gn̄enī, & intereāt, elemēta autumāt: nec nō & ea ſeſe mutuo transmutare, & hēe quoq; ſubiectū qđdam horum oīum cōe. Verum nō eſt de his à nobis nūc inſtitutus ſermo: ſed de eo potius, ꝗ non ſit opus, vt quiſq; eorū, multitudine deterreatur, qui à veritate aberrant, & ꝗ potius illi fides præſtāda ſit, q̄ demōſtrationem tenet, & ꝑterea, vt illi, qui ne nouerunt quidē demonſtrationis eſſentiā, ſicuti de ſe ipſis non nulli eorum, qui ſe philoſophos appellant, fatētur, nihil decernere audeant: quū hoc abſimile nō ſit, ac q̄s vellet addiſcere, qua rōne oporteat defectus ſolis ꝑuidere, anteaq̄ circa numeros, & lineas ſe exerceat: Profecto hmōi hoīes, perinde ac uoragines, fugiendi ſunt, quippe qui eos, quib. cum uerſantur, aut ſecū rapiāt, aut ſaltē contaminent, ꝑterq̄ eos, qui in logica diſciplina quātum ſatis ſit, exercitati ſunt: proindeq; ſi cuipiam alteri, huic q̄ maxime diſciplinæ nauanda eſt opera.

Similaria corpora, eorumq́, temperamenta, itemq́, ſanitatem, & ægritudinem ex quatuor elementis exoriri. CAP. 10. G

SEd hoc equidē ſcio extra propoſitū: ad rē aūt redeam'. Nimirū ex quatuor elemētis ſimul contēperatis corpus unū ſimilare gigniī, ꝗ ꝑ uaria tēperamenti rōne, aut particeps ſenſus, aut illi' expers euadit: & pariter in utroq; iſtorū gn̄e dr̄iæ oēs particulatim dr̄iam tēperamēti ſequūī. Ex ipſius itaq; ꝓprietate hoc q̄dē os efficiī, illud caro, alterū arteria, alterū neruus. Sed & ſigillatim uniuſcuiuſq; ꝓprietas ſuū ex tēperamēti ꝓprietate hēt eſſe: ſiccior .n. & calidior eſt leonis caro: ouis humidior, & frigidior: iter utrāq; aūt humana media eſt, ſed in hoīb. quoq; Dionis (exēpli g.) calidior, & humidior ē, q̄ Philonis. Vn̄ corporū ſimilariū dr̄iæ, q̄ ſimplices q̄dē ſint, tot ſūt quot elemēta: calidiores q̄ppe, et frigidiores, et humidiores, et ſicciores: totidē uero cōpoſitæ, ut q̄ ſimul frigidiores, & humidiores ſūt, q̄q; calidiores & humidiores, & ꝑter has alia tertia ſiccior, & calidior; & quarto deinde loco q̄ ſiccior, & frigidior, ut ꝑterea ſit ēt illa, q̄ tēperatiſſima eſt, & harū oīum prima. Sed de his abūde in libris de tēperaturis pertractauimus. Reliquū āt erit, poſtea q̄ inuētū eſt, ſimilariū integritatē, & uitiū ex elemētorū eē tū moderatione, tū immoderatione: ut inq̄ramus, quomō eorū uitio morbus ſit adſcribēdus. Hęc uero diſtinctio ſuū rei utriuſque notione, iuxta ea, q̄ in libro đ demōſtratione oſtēſa ſūt, exordiū habitura ē. Sed q̄ tādē ē ſalubris, q̄ ēt morboſæ corporis cōſtitutionis notio? Porrò ſalubris cōſtitutio corporis actionis ſibi ex natura debitas inoffenſas hēt: morboſa, offenſas: ꝓinde, ſiquis ſanus quidē ſit, altero tn̄, qui itidem ꝓſpera fruatur ualetudine, actiones hēat imbecilliores, nondū tn̄ lęſas: erit ſanè illo intemperatior, nec dum tn̄ ægrotat. Itaq; inter ſalubres uniuerſos habitus unus erit temperatiſſimus, octo uero intemperati: at inter morbos, nullū inuenias temperatum, q̄a oēs intemperati ſunt; eundē tn̄ numerū cōplēt, quē ſalubris, intēperaturæ. Qđ ſi q̄s accedat, q̄ aſsētiri nolit, aliquos tēꝑatos, aliquos ēt intēperatos in ſanis ponēdos eſſe: cogeī ille è duob. decretis alterū ſtatuere, aut oēs vſquequaq; ęgrotare, aut oīum eādē eē tēperiē, uirorū, mulierū, puerorum, uigētium, ſenū, pugilū, priuatorū operariorū, otioſorū, ualētiū, imbecilliū: utrūq; uero abſurdum eſt. Quare tertio loco neceſſariū erit, ſanitatē eā hēre latitudinē: ut poſſit q̄ plures ſalubriū corporū dr̄ias, pro pluris, minoriſve rōne, cōplecti. qđ nō mō hic, ſed in alijs ēt oīb. facile reperies. Domus quippe & nauis, lectus, & arca, & veſtis, atq; calceus, eorumq; nūc meli', nūc deterius, quātū ad ſtructurā pertinet, ſe hn̄t, priuſquā ægrotēt: ut nobis tādē ſit ſubijciēdū tres in oībus reb. reꝑiri corporū ſtatus, optimū, deprauatū, & morboſū. Optimus vnicus eſt, abſolutiſſimū.n. nihil deterioris ī ſe admittit: reliquorum

Aliquorũ duorum multitudo nullo pôt numero defi iri:ſed eorũ dñæ à pluri, minorive ortũ hñt.

Epilogus eorum quæ de medicina conſtitutione hactenus oſtenſa ſunt. CAP. 11.

POſteaq̃ ãt hac noſtra oratione hucuſq; ꝑuentũ eſt, hic illã interpungamus, atq; ea, q̃ hacten⁹
dicta ſunt, per capita reſumamus. Sic.n.facile, quid ex propoſita quęſtione repertum ſit, quid-
ve præterea reperiẽdum ſuperſit, agnoſcemus. Propoſitum erat artẽ ſanitatis effectricẽ conſtitue
re, q̃ tñ nõ ita ſe habet ut ars ædificatoria, q domũ extruit, ſed ut ea, q̃ aliquã illius partẽ lab factã
tã inſtaurat: q̃uis neq; in hoc ẽt ſint uſquequaq; ſimiles: immo hoc ipſum erat, qđ ꝗrebamus in-
uenire, quatenus inq̃ poſſit is, q artẽ ſanitatis effectricẽ tractat, in corrigendis corporum uitijs, eſ-
ſe ædificatori aſſimilis. Quum aũt ad oĩa hæc ſit apprime neceſſarium illius corporis naturã præ-
nouiſſe, cuius uitijs ars mederi ſtudet: ideo nos iãipſũ in q̃ſtionẽ uocauimus. Sed ubi inuenerimus
ꝙ actiones, & conſtitutiones, q̃ ex natura ipſis attribuuntur particulis, ſint illæ, q bus ſingulæ ma
le afficiuntur, omnis debẽrõ tã cuſtodiæ q̃ curationis: quæremus deinde, quomodo cõpleatur id
quod ſm naturam eſt. Sed mox reperto, ꝙ inſtrũariũ q̃dẽ partiũ ſubſtantia ex ſimpliciũ, q̃ in illis
ſunt: ſimplicium uero, ex quatuor elementorum cõpoſitione cõſtat: de utroruniq; morbis diſqui
ſitionẽ inſtituimus, ut iã oĩo noſtra ſalubrium corporũ, atq; ẽt morboſorũ notitiã ſere pepererit,
B non tñ eã uniuerſã: ſed magis aliquã illius ſpẽm, & ueluti exẽplũ quoddã. Totã uero tã ſalubrium
q̃ morboſorũ corporũ ſcientiæ ſubſtantiã aſſequemur, quũ ipſas ſpecies ad materias adaptaueri
mus. Nã neq; medico ſatis eſt noſſe unãquãq; particulã gigni ex calido, frigido, humido, & ſicco
ſimul temperatis: niſi etiam ſpeciatim, qđ nã ſit oſſium temperamentum, quale carnis, aut nerui,
aut venæ, aut arterię, & aliorum quarumcunq; partium ſimplicium fuerit perſcrutatus, & pariter
quoq; quænã ſit partium inſtrũariũ cõpoſitio, utpote manus, cruris, iecinoris, thoracis, pulmonũ
cordis, & cerebri. Vbi pari paſſu haud ſufficiet morborũ gña, dñasq; callere: niſi norit ẽt, qua rõ-
ne ſingulis illa partibus accidãt. Qđ ut fecerimus, nõ ex ſpẽ aliqua, ſed ex ipſa uniuerſa rei ſubſtan
tia, quã ex his utriſq; cõfici monſtrauimus, ſpecie inq̃ & illius ſuſceptrice materia, ſcientiã cõpara
tam habemus. Iam ãt ſupeſt, ut qũo quis morbos curet, quo ẽt ſanitatẽ tueatur, exquiramus. Ve-
rum, quia hæc ſunt à nobis affatim in duobus libris ꝑtractata, curandi nimirũ methodo, & ſalu-
brium libro: ſatis erit earum eatenus ſolum meminiſſe, quatenus poſſint ipſam methodũ aperire.

Quibus præceptis curatrix methodus conſtituatur. CAP. 12.

C ITaq; medendi methodus ex ipſo cũ ſanorũ, tũ ægrorũ corporũ affectu ſuum hẽt principium.
Quum.n.id, qđ excellenter ſanũ eſt, ſiue illud ſimilare, ſiue inſtrũarium ſit, ex oĩ parte moderatũ
exiſtat, ægrum uero immoderatum, ſiquidẽ morbus immoderatio quędam eſt: aduertendũ eſt in
primis, quæ nã ſit illius immoderatio: quippe neceſſarium eſt, aliã inueniri immoderationẽ huic
cõtrariã, q̃ in ſimilariũ, ſimpliciumq; corporum habitu qualitas eſt in inſtrũariorũ uero, ſi morboſa
quidẽ immoderatio circa magnitudinẽ conſtiterit, erit altera huic: contraria magnitudo: ſi uero i
figura, figura iſti contraria, & eodem mõ numerus ſe habebit, & ſitus. Vnde reditus ex immodera
tione ad tẽperiẽ in oĩbus erit ab immoderatione contraria: ut tandem ſit neceſſe id, qđ ꝑter natu
rã affectum eſt, dum ad naturalem ſtatũ redit, illam eandem quaſi viã incedere, quam prius conſe
cerat, ꝑterq̃ ꝙ ordine contrario. Sed ſi cõtrario ordine, ꝑ cõtraria igĩ ꝑñti affectui erit illi reditus.
Et proinde is erit oĩum curandorũ morborũ cõiſſimus, gñaliſſimuſq; ſcopus, contrarium inquã:
quẽadmodũ, & ab Hippocrate ſuo loco traditũ eſt, "Cõtraria cõtrarijs remedio eſſe: & particula- lib. de Flatib. non longe à principio.
rib. particularia cõtraria. Calido.n.morbo frigidũ, & frigido calidũ, ita ẽt ſicco qđ humectat, hu
mido qđ exiccat. Et in ſimilarib. quidem res ſe habet hoc: mõ: in inſtrũarijs ãt, oportet in unoquo-
que ꝑdictorũ quatuor generũ morboꝶ immoderationi eoulq; cõtrariã adhibere, donec ad mo
derationem, naturalemq; ſtatũ fuerit peruentũ ut ſi caro ꝑter q̃ naturæ ratio expoſcat ulceri ac-
creuerit, nõ id qđ carnem gñet, aut alat, ſed qđ detrahat, imminuat, erodat, corrũpatq; admini-
D ſtrare expedit: ſicut ea, q̃ carnem gignant, quotieſcunq; cauũ ulcus parti cuipiã acciderit: utroque
tũ tantiſꝑ vtendũ, ut, quũ primũ fuerit ad moderatũ deuentũ, ſtatĩ deſiſtamus, priuſq̃ i contrariũ
trãſitus fiat. Nã dum ſuꝑ excreſcentẽ carnẽ detrahis, niſi ſimulac mediocritatẽ attigeris, ꝑſtiteris,
partẽ illã cauã reddes: ut ẽt, dũ cauũ reficis, niſi in mediocritate te cõtineas, caro nimis excreſcet.
nẽpe hoc morborum genus, quo partes i maioris, minoriſue exceſſum vertũtur, ꝑ cõtraria, ut di
ximus, emẽdaĩ: in altero vero gñe, in quo naturalis formæ modus excediĩ, quũ id plures pro par-
tiũ rõne hẽat dñas, eatũ vnicuiq; ſuũ erit cõtrariũ ſigillatim inueniendũ: quẽadmodũ ſi pars q̃piã
magis q̃ ꝑbi debeaĩ, curua fuerit, in cõtrariũ impellendo, prẽmendoq; reducẽda erit. Quod ſi in-
tro cõpreſſa ſit, & facta veluti ſima, extrorſum ut naſum ſolemus, reflectenda eſt. Itẽ q̃ lenia facta
ſunt, quũ tñ aſpera eſſe deberent, exaſperanda ſicut aſpera læuiganda. Sed illa, q̃ concauitates, uel
meatus, vel oĩno foramina, aut maiora, q̃ par ſit, aut minora, aut exinanita plus æquo, aut plenio
ra, aut lẽtis, craſſiſq; ſuccis obſtructa habuerint: oĩa hæc pariter ad cõtraria, quoad mediocritatẽ
attigerint, deducere expedit. Quippe ea ẽt, q̃ in ſitu extra naturalẽ ſtatũ exierint, è cõtrario in pri-
ſtinũ, & naturalẽ modũ reuertenĩ: ita ut q̃ in anteriorẽ partẽ ꝓminent, retrorſum, & qđ in poſte-
riorẽ, ad anteriora repellatur: atq; eodẽ mõ in reliquis duabus oppoſitionibus, dextrũ inq̃ & ſi-
niſtrum

niſtrum,ſurſum,& deorſum.Quum aũt,corrupto numero ex natura partibus debito,uniuerſum E
inſtrũm in morbũ illabitur,nouiſſe oportet idipſum, vel exceſſum in quanto importare, vel defe-
ctum,ſicut nuper in magnitudinis permutatione diximus:proinde illius curatio,ut ẽt in illa,aut ꝑ
ablationem fit,aut per additionẽ:tñ eo differunt,ꝙ in hoc morbi genere particula nonnunquam
integra,in illo uero portio quæpiam alicuius particulæ,aut amputanda eſt,aut adijcienda. Cæte-
rum conſiderandum eſt præterea,non modo in hoc,ſed in alijs quoq; oĩbus generibus:nſi habea-
mus facultatẽ ea,q̃ ex indicatione ſe offerunt,perficiendi:ſiquidem forma,morbi curationis dun-
taxat modum indicat:id aũt fieri poſſit nec ne,alioquin non indicat: quum hoc in oĩbus factiuis
artibus non ex rei faciendæ notione depromatur,ſed potius ex potentia uel impotentia cauſæ ef
fectricis,itemq; ex copia,aut indigentia materiæ. Nimirum eædem res a nonnullis pñt, ab alijs
nequeunt confici:atq; ẽt poſſunt nonnunq̃ & nonnunquam nequeunt:etenim eorum oĩum, q̃
corpori proſunt,in cauſa tũ ipſa eſt natura,tum medicus:quædam tñ medicus,quædam ẽt natura
præſtare nequit.Os nimirũ ita perfractũ,ut de ſuo loco partes decedant, membrumq; diſtortum
reddatur,haud poteſt natura corrigere,& conformare,ſicut poteſt medicus: qui itẽ põt luxatum
reponere,qđ pariter naturę negatum eſt.Sed natura ulcus cauum põt carne implere:medicus ue
ro nequaquam,quemadmodum quæ ſemicocta ſunt,aut ẽt cruda concoquere:attñ medici mini F
ſterium naturæ poteſt ex uſu eſſe ad hæc peragenda,ſi quidem illi eſt auxilio,dum adhibitis pur-
gantibus medicamentis,vlcus purũ reddit:& illis,quæ egent concoctione,ea offert,quæ modera
te calefaciant.Verum enimuero & ipſa natura nonnulla à ſe primũ confecta,denuo non ualet re-
ficere,utpote uenam,arteriam,ligamentum,neruum,& alia,quæ in eodem ſunt ordine.

Quæ ratione quædam à natura,quædam à medico reſtituantur. CAP. 13.

ITaq; primũ ad medendi methodum pertinet,reperire(ut à nobis dictum eſt)cõem oĩum ſco-
pum cõtraria cõtrarijs eſſe remedio:mox ſua ad unumquodq; genus aptare contraria: tertio
conſiderare,qñ tum nos,tum natura ſcopo,quẽ indicatio inſinuat,poſſit ſatisfacere: item qñ aut
oĩno,aut aliquo tẽpe,aut ex aliqua parte id fieri nequeat.Nec erit hęc inter minima naturalis cõ-
tẽplationis partes recenſenda:immo opus erit illũ,qui ſibi in illis,q̃ facienda ſunt,qđ queat, qđve
nequeat inuenire,propoſuerat,in ea eſſe ꝓbe exercitatũ.Nos uero ad hanc rẽ explicandã duos di
cauimus libros:alterum de animantis generatione,in quo ut ex ſemine,& menſtruo ſanguine fœ
tus ſuum habeat ortum differimus:alterum de naturalibus facultatibus.Nempe,ſi ſeminis naturã
contẽplatus fueris,ita tñ,ut tuã contemplationẽ methodo demonſtratiuæ ſubijcias,eadẽ tibi uide
buntur,q̃ à nobis monſtrata ſunt.quamplures nimirum partes in fœtu,à formatrice facultate,ſemi G
nis ſubſtã pro materia uſa,effici:qđ ubi conſecutus fueris:non miraberis amplius,ꝙ natura iterum
hæc ipſa non ualeat mox reficere.Quũ uero in libro de facultatibus naturalibus,eorum,q̃ ꝑcrea-
ta ſunt,diſpẽſationem fueris intuitus,inuenias facile,q̃ natura uel per ſe poſſit,uel ẽt ope medici, q̃
ꝑterea neque it,ea maxime parte ubi de facultate cauſarum,q̃ opifices ſunt egimus,ac ẽt de eorũ
ſubſtã,q̃ ab illis eduntur.Ibi.n.quicquid poſſit fieri,quidve non poſſit,inuenies:utpote ſi deprehenda
tur cartilago,poſſitne rurſus in locum illius alia refici cartilago,uel potius quippiã aliud illi ferè cõ
ſimile:nec nõ & os an eã habeat facultatẽ,ut poſt primũ ortũ iterũ,quũ deperditur,reſtituatur,an uero
aliqđ aliud reſtituendũ ſit,qđ ſit illi aſſimile.Itẽ ſi pars neruoſa tranſuerſi ſepti põt iterũ coaleſce
re,aut cor ipm,aut iecur,aut alia q̃libet pars:neq;.n.mihi ad oĩa cõnumeranda tpˢ ſuppetit: quũ
nec uniuerſa medicina in hoc vnico libro ſit diſponenda,nec idipſum inter initia nr̃i ſermonis in
ſtituerimus:ſed methodos explicare,monſtrareq; ex quibus,& quot principijs,& q̃bus uiis ſit cõ
ſtõ artis ꝑagendæ.Itaq; hic ſi fine̊ huic ſermoni faciã,ſi tñ illũ in caput unũ redactũ,parti iã conſtitu
tæ addidero.Perinde.n.ut in illa,reperta ſemel ſalubriũ morboſorũq; corporũ ſpẽ,mox celebrem
particulatim in oĩbus materijs illã eẽ ſpectandã:ita quoq; hoc loco ſcopis à methodo medendi re
pertis,eos in particulares materias ĩducere exhortamur,vt deinde cõprehẽdãtur,q̃ aut oĩno, aut H
ex parte aliqua,aut aliquo ẽt tẽpe ſcđm eã fieri poſſint,quæq; ſecus.Verũ hic ẽt iſta ſunt cum alijs
artibus cõparanda.Quia ſi quis domũ ex coctis extructã lateribus,mox ex parte aliqua labefacta
tam,velit ea parte,male affectis laterib.remotis,alijsq; integris in illorũ locũ reſtitutis,illã reſarci-
ri,ſtatim ad opificem pertinebit,lateres illis ſimiles,qui uitiũ cõtraxerant,primũ cõficere:ꝙ ſi do-
mino materia non ſuppetat,q̃ huic ſit negocio idonea,ille inſtaurationẽ fore impoſſibilẽ aſſeue-
rabit.Pari ẽt paſſu res in hac propoſita diſceptatione ſe hẽt ex inopia materiæ,qua [illegible] eorum na
tura amplius reficere va[illegible]t,quæ a primordiis generationis animantis ex ſemine con[illegible] ſunt.

De auxiliorum materia diligenda. CAP. 24.

SEd,qm ab[illegible] de iã de his actũ eſt,reliquũ eſt,vt ea huic ſermoni addamus,[illegible]uæ dũ remedia inueni
[illegible]mus,à nobis dicta ſunt.Nẽpe nos generales quaſdẽ quaſi eorũ formas expoſuimus:
oport[illegible] efrigerare,alia calfacere, humectare nõ[illegible]ulla, quædam uero exic[illegible]re: hi
.n.ſunt ſcop[illegible] ad partes ſimilares [illegible] in uitiata [illegible]tudine,auferre,aut reficere,in
numero,[illegible] eximere,aut gignere [illegible] in figura,ad natura[illegible] &
[illegible] repleta vacuare,uacua replete,obſtructiones aperire,[illegible]pta contrahere,conniuentia,ac de-
ſata

A ſara in cōtrariū conuertere:hæc q̄dē rareſaciēdo,illa uero aperiēdo.Ita ſanè in morbis cōpoſitiō-
nis,ſcopus erit in id,qđ eſt ex natura reducere,quēadmodum quum diſſolutum eſt continuum,
diductas partes iungere,& conglutinare,Nimirum non eſt exigua huius artis portio, remediorū
his oībus conuenientium materias reperire,exēpli gratia,ſi articuli de ſua dimouentur ſede. Por-
rò,quū non mō in anteriora,vel poſteriora,in dextra,aut ſiniſtra prolabi contingat,uerum & in
ſuperiorem locum præ muſculorum contentione reuellantur:duplex motio ei erit ex uſu,qui il-
los repoſiturus eſt,prima quidē deorsū,altera vero in priſtinā ſedem,& proinde id fieri ſine tenſio
ne in contrariā partē,nūquā poterit.Iāq; cuilibet equidē pōt apertū eſſe, q̄ uſui ueniāt ad eā in op
poſitā partē tenſionē,tū validę apprehēſiones tū ēt diſtentiones.Vn̄ factum eſt,ut, quū nōnunquā
illa manibus noſtris cōplere nequeamus,uaria ad hoc munus peragendum fuerint inſtrā excogita
ta,q̄ pleraq; reponendis luxatis mēbris deſeruiunt. Non ſecus aūt hæc inſtrā ad materiam reme-
diorum pertinent,ac reliqua congrua auxilia,utpote medicamenta,cibi,potus,& q̄cunq; tandem
corpori adminiſtrata uim hn̄t affectus p̄narratos ad naturalem ſtatum reuocandi. Quare ſpecta-
bit ad medicū,in his quoq; iſtorū auxiliorum materijs uerſari,p̄dictosq; ſcopos illi ex uſu accom-
modare:ne deīde in eū illabaē errorē,in quē ij,q purāt frigidā aquā in oīb. q̄ refrigeratione egēt,
B conuenire,& calidā in his,q̄ calfactione:ignari ex accidente fieri ſæpe, ut frigida calfaciant,calida
uero refrigerent.Sed in libris de medicamentis plurima de oīum iſtorū methodo dicta ſunt: adde
mus tn̄ & hoc ſermoni huic,uniuerſum hoc materiæ remediorum genus,in offerendis,efficiendis
euacuandis,& his prætera,q̄ extrinſecus incidunt,conſiſtere.Quæ omnia ubi artis conſtitutor fue
rit perſecutus,inſuperq; uniuerſæ materiæ ſcientiam particulatim conſecutus, non ita tamen ut
ſola ſit facultate contētus,immo & uſum adhibuerit:iam cauſa omnes ſalubres ut nihil illi præte-
rea ad medendi artem conſtituendam deſit,abſoluiſſe putandus eſt,his oībus in duo capita reda-
ctis,corporum nempe cognitionē, quibus remedia ſunt offerenda,atq; ipſam remediorū naturā.

De arte con[illegible]enda,qua diſpoſitiones præter naturam dignoſcit,doloris lateris exemplo. CAP. 15.

VE[illegible]m enimvero hoc quoq; illi,qui ſe in hac arte uoluerit exercere,mox ſuperertt,ut ſi-
bi aliquam affectuū oīum dignoſcendorum facultatem comparet,in primis vero eorū
qui partes in corporis profundo ſitas occupant:quippe quum hac ēt parte non cuiuſcū
que ſit morboſum particulæ cuiuſuis tum inſtrāriæ,tum ſimplicis,ſi in alto ſedem habeat, affectū
C excogitare:ſed hic oportet aliquam methodū ad partē affectā unà cum ipſo affectu inueſtigandā
adhibere,de qua pluribus alias tractauimus.At erit nunc ēt neceſſarium,ſicuti aliorum methodo
rum capita quædam hoc libro complexi ſumus:ita de his aliquem hr̄e ſermonē. Primum ex quo
gn̄e earum rerum quæ præter naturam ſunt,nos ſeparare habeamus in horū notitiā uenire poſ-
ſe.Nam tria ſunt genera rerum præter naturam,primum affectiones,quæ actionibus officiant:al
terū cauſæ harum:tertium ſymptomata.Sed cauſæ,hoc in primis noīe appellantur,quum agunt,
quamuis ita nonnunq̄ dicantur,etſi nō agant,ꝙ uim habeant agendi,exempli gratia,inter mor-
borum cauſas cruditas cenſetur,quum nullū adhuc morborū inuexit.Cruditatem appello nō mo
do errorem concoctionis,q̄ in ventriculo fit:verum & in iecinore,in uenis,& tandem in uniuer-
ſa corporis mole.Symptomatum uero genus in tres diſpertitum eſt differētias,in actionem offen
ſam,in ea quę corpori accidunt,& excrementorum immoderationem . Cæterum ipſa corporis
affectio,quam uel morbum quis appellet,uel affectum nihil intererit,eſt horum oīum cā:q men-
to quoq; ex ſymptomatibus agnoſcitur,quippe quum,eorum reſpectu rōnem cauſæ teneat.Por
rò ex his nonnulla affectiones ipſas neceſſario concomitantur:alia non ex neceſſitate,ſed aut ſæ-
pius,aut raro,aut æqualiter.Sicuti rurſus inter ſymptomata q̄dam neceſſario affectionum drīas
conſequuntur,q̄dā ſæpe,alia āt raro,aliqua uero in ancipiti ſunt.Ea itaq; ſymptomata,q̄ morbos
ex neceſſitate ſequuntur,ꝙ affectuū cognitionem afferant,græce pathognomonica dicunt,& ea
ipſa pro certis morborum notis hn̄da ſunt.Quæ uero non neceſſario:uel morbi drīam , uel illius
morem,uel magnitudinem inſinuāt.Et quidem uno eodemq; exemplo utrorumq; horum uim
aperiā,ut hinc exorſus,eadem in oībus alijs methodo te exercere poſſis.Ponamus igitur mem-
branā coſtas uelātem inflammatione teneri,porrò is affectus phlegmone erit,quæ hæc ſecū ha-
beat ſymptomata neceſſe eſt,tumorem p̄ter naturam,ruborem,dolorem:quorū duo hic ſenſum
effugiunt,ut tm̄modo reliquus ſit dolor,qui coſtis incumbens ueluti pungens eſt.Dolet igitur ho
mo,ꝓpterea q̄ a phlegmone eſt affectio illa:at doloris ſpecies eſt pungenti ſimilis:qm̄ ſubſtā affectę
partis eſt membranea.Coſtis p̄terea eſt affixus,id.n.qđ affectum eſt,coſtis adhæret . Sed & ob id
late ꝓmeat,ꝙ ea ipſa membrana late diffunditur;febrim quoq; tum ex ipſo affectu,tum ex ſitu af
fectę partis ſequi neceſſariū eſt:quorum ſi uel alterum deſit,iā nō ex neceſſitate febris aderit . Nā,
ſi digitus inflāmatione laborauerit,nō cōtinuo febris adorietur,quum procul a corde ſedem ha-
beat:nec ſi ea quidem membrana,quæ coſtas cōtegit,tumore iñ duro,œdemateve.Spirādi præte
rea difficultas in his eſt,q̄ affecto loco ex neceſſitate p̄ſto ſunt:q̄ppe quū ſit pars reſpiratorij cuiuſ
dā inſtri.Attamen huiuſce difficultatis ſpecies ab ipſo affectu potius,q̄ ab ipſa parte,cauſam habet
dolor enim dilatari reſpirādi inſtrumenta nō ſinit:utpote quia reſpirationis operam,eius uſu nō-

dũ expleto diſſoluãt,ut mox,neceſſe ſit alterã celerius illi ſuccedere actionẽ, tãta non interpoſita E
qete quãta dũ naturaliter ſe haberet:indeq; ſpiritus frequẽs reddit,& paruus. Nec id mõ huiuſce inflãmatio mẽbranę neceſſario ſecũ affert:uerũ pulſuũ quoq; alterationẽ, eũ cã, q̃ à febre ſeiũgi nõ poteſt,tũ uero illã,q̃ eſt ex forma affectę partis. Arterię ſiquidẽ maiorẽ,celerioreq;& frequẽtiorẽ ea ratione,ꝙ febris adſit,pulſũ edũt:duritiẽ uero,ac cõtẽtionẽ iũctã habẽt,q̃a pars ea,q̃ phlegmone tenetur,neruoſa eſt.Igit̃ tũ hoc ſymptoma mẽbranã ſubcingẽtẽ inflãmatã, tum & unũ pręterea aliud neceſſario concomitatur,decubitus nimirum,qui uel in affecto , uel in oppoſito loco leuior eſt uel in utroq; par.Quum .n. duplex ſit ea membrana,quæ coſtas uelat,ſi ea pars,quæ exterius oſſibus hæret,ualide laboret, facilius in latere decumbunt oppoſito : nam,ſi in morboſum decumbunt,compreſſio moleſtiam affert:At ſi interior(quod ẽt euenit frequentius) uehemẽtius dolent,ſi in oppoſitum latus reclinẽt,quippe quum penſilis redd.r inflammata particula:in morboſum uerò minus , quum nec ab oſſibus prematur , nec ẽt quaſi ſuſpenſa pendeat , ſed potius ſit ab utroq; incommodo immunis.Quod ſi utrinq; ea membrana afficiatur,par in utroq; latere decubitus eſt.Sed,ꝙ dolor nõ nullis ad clauiculam perueniat,alijs autẽ ad præcordia.partim ex affecta parte ſuam habet cauſam , partim etiam hoc inflãmationis ſymptoma,dolorem inquam diffundi:ea quippe membrana & ad iugulũ uſq; aſcẽdit,& pręterea uniuerſum occupat ſeptũ trãſuerſum:unde ſi inflammatio in ſupremis illius partibus excitetur,deorſum cõuelli clauicula vr:ſi in infernis,dolor præcordia pertingit.Et proinde exigua erit inflammatio ſecd̃m partes coſtarũ F
medias, ſi in neutram deueniat partem: aliquin.n.quum maior fuerit,neceſſe erit in partem utrãque cõcedere.Quod uero tenuis quid,& purulenti ex inflammata particula reſudet,& effundatur: tum ex ipſo morbo prodit,tum ex ipſa parte:ſicuti oĩbus ſecundũ os inflãmatione laborantibus accidit,atque ẽt ſcd̃m oculos.Subortitur.n. inflãmatio ex humorum influxu,& partes hę non perinde ac cutis denſę,cõpactæq; ſunt, ſed raræ potius . Vnde , quum multus tenuiſque fuerit is humor, qui in partem inflammatam irruit,rarior uero particula,plurimum eſt,quod e[...]:è contrario uero, quum exigua,& craſſa fuerit fluxio,corpuſq; præterea denſum,minimum [...]:at minimum id tuſſim quidem incitabit,ut tñ nihil inde expuatur:quemadmodum , ſi copioſum fuerit, tuſſiunt plurimum,nec parum etiã expuũt.Porro ut eſt ab hoc affectu tuſſis inſeparabilis:ita ſcreatus à tuſſi illum plurimum cõſequitur.non tñ ſic,ut ẽt ſeiungi non poſſit.Quod ſputo reiicitur,neceſſe eſt aliquo ſemper eſſe infectum colore:attamen nõ ſemper eodẽ,quippe quum nec exterminũ inflãmata parte concluſum ſemper eiuſdẽ ſit naturæ. Etenim quũ ſanguinolentũ, fuerit,aut,bilioſum,cuiuſmodi ſem ꝑ fere ea fluxio eſt , quæ pleuriticis phlegmones fomẽtum præſtat,à ſucco G
detento in inflãmata particula,ſputum colore inficitur:rubeo quidem,ſi ſanguineum id fuerit quod in membranam influit:flauo aũt,ſi bilioſuum. Cæterum,ſi pituitoſus primum ſit is ſuccus q & concluſus demum putreſcat,atq; ſit deinde in cauſa fluxionis phlegmonẽ gignentis:tũc ſpumoſa excreant.Sed qñq; uel niger erit ſcreatus,quum bilioſa,inquã, ſanguinolenta ve fluxio aſſatur. Quare oĩa hæc eum partis affectæ,& ipſius affectus dignotione,ẽt fluxionis indicãt differentiam.

De reliquis capitibus,quibus morbos,& affectas partes dignoſcimus CAP. 16.

EXhis ergo,quę dicta ſunt,perq̃ manifeſtum eſt neceſſarium fore ad affectus,lociq; affecti inuentionem,tum uniuſcuiuſq; affectæ partis ſubſtãm , tum eiuſdẽ etiam cum alijs uicinis nonnulle cõionem.Nec minus præterea cõſtare arbitror,ſi etiam nuñquã de hoc mentionem habuiſſem:nihil referre ſi poſitum dicamus,aut compoſitionem,aut cum uicinis ſocietatẽ. Ad hæc quoque ex illis quę diximus liquere p teſt,eſſe neceſſe omnem cuiuſcunq; particulæ actionem functionemq; callere,& inſuper morborum,ac ſymptomatum genituras,proindeq; & morborum effectrices cauſas.Nimirum uidenſ hæc omnia ad notitiam affectarum partium unà cum ipſis illarum partium affectibus,ac etiam ad morborum illarum differentias pernoſcẽdas,ſumme eſſe neceſſaria.Atqui & magnitudo,& mores morbi cuiuſcunq; his iiſdem comprehenduntur : magni- H
tudo quippe ex affectionis quæ in illis eſt,& ſymptomatum præterea illam conſequentium magnitudine:mos à morbi differentia,ſymptomatibusq; inſequentibus. Vt ſtatim in exemplo propoſito,ꝑnicioſiſſimus ſuccus eſt atra bilis,quum alijs præualuerit,ut pote quæ prę cæteris,& corrodat,& maligna admodum ſit,concoctuq; difficillima,& ad purgationem ineptiſſima,atq; etiã plurimum indiget calorem,a quo ſit per aſſationem genita . Omnium mitiſſimus ſanguis , qui & dulciſſimus ſit,& ad concoctionẽ facilis:medium in ſimplicitate,& malignitate reliqui duo locũ obtinent.Ex ſymptomatibus,ut nihil omnino expuere pernitioſum eſt, partim quòd ſignificet fluxionem in phlegmone quaſi deuinctam teneri, partim uero q̃a ea uniuerſa interius contenta corrumpetur:ita ſcreatus facilis,& ꝓcul à labore,ſaluberrimus eſt,& longe etiam magis ſi concocta expuantur.Alioquin & pulſuum ſymptomata morborum mores oſtendunt,& præterea quęcunq; alia ex cõſenſu ſolẽt cõſeq̃ ſicut deliria,ſomni immoderati,faſtidia,loria,& alui deiectiones hoc aut alio mõ factę.Erit igitur his oĩbus,quæ recenſuimus exercitatio adhibenda,ſi eã ſ cultatem aſſeq̃ uoluerimus,qua facile poſſimus affectas partes,morboſq; ac eorũ mores, magnitudinẽ,& drĩas cõprehendere.Ab illis eiſdem ãt locis erit & ratio ꝑſagiendi euentus morbi petenda,

& inſuper

A & inſuper cõmodi uſus remediorũ. Præſagia etenĩ, & medicũ ab omni mortis culpa immunem
reddunt, & ægros ad obtẽperãdũ faciles, occaſionẽq; remediorũ præmõſtrãt. At uero quod ap
tus remediorũ vſus id ſit, quod in arte pręcipuũ eſt, & ꝑ ꝑ quod is ſermo vel vniuerſus inſtitutus
ſit: omnibus iam ſatis conſtat. Et nos nõ multo poſt docebimus, quo ſit ex his, quæ nuper recen
ſuimus, cõparandus modo: nunc enim his, quæ expoſuimus, finẽ imponere conſtitui. Nẽpe exẽ-
plo unico, tũ morborũ ipſorũ, tũ uero earũ ẽt, quæ ab ipſis detinentur, partiũ dignotionẽ explica-
uimus. Sed, ſi & alterũ qd non diſſimile addiderimus, nihilo ſe res deterius fortaſſis eſt habitura.
Excremẽtorũ.n. ſpecies multorũ notitiã affert, quæ tñ & corpus ſecũ cõnexũ habet, è quo illa ex
cerni videmus ita, ut ex his ambobus ſimul coeuntibus una ſtabilis euadat indicatio. Quippe q̃a
ſi mẽbraneũ, uerbi gratia, corpus excernatur, ꝙ q̃dẽ ad id ſpectat, qđ cernitur, inſinuat partem
quãpiã exulcerari, quæ in ſuperficie naturã habeat membranæ, quæ tñ ea ſit, definite diſtinguere
neq̃t. Locus aũt per quẽ fit excretio, potuerit nos ad affectã partem conducere: utpote quia, ſi
per inferiorem aluum deiiciatur, ulcus in inteſtinis indicabit: ſi per ſuperiora uomatur, in uentri-
culo: ſi per tuſſim excreetur, membranas, quæ aſperas uelant arterias abradi monſtrat: ſicuti ſi
mingatur, uel veſicam, vel pudendi meatum. Sed non parũ præterea ad rẽ faciat ea, quæ prima-
rio affectu ab his, quæ per conſenſum laborant, diſtinguere: anteceſſione, inquã, & conſecutio-
ne, magnitudine, & paruitate, inſuperque cauſarum acceſſione, quæ utriq; ſolent officere. Vnde
multi, male ſe habẽte uentriculo, cerebrũ in cõſenſum adducto, in eorũ ſymptomata illapſi ſunt,
B qui atra bile uexantur: aut, ſi cõſentiant oculi, eorũ, qui ſuffuſione. In his tamen, ſi diligenter quis
obſeruauerit, has affectiones tum cruditates, tum vero excremẽta in ore ventriculi collecta con-
ſequi inueniet: & proinde eas, ex his, quæ uẽtriculum lędunt excreſcere: ex illis uero, quæ illi cõ
ducunt ſedari. Cæterum non eſt in præſenti à nobis inſtitutum uniuerſam affectarum partium
rationem exactè explicare, quemadmodum nec cuiuſpiam partis alterius huiuſce artis, ſed ſolũ
inueniendi methodum inſinuare, & quam cum fine iſtius artis cõnexionem habeat. Etenim erit
deinde neceſſe, ut quiſque perlectis noſtris commentarijs, in eis ſententijs, quas in illis omnibus
complexi ſumus, multifariam ſe exerceat. Itaq; ad prædictas methodos iam accedam, addito tñ
eo, quod præſenti negotio neceſſariũ eſt. Arbitrere hoc etiam loco formam rei reperiri, q̃ dein-
de ut materijs accõmodaueris, totã habebis ſubſtantiã. Porrò, quũ particulatim oĩa fuero perſe-
cutus, ſicuti nunc paucis quibuſdam exemplis actum eſt: erit tibi, & hæc pars integre conſtituta.

De eligendis remedijs, ipſorumq́ uſu, ex ſubſtantia, formatione, & ſitu partium laborantium. CAP. 17.

Reliquum autem eſt, ut monſtremus, q̃ ſit neceſſarium ad commodum remediorũ uſum,
partis, quam curaturi ſumus, ſubſtãtiam exacte cognoſcere, figuramq; & poſitum. Subſtã-
C tia.n. affectus primos, qui in intemperie conſiſtunt quantum à naturali ſtatu aberrarint, oſtẽdit:
quantumq; calefacere, refrigerareue, humectare, aut exiccare oporteat. Figura uero morbos, q̃
ad ipſam ſpectant, de quibus ſermo in ſuperioribus habitus eſt, ſimulq; & eorũ indicat magni-
tudinem, quippe quum eo maiores cenſendi ſint, quo à naturali modo magis receſſerint: & in-
ſuper ex ea cõprehenditur, quouſq; ſit opus ad ea, q̃ ex natura ſunt, per contraria reducere. Sed
hæc ex ꝓportione morbis in intẽperie reſpõdẽt: obſtructiones aũt, & inculcationes ad hoc ge-
nus pertinent: qđ uero ꝓcipue, ac peculiariter indicat, eſt euacuationis modus, ꝗ fit per oſcula,
& figuras, quas mẽbrum id aſſecutũ eſt, qđ nobis curãdũ offerãr: aliquam tamẽ habet hac parte
cõmunionem cum illis indicationibus, quæ à poſitu prodeunt: de quibus iam agemus. Vt autem
ſuperuacuaneũ uidetur ea nunc explicare, quæ in iſtis eandẽ uidentur ad cognoſcendum, uel ma
gnitudinẽ, vel quãtitatem uſus auxiliorum proportionẽ ſeruare: ita illa, q̃ eximia, peculiariaque
ſunt, exponenda ſunt, poſteaq̃ ea ad curationes indicationibus, quę à forma prodeunt, miſta
magno ſunt uſui. Sed hac etiam parte paucis quibuſdam ex ẽplis, ut tantũmodo methodum mõ
D ſtremus, ſermonem expediemus. Obſtructio ſanè affectus quidã eſt partium inſtrumentariarum
qui in primis iecori ob eius tum ſtructurã, tum uero actionẽ ſolet eſſe moleſtus. Nam uenę, quę
à portis deriuantur per uniuerſam huius uiſceris partẽ cauam diſpertitę: tandem illis, q̃ in gib-
ba ſunt, per quędam oſcula ſenſum effugientia committuntur. Vniuerſum vero alimẽtum ex uẽ
triculo in hũc unum locum, qui ob id ipſum, quod nuper diximus, portę appellatus eſt, refertur.
Quemadmodum.n. in urbes nihil niſi per portas inuehi poteſt: ita nihil poteſt in iecur deferri,
niſi prius in hunc feratur locum: vnde ui totam iecoris partem cauam ſubinde diſtribuitur, inde
uero per eos, quos diximus, terminos in gibbã. Quare nil mirum deinde fuerit, ſi uiſcus hoc, &
ob uiarũ anguſtiam, & ob copiam pertranſeuntis ſubſtantię, aſſidue obſtructionibus arripiatur.
Ei igitur curatio erit adhibenda, priuſquam eę nimis excreſcant, febriſq; accendatur, tũ cibis, tũ
medicamentis attenuãtibus adminiſtratis: quia, quum multę factæ fuerint, non modo hęc non
ſatis erunt: uerum & uacuatione erit opus: q̃ deinde quo loco facienda ſit, mẽbri figura, & eiuſdẽ
ſitus indicabit. Vnde ab his promoti, ſi quid in iecoris cauo cõprehenſum ſit, per inteſtina detra-
himus: ſi in gibbo, urinam cietibus uacuamus. Eodẽ etiam modo à mẽbri figura, ſituq; docti, ea

quæ in pulmone,& pectore collecta uacuatione egent,per tuſſes purgamus:ad nares autem de E
ducimus,quæ in cerebro.Sed non minus a membri figura,& ſitu deſumpta eſt ratio ſanãdi par-
tes a phlegmone detentas:ſiquidẽ horũ quoq; primus ſcopus eſt euacuatio ſucci,qui in inflãma
tum locũ decubuerit.At,quo illum mõ euacuare expediat,ipſa illarũ partium,q̃ detinentur,na-
tura indicat:& hinc adducti,fluxiones,q̃ in coxã decubuere,ſectis uenis in poplite,aut talo eua-
cuabimus,& eas pariter,q̃ in utero cõprehenſæ ſunt:quæ in thorace,aut pulmone, ꝑ venam cu-
biti interiorem:ſicut eas,quę in capite,& collo,per humeralem. Ea quippe euacuatio facillime,
& optime fit,quę per uenas vicinas,& affines parti affectæ fiat.Porrò & ſuã ex morbo hẽt indi-
cationem,in halitũ diſflandũ eſſe,quod in inflammatum locũ defluit:ſitus tñ ipſius affectę partis
varium deinde inſinnat particularium auxiliorũ vſum.Etenim quæcunq; in ſumma cute ortum
hñt,tale expoſcunt diſflatorium medicamentum,quale ipſa indicat inflammationis ſpẽs.Sed,q̃
in profundo,eo egent acrioribus medicamentis,quo magis ab exterioribus receſſere,ut qñq; cu
curbitulis utendũ ſit,ſi ſedẽ plurimũ profundã habeant,qđ tñ inflammationibus in ſumma cute
q̃ maxime aduerſariũ eſt.Nec minus ẽt ſitus loci id exquirentis aĩaduertendus eſt,qñ adſtringẽ-
te medicamento fuerit opus.Quia,ſi medicamentum adſtringens ipſum põt eo ꝑuenire:nil ue-
tat,quin id adminiſtremus:ſin minus,cauendum tunc,ne humorẽ in locum affectum ex uicinis F
impellamus.Quare vel aliquid immiſcendũ eſt aſtringenti medicinæ,qđ eò vim illius perducat,
vel ab illius vſu erit abſtinendũ:& proinde non parũ quoſdã offeciſſe noui,qui ſanguinẽ è pul-
mone excreantibus uniuerſo in orbẽ thoraci aſtringentia medicamenta abhibuere:p̃ter id.n.ꝙ
vis aſtringentis medicinę nequit pulmonẽ attingere:ſanguinẽ inſuper,qui in thorace eſt, ad hoc
ipſum viſcus propellunt.Nẽpe iſta,quæ hactenus dicta ſunt,quantum ad præſens quidẽ negotiũ
pertinet,ſatis eſſe exiſtimo:quare,ut hoc unũ illis addidero,hanc,inquã,methodum formam tñ
huius negotij continere,ad alia tranſibo.Sciam etenim,& diſquiſitionem,quę ſigillatim de una-
quaq; parte habenda eſt,& eſt ueluti vniuerſa huiuſce rei ſubſtantia,in alijs libris tranſegimus.

De prænoſcendi,ac diuinandi arte. *CAP. 18.*

MOx itaq; de p̃ſagio ſermonẽ inſtituemus,utpote qđ nõ mõ ad alia quædã,verum & ad cu-
rationẽ,q̃ maxime uideat̃ utile.Nimirũ q̃ſquis p̃ſagiendi artẽ primũ cõſtituere propoſue-
rit:is neceſſe hẽt antea examinaſſe,an ſicuti cuilibet rei aĩatæ propriũ uitę ſpaciũ ex natura cõſti
tutũ eſt:ita morbis ẽt oĩb.ut nullo deinde pacto,ſi ſit alicui illorũ a natura tp̃s duorum menſium
p̃ſcriptum,poſſit is quatuor diebus abſolui:an uero & in longũ protrahi, & celerrime finiri poſ-
ſit.Verum,quia iã plures ex medicis,eorũ,q̃ euentura ſunt p̃ſagitores euaſere,ab ipſis ẽt vulgari- G
bus nõ amplius in q̃õnẽ vertiĩ,poſſint ne uentura p̃noſci,an ſecus.Sed potius perinde,ac ſi hoc
iã ſit conſtitutũ,a medico ſciſcitantur,quo tp̃is ſpatio morb.ſoluẽdus ſit. At fortaſſe res nr̃a non
eſt deterius habitura,ſi ſupponamus,nos nunc primũ p̃ſagitricẽ artẽ conſtituere: nam & alia oĩa
hoc ꝑtractauimus mõ.Profectò hoc vnũ ſi q̃piã p̃ſagitio futura ſit,in primis neceſſariũ eſt eſſe nõ
nulla,quæ certo ſint futuro tp̃e ventura.Sed deinde q̃rẽdum eſt,q̃nã ea ſint,& quot,quia nõ oĩa
quæ ægrotãti ſunt euentura,neceſſariã hñt gñationẽ.Tumultus.n.noctu excitatus,latratus canũ
moleſta nuntia,ſæpe inſomnes reddunt ægrotantes,tñ nullum horum aut neceſſario fit,aut cer-
to p̃ſagiri põt.Nunquid igr̃ ea ſaltẽ,q̃ ex ipſa illꝰ morbi rõne proficiſcuntur,hñt,vt & neceſſario
fiant,& certo p̃noſci poſſint?vel nec ea quidẽ oĩa,quum repente poſſit ſuperfluus quiſpiã ſuccꝰ
in corpore,interius in partẽ aliquã vitæ neceſſariã defluere,poſſit ẽt contra ab aliqua principe par
te,ad ignobiliorẽ impelli,& ſubinde erit neceſſe,vt is,q in principẽ partẽ fertur,extremum peri
culum,qui vero ab ea repellitur,repẽtinã,inopinatãq; ægrotanti ſalutẽ p̃ſtet?Vnde in huiuſce ſtati-
bus hoc tm̃ p̃noſſe datur,ꝙ dubij,fallaceſq; ſint,quo tñ tẽpore aturi ſint,exquiſite definiri nequit. Ve
runtñ,quum excrementa in locum aliquẽ decubuerint,nec defluant amplius,ſed potius ibi deti-
neantur,aliquis in his dabitur nobis p̃ſagiendi locus,quum probe nouerimus plures eſſe faculta- H
tes,quibus natura aĩal gubernat,atq; ẽt q̃nã ipſarum ſit dñia,p̃tereaq; ꝙ excremẽta oĩa,quæ i vni
uerſo aĩante cum ſãguine deferuntur,niſi immoderata nimis copia cõſtẽt,definitum & ipſa ſigil
latĩ tp̃s hñt,quo concoquantur.Vnde,ſi cuiuſcunq; humoris naturã exquiſiuerimꝰ, iã artificiali
quadã cõiectura cõcoctionis rõnẽ cõprehendemus,ſi tñ cætera oĩa circa ægrotãtẽ recte tracten
tur.Qm̃ quicquid in his erroris cõmiſſum fuerit,erit deinde in cã,vt vel ſerius morb.ſoluatur,uel
mors celerius aduẽtet.Et huiuſce rei memoria in hoc uniuerſo ſermone p̃ oĩb.alijs ſeruãda eſt,ꝙ
ſolę nimirum p̃ſagitiones euenturæ ſunt,ubi & qui curat medicus fuerit p̃ſtantiſſimꝰ, & qui recte
curet,ægerq; in nullo delinquat.Alioqui.n.ridiculus eſſet,qui arbitraretur,tale eſſe medicorum
p̃ſagium,quale profitentur vates,hi.n.hoĩem(ita dicã)nono die liberandum autumant, nec adij-
ciunt,ſi oĩa recte agantur,immo & idipſum ſe p̃ſagire pollicẽtur,nimirum futurumne ſit, ut oĩa
recte,an perperã circa ægrotãtes peragãtur.At medicꝰ nõ eo p̃dicit mõ,q̃ futura ſint,ſed nouit ip
ſe,ꝙ ſi oĩa,ut par eſt,expediãtur,morbum ſeptimo,uerbi gratia,die ſolutum iri,ꝙ ſi error quiſpiã
accedat,& is exiguus,excidet id ex ſeptimo in nonum,ſi uero maior,in undecimum,ſi adhuc ma
ior,in quartumdecimum,& poterit ẽt ita maior fieri,ut pro certa ſalute periculum mox afferat.

A Medicus quippe his duobus, morbo inquam, & naturæ quaſi colluctantibus animum, ſemper in
tendit: atq; dum diſcernit, quod nam horum robuſtius ſit, primum quidem ſuũ de ſalute hominis
aut interitu præſagium depromit: deinde uero, quo alterum altero fortius eſſe nouit, eo & illius
præfinitum tempus agnoſcit. Nec mirari quiſquã dẽt, ſi quis robur utriuſq; recte perpendens, vi
cturum tandẽ deprehendat: quum uideamus quamplures gymnaſtas ex primis ſtatim motioni-
bus, quibus contra ſe inuicem luctantes feruntur, uicturũ prænũtiare, & ſæpe ante partam uicto-
riã, quodq; celerrime aduerſarius ſuccumbet. *hoc autem agunt quum alterũ altero non parum (*hęc omnia, q̃ ſequũtur, uſque ad alterũ aſteriſcũ deſiderantur in græco codice Aldino.)
viderint validiorem: Quare ex alia nulla exercitatione ſalutem, aut interitum prænoſcet, præter
q̃ ex exacta virium, tum morbi, tum naturæ notitia: ex qua etiam vtriuſque præfinitum tẽpus
exquirit. Vt.n. celerrime ſoluendus morbus eſt, quum validiores vires fuerint: ita cito mors aduẽ
tabit, ſi hę imbecilles ſint, morbus uero fortior. Sed magnitudo exceſſus horum tẽpus indicant,
quo hæc futura ſunt. Ab his igitur ſcopis habet medicus, ut futurorũ ſit præſagus. Qua vero exer
citatione ipſe hos pernoſcat ſcopos, in libris noſtris de iudicijs abunde dictũ eſt: tamen in his quo
que in præſentia vniuerſalẽ methodũ, vt in alijs omnibus factitatum eſt, explicabimus. Naturæ
robur ex proprijs illius actionibus comprehẽdes, in primis autem ex pulſu, ſiquidem is eſt vitalis
B facultatis opus: morbi uero magnitudinem, ex ſuis ſymptomatibus. At quatenus alterũ altero p̃-
ualeat, concoctio, cruditasve monſtrat, quas ſubinde ex proprijs agnoſces excrementis: quæ.n.
in ventriculo conficiuntur, deiectiones monſtrant: quæ in vaſis, lotia: quæ in toto corpore, ſudo
res: quo etiã modo reliquę oẽs ſe habent, quę in una quapiã, vel pluribus particulis eduntur: nam
quę in thorace, aut pulmone, ex his, quæ tuſſi reijciuntur: quæ in veſica, aut renibus, ex his, quæ
cum urina deferuntur. Cæterum ea quæ deijciuntur, vires quoque partis cauæ iecoris, & meſen
terij, quomodo ſe habeant, oſtendunt: ita & reiecta per uomitum, ventris ſuperioris, ſtomachiq;:
& quæ per palatum, naresve, aut aures, quo cerebrũ modo ſit affectũ, inſinuant. Quibus omnib.
hoc commune eſt, nunquam morbum ſolui poſſe, niſi prius in excrementis concoctionis ſigna
conſpiciantur. Vnde ſiue aures male habeant, ſiue oculi, ſiue fauces, &, ut ſummatim omnia dicã
concoctiones omnes celerem criſim, ſalutisq; ſecuritatem indicant: cruda vero, inconcoctaque
& ea pręterea, quæ in prauos uertuntur abſceſſus, vel nullã criſim, vel labores, vel prolixum tẽ-
pus, vel mortes, vel recidiuas nuntiant. Hęc vero quantum ad negotium pręſens ſpectat, ſufficiãt:
nam particulatim omnia ſunt pertractata in libris proprijs, nec illis quidẽ exiguis, vtpote, qui uni
uerſa ferè complexi ſint theoremata, in quibus ſunt, qui de pulſibus, quique de iudicijs, decreto-
rijsq; diebus ſunt inſcripti: in his.n. tribus cõmentarijs ea explicant, vnde quiſque in primis pręſa
gire poteſt. Iam igitur mihi uidetur uniuerſam curandi methodum ad finem perueniſſe.

De arte præcauendi morbos, & ualetudinis tuenda. CAP. 19.

VErum quoniam operępręciũ inſuper eſt eos procurare, qui à morbis euaſere, ut uires recu
perent, & pręterea, ut hi, qui in morbos, procliues ſunt, cuſtodianẽ, atq; vt ij, qui pro ſpera,
& inculpata fruuntur ualetudine, cõſeruentur. reliquũ eſt, ut de his quoque tribus huius artis par-
tib. quę ſuperſunt, conſtituendis, ſermonem q̃ breuiſſimũ tñ habeamus. Itaq; quum ſit a nobis di
ctum ſuperius, tria eſſe eorum vniuerſa genera, quę præter naturam ſunt, cauſas, affectus, & ſym-
ptomata: pars, q̃ valetudinẽ tueẽ, eã græci prophylacticen appellant, ſi mõ illa ſit pars artis huius,
circa primum uerſatur genus. Etenim, ſi humorum, vel copia, vel prauitas, ſi obſtructio, ſi uis ali-
qua corrũpẽs in corpore ſuboriaẽ, homini periculũ affert, ne q̃ primũ in morbũ illabaẽ, q̃nq; ue-
ro ne extreme periclitetur. Verũ ſæpe hę cauſæ ſunt cognitu difficiles, quum nullam ferè homini
moleſtiã præſtent; ſtatim.n. morſus canis rabidi nullum peculiare ſignum, antequã propè inſtet
rabies, in corpore reliquũ eſt, adeo ut medico neceſſe ſit has ex ægrotantibus cauſas ſciſcitari, &
D quid cuiq; euenerit: quum tamen humorum copia, aut eorundem prauitas, aut aliquẽ excitet in
corpore tumorẽ, aut qđ piam uiſc' oppilet: põt id ex ſymptomatibus quibuſdã intelligi, quæ me
diũ inter ea, quæ in ſanis reperiũtur, & ea, quæ ægris eueniunt, locum ſeruant: quippe, quũ ea q̃ ſa
nis inſunt, ex natura ſint omnia, & oĩ culpa uacent: q̃ ægris, vt p̃ter naturam ſunt, ita etiam cul-
panda: q̃ vero media ſunt, ad genus quidem eorũ, q̃ morbis eueniunt, attinent: uerũ adeo ſunt ma
gnitudine exigua, & viribus imbecilla, ut nondum *ſolitas vniuſcuiuſq; actiones lædere queant.
Neq;.n. ſi dolor quiſpiam aliquẽ, vel ſecundũ caput, vel ſm aliã q̃piã partem infeſtet, ſtatim tan-
tus eſt, vt hominem lecto decumbere cogat. Neq; ſi grauedo præterea caput, aut præcordia, aut
alias partes vel alia uiſcera detineat, tanta etiam erit, ut à conſuetis functionibus deſiſtere faciat.
Corporis ẽt tumor, aut gracilitas, decoloratio, pigritia in motu, procliuitas in ſomnũ, uigilia, nõ
ſufficiunt, ut ab actionibus, quib. ad vitæ munera peragenda egemus, detrahant, nec cibi appe-
tentia, vel nimis adaucta, aut omnino ablata: nam & hæc ambo ad corpus pertinent non integre
ſanum: ſicut nimia ſiti torqueri, vel eius eſſe nimis expertem. Secundum ſtomachum etiam, vel
ventrem mordeti, aut ſe laſſum ſentire: quippe hęc eſt ferè eorum formula, quæ illis contingunt,
qui procliues ſunt in morbos. Affectiones uero, quę ea pariunt, per contraria (vt iam a nobis di-
ctum eſt) ſunt corrigendę, ſi tamen hęc res ita ſummatim tractanda eſt, ſed ſi particulatim tranſi-

genda: omne exuberans uácuandũ eſt,ut tamen prius diſtinguẽda ſit exuberãdi ratio: quantita- E
te ne,an qualitate,aut etiã utraq; ratione exuberet: & quod deinde põt iterũ ad naturalẽ ſtatum
redire,per contraria alteretur:vt,quod craſſum lentumq; eſt,attenuetur:quod tenue craſſius red
datur;ambo uero pariter cognoſcantur:obſtructiones præterea aperiãtur : quæ toto ſui genere
ſunt præter naturã,quali ſuenena,uiruſq: animaliũ tum alterẽtur, tum euacuẽtur. Alteratio autẽ
per contraria fiat,quæ vel tota ſubſtantia aduerſantur,uel altera,uel utraque qualitate: ſed euacu
atio,per ea,quæ uim attrahendi habeãt. Cæterũ hæc omnia, quibus ſint peragenda remedijs, ab
ipſis affectibus perẽdũ eſt. Quia ſi omnes pariter humores accreuerint, maxima, atq; pręcipua
eorũ euacuatio erit per ſecta uenã: deide uero per frictiones,per exercitationes,per balneas,per
inediã: nec alia ẽt erit euacuãdi ratio,quũ ſolus ſangu s modũ excelſerit: ubi aũt flauæ,uel atræ bi-
lis ſuccus,uel ſeroſus humor,opus quidẽ eſt euacuatione,nõ tamẽ eodẽ modo, etenĩ ſi ea excre-
menta in primis uenis contineantur,purgãda ſunt his,quæ aluũ cieant. Si in alijs,& tenuia,aquo
ſaque fuerint per urinam; ſi biliosiora,per purgatoria. Verũtamẽ poſſunt,& tenuia alui deiectio
ne purgari. Sed quæ totũ corporis habitũ occupauerint,quum tenuia fuerint,aut ſudore,aut me
dicamentis,quæ cuti applicata uim exiccandi habẽt: quum uero biliosa, primũ quidẽ purgatione
egent,mox & euacuatione per cutim. At , quũ pituitoſus humor exuberauerit, ſi ſalſus ſit,pur- F
gandus eſt: ſi acris,experiundũ,an poſſimus,naturæ ad illũ concoquendũ opẽ ferentes, alterare:
& lõge etiã magis,ſi dulcis ſit: erit.n.e concoctu facilior. Porrò ad cõcoctionẽ conducit quies,mo
derata calefactio, cibi parcus uſus, boni tamen ſucci,potus uini parum calfacientis, exiguum ue
ro calorem,& moderata frictio inducere ualet, & uſus præterea moderatus aquarum calidarũ,
inſuperque cibi,ac medicamenta temperate calefacientia. Obſtructiones remouent,quęcunque
uel eſculenta, vel poculenta , uel medicamenta attenuant. Verum, qua deinde ratione ſint ha-
rum materiæ reperiendæ, aut iudicandæ,expoſuimus nos in eo libro,quem de facultatibus ſim-
plicium medicamentorum, & in illo etiam, quem de attenuante uictu inſcripſimus.

De arte, quæ reficit conualeſcentes ex morbis. CAP. 20.

IAm igitur tempus erit, vt ad illos,qui a morbis reficiuntur, tranſeamus: in quibus nulla cauſa
nulluſque affectus præter naturam,ſed ſola eſt gracilitas,ſimulq; & uirũ imbecillitas. Et pro
inde,qui ſe hoc habent modo,in naturalem habitum reducentur, ſi moderatis cibis, & motio-
nibus reficiantur, & corroborentur. Et nos in libris de tuenda ſanitate,materias,quibus hi & alẽ
di, & exercendi ſint, explicauimus , ne tamen aliquid huic videatur deeſſe ſermoni non modo G
partis reſectricis,quæ analeptice dicta eſt, ſed uniuerſi etiam ſalubris negotij methodus hoc quo
que loco repetenda eſt. Primumque cuiuſnam ea ſit generis,num ad id pertineat,quod præſen-
tia tuetur,uel eo tantum à parte curatrice differat, ꝙ in minimis quibuſdã corrigendis verſetur.
Si.n.corpus ſuum diutius ſtatum ſeruaret, nulla eſſet arte opus, quæ illi præeſſet: hoc quippe in
cauſa eſt,cur ſcientia egeat,citius curæ demandatum ſit,quia uitiatur , nec in eodem ſemper ſta-
tu perſiſtit. Nempe ſi ſolum hoc illi eueniret,ut in halitus diſflaretur,& ſubinde inaniretur: cibus
potuſq; defectum illum reficere poſſet: at,quia humorum copia, prauaque præterea gignuntur
excrementa,exercitationibus egemus: earum.n.munus eſt ſuperfluentem quidem ſuccum eua
cuare,excrementa uero concoquere,& expurgare: ſi tamen cauſæ omnes uitentur,quibus uitia
ri poteſt ſanitas: refrigeratio inquam,æſtus,laſſitudo,cruditas,ebrietas, uigilia, mœſtitia, ira, fu-
ror, & alia omnia , quæ in eodem cum his ordine ſunt. Neque.n.ea ſigillatim recẽtenda ſunt,
quum argumentum id, quod à principio eſt à nobis inſtitutum , iam ferè abſolutum ſit. Nam
inſtitueramus omnes partes medicinæ non quidem exacte diſquirere: ſed tantummodo mon-
ſtrare, medicinam non ſecus, ac alias artes, ſuam à finis notione conſtitutionem eſſe ſortitam.

Medicina quo nam in genere ſit artium effectiuarum. CAP. 21. H

QVod tibi eſt à nobis confectum: reliquum eſt, ut uniuerſam medicinæ rationem per capi-
ta reſumamus,illiſque cum cæteris factiuis artibus comparationem. Igitur medicina eſt è
numero artium factiuarum, non tamen ut ædificatoria,uel fabrilis,uel textoria: ſed ut ea potius,
quæ labefactatas ędes inſtaurat,vel dilaceratas ueſtes conſuit. Harum uero , ut monſtrauimus,
duplex eſt conſtitutio: nonnunquam enim ipſe ſibi artifex exemplum confingit,quandoque au
tem, quod exterius conſiſtit, contemplatur. Medicinam uero nos oſtendimus eſſe in hoc ſecun
do genere,utpote,quę minime ſibi ullum confingat exemplum,ſed omnia ex corporis diſſectio
ne contemplatur, & ſubinde, ſi quid uitiatum ſit, corrigere conatur. Sed hoc differt ab alijs arti-
bus, quod maxima ex parte ſe naturę operanti miniſtram pręſtat : tamen medicus uniuerſam
eam contemplationem, unde ipſe excitatur,vt miniſter, correctorue euadat, ſimilem habet cę
teris omnibus factiuis artibus: qui & ſimilarium partium ſubſtantiam nouit, & modum genera-
tionis inſtrumentariarum,pariterque affectus inuenerit,ſcopoſque pręterea eorum curandorũ
inueſtigat.

GALENO ASCRIPTAE DEFINITIONES MEDICAE.

B

Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete.

FInitionum tractationem cum medicis omnibus, tum vel maxime introductitijs iuuenibus longe utiliſſimam decreui, ut medicorũ optime Teuthra cēſuiſti, colligere, ac ſcriptis mandare. Cum enim medica ad vſum vitæ ars cooſerat, ſitque ad hominũ ſalutē inuēta, ac pulchra, nec pauca pręcepta contineat, neque eã aſſequi facile eſſe uideatur, utiliſſimę erũt finitiones: ut quę multa docere paucioribus poſſunt. Optimum .n. in artibus, ſcientijsq; omnibus genus docendi, id eſt, quod non uerboſa oratione, atq, in infinitum excurrente, ſed paucis contenta perbelle dignoſcitur. Veteres quidem, quiq; ante Hippocratem fuere, in quorum nos uolumina incidimus, nec aliqua finiuerunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, ſed paucos admodũ reliquere.

His igitur iure laus debetur, quod animum applicuerint primi, ac uitæ emolumētum aliquod inuenire ſtuduerint. Poſt hos uero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit, finiuitq; eã

C *in libello de arte: ille nimirum, qui ſemper bonorum auctor ac princeps fuit: cuius apud Gręcos omnes memoria in æuum durabit, quandoquidē publice eſt de omnibus benemeritus. Cæterũ, qui ab ijs temporibus extitere, finitiones perſcripſerunt, tametſi ne ij quidem omnes. Non longe à Principio.

Sedulam autē in ea commentatione operam nauaſſe uidentur ſectatores Herophili, & Apollonius Memphites, & præterea Athenæus Attalenſis: verum hi quoque nec decenti uſi ſunt ordine, nec tractatum compoſuerunt, ſed in libris conſcripſere paſſim: nec ea præterea plene deſcripta ſunt: non .n. omnia, quæ ad medicinam ſpectant, finiuere. Porrò, quod uera commemorem*, licet dictorum uirorum libros euoluentibus diſcere. Nos vero longum ſermonem ingreſſi, finitionesque à maioribus proditas ad verbum deſcribēres, iuſtum ipſis imponemus ordinem: &, ſi quæ ab antiquioribus dictæ non ſunt, conficientes ipſi, conſtruentesque, ut ea quoque operæprecium eſſe cenſuiſti, abſoluta collectanea concinnabimus. His ego bone Theutra mihi perſuadeo nec fuiſſe iuuenibus inſtituendis, nec fore utiliora: atque hæc hactenus. Primum autem neceſſe eſt, dicamus, quid ſit utiliſſimum, ac quid doctrinæ ordini maxime conueniat: & quid ipſa finitio ſit

D aperiamus: tum finitiones dehinc ſubootandæ.

Finitio igitur, ſeu græce ὅρος, ex nonnullorum ſententia eſt oratio, quæ, quale ſit illud, de quo ſermo eſt, declarat. Finiri autē & hoc modo poteſt. Finitio eſt oratio mentis conceptionis. Quidã ſic quoq; finiuerunt, Finitio eſt oratio, quæ perfectionē per reſolutionē adipiſcitur. Finitio eſt, q̃ nos breui ſubmonitione in rerum uocibus ſubiectarũ notionē ducit: uel, Finitio eſt oratio, quæ ipſum eſſe declarat: vel oratio, quę nobis intelligentiã rei indicat, ac palàm facit. Diffinitio uero, quam ſcilicet Græci ἀφοριϲμὸν uocant, eſt rei, quæ uelut uniuerſaliter dicitur, ſed uniuerſalis non eſt, per appoſitionem ad uniuerſale deductio: Deſcriptio eſt oratio, quæ rudius, ac quadam ueluti forma ad declarandæ rei notitiã introducit. Alij ſic, Deſcriptio eſt oratio, quæ res per rudē imaginem repræſentat. Scientia eſt comprehenſio certa, & firma, neq; a ratione decidua: licet & hoc modo finias: Scientia eſt habitus, qui opinionem prębet ex uiſionibus haud ab ratione deerrantem. Ars eſt cõprehenſionum globus commediratarum ad finē aliquem rerum, quę ſunt in vita, perutilem. Vel ſic, Ars eſt cõmeditatarũ globus cõprehenſionum ad vnum finem relationem habentium. Hippocrates*in libello de arte medicinam ita finiuit, quã primus quoq; medicinã nominat: eſſe .n. inquit à morbis prorſus uindicare laborantes, & morborum obtundere uehementias, & morbo profligatis manum non admouere, intelligentes compotem {non} eſſe horum omnium medicinam: plures hoc pacto finiuere, Medicina eſt ars, quæ præeſt ſanis uictus Ibidem.

ratione regendis,atq; ægrotis curandis.Secta,eſt decretorum multitudinis aſſenſio artificioſe cõ E
ſtructorum,atq; ad vnum finem relationem habentium.aut ſic:Secta eſt decretorum multitudo
quæ tum ſe mutuo conſequuntur,tum conſequi apparent,aut putãtur. poſſit & ita quiſpiam di-
cere:Secta,eſt dogmatum multitudinis conſenſus,quæ ſe inuicem,& apparentia conſequuntur
aut conſequi exiſtimantur.inuenitur & finitio huiuſmodi quædam:Secta,eſt aſſenſio dogmatũ
multitudinis,quæ tum ad ſeipſa,tum ad apparentia conſequentiam habent,uel ita:Secta, eſt aſ-
ſenſio ex dogmatum multitudine,ſequelã inter ſe ad unum finem habentium.Decretũ ſeu dog-
ma,partim proprie,partim cõmuniter dicitur:cõmuniter,rei conſenſio in actu:proprie aũt ma-
gis rationalis ſecta dogmatica vocata eſt.Medicinæ ſectę duę ſunt primę,Empirica,& Rationalis
& tertia Methodica.Quartam autẽ ſectã inueniſſe uidetur Agathinus Lacedæmonius, quã græ-
cẽ ἐπισυνθετικὴν,quaſi ſuper cõpoſitiuam dixeris,nominant:nonnulli vero *hecticen.i.habitricẽ,
appellarunt.Eſt Empirica ſecta earum rerum,quæ ſæpiſſime numero,ac ſecũdum idem, atq; eo
dẽ pacto quodãmodo uiſæ ſunt.Rõnalis aũt ſecta rerũ abditarũ ſcientia,atq; operibus cõſtat,quę
hãc in medendo cõſequuntur.Methodica,eſt tõ,quæ ab apparente progreditur, & incomperti
comprehenſionem facit:vt,ſi ſunt ſudores,ſunt exigui cutis meatus:apparens.n.res ſunt ſudores
eſſe autem meatus incompertũ eſt.Syllogiſmus,eſt ratio,inqua poſitis quibuſdam aliud quidpiã F
ab ijs,quę poſita ſunt,quod ante ignorabatur,per neceſſitatẽ colligit.Epilogiſmus,eſt ratio, quæ
id,quod ab intelligentia diuertit,in firmam certãque notitiã adducit.Speculamen,ſeu potius gręce Theorema,res eſt uniuerſalis,quæ medicinæ fini conſequens ponitur:vel proloquium uniuerſale medicinæ completiuum,vel Theorema,eſt id,cuius contrariũ raro euenit.Opinabile anceps
quod gręci ἐπίδοξον vocãt,eſt id,cuius perinde euenire contrarium poteſt.Finis,eſt cuius gratia
res medica adminiſtratur.aut hoc modo.Finis,eſt id,ad quod quęcũq; medicę artis ſunt,referuntur.ſic quoque finias licet:Finis in medicina ideſt qđ ſi aſſequuti fuerimus, nihilo prꝫterea egemus.Cõſummatus medicus eſt is,qui in ſpeculatione,& actione numeros omnes expleuit.Optimus eſt,qui oĩa in medicina recta agit ratione.Homo,eſt animal rationale mortale, mentis capax,& ſcientię.Animal,eſt ſubſtantia animata ſenſu prędita,quę impetu mouetur ac uoluntate.
Anima,eſt ſubſtantia incorporea,quę per ſe,ex Platonis ſententia,mouetur. Stoicis uero, corpus tenuium partium,quod ex ſeipſo pro ſeminis mouetur rationibus. ut autẽ opinio fert Ariſtotelis,entelechia,ſeu perfectio inſtrumentarij corporis phyſici vitam facultate obtinentis.Cor G
pus eſt magnitudo triplici dimenſione conſtans:quippe cum longitudinem in ſeipſo, & profunditatem,& latitudinem habeat.vel magnitudo ex ſpatijs tribus conſiſtens.Elementũ,eſt, ex quo
primo,& ſimpliciſſimo progenita omnia ſunt,& in quod ſimpliciſſimum reſoluentur. Athæne
vero Attalenſis in tertio uolumine ita inquit,Elementa medicinæ, uti nonnulli arbitrati ueterũ
ſunt,calidum,& frigidum,& humidum,& ſiccum:ex quibus homo primis apparentibus, & ſimpliciſſimis,'minimiſq; eſt conſtitutus,& in quæ ultima apparentia,& ſimpliciſſima ac minima reſolutionẽ capit.Elemẽtatio,eſt eotũdẽ doctrina ſecundum idem eodemq; modo, alij ſic: Elemẽtatio,eſt forma*ab elementis ad finẽ.Cõſtant corpora noſtra ex ſolidis,& humidis,& ſpiritibus.
Solida ſunt oſſa,chartilagines,nerui,muſculi uenę,arteriæ,& quæ in contectu ſunt viſcera. Humida,humores,& excremẽta.Spiritus vero natiuus calor eſt in corde ſitus.Anatome, hoc eſt
diſſectio,conſectioue,abditarum partium ſpeculatio eſt.Conſectionis ſpecies duę ſunt,altera, q̃
de induſtria aggredimur:altera,quæ caſu euenit:per induſtriam conſtat ea,quam tradũt dogmatici partium occultarum gratia, uel in viuentibus, vel in mortuis: & vel in totis, vel in partibus:caſu euenit,ex ijs,quæ contingunt,ut ex uulnere magno accepto,ſoli autem hac vtuntur
empirici.Chirurgia,eſt intrepidarũ manuũ celer motus cũ experientia.vel actio in medicina ꝑ H
manus artificioſa,conuenientis finis compos.Pericrania,membrana eſt neruoſa totam caluariã
complexa.Meninges,ſunt,quæ cerebrũ ambiunt corpora neruoſa,arterioſaq;. Cerebrum eſt album,molle,uelut è ſpuma quadã concretũ,humidum,& calidum.Cerebellum, ſecundum locũ
à cerebro obtinet,ſimilis cũ eo naturæ,ac coloris.Dorſi medulla cognata cerebro eſt, cæterum
pinguior,candidiorq;.Oculi,ſunt,qui ex quatuor conſtant tunicis,neruoſi, ſenſum obtinentes
ſubiectorum colorum,magnitudinum,ac figuratũ.Aures,neruoſæ,& chartilaginoſæ, quę uoces,earumq; differẽtias ſenſu dijudicant.Nares,neruoſæ,chartilaginoſæq; ſunt, odorum perceptrices.Lingua,uenoſa eſt,& carnoſa,ſuppinguis,ſaporum guſtatrix, adiutrix deglutiendo alimento.Larynx,chartilaginoſus eſt,per quem ſpiritum attrahimus, uoci concinnandæ alioqui
deſeruiens. Pulmo,eſt arterioſus,ex læuigatis,aſperiſq; cõſtãs arterijs,fungoſior, reſpirandi inſtrumentum.Thorax,eſt ex uenis,& arterijs,& neruis ad reſpirationem incitandam a natura cõ
ſtitutus. Cor,neruoſum,muſculoſum,uenoſumq; eſt,habetq; arterias,coni figuræ,ſuppinge,ex
quo arteriæ exoriũt,ac uenę,ꝑ quas sãguis,ac ſpũs immittunt.Septũ trãſuerſũ,eſt neruoſũ,uiſcera,q̃ in thorace ab ijs,q̃ ſub thorace ſunt,diſpeſcẽs ac ſeparãs.Iecur ſubſtantia uenoſum eſt,& calidũ,ac ſanguine affluẽs,primãq; generõnem ſanguinis plurimã molitur,uentriculo quoque ad
concoctionem obeundam pręſtò eſt,ſua ipſum propinquitate concaleſaciens:Lien,uenoſus eſt,

arterioſuſque

*Nõnulli gręci codices habẽt ἑλκτικὴν i.electricem.

*Forte pro εἶδος,i.forma legendũ ὁδὸς,i. uia.

A arterioſusq;:qui cũ tenuia uaſa,atq; inter ea cauitates multas obtineat,ob id rarus,laxuſque eſt.
Stomachus,neruoſus eſt,& arterioſus,inſtrumentum appetitus,ac deuorationis: vel etiam mea
tus humidi,ſiccique alimenti. Ventriculus,neruoſus,alimenti humidi,& ſicci reptaculũ eſt, ad id
cõcoquendũ pparatus. Inteſtina,neruoſa ſunt,alia ad excipiendum, alia ad excernendum recrementum progenita. Renes,carnoſi ſunt,carne conſtant friabiliore. Iſthmi humidi excremẽti, ac veluti lacunæ à natura cõditi. Veſica eſt neruoſa,humidi recrementi conceptaculũ,eiuſdemque excernendi inſtrũm. Teſtes,carnoſi,perfragileſq; ſunt,humidi & calidi, meatibus contenti ſeminis,qui paraſtatę à Græcis dñt,concoctioni opitulantes. Paraſtatæ ſunt(quaſi latinè aſtites nominen)qui ex uena,& arteria conſtant in unã naturã conſertis,ſemen cõfouentes. Matrix.i.vulua, foris neruoſa eſt,intus carnoſior,uas fœtus geſtandi. {hæc à græcis ὑστέρα quoq; appellatur,quòd ὑστέρα.i.poſtrema ſit partium oĩum. {Excretio,eſt delatio excrementorum corporibus adhærentium. Stercus,eſt expurgamentum alimenti in concoctionis,digeſtioniſq; conſummatione diſcretum. Vrina.eſt ſuperfluitas excolata ſanguinis in magna vena,quę per renes,& ureteras in ueſicam delabit'. {aliter, Vrina,eſt excrementum,qđ in iecore gignit',diſcernitur in renibus, p ureteras in urinariam ueſicã deriuatur,excerniturq; inde per eius collum, ὀυρήθρας nomine Græcis
B appellatum ex eo,ꝙ per eã urina perferatur. Efficiens cauſa eſt urinę,ſanguinis generatio in iecore * ſupprimitur,vel per ſanguinis in grumulos concretionem,vel ꝙ genitalium meatus concidat ac cohæreſcat,vel ob renum conſenſorium affectum,vel propter ulcerationem. Vrinę ſuppreſſionis appellatio prima,eſt iſchuriaſis,cũ vrina retinetur:ſecunda,dyſuria,in qua urina q̃ dẽfertur,ſed cum difficultate:tertia,ſtranguria,ex eo dicta,ꝙ urina ςραγγηδὸν.i.guttatim deſtillet.} Humores quatuor ſunt,ex quibus aĩal conſiſtit,ſanguis,pituita,biles duæ,flaua,atraque:hęc .n.elementa corporis medicorum filij uocant:qñquidẽ ſanguis,calidus,humidus, dulciſque eſt: pituita,frigida,humida,ſalſa,glutinoſaq; flaua bilis,calida,& ſicca,acriſque,ac mordax:atra uero ſicca,frigida,acida,atq; grauiſſima. Sanguis calidus eſt,& humidus, in uenis copioſus, in arterijs paucior,ex quo alitur aĩal. Pituita,frigida eſt,& humida,ad ciborum deuorationem,& articulorum motum a natura ſubiecta: Bilis flaua,calida eſt,& ſicca,ad ſtomachi robur,ac uentris excretiones comparata: Bilis atra,frigida eſt,& ſicca,ut diximus,& acida, & grauiſſima: ſedẽ habet in liene:miſta aũt in ſanguine eſt:itaq; ab eo ſecernitur,ne craſſus,ignauus,ac digeſtu difficilis reddatur. Quatuor præterea melancholici humoris dñæ ſunt:primus eſt elementarius:dein qui ex ſuperaſſata flaua gignitur bile,quẽ bituminoſum quoq; nominamus,ꝙ bituminis inſtar ſplendeat, & qui ex terrificata,ſeu putrefacta pituita oritur,& qui ex fœculento ſanguine conſiſtit. Bilis flauæ ſex diſcrimina hñt:bilis elementaria,uitellina,glaſtea,porracea,æruginoſa,& pallida. Pituitæ dñæ,dulcis,ſalſa,& qualitate carens. Humores item tribus modis in uentriculo degunt: nam aut innatant,aut imbibuntur,aut inducuntur.} Mucus,eſt expurgamentũ cerebri,quo pars aĩę princeps leuetur. Sudor,eſt tenuis,ac ſeroſæ colatura humiditatis ſanguini immiſtæ. Vena,eſt uas ſanguinis,& ſanguini contẽperati ſpiritus natiui,neruoſa,humida,& calida,ſenſum obtinẽs. {hẽt tñ ſanguinis plus,natiui ſpiritus minus.} Arteria,eſt vas ſanguinis paucioris,purioriſq;,& contemperati ſpiritus genuini copioſioris,ac tenuioris,calidior & ſiccior,ac ſentientior,q̃ uena, pulſatili motu prædita. {Aliter, Arteria,eſt corpus cauũ,duplici conſtans tunica, * ſpiritum uitalem ſuppeditans:excipit & purum aerem,dum attollitur,& cor,ac naturæ calorẽ refrigerat:dum uero contrahitur,fuliginoſa,ac fumoſa excernit recrementa. Vſus igitur pulſus is eſt,ut per aerem refrigeret:aeris quoq; ipſa ſubſtantia,ꝙ ſpiritui noſtro addatur,generatio,additioq; eſt ſpũs animalis. {Neruorum tres dñæ ſunt:qui.n.ex cerebro,& dorſi oriuntur medulla,ij proprie nerui: q ex muſculis,tendones:qui uero ex oſſibus,ligamẽta appellantur. Nerui,qui a cerebro,eiuſq; mẽ
D branis cões expullulant,ſicciores uenis,ac minus calidi,& arterijs ſentientiores ſunt, ac uoluntarios motus abſoluunt:qui aũt ex oſſibus prodeunt,articulos,& corporis membra colligant,ac cõtinent. Muſculi,ſunt neruoſa corpora,permiſta ijs etiam carne,ad partium corporis motum procreati. Perioſteæ membranæ,ſunt inuolucra tenuia,fibroſa,velut indumenta oſſium a natura cõditæ. Pinguedo,eſt affuſio alimenti,circa membranas maxime concreſcens,ſenſu carens. Caro, concreta ex ſanguine eſt,humida,& calida,mollitudinẽque corpori adhibens. Medulla,in oſſibus eſt,eorũ cauitatib. contenta,pinguis,ac ſenſu vacans. Cartilagines, corpora ſunt terroſiora, ac ſenſus expertia. Oſſa,ſunt corpora ſicca,& terreſtria,& frigida,nec ſenſum obtinẽtia. Dẽtes,ſunt, qui cibum diuidunt,atq; cõficiunt,nõnihil & ad uocis articulationem conferentes. {Vraniſcus.i. paruũ cælũ,ꝙ latine palatũ dr̃,pars eſt oris ſuperior,a cœli ſimilitudine nomen accipiens. Gargareo,ſeu columella,caruncula eſt a faucib. depẽdẽs,uocis inſtrũm. Præſepiola,ſiue alueoli,ſunt cauitates oſſiũ,in q̃b. dẽtes firmantur.} Vngues,ſunt neruorum terminatio,decoris gratia progeniti, ac quo facilius quicq̃ ſit apprehendere digitis. Alij ſic, Vngues,ſunt cutis cõcretio ſicca,& frigida, ac ſenſ' impos. Pil',ẽ corp' frigidũ,& ſiccũ,ſine ſẽſu,ad tutelã,ornatũq; genitus: {ornamẽti q̃dẽ gratia,in capite,& mento:in genis aũt,& ſupercilijs,ad uſum: oriũtur in capite plurimi,ob cutis ſiccitatẽ,ac fuliginoſorũ copiã excrementorum,quæ ſurſum ab infernis partibus ad ea loca mit-

runtur. Denſantur porrò his de cauſis in ætate uigentibus, tum ꝙ excrementorum copia præditi E
ſint, tum ꝙ cutis meatibus cōſteut amplioribus: nec ſit in ijs cutis arida nimis, uel mollis: contra
vero in pueris, qm̄ nec fuliginoſorū excrementorum ſubeſt multitudo, neq; facti ſunt in ijs meatus: magiſq; ob anguſtiam id genus meatuum. Cæterum caluefcunt hoīes duabus de cauſis, ob
ſiccitatē exuperantē, ac pilis conuenientis alimenti defectū.} Cutis eſt corpus neruoſum, ambitum corporis honeſtamenti gratia totū operiens, ac noxijs cauſis arcendis procreatum. Semen,
eſt uis in humido conſperſa, rōnem huius continens: q̄ uis, ſi congruas nanciſcatur rōnes, atq; materias, in hoīs gn̄ationem explicatur. vel aliter hoc mō: Semen, eſt humor in vaſis, quæ a teſtibus
exoriuntur, contentus, calido ſpiritu conſtans, ex quo naſci hoīem licet, uel, Semen, eſt ſpūs calidus in humido, qui ex ſeipſo mouet, ac gignere tale pōt, quale id, a quo emiſſum eſt. {vel auulsū
materialis aīæ partis, cum ſpiritu humido.} Zeno aūt Citieus ita finiuit: Semen eſt hoīs abſtractum, ac maiorum miſtura, qđ hō cum aīæ parte humida tranſmittit, utiq; tale exiſtens, quale
id, a quo excretum eſt. Natura, eſt ignis artificialis, qui uia in gn̄ationem tendit. {mouetuq; ex
ſeipſo efficaciter} ſiue, vt Plato inquit, ars diuina, {vel, Natura, eſt uis, quæ ex ſeipſa mouetur, au-
3 Aph. 2. Ex. or. 20. 6. Epi. cō. 5. te. 1. cl. 5. 187. f Ibid. tex. 2. f. 188. f. Et li. de alim. poſt me. — ctor formationis, generationis, pfectioniſq; *Dr natura & uniuſcuiuſq; rei temperamētū atq; ha
bitus: motus quoq; per impetum excitus, &, quæ aīal moderatur, facultas natura nuncupatur à F
phyſicis uiris, *Hippocrate, inquam, & Galeno, utiq; naturæ, ac medicinę peritiſſimis. {Natura
itē, eſt ſpiritus calidus, qui ex ſeſe pro ſeminarijs rationibus mouetur, quiq; in præfinitis certiſq;
temporibus, ac magnitudinibus hoīes generat, perficit, atq; conſeruat. Habitus, eſt ſpiritus conti
nens partes, ac cohibens. Appetitus eſt {cibi, & potus} deſiderium, inquiſitioq;. Deuoratio, eſt ſo
lidi, & humidi in uentriculum attractio, quæ a ſtomacho fit: uel hoc pacto: Deuoratio, eſt ingeſtio
humidi, ſolidiq; alimenti, quæ ex ore per ſtomachū in uentriculū fit. Concoctio, eſt miſtio, & ſuc
catio, velut elixatio alimenti in uentriculo, atq; inteſtinis, in digeſtionē per mutationem abſoluta. aliter: Concoctio, eſt confectio alimenti per mutationē in uentriculo, & inteſtinis. vel ſic: alte
1. Ap. 15. Ext. ord. fol. 8. 2 — ratio prompta ad ſanguinis gn̄ationē, quę a natura fit p caliditatē, elixationi ſimilis. *Cōcoctio-
nes alimenti fieri putat Hippocrates a calido innato: Eraſiſtratus contritione, & molitura, & am
plexu ventriculi, & adſcititij ſpūs proprietate: Empedocles autē putrefactione: alij, quemadmodū
& Aſclepiades Bithynus, ex crudis fieri digeſtiones affirmarūt: idē quoq; aīam eſſe quinq; ſenſuū
exercitationē dixit. Sanguificatio, eſt mutatio alimenti in ſanguinē. Digeſtio, eſt concocti, & cō
fecti, & in ſanguinē cōuerſi alimenti in corporis particulas oēs, & partes attractio, quā natiuus ca
lor molitur: q̄dā hoc mō. Digeſtio, eſt concocti alimenti in totū corpus attractio, quā naturalis G
obit calor, cū propria mutatione, cōfectioneq;. Auctio, eſt profectus corporū in longitudinem,
latitudinē, & pfunditatē. Nutricatio eſt additio, q̄ corporibus in circuitū, ac latitudinem fit. Aeta
tes quatuor ſunt, prima iuuenū, ſcđa uigentiū, tertia mediorū, quarta ſenū. Iuuenes tēperatura,
calidi, & humidi ſunt, ac ſimiles ueri: Vigentes, calidi, & ſicci eandē cū æſtate tēperaturā adepti:
Medij, frigidi, & ſicci autūno cōſimiles: Senes, frigidi, & humidi, ac ſimiles hyemi. Redundat ſanguis iuuenibus: flaua bilis uigentibus: medijs atra: pituita ſenibus: quoniam innatus calor eſt iuue
nibus multus: uigens uigentibus: medius medijs: ſenibus pauciſſimus. Iuuenta eſt, in qua augeſcit
aīal, calore atq; humore in ipſo incremētū capiētē: quo t pe, & æqualia alimētis delibamēta ſunt:
aut eo, qđ deſit, plus eſt, qđ ad gignit. Vigor, eſt ętas, in qua auctū, pfectumq; aīal eſt, abſolutis
in eo calore, atq; humore, parēq; ijs, q̄ dimanant, cū ijs, q̄ ingeruntur, modū obtinentibus. Senect⁹
aūt, eſt ætas, in qua diminuit aīal, ac deficit, decreſcentibus in eo calido, & humido, frigido aūt &
ſicco augeſcentibus. Reſpiratio, eſt motus thoracis, & pulmonis: eius partes ſunt expiratio, & inſpiratio: uel hoc modo. Reſpiratio, eſt attractus aeris p os, & nares in cerebrum, & in cor p fauces, atq; pulmones: eius uero aeris nonnihil, & in uētriculū aduenit: atq; ex accepto portio quę
dā exigua in aerē ambientē retribuitur. Perſpiratio, eſt attractio aeris p̄ter uoluntatem, a natura- H
li calore per cutem ſimul cum demeantibus facta: aliter, Perſpiratio, eſt aeris ex corpore attract⁹
cum naturali appetitu per totum corpus, & rurſus per uias ac meatus excretio. Pulſus, eſt cordis,
& arteriarum naturalis dilatatio, atq; contractio. ſunt aūt partes pulſus dilatatio, & contractio.
uel ſic: Pulſus, eſt cordis, & arteriarum, & cerebri, eiuſq; membranarum naturalis, ac pręter volū
tatem motus, per dilatationem, contractionemq;. potes & ita finire. Pulſus, eſt caloris, qui in corde, & arterijs continet, naturalis motus, nec a uoluntate proficiſcens. {alij ſic: Pulſus eſt cordis, at
que arteriarū naturalis per dilatationem, ac contractionem motus, ad innati caloris refrigeratio
nē, & uitalis incremētū roboris, & aīalis ſpūs gn̄ationē. vel, Pulſus, eſt verax eorū nūci⁹, q̄ in pro-
fundo delitéſcūt, & uates obſcurorū, & incertorū index, motu cōcinno, ac muſica pcuſſione di-
ſpōnē p̄nūciās inuiſibilē. Pulſus āt genus, eſt motio, q̄ nec ſedari pōt, nec à uolūtate pgredi, in ſē
piterni motus diſtētione, ac cōtractione cōſiſtēs, atq; in corde, & arterijs principiū obtinēs. Ar-
teria uel circulariter mouet, vel in rectū: cōſtat in orbē nō moueri, ꝙ āt neq; in rectum agat, hinc
planè noueris: a loco in locū demigrant, q̄cunq; in rectū mouent: ſinēq; obtinēt motionis: non
ergo in rectū mouetur: quod, ſi cum duo ſint motus, neutro cieatur, nō igitur mouetur: at enim

mouetur:

A mouetur: atq; miſto dicimus motu agitari,circulari,& recto. Porrò, an miſta huius motio ſit, rō-
nalibus demonſtratio eſt centrum : centrum appello medium punctū, à quo ſeſe dilatans arteria
foras erumpit, & ad quem rurſum ſe contrahens redit. hac igitur ratione moueri in rectum vide-
tur: ex eo aūt, ꝙ in orbē perpetuo agitur, ſpēm nobis inuehit circularis motionis. Motio ſex mo-
dis conficitur, per gn̄ationem, corruptionē, augmentū, decrementū, alterationē atq; à loco in lo
cum translationē. Pars princeps animæ eſt ea, quæ toti præeſt animātis gubernationi, in cerebri
penetralibus, ac baſi conſtituta: quidā hoc modo } Pars animæ princeps, ea habetur, quæ partib.
animæ præeſt, ac veluti regina dominatur, atq; imperat, & in cerebri baſi ſedem obtinet. Pars au
tē famulatrix, principi ſubdita eſt, atq; ancillatur, in reliquo corpore collocata. Sēſus, eſt affectus
animæ per corpus, nūcius rei, quæ mouere idonea eſt: eſt enim ſenſus agens facultas. Senſorium,
eſt inſtrumentum, qđ ſenſum aliquem creditum habet. Senſibile, qđ ſub ſenſum cadit. Senſu ve-
ro præditum, eſt ipſum id, quod ſentit: verbi gratia ſenſus, eſt viſus, guſtus, olfactus, ac ſenſus reli-
qui: ſenſorium, vel oculus, vel naſus, vel lingua, quæ & ſentiendi inſtrumenta nūcupantur : ſenſi-
le, lignum, vel lapis, vel panes, vel columna, & quæcunq; ſenſibus ſuccūbunt: ſenſus aūt cōpos,
B Theon, & Dion, & quæcunq; ſentiunt animalia. Senſus quinq; ſunt, viſus, auditus, guſtus, odora
tus, tactvs. Miniſtrant porrò hi, famulanturq; animæ, vt Aſclepiades Bithynus affirmat, qui pro-
inde animam eſſe quinq; ſenſuum exercitationē dixit. Viſus eſt, qui fit per oculos, cōtemperato
in ipſis tenui ſpiritu, pupillæ locū potiſſimū obtinentes ꝑ quē viſoriæ apprehēſiones fiunt. {vel,
Viſus eſt facultas aeriæ ſubſtātiæ, ſplendoris ſpeciē referens. Cotnuitus aūt, actiuus eſt. } Auditus
obitur ꝑ ſpiritū auribus tēperanter inſertū, ſicciorē magis, q̃ tenuiorē, quo auditoriæ apprehen-
ſiones efficiunt. Olfactus abſoluit ſpiritu in narib. cōtēto vliginoſo, halitioſioreq; ꝑ quē olfacti
liū fiūt apprehēſiones. Guſtus eſt, q fit ſpiritu linguæ inſito magis humidiore. Tactus, eſt, q ꝑ ſpi-
ritū corpus permeantē ꝑficitur, quo apprehēſiones fiūt corporeæ. Tranſitiuus motus eſt aīaliū,
q ꝑ appetitionē fit, parte nimirū aīæ principe auctore, ſpiritu vero, qui cū neruis extēditur, trāſ-
ferendis mēbris ſubminiſtrāte. Vox eſt, quæ fit per principis aīæ motū, ſeſe ac ſpūm ſimul per fau
ces vſq; in pulmones, & linguā extēdētis, nēpe ijs vicinū aerē diuerberātibus. Memoria, detētio,
conſeruatioq; in aīa eſt carū rerū, quas antea obſeruauimus: non nulli hoc modo : Memoria, eſt
præteriti cōprehenſio, cuius præſens fuit ex ſenſu perceptū. Recordatio eſt cū ꝓter cætera ſpatio
multo tēporis interueniente rurſus cogitatio oritur adeo, vt, quæ prius aīum mouere, ad memo
C riā reuocētur. Sōnus eſt remiſſio aīæ ſm naturā à finib. ad principatum: vel Somnus, eſt aīæ de-
latio ſm naturam à finib. ad principium. { alij ſic: Somnus, eſt quies, vacatioq; ab animarijs actio
nibus: conciliat hunc utilis materia, quæ ex ſtomacho in cerebrū colligitur, quæq; magis humi-
dior, ac medio criter calidior eſt. } Vigilia, eſt intēſio aīæ à principio ad corporis partes oēs, atq;
particulas. Sanitas eſt primorum, quæ ſm naturam, aut humorum, qui in nobis ſunt, proba tem-
peries, aut naturalium uirium actio minime impedita: uel. Sanitas eſt commoda quatuor elemē
torum temperatura: conſtat nanq; animal ex calido, frigido, humido, ſicco: quidam hoc pacto:
Harmonia, ſeu concinnitas conſtituentium hominem calidorum, frigidorum, humidorum, ac
ſiccorum. Accidunt porrò ſanitati pulchritudo, bonus habitus, integritas. Pulchritudo quidem,
non qualis comptricis artis per faciei illinimenta, capillorumq; infectutam, ac ſimilia vendica-
tur: Bonus habitus, non qui à gymnaſtica, ſed qui per ſanitatis conſequentiam conſtituitur: Inte-
gritas uero, eſt cunctarum partium numeris omnibus abſolutarum roboratio, commenſuratio-
que. Quibus itaque adeſt pulchritudo, ijs bonus color, proportio membrorum, ac cōcinnitas ſup-
D petunt: eſt enim pulchritudo, proportio membrorum cum coloris probitate. Sanitas à bono ha-
bitu eo differt, quod ſanitas bonus habitus eſt commoderatus, habitus autem bonus ſanitas inten
ſa: bonus uero exercitatorum habitus ne ſanitas quidem eſſe poteſt. Corporis uirtutes, ſunt ſani-
tas, robur, pulchritudo, integritas. Animi uero, prudentia, modeſtia, fortitudo, iuſtitia. Sanitas por
rò modeſtię proportione reſpondet: eſt.n. ſanitas, bona primorum temperatura, & conſtitutio
modeſtia autem, eſt purum ab omni affectu animum reddere, nempe uoluptate, metu, triſtitia, li-
bidine: quam ob cauſam animi motus imperturbatos tranquilloſq; exhibet: eſtque hęc animę
conſtitutio, ac ſanitas. Rurſus proportione robur corporis, animi fortitudini conſentit: eſt
enim robur, firmitas, ac uis in expugnabilis corporis ab ijs rebus, quę corrumpere corpus
cenſentur. Fortitudo, animi robur, & ſtrenuitas ad ea perferenda, quæ mortis labors, ærumnæ,
ac denique omnium, quæ grauia, & terribilia eſſe uidentur, ſpeciem impenſius prę ſeferunt. Simi-
lis autem iuſtitia rurſus pulchritudini uidetur: pulchritudo nanque in membrorum ſymmetria
cū coloris bonitate intelligitur: iuſtitia autem, in eius commēſuratione, quod in re quaque exupe
rat: cuique enim pro dignitate tribuit, ut dijs, parentibus, cognatis, amicis, familiaribus ciuibus.
Prudentiæ uero integritas confertur: hęc enim corporis membrorum: prudentia autem, recta-
rum animi comprehenſionum conſummatio eſt. Secundum naturam ſanitas eſt. Pręter na-
turam morbus. {Quod autem eſt natura, id nec ſecundum naturam, nec pręter naturam iam
eſt: vt gracilis admodum, ac ſiccus: vel craſſus iam, & pręfpinguis: vel qui naſo eſt adunco, aut
ſimo: vel cęſiis oculis: uel qui varus, aut uaria eſt: nam, qui ita ſe habent } non ſunt ſecundum
naturam

naturam affecti:nam ſymmetriam eu ſere:uerum nec pręter naturam rurſus,non enim impediũ E
tur functionibus adminiſtrandis.Eſſe autem non natura eiuſmodi eſt,ut neq; ſecundum naturã,
neq; præter naturuã neq; natura exiſtat:tales ſunt uitiliginoſi,aut acrochordonibus,myrmecijs-
ve,ac ſimilibus præditi:hæc enim neq;ſecundum naturam ſunt mala,ſiquidem à naturali ſtatu ex
ceſſere:neq; vero præter naturã,cum naturales minime impediant actiones: uerum neq; natura
ſunt,non enim ea fuere à principio genita,neq; a prima generatione conſtitere:non natura ergo
vt ſint,relinquitur.Enimuero,quod conſtat natura,ei,quod ſecundum naturam: & quod non na
tura,ei,quod præter naturam habet,ratione proximum eſt.Partes itaq; ad uiuendũ progenitæ
propriæ ſunt cerebrum,cor,pulmo,iecur,uentriculus:offenſis enim ijs animal protinus aut poſt
modum interit:ad commode autem uiuendum,ac citra moleſtiam,doloremq; oculi,manus,pe-
des,& partes corporis reliquæ,hæ nanq; ſi afficiantur,uiuit animans quidem, at minus fœliciter
uiuit,Aegrotatio,quæ Græcis νόσος uocatur eſt primorum intemperies,quæ ſecundum naturam
conſiſtunt:uel intemperies inſitorum nobis humorum vel naturalium facultatum præpeditio:
vel verſura corporis ex eo,quod ſecundum naturam eſt,in id,quod præter naturam ſe habet : vel
Aegrotatio, eſt primorum intemperies, in qua ſiccum,aut frigidum,aut calidum,aut humidum
præualet.Aegrotationi opportuniſſimæ conſtitutiones corporum ex partibus conſtant tempe- F
ratura contrarijs:quemadmodum optimæ corporum ſtructuræ ſunt quidem ex inſtrumentaliũ
ſymmetria,ſimilarium autem proba temperie conſtitutæ.Affectus eſt impeditio functionis ali-
cuius naturalis,aliquarumve.Herophilei hoc modo, Affectus eſt, qui nõ ſemꝑ eodẽ tꝑe ſoluitur
ſed in breuiore quãdoq; interim & longiore. Morbus, quod Græci νόσημα appellant,eſt habitus
ægritudinarius totius corporis,aut partis.Morborũ alij acuti ſunt:alij peracuti,alii diuturni, qui-
dã continui,quidam intermittentes. Acuti ſunt phrenitis,lethargus,pleuritis,peripneumonia,{ſe
bres ardentes,continentes,tertianę.{Peracuti,ſynanche,cynanche,apoplexia,cholera, tetanus,
& his ſimiles.{Diuturni,tabes,tenii morbus,articulorũ,aqua inter cutẽ,marcor:comitialis mor-
bus,& ſimiles.}Continui,hemitritæus,typhodes.i.ſuccẽſa,q̃ ſic uocat febris,& ardens.Intermittẽ
tes uero ſunt,tertiana,quotidiana,quartana,quintana,& quæ his ſimiles ſunt.Morborum præte
rea quidã acuti ſunt,& continui:ut ardentes febres,phrenitides,pleuritides:hi.n.acuti, continui-
que ſunt.Nõnulli neque acuti,neq; continui,quales diuturni.Febrium occaſiones quatuor ſunt,
quas etiam tempora nominamus,irruptio,auctio,vigor,declinatio. Hippocrates nouẽ morborũ
de Natu. hu. cõ.1.t.6.cl.1 a8.g.& lib.1. de morbo circa principiũ. differentias nouit,"acutum peracutum,malignum diuturnum,medium, exitialem, euaſorium,
periculoſum,periculo vacantẽ.Peracutus affectus,eſt facultate,& ſpecie maior difficiliorq; acuto G
q in ſeptem diebus ferme iudicatur:hunc etiam acutiſſimum appellare conſueuit. Malignus mor
bus,magnus,grauisq; eſt poteſtate,ſpecie vero imbecillis,nec tẽpora certa hẽt iudicationis. Diu
turnus morbus,eſt,qui in peius mutatur, ac melius:in menſibus, annisq; iudicatur, aut etiam cũ
homine interit.Medius morbus,qui inter diuturnum,acutumq; eſt his quoq; in melius,ac dete-
rius cõmeat:atq; in ſexaginta fere,aut octoginta diebus iudicatur.Exitialis eſt morbus,qui pror-
ſus exitium affert,vel breui, uel in plurimo tꝑe. Euaſorius eſt morbus is,qui nunquam fit perẽpto
rius.Periculoſus,qui ad perniciem,& ſalutem æquale habet momentum:is anceps quoq; dici po
teſt.Periculo caret morbus,qui ſemper ad ſalutem,quantum in ipſo eſt,uergit, idemq; poteſtate
cum euaſorio eſt.Morbus imagine magnus,eſt,vt vulnus in carnoſis locis multũ ſpacij occupãs:
magnus autem re,vel effectu,vt punctura in neruo,vel muſculo,quæ parua viſui apparet,vi autẽ
eſt magna:Infirmitas quod Græci vocant ἀῤῥώστημα,eſt morbus inueteratus cum multa imbecilli
tate:vel,Infirmitas eſt morbus imbecillis vires diminuens.Morbus,id eſt νόσημα,permanens,ſtabi
liſq; circa corpora conſtitutio eſt,quę vita participant.Herophilei affectum eum eſſe aiunt,qui fa
cile ſoluitur,ac dimouetur,eiusq; eſſe in humidis cauſam. Acutus affectus,eſt is,q facilẽ ſolutio-
nem,vel internecionem,quantum in ipſo eſt,hẽt.Fuſanei morbi,ſunt qui oĩ tꝑe,& loco fiũt. Ver H
naculi,qui in quibuſdam locis abundant.Vulgares,qui tꝑibus quibuſdam plures eodem in loco
corripiunt.Peſtilentia,eſt morbus,qui in omnes,aut plurimos graſſatur,ab aeris corruptione pro
ueniens,quo fit,vt quam plurimi intereant.Fertur & quædam huiuſmodi finitio, Peſtilentia, eſt
cõmunis affectus plurimorũ,qui ſub idẽ tempus per urbes,nationesq; acuta pericula, morteſq;
infert acutas.Finire & hoc modo poſſumus,Peſtilentia,eſt uerſura aeris,qua de rę nec ordinẽ pro
prium ſeruent anni tempora,ſimulq; plures ab eodẽ morbo intereant. Cauſa,eſt, quæ in corpo-
re quidquam facit,expersq; ipſa eſt corporis.Eſt aũt alia procatarctica,hoc eſt antegreſſa,vel ex-
terna,alia contentiua,ſeu coniuncta,quędam antecedens. Antegreſſa, eſt, quæ confecto opere
diſceſſit:velut canis cũ momordit,& ſcorpius cum ictum inflixit, & inuſtio à ſole quę febrem pa-
rit.Contentiua eſt quę cum adeſt pręſentem ſeruat morbum,ſublata tollit:vt calculus in veſica:
in oculo aquula,pterygium,encãthis,aliaq; id genus:quę ponũt medici non in cauſarum duntа-
xat,ſed in affectuũ quoq; ratione.Atheneus aũt Attaleus ſic inquit.Cauſa,eſt ea,quę facit:hęc ãt
eſt procatarctica:aliter.Cauſę ſunt procatarcticę,quę ante totam operis conſummationem exi-
ſtunt,quasq; nulla antecedit. Antecedẽs cauſa eſt quę ab antegreſſa prorſus,aut partim cõſtituit:
nõnulli ſic,antecedẽs cauſa,ea eſt,qua pſente adeſt affectus,& aucta augetur,& minuta minuit,&

ſublata

A ſublata tollitur. Per ſe finiens eſt cauſa, quæ ipſa per ſe finem facit. Concauſa, quæ cum alia pares
obtinēs vires opus molitur, quod facere ſola per ſe ipſa non poterat. Adiutrix cauſa eſt, q̄ opus q-
dem conficit, ſed ægre: quapropter alij conſociatur, quo rem aſſequatur facilius, quam prompte
obire ſeorſum nequit. Cauſæ ſunt manifeſtæ, quæcunq; ex ſeipſis faciētes agētesq́, ſenſu depreh ē
duntur. Aliqui hoc modo. Manifeſtæ ſunt cauſæ, q̄ & apparent ipſæ, & opus conſentanee ſibi fie-
ri oſtendunt. Non manifeſtæ, ſunt, q̄ non ex ſeipſis, ſed per ſigna deprehenduntur: quemadmodū
obſcuræ, quæ neq; ex ſeipſis noſcuntur, neq; ex alijs. †Pro tempore obſcuræ, ſunt eæ, q̄ abſunt ali
quādiu, ac rurſus uenire ſub ſenſum ualent. Notatio, eſt ꝑ notā, uel per notas, ſeu ſigna perceptio
vel Notatio, eſt ſignum, quod rem minus patentē quampiam declarat. Signum, eſt rei, quæ con-
tingere debet, dignotio: nōnulli hoc pacto: Signum eſt, id, quo cognito, aliud quod ignotū nobis
erat, deprehenditur, Paſſionum ſignificatio, notatio interiorū, exteriorumq́;. Prænotio, eorū, quę
euenire debēt, ſcientia eſt, aut, Prænotio, eſt p̄ſcire, q̄ ſunt corpori euentura. Prognoſticum ſignū
eſt, de quo noſcitur futurum. Prædictio, eſt futuri p̄cognitio, prænuntiatioq́;. Pathognomonicū
ſignum, id eſt, ex quo affectus dignoſcitur. Concurſus, quam Græci uocant ſyndromen, eſt con-
greſſus ſymptomatū. Symptoma, eſt acceſſorium affectus. Auxiliaria ſigna, ſunt ea, ex quibus cu
B rationis, quæ in ipſis obſeruata eſt, commonemur. Auxilium eſt, quod hominibus utilitatis gra-
tia admouemus, ex quantitate, qualitate, ordine, atq; occaſione compoſitū. Curatio eſt ordo au-
xiliorum conſequentiam habentium: uel opportunitas, & tempus muneris pręclare obeūdi: uel,
temporis commoditas, in qua opem ferimus laborantibus. Indicatiuū ſignum, eſt, quod primas
ſibi uendicat in minus manifeſti alicuius deprehenſione idem bonum conſequentis. Suggerēs me
moriæ ſignum eſt, ut aiunt empirici, res, quæ apparet, atq; ex antegreſſa obſeruatione innoteſcit
vtilis rei, quæ cognoſcitur, ad memoriam reuocandæ: præſentium, pręſentia ſigna ſunt pathogno
monica oīa. i. affectuum indicatiua: hęc. n. cū fiunt, atq; adſunt, adſunt perinde & affectus: cum ceſ
ſant, morbi quoq; ſoluuntur. Præſētia præteritorum ſunt ſigna, vt facti prius ulceris cicatrix. Præ
ſentia futurorum, ut cadauerosa facies, mortis. Præterita autem ſunt præteritorum ſigna, ut cum
remiſſio à declinatione, deferbuiſſe morbū ſignificat. Pręterita pręſentiū, ut eſſe ab aſpide demor-
ſum inter exitialia cenſeri. Sunt, qui hoc modo dicant: Pręterita p̄ſentium, ut tenue inteſtinū vul-
neratū eſſe, perniitioſis adnumerari. Pręterita futurorū, ut confracto contritoq; oſſe toſum contra
hendum: ei nanq; oportet toſum obduci, dū ad priſtinum ſtatum redit. nonnulli uero ſic: Præteri
C ta futurorum, ut de capite dempto oſſe cicatricem ſequuturam. Superuenientia pręſentium, ut in
ſenibus ſauciatum periclitari ex vulnere. Superuenientia uero ſuccedentium, ut ex vulnere con-
uulſio: nō enim viuit pręterea is, quē cōuulſio excepit. { Febris, eſt innati caloris declinatio ad ſta-
tum, qui pręter naturam fit, pulſibus quoq; uehementioribus, ac crebrioribus redditis. vel, febris,
eſt cordis, arteriarumq́; caliditas pręter naturam, uitalem firmitatem lædēs. aliqui & hoc modo: }
Febris eſt redundantia caliditatis morboſæ ſeſe efferentis cum pulſuum id genus mutatione, ut fre
quentiores, vehementioreſq; euadant. quidā autem ſic: Febris, eſt naturalis ſpiritus intemperies,
ad calidiorem ac ſicciorem ſtatum degenerans. Febris continens, eſt ea, quæ nec noctu, nec die
intermittit, { neq; } remiſſiones inferens, neq; acceſſiones. Cauſus. i. ardor, eſt febris, quę cum fer-
uore multo fit, nullamq; requiem corpori præbet, linguam aſſiccat, denigrat, frigidę deſiderium
affert. Pemphigodes febris eſt, quę per caloris intenſionem puſtulas in ore, quę Gręcis phlyctides
dīr, generat. Lipyria febris eſt ea, in qua extrema & ſuperficies refrigerantur, uritur profundum,
excretiones detinentur, aſpera ſitientibus lingua eſt, pulſus paruus atq; obſcurus: quaſi calor ſe in
tro receperit. Fluxuoſa, ſeu fluens eſt febris, quę cum alui fluore, ſępe uero & uomitibus refrigera-
tionem infert, ſubitamq́; virium deiectionem, cum ſiti, & inſomnia, & pulſuum paruitate. Adſtri-
D cta febris, contraria eſt fluxuoſę, excretiones non importat, pulſus magnos ſeruat, longiore ſpa-
tio temporis corpus emaciat. Icteriodes, hoc eſt auriginoſa febris, ea eſt, quę ſimilem galgulo aui
quam Gręci icteron uocant, colorem molitur, iecur in ſublime attollit aſſiccat, cutem *fœdam, &
horribilem reddit. Peſtilens eſt, q̄ cū multa caliditate ſitim inextinguibilem inuehit } bilis omnis
generis vomitus } fœtidas alui excretiones ac virulētas, vt paludium graueolentię ſint, quę excer
nuntur, ſimilia: urinas multas, ac tetri odoris, pulſus paruos, obſcuroſq; inducit. Ignaua eſt febris,
quę cum capitis grauitate prouenit, vel ſanguinis per nares eruptiones, uel excretionis ſuppreſ-
ſionem affert, aut corpus euenientibus neceſſario ſymptomatis ęgre afficiendū cōparat. Horrida
eſt, quę habet admiſtam rigori caliditatem, pulſus adeo infirmos, vt ne ad tactū quidē uſq; perue-
niant, ſed intro receſſerint: hac detentis uenter tumefactus murmurat: lingua humida admodum
eſt, quæ quiddā aceſcenti ſimile habet, quo veluti ſaliua circumluitur. Typus eſt, intenſionum, re-
miſſionūq; ordine ſuccedens redditio. uel hoc pacto: Typus eſt paſſionis tēpus, cui & acceſſio &
remiſſio ordinata cōtingit. Periodus, ſiue circuitus, eſt tp̄s in morbis, ex intentione, & remiſſione
cōſiſtens. Quotidiana febris eſt, q̄ ſingulis dieb. noctibusq; eadē hora ut plurimū innoteſcit. Ter-
tiana eſt, q̄ uno die, vel nocte una affligit, ſequente intermittit, tertio repetit. Quartana eſt, q̄ uno
die, vel una nocte inclareſcit, deinde biduū intermittit, aut noctes duas, quarto recrudeſcit. Hæmi-
tritęa,

†Addatur ex græc.

Ad tēpus obſcuræ ſunt, q̄ detectæ ex ſe ipſæ apparēt, & adiiciētę cor poribus per ſigna cognoſcuntur.

*Al. ſqualli-dam ac luteā.

tritæa,id eſt ſemitertiana,eſt ea,quam nos ex ueteris magiſtri ſententia, qui in primo Epidemia- E
rum acutã ſebrem eam dixit:haud prorſus quidem intermittere,cęterum diem unum,aut noctẽ
leuiorẽ inferre,alterum grauiorem affirmamus:qui autem a methodo ſibi denominationem uen
dicant,paruam hemitritæam duabus conſtare intermiſſionibus putauerunt. Errabundæ ſebres
vocantur,quæ non præfinitæ,nec recto ordine,ſed incerto ſtatu proueniunt. Diaſtole, eſt elatio
ac uelut conſurrectio cordis,& arteriarum & cerebri,eiuſq; membranarum,in longitudinem,la-
titudinem,profunditatemq; ſenſibilis tactui. Syſtole,eſt contractio,atq; collapſus,qui ſenſum q-
dem nil mouet,cæterum conſentanea rõne,ac conſequentia deprehenditur. Palpitatio,eſt elatio
& ſubmiſſio cedentis corporis,nec renitentis:q̃ fit a ſpiritu, nec perpetuo durat, ſed certis c ctur
tpibus. Alij ſic,Palpitatio eſt elatio,& ſubmiſſio muſculorum corporum, quæ a ſpiritu efficitur,
nec ſemper fit,ſed ſtatis tpibus. Pulſus magnus eſt,qui fit arteria multum ſeſe in longitudinem,&
profunditatem,ac latitudinem diducente. Paruus eſt,qui contra in minimum ſpatiũ longitudinis
profunditatis,latitudiniſq; aſſurgente arteria perficitur. Medius eſt, qui his ambobus interiacet
ſm longitudinẽ,ac circularem dimenſum,nimirũ circũſerentia quoq; digitis ſeſe ad proportionẽ
offerente. Plenus pulſus eſt is,q̃ ſub tactũ cadit diſtentus adeo,ut ipſa quidem craſſior facta uidea
tur arteriæ tunica,maxime uero quod inter eã clauditur,humidius uniuerſum,ac corpulentius de F
prehendatur. Inanis eſt pulſus,in quo tũ ipſius amplexus arteriæ gracilis oĩno, ampulloſuſq; eſt,
infuſa quoq; materia uix perceptibilis,atq; exilis a eo,ut,ſiquis ẽt digitos imprimat,inanis occur-
rat apprehenſio. Durus,eſt,in quo neruoſa,ut quiſpiam dixerit,arteria uř,ac rigida, & tenſus, qui
ſubeſt ſpiritus:quo fit,ut ictus uim quandam repercutiendi habeat. Mollis,duro contrarius, nem-
pe qui arteriam remiſſam,mollemq; obtinet ac ſpiritum,qui ineſt,exolutum,ictumq; leniorem.
Humidus eſt qui mollis,ut & contenta in eo ſubſtantia mitis ſit,& humiditate quadã tactui occur
rat. Siccus pulſus ita eſt,ut abſumpta ſit humiditas,& ſiccæ atq; aeriæ exhalationi permiſta. Ve-
hemens eſt,qui & motum ſtrenuum,& ictum ingerit uiolentum. Obſcurus,qui & uiribus eſt exo
letis,& plagã infirmiorem adigit. Medius eſt,qui proportionem quandam inter utrunq; horum
ſeruat. Celer,qui breuẽ,conciſamq; diaſtolẽ habet ac ſyſtolem. Pulſus ordo, eſt reſpectus quidã
in magnitudine, vel uehementia, vel rhythmo, vel alio quopiã diſcrimine. Ordinis priuatio,eſt ſta
tus inſtabilitas in pulſibus diuerſa. Alij hoc modo:Ordine carens pulſus,qui in percuſſionibus qui
buſdã modo crebrior eſt,modo rarior. Aequalitas,eſt parilitas in pulſuum dr̃ijs quibuſdã. Inæqua
litas,eſt imparilitas pulſuum in quibuſdam dr̃ijs,q̃ ipſis pulſibus accidunt. Aliqui uero ita, Inæqua
lis pulſus eſt,in quo nunc uehementiores fiunt ictus,nunc uix ſentiuntur. Rurſus alij ſic, Inęqua- G
lis eſt pulſus,qui arterię parte quadam altior ſub tactum cadit,idq; perflata ea atq; ampliata,par-
te uero alia,quaſi anguſtior eadem fiet,pro capedinis q̃titate,uehementia inęqualis exiſtit, tanq̃
parte quadam arteriæ violentiorẽ elationẽ faciat,quadam uero ſubmiſſam,atq; infirmiorem. He
rophilus Bacchius,Rhythmus,inquit,eſt motus in tẽporibus certum obtinens ordinem. Zeno ãt
Herophilus dixit,Rhythmus,eſt ordo eorum temporum,in quibus amplificantur arteriæ colla-
tus ad ea,in quibus contrahuntur. Rectius hoc modo finias,Rhythmus,partium tpis proportio
eſt,quæ quendam ad pulſus inter ipſos hñt reſpectum. Heterorhythmum pulſum uocamus, qui
alterius ætatis habet rhythmum. Pararhythmum uero eum,qui quadantenus ad ætatem, in qua
conſideratur,prope accedit,habetq; rhythmum,ſed non eum,qui illi.i.ætatis illius peculiari con-
ueniat. Tremulus pulſus eſt,qui ictum refert non æquabilem,nec minime uacillantem,ſed perin-
de quaſi uibretur. Obliquatus eſt, qui non conſtituta in rectum arteria præter ſitum editur.
Myurus,eſt a ſitu nempę quia,cum partes arteriæ ſuperiores in arctum coguntur,inferiores con-
tra.ibi quidem dilateſcunt amplius,ſuperius autẽ contrahuntur. Græci complures μυουρίζοντα ap
pellant,cum ab ictu maiore adacto ſequentes per ſubtractionem ingi decremento minores per-
agũtur:noĩantur & hac ratione myuri,cum efficiuntur pulſus ex frequentibus rariores: uocatur H
& myurus,vbi a celeri in tardiorem demutatur. Dicrotus,ſeu bis feriens,eſt cum receſſio,quæ cre
ditur arterię,non perfecta obitur,ſed cunctatur,idq; pro ſubductionis,aut inhibiti ſpiritus quanti
tate,dein repetitio perfecta debitę fit contractionis. Arachnoeides.i.aranee ſpeciem referens,ſiue
aranealis,paruus eſt,ac breuis aurę agitatu mouetur. Intermittens, eſt, cum celebrandis contra-
ctionibus,diſtentionibusq; pulſus unius arterias tempus omittit. Quidam ita:Intermittẽs eſt pul
ſus,in quo diſtentionem non ad ictum vnũ dũtaxat,ſed ad duos,uel tres quoq; arteria facit dimiſ-
ſam. Intercidens,eſt,cũ inter duos ictus,q̃ ordine proprio inſeruntur,ictus medius intercurrit. De
ficiens pulſus vocat̃ in quo nõ ad duos tm̃ arteria,ſed ad tres etiã,& ad plures ictus immobilis per
ſeuerat. Alij hunc in modum, Deficiens eſt,q̃ à magnitudine incipiens,ac vehementia,magis ſub
inde minuitur:taliſq; quoad ullam habet magnitudinem. Græcis myurizon nominatur:ubi au-
tem ſeſe ſubmiſerit,ac minor factus ad minus declinauerit,deficiens nũcupatur. Caprizãs eſt pul
ſus,ubi arteria,cum ſe diſtendiſſe apparuerit,nec fuerit oĩno diſtenta,ad alium pcuſſum prius, q̃
cõtractionis viſionẽ præbeat,præcipitantius tranſilijt,ſecunda aũt fuit pcuſſio facta uehemẽtior.
Recurrẽs,eſt qui ad quantum excurrit magnitudinis aut uehementiæ in alijs rurſum ad tantun-
dem

Cō. 3. tex. 5. el. 3. fol. 118. h. & com. 2. tex. 25. 110. c & com. 1. 23. 106.

A dem recurrit. Formicans, eſt paruus, inanis, frequẽs, obſcurus, omniũ ad extremũ deductus. aut
hoc modo. Formicãs, eſt, in quo circa digitos arteriæ incũbentes imago ueluti formicę fit ambu-
lantis: quamobrẽ & paruus is eſt, & obſcurus. Phrẽitis eſt mentis deliriũ cũ febre acuta, ac flocco
rum collectu: & mentis emotio: & huius impeditio pulſuũ: & ſapiendi obliuio: uel offenſa præ-
cordiorũ breuis cũ tremore, & uocis exilitate, & à maligna febre maxima ex parte facta palpita-
tione. Lethargus, eſt delatio in ſomnũ nõ facile excitabilis, quę cũ coloris uitio, & flatuoſo œde-
mate, nec ſine ipſarũ quoq; ſolidarũ partiũ, ac pulſifici ſpiritus languore, ꝓuenit, fere in debili fe
bre, ac maligna: fiũt vero lethargi partim affecto principio, partim abſceſſu. Angina ea, quæ ſy-
nãche a Gręcis dicitur, eſt affectus colli acutus, difficilis, qui ęgrotũ angit pręfocatione. aut ita,
Synanche, eſt phlegmone, alijs extra collũ, ut partes tumeſcant, alijs intra tõſillas, ut ſimul partes
quoq; afficiãt reſpirationis, & ęgra ſpiratio cõſequatur. Conuulſio, eſt affectus, qui neruis, ac mu
ſculis accidit, cũ modo corpus totũ, modo pars eius voluntatis iniuſſu trahitur: Tetanus, eſt extẽ
ſio, fixioq; in corpore neruorũ omniũ, & muſculorũ. uel hunc in modũ, Tetanus, eſt conuulſio
B in rectũ, cũ collũ, ac maxillæ trahuntur, dentes cõhærent, neq; annuere collũ põt, neq; renuere.
Emproſthotonus, eſt cũ trahitur collũ ac retro flecti non ualet. Opiſthotonus, eſt cũ retro trahi-
tur, neq; deflecti in partẽ anteriorẽ põt. Cõitialis morb. eſt oppreſſio mẽtis, ſenſoriorũq; qua is,
q̃ affligitur, cõcidit repente: eiq; inſuper accidit, ut ſpuma per os efferatur. Catochus, eſt, cũ ſenſu
priuatur anima, corpusque omne uelut gelu obrigeſcit. Catochi tria genera ſunt, ſomniculoſũ,
lethargo proximũ: alterũ uigilans, cui affinis tetanus eſt, & quę ꝑfocatio uuluæ appellatur: tertiũ
genus eſt catochi, quòd phrẽiticũ nõ inerudite quis nominauerit: fit enim ex miſtis inter ſe mor-
bis catocho & phrenitide: quemadmodũ, & * Typhonia, quæ uel delirus lethargus, vel lethar- *Typhomania*
gicũ delirium eſt. Apoplexia, eſt detentio mẽtis cũ ereptione ſenſuũ, & corporis reſolutione.
{itẽ Apoplexia, abolitio eſt in neruis omnibus ſenſus & motus. uel Apoplexia ſenſus motusq;
priuatio in toto corpore eſt, cũ principaliũ offenſione actionum: conflatur aũt à frigido humore
pręcipuos cerebri uẽtriculos cõfertim opplente.} Apoplexia porro à Paraplexia, ut à toto pars,
differt: apoplectici nanq; prorſus & paraplectici ſunt: paraplectici uero nõ omnino & apople-
C ctici. differunt quoque eo, q̃d ſani mẽte paraplectici, reſoluti parte una corporis ſunt, aut pluri-
bus: apoplectici, & his, & mẽte, & toto: paraplectici demũ dicũtur, quibus dextrę tantum partes,
aut ſiniſtræ reſolutione elangueſcunt. Peripneumonia, eſt phlegmone pulmonis cum febre acu
ta, & ſpirandi difficultate: rubent aũt & in ipſis ægrotantibus malæ. Pleuritis, eſt dolor lateris, ac
ſuccingentis membranæ, uſq; ad clauiculam, & ſummum humerum, & ſcapulam pertinens, cũ
febre acuta, minimeq; intermittente, non ſine dolore confodiente, ſimul & horrore, & ſpiratio
nis difficultate, & tuſſi. Cardiaca diſpoſitio, eſt innati roboris labefactatio, & lãguor: fit plerumq;
confligtante ore uentriculi, & ſtomacho, cum ſudorum immodica ui: ſunt, qui cardia ideſt corde
phlegmone laborante fieri affectum putauerint, atque ob hanc uiriũ exolutionem, quod euenit
malum, cardiacam uel diſpoſitionẽ, uel ſyncopen nominarint. Inflatio, eſt, cũ ſpiritus copioſior
genitus in ſtomacho detinetur, ipſumque & cum eo uentriculum diſtendit, quo fit, ut diſpẽſatio
præpediatur alimenti. Cholera, eſt affectus peracutus, ac grauis, quæ per uomitus in catarrhum,
id eſt defluxũ, protinus hominem detulit, aut ex alui profluuio & multa excretione in tormina,
atq; non multo poſt in id genus febres, quales in inteſtinorum difficultatibus fiunt, atq; in mali-
gnas ablegarit. aut ſic, Cholera, eſt acutus affectus cũ uomitibus bilioſis multis, aluiq; deiectio-
D nibus, ſuris quoq; ſe cõtrahẽtibus, ac frigeſcẽtibus extremitatibus: fiunt in his ęgris, & pulſus mi
nores obſcurioresque. Ileus, ſeu uoluulus, eſt phlegmone inteſtinorũ, quo malo nec flatus infra,
nec deiectiones trãſmittuntur, tormina ſequuntur ualentia, cruciatusque intolerabiles. Aurigo,
ſeu Morbus regius, arquatusve, eſt bilis refuſio in cutem, quo fit, ut ſuperficies tingatur, luteaque
fiat, & uitietur cutis: albę quoque in uentre deiectiones fiũt eo morbo affectis. Inſania, eſt aliena
tio mentis, euariatioq; à cõmuni hominũ ritu, ac ſanorum moribus, ſine febre. Melancholia, eſt
affectus, qui mentẽ lędit, nõ ſine graui animi moleſtia, atq; auerſione à rebus chariſſimis, fit ſine
febre: nõ nullis uero eorum, ſi atrabilis acceſſerit multa, ſtomachũ uſque adeo infeſtat, ut & euo-
matur, ſimulq; mens hoc modo uitietur. Cephalæa, eſt paſſio, quę per quoſdam circuitus intole
rabilem capitis dolorem affert: quocirca & aures ſonant, & rubent oculi, ac prominẽt: ſimul ve-
ro diſtenduntur, & ipſis ęgrotis uenæ frontis, & rubor in facie eſt. Heterocrania, eſt, ubi modo in
parte ſiniſtra capitis, modo in dextra dolor accidit, ac q̃nq; intenſiones, interdum remiſſiones in
fert. Scotomatici .i. uertiginoſi appellantur, quibus obtenebrationes contingunt, uiderurque ijs
circunferri caput, & lucis incerti ac uagi in tenebris ſplẽdores oculis obſeruari. Catarrhus .i. deflu
xus, eſt multorũ delatio humorũ per palati foramina & nares, {q̃ deſcendẽtes ſubiecta loca ma-
le habẽt,} ac in exitu unà cũ flatu egrediẽte ſtrepitũ quẽdã faciũt. Hydrophobos .i. aquæ reformi
datio, eſt affectus ex canis morſu rabie furẽtis: fit cũ potus auerſione, cõuulſione, & ſingultu: his
uero & deliriũ ſuperuenit. Bulimos .i. ingẽs fames, diſpõ eſt, ĩ qua fit cibi inq̃ſitio ex paruis inter-
uallis: q̃ hac detinẽt, & reſoluunt, & cõcidunt, decoloresq; fiũt: ꝑfrigeſcũt ijs extrema corporis:

torquet ſtomachus:uixq; pulſus percipitur. Phagedæna, eſt conſtitutio, in qua multum appeten E
tes cibum, ſumẽtesq; immodicum, non ipſum retinent, ſed ubi eiecerint, rurſus appetunt. Tabes,
eſt ulceratio pulmonis, uel thoracis, uel faucium, ut & tuſſicula, & debiles comitentur febres, &
corpus conficiatur. eſt. n. tabes, phthiſis à Græcis cõiter dicta, omnis diminutio corporis, ac colli-
quatio, ea uero, quã phthoen proprio uocabulo appellant, corporis conſumptio ex ulcere ac de-
molitio eſt dicta, Græcis eſt phthiſis à uerbo φθίνω, qđ eſt diminui. Dyſpnoici, ſunt iñ quibus ſpiri
tus, uelut per anguſtas uias actus, eliditur expiraturq;. Aſthma, eſt affectus, qui ualentẽ conatum
reſpirando, difficultatẽq; importat, ſimulq; ſedere aliqđ cogit ac reſurgere. Iecinoroſi, ſunt, quos
iecoris dolor comitatur diuturnus cũ tumore, & duritie, & corporis colore malo: ſuperuenit ijs fe
bris ardens, & lingua exareſcit: Scirrho affectum iecur eſt, cũ circa ipſum tumor adeſt durus, & ta
ctui renitens, nec dolorificus. Lienoſi, ſunt quibus contracta phlegmone lienes ad naturæ ſtatum
non redeunt, nec phlegmone liberantur, ſed permanet ipſis duritia, quapropter & fluxionibus p
morbos infeſtantur, & color ipſis corporis permutatur natiuus. Scirrhus eſt lienis, cũ maior lien,
& durus admodum, & tumore diſtentus ſentitur. Diarrhœa. i. profluuium, copioſior fluxio eſt al-
ui diuturna, ſine phlegmone & ulceratione. Cæliaca diſpoſitio, eſt alui fluxio non recens ſed diu-
turna, cũ uerminibus, multiſq; excretionibus, corpore ſimul marceſcente. Dyſenteria. i. inteſtino F
rum difficultas, eſt inteſtinorum exulceratio cum phlegmone, & cruentorum, ſeciq; ſimiliũ ſtrig-
mentorum ſecretione, non ſine alui inteſtinorumq; morſu ac cruciatu. Teneſmus eſt diſpoſitio,
ad partes inferiores, rectumq; ipſum inteſtinum pertinẽs, in qua impetus, cupiditatesq; deſidendi
plures, paucæ uero excretiones fiant. {vel vt alij. Teneſmus, eſt recti inteſtini mordicatio, quã bi-
lioſi, acresq; humores faciunt, cũ exurrectione crebra, cupiditateq; egerendi, tametſi exigua ex-
cernantur. {Lienteria. i. læuor inteſtinorũ eſt dyſenteriæ magna ex parte comes affectus, quan-
do ob factas ex ulceribus cicatrices, ſpiſſioribus, læuigationibus, ĩdolẽtioribusq; redditis inteſtinis,
neceſſe eſt, ut cibi prius, quã aſſumpti concoquant, ocyus ad excretiones decurrant, utiq; impro-
miſcui, incocti, quales ingeſti fuere. {alij vero ſic, Lienteria, eſt tota ſimul, celerrimaq; trãſmiſſio
ciborum, cũ tales excreti ſunt, quales deuorati.} Colica diſpoſitio, eſt conſtitutio plenioris inteſti
ni diuturna, in qua ſpacijs t pis interiectis cruciatus intolerabiles, difficultates reſpirandi, ſudores,
perfrictionesq; adoriuntur. Hydropis. i. aquæ inter cutẽ ſpecies ea, quæ anaſarca. i. per carnẽ dici-
tur, eſt, cum corpus totum intumuit œdemate, atq; humore circũluitur, peruertuntur & ægrotis
pudẽda, ciborũ appetitus tollitur, & febris comitat. Hydrops aſcites, id eſt utricularius, eſt, in quo
venter, & ſcrotũ, cruraq; intumeſcũt, ſuperiores aũt partes extenuãtur, & graciles fiunt. Hydrops G
tympanias, eſt, cum in ventre ſpiritus plus inuenitur, humoris minus, ac ſiquis pulſauerit, ſonus
exauditur. Nephritis, eſt renum phlegmone cũ dolore uehemẽti, qñq; uero & vrinæ difficili tran
ſitu, in qua fibroſa quædã, uel arenoſa cũ modico ſanguine excernũtur. Lithiaſis. i. calcularis mor-
bus, eſt calculi generatio in ueſica, p quẽ urinæ excretio phibet. alio modo. Lithiaſis, eſt affectus,
qui diſtentiones affert ueſicæ, ſimul uero & imus uenter diſtenditur, nec raro ad præputium ea di
ſtentio peruenit. ſuperaccedunt ijs & vrinę ſuppreſſiones, utiq; cum prouectus lapis uias excremẽ
ti intercluſerit. Stranguria. i. urinę ſtillicidiũ, eſt excretio urinæ guttatim deſtillãtis. Iſchuria, abſo-
luta prorſus urinæ ſuppreſſio eſt, quæ periculũ affert. Octo porrò modis inhibetur urina, phleg-
mone, ſcirrho, ſanguinis cõglobatione, reſolutione, calculi procidentia, renũ cõſenſorio affectu,
vlceratione, calculari morbo. Fiũt in renibus calculi, quando in corporibus illis humorum craſſo
rum copia cũ febrili caliditate conuenit. {vel aliter. Generantur calculi in renibus, vbi collecta in
ijs cũ proportionali febre craſſorũ humorũ copia fuerit, à qua ſuperaſſati ad calculi trãſeunt gene
rationẽ.} Gonorrhœa. i. genituræ profluuiũ, eſt excretio ſeminis morbũ importans, cũ quo tabe-
ſcit corpus, decoloraturq;. fit malũ hoc vaſorũ ſeminaliũ robore ſoluto adeo, ut quodã modo lan
guẽtes ij ſemẽ haudquaquã retineant. Satyriaſis, eſt affectus cũ genitalis mẽbri tentigine, ſimul ſe H
tẽdẽtibus eius particulis: ſunt q bus & ſeminis eiaculatio cũ uoluptate fiat: hi uero mente exturbã
tur, neruorũ tẽtio & ſeminis fit. Iſchias, eſt coxẽdicis dolor diuturnus, nec ſolutu facilis: aut ſic. Iſ-
chias, eſt morbus validũ dolorẽ coxæ p circuitũ inferẽs, qui dolor uel uſq; ad poplitẽ, & ſurã de-
ſcẽdet. Arthritis. i. articularis morbus, eſt phlegmone ſtabilis, circa articulos cõſiſtens, dolorẽque
ingerẽs uehemẽtẽ, neruis nimirũ patiẽtib. Podagra, eſt affectus, q circa pedes orit, & dolorẽ mo-
uet, patiẽtib. neruis, idq; alijs cũ ardore, alijs cũ algore. Paralyſis, hoc eſt reſolutio, affect' eſt, quo
volũtari' mot' offẽdit̃ circa partes, aut partẽ aliquã fit: pficit aũt neruis muſculisq; p peſſis. Sce-
lotyrbe, quaſi cruris turbã vel pturbationẽ dicas, ſpẽs eſt reſolutiõis, qua erect' ambulare homo
non põt, & lat' alias in rectũ, qñq; ſiniſtrũ in dextrũ, nõnunquã, dextrũ in ſiniſtrũ circunfert, inter
dũ quoq; pedẽ nõ attollit, ſed attrahit, velut ijs, q magnos cliuos aſcẽdũt. Peroſis. i. obleſio, eſt pri
uatio, impedimentũve naturalis functionis, aut alicuius mutilatio particulæ. Lepra, eſt cutis mu-
tatio in habitũ, qui pręter naturã fit, cum aſperitate, & pruritib. doloribusq; nonnunq̃ & ſquamis
decidẽtibus, interim ſecus, plures hæc etiam corporis partes depaſcitur. Elephas, eſt affectus, qui
cutem craſſam, atq; inæquabilẽ reddit, liuor adeſt tũ cuti tũ oculorũ albis, extendũtur partes ma-

nuum

A nuũ, ac pedũ ſũmę,ex q̃bus ſanies liuida,ac fœtida emanat.Impetigo eſt ſũmæ cutis aſperitas cũ
multa prurigine.Medicinę duæ ſũt partes ſummæ , cõtẽplatio & actio:antecedit actionẽ cõtẽpla
tio:ſiquidẽ cõſiderare prius aliquid cõuenit,itaq;deinde agere:nã ꝑceptio ratione cõſtãs,excercẽ
dorũ operũ principiũ eſt.Partes medicinę quinq; ſunt,quas & ſpecies quidã nũcupauerũt:naturę
indagatrix,cognitrix affectuũ,uictus inſtitutrix,materialis,curatrix.Indagatrix naturæ eſt,q̃ circa
cõtẽplationẽ uerſaĩ regẽtis nos,ac moderãtis naturæ Affectuũ cognitrix,q̃ id,qđ p̃ter naturã eſt,
dignoſcẽdũ ſuſcipit. Victus ĩſtitutrix,q̃ ĩ ſanis atq; ægrotãtib. uictu indicẽdo meditaĩ.Materialis,
quæ circa materiã ſe hẽt corpori noſtro medẽtẽ.Curatrix aũt, q̃ circa ſanitatis deꝑditę reuocatio
nẽ, einsq; reſtitutionem operã nauat. Fit phlegmone in utero cũ uẽtris,atq; inguinũ cruciatu,ac
febribus,qua & ſinciput laborat,& tendonũ cõtractio adeſt,& oculorũ dolor.Abſceſſus tũc eſt in
utero, cũ intẽſus eſt dolor,pulſatq; & uſq; ad imũ uentrẽ,& inguina,ac lumbos ꝑtingit,& febres
adoriunĩ. Vterina ſuffocatio,eſt affectus ꝑ recurſum uteri:correptę ea corruunt,uocisq; impotes
redduntur:quare nec manifeſta iis amplius reſpiratio fit,& ſuſpenduntur hypochondria,pulſus
quoq; obſcurus habetur,ac tardus.Muliebris fluxus,eſt humorum delatio ꝑ uterum ad multum
tempus perdurans,quam eius facit excretio.Albus fluxus eſt,cum alba ſunt,quę excernuntur,ap
B parent tumores in facie,partes quoque ſub oculis intumeſcunt,nonnullis uero & uenter,& crura.
Rurſus eſt fluxus,cum ſubrufa excretio dimanat,doloresq; in lumbis naſcũtur,atque inguinibus.
Fluxus ruber eſt,qñ tale id manet,quod excernitur,qualis ſanguis iugulatæ recens uictimæ appa
ret:excidunt ſanguinis globuli,dolor habet,& ardor,ac ſtridor:laborant quoq; ipſa pudẽda,&
imus uenter.Niger fluxus,eſt,cum nigræ excretiones prodeũt:corpus ęgre ſpirat, exhalatque,&
in pudenda dolor incumbit,& extenuantur mulieres.Eryſipelas.i. ignis ſacer, in utero eſt, ubi is
deinde afficitur dolore,atque ij,qui indeclinabiliter ab igne uruntur, ardorque ille in quibuſdam
alias ad alios uteri locos tranſmigrat.Scleroma.i.durities,tumor eſt duriuſculus,qui in parte uul
uæ aliqua naſcitur,fitque plerunque ex phlegmonis,quæ diu permanſere. Scirrhus in utero,di-
ſpoſitio eſt in eius aliqua parte,ut ſit,durities,renitens,tumens,inæqualis,magnaq́, ex parte va-
cans dolore.Carcinoma in utero,eſt tumor ſine ulceratione,inæqualis,verrucoſus.Pilorum no-
uem ſunt affectus,rhopaloſis.i.velut in baculo coagmentatio,dicophya, quaſi biſurcatio, quaſ-
ſatio,atrophia.i.alimenti ſenſus priuatio,ariditas,canities,fluxio, alopecia, ophiaſis. Rhopaloſis
concretio eſt ſummorum pilorum indiuiſibilis,qui etiam non amplius creſcant.Quaſſatio,eſt ca-
ſus inæquabilis pilorum non diſſimilis ijs,quæ abſcidit bipẽnis.Atrophia,eſt gracilitas eorum ni-
C mia,qui nec amplius augeſcant.Ariditas,lanuginoſa eorundem ſuperficies eſt,puluere conſper-
ſis adſimilis.Canicies,eſt pilorum ante legitimam ætatem commutatio in album.Fluxio,eſt pilo
rum defluuiũ,quæ tabeſcentibus magna ex parte,atq; ex diuturno morbo conualeſcentibus eue
nit.Alopecia,eſt,cũ color albidior redditur,qua mutatione anri colorẽ referẽtes pili radicitus de-
cidunt.Ophiaſis, mutatio eſt coloris,antedictæ proxima,cæterum ad maiorẽ,q̃ in illa,pilorũ dẽ-
ſitatem,cum tortuoſa nudatione.Fracturarũ octo in capite ſunt differentiæ: rhogme.i.fiſſura vel
rima,eccope.i.effractio,engiſoma,id eſt propinquatio,ecpieſma.i.expreſſio,camaroſis, quaſi ca-
maratio,apoſceparniſmus,quaſi dedolatio,thlaſma,ideſt cõtuſio,apechema,ac ſi reſonitũ dicas:
quidã uero cõtuſionẽ nõ admittunt,& reſonitum fiſſuræ ſubijciũt.Rhogme,eſt oſſis interruptio
in ſuperficie recta,& uel anguſta,vel lata.Eccope,diuiſio eſt caluæ, qua os offenſum refractũ eſt,
Engiſoma,ꝑcuſio eſt oſſis,cũ pars affecta in profundũ deſcẽdit,ac ſuꝑ illæſum os corruit. Ecpieſ-
ma,caluæ in multas partes diffractio eſt,ſimul ubi intruſæ oſſis partes in imum decubuerint, ac
mẽbranã innixu ſuo p̄mãt.Apoſceparniſmus,abſciſſio eſt oſſis, cũ eius pars decuſſa vulnerando
D fuerit.Camaroſis,eſt oſſis ꝑruptio,cũ ex alterutra refractum parte ſimilẽ cameræ figurã accepe-
rit.Apechema,dirẽptio eſt oſſis ſuꝑficiaria,vel ẽt profunda in partibus ictui oppoſitis.Contuſio,
eſt receſſio cauæ in profundum,ſine fractura:fit in puerili potiſſimũ ętate:planius uero,q̀ dicimus
intelliges,ſi,quod in ſtãneis accidit vaſis,cõtẽplaberis.Tres circa oculos fiũt affectus:phlegmonę,
fluxus,vlcerationes.Vlcerationũ in oculis differentiæ ſunt,argemõ.i.albor,nephelion,hoc eſt nu
becula,epicauma,hoc eſt inuſtum,bothriõ.i.foueola.phlyctis.i.puſtula,albugo,carbũculus,myo
cephalum.i.muſcæ caput,ſuppuratio,ſeu unguis,ſtaphyloma.i.vua,hæc cum percuſſu eueniunt.
ſine eo vlcerationis affectu hi ſunt,mydriaſis,id eſt occæcatio,quaſi ferramẽto candente admini-
ſtrata,tabes,atrophia,nyctalops,quaſi luſcioſitas,ſuffuſio,glaucoma, reſolutio, myopiaſis quaſi
conniuentia, ſtrabiſmus, pterygium,id eſt pinnula,encanthis.i.tuberculum in angulare, procidẽ
tia,chemoſis,confuſio.Eſt ergo phlegmone,tumor circũ oculos, qui cum rubore, & caliditate
multa,& motu difficili,ac punctionibus gignitur.Fluxus eſt tenuium delatio humorũ, quam co-
hibere nequeas,non ex noſtra uoluntate proueniens.Vlceratio, eſt ruptio circa corneam tuni-
cam,quæ vel ex ictu,vel ex ſtrenua phlegmone oritur.Argemon,eſt ulceratio,quæ in nigro ocu
li alba apparet.in albo aũt ſubrubra:Nubecula,eſt caligo,vel ſuperficiaria vlceratio in nigro.Epi
cauma,eſt velut ex igne cruſtuloſa,vlceratio,quæ nigro aduenit,nec permanet.Foueola,eſt cauũ
vlcus,ac putum in nigro.Puſtula,eſt abſceſſus in nigro humorẽ cõtinẽs cũ phlegmone, & fluxu.

Albugo,cicatrix eſt craſſa,& ꝓfunda,ulceri inducta.Myocephalū , eſt exigua uuæ tunicæ por E
rectio in nigro,muſcæ capiti ſimilis ꝑ ulcerationē facta.Carbunculus,eſt cruſtuloſa,ceu ex igne
ulceratio cū paſtione,& fluxu,īterdū quoque & bubonibus,& febre.Suppuratio, vel unguis,eſt
collectio puris in nigro cū phlegmone ſm iridē,ungui cōſimilis.Cōfuſio, ruptio eſt tunicarum ,
quę in ꝓfundo ſunt,aliqñ ex percuſſu,interdū ſpōtina,cū ꝓfuſione humorū,& pupillæ alteratio
ne.Mydriaſis,facultatis alteratio uiſorię eſt,turbatis humoribus.Tabes,eſt pupillę diminutio cū
obſcuratione.Atrophia,eſt paruitas totius oculi & pupillæ cū offuſcatione.Nyctalops, eſt affe-
ctus,diſpoſitioq; oculorū ſine cōſpicua cauſa:uſu aūt ſic habētibus euenit, ut interdiu nō cernāt,
noctu uero cōſpiciant.Glaucoma , eſt naturaliū humorū in glaucū colorē mutatio. Staphylo-
ma,eſt,qđ in pupillę loco cōſurgit acino vuæ ſimile.Procidētia,eſt,cū ab ictu aliquo uiolēto,aut
ſtrāgulatione,cū cōtinua febre,vel capitis dolore ꝓlapſus oculus fuerit.Myopiaſis,eſt diſpoſitio
ab ortu cōtracta,qua ꝓpinqua cernimus,remota uel parum,vel nihil omnino.Strabiſmus,oculi
muſculorū nō oīū,ſed aliquorū reſolutio eſt,ob q̄ causā vel ſurſū,vel deorſū vel in latera nuunt
oculi.Hippus.i.equus, diſpoſitio eſt à generatione prodiēs, qua inſtabiles fiunt oculi , ac ſemper
mouētur:utiq; motū ſuſtinentes in cōcuſſu,& tremore aſſiduo cōſiſtētē : hāc diſpoſitionē ἵππον.
i.equum vocauit Hippocrates: affectus aūt eſt oculū firmantis muſculi , qui viſorij baſim inſtru-
mēti cōplexus eſt.Chemoſis,eſt eleuatio ambientis oculū membranę,qđ albū quoque appella- F
tur,affectus*albæ carnis perſimilis.Circa genas,angulosque oculorū hi cōtrahūt affectus. ſcabi-
* al. hiatulæ. es:phthiriaſis.i.pedicularis morbus:crithe.i.hordeolū.chalaza:lithiaſis, ideſt morbus calcularis,
trichiaſis.i.pilaris affectus: aſpredo:lagophthalmon.i. leporinus oculus. ectropiō ſeu inuerſio :
rhyas quaſi riuulus:anchilops,ſtaphyloma.Scabies , eſt ſummarū generū , angulorūq; eroſio cū
pruritu,q̄ acerrima fluxio progignit.Phthiriaſis,eſt ſcabies circa palpebrarum radices,quæ ſqua-
mas furfuri ſimiles dimittit:Chalaza,globulus eſt in gena,milij magnitudine, à ſimilitudine gra
dinis ſic uocata: eadē quoq; eſt lithiaſis. Hordeolum,eſt humor concretus circa genam , oblon-
gior,hordeum referens.Aſpredo eſt duritia,& aſperitas inæqualis,q̄ intra genas oritur. Rhœas ,
eſt angulorum carnis abſumptio,ob quā cauſam effluit lachryma.Trichiaſis,caſus eſt genarum ,
inſitorumq; ijs pilorum generatio præter naturam . Tres thrichiaſeos differētiæ habent:phalan
goſis,caſus,ſubortus: non nulli & diſtichian.i.duplicem ordinem ſuperinuehūt. Eſt autem diſti-
chia,alterius pilorum ordinis in genæ margine exortus p̄ter naturam.Encanthis , eſt exuperan-
tia carnis in magno angulo.Anchilops, tumor in angulo magno cōſurgens atq; humoris colle
ctionem habens,perforatus,aut conniuo foramine: dictus eſt anchilops , quòd prope oculum ſit
ὤψ enim oculus eſt, ἀγχὶ vero prope. Suffuſio,eſt cōcretio aquoſi humoris,quę uiſum magis mi G
nus ue impedit.Differt ſuffuſio à glaucomate,tum ꝙ concretio ſit hęc diluti humoris: glaucoma
uero,naturalium mutatio humorum in cæſium colorem,tum ꝙ in glaucomate haud prorſus,:n
ſuffuſione aliquantulum cernant.Hydatis.i.aquula, ſubſtratæ ſuperiori genæ pinguedinis aug-
mētum eſt, qua fluunt præter naturam oculi. Lagophtalmon,eſt cum ſuperior adeo retrahitur
gena,ut oculum,dum claudatur,totum nō contegat.Pinnula,corporis excreſcētia eſt,quæ cor
neæ tunicæ inhęreſcit.Ectropion,eſt ſuppullulatio carnis in gena,quæ genā ipſam ſua grauitate
foras cōuertit,cauſa eſt genæ euertēdæ uel caro adnaſcens,vel reſolutio, vel cū cicatrix inducit.
† Puloſis,eſt defluuium palpebraræ acerrimo fluxu eius rei auctore. Staphyloma, eſt nigrę tuni
† al. Milphoſis cę extenſio cum inflammatione,acino vuę ſimilis. Sarcoma,eſt carnis in naribus p̄ter naturā au
ctio.Eſt vero & Polypus quoddam ſarcoma , porrò dictus polypus eſt à polypis piſcibus:nā , vt
illi multas habēt ꝓpagines,mollesq; ſunt atq; augent,ita is quoq; affectus. Differt ſarcoma à po
lypo magnitudine,& opificio.Ozęna,eſt ulceratio in naribus profunda, tetri odoris , atq; halitū
emittens.Parotides,abſceſſus ſm aures ſunt: hos nonnulli Dioſcorus appellarunt, ſuccedūt ma-
gna ex parte febribus,atq; ab ijs liberant.Leuce,corporis in album colorē mutatio eſt pręter na
turam.Herpes,eſt ulcus,quod ex bilis redundantia fit,& depaſtionē facit. Atheroma , eſt tunica H
neruoſa,quæ humorē pulti ſimilē cōtinent.Steatoma,eſt auctio pinguedinis aliqua in parte pre
ter naturam congeſta.Proſaterſis.i.appēſio, longiorum eſt membranarū ad uicina loca applica-
tio. Aneuryſma.i.dilatatio , uenoſi uaſculi relaxatio eſt, aut diſperſio ſpūalis materiæ ſub carne,
per diſſultationē ſeſe diffundentis,diſtribuentisque.Hypoſphagma, extra ſuperficiē eſt , ꝓſimi-
le uibici.Ganglium,conglobatio eſt nerui præter naturam, quæ in unū corpus coaluit , Aptha ,
ſuperficiaria eſt ulceratio,quæ in ore gignitur.uſitur autem hæc in puerulis potiſſimum ulcera
tio.Phlegmone,eſt tumor cum rubore,& duritia,pulſatiles afferens dolores:dicta quod affectus
ea locus φλέγεται,hoc eſt uratur:aut tumor dolens,ac renitens,cum rubore,citra febrē.Eryſipe
las, id eſt ignis ſacer,eſt rubedo cum ignita inflammatione,febres interdum,doloresq; inferens.
{vel ignis ſacer,eſt tumor rubens,dolorificus , qui a bilioſo ſanguine generationē obtinet. Car-
bunculus,eſt ex magis melancholico putrefacto ſanguine tumor ulceroſus.} Vacuamus uelue-
næ ſectione,uel cucurbitula,uel hirudine, ac ſimilibus. Sanguinem detrahimus ob multam ple-
nitudinem:præſertimq; ubi ipſum affectus auctorem eſſe ſuſpicabimur. Detractionis cuiuslibet
tutior

A tutiot prę̄ferenda:grauis,medicinæ oblatione declinanda eſt.Cucurbitula vtimur ad locorũ con
tuſionem.Hirtudinem admouemus,vbi affectum locum tenuiter aperire eſt opus. Scirrhus, eſt
tumor corporũ,cum duritia,& pondere,& motus,ac ſenſus difficultate. Abſceſſus,eſt corporum
ex phlegmone in pus tranſmutatio.Coloboma,ideſt mutilatio,defectus particulæ eſt in parte
aliqua corporis.Totus ex ſubſtantia calloſa,& renittẽs,Hydrocephalon,eſt humoris aquoſi,aut
fœculenti ſanguinis collectus in parte corporum aliqua eorum,quæ caput concinnant. Syrinx,
ideſt fiſtula,tubulus eſt calloſus,anguſtus,oblongus ioterdum etiam obliquus,os habens,cui ci-
catrix obduci nequit,quod humor certis temporibus tenuis excernitur.Duę fiſtularum differen
tiæ ſunt:cæcę,quæ oſculum in profundo,ſinum ad ſuperficiem habent:occultæ,quæ & os, & ſi-
num obtinent in profundo.Cerion ideſt fauus,vlcus eſt aſſidua habens foramina, ex quibus hu-
mor melli ſimilis excernitur.Phagedæna,eſt vlcus,quod propinqua,& adiacentia erodit. Carci
noma,eſt tumor malignus,prædurus,ſine vlcere,vel vlceratus,à cancro animali dictus,quẽ Græ
ci καρκῖνον vocant:Dionyſiſci,ſunt oſſeę emioentiæ, quæ prope tempora naſcuntur:dicuntur ãt,
B & cornua,detorto a cornigeris animalibus nomine.Teredo, pertuſio eſt oſſis ex corruptione:
affectui nomen ab accidentibus foraminibus datum eſt,quæ τρήματα appellantur: quaſi τερηδὼν
quidam exiſtat.Aden,i.glandula,conuolutio ſicca quædam,& carnoſa eſt,vel carnoſa conglo-
meratio.Struma,caro eſt ſicca quæ nec facile ſoluitur.Bronchocele,quaſi dicas gutturis ramex,
tumor eſt gutturi adnaſcens:differtq; ab eo,qui in ſcroto progignitur.Anchyle,paſſio eſt tendo
num circa collum,vel articulos,qua functio impeditur.Exomphalos,ideſt procidens umbilicus;
prominentia eſt umbilici diuerſis de cauſis proueniens.Gynæcomaſthon,ideſt muliebris mam-
ma,ſubiectæ mammis pinguedinis auctio eſt pręter naturam.In contectu eſt abſceſſus,cum cor
porum,quæ ſunt in profundo,aut viſcerũ in pus fit mutatio.Acrochordõ(genus quoddam eſt id
verrucarum dolens)exortus eſt orbicularis,anguſtamq; obtinẽs.baſim.Phygethlon,i.panus,ab-
ſceſſus eſt naſcens in inguine,Epiploomphalon,omenti eſt in vmbilicum decurſus.Hydrompha
lon,coitio in vmbilico eſt lenti humoris,qui ſub tunica quoque interdum continetur.Porompha
lon,eſt concretio tofi in umbilico.Sarcomphalon,incrementum præter naturã eſt in umbilico,
C vel mitis,uel malignę.Pneumomphalon,dilatatio eſt umbilici.Hypoſpidias,eſt affectus, in quo
glans collis attracta eſt.Thymus,aſperæ carnis extuberatio eſt,quę ſimilis circa genitale,ac ſedẽ
oritur.Lipodermus,ideſt(tranſlato ad morbum nomine)apella,defectus eſt tegentis glandẽ pel-
liculę,adeo,vt diſtrahi non amplius poſsit.Phymi duo diſcrimina ſunt:uel enim ex natura fit,uel
poſtea gignitur,vlceratione antegreſſa.Pariepiphymoſis,eſt,cum retracto glandis neruo prępu
tiũ deduci pręterea nequit.Rhagas,i.ſciſſura,fiſſumve, diuiſio eſt labia obtinens callo indurata.
Circuncisio uel circunſectio,ablatio eſt cutis glandem obtegentis.Hæmorrhois,relaxatio eſt ua
ſorum,quæ ſedem contexunt,dicta ἀπὸ τοῦ τὸ αἷμα λίαν ῥεῖν,id eſt,quòd ſanguis p eã fluat.Dif
ſerentiæ quinq; hæmorrhoidum ſunt,à magnitudine,multitudine,figura,loco,conſtitutione: à
magnitudine,cum aliæ paruæ ſint,aliæ magnæ,aliæ mediæ.à multitudine complures in aliis,in
quibuſdam pauciores conſiſtant:à figurã,quod nonnullæ anguſta,quædam lata ſint baſi: à loco
quãdo aliquæ in ano,quædam in ſpinctere,ideſt ſtrictore,aliæ in recto ſunt inteſtino: à conſtitu
tione,qm̃ aliæ mites ſunt,aliæ malignæ.Condyloma quaſi dicas nodus, eſt extuberatio,quæ cũ
D phlegmone in rugoſa contrahenteq; ſe ani pate conſurgit.Tres circa ſcrotum fiunt affectus, ra-
mex,ſcabies,detritio.Tumores in ſcroto conſiſtunt,hydrocele,eneterocele,hydrenterocle, cir-
ſocela,porocele,epiplocele,enteroepipocele,ideſt hernia ſeu ramex aquæ,inteſtini,aquæ,&in-
teſtini,uaricis,tofi omenti,inteſtini atq; omenti.Hydrocele,lenti humoris in parte ſcroti colle-
ctio eſt.Enterocele fit,inteſtino in alterum locum paulatim,uel ſemel delapſo.Enteroceles cau-
ſæ ſunt,antegreſſa quidem intenſio,uel ictus,continens autem iterata huius extenſio,aut ruptio
Hydrenterocele,eſt delaplus inteſtini,minuſque elaborati humoris collectus in ſcroto. Cirſoce-
le,eſt dilatatio,amplificatioq; quorundam,aut omnium,quæ teſtẽ alunt,uaſorum.Hygrocirſoce
le,ideſt aquoſus ſimul,& varicoſus ramex,eſt dilatatio teſtem nutricantium uaſorum,& lenti hu
moris in ſcroti aliqua parte collectio.Epiplocele,lapſus omenti eſt in partem ſcroti. Enteroepi-
plocele,in ſcroti partem caſus inteſtini eſt atq; omenti.Cele,i.ramex,tumor eſt,qui dictorũ ali-
quod continet:omnis enim in ſcroto tumor κήλη,i.ramex nuncupatur.Cryp ſorchis,i.teſticuli oc
cultatio,teſticuli,uel teſticulorũ receſsio eſt.Rhacoſis,i.detritio,multa ſcroti extenſio eſt. Pſoria
ſis,i.ſcabies duritia ſcroti eſt cum intenſa prurigine,qñq; uero,& ulcerõoe. Cagræna,eſt corpo-
ris mutatio à naturali cuiuſq; habitu in alienũ,atq; extinctio,cũ vlceratione,uel citra hanc:gigni
tur ãt vel plethora antegreſſa,uel dũ extinctio fit,aut phlegmone ex chirurgi imperitia.Os, eſt,
vt Plato arbitratur,medulla,quæ à calido ſpiſſatur;ex quorundam autem medicorum ſententia,
terrena concretio,& ſolida,& ſenſus expers,ac ſanguinis.Commune cartilaginis, & unguis eſt
ſenſu carere,atque inæquale eſſe:cæterum cartilago imago eſt oſsis: ſæpiſſime enim in articulis
adiacet.Vnguis cero,ſuperficies oſsis fuerit,aut cutis concretio dura,& ſicca.Hermaphroditus,
complexus eſt maſculini ſexus,ac fœminei, ſimul etiam utroq; genitale proprium obtinente.

Dracunculus,eſt vlcus,quod à parte ꝓpinqua ad ipſam nerui delationē habet: dictus, ꝙ neruus
mouēdo corpore ī vlcus recedat,in eoq; occultetur.Clauus,eſt ulcus in pedis plāta orbiculatū, E
qđ callū cōtraxit. Semē,vt Plato,ac Diocles autumāt,ex cerebro,& dorſi medulla excernit:vt
aūt Praxagoras,atq; Democritus,præterea,& Hippocrates cenſent,ex toto corpore.Democri-
de morbo ſacro non procul à principio,Et de aere aquis & loc. ca.8 cla.a.fo.48.
tus qdē ait,Hoïes vnus erit,& homo oēs.Hippocrates vero, "genitura, inqt, vndiq; à corpore
demanat,a ſanis ſana: a morboſis morboſa.Semē,eſt ſm,Stoicos,qđ cū ſpiritu,& aīa, ſed veluti
nō pars ab aīali dimittitur: vt aūt opinio fert Aſclepiadis,genitiuus humor,q in venereis cōgreſ
ſibus excernitur.Illud qōne exagitatū eſt, vtrū fœmina ꝑinde ac mas ſemen depromat: etenim
eadē Veneris libidine vexat fœmina,iiſdēq; obnoxia eſt morbis: ac planè ex cōſecutione ſemina
rijs meatibus prædita eſſe oſtēditur.Maximū quoq; id cōferēdi ſeminis teſtimoniū eſt, ꝙ ſimiles
matribus ꝓcreentur liberi.Porrò cōferri ipſū teſtis eſt Hippocrates,q in libro de inſitis natura:"
ſtatim in principio.
ſi ꝓf. ēta,ī qt,ab āmbobus genitura in mulieris locis manet,primū quidē una miſcetur, vtpote nō
quieſcente muliere,concaleſcendoq; colligitur,ac craſſeſcit: dein ſpiritum concipit. Differt à ge
nitura ſemen, ꝙ hoc in ſeminarijs meatibus ſit: quidam vero quod iā eſt excretum, id eſſe ſemen
volunt: geniturам aūt,ſemē nondum concoctum: at nos,ut Aſclepiades dicit,ſemen quoque in
ijs eſſe,qui generare non adhuc poſſunt,definiuimus . Infœcunditatis duplex cauſa eſt, quarum
altera viro,mulieri altera debetur: & utraq; multiplex: nam fœmina in cauſa eſt,ſi pet frigidum F
vterum,uel præpinguem habeat: mas uero cū ſpado fuerit teſticulis orbatus: aut alio quouis mō
laborauerit.Non eſt pars uterum gerentis,quod geſtatur in utero : aut certe ipſo intereunte,gra
uidam quoq; interire neceſſario conuenit, uel partu edito lædi integris functionibus obeundis,
quaſi pars ei, qua ipſius corpus priuatum eſt, deſit. Alimento perfruitur embryum, per ſecun-
das id excipiens,attrahensque;ceterum non per os,ſed per umbilicum alitur. Embryum quidā
animal eſſe, quidam non eſſe prodiderunt: animal eſſe id illi coniectauere ex motu:qñ quidem
mouetur & embryum: at,ut ſentiens animal,in matris uoluptatibus oblectatur, lętaturq; in an
goribus autem contrahitur,atque cogitur: nulli enim ſenſus,præter quā animali,à natura datus
eſt.Qui autem non eſſe animal aſſerunt, nutriri ipſum quidem,& augeri,ut arbores quoq;, non
tamen,ut animantes,appetitionem, motumq; ex ea habere confitentur: haud enim ſolum non
citra electionē,ſed neq; ex propoſito mouentur,uerum ut arbores,& plātæ: nam uentus ijs cau
ſam affert motionis: embryis uero, circūfuſa humiditas,& lubricitas,atq; uteri figura,qui,cū im
pletur,tumeſcit in globum: eſt autem globus,ſeu ſphæra, figura in omnem motum,vtpote oīs
expers baſis, natura proclinis.At Aſclepiades embryū neq; animal,neq;nō animal eſſe pronun
ciauit,ſed ſimile id eſſe dormientibus dixit: nam, quo illi modo ſenſus obtinent, neq; ijs tamen G
vtuntur, ſic & quod in utero geſtatur. Gignitur mas, ut nonnulli opinantur,poſtquā ex dextra
parte auulſum ſemen in uterum coniectum eſt: fœmina,cum ex ſiniſtra: ſunt alij qui pro ſeminis
peculiari temperatura, à caliditate, vel frigiditate fieri dixerint: nā ſemen calidius marem gene-
rat: frigidius fœminā. Fiunt gemini, atq; tergemini,ut quidā arbitrātur, qm̄ ſemen in calidū vte
rum detractum,ac deriuatum frangitur: alij ad ſuperfœtationem cauſam referunt: nos uero, ſi
in hæc ambo cōferri ſemen fuerit inuentum,gemellos aſſerimus procreari. Generātur monſtra,
ut quidam aiunt per declinationem,obliquitatemq; uteri: nam, quod inæqualiter ſemen infun-
ditur,monſtra progignit: quo modo & liquatum plūbum, ſi inæqualiter deſuſum ſit, inæquale
opus cōflatur.Mōſtra,uel per defectum,uel per exceſſum fiunt: gignuntur per magnitudinem;
quæ amplo: per paruitatem,quæ paſſerino ſunt capite: per numeroſitatem uero, qui ſex cōſtāt
digitis,quandoq; etiam pluribus. Quam ob cauſam ſeptimeſtres partus uiuunt, octimeſtres mi-
nime?Ita fertur,qm̄ numerus octo par, & cōiunctus,nec decretorius eſt: ſeptē aūt impar eſt nu
merus,neq; uero coniunctus,atq; ob id decretorius. Cōceptionis cauſa,eſt commoda uteri cali
ditas,recensq; menſium purgatio,ac coeundi appetitus: hæc enim ſimul congreſſa ſemen deti-
nuere. Conformatur primum embryi ſecunda: deinde reliqua. Conſtat ſecunda ex duabus ue- H
nis,duabusq; arterijs,& quinto uocato uracho: uocatur autem chorion,ſeu ꝙ embryi cōceptа-
culum ſit, ſeu ꝙ ipſi alimentum ſuppeditet. Partus dolores,ſunt ſpiritus conſerti impetus,ad em
bryi excuſſum. Tribuuntur mulieri menſtrua,q̄ ſanitatis gratia euacuentur: embryo aūt alimen
tum prębeāt per conceptum ſuppreſſa: ſunt enim tum ad cōceptionem,tū ad lactis generationē
cōparata. Fit prægnantibus pica duobus circiter aut tribus a conceptu menſibus, affecto nimirū
ſtomacho: non dum enim uis embryo ſuppetit conſumendi alimenti. Picæ cauſa inde prodit,
quòd abundet materia,& ſtomachus perturbatione uexetur: huiuſce rei argumentum eſt,quod,
cum incrementum acceperit embryum, tunc recipiente ſe deorſum ſanguine ad ſe ſtomachus
redit: Prodeunt in lucem quatuor figuris,ſiue habitibus embrya, una in caput, quæ ſecundū na
turam eſt: tres reliquæ præter naturam: eę ſunt, in pedes,in latus, in duplum. Aegri partus tribus
modis fiunt, pro gerente in vtero,pro eo, quod geritur, pro exterioribus: pro gerente,duplici
uia: ex animi moribus, cum zelotypijs,uel mœroribus,uel alio quouis affectu detenta fuerit: ex
ijs uero,quæ ad corpus attinēt,cum anguſtis fuerit meatibus,aut præpinguis,aut primum fœta,

A aut prædita vtero ſit, qui alimentum nõ admittat: pro eo, quod geritur, cũ moritur in vtero par-
tus: uel geminus, aut mõſtroſus eliditur: pro exterioribus, per intenſam hyemem, aut æſtum ve-
hementem. Cauſam vlcerum in vtero habent interdum abſceſſus: nonnunquam peſſus corru-
ptorius: quandoq; vero ſeirrhus: eſtq; hic eum alijs diuturnus. Sarcoſis in vtero, eſt carnis colle-
ctę expullulatio: quam, ſi magna ſit, particulatim recidere conuenit, vellicatã ſcalpris, quo cele-
rius emoriat: ſin parua, protinus tollere. Hæmorrhagĩa, ideſt ſanguinis eruptio, effuſio abundans
eſt ſanguinis: quæ, ſi magnum vulnus ſit per largum obitur fluxum: ſin anguſtum, per iaculatio-
nem: ut in venis ſecandis: Differt hęmorrhagia ab hæmorrhoide, ꝙ hæmorrhagia, abundans ef-
fuſio, vti diximus, ſanguinis: hæmorrhois autem, delatio ſanguinis eſt per diſſolutionem, ac pau-
latim facta. Duobus modis erumpit: diſſultatione, uel ruptione: quæ diſſultatione, ac corporis no
ſtri vaſorum croſione conſtat, non facile ſanatur. Curantur ægrius arteriæ, quam venæ: partes in
profundo ſitę ijs, quæ ſuperficiem occupant: & quæ his, aut illis uicinæ magis ſunt, faciliorem, diſ
ficilioremve curationem recipiunt. Sanguinem, quem non paruo negocio compeſcas, facile hęc
loca profundunt, temporales muſculi, cerebri membranę, palatum, columella, collum, alæ, ingui
na, & id genus alia: inter homines vero, ſi ætatem ſpectes, iuuenes: ſi habitum, prauis affecti hu-
B moribus, ſi anni tempus, in ęſtate.[a] "Chymi appellatio apud Hippocratem ſemper humoribus
corporis deſtinata eſt, ex quibus nos conſtituimur, ſanguine, inquam, pituita, & duplici bile, fla-
ua & nigra: apud Platonem vero, & Ariſtotelẽ guſtabilis qualitas quæuis nobis inſita chymus, id
eſt ſapor, nominatur: ſunt porrò qualitates, acor, auſteritas, acerbitas, acrimonia, ſalſedo, dulce-
do: ſic & Mneſitheo placet. Cõtinet pars ea medicinæ, quæ de affectibus agit, quid, & qualis ſit vni
uerſalis, & quid particularis, affectus, ac morbus: quid ſignum: & quæ huius differentię habeantur
(ſunt autem hæ ſpecie complures) non qualis affectus cauſarum, quę morbos committunt: loca
item explorat, in quibus ſint affectus: quærimus enim, quis affectus phrenitis, comitialis morbus
lethargus, dolor lateris, peripneumonia, reſolutio neruorum, & ſimilia. Sunt uero cauſæ horũ
manifeſtę, & non manifeſtę, & antegreſſæ, & antecedentes, & continentes, atque in vniuerſum,
quæ ſit affectus conſtitutio: &, in quibus ij corporis partibus dicti ſint, perſcrutatur. Criſis, ideſt
iudicatio, idonea morbi, ac celer in tempore diſſolutio eſt. Periodus, ideſt circuitus, ſucceſſiua red
ditio eſt ordine diſpoſiti temporis. Cerebrum animalem facultatem obtinet, atque huius partem
principem, quæ ratiocinatrix eſt, atq; mens. Cor uero iracundam.[b] † Adminiſtratur pariter cor
pus à corde, & iecore. Facultas naturalis, altrix, & auctrix eſt. Sumit cor alendo, augendoq; cor-
C pore, à iecore ſanguinẽ: ſpiritum à pulmone: quas confectas, elaboratasq; materias ſic in uniuer
ſum corpus tranſmittit. Inſtrumentaria, pars eſt chirurgiæ, quæ per reſtitutionẽ, ac cõſentaneam
curationem diſpoſitis pręter naturam humanis oſſibus ſanitatem vendicat. Sũt oſſa in nobis duo
bus modis coniuncta, per articulũ, & coagmentationem. Articulus, cõmiſſura oſſiũ eſt, quæ mo-
ueri natura voluit. Coagmentatio, commiſſura eſt oſſium, quæ lege naturę nequaquam moue-
tur. Lapſus, ſeu luxatio, eſt oſſium, quæ per articulum, vel coagmentationem[e] *mouentur, extra
naturam delatio. Exarticulatio, ſiue eluxatio, eſt oſſis ſm naturã ſe hñtis in alienum naturę locũ
ex profunda cauitate egreſſio. Dearticulatio, ſeu deluxatio eſt oſſis euariatio, delatiove à natura-
li loco[d] † ad eum, qui pręter naturam eſt. Motio eſt oſſium per figuram, harmoniamve compacto
rum[e] † ex propria ſede in naturæ oppoſitam exturbatio: quemadmodum ex tarſo diruptis oſſicu
lis, aut vertebris fieri conſueuit. Diductio, eſt mutua oſſium per ſuturam, & coalitum coniuncto
rum ſeparatio, atque direptio.[f] * Reſtitutio, eſt oſſis, vel oſſium [g] † à loco naturæ cõtrario ad na-
turalem } traductio. Tentio, eſt tractus corporum. Mochlia, traductio eſt oſſis, aut oſſium ad natu
ralem locum ab eo, qui pręter naturã ſit. Catataſis, eſt ad inferna loca corporum tractus: obitur
hæc partim principijs, quę tentionis cauſæ ſunt, è regione oppoſitis, partim tranſumptione in cõ
D trarium, nempe tranſmiſſis per rotulas principijs, quę tentionem moliuntur, ac ſuperius adnexis.
Anataſis vero, id tentio ad ſuperna loca, per traductionem, intelligi ex ijs poteſt, quæ de cataraſi
prodidimus: Diſtentio, eſt ad ſuperna, atq; inferna loca corporũ tractus. Exelcyſmus, ſeu rectius
forte Eiſelcyſmus, eſt deductio oſſis, vel oſſium à ſuperficie in profundum. Regma, ideſt ruptum,
eſt oſſis, aut oſſium traductio à profundo ad ſuperficiem.[h] † Traductio, eſt diducti oſſis in natura-
lem locum reuocatio. Extaſis, ideſt mentis emotio, eſt inſania quę breui finitur: Ecplexis, ideſt cõ
ſternatio, eſt emotio mentis, quę ex repentina aliqua perturbatione extrinſecus aduenit. Enthu-
ſiaſmus, i. fanatica perculſio, ſeu afflatio numinis eſt, velut cum quidam mente in ſacris faciendis
capiuntur, ſiqua uiderint: aut ſi tympana, uel tibias, vel ſigna audiuerint.

A Lib. ſe mo. Et d' vete ri med. ꝑpe ſinẽ. Et de alimento iuxta principium.

B † Additur in antiquis τὸν ἐπιθυμητικόν, i. ſeeut autem concupiſcibilem.

C † Al. σύγκειμένων, i. compoſita ſunt.

D † Additur in antiquis: ἐξ ἐπιπολαίου τόπου, i. ex ſuperficiali tumore.

E Al. ex antiquis. aliquando quidem in eodẽ loco præter naturãmotio: aliquãdo autem in locũ, qui præter naturam eſt, exturbatio.

*F * καταρτισμός*

G † Al. ex loco qui ſecundum naturam eſt ad locum, qui eſt præter naturã.

H † Additur in antiquis. paragoge eſt oſſis, vel oſſium traductio diducto oſſe per anaclaſin in naturalẽ locum.

E

GAL. ASCRIPTA INTRODVCTIO SEV MEDICVS

Ioannes Andernacus latinum fecit, recognouit Bartholomæus Syluanus, nuper
autem cum Græco exemplari eſt collatus. F

Sed eſt à Galeni doctrina longe alienus, & Herodoti potius, quem citat Gal.
6. Epid. Sect. 2. com. 42. quam Galeni.

Quomodo inuenta ſit medicina. *CAP. 1.*

Multa in hoc libro ex cod. manuſcr. reſti tuta nûc ſunt

ARtium inuentiones, vel deorum filijs, vel quibuſdam eorum propinquis,
quibus dij primi artẽ oẽm cõicarunt, Græci feruot acceptas. Hac igitur
ratione & Aeſculapius medicinæ, quam primus ab Apolline patre inſti
tutus, hominibus tradidiſſe dicitur, inuentor extitiſſe apparet. Porrò an
te illũ ars medica nondum hominibus fuit cognita, niſi quòd ueteres me
dicamẽtorũ, & herbarũ, qualia apud Græcos Chiron Centaurus, & ab
eo erudita heroes nouerant: ad hæc quæcunq; Ariſteo, Melãpodi, & Po-
lypo adſcribũtur, experientiã, quandã habuere. Apud Aegyptios ſane p
ter herbas, aliã quoq; medicamentorũ rationem in uſu fuiſſe Homerus hũc in modum teſtatur:

Fertilis Aegyptus rerum, medicamina miſta,
Optima multa, ſimul deterrima plurima gignit. G

Porro ex cadauerũ confectione, quã in cõdiendis ijs, aſſeruãdisq; habere moris erat, multa ẽt
quæ manu adminiſtrantur, apud primos medicos inuenta eſſe vident. Quædam dicunt ex caſu
obſeruata fuiſſe, ut ſuffuſos appungere, inde, ꝙ capra quæpiam ex ſuffuſione male habens, iunco
aculeato in oculũ impreſſo, viſum receperit, Quin & clyſteris vſum ab Ibi profectũ eſſe ſcribunt.
Hæc. n. colli cute tanq̃ clyſteris vtre, marina, Niliq; aqua impleta, roſtro eã ſibi ipſi p anum in-
dit. Scribit ẽt Herodotus hiſtoriographus, quõdã ægris per compita expoſitis, illos, qui ijſdẽ ali-
quã morbis laborarãt, referre ſolitos, quibus vnuſquiſq; vſus, ſanitatẽ recuperauerit: atq; hoc mõ
ex multorum vſu, ac experimentis rem medicã conflatam eſſe. Sed hæc quidẽ experientia ratio-
ne vacua, nondumq; rationalis fuit. Cæterum perfectã medicinam, & oĩbus numeris abſolutam
nimirum diuinã aio, Aeſculapius ſolus inuenit. Illam vero, quæ inter homines uerſatur, huius ſuc
ceſſores Aſclepiadæ poſteri veluti hæreditario acceptã tradiderunt, maxime Hippocrates, qui
omnibus facile præcelluit, primusq; perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

Quæ medicinæ principia. *CAP. 2.* H

PRincipia medicinę tria ſunt, unũ inuentionis, alterum conſtitutionis, tertium interpretatio-
nis. Inuentionis igitur medicinę (ut ſimpliciter dicam) uetuſtiſſimum planè, citraq; rationem
principium, experientia eſt: quemadmodum apud Aegyptios, & reliquos oẽs barbaros. Redigen
di uero in artis conſtitutionem, ſicut Aſclepiadarum medicinam, ratio & experientia. Interpre-
tationis, ut ſcribit Athenęus, uel traditionis, quemadmodum quidam dicunt, initium, naturalis
eſt ſpeculatio. Enimuero ſimpliciter, & Hippocrates dixit, "Medicæ rõnis initium primum natu-
ra eſt: nã à naturę inſpectione Dogmatici auſpicantur, qm̃ ex ijs, quę ſecũ naturam ſunt, & illa,
quę contra habent, poſſunt cognoſcere: at ſine naturalium cognitione illa, quę à naturali habitu
recedunt, ſcire nemo poteſt. Quin ẽt in curando naturę ſpeculationẽ ſimiliter requirunt: quando
quidem ex naturali admouendorum auxiliorum potentia, quę cuilibet morbo idonea ſint, acci-
piunt. Qui uero ex alijs ſectis naturę contemplationem aſpernantur, utriq;, a quibus præſidia dif-
ferendi habitum finxere, incipiunt, Methodici ex cõitatum indicatione, empirici ex obſeruatio-
ne experimentorum. Qua. n. rõne Dogmaticis medicæ rõnis, natura, eadẽ empiricis experientia
crebro, & ferè ſemper in ijſdem, & pari mõ contingens, principium exiſtit. Ab hac ſiquidem hi-
ſtoriam quoq; ſuam exordiuntur, & ſecundum hæc ab alio ad aliud ſimile tranſeunt. Sed metho
dicis euidentium ſimilitudinis inſpectio, uel cõmunitatum apparentium cognitio principiũ dr.

de Loc. in Homine non procul a principio.

Quot

A *Quot ſectæ medicorum, quæq; earum notæ.* CAP. 3.

SEctę medicorũ tres ſunt, Rationalis, Empirica, & Methodica. Rationalis naturæ ratioẽ præbet, morborũ cauſas inquirit, & ſignis ad illarũ inuentionẽ vtitur, curationẽ capit à cõtrario, ꝓut cauſæ exigunt. Nã cõtrariorũ cõtraria ſunt remedia. Quatuor ergo ſunt, quæ rõnalẽ ſectã obſignãt, naturæ inſpectio, cauſarũ, ac ſignorũ ęſtimatio, & quartũ, nẽpe, ꝙ cauſę ipſis curõnem dictãt. Empirica ad aſſidẽtiũ accidẽtiũ cõcurſus, quæ egris adsũt, reſpicit, & cõuenictẽ accidentibus curõnẽ obſeruat, idq; nec morbo cognito, nec cauſa inqſita. Cõtenta eſt aũt obſeruatione in accidẽtib' ꝑ eorũ, q̃ admouẽtur, experiẽtiã, facta, & hiſtoria prius expertorũ utiẽ: tũ à cõpertis ad incõperta, ſed ſimilia ſcd̃m apparẽtẽ ſpeciẽ trãſit. Quæ.n. ipſimet uſu, ac experiẽtia in multis, & ſæpiſſime ac ſꝑ in ijſdẽ, & pari mõ experti ſunt, aut quæ caſu quopiã obſeruarunt, eaq; ſꝑ, atq; eodẽ mõ habentia, hæc cõfidẽter vſurpãt, nõ adeo curioſe facultates ex eorũ qualitatibus diſquirentes. Credunt, & vetuſtiſſimis, q rerũ per experimẽta ſibi obſeruatarũ hiſtoriã, vti vocant, memorię ꝓdiderũt. Vtuntur ẽt a ſimili trãſgreſſu ad ea, quæ nõdũ explorarunt, cũ ſimilia ſpecie,
B quæ ad manũ eſt, apparent, vt malua, blitũ, beta, & lapathũ. Itidẽ in † cõtrarijs, vt alica, & oryza. Rurſus in arborũ fructibus, quos Græci acrodrya nominãt, vt pirũ, malũ cotoneũ. Notant igitur empiricã hæreſim, ad cõcurſus ſympromatũ, nõ ad morbũ, neq; ad cauſas, reſpectus: deinde in cõcurſibus medicaminũ cõgruẽtiũ ꝑ usũ obſeruatio: Tertio, expertorũ ãte hiſtoria: Nouiſſime a ſimili trãſgreſſus. Methodica cõmunitatib' & ſimilis ſpeculationi adhæret. Oẽs. n. particulares affectus ad generales duos reducunt, adſtrictũ, & fluẽrẽ, quas cõmunitates vocãt. Cognoſcũt eas obortis circa corpus affectionibus, in vtroq; euidenter conſpicuis. Quare notas non deſiderant, exẽpli grã adſtrictum inde oriri, ꝙ corpus denſatum ſit, profluuium ipſius ſiſtatur, oĩsq; euidẽs excretio impediatur: fluentẽ vero inde, ꝙ ſumma corporis cutis rara euaſerit, & cuiuſq; corporis particulę excretiones ſenſibiles intenſe ſint. Duplicem igitur curationis ſpeciẽ gñales duo corporis morbi ipſis indicant, nempe ſi corpus adſtrictum eſt, laxandum eſſe: ſi profluuio laborat, cõprimendum: ſi vitium miſtum hẽt, occurrendum vehementiori malo. Cęterum cõitates oẽs nominãt euidẽtes: harũ aũt alias paſſiuas, vt adſtrictũ, & fluens: alias euratiuas, vt reſoluere, & te-
C nere: quaſdã tẽporales, initium, incremẽtũ, uigorem, ſeu ſtatum, & inclinationem. Porrò medicinæ, quæ manu medetur, cõitates, in eius ablatione, qđ alienum eſt, cõſiſtunt. Duplex. n. alienum eſt, vel extrinſecus, vel in corpore. Extrinſecus ſimplex: illius, quod in corpore eſt, tres numerantur ſpecies. Atqui extrinſecus, ut ſpiculum, telum, quodcunque aliud id genus exiſtit ꝑſectã eductionẽ oſtendit. Eorum, quæ in corpore ſunt, aliud loco alienum, ut ſuffuſio, eluxatio, & fractura, quæ trãſpoſitionẽ vel reſtitutionẽ in ꝓprium locum indicant. Aliud magnitudine, vt abſceſſus oẽs, ſcroti tumores, acrochordones, i. pẽſiles verrucæ, phymata, & cõdylomata: quorum nõnulla diuiſionem ſolam requirunt, nonnulla ſummam ſuperfluorum pręciſionẽ demonſtrant. Aliud defectu alienum, nõ vt ſuperuacaneum, ſed veluti deficiens dr̃, euiuſmodi mutila, & curta oĩa: ſicut in labris, oculiſq; cernitur. Vñ quidã λαγώφθαλμοι, & λαγόχειλοι, i. leporinos oculos, & leporina labra habentes, nominantur. Pari mõ ẽt ſe habẽt fiſtulæ, & uitia profunda, q̃ Græci uocant hypophora, ſinus, vlcera, aliaq; hmõi oĩa, q̃ ex defectu repletionem deſiderãt, atq; indicãt. Iam vero p̃ter quatuor chirurgorum cõitates, eſt & ſpecies, quam προφυλακτικὴν, i. p̃ſeruatricem
D appellant. Apponitur aũt, & ipſa, vt cõitas, in deleterijs, & toxicis, beſtijsq; oĩbus, quæ virus inſpuunt, tum venenoſis uolatilib', & terreſtribus, aquatilibusq;. Nã cõe oĩum genus, vt ſicut exitialia, non tñ ad adſtrictum, & fluens referuntur, ſed aliud eſt præter hęc genus. Quare & curatoria ipſorum communitas alia præter illam habetur, dicta prophylactice. Methodicam quoq; ſectam primum exculpit ſimilis in euidentibus conſideratio, ſed non in latentibus, ſeu abditis, quemadmodum in rõnali ſecta. Hoc vnum intercedit diſcriminis, ꝙ in illa quoq; ſimilium inſpectio, ſed in obſcuris cõſiſtit: ſcd̃m, ex ſimili in euidẽtibus, affectus, auxilia, tempora, particularia, oĩa generalia reducit. Attamen non euidentia tñ empiricorum more animaduertunt, ſed particularibus, nullo generali cognito, inſiſtunt. Tertium eſt ex communitatum indicatione curationem accipere: nec cauſas, ut rationalibus in vſu eſt, exponere: neq; facta in concurſibus obſeruatione eorum, quæ per experientiam conueniunt, ut empirici faciunt, contentos eſſe.

† Codex manu ſcriptus habet τῶν δημητρίων i. cerealibus, quæ lectio accõmodata ad ſenſũ eſt. & ita etiã videtur legiſſe vetus interpres.

Qui trium Sectarum principes extiterint. CAP. 4.

RAtionalis ſectæ & auctor, & princeps Hippocrates Cous fuit. Poſt hunc Diocles Caryſtius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Eraſiſtratus Chius, Mneſitheus Athenienſis, Aſclepiades Bithyn', Cienus, q & Pruſias dictus eſt. Empiricę præfuit Philinus Cous, q primus eã a rõnali ſeparauit, occaſione ab Herophilo ſuo præceptore accepta. Cum autẽ ſuam hæreſim principem eſſe vellent, Acronẽ Agrigentinum, quò rationali eſſet vetuſtior, ei dediſſe initium dixerunt. A Philino Serapion Alexãdrinus ea ſecta floruit: Dein Apollonij duo, pater, & filius, Antiocheni: hos ſecuti Menodotus, & Sextus exacte eam corroborarunt. Methodicen Themiſon Laodiceus Syrius incepit, qui ab Aſclepiade rõnali occaſiones nactus, ad methodicę ſectæ inuentionem ſe contulit. Theſſalus Trallianus eã abſoluit. Poſt hos Mnaſeas, Dionyſius,

Proclus. Antipater. In ea ãt de quibuſdã diſſenſerunt Olympiacus Mileſius, Menemachus Aphro E
diſſeus, & Soranus Epheſius. Fuerunt nõnullli ἐπισυνθετικοί, quaſi adiuncti, apud Græcos nomina
ti, ut Teonides Alexãdrinus: quidam, ἐκλεκτοί, quod eſt delecti, ut Archigenes Apamẽus Sytius.

Medicina ſcientia ne ſit, an ars. CAP. 5.

†In uetuſtiſſimo græc. cod. manuſc. annotatur hic deeſſe caput, cui⁹ hoc eſt argumẽtum. Quæ propria ſint medicinæ.

RAtionales aliqui, è quorum numero eſt & Eraſiſtratus, medici nam partim ſcientiam, cuiuſ
modi eſt cauſarum notitia, item naturæ inſpectio: partim cõiecturã, vt curationẽ, & ſigna
habere cenſuerunt. Methodici & in uniuerſum ſcientiam ipſam eſſe prædicant, ſed vtriq; a uero,
maxime methodici, aberrarunt. Scientia.n. eſt conueniens, firma, & nunq̃ a ratione declinans co
gnitio: eam neq; apud philoſophos, præſertim dum rerum naturas perſcrutantur, inuenias: mul-
to ſanè minus in re medica: immo, vt verbo expediam, ne ad homines quidem venit. Quãobrem
medicina ars merito dici poteſt: ſi quidem artis nomine cõprehenſionum, & opinionũ ad finem
quendã uitę utilẽ ſpectantiũ collectionẽ certa qualitate, & quãtitate cõmeditatam intelligimus.
Comprehenſiones igr̃ humanas, & quę numero conſtitutionẽ quandã procreare queãt, pcipue
cõmeditatas, hoc eſt ſibi concordes, ac cõſonas, cohærẽteſq;, medicina habet: quo fit, ut artis uo
cabulũ, cuius definitio ei conuenit, optimo iure cõmereat͛, cõprehenſioneſq; in ea ad uitæ cõmo
ditatẽ pertinẽt. Quippe, ut ſeruarent hoĩes, ac ſanitatẽ tuerentur, in uitã prodijt. Sed artiũ duplex
eſt dr̃ia: quædam.n. finem ſuũ ſp cõſequuntur, ut fabrilis, nauiũ cõpactoria, ædificatoria, Quędã F
finẽ ſuum, ceu ſcopum deſiderant, contingunt aũt non ſp, ſed plurimum. Vñ coniecturales quo
que dicuntur: ex quarũ numero medicina fuerit: quemadmodum rhetorica, gubernatoria, & ſa-
gittandi ars. Eſt & alia dr̃ia, & ipſa duplex: qm̃ aliquæ, dũ fiunt, ſunt, & ſimul atq; ab actione deſti
terint, nihil, quod perfecerint, oſtenditur, cuiuſmodi ſaltatoria, citharistica, palæſtrica, & quæuis
alia ars muſica. Nonnullæ in actione euidens opus planè nullũ habent, ſed tanq̃ futuri cuiuſdam
præparatorię exiſtunt: vbi uero à functione ceſſauerint, tunc, quid effecerint, apparet: qualis ſta-
tuaria, pictura, & fabrilis, tum aliæ, quarum opera poſt actionẽ perdurant. Inter has medicinam
quoque numeres, licet. In medendo.n. nondum eius finis innoteſcit, quippe quæ aduerſus mor-
bos ſp laboret: at, vbi curationem abſoluerit, tunc homini ſanitatem reſtituiſſe eam uidere eſt.

Quid ſit medicina. CAP. 6.

DEfinitionibus rationales uſi ſunt, & deſcriptionibus empirici: de quibus qõnẽ inſtituere phi
loſophis ſolum conuenit: enimuero ueteres & medici hoc fere mõ medicinam ſimpliciter
li. de Flatibus à principio. vel definierunt, vel deſcripſerunt. "Medicina eſt, Hippocratis ſnĩa, adiectio, & ablatio. Adiectio G
quidem deficientis, ablatio aũt ſuperantis in hominum corporibus. Quam.n. definitionẽ medici-
næ nonnulli putauerunt, re uera nõ eſt, ęgros uidelicet morbis nõ prorſus liberare, dolores le-
nire, morbiq; uehementiã retũdere, malo uictis manũ non admoliri. Artes.n. non ex ijs, quorum
Li. de Arte nõ procul à principio. neutiquã adeſt facultas, ſed ex his, quorũ adeſt, definitionem ſortiuntur: qm̃ illa definitio, quæ neu
tiquã fieri poſſunt, recenſet, non ex ijs, quę adſunt, artes definit. Recentiores hmõi definitionem
vſurparunt. Medicina eſt ſcientia ſanitatis conſeruatrix, morborum expultrix. Verũ ſecus habet:
non.n. ipſa hæc efficit, ſed ex illis, quæ efficit, hæc proueniunt, idq; non ſem p. Quapropter nõ ex
his, ſed illis, quę ab ea ſemper accipiuntur, conſtituta eſt. Hæc autẽ ſunt adiectio, & ablatio. Proin
de, quę capit medicina, hęc ipſã eſſe dixit Hippocrates, q̃bus & in ſanis vtitur, cum ſecundam ip-
ſorũ valetudinem conſeruat, & in ægrotis, ut morbis liberet. Quæ igitur ſp facit, ea ipſam conſti-
tuunt, non illa, quę ab his efficiuntur. Aliud nãq; ars, aliud eius finis eſt. Quod.n. appetit, id aliud
ab ipſa eſt, idq; non perpetuo ſecum habet. Quo fit, ut quatenus ipſum non contingat, neq; finis
eius, ſed ſcopus dicatur: cum aũt contigerit, finis. Ita gubernatoria, & ſagittandi ars non à fine,
quem non ſp contingunt, ſed ab alijs, quibus conſtitutæ ſunt, & p quæ, ut finem aſſequãtur, fun
ctiones obeunt, definitionem ſortiuntur. Porrò definitio hæc omnibus fere poſt Hippocratem H
proba eſſe videtur. Herophilo, Medicina eſt ſcientia ſalubrium, inſalubrium, & neutrorum. Triũ
enim horum cognitionum habet. Salubrium, quæ corporis humani conſtitutionem ita præpa-
rant, ut ex eis pulchre inuicem aptatis ſanitas concilietur: inſalubrium, quæ ſalubrem conuenien
tiam diſſoluunt. Neutrorum omnia ſunt auxilia, quę ęgris afferuntur, & eorum materia. Hęc.n.
prius quàm à medico excepta ſint, neutra, hoc eſt, nec ſalubria, nec inſalubria ſunt.

Quot partes medicinæ. CAP. 7.

PRimariæ medicinæ partes ſunt rerum naturæ contemplatio, cauſarum notitia: uel affectuũ
conſideratio, ſanitatis tuendæ ratio, ſignorum obſeruatio, & medendi modus. Græci uocãt
φυσιολογικόν, αἰτιολογικόν, ſeu παθολογικόν, ὑγιεινόν, σημειωτικόν, & θεραπευτικόν. Athenæus pro ſi
gnis materiã conſtituit, quæ in curatoria parte uerſatur. Nã ſine materia curatio fieri non poſſit. In
diciorũ obſeruatio, & ad curandi rõnẽ neceſſaria, non tñ ipſa eſt curatio. materiæ.n. beneficio cu-
ratio abſoluitur, & materia quidẽ ſine curatione nihil aliud confert. Signa uel citra curationẽ ad
cognoſcendũ, quæ mederi queas, & q̃ minus, neceſſaria ſunt. Ad hæc faciunt, ne inſcius ijs, q̃ me
dicinæ nullum locum reliquerunt, manũ admouens, erroris notam incurras. Iam uero quinq; ha
rum partiũ medicinæ, cuiuſq; diuiſio quædã anguſtior eſt. Pars igitur, quæ naturam cõtẽplatur,

ea dicitur

A ea dicitur,in qua de hominis natura diſſeruimus:conſtat ãt,ſi diuidas,elementorũ notitia, quib.
homo componitur,tum generationis fœtus,& formationis,prӕterea interiorum & exteriorum
corporis partium ſpeculatione,cum mortuorũ cadauera incidimus,oſſiumq́; rationes perſcrutã
mur:in qua ea,quę prӕter naturam ſunt,inquirimus,morborum cauſas,accidentium concurſus,
affectuum ſtatus diligẽter indagamus.His .n.incognitis nemo recte nouerit,quo mõ morbos cu
rare conueniat:ὑγιεινὸν tum ſanitatem tuetur,tũ prӕcauet,quo minus corpora in morbos incidãt
vbi inciderint,ad ſanitatem reducit:σημειωτικὸν prӕteritorum cognitionem, prӕſentium in ſpe-
ctionem,& futurorum prӕſagia continet:θεραπευτικὸν,i.curandi facultas, ea quoque in tres par-
tes diducta eſt,ut una eſſet;quӕ uictu:altera,quӕ medicamentis:tertia,quę manu mederetur.

An medicinӕ diuiſio in quinque partes diducta neceſſaria. *CAP. 8.*

PRoinde rerũ naturӕ cognitio neceſſaria eſt hoc potiſſimũ nomine,ꝙ niſi naturalibus antea
cognitis,ea,quӕ à naturali habitu recedunt,cognoſcere queas nunquam:nam prӕter illorũ
naturam morbi conſiſtunt. Cauſarum uero,& morborum notitia non minus & ipſa deſideratur
vt affectuũ origines,quibus reſiſtere conueni,intelligamus: tum ut ipſos affectus à ueteribus ap-
pellatos,eorumq́; ſtatus cognoſcamus. Vtilis ſanè & ſymptomatum affectibus incumbentiũ co-
B gnitio eſt,nam ab horum congreſſu,quem Empirici συνδρομὴν grӕce,latine concurſum uocant,
corporis uitia ſpeciem nanciſcũtur. Quãquam iidem Empirici in ſyndromis,quę cuiq; accidenti
conueniant,obſeruarunt. Methodicis curationem affectus indicant, quemadmodum Rationali
bus cauſę,licet ipſi nihilominus tum affectus,tum concurſus inquirant. Totum autẽ cauſis attri-
buunt,quarum nonnullę euidentes,alię continentes,quӕdam coadiuuantes, aliquӕ concauſӕ,
reliquӕ prӕcedentes dicuntur: Euidentes,quę Grӕcis uocantur procatarcticӕ,ideſt antegreſſӕ,
ſunt,quę,dum aduerſam valetudinẽ crearunt,ſeparantur,vt frigus,labor,Solis exuſtio, cruditas.
Continentes,cum prӕſentes ſunt,& morbi quoque ad ſunt:cum tolluntur,morbi ẽt diſcedũt, ut
ſpina,& telum. Concauſӕ,quas Grӕci appellant ſynӕtia,quӕ affectum ſua vi poſſunt generare:
generant vero & alteri cohӕrentes,ut lapis in ueſica,& inflãmatio. Nam ambӕ vrinӕ ſupreſſio-
nis cauſӕ ſunt,etſi per ſe utraq; illam generare poſſit. Coadiutrices cauſarũ partes,quę ſua uirtu-
te morbum efficere non poſſunt,ſed alteri auxiliantur,vt libido articularem morbum promouet
& remigatio ſanguinis eruptionẽ. Prӕcedentes,ſiue internę,quӕ ab euidentibus, vel prӕparan-
tur,vel coadiuuantur,ut ſanguinis abundantia nutrimenti copię ſoboles eſt. Prӕcedit autem Era
ſiſtrati παρέμπτωσιν,id eſt concidentiam,quę omnium morborum cauſa eſt coniuncta, uerum ci
C tra prӕcedentem non accidit. Porrò ſalubris pars,quam grӕci ὑγιεινὸν dicunt, non ſolum vt pars
medicinę,ſed tanquam potior ea,quę medetur,ei prӕponitur. Multo enim prӕſtat morbum pror
ſus non admittere,q̃ morbo liberare:quemadmodum & gubernatori longe prӕſtabilius eſt ante
quam in tempeſtatem incidat,iter abſoluere,quam fluctuatum,periclitatumq́; euadere. Atqui
differunt rurſus in ſalubri parte,ſanitatem tueri,& morbos inceſſentes longius arcere. Etenim pri
mum conſueta uictus ratione adminiſtratur:alterum curatorijs auxilijs,vt morbum,qui conflari
debet,ſupprimat,ac diſſoluere anticipet:ſiquidem,quӕ iã ortis affectibus medicãtur,eadem quo
que prius,quàm oriantur,prohibent illos conſiſtere. Similiter pars quam ἀναληπτικὸν, ideſt refe-
ctricem,appellant,differentiӕ cum illis non nihil habet. Qui enim recreat uires,recolligitq́; vt
non amplius prӕter naturam,ita ſecundum naturam ſe nondum habet, ſed ab eo,qui pter natu-
ram eſt,nuper habitu abſolutus ad naturalem migrat. Quamobrem aliam victus rationem deſi
derat,nec curatoriam,non enim ӕgrotat:nec eam,qua ſani utuntur, ut qui nondũ abſoluta frua
tur ſanitate. Quo fit,vt nec qualitate,nec quantitate paria ſanis poſſit aſſumere: σημειωτικὸν, hoc
D eſt adnotatrix pars medicinę,curationi morborum per victum ſumme eſt neceſſaria: nam prӕ-
terita & ad pſentia ſymptomata ad morbi cauſam inueniendam diligẽter inſpicimus. Inſuper ma
xima eius neceſſitas eſt ad pſagiendum,mors,an ſalus expectanda ſit. Pari modo medicina, quӕ
manu medetur,tum illa,quӕ medicamentis auxiliatur,ſine indiciorum obſeruatione non abſol-
uitur:quippe prӕſagia eodem modo deſiderant, quibus ſcias, quӕ curationem non admittunt,
quӕque eam recipiunt quidem,ſed vehementer aut offendunt ӕgrum, ſi curentur, aut è medio
tollunt. Iam vero curatoria pars trifariam diuiſa eſt, vna victu:altera medicamentis:tertia manu
medetur. Prima auxiliorum,quӕ digerendi,apponendi,& concoquendi facultatem habent, eſt
adminiſtratio. Quӕ omnibus quidem ӕgrotis,ſed prӕcipue febrientibus in vſu eſt. Quӕ manu
medetur,pars curatorię eſt:ea inciſionibus,vſtionibus,& oſſium in ſuam ſedem deductione ho-
mines curat. Medicatio,φαρμακευτικὴ Grӕcis dicta,nudis medicamentis interiores affectus & exte-
riores ſanat:victus enim conuenientem rationem,quandoq; uero manuum opus requirit,quem
admodum chirurgia & uictus ratio medicatione vtuntur. Itaque à rerum naturę contemplatio-
ne altius auſpicabimur:quoniam nec in ſanis ſecundam ualetudinem tueri, nec in ӕgris morbi
cauſam cognoſcere,nec ſignis quid deprehendere,nec curationem admoliri recte poſſis, igno-
rans, quibus homo elementis conſtet, & quo modo his immutatis a natura, quam obtinebant
prius,morbi naſcuntur.

De elementis humanis. CAP. 9. E

de Natu. hu. cō.1.te 14.cl. 1.29.h CONſtat* igitur homo ex primis mundi quatuor elemētis, igne, aere, aqua, & terra, naturaliū cum Hippocrate conſenſu, non q ex his ipſis, ſed proportione eis reſpondentibus homo conſtituatur. Atqui ex Hippocratis ſentētia, dum diſſoluit, in hęc prima reſoluitur, & unūquodq; rurſus in ſuā ipſius naturā, homine uita defuncto, redire neceſſe eſt, ſiccum in ſiccum, frigidum in frigidum, calidum in calidum, humidum in humidum. Huiuſmodi tum animantium, tum aliorū uniuerſorum natura eſt, omnia ſimiliter oriuntur, & deſinunt ſimiliter, conflatur.n.ex his prædictis eorum natura, & in eadem finit. Vnde ſingula originem nacta ſunt, eò quoque recedunt quē admodum Homerus hiſce inquit, innuens diſſolutionem in hæc futuram.

Vos, aqua, uos tellus cunctos aliquando tenebit.

Cæterum hoīem uelut ex ſcd'is, & humanæ naturæ uicinis quatuor humoribus, ſanguine, pituita, bile tum flaua, tum atra conſtitutum eſſe phyſici pronūciant: qm̄ fœtus in prima ſui formatione ex genitura, & ſanguine, qui è matre p vrachum influit, auſpicium cæpit: in his aūt quatuor humores erant. Qui ex tribus, iiſq; cōpoſitis hoīem prodijſſe cenſent, hęc proponunt initia, humida, ſicca, & ſpiritus, quæ Hippocrates græce* ἰσχοντα, ἰσχόμενα, & ἐνορμῶντα hoc eſt continentia,
6.de Mor. vulga. ſect.7. contenta, & impetum molientia, appellat. Continentia igitur ſunt ſolida oīa, ut oſſa, nerui, uenę F arterię, ex q bus & muſculi, & carnes, totaq; corporis moles conflata eſt ad hæc interiorū, exteriorūq; concretiones. Cōtenta uere humida ſunt, q̄ in uaſis per tota corpora diſperſa ferunt. Atque hæc quatuor p̄dictos humores uocat Hippocrates. Impetū molientia ſpiritus exiſtunt, quos ueteres duos, aīalem, & naturalem numerant. Stoici tertiū inuehūt ἑκτικὸν, quē habitum noīant. Eraſiſtratus uaſa triplicia, neruos, uenas, arterias, omiſſis ſpiritib. & humidis, tanquam initia, & totius corporis elementa conſtituit. Nā duplici materia regi aīal affirmat, ſanguine tanq̄ alimento ſpiritu tanq̄ naturæ functionibus obeundis coauditore: non aūt ea, ut principia, intelligit. Multæ ſanè aliæ partium ſpecies nō ex tribus illis compoſitæ inueniuntur, ut uerbi gr̄a cerebrū, medulla atq; oſſa oīa. Cerebrū igit̃, uel medullā nutrimenti parenchyma, quaſi affuſionē exponas, audet appellare, ſicut adipem, iecinoris, lienis, & pulmonis conſiſtentiam. At oſſa neq; nutrimenti parēchymata, neq; ex prædictis vaſis triplicibus compoſita eſſe dicere poſſit. Aſclepiadi hoīs elemēta ſunt corpuſcula manantia, fragiliaq; & inuiſibilia foramina. Sd̄m Athenæi ſentētiam nō quatuor illa prima corpora, ignis, aer, aqua, terra, ſed eorum qualitates calidum, frigidū, ſiccum, & humidum. Ex quibus duo cauſarum efficientium munere fungi, puta calidum, frigidum: duo materialium, ſiccum, & humidum ſupponit. Quintū uero ex Stoicorum opinione introducit ſpiritū cuncta penetrantem, à quo oīa continentur, & gubernantur. Hippocrates cum trifariā hoīs elementa diuiſiſſet, in continentia, contenta, & ea, quæ impetum faciunt, quibus oīa de elementis G poſt ipſum aſſertis comprehendit, nec non naturæ elēmentorum tractationem, & eorum q̄ p̄ter naturā ſunt cauſas, haud ſcio, quo modo ſucceſſores eius unā illā re uera diuinā Aeſculapij medicinā in tres partes ſibi cohærētes diſtribuerint, atq; diuulſerint. Alij.n. humidis tū eorū, q̄ ſm naturā hn̄t, cōſtitutionē, tū cām eorum, q̄ præter naturā, ſolis attribuere, ut Praxagoras, & Herophilus: Alij ſolidis corporibus initia, & elementa attribuētes, ex his, tum q̄ natura conſiſtunt, tū morborum cauſas inde capiunt, ut Eraſiſtratus, & Aſclepiades. Athenęus uero, & Archigenes ſpiritu ſolo cūcta penetrāte, tū naturalia cōſiſtere, ac gubernari, tū morbos uniuerſos hoc pri* offenſo crea
*Hic annotat in græco exēplari manuſcripto, caput vnum deſiderari, cuius argumentū eſt, De naturalib. functionibus. ri dixerunt. Vnde & πνευματικοί, i. ſpirituales, ueluti qui omnia ſpiritibus attribuant, nuncupantur.

Exteriorum corporis partium appellationes. CAP. 10.

DE partibus corporis, ſeu particulis, & quę earum nomina ſint, primus Ariſtoteles docuiſſe ſimul, ac conſcripſiſſe creditus eſt. Temporis autem proceſſu medicis quoq; ipſis poſteriori bus de iiſdē tractare neceſſariū uiſum eſt, ne manu allata quamq; partem, aut particulam oſtenderent, ſed ex appellatione ſufficientem earū notitiam haberent: quorum in numero id maxime H æmulati fuerunt Eraſiſtrati ſectatores, ut Apollonius Memphites, & hoc prior Xenophon, Diuidunt igitur totū corpus Aegyptij medici quadrifariam, in caput, manus, thoracē, & crura. Alij has quatuor partes in plures diducunt, nempe in alias totius partes, non ut illarū particulas. Capitis igitur tota latitudo pars ipſius corporis dicetur. Huius particulę ſunt hę. Anterior ſuperpoſita ſupercilijs, pilis nuda, inter utranq; aurem ſita, Frons nominatur. Hac ſuperior capillis intecta, Sinciput. Partem ab utroque ſincipitis latere ſupra aures ſitam, Tempora appellamus. In media capitis regione ſinciput ſuperante eſt Vertex: vnde uelut à centro circulus, capillorum prouentus incipere uidetur. Poſt uerticem à poſteriore capitis parte aduſq; tendines Occiput deſcendit. A priore ſub tota frōte, auribus, oculis, naſo, & ore ad mentum uſq; circūſcripta à ſupercilijs incipiens, Facies dicitur. Vbi enim frons à ſuperioribus deſcendens deſinit, Supercilia, ceu termini eius eminentes, & pilis conſiti eam excipiunt. Qua autē frons ad tempora porrigitur, in ip-
Al.ipſorum. ſius terminis Aures ſitę ſunt, quarum pars aperta Ala dicitur, refracta ab anteriori in poſterius ipſis ſummitatibus inflexis cubiformis, ſub qua ſemicirculus rotundus in mucronem exurgens, gręce xyſter appellatur. Huius acuminis concauum, quod ſubiacet, conchula. In huius medio ro-

A tundum foramē,meatus auditorius uocatur,ſub quo particula pinguis ab aure ſuſpenſa fibra eſt,
ſeu auricula,ſuperior' pinna.Oculi ſupercilijs ſubiacent,q̃ & lumina dñr,nempe tota figura cum
ipſis particulis.Superius inferusq; interiores tunicas contegentes,palpebræ appellantur,hæc in-
ferior,illa ſuperior.Committuntur inuicem cerebro,& extremo tactu ad uiſus recreationē,& ad
prohibēdum,neq̃d extrinſecus uiolenter oculis incidat:maxime uero,quēadmodum in ſomnis,
viſoriæ uirtutis auertendæ gr̃a,quo melius homo conquieſcat.Partes aũt iuxta oculos totos ſitę,
qua palpebræ inuicē cōmittuntur,tarſi noĩantur:unde pili proueniunt,quos cilia nuncupãt, à q
bus orta ſunt,ducto noĩe.Facti autem in hoc ſunt pili iſti,ut uiſoriũ ſpũ,vel ut quidã aiunt,radios
interiore parte effuſos ꝓſpiciendi gr̃a dirigãt.His itaq; elapſis,uel retortis,nequaquã aĩans ſimili-
ter in rectum,vel in longum uidere põt.Interiores oculi termini,ubi palpebræ coaleſcũt,cãthi.i.
anguli dñr,alter iuxta naſum,iuxta t̄pa alter:hic paruus,ille magnus.Quod in horum medio con
ſiſtit,oculi candidum.Huius rurſus medium Iris circulus coloribus uarius occupat:unde & à ſimi
litudine,quam cum cæleſti illa Iride habet,nomen accepit.Huius rurſus media pars,per quã uiſus
peragitur,Pupilla eſt.Naſus oculos interiacet:eius partes utrinq; ſitæ nares uocantur,quibus aĩa-
B lia reſpirant,& olfaciunt.Exteriores autem narium partes,Pinnulæ ſiue Alæ noĩantur,Quod aũt
eas diſcriminat,interſeptum uocamus.In utraq; naſi parte,q̃ proprie concaua ſunt ſub oculis ſita
concaua nuncupamus:unde quidã concaui nominantur. Per morbum autē hæc attolluntur ob
hoĩs cruditatem,vel diſplicentem diſpõnem.His autē ſuperiores inter naſum,& aures,Malæ{pri
ſcis ēt Genæ dñr,}quæ bene coloratis,& ingenuis pudore ſuffuſis rubent . Hinc maxillæ ad men
tum uſq; deſcendunt,& hic in mucronem deſinunt.Mentum id oē eſt, qđ labro inferiori longa
orbiculari figura ſubiacet.Suprema pars labri ſub naribus μύσαξ Græcis,Homero ὑπήνη appellat̃.
Quod intra labra deſcribitur,& ab eis conſtituitur,Os eſt. Videntur.n.hæc quaſi connata, poſt di
ducta os efficere:quare etiam ueluti nuper diuiſa apparent.Quod caput excipit,& ad humeros uſ
que pertinet,id totum Ceruix dr̃:huius poſteriores partes proprie Tēdines appellantur.Dein ſub
ceruice humeri utrinq; prominent,quorum uerticem ἀκρώμιον, quaſi dicas ſummum humerum,
nominant.Quod ab hoc prorſum uergit,Claiculæ exiſtunt,inter quas iuguli hñr . Ab humeris
Manus incipiunt,vtraq; ex ſuo latere propenſa:harum pars ab humero ad cubitum uſq; perten-
dens,Brachium vocatur:Ancon autem,id eſt cubitus,qua tota manus flectitur:cuius exteriorem
partem Græci κυβιτὸν,& horum Attici ὠλίκρανον nominant.Dein Cubitus,quo & hoĩes metiun-
C tur.Vbi hic deſinit,& cum ſumma manu articulum facit,Brachiale dicit̃.Succedēs huic pars μετα-
κάρπιον,quaſi poſtbrachiale dixeris.Inde Nodi,à quibus digiti incipiunt,Gręci κονδύλους appellãt.
Digitorum maximus,pollex eſt,ἀντίχειρ Græcis dictus,ꝙ toti ſummæ manui cooperãs æquipol-
leat.Poſt hunc Index,nomen ab vſu,ut apparet,ſortitus:dein medius:hunc medio proximus ſeq
tur,Græcis παράμεσος dictus,medicis dicatus,atq; ab,ijs nomē ſortitus.Poſtremus paruus dicitur,
ꝙ omnibus ſit inferior.Itaq; à brachiali ſumma manus dicitur:cuius ſupinæ pars iuxta pollicem
aſſurgēs,Vola nominatur,græce θέναρ.huic pars oppoſita ὑποθέναρ,ideſt ſubuola uocatur:verum
vnde digiti procedunt,κτένος.i.Pecten manus eſt.Quod medium horum omnium eſt , concauum
manus dicitur.Supra uero thorax ea pars appellatur,q̃ à collo toto ad ilia uſq; ex anteriore parte
protenditur.Huius pars,quæ ſub clauiculis utrinq; & manibus habetur, Coſtæ ſunt:ex quibus &
latus vtrũq; dicitur.In harum medio pectus.Huius rurſus medium vſq; ad cartilaginem, ſub qua
uentriculi os deliteſcit,στέρνον Græcis dicitur:idem locus etiam extrinſecus ita appellatur.Hinc ab-
domen oritur. Quæ ſub ventriculi ore ad partem exteriorem apparent , Subcartilagia nomina-
D mus,Græci ὑποχόνδρια,quoniam ſecundum rectitudinem ſub cartilagine veluti poſt ipſam habẽ
tur.Sunt autem muſculi,qui expanſi membranæ prætenui veluti araneæ, quam περιτόναιον Græ
ci nominant,ſuppiacent:extrinſecus vero cute conteguntur.Aequiuoco autem cum his uocabu-
lo etiam interiora viſcera vocamus hypochondria:quoniam & ipſa ſub cartilaginibus notharum
coſtarum ab interiore parte exiſtunt:ſed exteriora proprio.Quod ante ilia hypochõdria compre
hendit,Abdomen eſt.Quod vtrinq; eſt,κενεὼν.i.inane,ſeu vacuum.Ilium medium occupat Vmbi
licus.Sub hoc ſumen græcis ἦτρον vocatum.Poſtea pubes ſequitur,quæ & aqualiculus,gręce ἐπί-
σειον dicitur,in quem thorax finit:vbi & maſculorum pudenda conſtituta ſunt : tum fœminarum
ad femoris vtriuſque exortum,vt ſub hoc occultentur.Maris pars prominēs Coles vocatur, ſum
mitas eius,glans,qua foramen habet ad excretionem,οὐρήθρα ab vſu nuncupatur.Cutis,quę eam
contegit,præputium dicitur.Inferior pars colis in longitudinem eius vergens ῥαφὴ , id eſt ſutura
vocata eſt.Quæ vero aduſque ſedem producitur,ταῦρος,hoc eſt Taurus.Teſticuli duplici nomine
apud Græcos didymi, & orchus intus,& foris appellantur. Quod teſticulos ambit,ὄσχεον Græci,
noſtri,Scrotum vocant.Muliebris autem pudendi(ſic enim nominaui ipſum)ſinus ipſe, κτείς , id
eſt pecten,vocatur. At,quæ ſinum ambiunt,Alæ vocantur,inter has autem caruncula ad fiſſurã
exorta,Gręcorum lingua νύμφη nominatur,noſtra Colliculum appellare licet:quam,quod mul-
to promineat,Aegyptij in virginibus excidere conſueuerunt. Porrò recti inteſtini orificium per
ſedem prodiēs,quo excretionem,cum lubet,retinemus,Annulus à figura,ab officio Strictor vo-

catus

ſtus eſt. Cæterum poſteriores corporis partes, quæ collo ſubiacent, hunc ſitum & appellationẽ E
habẽt: totum, νῶτον.i. tergum, vocatur: inde utroq; in latere ὠμοπλάται.i. ſcapulæ habentur. Media ipſarum pars μετάφρενον, quod eſt dorſum, cui & ſtomachus intus ſubiacet. Rurſus media totius tergi ſedes ſuperne ad clunes vſq; ſpina dicitur. Huius partem, quæ recto tramite ſub dorſo habetur ἄκνησιν Homerus nominauit, manifeſto alijs dictionibus exponens. κατ' ἄκνηστιν μέσα νῶτα: quõ, & iuxta rectitudinẽ longitudinis media ſunt terga, mediumq; eſt dorſi & lumbi. Spinam lumbi, Græcis ὀσφὺς dicti, quæ ἰξὺς nominata eſt, quatenus cingimur, excipiunt. Hi in os ſacrum terminantur: in cuius vtraq; parte coxæ sũt: in his nates: qm̃, quæ his ſubijciuntur, maxima oſſa ſunt. Inde carnoſa ipſis corpora ſubſtrata ſunt. Quorũ gibbæ partes, quod orbiculares ſunt, σφαιρώματα, ceu modo orbium facta, Græcis nominatur. Inde corpus vnum in duos exit proceſſus. Nã in duo crura nominata bipartitur, quorum diuiſiones veteres Græci σκέλη nominãt: atque hæc tota ad extrema uſq; crura dicuntur: quę uero à coxis ſtatim incipiunt, Femora: vbi veto artus poſtea committuntur inferioribus, articulumq; efficiunt, genua nominamus. Eorum partes retrorſum ſpectantes, Poplites, vel Ancylæ: inde ad ima maximi artus tibiæ: quatũ anterior pars Ocrea, poſterior Sura noiatur. Poſtremũ oſſium tibię in vtrunq; latus excedens, Talus eſt: ab hoc profecti, Pedes proprie appellantur: quibus etiam menſuram ſibi aliam hominis in altum tollentes pedem inuenerunt. Pedis pars poſterior calx: prior à talo uſq; ad digitos, ταρσὸς Gręcis uocatur. Interior autem quaſi pedibus inuicem ſe aſpicientibus à talo verſus magnum digitum procedens, πέδιον Gręcis appellat, id eſt planities. Quod ſub hac ſtatim in medio imi pedis habetur, cõcauum dr̃. Infirmum, quo terrã cõtingimus, & ingredimur, plãta vocat̃. Qđ poſt cõcauũ ad digitos aſſurgit, *pectẽ pedis nuncupat̃. Deinde digiti numero manuũ digitis pares. Nõ ãt eadẽ ſortiti nomina, quoniam nec eoſdẽ prę̃ſtant vſus, quanquã magnitudine, aut ſitus ordine cõueniãt.

*Grę̃cum exẽplar habet στῆθος.i. pectos.

Interiorum anatome. CAP. II.

ANatome abuſiue quidem dr̃ & exteriorum corporis partium & particularium cõmemoratio, q̃ uerbi uniuſcuiuſq; ipſorum naturalem ſitum, ordinem, uſum, quem aïanti prębẽt, propriam cuiq; illorũ appellationem, de q̃bus iã retulimus, pcenſet: proprie uero anatome, interiorum cum ſermone explicatio dr̃. Siquidem oculis eas indicatas eſſe, anatome non eſt, ſed cuiuſq; notitiã ex ſermone ac uerbis accepiſſe, & naturales actiones, quo modo ipſas obeant. didiciſſe, pterea quã inuicẽ cõionem uiſcera, alięq; corporis partes p uenas habeant. † Cerebrum itaq; ex nullo eorũ, q̃ pdiximus, principali vaſe cõpoſitum eſſe ur̃ Eraſiſtrato, eoq; nutrimenti parenchyma.i. affuſio ipſi eſſe ur̃. Eſt aũt corpus ſimplex, atq; ob id oium, quę humano continẽtur cor- G
pore, & pręcipuũ, & princeps. Quapropter Plato & Hippocrates "animi principatum in eo conſtituunt, Cõprehenditur ſanè membranis duabus: una & contigua aſſimilique, χοροειδὴς idest ſecũdiformis Grę̃cis appellatur, uenoſiorq; eſt: Altera, quę huic ſuperiacet, caluarię quibuſdam partibus magis adhæreſcit. Sed hæc neruoſior exiſtit. Ex ſuperiore igit̃ parte uenę nutrimentum à" corde iuxta eum locũ, qui Græcis ληνὸν dr̃, ex arterijs vero, q̃ ad baſim ſunt, acceptum in id deſtillant: inde & nerui exortus principium ex eo capiunt, vnde & animi functiones uniuerſo corpori cõicant. Neruorum autem ſpecies duæ ſunt, vna mutuos oſſium connexus colligat, continetque: altera ſentiendi, mouendiq; pro arbitrio facultatem toti corpori tranſmittit. Atq; hinc etiam muſculorum prouentus eſt. Oculorum meatus & ipſi ab ima cerebri parte proueniũt, & per eos uiſorius ſpũs oculis impartitur. Inde vero nares etiam proceſſus habent, per quos & odoramur, & cerebrum expurgat̃. Ad aures proceſſus non ſunt, uerum à poſteriore parte tenuis mẽbrana, quã Græci μήνιγγα vocant perforata eſt, atq; in uermis ſpeciem proceſſum habet per quam ſimiliter ipſæ repurgantur. In illius principio cerebri pars Græcis κωνοειδὴς appellata, q conι ſpeciem referat, ſedem habet. Iam ueto illinc & ſpinalis medulla incipit̃. Cæterũ duos hẽt cerebrum uentriculos, quorundam opinione vnũ, ubi animi principatus reſidet. At caluariæ oſſa ſuperiore parte ſub cute, membrana, quę p ſuturas è meningibus prodijt, περικράνιον Græci nominant, conteguntur. H
Eſtq; hæc origo membranæ coſtas ſuccingentis, quã ὑπεζωκότα noiant, & ſepti tranſuerſi, & peritonæi, & omnis membranæ neruoſæ. Oculus ex Hippocratis ſnĩa habet duas tunicas, quas Hippocrates μήνιγγας, q ex illis prouenerint, appellat. Recentiores tres ponunt, nonnulli quatuor: Ex quibus prima deforis eſt à Græcis κερατοειδὴς.i. cornea vocata. Ea reliqua ſui parte alba eſt, pupillæ loco extenuatur, perſpicuumq; ſubiectum colorem reddit, quatenus niger, vel cæſius, vel fuluus apparet. Secunda, qua pupilla eſt, modico foramine concaua, quæ q parte interiore ſit acino vuę ſimilis, ῥαγοειδὴς à Græcis nominatur. Tertia retis mõ ſinũ habens, ἀμφιβληστροειδὴς nuncupatur: pinde quaſi in ſummo quartam tunicam à nonnullis inuectam excipiat, quam & ἄδηλον ceu minus apparentem vocare conſueuerunt. Eſt enim membrana minima ſimul & tenuiſſima, ſed prima & ſecunda firmæ membranæ, craſſęq; tunicę ſunt: tertia veto & quarta tenuiſſimę. Quare & Hippocrates priores ſolas cognouit, oculus, inquiens, membranas duas habet. Porrò triplices hæ tunicę humores continent. Hunc ab aquę ſimilitudine ὑδατοειδῆ Græci uocant: Illum ὑαλοειδῆ, quod vitro quiddam ſimile referat. Tertium κρυσταλλοειδῆ, hoc eſt cryſtalli modo pellucidum

†Ex grę̃cis antiquis hæc adduntur. & arterias & neruos, per quæ & conſpiratio & confluxio oium, & omnia fiunt. de Mor. ſac. non procul à fine.

*Al ληνὸν.i. torcular.

de Loc. in Homine non procul a principio.

A lucidum. Palpebrarum interiores partes carnoſæ: mediæ cartilaginoſæ: exteriores cute tegũtur.
At, qm̃ cartilago media dura eſt, adeps ſubiecta eſt lenimenti, malagmatisve inſtar, q̃ frequenter
exuperans, guttas parit. Lingua maxime carnoſa eſt, in quam duplex neruorũ genus ab ima par
te cerebri prodiens inferĩ. Alij molles appellati guſtandi ſenſum ad principium: alij duri motum
arbitrarium ad ipſam deducũt. Ad huius radicẽ exigua inhæret lingua, Græcis ἐπιγλωττὶς dicta,
q̃, cũ deglutimus, recurrens, arteriã claudit, ne qd ex firmioribus, humidisve in ipſam delabatur.
Cuius rei quoq; cã tonſillæ numero quatuor creatæ ſunt: duæ ad linguæ radicem, utrinq; conſpi
cuæ: duæ his proximæ peniriores. Noĩantur eædẽ ἐν παρίσθμια, qm̃ locus, ad quẽ ſitę ſunt, iſthmo,
p̃ſertim cũ per inflammationẽ intumuerunt, eoq; tranſitũ hunc arctum nimis reddunt, figura rũ
dent. Porrò, cũ duabus aĩal materijs gubernet, alimento, & ſpũ, ad hũc qdẽ p̃cipiẽdũ, nares, os, fau
ces, aſpera arteria, & pulmo, partes ſunt aptiſſimę. Nares ſanè & os reſpirationi ſeruiunt: gurgu-
lio, ne frigidus in fauces aer cumulatim irrũpat: aſpera arteria, ut eundem in pulmones deducat,
quorum in pectore ſedes eſt: per hos & omnis fit reſpiratio, ſubmittentes qdem ſe, ut ſpũs emitta
tur: attollentes vero, ut idẽ recipiat. Quare actione ſimilitudinem quandam cũ fabrorũ ſolhb. hẽ
vñt: figurã uero vngulę bubulę ſeruant. Porrò ex ſpiritu in pulmone elaborato quicqd maxime
B neceſſarium eſt ad ſiniſtrũ cordis ventriculũ defert, qcquid inutile eſt, illac, qua inſpirauimus, efſla
tur. Nutrimenti uaſa ad excipiendũ, & inſtrã ad elaborationẽ iuſtituta hęc ſunt os, dentes, ſtoma-
chus, uentriculus, ieiunũ, & tenuia inteſtina. Os qdẽ & dẽtes cibũ extenuãt, molũtq;. Stomachus
appetit & deglutit: appenſus aũt aſperę arteriæ ad ſeptũ vſq; trãſuerſum porrigitur. Ventriculus
oĩs eſt ad concoctionẽ: incipit uelut a media cartilagine, ubi uentris os ſitum dr̃: ſubſidet leuiter ie
cinori, latitudine gręcorũ literã σ referens, & altero extremo in ſiniſteriorẽ partẽ uergit, ubi eſt &
gręcis dictus πυλωρὸς, qm̃ portæ mõ, ne nutrimẽtum ex eo conſertim delabaĩ, p̃hibet. Ieiunũ &
tenue inteſtinũ digeſtioni dicatũ eſt, in ſinus multos implicitum: cõnittiť autẽ meſaræo, ſeu meſẽ
terio, qđ uenæ in id deſcendentes intertexunt, per quas digeſtio plurima fit ad portas hepatis. Ei
uero tenuius inteſtinũ eſt ita cõnexũ, ut pars eius eſſe uideat, qppe ieiuno explicato perſimile eſt.
{Differt tñ, q nec uacuũ ſit nec uaſorũ copiã hẽat.} Deinde cæcum inteſtinum, alimento recipiẽ
do accõmodatum. Huic adhæreſcit κῶλον. i. laxius inteſtinum, qđ excrementa ex diſtributione ſe-
gregata ſuſcipit. Pertendẽs autẽ in dextrã ſupra umbilicum inter iecur, & lienẽ, deorſum rurſus fer
tur, totũq; amplexum abdomen in rectũ inteſtinũ deſinit. Cum igitur duo meatus à lato oris ſpa
tio incipiãt, alterũ iuxta priorem colli partẽ, bronchũ uel aſperam arteriã noĩamus: {alterum, ſto
C machũ} Vñ uero initiũ capit arteria, & ubi aperitur, φάρυγγα. i. fauces, uel λάρυγγα Græci uocant.
Cęterũ totus meatus ex cartilaginibus annuli modo uel circuli cõpoſitis cõſtat, quo firmus cõti-
nuæ aĩantis reſpirationi maneat, {nec cõprimatur:} quare ẽt oſtiũ eius ſemper pateſcit. Nam cibi
abſtinentiã tolerare potes diutiſſime, non inſpirare ne minimũ quidẽ t p̃is potes. Huius rei gratia
purum hunc ſpũi tranſitũ natura dedit, ne impedimẽti qd ſentiat. Enim uero, ſi qd vel cibi, vel po
tus in arteriã imprudentibus delabiĩ, ſtrãgulationes, & tuſſes ſtatim excitantur, donec à ſpũs im-
petu excuſſum efferatur. Iã vero aſpera arteria ſpm̃ pulmoni trãſmittit, deſinitq; in eiuſdẽ arterias
aſperas, quas ipſas quoq; bronchia noĩant. Stomachus interius, q̃ arteria, exiſtens, ceruicis verte
bris annexus, lõgiſſime cũ aſpera arteria porrigitur. Sed bronchius illi adiunctus, cũ cibũ degluti-
mus, recurrens, exacte ipſum lingula cooperit, quæ ex linguæ radice trahit originẽ. Porrò hęc lin
gula non mõ os claudit, ſed ẽt cibũ à lingua velut ventilabro purgatum, & arteriæ orificio ſuper-
impoſitum ad ſtomachũ pontis mõ deijcit. Stomachus pro naturali functione appetendi faculta
tem habet. Dum appetit quidẽ, ſe attollit, & quæ offeruntur, deglutit: dũ aũt accepta, quaſi elidit,
& ad ſubiectas partes expellit, ac ventriculi orificio contiguo per trãſuerſum ſeptum tradit, ſub-
mittitur. Per quẽ anguſtum exiſtentẽ meatũ in ventrẽ alimenta deſcendunt. Ventriculi naturale
D officiũ eſt, vt alimentum ſibi cõmiſſum concoquat, qđ à cõcoctione primũ ptiſanæ cremori per-
ſimile eſt uerum per eũ, quẽ πυλωρὸν à græcis appellari diximus, q adhuc arctior eſt, alimẽtum ie-
iuno inſtillatur: qđ cum tenue ſit inteſtinum, in flexuoſiſſimos orbes natura implicauit, ne ex faci
li videlicet diſſecaretur, diuelleretur q;. Meſaræũ, ſeu meſenteriũ anfractus, & orbes eius amplecti
tur, atq; ipſos ſuſtẽtat: quanquã id nõ ſolũ hũc p̃ſtat uſum, ſed ẽt uenas duas ſub iecinore emergẽ
tes {fulcit} q̃ poſt in diuerſas partes diducuntur, & meſaræo inſerũtur, quo & ipſę (ſunt. n. tenues)
ruptionis periculũ effugiant. Suſtinentur ãt ab intexto eidẽ ſimul baſi, huic innitẽtes, & ueluti ſub
ſtrato alleuatæ finiunt. Atq; hoc pacto in ſingulis anfractibus ad hirudinũ ſimilitudinẽ cõpoſitis,
aperto ore ieiuno inhiantes, oẽm in eo alimoniã in ſuccum conuerſam exugunt. Simul aũt inter
exugendũ, protinus ipſum in ſanguinẽ mutant, q ſuccus antea erat, dum in ieiuno eſſet. Non. n,
aliunde uel pituitæ, uel ſanguinis, uel alterius cuiuſdã uas eſſe natura indicat, Rurſus igitur duæ fa-
ctæ ex multis uenæ à meſaræo acceptũ, ad iecinoris portas digerunt. In iecinore cũ ſanguinis natu
rã nutrimẽtũ induit, recremẽta ſingula pariter ſecernuntur, Flaua bilis ad ueſicã ei inhærẽtẽ defer
tur: atra ad lienem. Iam uero ab hepate uerſum in ſanguinẽ alimentum, in dextrum cordis uẽtricu
lũ diſtribuitur. A corde ſanguis p̃ iugulares uenas (σφαγίτιδες à Græcis nominãtur) ad ſuperiores

corporis

corporis partes deriuat. Per cauã aũt uenam in uniuerſum corpus diffunditur. Ab hac ramiduo, E ſanguine ima a ſero diſcreto, ad renes ꝓperãt, qui lumbis ſub clunium carnibus, per quas vrina deſtillat, inhærent. Ad ueſicã autẽ per meatus dictos græce οὐρητῆρας ꝓficiſcitur. Veſica corpore ſuo urinã recipit, & per colem foras excernit. Teſticuli uero ſubã glanduloſi ſunt, conceptacula, & officinæ ſeminis, qđ per ſingulos neruos ab inguinibus dependentes, græci κρεμαστῆρας nominant, ad eos fertur. In quos ẽt alia uaſa ipſos nutrientia deſcendunt. Cæterum duabus tunicis, conteguntͬ, quarum tenuiorem græci ἐρυθροειδῆ, ualentiore δαρτὸν appellãt. Ab his eſt, qđ ὄρχεις græcis. i. ſcrotum dr̄. Fœminis autem vulua ſcroti conuerſi ſimilitudinem refert. Venæ in partem eius interiorem quam plurimæ aperiuntur, per quas ſanguis expurgatur: qui in conceptibus retinetur, ceditq́; in alimentum fœtui, & formationem. Nam à uenis, q̃ ſecundas implicant, binæ aliæ prodeuntes venę, ab arterijs ibidem ſitis binę arteriæ, & a neruis vnus neruus mutuo in vnum congreſſu meatum οὔραχον appellatum abſoluunt, qui infantis vmbilico inſeritur, ex quo & enaſcitur, & ſuſpenſus eſt. Ab vmbilico autem uenæ ad iecinoris portas ſanguinẽ ita fœtibus traſmittunt: arteriæ uero iuxta ueſicam, craſſiori arteriæ: neruus hic ſpinæ inſertatur.

De ea anatomes parte, quæ ad oſſa pertinet. *CAP. 12.*

OSſium duplex compoſitio, una ad motum accõmodata nomẽ articuli habet: altera ad ſta F bilitatem, græcis συνάρθρωσις. i. coarctatio dr̄. Huius autem tres ſunt ſpecies, ſutura, coagmẽtatio, & fixura. Suturis igitur capitis oſſa conſtant. Inueniuntur autem ſuturæ in plurimis quinque. Prima per ſinciput στεφανιαῖα à corona, cui aſſimilatur, gręcis dr̄. Altera ꝑ uerticem, ὀβελιαῖα, q̧ ueru repreſentet, uocatur. Tertia per occipitium, à græcorũ litera λ. λαμβδοειδὴς ei nomen eſt. Duæ, quas κροταφίας nominant, in vtroq; temporũ vna. Oſſa caluariæ ſeptẽ numerãtur, occipitis vnũ, uerticis duo, tẽporũ itẽ duo, frõtis vnũ, polymorphi vnũ. Cerebrũ duos ab utraq; cerebelli parte proceſſus obtinet: κορῶναι, quaſi dicas turbercula, græci appellant, qui in primæ uertebræ cauitates inſinuãtur, in qua, velut cẽtro, ſecũdę vertebrę caput in latera mouetur, annuit, renuitq́;. Deinde oſſei dicti proceſſus duo paululũ inuicẽ diſſidẽtes, per quos tẽdines, & nerui deorſum ferũtur. Poſt alia duo oſſa ſuper foramina, per quę facultas audiendi eſt, emergunt, iugalia i. ζυγοειδῆ appellata. Sub his rurſus alia duo petrę modo prominẽt: λιθοειδῆ vocant. Priore capitis parte ꝓceſſus ſunt telo ſimiles: hinc quoq; βελονοειδεῖς à gręcis dr̄. Facti. aũt ſunt ad faucium diuiſionẽ. Vbi ſummę eorũ partes cartilagine cõmittuntͬ, ἠθμοειδὴς appellatur. Quę uero ſuper his ſunt, nomẽ deſiderant. Quorũ in priore parte ſitũ eſt os à multiplici forma dictũ πολύμορφον. Porrò ſuperioris maxillę oſſa coagmẽtatione cõſtãt. Facies itẽ coagmentationes nouẽ habet. Prima G in lato utroq; oculorũ ſpatio ſitũ obtinet: duę à latere nariũ utroq;: alia medias nares recta interſecat. Malę quoq; ſingulas habent. Duę rurſus obliquæ palatũ ſecant, vnaque in rectũ idẽ palatũ diuidit. Cões aũt faciei, & capiti, ſunt in oſſibus iugalibus. Iã q̧dẽ faciei duodecim oſſa ſunt, nariũ duo, oculorũ quoq; totidem, malarũ ſingula, palati, quatuor, dentium receptaculorum duo, alis ſimilia. Maxilla inferior quorundã ſniã duo in mento cõuata habet oſſa, nõnullorum vnum. Cęterum dentes fixura iunguntur, q̧ppe receptaculis ipſorũ infixi ſunt. Sunt aũt numero triginta duo. Ex his quaterni primi in ſuperiore atq; inferiore maxilla, q̧a ſecant, τομεῖς à gręci nõiantur: canini quatuor, maxillares ſeu molares uiginti ſunt. Reliquorũ oſſium clauiculę ad ſummũ humerum coeuntes deligantur: ad pectus autem articuli, & coagmentationis miſtionẽ facere vñt, & Romanę literæ S, eiusq; ſimplicis figurã oſtendunt. Dein coſtæ duodecim utroq; latere hñt. Septem ex eis cum ſpinæ vertebris, cumq; oſſe pectorali vtrinq; coeunt. Reliquæ quinque à poſteriore parte ſpinæ inſeruntur: in anteriore parte inuicem renuẽtes cartilagine colligantur. Vertebræ uero omnes quatuor & uiginti ſunt. Septem in ceruice, dorſi duodecim, quinque lũborum: poſt oẽs os ſacrum, quod ex uertebris inuicem connatis conſtare uidetur. Quin & pectus ſimiliter ex ſeptem oſſibus unà coalitis enſis figura ſtructum eſſe apparet. At brachium v- H trunq; humeri articulo coactatur. Porrò ſuo ipſius capite oblique in ſcapularum ſinum immittitur. Cęterum ſcapulæ muſculis, qui poſteriore parte coſtis ſubſternuntur, incumbunt. Cubitus & radius, quem græci κερκίδα appellan, coalitus quidẽ modo ſeſe contingunt, articuli vero modo, alteri brachij capiti committuntur. Tribus. n. ſui vertebris brachium in cubiti cælaturam, ſtructura literæ σ ſimilem, inſeritur. Quarta iam vertebra radius veluti circa axem voluiͭ. Brachialis oſſa tria mutuo coalitu deligata ſunt: ad cubitum tamen, & radium, articulum apte faciunt. Poſtbrachialis quinque oſſa uidere licet, articulum cum brachialis oſſibus, quibus connata ſunt, explentia. Palmæ oſſa cum eiſdem, & poſtbrachialis oſſibus coagmentatione iunguntur, continenturq́;. Cæterum cum primis digitorum internodijs coarctantur: digitorum uero internodia ſingulorum tria, quæ articulo componuntur. Femoris os vnum eſt, cuius caput leniter reflexũ in coxæ profundum ſinum conijcitur. Quam commiſſuram neruus, qui è medio ſinu prodit, & in medium femoris caput inſeritur, continet. Coxæ, quæ duo ſunt oſſa a poſteriore parte, cum oſſe ſacro priore inter ſe coaleſcentiam habent: vbi & pubis oſſa, vel pectinis nominantur. Tibiæ vtriuſque oſſa duo, nempe tibiæ & fibulæ: non peruenit autem fibula ad genu articulum,

verum

A verum ſola tibiæ ſummitas quatuor in ſe ſuperficiales ſinus obtinens, quibus duos femoris nodos excipit. His incumbit ab anteriore parte paruum os rotundum, ſublatum, ſcuti breuis inſtar, commiſſuram eorum cõtinens, q in ſummo coarctetur. Fibulæ ſuperior extremitates anteriori tibiæ parti ſub inſertione connectitur: iuxta mallaeolos autem, qua deſinunt utraq; tibiæ oſſa, ligamento nerueo, cartilaginoſoq́, inuicẽ colligãtur: cæterum intus talo incumbit intra ſe oſſa cõmnciẽs. Talus iuxta pedis longitudinẽ ſitus, perone, hoc eſt fibulę, inſidet, eiq; firmiter coaptatus eſt. Cæterũ tibiæ oſſibus, tum ei, quod σκαφοειδῆ vocant, in anteriore ipſius parte articuli iunctura committitur. Rurſus ſcaphoides, vbi cum talo coit, excauatum eſt, vt ſcaphæ ſpeciem referre uideatur. Ea regione gibbum calles tres habet, quibus oſſa χαλκοειδῆ, quæ tria ſunt, inſeruntur: porrò, quòd cubi figuram repræſentat, extrinſecus ſitum eſt: coarctatum eſt autẽ † carnoſæ parti, & calci. Proceſſum quoq; ex inferiori ad partem obtinet, quẽ plantæ os retinendi ipſius gratia ſubijt. Deinde os dictum πεδίον, & ipſum quinq; conſtat oſſibus. Tum deinde quinque pedis digiti habentur, ex tribus omnes internodijs, ſimiliter ijs, qui in manu ſunt, cõpoſitis, ſi magnum excipias: is. n. ſolus duobus conſtat. Contrahunt autem horum iuncturas membranoſa quædam ligamenta: talum & calcem valida admodum, & quędam ex ijs rotunda, ſimul & neruea cartilaginoſaque.

† Græci impſſi legunt, ut uertit interpres. Antiqui tamen habẽt ſcaphoeidi oſſi, & ita legẽdum eſt.

B *De humoribus, facultatibus, morbis, eorum differentijs, cauſis, ac curationibus.* CAP. 13.

HVmores corporis ex prima generatione quatuor, commiſti inuicem & contemperati ſunt corpori. Exuperat autem alius in alio magis loco, ſanguis in corde, pituita in capite, flaua bilis in iecinore, atra in liene. Cæterũ duplex ſpiritus innati ſpecies, alius naturalis, alius aĩalis. Nõ deſunt tñ, qui & tertium hecticon introducunt. Hecticus igitur eſt ſpũs, qui lapides continet. Naturalis aĩantia, & ſtirpes nutrit. Animalis ſentiendi, omnisq; motus facultatem aĩatis exhibet: Situs autẽ eſt in aĩantibus: nam his tribus animalium natura conſtat. Itaq; aĩalis in capite ſedẽ habet: naturalis in corde: hecticus in toto corpore uerſatur. Naturę actiones ſunt, à prima generatione impręgnatio, fœtusq́; formatio, in editis, appetitus, cibi deglutitio, in ventriculo concoctio, digeſtio, in ſanguinem alteratio, ſegregatio, nutritio, & auctio. Excernuntur autem in corpore ſtercus, pituita, vtraq; bilis, urina, ſudores, muci, ſaliua, & lac. Animæ uero facultates, ſenſus, & uoluntas. Senſus quidem ſunt quinque quibus animantia per corporis inſtrumenta funguntur, uiſus, auditus, guſtus, odoratus, & tactus. Inſtituit autem anima quædam ſine corpore, ut cũ ratiocinatur, vel reminiſcitur. Cum corpore, ubi id ad quorundam receptionem, vel excretionem, vel ad loca mouet. Reſpiratio compoſita quædam actio eſſe uidetur, partim ex arbitrio, partim ſponte & na-
C turaliter, ut in ſomnis facta. Sanus igitur homo eſt, primis, unde conſtat, elementis, & ſecundis unde formatus eſt, quatuor humoribus, tum quantitate tum qualitate mediocriter inuicem contemperatis: ſolidis aũt partibus, ex quibus compoſitus eſt, nec diuiſis nec condenſatis, nec è loco ſuo motis: ſpiritibus nec intenſis nimium, ut in phreniticis, nec diſſolutis, ut in lethargicis, vel in ijs, q cardiaco affectu affliguntur. His. n. hecticus ſpũs reſolui videtur. Sanus autẽ bõ conſeruandus eſt conſuetis exercitijs, & cibis patrijs quolibet anni tpe obſeruatis: copia eorũ ſolum uitanda eſt, ex qua cruditates oriuntur, q̃ morbos pariunt. Præcauendi morbi ſunt, vel qui iam imminent, vel futuri ſunt. Si ex plenitudine proueniant, inedia, vel purgatione, vel uenæ inciſione curandi ſunt. Si ex labore & indigentia, q eti corpus dare & nutrire cõuenit. Verũ uniuerſi morbi ex Hippocratis ſnĩa, partim extrinſecus ex aere nos ambiẽte, partim intrinſecus ex eſu, potioneq; proficiſcũtur: à quibus humorum aliquis uel abundant, uel deficit, uel qualitatem cõmutat. Ab hic ẽt ſpũs in ſiti nunc intenduntur nimis, nunc plus æquo relaxãtur. Solida uero corpora foris & intrinſecus multas cauſas hñt plures affectus ſuſtinendi: Eraſiſtratus autem & Aſclepiades in uniuerſum unã omni morbo cauſam tribuunt: Hic ſanguinis in arterias coincidentiã: ille corporeæ molis in raritate extenſionẽ. Plenitudinis morbum facientis notę ſunt uaſorum conuexio, faciei rubor, totius cor-
D poris tumor, & pulſuum magnitudo cum robore. Indigentiæ ſigna collapſus tumoris, gracilitas in facie, & exiguus tumor cum imbecillitate. Itaq; febrim ueteres ipſam per ſe affectum arbitrantur: Eraſiſtratus, & recentiorum nonnulli ἐπιγέννημα. i. acceſſorium, ſeu conſectarium affectum. Febris igitur eſt natiui caloris in ardentiorem cõuerſio, eo, q intro aduerſus perſpirare ꝓhibeatur. Indicia febricitantium colligimus ex calore intenſo & intolerabili, tũ in acceſſionis principio ex languido, inæquali, & crebro pulſuum motu; in ſtatu, ex uehementiſſimo motu elato, & ueloci admodum. Iuniores calorem naturali magis ardentẽ, mordacẽ, acrẽ, & cõſtãtẽ, cũ pulſuũ frequẽtia & duritie, ex alto uenientẽ, febrem eſſe definiunt. Sunt aũt duę eius ſpecies oĩum ſnĩa, & continua, & intermittens. Continua eſt, quę non ad integritatem prius, q̃ morbus ex toto ſolutus ſit, uenit. Intermittentis rurſum ſex ſpecies inuenimus apud ueteres, quotidianam, tertianam, quartanã, quintanã, ſeptimanã, & eam, q̃ à nono die nomen hẽt. Quotidiana eſt, q̃ ſingulis diebus aut noctib. acceſſionem uel deceſſionẽ facit. Tertiana unum diem pręſtat integrũ, tertio redit. Quartana duos dies intermittit, deinde reuertitur. Quintana tres: Septimana quinque: Quę à nono die uocata eſt gręcis ἐνναταῖα, ſeptẽ. Nam ſemitertiana, modo inter continuas, modo inter intermittẽtes ponitur. Iam uero reliquorum morborum duo genera ſunt, vel cum febribus, vel ſine febribus.

de Natu. hu. com. 2. t 2. cl. 7 182. b

bus.Quidā.n.acuti,quidā longi ſunt.Acuti quidem hi,phrenitis,febris ardens,cui nomen eſt cau E
ſos,Synâche.i.Angina,pleuritis,peripneumonia,cardiacus affectus, regius morbus,cholera,vol
uulus,colicus dolor,apoplexia,tetanus,opiſthotonus,emproſthotonus. Acuti igitur à ſanguine
ferè,& flaua bile,in nonnullis corporis partibus,quas ij male hn̄t humores, ſuperfluis, & in dete-
tius verſis conſtituuntur. Longi à pituita, & atra bile, ſimiliter uel copioſioribus,q̃ naturæ mo-
dus exigit,uel in acerrimam qualitatem immutatis.Qui iam ex copia laborāt, uictus ratione, uel
inedia,vel purgatione,vel uenæ inciſione curandi ſunt.Qui ſi ex abſtinentia in morbum incidere,
alimentis reſtituere conuenit.Quibus incoctio,& humorum acrimonia morbi cauſam fecerunt,
ijs fomentis,& cataplaſmatis concoctio paranda eſt.Acria contemperāda ſunt,& cibis boni ſuc-
ci,atq; humectantibus uti oportet.Cæterum quatuor in toto morbo,particularibusq; acceſſio-
nibus t̄pa auxilijs afferendis dicata ſunt.Initium,incrementum,uigor,& inclinatio.Principio to
tius morbi inedia triduana conuenit,quibus & in totum abſtinere triduo conducit.Venæ ſectio-
nem in initio recentiores ad tertium uſq; diem ſtatuunt:veteres etiam poſt tertium diem præci-
piunt,ſi uires ſuppetant,& morbus poſtulet.Nutrimenti t̄pis à triduo iuniores: antiqui non oīb.
ſed ijs,qui copia laborant,tum iunioribus,tum ſenioribus inſtituunt. Pueros ſtatim morbo inua-
dente nutriunt.Præterea illos,quibus huiuſmodi conſuetudo eſt vel loci,vel aeris circunflui gra- F
tia.Ante cibum poſt triduum primum perfuſiones capitis,& præcordiorum ex uſu ſunt: ſequen
tibus diebus cataplaſmata & clyſteres. Perfuſiones igitur in pręcordijs calidas ſemper aſſumere
oportet,& ſimplices,ex cumini vel xylanethi decocto:ad caput, calefacientes quidem in lethar-
go,& in omni graui ſopore:refrigerantes autem in phrenitide,& quauis acuta febre conueniunt.
Cataplaſmata q̄dā ſolo melle & oleo cōficiuntur,uocāturq; μαλακτικά,quaſi interpreteris emol-
lientia.Quędam ex aqua,cui oleum ſit adiectum,fiunt,quę ἐμπλάσματα gręci nominant.Alia his in
ſperguntur,ueluti pollen,lini ſemen,& fœnugræcū. Clyſteres hydrelęo,melle,ſale & nitro mo-
dico p̄parantur.T̄ps eorum ante cibum eſt,dum acceſſiones remittuntur & inclinant.In cōtinuis
morbis diluculū.Phrenitis eſt mentis alienatio.Notę ſunt,inſanię uehementes,temeraria manuū
geſticulatio,floccorū,& feſtucarum collectio,& febris acuta.Cām habet magna ex parte bilem.
Conſtituitur in cerebro,vel eius membranis quas μήνιγγας appellant,vel,vt, quidā aiunt,in ſepto
tranſuerſo.Curatio hęc conuenit.Initio,ſi pręſcius tutius venę inciſio, cucurbitulę conueniunt,
ſubtractio,& clyſter,& abſtinentia conueniens:inſtante aūt morbo profuſiones ſoporiferę, iuun
ctiones,q̄bus ſomnus acceſſitur,& humectantes cibi cōducunt."Cauſos febris ſpēs,ab Hippocra
de Ratio.vic. in morb.acu. c.8.cl.7.108. h te q̄dē inter acutos,ut quartana inter longos morbos refertur,à recentioribus non item. Oritur G
ex bile non nimis ſicca,circa venas,quę ad iecur ſunt.Curatur in principio ſanguinis miſſione: in
ſtatu,frigidę,rū aliorum,q̃ refrigerandi vim obtinent,potio cōfert,uel epithema,cuiuſmodi ex fer
uenti hydrelęo p̄paratur.Angina eſt circa ceruicem inflāmatio.Eius ſpēm vnā gręci κυνάγχην ap-
de Morb. vulga.li. 1. com. 3.t.4. cl.3. 1. 18.g pellant,q̃ in interiore ipſius parte orta ſubito ſtrangulat: Alterā συνάγχην.hęc in exteriorē partē
incumbit,coq; minus ſtrangulat,minusq; periculoſa eſt.Vterq; affectus vel à bile,uel à pituita ſal
ſa naſcitur idq; nonnunq̄ cum febre acuta,nonnunquam ſine febri.Remedium & generoſiſſimū,
& p̄ſentiſſimum eſt ſanguinis ſtatim in principio miſſio:deinde medicamenta pituitam p̄ os edu-
centia,& cerata foris impoſita.Aſclepiades vltimum auxilium poſuit, de quibus ſummus metus
eſt,ne ſtrangulentur ſuperiorē gutturis partem incidere.Pleuritis lateris ab interiore parte in-
flāmatio eſt. Huic febris acuta,dolor uehemens,& tuſſis accedit:à bile potiſſimū cōſtituitur.Præ-
ſidio eſt in initio adhibita uenę inciſio:deinde cataplaſmata & ſicca fomenta,nempe milij & ſalis:
poſtremo medicamenta intrinſecus purgantia,q̃ πλευριτικὰ noīant. Cauēda uero in his ſunt uen
tris profluuia.Peripneumonia,nōnullis auctorib. inflāmatio grauis eſt circa pulmonē,idq; gra-
uitate oſ̄ditur.Quibuſdā pulmo inflāmationē pati nō poſſe uī,ſed uicina eius loca, cū in diſpōne
eiuſmodi ſunt,ea ut ita noīetur,faciūt.Hēt āt hic morbus febrē acutam comitē.Eadē ipſius cauſa, H
q̃ pleuritide cōcitat,ſcd̄m alios tn̄ pituita.Remedium ferè huic cum ſuperiore malo cōe eſt.Cor-
dis affectus eſt,quem græci καρδιακὸν uocant,nō q; in corde affectus,ſed qm̄ ſtomachum ueteres
cor appellabant,quo in febri acuta reſoluto,ægrotos immodice digeri contingit. Accidit ferè ex
immodica abſtinentia,uel parum tempeſtiua uenarum ſectione, uel cum aliquid p̄ter rationem
corpori adimitur.Quare alimento,quod facile diſtribui queat, & recalfacere, ſuccurrendum eſt:
quemadmodum ex uino ac niue:cibo,qui ex ualentiore materia eſt,& ſtomachum corroborare
poteſt.Eſt,cum uiſceribus inflammatis,potiſſimum iecinore,hic morbus eueniat: cum è contra-
rio,ablatione & cataplaſmatis inflāmationi dicatis opus eſt.Arquatus ſeu regius morbus, quem
ἴκτερον gręci nominant,eſt bilis in ſummam cutem redundantia.Interim cum febri acuta obori-
de Ratio.uic. in morb acu. com.4 tex.96 cl.7.146.g. Et t. 103. fol. 14.d tur,interim ſine illa.cum interiorum aduſtione,& ſtomachi uitio.Si præcordia inflammantur, ca
taplaſmata primum deſiderant:ſin copia laborant,uenæ ſectionem:ſin minus,medicamenta,quæ
bilem uacuant,aut uentris ductione & inteſtinorum: aut per urinas,aut per ſudores,aut per na-
res."Cholera duplex eſt ſecundum Hippocratem: Altera humida,in qua uti omnes norunt, ue-
hemens eſt excretio, bilis ſupra infraque erumpit inteſtina grauiter torquentur. Accedunt con-
uulſio-

A uulſiones,ſępe & crurũ ſuræ contrahuntur. Remedio contractionibus ſunt perfuſiones calidæ
in ijs,quæ contrahuntur, balneum poſt expurgationem, tum alimenta, quæ ex facili diſponunt
digerunt́q; & ſtomachũ adiuuãt. Alterã, ſiccã cholerã uocat Hippocrates,ab eadem prouenien-
tẽ cauſa,ac circa eadem cõſiſtentẽ,at citra uentris fluorẽ, & uomitũ.Ideoq; re miſſionẽ præcedẽ
tẽ,& p cataplaſmata requirit, nec cibi ingeſtione,ſed cõtra inedia opus eſt. Voluulus, & colicus
dolor, inteſtinorum inflãmationes ſunt, quorum alter tenuioris,alter plenioris. Quare deiectio
nes includunt, & flatus inteſtinis inuoluti,eo,ꝙ exitum non habet,dolores uehementes, & tor-
mina cõcitant.Voluulus aũt diſpõne, & accidentibus acutior,magiſq; periculoſus eſt.Alterutro
ãt morbo extreme laborantib. uomitus cõcitant́ pcipuè uoluulũ patientib. Auxiliũ eſt uoluulo
maxime ſanguinis miſſio per initium, pleruq; abſtinentia,& cataplaſmata mitigantia,& inflã-
mationem diſcutientia. Efficacius iuuant medicamenta,quæ κωλικὰ nominant, intro per ſedem
immiſſa.Nam dolores auferunt, ſomnum conciliant,& aluum mouent. Apoplexia ex humorũ
craſſorũ copia generatur,qui capitis uaſa, unde corpori ſentiendi,mouendiq; facultas aduenit,
obſtruunt. Quamobrem,q huic malo ſunt obnoxij,ſenſu,uoce, & motu priuãtur. Hippocrates
de hoc uitio ſcribit, Apoplexiam, inquiens, ualidam ſoluere non licet,imbecillam haud facile. 5.Apho. 21.
B Sanguis mittendus ſtatim iam appreſſis,modo & ætas conſentiat,& uires ſubſtineant. Tetanus, ext.or.f.39. b
Opiſthotonus,& Emproſthotonus, neruorum morbi exiſtunt:uerum utraq; ſpecies eſt conuul
ſionis neruorum,qui à capite deſcendentes,corpori motum diſtribuunt. Nã, ſi uiſcoſi humores
eos obſtruãt,affectio talis oritur.Quæ ſi ſcapulis caput annectat, quo minus poſſit annuere, ὀπι-
σθότονον: cum mentum pectori contrahit, ut renuere nequeat ἐμπροσθότονον: cum rectam,& im-
mobilẽ ceruicẽ tendit, τέτανον Græci appellant.Sanat uenæ ſectio, ſi copia ſubeſt: ut videre licet
apud Hippocratẽ in illo,qui prolapſus humi vulnus in caput acceperat.Medetur.n.eis,& "frigi- 2. Apho. 42
dæ copioſæ infuſio,ſi æſtas ſit, præſertim ſi non gracilis,ſed quadratus exiſtat æger: nam caloris ex.ord.1.8.b.
reuocationem molitur. Multi iauè ceratis modice recalfacientibus,& relaxãtibus, vtunt́, ad hęc
inũctionibus ſimilibus,nec non lanis oleo imbutis,atq; impoſitis, & fomentis, & cataplaſmatis
calidis.Longi morbi interioribus accidunt hi,cephalæa,morbus comitalis,uertigines,oculorum
caligationes,inſania,melãcholia,lethargus,diſtillatio,raucitas,grauedo, ſanguinis eruptio, ſup-
puratio in thorace,tabes,abſceſsus in medio latere,abſceſſus in clauiculis, iecinoris affectus, te-
neſmus,dyſenteria,lũbrici lati,tereteſq; aſcarides: coxarũ dolor, articularis morbus, podagra,
elephantia ad exteriores partes ſpectare vř. Ex longis morbis cephalæa, internus capitis dolor
C eſt, qui in circuitu interdum affligit à pituita naſcẽs: interim vnam capitis partem infeſtat: tunc
ἑτεροκρανίαν nominant.Auxilium utriuſq; eſt ſanguinis detractio,vel cucurbitulæ occipitio impo
ſitæ,eductio pituitæ per os,per aluũ purgatio,& epithemata,quæ inter cataplaſmata,vel malag-
mata, vel epicriſmata ſcribuntur, poſtremo cauſa eius ſinapiſmo reſiccatur. Morbus comitialis,
quem & ſacrum vocant,circa neruorũ, qui a capite deſcendentes ſenſum,motũq; vniuerſo cor
pori diſtribuunt,originem conſiſtit. "Cauſam eius Plato & Hippocrates pituitã,& bilẽ atram in
dicant.Homo concidit,qui hoc malo detinetur,qm̃ ei ſentiendi,mouendiq; meatus obturãtur, 6. de Mor.
ſpumat ijs os ob humorum commotionem,quæ à neruorum conuulſione prouenit.Qua de cau vulg. ſec. 5.
ſa interim urina ſine uoluntate prorumpit.Præſidium affert pueris impuberibus natura circa pu uer. finem &
bertatem effloreſcens,& morbum humoribus natiuo calore exiccatis terminat. Qui pubertatẽ lib. de morb.
exceſſerunt,ægre aut nunq̃ ſanantur. Caligines oculis offuſæ,& Vertigines, cognata ſunt vitia ſacr.
morbo cõitali, ab eiſdẽq; cauſis pdeũt,atq; eaſdẽ ſedes occupant.Hoc tñ ĩtercedit diſcriminis,
ꝙ illę in ſuperficie corporis,nõ intus accidant, ob quod facilius,q̃ hic, curantur alui ductione,
D præſertĩ p hierã adminiſtrata,deinde apophlegmatiſmis, & uomitibus p circuitũ partĩ a cæna,
partim ieiunius adhuc Exercitatis.Omniũ maxime ueratro ſuccurrĩ.Mẽtis alienatio duplici ſpe
cie inſigni cõſtat:hãc Græci μανίαν,i.inſaniã:illam μελαγχολίαν.i.atrãbilem appellant.Complures
vero & harũ exiſtunt drīæ,nominũ adhuc indigæ. Conſtituit itaq; mẽtis alienatio circa totũ ca-
put.Cauſa ĩſaniæ flaua bilis eſt.Ob hoc,q tali uitio laborant,tumultuoſi,præcipites,manu pm
pti,cõtumelioſiq; fiunt. Melancholia naſcitur ex atrabile, humore frigido & tenebroſo. Vnde
melãcholici tenebriones,ac lucifugæ,triſteſq; apparẽt de omnib' ſuſpicioſi,hominũ cõſuetudi
nem oderunt, ſolitudinibus gaudent, quemadmodum Bellerophontes à Poeta deſcribitur.

Qui miſer im campis mœrens errabat Aleis.
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Medetur per uẽtrem purgatio,& maxime,quæ per uomitum excitatur: adhuc his magis utrũq;
ueratrũ ſoluit.Lethargus morbus eſt phreniridi cõtrarius:eſt.n. profunda in ſomnum delatio,&
in excitabilis.Huic uitio obnoxij oĩum, q̃ dicuntur,obliuiſcunt́,atq; hæc in febri ipſos comitan-
tur.Locus igitur affectionis,caput eſt: nam in membranis cerebri cõſtituitur.Cauſa ipſius pitui-
ta eſt,humor frigidus,frigiditate ac humiditate ſomnũ inducens Curatur conuenienter contra
rio modo,q̃ phrenitis.Fricantur ſuperiores corporis partes acribus quibuſdam, & pungẽtibus:
tum ea adhibentur,quæ odore excitant,mouentq;. Cibi ſimiliter fundentes,ſecanteſq; pituitã:
perfuſione

perfuſiones capitis admouentur,q̃ exiccandi vim obtinẽt,& cataplaſmata aliqñ præcordijs. Cre- E
bro nanq; hæc inflammatione uexata, neruorum quoq; in capite principium conſtringunt, gra-
uantq;. Humor à capite oppleto deſtillat interdũ in nares, interdũ in fauces, alias in pulmonem.
Atq; has tres ſpẽs Græc: κορύζαν, βράγχον, & κατάῤῥουν, ſiue κατασταγμόν. i. grauedinem, raucitatẽ, &
deſtillationem nominant. Grauedini itaq; facile, & breui ſuccurritur, deinde raucitati modico ſa
nè & calido victu, q̃ frumentacei gñis exiſtat. Deſtillatio in thoracẽ non ex facili curatur, immo
ſæpe immedicabilis eſt. Nam ab ea acri, & ſalſa partibus exeſis, ſanguinis eductio ſequitur: cuius
tres cauſæ referuntur. Vel. n. uaſa eroſionẽ paſſa ſunt, ideoq; ſanguis in aſperam arteriã deſcendẽs
ꝑ os reijcitur: Vel rupta ſunt uiolenter: Vel ob imbecillitatem non continent, ſed adaperta oſcula
eum tranſmittunt. Differunt ſanguinis exeretio, & reiectio. Hæc etenim uel à pulmone, uel aſpe-
ra arteria ꝓuenit: Illa à ſtomacho, & ſanguis apparet nigrior. Qui ex thorace reijcitur, flauus ma
gis, & ſpumans: deinde hic cum tuſſe, alter ſine illa ſpuitur. Sæpenumero ẽt à capite per palati fora
mina in os defertur ſanguis, p̃betq; eductionis falſam imaginem. Loci, ex quibus proprie ſanguis
educitur, tres ſunt. Primus fauces, unde minore cum periculo ſanguis reijcitur, faciliusq; ſiſtitur.
Scd̃s aſpera arteria, atq; hic morbus curationem difficulter accipit, plenusq; periculi eſt. Tertius
pulmo, vbi minus oĩbus p̃ſidij, plus periculi affectus habet. Comitaẽ. n. maxime ſuppuratio, & ta-
bes, vt ait Hippocrates, cuius verba hæc ſunt. "Sanguinis ſpuitionem puris ſpuitio, huius ſpuitionẽ F
tabes, tabẽ mors ſequitur. Nonnulli ẽt ex latere ſanguinem educi arbitrantur. At hoc ambiguum
7. Apho. 15. & 16. ex. ord. 55. a eſt. Salus vitij huius eſt, ſanguinem reprimere, vel venæ ſectione alio ducentẽ, idq; potiſſimũ in iu
uenibus, vel poſca ſiſtenrẽ, vel inedia copiã eius imminuentem, vel ſimplici quodã medicamento
vt acacia, hypocyſtide, balauſtio, plantaginis ſucco, atq; id genus alijs. Suppurationis præſidium
vetus ſunt ferramenta candentia, quæ thoracem exiccẽt, fluorẽq; in exteriores partes dirigãt. Iu-
niores cõſueuerunt mitigare cataplaſmatis, & delingẽdis medicaminibus, deinde cito repurgare
medicamentis ꝑ os aſſumptis prius, q̃ corpus inficiatur. Inſcribuntur aũt ꝓprie medicamenta ad
purulẽtos. Quæ ſuppurationes medio latere cõſtituũtur, reſectæ proprie ad linamentũ humoris
excretionẽ hñt: q̃ ſi uniuerſim fiat, hoĩem interimit. Accidunt uero ſuppurationes quoq; ſub trãſ-
uerſo ſepto, q̃ ſe intus occultantes abſceſſus noĩantur, non ex æquo periculoſi, nec curationi reſi-
ſtẽtes, plerũq; intus rupti hę excernũtur, uel partibus exterioribus diuiſis. Diocles memorat ẽt tho
racis ſuppurationes erũpẽtes interim in arteriã, q̃ ad renes ac veſicã tẽdit, ſimul cũ vrinis excerni.
Tabes, ꝓprie dicĩ in pulmone uel i thorace, corporis ob ſuppurationes colliquatio: difficilis eius G
ſalus eſt, aut nulla. Lactis uſus potiũ datur, dũ cõſiſtit: loca ſicciora cõueniũt. Superior Aegyptus,
6. Aph. 60. ex. ord. 53. g & Libya maxime huic malo medentur. "Hippocrates tabis cuiuſdã coxẽdicũ meminit, ἰσχιαδικὸν
uocans, qua in ſuppurationibus circa os ſacrum accidentibus corpora colliqueſcunt. Similiter al-
terius renũ, eu νεφριτικὰ, nomẽ dedit. Porrò iecinoris, & lienis inflãmationes ſi in pus uertuntur, &
ipſæ mediocriter corpus conſumunt." At hę ſuppurationes multo citius curãtur, minusq; pericu
Lib. de inter affect. circa med. loſæ ſunt, q̃ q̃ pulmonẽ affligũt. Verũ, ſi minus in ſuppurationes mutãtur inflãmationes, ſed cru-
dę, & in ſcirrhi natura ꝑmanſerint, malũ habitũ corpori afferentes tandẽ aquam inter cutem affe
runt. Quatenus aũt ſimplices extiterint, in iecinore, febres continuas afferunt: In liene, quartanas
magna ex parte: nã huius ſpeciei cã bilis atra eſt, q̃ in liene tanquã uaſe continetur. Vñ quartanę
auxiliũ eſt, ante rigorẽ ſummas partes ꝑꝑ humoris frigiditatẽ fomẽtis tueri. In intermiſſionibus
eductio ꝑ uomitũ. Aquæ inter cutem, quam Græci ὕδρωπα uocant, tres ſpecies ſunt neotericorũ
ſentẽtia. Primã ἀσκίτην, Scd̃am τυμπανίτην, Tertiã ὑποσαρκίδιον noĩant. Hippocrates duas ſtatuit.
"Nã τυμπανίτης, & ἀσκίτης eiuſdẽ ſpeciei ſunt, qm̃ in utraq; nutrimentum in aquã redactũ, inter in
de Rat. vict. io morb. acu. com. 4. text. 3. cl. 7. 148. g teſtina, & peritonęum trãſfunditur. Sed in hac aquę plus, q̃ ſpiritus, in unũ intus contrahitur: in il
la copioſior ſpiritus, minor humiditas eſt: in reliqua ſolidæ totius corporis partes in aquæ naturã H
tranſeunt: hunc Hippocrates medicabilẽ eſſe ſcribit, uocatur aũt & λευκοφλεγματία. Cauſa uero cu-
iuſq; hydropis eſt, auctore Eraſiſtrato, inflãmatio iecinoris uel lienis, tẽpis ſpatio in ſcirrhum indu
rata. Nã cũ alimenti in his uiſceribus confectionem, atq; in totũ corpus digeſtionẽ impediat, in
aquæ ſubſtantiã ipſum commutat, quod ita refrigeratũ, inter inteſtina, & peritonæum tranſmitti
tur. Hoc quoq; malum Hippocrati ſalutis ſpem nullam habet. Quòd ſi vel abſq; inflãmatione hy-
drops, præſertim ἀνασάρκα eueniat, calore genuino refrigerato, nec alimentum in uenis, amplius
edomãte, ſanguis caloris inops aquæ naturã induit, & ex uenis, ceu oleũ ex utrib. defluit. Quoui-
que. n. ſanguis exactus in uenis eſt, ab earũ corpore continẽ. Vbi uero in eo pingue exuperauerit
vt in obeſis, ſanguis effuſus adipem generat, aut in aquam uerſus, aut, dum non cõtinetur, deflu it
in locum, qui inteſtina & interiorem abdominis membranã inter iacet, aut per uniuerſum corpus
effunditur. Tolluntẽ duo alij hydropes uel malagmatis exiccantibus, uel medicamentis urinas ciẽ-
tibus, uel hypelatis purgandi facultate præditis. Renes affecti dolores magnos pariunt. Lo-
cus autem male habens non ex facili poteſt diſcerni, quòd exterioribus partibus cohæreat, la-
xiusq; inteſtinum, κῶλον appellant, ipſis incumbat, Quare, cum offenduntur, uel externarum par-
tium inflammatio, uel coli affectio eſſe apparet. Non raro eodem affecto inteſtino renes conſen-

tientes

tientes dolent. Affectus autē, qui in eis cōſiſtunt, hi ſunt, inflāmatio, exulceratio, calculi, lāguor.
Cum inflāmatio renes exercet, nihil per vrinam innoteſcit, ſed dolores excitantur potius, non
exacte locum primum dolentem oſtendentes, ob eam, quam dixi, rationē, verum intolerabiles:
quippe qui nec cataplaſmatis cedant, nec imminutione per cucurbitulas facta remittantur: ſola
medicamenta nephritica intus accepta præſidio ſunt. Si exulceratio eos infeſtat, interdum puru-
lenta per vrinas excernuntur, interdum cruenta. Cū ineſt calculus, aliqñ cruenta, partibus videli-
cet ab eo exaſperatis, eijciuntur: aliquando arenulæ in urina ſubſident, ſi friabilis ſit lapis, vel etiā
recens modo naſcatur. In languore ſanguinolenta vrina redditur, quaſi nondum ſegregata. Veſi-
cæ affectus hi ſunt, languor, ſurfuratio, calculus, exulceratio, circa colem maxime. His accedit vri
næ ſuppreſſio, eiusq; difficultas, & ſtillicidium. Ex his uero, alijsq; cauſis proficiſcuntur. Græci
prius uitium ἰσχουρίαν, alterum δυσουρίαν tertiū στραγγουρίαν appellant. Inflammationis notæ ſunt
circa pubem dolores, vrinę excernendæ difficultas. Soluitur cataplaſmatis, perfuſionib. & à cibo
abſtinentia. Quod ſi excedat, ſanguinem quoq; per uenam mittere conuenit. Exulcerationis in
dicia ſunt, ſanguinolenta excretio interim, interim purulenta, nonnunq̄ mucoſa, & circa pubē
B dolores. Auxiliantur epithemata, maximeq; dulcis, boniq; ſucci alimentum, ad hæc quæ intus
adhibentur aduerſus vlcerationē veſicæ, & Byſini medicamentum. Languorem ueſicæ innuit &
vrina, cum citra mingentis uoluntatem effluit. Difficilem morbus curationē, aut nullam recipit.
Lapidem in ueſica eſſe, digiti in rectū inteſtinum per ſedem immiſſi exquiſitiſſime deprehendūt,
ſed ita, vt index ad medium in ſummo reflectatur, atq; in priorem veſicę partem, ubi & lapidem
innatantem contingunt, referuntq; in ueſicę ceruicem. Calculorum differentiæ plures ſunt, qui-
dā.n. illorū adnati ſunt, alij poſſunt auferri. Rurſus aliqui facile frāgi poſſunt, nōnulli nō poſſunt.
Itaq; magna ex parte adnati difficulter curant. Ex alijs aūt, qui facile franguntur, diſſoluentibus
medicamentis excerni pñt. Duros & † diſſolubiles chirurgi tollunt, carunculam diuidentes veſi- † indiſſolubiles.
cæ ceruicis. ἰσχουρία ſumma eſt urinarū retentio: στραγγουρία vrinæ ſtillicidium: δυσουρία vrinæ diffi
cultas. Atq; hæc multis è cauſis proueniunt, aliqñ calculo ueſicæ ceruici impacto, ac meatum in
totū obſtruente, vel ſi intus quippiā relictum ſit, aut ueſicæ innatet. Vrinę retentio, propter veſi-
cæ inflammationem nimiam, aut repletionem immodicam accidit, ueſica ſcilicet ad excretionē
imbecilli, aut ceruice uehementer ex urinarū acrimonia per morſum cōtracta, aut ex grumis sā
guinis iter occludentibus, aut ex urinarum craſſitie. Hęc medicamentis reſoluentibus oportet di
C ſcutere. Plenitudinem uacuate ferramento, quod Eraſiſtratus καθετῆρα nominat, Romanarum li
teræ, ſ, ſimili. Stomachus uentris & inteſtinorum principiū eſt, ſiue naturaliter, ſiue præter natu-
rā afficiantur. Stomachi igitur uitia ſunt, inflāmatio, exulceratio, ſanguinis eductio, inflatio, humi
ditas flaccida, cibi faſtidium, ingeſtorū ciborum incontinentia. Inflāmationē ergo notat dolor in-
cūbens: Succurritur perfuſionibus & cataplaſmatis, alimentis frumentarijs, & quæ facile poſſint
digeri. Exulcerationē in ſtomacho notant proprie putredo, mordicatio, deglutiendi difficultas,
Auxiliant his extrinſecus impoſita, cibiq; probe ſucculenti. Sanguinis è ſtomacho eductio ijſdē
medicamentis ſiſtitur, quibus ex thorace eiuſdem reiectio, ijs, quæ ſuperius adnotata ſunt. Inflā-
mationē diſſoluunt diſcutientia, & quæ ructus mouent. Humiditatē, ſiccorū eſus, & abſinthij po-
tio tollunt. Cibi faſtidium aut ex pituita adiacente ori, ideoq; exiccare illā ex uſu eſt: aut à bile ſu
pernatante, unde ſtomachus purgādus eſt: aut naturæ impotētia, & functio appetitoria redden-
da. Nā oculi quoq; ꝑ ꝑ ſpiritus uiſorij imbecillitatē hallucinant. Aduerſum uictus faſtidiū hmōdi
adhibenda ſunt, q̄ appetitum prouocent, ſuppeditētq;. Stomachus āt non continet accepta pro-
pter humiditatē, maxime uero ob impotentiā ac imbecillitatē, ſicut dimiſſa manus non continet
q̄ attingit. Expedit igitur corroborare, fortioremque ipſum reddere, tum uniuerſum corpus refi-
D cere. Ventrē multa uitia ſtomacho cōmunia infeſtant, præterq̄ appetentiæ prauitas. Sed conco-
ctionis male obita functio uētriculo propria tribuitur, ut quæ potiſſimū in eo adminiſtretur: quē
affectum profluuiū ſequitur. Reliqua igitur pari modo cū ijs, q̄ ſtomachū cruciant, curabis. Flux*
exacte diſquitendus eſt, cur alimento incocto accidat: &, ſi inflāmatio eā pepererit, cataplaſmatis
& profuſionibus occurretur. Si pituita, humiditatis illius flaccidæ parens, quam Gręci πλάδον ap
pellant, uictus ratione exiccanda eſt. Si bilis exuperet, eam purgare utile eſt. Si ex imbecillitate
ꝓuenit, ut infirmis, robur corpori faciendum eſt. Si ab ipſa qualitate eorum, q̄ concoctu difficilia
aſſumpta ſunt, vel quæ prompte corrumpuntur, uel quid alienum habent, poſt curationem, talia
oportet interdicere. Dyſenteria. i. inteſtinorum tormina, eſt affectus inteſtinorum, generatus in
ventris profluuio, humoribus corruptis immorantibus, erodentibus, & exulcerantibus inteſtina.
Fit etiam ſine fluxu, primum ab humore acri inteſtina intus exedente. Eſt, cum in morbi deceſſio
ne δυσεντερία contingat, "quā curari Hippocrates prohibet, ne ſuppreſſio inteſtini alium quēpiā 1. Ap. 10. Ex.
morbum maiorem accerſat. Illam quæ ex fluore nata eſt, reprimentibus, & ſiſtentibus fluorem or. 9. g. Et ✠
medicatur: Aliam, cuius origo ex acris cuiuſdam humoris roſione eſt, dulcorantibus, & quæ de art tex. 41
mitigare poſſint, abluendo ipſa exulcerata ſimilibus. Diuturno tamen morſio, depaſta ulceris ra- cl. 7. 188. c
menta, & putrida ſolent deijci, tum proſunt immiſſi paſtilli ex ſandaracha, calce, auripigmento,

atq; id genus alias compoſiti. Vbi uero non ſit ramentoſa vlceris deiectio, non ſiis vtendum eſt, E
qm̄ conuulſionem faciunt. Quod ſi talis inreſtinorum exulceratio in ſuperiore quoq; parte cōſi-
ſtat, neque ſic paſtillorum vſus eſt: non enim ſtatim ad affectos locos perueniunt: nam, vbi ſanos
contingunt, perniciē eis faciunt: uerum medicamentis vtendum eſt, quæ ſuperioribus locis con
ueniunt, quorumq; titulus eſt aduerſus dyſenteriā inditus. Ex dyſenteria, inteſtinorum læuitas
oritur, vbi ex magna vlceratione multæ cicatrices inteſtinis oboriuntur, propter quas cibū non
retinēt: vnde ex inteſtinorum leuitate vocata eſt græcis λειεντερία. Quamobrē talis eſt inſanabilis
cicatrices nanq; non ſaneſcunt. Si uero ex inteſtini imbecillitate contigerit, tum quoque grauis
eſt, nec ex facili tollitur. Remedium autem erit, ſi moliaris robur vniuerſo corpori, ac inteſtinis
adiungere. Cęterum cauſa ēt morbi pituita eſt, inteſtinis lubricitatē illuendo generans. Succur-
rit inedia teſiccando, & cibi pituitæ contrarij. Teneſmus propie morbus eſt recti inteſtini. Hoc
.n. inflammatione laborans, crebræ, inanesq; egerendi cupiditates, & impetus exercent. Proſunt
ei fomenta parti inferiori adhibita, ſtringentia, tum alimentū ex frumentacea materia, & repri-
mens. Quòd ſi pſeuerct, nihilque imminuatur, enematibus ex ptiſanæ cremore, & hircina adipe
vtendum eſt. Lumbricorum, qui inteſtina excruciant, triplex eſt ſpecies. Quidā enim teretes, pal
mi longitudine, vel etiam maiore, adſtomachum uſq; proſerpunt. Quidam breues, & minuſculis F
vermibus ſimiles, ἀσκαρίδες Gręcis appellantur, circa rectum uero inteſtinum generantur: non-
nulli lati, & oblongi adeo, ut in totum exporrigant inteſtinum: quos Græci uocant κειρίας ſimul,
& ταινίας, q̄ ſimiles faſcijs ſint. Teretes itaq; ad remedia faciles, maxime autē in pueris hi: aſcari-
des in ijs, qui ſub pubertate ſunt, abundant: ægre præſidijs cedunt, & excernuntur, niſi cibis acrio
ribus, & medicamentis diapricas cōpoſitis †oleoq; cū uino } maxima ex parte iniectis. Coxarum
dolores, articulorū uitia, & podagrę ſola inter ſe magnitudine differunt: cæterū cauſis & locis, q̄
affectum primùm ſentiunt, ijſdem conſtant: à pituita nanq; plerunq; fiūt: circa neruos conſiſtūt,
quibus articuli conſeruntur, motumq; recipiunt. At coxę dolor, quem Græci ἰσχιάδα nominant,
in ipſius articulo ortus, ad talos vſque non raro extenditur. Præſidio erit ſanguis ex talo miſſus,
cucurbitulæ coxis admotæ, clyſteres acres, quiq; inteſtinorum tormina quodāmodo faciunt. Et
foris cataplaſmata acopa, & malagmata adhibita proſunt. Podagra ſolos pedes affligit. in ſtatu q̄
dē febrilis dolor intenditur, eoq; refrigerantibus opus eſt. In decliuatione torpor cum frigore ho
minem occupat, ob quod calefacientia conducunt. Articulorum uitia, prædictis ſimiles affectus
ſunt, circa articulos oēs conſiſtentia: medicamenta curatoria, mitigantia ceromata, & victus rō-
nem aptam deſiderant. Morbus, quem Gręci ἐλεφαντίασιν uocant, ab elephanti ſimilitudine no- G
mē ſortitus eſt. Nam, qui hoc uitio laborant; cutē craſſam, duram, elephantorum mō aſperatam
habent. Originē mali excitat pituita craſſa, & atra bilis, vel mucoſa, maxime diſſeminata. Hi enim
humores ſeriuum ipſum denunciant. Quare ſolum ueratrū ſiue nigrū, ſiue album, præſentaneum
elephantiaſis eſt remedium. Impetiginis duæ ſpecies ſunt, quę cutem moleſtant: una tolerabilis
mitiorq; eſt: altera effera, quæ difficilius tollitur, Squamulæ in his ex cute abſcedunt, ſub quibus
locus rubicundior, ſereq; exulceratus apparet. Gignitur affectus à pituita ſalſa, & flaua bile: unde
ceu in ſalſugine è uaſis fictilibus, ex cute ſecedūt ſquamę. Succurritur medicamentis pituitam mo
uentibus, & quæ extrinſecus corpori illinuntur. Lepra quoq; cutis uitiū eſt, ſed magis ſubalbidū,
aſperiusq; apparet. Ea uero aſperitas, eſt ueluti pſydraciorum erūpētiū. Pſora uero, i. ſcabies, exul
cerata magis eſt. Pituita ſalſa utrunq; malū proprie producit. Medicamenta pituitā cicutia, tum
quę extrinſecus illinuntur, quibus ad lepram, & ſcabiem titulus eſt, ijſdē ſuccurrunt. Vitiligo, quā
ἀλφοὺς vocant, duas habet ſpecies, albam, & nigram. Hęc ab atra bile generatur, ob qđ magna ex
parte medicamina melācholiæ dicata cōueniūt: Alba à pituita nō ſalſa. Leuce hēt qddā ſimile ui
tiligini albæ, ſed magis colore terrā albiſſimā refert: a lepra uariat, q̄ lenior hic cutis, minusq; aſpe
ra, q̄ ī illa ſit. Oia hmōdi curāt medicamēta pituitæ trahēdę idonea, tū ſmegmata foris adhibita. H

De curationis per medicamenta diuiſione. *CAP. 14.*

MEdicina, q̄ Gręci φαρμακείαν uocant, duplex eſt. Prima interiores morbos curat, qua po
tiſſimū uictus ratione ſanans utitur: altera exteriores, citraq; illam manu nihil peragi
tur. Medicaminum ad interiora pertinentiū ſpecies duodecim exiſtunt. Quędā cepha
lica, quaſi dicas capiti dicata medicamina: quædā ſtomatica, i. oris uitijs accōmoda, di-
cuntur. Alia concoquūt: alia ad tuſſim inſcribunt. Alia anodyna, q̄ dolorē leuant, alia alexiphar-
maca ſunt: alia purgant. Nōnulla proprie ad iecur inſcribūtur, ſic ad lienē ad renes affectos. Sunt,
quæ aduerſus ueſicę calculos, & ulcera nomen habent, ſimiliter ad uuluā. Iā uero ſtomatica ſunt
quæ ad gingiuas cruentas, putridas, eroſas, & dentes faciunt. Eodē referunt, q̄ aphthas & cruſtas
tū quę uuam deſcendentē ſanant. Quę cōcoquunt, partim ad ſtomachi, uel uentriculi imbecilli-
tatem conducunt, partim ad horum inflationē, quędā ad ſanguinis reiectionē è pectore. Quædā
ad pleuriticos, uel peripneumonicos: alia ad tabidos, alia ad aſthmaticos, i. ſuſpirioſos, uel eos,
q̄ non niſi recta ceruice ſpirītū trahunt ὀρθοπνοϊκοί uocantur. Aliqua ex his aſperitatem arterię,
& uocis abſciſſionem auferunt. Portò anodyna nunc renum affectus ſedāt, nūc uentris profluuia:
alias

ταινίαν, id eſt helmo.

A aliàs inteſtinorum tormina, aliàs plenioris, nempe colli, tenuiorisq; inteſtini, id eſt ilei mala, com
muniter omnia quemuis dolorem mitigant, extinguũtq;. Alexipharmaca ſimplicia, alia ad aliud
uenenum uſurpamus: Theriace aduerſus omnia & prius & poſt ſumitur. Inter purgantia quædã
per ſuperiores corporis partes agunt, quẽadmodum, quæ ueratro conſtant, uomitumq; cienria
oĩa. Per inferiores, quæ ſcãmonia, aloe, elaterio, colocynthide, euphorbio, cocco gnidio, atq; his
ſimilibus. Tertio ordine ab his ponantur, quæ lumbricos latos repellunt: cuiuſmodi medicamen
tum eſt, quod cerui cornu, menta, & pipere præparaẽ. Eſt & quarta ſpecies caput tantum per os
atq; nares purgantium, quæ in capitis, oculorumq; affectibus proprie ſumuntur. Ad hæc quę in
arquato crebro in uſu ſunt. Conuenit autem per ſuperiora purgatio morbis longis demoliendis.
Tempus huius eſt, cum morbi intermittunt. Inferiori parte adhibita, acutis, ut pleuritidi & peri-
pneumoniæ. Tempus uero uniuerſę eſt particularium acceſſionum remiſſio. Exteriorum reme-
dia undecim ſpẽs cõtinent, alia diſcutiũr, alia cõcoquũt, alia cruentis ſtatim imponuntur, alia pus
mouent, alia repurgãt, alia implẽt, alia reprimunt, alia cicatricẽ inducunt, alia oculis, alia uniuer-
ſo corpori adhibentur, alia adurunt, eryſipelatis, herpetis, carbũculis idonea. Alia ſunt, quæ illinũ
tur, acopa, & excalfacientia, quæ ad neruorum reſolutiones faciunt, articulorum morbos, poda
B gras, tetanos, opiſthotonos, omnemq; neruorum morbum. Alia puſtulas ſumma cute orientes,
leucen, alphum, impetiginẽ, & lepram abſtergunt. Quę digerunt, & concoquunt, phymatis, &
cuilibet id genus abſceſſui auxilio ſunt. Digerentia ſunt, omnia, quæ conſtant ſale, & quæcunq;
etiam nitro, vt Cteſiphontis compoſitio teſtatur. Concoquentia, reſina, galbano, ammoniaco,
thymiamate. Quæ cruentis imponuntur pharmaca, fuſci coloris, ad recentia corporis uulnera ua
lent. Quæ proprie uiridia & nigra ſunt, ut barbarum, capitis mala, & cauum morſus ſanant. In ul
ceribus, partim pus educentibus in his, quę laborant inflãmatione, utendũ eſt, ut tetrapharmaco
in ſordidis uero, repurgantibus, ut iridi diluto: in cauis, replentibus: in carne ſupercreſcenti, repri
mentibus, ut quæ ex myſi & ſquama conficiuntur, in uehementi quoq; ſanguinis fluore ſiſtendo
non parũ efficacibus. Adurentibus interim in diducendis partibus, ac aperiũdis utimur, uelut in
abſceſſuum comprehenſione, interim in palpebris cũ ſumma cutis relaxatur, & procidit, uice cõ
ſutionis pilis mediocriter ablatis partem relaxatã retrahimus. Aliquando in capitis morbo diffi-
cillimo, quẽ κεφαλαίαν uocent, per altas cruſtas humores in exteriorẽ educentes aſſumimus. Adu
rentium materia lixiuium, calx uiua, auripigmentum, ſandaracha, fęcula, atq; id genus alia. Ex
cephalicis medicamentis, aliud ad achoras, capitis furfures, & eruptiones ualet: alia ad capitis do
C lorem, & heterocraniam. Aurium remedia partim earũ inflãmationẽ, partim exulcerationẽ, par
tim influxum, partim difficilem auditum, partim contuſionem iuuant. Oculorum pharmaca ſe-
ptem ſpecies habent. Quędam enim ad incipientes lippitudines, ut quę diaglaciu, & diacrocu, &
cycnaria inſcribũẽ. Quædam ad eorum d ſpoſitiones, ut nardina, & theodotia appellata. Quædã
ad fluorẽ, quę ex thure, acacia, & ericæ fructu componuntur. Quędam ad ſcabritiem, ut ex metal-
lis confecta, nempe uſto ęre, chalcitide, & æris ſquama quinta ad ſiccã lippitudinem, & ſcabioſam
collyriorum ſpecies eſt, tum ſiccorum oxydericon, id eſt uiſum exacuentium, eiuſdem cum ſupe-
rioribus materię. Sexta humidorum, quę ad ſuffuſiones inſcribuntur, ex fellis generibus, hyęnęq;
potiſſimum compoſita. Septima cataplaſmatũ ſpecies in oculis uehementer inflammatis, & cir-
cundolentibus uſurpatur, ex meliloto, paſſo, fęnu gręco, ſimilibusq; materijs confecta. Oblini-
mus palpebras initio, repellentibus, & cuiuſmodi ſunt diaglauciu, & diacrocu medicamina: etiã
ſolo ipſo glaucio. Interius affectis exiccãtia, lenientiaq; admouemus, ut nardina, theodotia. Quæ
uero ad colorem, decoremque formæ conciliandum illinuntur, qualia hedycroo & ſandice con
D ſtituuntur, non medicinę, ſed artis cultui ac elegantię dicatę ſunt propria.

De oculorum affectibus. *CAP. 15.*

Affectus, qui totum oculum exercẽt, hi ſunt, taraxis. i. perturbatio, lippitudo, epiphora, in-
flãmatio, œdema, inflatio, ſcirrhoſis, chymoſis, carbunculus, ſtrabiſmus, conuulſio, palpita
tio, myopiaſis, gangręna, putredo, ulcus, fiſtula, xerophthalmia, pſorophthalmia, ſclerophthal-
mia, procidentia, atrophia. In mẽbranis hi conſiſtunt, ruptura, exciſio, diſtentio, anaſtomoſis, craſ
ſities, denſitas, corrugatio, extenſio, raritas. Interiores palpebrarum partes inſeſtant, aſpretudo,
craſſities, ſycoſis, tyloſis, durities, chalazoſis, pladarotes, mydeſis, ſarcoſis, poriaſis. Exteriores
hydatides, lithiaſis, phthiriaſis, meliceris, gangręna, phymata, colobomata. In corona crithe,
poſthia, trichiaſis, diſtichia, triſtichia, phalangoſis, pyroſis, ptiloſis, pſoriaſis, madarotes, paralyſis.
Communes toti palpebrę, paralyſis, procidentia, diuerſio. Angulis hi accidunt, encanthis, ancy-
le, pterygion, rhœas, proſphyſis. Extrinſecus, ęgilops, anchilops. Album affligunt, pſydracion ul
cus, hypoſphagma, abſceſſus, chemoſis, cœloma, pterygion, phacoſis, ictcrus, tofus. Iridem ocu-
li inſeſtant, argemon, nephelion, achlys, epicauma, ulcus, bothrion, phlyctis, myocephalon, ſta-
phyloma, hypopyon, ruptura, cycatrix, leucoma, cœloma, proptoma, vnguis, pyoſis, exulce-
ratio. In pupilla eſſe ſolent, ſuffuſio, glaucoſis, mydriaſis, phthiſis, ſynchyſis, platycoriaſis,
amauroſis, rhytidoſis, nyctalops, hemeralops, myopiaſis, diapyeſis. Meatus exercent, aporexis,

paremptoſis,ſymptoſis,anthracoſis.Taraxis igitur ſeu pertúrbatio,eſt, cũ oculus leuiter ac me-
diocriter commotus randem rubicundior euadit.Lippitudo,cum album rubeſcit,& palpebræ at
tolluntur,cum dolore conniuent,ægreque manus admotas ferunt.Inflãmatione oculorum ru- E
bor intenditur,palpebræ magis eleuantur,vt nõ niſi magno negotio queas ſuſpicere.Epiphora,
tũ inflammationis magnæ vniuerſo illatæ corpori,tum largorũ fluorum commune nomen eſt:
proprie vero de oculis referſ,vbi cũ maxima inflãmatione,ẽt humoris copia influxerit.Oedema
nominant,cũ eleuatus apparet oculus,& colorem amiſit,vel ẽt ęgre mouetur:interim albũ quo
que ſupra nigrum attollitur.Inflatio dicitur,cum ſubito tumeſcens oculus decolor ſit,exuperan-
te pituita: vt plerunq; ſenibus æſtate potiſſimum ſolet accidere.Scirrhoſis ex inflãmationis diu-
turnæ vehementia oritur,carne increſcente,& ſubliuida.Profluuio laborat oculus,cum non ſo-
lũ rubet,ſed multas quoq; lachrymas excernit.Xerophthalmia,id eſt arida lippitudo,cum angu
li ulcera & aſpretudinẽ,pruritumq; contraxerunt,palpebræ rubent,& lachryma ſalſa & nitroſa
profluit.Sclerophthalmia,quaſi dicas duram lippitudinẽ,eſt cum palpebræ duriores ſunt, oculi
rubent,& cum difficultate quadam mouentur.Proptoſis,id eſt procidentia,appellatur, vbi cũ in
flammatione moti ſede ſua procidunt.Atrophiam nominant,cum ex lõga imbecillitate, vel alia
quadã laxante cauſa paululum quaſi propulſus,deinde cauatus ad radicẽ cũ dolore minor eua-
dit,obſcureque aut nihil oĩno uidet.Aſperæ dicuntur palpebræ, cum euerſæ ſanguinolentiores
apparent,& magis aſperæ,carnoſæq; & fici acinis ſimiles.Craſſæ vocantur,ubi euerſæ duriores F
ijs,quæ naturaliter ſe habent,exiſtunt,& ſcabris magis carnoſæ.Sycoſis,id eſt ficus,accidit, cum
in palpebratum parte interiore carni quid ſimile enatum fuerit, quod emineat , & oculus totus
ægre moueatur. Tyloſis,id eſt callus nuncupatur,cũ in palpebris aſpretudines ex ſenectute craſ-
ſiores,albidiores,& parum ſenſiles extiterint,eoq; minus deteri poſſunt.Scleriaſis.i.durities , eſt
tumor palpebræ cum rubore,doloreq;: difficulter abolετur,durat magis,q̃ inflãmatio.Chalazia,
uel chalazoſis orbicularia quædam intra palpebras tubercula ſunt circumſcripta:nomen à ſimili
tudine grandinis acceperũt.Pladarotes,ſunt mollia veluti corpora vetuſta,& maxime decolora,
palpebrarũ parte interna nondum aſpredinẽ habẽtia: propterea πλαδαρότης a Græcis uocatur.
Mydeſis cõe nomen eſt partium,quæ ex putrefactione corrumpuntur.Palpebræ quoq; eadẽ la-
borant,& tumentiores apparent,& aſidue diffluunt,adipẽ paulo copioſiorem ſortitę.Crithe, q̃
& poſthia,dicitur,cum parte interna palpebrarum iuxta corollas ſuppuratum oblongũ , figura
hordeo ſimile fit,vnde appellatum eſt.Generãtur alia quoq; maiora in medijs palpebris eodem
appellata nomine.Lithiaſis,albida quędã & craſſa,callis lapillisq; ſimilia,quæ oculũ pungunt,in
palpebris retorſis oſtendit.Phthiriaſim vocamus,cum palpebrarũ pilos multi lati, exiguiq; pedi
culi infeſtant.Ditrichiaſi laborat oculus,cũ pilis naturalibus alij ſubnaſcentes ipſum pungũt,fluo G
remq; concitant.Ptiloſis eſt,cũ alij quidem ſubnaſcuntur,naturales aũt collapſi,fractiq; ſtimulãt
ac pungũt:Phalãgoſis,cũ pilorũ ſubnaſcentiũ duplex,triplexve acies,vel in ſuperiore,vel in inſe
riore palpebra prouenit.Reſolutus oculus dicit̃,vbi naturali motu deſtitutus,neq; ſurſum neque
deorſum intendi poſſit , verũ ſentiendi expers conſiſtat:frequenter hoc mali partibus etiam ocu
li accidit.Ectropiun ſeu diuerſio,palpebrarũ uitiũ eſt , cũ exulceratis oculis plus extra feruntur.
Encanthis,vbi ex vlcere caro in angulis iuxta nares ſuperereuerit. nautę ac piſcatores hoc uitij
peculiare hñt.Vnguis vero,eſt in albo oculi præter modũ exulcerato,carneq; oppleto membra
nula tenuis,& neruoſa:quæ oriens ab angulorũ aliquo ad nigrũ,& verticẽ eius peruenit.Rhœas,
cũ angulus ex latente quadã cã ſeceſſerit,aut praua curõne ſublat' fuerit, vt lachrymas continе-
re non amplius poſſit,ſed humorẽ dimittat.Cohæreſcunt palpebræ cũ albo oculi,vel nigro ex ul
cerõne.Et,ſi nigro cohæreant,viſus oĩno prohibet:in albo,minus. Græci hoc malum ἀγκύλω-
σιν appellant.Aegilops,vel anchilops,abſceſſus quidam eſt ad angulum,qui naribus propior eſt
pus continens,q̃ erumpens aut os exedit,aut ad angulũ,uel uſq; ad nares deſtillat.Pſydraciõ cõ- H
muni uocabulo circa corpus totum,& circa album oculi fit.Eſt ãt uelut puſtula in ſummo rubi-
cundum.Vlcus oritur in albo vel nigro,cum ſumma cuticula,q̃ Græci ὀνυχίδα nominant, di
uiſa,Lunæ figuram,vel rotundam,cauam,ſimilis coloris , vel ſubalbidi acceperit. Hypoſphag-
ma uocãt,cũ uaſis in prima tunica ruptis ab ictu,ſanguis intra albi ſpatiũ & interiorem tunicã co
ierit,atq; oculi color ſtatim cruentus,poſt liuidus exiſtat.Chemoſis ex inflãmatione vehemen-
tiore vtraſq; palpebras in exteriorẽ partẽ detorquet,ne totũ oculũ cõregant.Proprie uero Che
moſis dicitur,cũ albũ vtraq; iridis parte inflãmatione afficit,iuxta irim ãt cauũ hiatularũ ſimilitu-
dine apparet.Cœlomata ſunt rotũda,& caua vlcera,bothrijs latiora,q̃ in oculis circa irim naſcũ-
tur.Argemon,in iridis circulo,vel in albo,interdũ ẽt nigro,ulcus rotũdũ,& ſubalbidũ orit̃. Ne-
phelion,ſummæ cutis vlcus paulo maius argemo,& albidum.Achrys,eſt circa totũ nigrũ à ſuper-
ficiaria vlceratione cicatricula tenuiſſima,aeri caliginoſo aſſimilis.Epicauma,cũ in ſuꝑficie cuti-
cula aduſta vlcus cõtraxerit,vel ẽt paulo ꝓfundior fiat ex epiphora magna innaſcẽs.Bothriõ,eſt
ulcus cauũ,purũ,anguſtũ,puncturis rotundis ſimile,ulcuſculo altius . Phlyctænã uocant, ubi ꝑ
exulcerationẽ,uel ẽt ſine hac exterior ceratoidis tunicæ mẽbrana tenuiſſima,& ſublimis elata,in

tra ſe

A tra ſe humorem collegerit,aut ſub tunicæ ſpatio craſſior humor currens plyctænã pariat. Myo
cephalon morbus eſt,cum tunica priore iuxta irim,exulcerationis vitio exeſa,ſecunda procide-
rit,vt ceu muris caput referre videatur.Staphyloma dicitur ,quando oculi pupilla cum inflãma-
tione & dolore attollitur,& album colore,& acino vuæ ſimi le redditur. Hypopyon uniuerſam
irim pure occupat,vel eius dimidiũ.Rhexis,ideſt ruptio,eſt exulceratio ab ictu, uel alia quadam
cã,in alto totas ſubinde mẽbranas diuidens,ut etiã humores,quibus videndi facultas adminiſtra-
tur,effundat.Cicatrix appellatur,ubi nigro oculi ex alto vlcere membranæ craſſities ſuperuenit
& color albior apparet.accidit quoq; albæ mẽbranæ dictæ,ſed non perſpicitur. Albugo nihil à
cicatrice differt,niſi ꝙ ex vulnere maior cicatrix,ſimul & craſſior in iride naſcatur,q̃ Albuginem
nominant.Clauus eſt carnoſus nigri exceſſus ſolidus,cum leui albaq; uelut cicatrice,frequenter
etiam in albo nigro cohærenti conſurgens.Suffuſionẽ quidam interpretantur,cum humor qui-
dam in pupillam deſtillauerit,cõcreueritq; ſæpe adeo,vt viſum offendat,vel in apparentibus he
betet.Glaucoſis eſt humoris cryſtallini in albũ atq; aqueum colorem mutatio,cuius gratia viſus
B impeditur.Mydriaſis dicitur,cum pupilla quidem nihil colore variat,dilatatur aũt magis,q̃ natu
ra poſcat,vt iridis circulo fiat proxima,& uiſioni noceat.Phthiſis,ideſt tabes,appellatur,dum pu
pilla arcte coit,vel ſtimulo aſſimilis fit,tũ hebetior,tum rugoſior,aut ex imbecillitate periculoſa
aut ex capitis dolore vehementi. Confuſio, dum humores oculorum ſuo loco non conſiſtunt,
proprium ordinem ſeruantes,ſed huc illucque feruntur.Hebetudo,ſumma viſionis ſine cauſa eui
denti offenſio.Nyctalopes vocantur,q die uident obtuſius,ſole occiduo acrius,nocte magis ad-
huc:vel contra,die parum,veſperi aut nocte prorſus nihil.Myopes vicina vident, remota nõ itẽ.
Suppuratio humor exiguus in pupilla collectus,qui difficuliter euaporat ac diſcutitur, ſuffuſione
ſiccior.Abruptio eſt,quando meatus à cerebro & meninge,in oculũ deſcendens,ex ictu capitis,
vel caſu ex alto diruptus eſt ita,vt abſolutã cęcitatẽ afferat.Coincidentia,vbi in meatum,qui à ba
ſi cerebri veniens,oculo videndi facultatẽ tribuit,humor adaperto vel rupto vaſe incidit,obturat
que eũ:vnde tũ dolore viſus offenditur.Symptomaſis accidit,cũ meat' ex atrophia,vel reſolutio
ne fit arctior,conciditq;.Quod uirium ut rarum eſt,ſic remedijs ægre cedit. Carbunculus,cruſto
C ſum eſt vlcus,depaſcens cum fluore,& bubone, aliquando etiam cum febribus , interim in toto
corpore,interim in oculis factum.

De exterioribus capitis affectibus. *CAP. 16.*

CIrca capitis exteriores partes conſiſtunt ij,qui inter longos aſcripti non ſunt. Caluariæ au-
tem fracturarum differentiæ quinque exiſtunt,rhogme,engyſoma,ecpieſma , apechema ,
& camaroſis,diſtentio ſuturarum,hydrocephalon,achores,pityriaſis,meliceris,atheroma,fauus.
Porrò eam partem,quæ capillo regitur,& mentum occupant,alopecia,ophiaſis,caluities,mada
rotes.Pili omnes fluunt,extenuantur,quaſſantur,ſcinduntur,ſqualleſcunt,in puluerẽ rediguntur
ſubflaueſcunt,caneſcunt.Oculorum morbi ſeparatim conſcripti ſunt. Aurium,contuſio, ptery-
gomata,fractura cartilaginis,ſordium uel exuperãtia,uel defectus,grauis auditus, ſurditas,puris,
fluxus graueolens.Nares excruciant ozæna,polypus,ulcus,fractura,peruerſio,compreſſio, ſimo
ſis.Os infeſtant gingiuarum putredo,dentium eroſio,eorũq; dolor,& cum è ſede ſua labant,† ab †Al. abſceſſus in lingua.
ſceſſus,epiglottis,}epulis,parulis,aphthæ,cruſtæ,tonſillæ,¦uua,ficus.Faciẽ occupant ephelis,ua-
ri,lentigo,oſſium fractura,diſtentio commiſſurarum,eluxationes maxillæ inferioris a ſuperiore
gena.Ceruicẽ habent,ſynanche,cynanche,ſtrangulatio,uertebrarum expulſio,ſtrumæ, ſteato-
mata.Humeros male habet uerticis ipſorum fractura,diſtentio.Iuncturam cubiti occupant me-
liceris,atheroma,ſteatoma,humor aqueus.Brachiale,ganglia : Digitos manus & pedis chyme-
thla,reduuia.Quãcunque corporis partem inflammatio,œdema,inflatio,durities,abſceſſus,ulcus
purum,ulcus ſordidum,cauũ,carne ſupercreſcens,cruſtoſum,ſiccũ, fluẽs,ſubpaſcens,calloſum,fi
D ſtuloſum,mydeſis,ideſt putredo,phyma,dothien,therminthes,phygethlon,chalaza,phagedęna,
phlyctides,carbunculi,epinyctides,eryſipelas,herpetes.Mammillas peculiariter , tũ naturaliter
ſexus utriuſq; uexant carcinomata.Quamlibet corporis partem impetunt carcinoma occultũ,
carcinoma ulceratũ,therioma.Inguina,bubones ſimplices,phymata purulenta inuadunt.Genu
gonyalgię,rheumatiſmi,tofi. Poplites ſteatomata,anchyle. Tibiam,uarices.Suram , ſcirrhoma,
chironia vlcera.Summam pedis partem,nigredines,necroſis,podagra,fiſtulæ.Calcem,ſquamæ.

De cutis affectibus. *CAP. 17.*

CVtem,totiusque corporis partes exagitant lepra,pſora,alphos albus,alphos niger,leuce
impetigo ſimplex,impetigo agreſtis,draconitiaſis , acrochordones, thymi,myrmecię,
claui,calli.Quædam horum ex podagra & articulari morbo,quædam ex ſeſe oriuntur.
Sedem afficiunt hæmorrhoides cęcę,fiſſuræ,procidentia,condylomata,pylides. Adue
nit etiam toti uuluæ procidẽtia,cum in exteriora procidit.Scrotum habent enterocele,cirſoce-
le,epiplocele,ſarcocele,porocele,ſteatocele. Totius corporis oſſa patiuntur cariem,ſphacelum,
fracturam ſine uulnere,uel cum uulnere,ecbyrſoſin.Fracturarum differentiæ quinque ſunt.Pri-
ma ſchidacedon facta, per rectitudinem : Altera per tranſuerſum , c auledon. Tertia raphani

in motem taphanedon. Quarta caryedon ideſt in modum nucis. poſtremo alphitedon, hoc eſt E
in ſpeciem farinæ. Nigteſcunt interim oſſa in ſtacturis, interdum ſine his. Articulis omnibus ac-
cidunt, paragoge, è ſede ptoptia motio, eluxatio, prætetluxatio, colligatio, poroſis, rheumatiſ-
mi, diſtentio commiſſurarum.

De chirurgia. *CAP. 18.*

CHirurgia eſt alieni, ut propne vocant, ꝑ inciſiones, concinnationesq́; cũ via quadam, & ra-
tione ablatio: adhæc vulnerum, atq; vlcerum curatio: quæ in corpore humano adminiſtra-
tur. Primariæ eius actiones duæ ſunt, cõpoſitio, & diuiſio. Harum rurſus multæ ſunt ſpecies. Cõ-
poſitionis quidem, fractorum oſſium coniunctio, & deligatura, luxatotum repoſitio, inteſtino-
rum, quæ prociderunt, collocatio, adhæc, vuluæ, & recti inteſtini. Abdominis ſuendi ratio, γα-
στρορραφίαν Græci appellant. Curtorum applicatio, ſiue adductio vt in naribus, labris, atq; auribus.
Diuiſionis ſpecies, ſimplex inciſio, præciſio, hypoſpatiſmus, periſcytiſmus, angeologia exciſio,
aduſtio, raſio, limatio. ſectio pet ſerram. Simplici ſectione in abſceſſibus vniuerſis vtimur. Diui-
dẽdum uero membrum eſt recta linea, non tranſuerſa. Præciſioni locus eſt in alijs, inguinibus, na
ribus, & ano inſtar myrti adhibitę. Hypoſpatiſmo in fronte, cũ oculi fluunt. Periſcytiſmo in ſin-
cipite, & colis pellicula, quam præputium vocant, nigricante. Exciſioni in membris nigreſcenti- F
bus, & capitis fracturis. In omnibus autem, quæ ad oſſa pertinent, alijsq; multis vſtio, raſio, lima-
tio, ſerræ uſus utiles ſunt. Vſtio candentia ferramenta requirit, proprie in ijs iam malis omnibus,
quæ depaſcunt, & oculis rheumaticis, coxis, vel etiam interioribus. Etenim in tabidis candentia
ferramenta aſſumuntur, & in lienoſis: tum in brachijs, quę in alam excidere conſueuerunt: inſu-
per in ægilope, in nigricantibus, vel ijs, quæ reſecantur, propterea, quòd aperiant vaſa: poſtremo
in alijs ſanguinis profluxionibus. Hęc itaque in capita conſiſtunt, quibus manus auxiliantur. Fra
cturarum autem capitis genera ſunt quinque: Rhogme, engiſoma, ecpieſma, apochema, & ca-
maroſis. Nonnullorum ſentẽtia additur & ſexta, trichiaſis, per ſumma oſſium inſculptio. Hydro
cephalon quatuor ſpecies obtinet: Vnam cum intra cerebrum, & inuolucrum eius humor ſubſi
det: Alteram, cum intra membranas, & oſſa: Tertium, cum intra os, & pericranium: Reliquã, ubi
os, & cutem interiacet. Circa cutem oriunt meliceris, atheroma, & extrinſecus alopeciaſis. Itaq;
alopecias laniamus: meliceridas, & atheromata myrti modo uel ſimpliciter ſummã cutem diui-
dentes, deinde tunicas digitis auellentes, cũ ipſis humoribus, qui inſunt, auferimus. Hydrocepha-
lon ſub cute, & pericranio duabus, vel tribus rectis lineis incidentes euacuamus. Quod ſub oſſib.
eſt, excidimus. Quod tandem intra meningem, cerebrumque incidit, inſanabile eſt. Omnis fractu G
rarũ caluariæ ſpecies exciſione adminiſtratur, exciſoribus id, quod in oſſibus fractum eſt, auferen
tibus. Veteres igitur modiolis per circunuerſionem, ſecantes ipſa excidebant. Poſteri terebris uſi
ſunt, ægrós in ſedile, tum ſectores collocantes. Hac tempeſtate exciſoribus tantum ſedem exhi-
bent. Ex oculorum uitijs hęc manus præſidium expetunt, trichiaſis, hydatides, encanthides, un-
gues, ſtaphylomata, ſuffuſiones, fluores diuturni, & excedentes, palpebrarum calculi, coagmen-
tatio oculos ambientium in idem, ægilops. Palpebras itaque relaxatas cõſuimus, a† id quod pręter naturalem habitum eſt auferentes. In palpebris non relaxatis b† acus candens ab angulo ſub
ipſis radicibus immittitur. Hydatidas ſingulatim tollimus. Encanthides, vngues, & ſtaphylomata
præcidimus. Staphylomata quidẽ† c ſolũ ad ipſas radices ꝑ mediũ trãſuerſe acu lina ducente opor
tet. Vngues, & encanthidas vel lino, uel hamulo attrahimus. Hypochyma deducimus pungẽtes
circa irim ex minori angulo, † d deinde in eius ſummos concretũ pupillę humorum fractionibus
radentes, ſtringentesq; ne ſuſpiciat. Hypoſphatiſmus, periſcythiſmus, & angeologia fluorem ſi-
ſtunt. Hypoſpatiſmus itaque tribus fit ſupra frontem diuiſionibus. Poſt ferramento (quod ſpa-
thomelam appellant) per corpora, quæ interiacent, tranſmiſſo. Periſcythiſmus eſt, cum tranſuer
ſis lineis coronæ modo frons ſecatur. Altera ipſius parte paulo ſuperius, quam tempora ſunt, q- H
dam triangula amputantur, Gręcorum literę Δ ſimilia. Angeologia perficitur uaſis latẽtibus à tẽ-
pore ad tẽps in profundũ diuiſis. Palpebrarum calculis medemur magna ipſarũ diuiſione, qua lapi
des integre auferimus. Connatas palpebras ſcalpello aperientes† e ſiccis medicamentis } diduci-
mus. Aegilopas ad os vſque excidentes ferramentis candentibus adurimus. Sunt autem, qui loco
ferramentorum candentiũ terebra os, forãt vſq; ad nares. Polypum, qui in narib. naſcitur, angu-
ſto ſpecillulo ab oſſe reſoluimus, & raſorio cultello poſtea radices demetimus. Ozænæ iato ad
ſanitatẽ proficiũt: curatio vero earũ in ijſdẽ uerſat. In ore epulidas & parulidas diuidimus, ubi ſup
puratio ſe oſtenderit. Vuas demiſſas, ſiue collapſas nimium, incidimus, uolſella prehendentes. Dẽ
tes eximimus ſcarificatione circa eos facta. Adenas excedentes naturam in tonſillis aduerſis pla-
gis amputamus. In ceruice ſteatomata, & ſtrumas, cute diuiſa, & digitis auulſa, tũ uaſorũ cõplexu
diſſoluto tollemus. Ganglia, quæ in metacarpijs, ſeu poſtbrachialibus magna ex parte eueniũt,
& mulieribus lana uictũ quæritantibus, plerunque extundimus, interim ceratis mollita curamus
In alis phymata, & ſtrumas præcidimus: ſimiliter in inguinibus. Abſceſſus in ſpatio intercoſtali
diuidentes non uniuerſim, ſed moderate, paulatimque puris excretionem molimur. Sunt, &
qui

A† Faſciolam ab ipſis auferẽtes, q̃tã cõmenſuratio iuxta palpebrarum figuram poſtulat.
B† Pilos ꝑ acũ illaqueamus.
C† Filo tranſmiſſo ablaqueantes.
D† Donec ac[9] penetrarit, & loco uacuo excipiat: deinde per obliquum ad iridem perducentes ſumma eius parte cõpactũ circa pupillã humorẽ deducimus deligantes & ſtringentes, ut non aſpiciat.
E† Alij legũt πλάτεσι, ideſt ſubiectis linamentis.

A qui adiutant eos. Carcinomata in multis corporis partibus, maxime circa mãmas oriuntur. Præcidimus vbicunque fuerint, & ferramentis peruruntur non admodum ignitis. Nõ deſunt, q̃ raſorijs ferramentis ignitis ſimul ſecantibus, & adurentibus vtuntur. Exomphali omnes, quibus umbilicus exuberat, appellantur. Differentia triplici comprehendũtur. quidã enim pneumatomphali, quaſi qui ſpiritum ſub vmbilico collegerint. Alteri enteromphali, quibus inteſtina ad vmbilicum procedunt. Reliqui hydromphali, qui aquam ſub vmbilico geſtant. Omnes differentiæ manu ſanantur, lino duplici per acum immiſſo, & vmbilico circumſtricto. Hydropicos paululũ ſub vmbilico à ſiniſtris pungimus, ferro inſtar myrti facto, donec inania penetrauerit. Apellarum duplex curatio, horum, qui intrinſecus excoriantur, illorum, qui extrinſecus orbiculatim in ſumma cute diuiduntur, ut præputium intus attrahatur. Qui per anguſtias præputij exerere glandem nequeunt, ſumma eius pellicula, quantum licet, retracta, dein callis, qui in conſpectum prodeunt, ſcalpello per ſumma auulſis, curantur. Hypoſpadiæ ſunt, qui ex generatione, urinæ iter inferius, ſub dicto cane habent: curantur autẽ ſumma glande perforata & canaliculo immiſſo. Qui dicuntur atreti, ſiue foramen habeant tenue, ſiue nullũ omnino, auxilium capiunt hoc pacto: Acuto ſpecilli immiſſo adapetimus, deinde digitum ſubmittentes undiq; abſoluimus. Lapides in veſica

B habentes ſecamus, calculum in veſicæ collum adigentes, inciſorio autẽ lapide vtentes ſemel ſuperiacentes particulas diuidimus, & ferro ad id idoneo, quod propterea λιθολάβον græci appellãt, calculum auferimus. Quibus fluere vrina quoquo modo cœpit nimis, rhyadicos appellant, ſi magnus callus fuerit, præcidendo ipſum curamus. Quibus vrina propter copiam non redditur, ueſica diſtenta, ut remittere ſe nequeat, per fiſtulam cathetera urinam educimus. Porrò huic inſtrumento ad Romanæ literæ, ſ, figuram facto, quod in vrinæ iter uſque ad ueſicam demittitur, inditur filum, quod in ſummo habens lanæ paululum procumbens, urina madefactũ, deinde foras extrahitur, quod urina tanq̃ ducem uiæ ſequitur. Tumorum, qui ſcroto accidunt, ſeptem ſpecies ſunt, hydrocele, porocele, ſteatocele, ſarcocele, epiplocele, cirſocele, enterocele. A quibuſdam hę complicatæ adduntur, hydrẽterocele, ſarcoepiplocele. In his, qui hydrocele laborant, ſcrotum diducendum eſt, & ubi maxime uenoſum eſt, inuentaq; tunica, humorẽ ea comprehẽſum euacuare oportet, & tunicæ ſuperuacanea auferre: in q̃bus ſine tunica eſt, excernere humores ſufficit. Steatocelas, & porocelas ſimiliter, ſiniſtra manu ſcrotum extendentes ſecare conuenit, poſtea in ſuperficie diducere, donec adipi, vel callo, uel alij cuicunq; incidamus, & hoc auferemus. Pari mõ ſarcocelici tractantur. Oportet autem ſubiacentem carnem albicantem pcidere, rubram exco-

C riare & detrahere, ac tunc reliquias adimere expedit. In cirſocelis extendens uaricem hamulo in ſuperficie diuiſum, exceptumq; auelles, relicta ceu digiti parui latitudine: reliquum extenſum abſeca. Cura uero non mediocris adhibenda eſt in neruis illis complicatis, κριμαστῆρας Græci uocant & teſticulis. Enterocelicos, & epiplocelicos ita ſecamus, reprimentes inteſtinum: uel omentum diligenter, mox ſeminarium meatum auferemus, q̃ fieri poterit, cõmode: ſin minus, peritonæũ attrahentes, & laqueo excipientes præcidimus. Hæmorrhoides lino duplici per ipſarum baſes trãſeuntes, conſtringentesq; poſt horas duas abſcindimus. Fiſtularum nonnullæ perforatæ nõ ſunt os tantum habentes. Quædam perforatę uel intus in anum, uel extrinſecus. In perforatis in anũ oricularium ſpicillum immittes, mox digitum in ſedẽ afferes, inteſtinum, attrahes mucrone ſpicilli, idq; amputabis, ab inferiore loco incipiens, ſimiliter & in exterioribus ani. In non perforatis ſpicilli acumine omnes ſanas particulas penetrare conuenit. Sunt, qui loco reciſionis præciſionis que partium foramina interiacentiũ lino byſſino in ſummitate ſpicilli connexo, diuiſa auellunt, intermedias partes quotidie circũtendentes fila amputant, & callũ mollientes medicamento Aegyptio cicatricem inducunt. Hic modus primũ ab Hippocrate conſcriptus eſt. *Varices in cruribus primum extrinſecus inciſuris per totũ inſignitos, deinde inclinantes ſumma cute prehenſa, Li. de fiſtulis non longe a prin.

D ipſam primam diuidimus, & mox hamulo attractum uaricẽ illigamus, quo poſt omnes diuiſiones facto, vel uaricũ extractorio inſtrumento, quod græci κιρσοῦλκον uocant, eximimus, ſumma diſcindentes, uel bicipiti ſpicillo exceptum, lino per ipſius uentriculum ſecundum euerſionẽ extrahimus. Dracontia uaricibus ſimilia ſunt, magnum uero dolorem, dum paululum prominentes mouentur, concitãt. Oportet ãt diuiſis, ut uaricibus, ſummã cutẽ detrahere, ſicq; pręcidere. Clauos, callos, acrochordonas, thymos, myrmecias excidẽtes adurim', uel pſorico illinimus. Curta in narib. aurib. oculis, hoc mõ ad naturalẽ habitũ reſtituunt: Labra ſcalpello undiq; deradẽtes cruẽtam', deinde adducẽtes dẽſi' ſuimus: iuxta maxillas ãt ex vtroq; labrorũ extremo, qua inuicẽ coeũt, intus, & extrinſecus diuidim', diſtẽdimusq; uolſellis, ne caro inde relaxet. Quæ aurib. curta accidũt, cũ fuerit cartilago diuiſa, producere aliam conuenit, ſicq; conſuere lanę filo.

De artubus confractis, partibusq́; à ſuo articulo dimotis. CAP. 19.

FRacti artus ex diſtentione quidem in rectum reſtituuntur, ex deligatura callo obducuntur. Caluariæ ergo fractiones quot modis accidant, quomodoque curentur, diximus. Et, ſi in facie fractura contingat, ut in capite, ſanare conuenit, oſſe quod affectum eſt, exciſo. Sciendũ autẽ eſt, quæ oſſa fracta curationem non recipiant. Si igitur nares confractę ſunt, non recte poſſunt

De arti.cõ.1. tex.4. claſ.7 267.f
Ibi.t.44.266.
h Et tex. 45. 267.

reſtitui. Aurem etiam frangi ſcribit Hippocrates,quoniam,& cartilago imitatur os,ægerrimeq; E
in priſtinam figuram reducitur. Verum,ſi ex palato fracturam accipiant nares,ſimæ, vt inquit,
euadunt & inſanabiles.Porrò,ſi clauicula frangatur , vel iugulũ,vel coſta aliqua, & hæc frequen
ter reſarciri non poſſunt.Epithemata in iugulo adhibenda ſunt,ipſumq; ab ala ad alam deligan-
dum eſt. Cæterum,ſi quod maiorum membrorum fractum ſit,uel minorum partium aliqua , ut
digitorum nodi,vel oſſa brachialis,vel poſtbrachialis,vel tarſi,omnia quidẽ in magna fruſta cau-
ledon,vel raphanedon,& ſchidacedon frangũtur:minuratim caryedon,vel alphitedon. Omnia
ergo fracta deligantes,extendentesque admodum uehementer,& valide diducere , & multũ in-
uicem ſeparare oportet,vt iuſtum ſitum,priſtinamque figuram recipiant.Non autem in rectum
omnia reſtitui debent,ſed ad proximi cui cohærent,membri figuram . At,ſi os rectum ſit,in re-
ctum:ſi obliquum,vel alio quouis modo curuum ſimili modo.Modus autem deligaturæ ad om
nia præparandæ hic eſt.Faſcia ex linteis ueteribus facienda,quæ tum latitudine,tum magnitudi-
ne membro reſpondeat.Latitudine quidem in maximis digitorum quatuor,vel quinque. In te-
nuioribus non minus digitorũ trium.Deligaturæ hęc ratio. Prima faſcia ter nobis in fractura ſur
ſum verſus fertur ut plurimum.Altera dimidio longior ab eodem loco incipit,euariantibus deli-
gationib.deorſum quidem tribuitur,ſed ad ſuperiora reducitur:irrigari hydrelæo , uel œneleo, F
vel glycelæo aduſq; triduum expedit:poſt cerato,diluto,& liquido,vt oleum craſſum uideatur.
Verum faſcia ita paretur,vt nõ nimiũ premat,ne mẽbrũ emoriatur,ſed quoad adiaceat, apteque
adhæreat;neque ſit laxa,vt contineat,& repellat influxus,ne oboriatur inflammatio. Poſt ſple-
nia triplicia,quadupliciaque adhibeantur,quæ artus craſſitiem impleant:quo nec ſibi mutuo inci
dant,nec diſſidentes interuallum relinquant.Ab his faſcia conuenit triplex,q̃ à fractura deorſum
veniens,ſurſum rurſus feratur,ibique finiat.Solutiones membri primę tertio quoq; die faciendę
poſt ſeptimũ uero diebus intermiſſis pluribus,prout neceſſitas exiget.Inde licebit ferulas circum
ponere.ſed ita,vt ad ultimam faſciam lana apponatur,& ex interuallis ferulæ collocentur, cum
membrũ ab inflammatione eſt prorſus immune,curua ipſarum parte extrinſecus ſublata,leui au
tem intus deligaturæ inіecta.quibus ſuperligabuntur vel chordulæ,vel nauticũ filum. In fractu-
ris cum uulnere,pro his omnibus ſplenia duplicia uel triplicia facientes ꝑ ſingula craſſitiem mẽ
bri circulatim implebimus,ut termini ipſius inuicem incumbentes ſeparentur:totumq; membrũ
his contineatur.Primum ſanè ex prædictis impoſita madida eſſe conuenit:deinde lanas propoſi
tas,& faſcias poſt lanas habere per ſubiectam ſedem canalis aperti.Maxime is modus deligaturę
confert ijs,quę alphitedon fracta ſunt cũ uulneribus,& multa contuſione muſculorum, in quib. G
etiam linamenta liquoribus competentibus madentia imponenda ſunt.Linamentorũ ſunt quin
que ſpecies,aliud flexile,aliud raſile,aliud vulſorium,aliud lucernariũ,aliud priapiſcorum appel-
lant.In luxatis vęro diſtentione quidẽ antecedente opus eſt: repoſitio pro quolibet membro pro
pria aſſumitur.Omnia in Hippocratico ſubſellio reſtituuntur,ſimul & tenſa,& commiſſa.Caput
luxatur,nam prima ceruicis uertebra coarctatur ad ſecundã.Maxilla inferior ex iugali, quod eſt
ad malas,excidit.ſolis autem manibus in ſedem ſuã compellitur,hinc illincque ad ſuperiorem ad
ducta.Humerus in alam tantũ excidit,capitulo rotundo,& leniter cauo,quod Iones ἄμβην uocãt
cum diſtenſione in ſedem reducitur.Sunt & aliæ{inferiores,}quas palæſtricas nominant.Cubi-
tus in omnes quatuor partes excidere poteſt:ſi in exteriorem,interioremue, cum diſtenſione re-
ponimus:ſi priorem uel poſteriorem,ſine diſtentione reſtituimus:nam hæc ex ſubita inflexione
quodam impoſito flexuræ cubiti conſtit,Illa,extenſione uehemẽtiori. Brachiale,& poſtbrachia
le,ad hæc digiti luxati,modica diſtenſione reponuntur.Quæuis ſpinæ peruerſio,curuitas,& incli
natio,& tortuoſitas inſtaurari non poſſunt.Femur ad coxas uel intro ad colẽ,ut extra ad oppoſi H
tam partem prolabitur,retro ad clunes,& ante in inguina,atque hæ quatuor differentiæ imme-
dicabiles.Genu quoque crebro in exteriorem partẽ prolabitur , & facile ex flexura reſtituitur:
minus in interiora excidit,rediťq; multo rarius in poſteriora,in anteriora nunquam:quippe oſſa
propter patellam,quæ continet(niſi & ipſa fracta fuerit)nullo tempore elabuntur. Talus modice
prolapſus ægre reſtituitur.Si magna ſit luxatio,& uiolenta,ne ſuſtinet quidem inſtaurationem.
Periculoſa enim nimis,&,ſi cum uulnere accidit.In digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in
ijs,qui ſunt in manu,poſitum eſt.Omnes uero coagmentationum eorum ſuperationes, ut
in facie,cubito,& radio,tibia,& ſura,metacarpio,brachiali , palma , in ueterem figu-
ram reſtituuntur.Porrò,quæ membra nigreſcunt,uel depaſcuntur,ſiue ex fra-
cturis,ſiue uiolenta aſtrictione,tota ſæpe reſecamus. Similiter in ijs faci-
mus,quos uenenatæ feræ momorderunt , mox ferramentis prope
candentibus paſtionem ſiſtimus, poſt ferramenta porrò uiri-
di cum ſale illinimus.Deinde ubi cruſtæ † ruptæ ſue-
rint,}tanquam ulcera curamus . Venenato-
rum morſus neq; cito ad cicatricem du
cimus , ſed frequentius ulcerum
fluorem ex eis concitamus.

† ἐκκαρῶσιν, i.ablatæ fuerint,uelut habet alius codex manuſcriptus, κατορθῶσιν,i. curatæ fuerint.

A

GALENI QVOMODO MORBVM SIMVLANTES SINT DEPREHENDENDI LIBELLVS.

B
Ioanne Fichardo Francofordiano interprete, ad Græci exemplaris fidem recognitus.

CVm multæ ſint cauſæ, quas propter ęgrotare ſe hoı̃es ſimulant, videtur &
in iſtiuſmodi oı̃bus veritatis inuentio medico conuenire: quandoquidem
idiotæ etiã operæpretium ducant à vero tales ſimulationes dignoſcere.
Etenim phlegmonē, & eryſipelas, & ędemata per pharmaca extrinſecus
appoſita, de induſtria excitata, Medicus ab ijs, quę ex ipſo proficiſcuntur
corpore dephẽdere põt, atq; diſcernere, ſicuti & ſanguinē ex oris parti
bus profluentē, ab eo, qui ex ſtomacho, ventre, organisve ſpiritualibus
prouenit. Nam deprehẽſi iam quidam ſunt qui ſub finem tuſſis, quoties
uellent, ſanguinem excrearent, uenula quadam in hoc prõpte circa gin-
giuas aperta, ſicq́ue comparata, vt quando videretur, lingua illam ſugentes, ſtatimq́ue poſt tuſſiē
tes, ſanguinem quaſi ex inferioribus redditum expuerunt. Sic & delirare nonnulli, deſipereq́ue
ſe ſimulauerunt, cum alios potius ſtultos oſtenderent. Illa uero omnia, & deprehendere, & inter
C ſe diſcernere, ad medicos pertinere vulgus exiſtimat. Fit autem ſæpe, quòd dolor quiſpiam ita ſi-
muletur, vt ingens, fereq́ue intolerabilis uideatur. Equidem ipſe quendam noui in concionem à
ciuibus vocatum, colico dolore torqueri ſe finxiſſe, vt ne accederet, cum hoc ita ei conducere ui-
ſum eſſet. Et ego quidem eo tempore iſtuc hominem agere, quod & poſtmodum ipſe mihi con-
feſſus eſt, ſuſpicabar. Fomenta igitur tum illi adhiberi iuſſi. Verum ille, quanq̃ aliàs, vel in mini-
mis ſupra modum eſſet meticuloſus, hic ſuccurri ſibi nequaquam magnopere precabatur: & qui-
dem paucis ante diebus nouit eodem modo laborantem, à me hauſto pharmaco Philonio cura-
tum: id quod à me omnibus modis petiuiſſet, ſi re vera doluiſſet. Sed & exitus iſtud declarauit: quo
niam dimiſſa concione, extemplo conqueri, tanq̃ extra omnem mox dolorem cõſtitutus, deſijt.
Quin & ipſa præterea viuendi ratio, quæ præceſſerat, talis erat, vt colicam in eo diſpoſitionē non
poſſet generaſſe: quando ex in digeſtione, infrigidationeq; proficiſci ſolent huiuſmodi paſſiones:
quorum in hoc neutrum præceſſerat. Hoc igitur, ꝙ non ratione anteactæ diætæ morbus eſſet,
potuiſſe cognoſcere, medicæ erat experientiæ opus. Alterum uero iſtud, ꝙ ob concionem ſimula
re hęc illum ſuſpicatus eram, medicinæ proprium non fuerat, ſed rationis eius, quæ communis di-
citur: quam, licet omnibus communis ſit, pauci tamen exactam perfectamq; habent, vt inuenire
D in quoq; negocio poſſint, quid faciendum, dicẽdumve ſit. Tenẽdũ ergo memoria, quod diximus,
experientiæ medicæ ſi coniungatur externa hęc facultas, alia quoque ſimilia fingentes, validoſ-
q́ue dolores ſimulantes deprehendere licere. Quemadmodum ipſe nuper, cum utroq; genu ve-
hementiſſime dolere ſe quidam diceret, Seruus autem is erat ex eorum ordine, qui dominos iter
facientes curſu comitantur. Vnde ſtatim doloris eius fictionem deprehendi, ex eo partim ſuſpicio
nem ſumens quod ad illam forte diem Dominus ex urbe profecturus erat: partim ex adoleſcen-
tis moribus, qui talis eſſet, vt facile in huiuſmodi mentirentur. Cæterum & conſeruum inſuꝑ quē
dam ei familiarem rogabam, num adoleſcens ille mulierculæ alicuius amore teneretur, quã ꝑꝑ
eſſet ueriſimile, longiorem profectionem Domino adornante, hoc illum ſtudere, ut relinquere-
tur. Et ita res habebat. Hæc igitur extrinſecus adinueneram. Circa uero genu eius maximus qui-
dam tumor exiſtebat, qui facile idiotam perterrere potuiſſet, ſed rei perito manifeſtè per thapſiã
excitatus apparebat. Hæc autem cognitio Medicinæ propria erat, non ab extrinſecus aſſumptis
proueniens. Eiuſdem quoq; erat experientię ſciuiſſe, nihil eorum, quæ anteceſſerant, tale fuiſſe,
quod cum excitare tumorem tam repente potuiſſet. Neq; enim plus, q̃ conueniebat, cucurrerat,
neq; vapularat ab aliquo, neq; ſaltauerat, neq; foſſam tranſiliens id incommodum paſſus erat: tũ
redundan-

redundantis humoris indicium quidem nullum erat, ꝙ antea neq; ſplendidus, neq; abundantius E vixiſſet. Ad hæc autem & doloris ſpeciem me, qualisnã eſſet, percontante, neq; ſtatim, neq; prõpte, neque eadem reſpondebant. Quare profecto domino cum pharmacum impoſuiſſem, quod dolorẽ quidem nihil leniebat, uerũ thapſiæ ſolum qualitatem infrigidare poſſet, poſt horam unã illum cõfitẽtem habui nihil amplius ſe doloris ſentire. Quòd ſi ex phlegmone doloris natus fuiſſet, non ſolum per illud infrigidatiuum non reſediſſet, ſed etiam uehemẽtior redditus eſſet. Liquere igitur nunc arbitror, ꝙ ſi medicinalis experientia externis iſtis ratiocinationibus. i. coniectationibus, coniungatur, ſufficiens ſit ad ueri fortisq; doloris dignotionẽ. Poteſt uero quis, & ex eo, ꝙ lenius morbum ferant, indicium non uehemẽtis doloris ſumere, Accidit. n. iſtud oĩno ſępe, (nõ animaduertentibus ijs, qui morbi uehementiam ſimulant) ꝙ in alium ſe, aliumq; habitum illi, qui vere laborant, magnitudine uidelicet doloris agitati, tranſijciunt. Pręterea, ſi re uera dolore vehementi premantur, quoduis perpeti auxilium parati ſunt. hortanturq; ipſi vltro medicos, vt, quid quid ipſis libuerit, agant, quo affectus curetur. Sin uero mediocriter, aut nequaq̃ oĩno dolent, huiuſmodi auxilia refugiunt, neq; longiora ieiunia, neq; mordacium pharmacorum oblationẽ perferentes. Quæ ſola quidem, cum grauiter ſe laborare dicunt, huiuſmodi diſpoſitionibus conſerre, nos illis affirmare oportet: quemadmodum & ſectiones, & vſtiones, & omnis cibi potusq́; † quorũ deſiderio eos trahi uidemus, abſtinentiam. Morbum igitur ſimulantes doloris magnitudo{arguet, deprehendemusq́; cum ex alijs multis }tum medicinalis experientiæ notionibus, in quibus F ſunt languere, extrema infrigidari, pallere: interdum quoque frigidum ſudare, & pulſus non tantum inæquales, (quod quidem ijs etiam, qui mediocriter dolent, accidit) ſed etiam plures minorũ, quam magnorum: obſcurorum, quam uehementium habere: pręterea interrogatum de doloris ſpecie, eam reſpondere, quę affecto membro propria ſit. Quędã nanq; ſpecies dolores longe lateque ſe diffundentes habent: quædam uero tanquam fixos, vniq; tantum parti inhęrentes. Sic alię pungunt pulſantq; alię quaſi diuellunt: alię quodammodo obſtupefacere, alię grauare uidentur: nonnullę denique vomitus, quędam ventris perturbationes, quędam caliginem inferunt.

† Antiqua tralatio hẽt. Igitur notiones uehementer dolendi ſunt terreri uehementer, & magnitudo doloris, & ea, quę ſunt experientiæ medicinalis, in quibus eſt hoc. i. difficilis tolerantia, & infrigidari extrema &c.

G

GALENI ARS MEDICINALIS

Nicolao Leoniceno interprete

Ad Græcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino, aliquibus in locis emendata.

ARGVMENTVM LIBRI

Medicam artem conſtituit ex corporum, ſignorum, & cauſarum definitione.

Quot numero doctrinæ, ac de definitiuæ dignitate. CAP. I. H

Vide Euſtrathium ſuper I. Ethicorum c. 7. non lõge à fine.

TRes ſunt omnes doctrinę, quę ordini inhęrent: Prima quidem ex notione finis, quę per reſolutionem fit: Secunda ex compoſitione conſtat eorũ, quę per reſolutionem fuerant inuenta. Tertia ex definitionis diſſolutione, cui nunc incumbimus. Licet autem huiuſcemodi doctrinam appellare nõ tm̃ definitionis diſſolutionem, ſed & explicationem, vt nonnulli uocarunt, vel reſolutionem, vel diuiſionem, vel (vt nonnulli alij) explanationẽ, ut alij. Ac conati, quidem ſunt, & Herophiliorum quidam talem facere doctrinã, quẽadmodum Heraclides Erythręus. Conati ſunt & eam q̃ per cõpoſitionem, & ipſi Herophilij, & quidã Eraſiſtrati ſectatores, & Athenęus Attaleus. Nemo tamen ante nos eam, quę oritur à notione finis, ſcripſit, ex quo omnes artes (via quadam, atq; ordine hoc eſt, methodo,) conſtituũtur: ſed illam quidem alio pertractauimus loco. Hic uero definitiuam faciemus doctrinam: quę quantum ab ea, q̃ per reſolutionem fit, & dignitate, & ipſo docendi ordine id eſt methodo, linq̃tur, tm̃ & ad totius cõpendium, & ad particularium memoriam pſtare inuenietur;

ſufficienter

A ſufficienter.n.ac facile memoriæ commendantur vniuerſa ex definitionis diſſolutione, quoniam totius artis capita in ſe optima definitio complectitur, quam quidam ſubſtantialem uocant, ex aduerſo diſtinguentes alijs, quæ noematicę*.i.notionales appellantur. Illæ ſiquidem ab ijs, quę accidunt rebus definitis: hæ uero ab ipſa eſſentia conſtituuntur. Elaborata autem eſt à nobis particulatim, & in pluribus conſcripta tractatibus totius medicinæ contemplatio, quibus uti quis poſſit ad tres doctrinas. Nunc uero definitiuam aggrediemur: hoc unum apponentes, quod ſolum capita, & quædam ueluti concluſiones eorum, quæ alibi latius (hoc eſt κατὰ διέξοδον) ſunt demonſtrata, nunc à nobis dicentur.

* Al. ὀνοματικοὶ i. nominales uide lib. 4 de differētijs pul. c. 2.

Quid ſit medicina. CAP. 2.

A. l. 1. f. 2 d 1. c. 2. fol. 28. e

Medicina[a] eſt* ſcientia** ſalubriũ, & inſalubriũ, & neutrorũ. Nihil uero differt, & ſiquis loco ſalubrium[b] ægrorum* dixerit. Nomen vero ſcientiæ cõmuniter, & non ꝓprie accipere oportet: Salubre, autem, & inſalubre, & neutrum, vnumquodq; tripliciter dicitur: hoc quidẽ, vt corpus: hoc aũt vt cauſa: hoc uero ut ſignum. Etenim corpus, quod ſanitatẽ natura ſuſcipere aptum eſt: & cauſam, quæ eandem efficere, vel conſeruare. & ſignum, quod poteſt indicare, hęc omnia ſalubria Græci appellare conſueuerunt. Eadem ratione, & ſuſceptiua morborum corpora: & eoſdem
B efficientes, conſeruanteſq; cauſas: & ſigna indicantia, inſalubria uocant. Nec aliter corpora neutra, cauſas, ſignaq; dixerunt: Et ſecundum quidem primam rationem atq; pręcipuam cauſarum ſalubrium eſt medicina ſcientia: propter eas autem, & aliarum, ſecundo quidem loco in ſalubriũ: & tertio neutrarum. Et poſt has eadem modo corporum primo quidem, & hic ſalubrium: ſecundo loco inſalubrium: tertio neutrorum. Itidem de ſignis dicendum. In actionibus autem prima quidem eſt corporum dignotio, quę habetur ex ſignis: poſt hęc cauſarum, q̃ in ipſis ſunt, inuentio.

A† Vide ſupra libro, qui introductio ſeu Medicus inſcribitur. cap. 6. pag. 5 1. b

B * Interpres uarie dictionẽ hanc νοσώδης uertit. nam modo in ſalubre, modo ægrũ, modo ægritudinibus obnoxium uertit. alij morboſũ uertunt. Similiter, & νοσερὸν, quod idẽ eſt, ac νοσώδης modo ægrum modo inſalubre uertit.

Quot modis dicuntur effectiuum, indicatiuum, & ſuſceptiuum. CAP. 3.

Sed quoniam, & effectiuum, & indicatiuum, & ſuſceptiuum, dupliciter vnumquodq; dicitur, hoc quidem ſimpliciter, hoc uero ut nunc, noſſe oportet medicinã eſſe utrorumq; ſcientiam. Ipſum uero ſimpliciter duobus dicitur modis, & quod ſemper, & quod ut multum: & utrorũque medicina eſt ſcientia. Neutra uero, & cauſa, & corpus, & ſignum, & quod ſimpliciter dicitur, & ꝙ vt nunc, tripliciter unumquodq; appellatur: hoc quidem, quia neutrius contrariorum eſt particeps: hoc uero, quia utriuſq;: hoc uero, quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipſorum ſecundũ ruſſus duobus dicitur modis: aliquãdo quidem, quia utriuſq; cõtrariorum ex æquo eſt particeps: aliquãdo uero, quia plus alterius. Eſt uero & in tota definitione, ſi uerba animaduer
C timus, ambiguitas quędam, quam & ipſam diſſoluere oportet. Cum.n. dicitur medicinã eſſe ſciẽtiam, & ſalubrium, & inſalubriũ, & neutrorum, ſignificatur & quod oĩum particularium, & quod quorundam, & quod qualium. Sed oĩum quidẽ indefinitum quoddã eſt atq; impoſſibile: quorũdã diminutũ, atq; artificio carens, qualiũ uero artificioſum pariter, atq; ſufficiẽs ad oĩa artis particularia: qđ & dicimus in medicinę definitione cõprehẽdi. Primũ igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nã ſint, & ſalubria, & inſalubria, & neutra: & poſt hęc de ſignis, & cauſis diſſerem*.

De corpore ſalubri. CAP. 4.

A. l. 1. f. 2. d d. 3. c. 4. fo. 45. e

Salubre* ſimpliciter corpus eſt, quod ab ipſo naturę ortu tum bonam habet temperaturam in ſimplicibus, & primis particulis, tum in his quę ex illis componuntur, inſtrumentis, eſt commenſuratum. Salubre uero nunc eſt corpus, quod in pręſenti eſt ſanum; eſt vero, & hoc eo tempore, quo ſanum exiſtit, bonam habens temperaturam, & commenſurationem, non tamen optimam, at ſibi propriam. Ipſius uero ſalubris ſimpliciter corporis tale quidem eſt ſemper id, qđ eſt optima temperantia prædictum, ac maxime eſt commenſuratum: vt multum autem, quod à
D conſtitutione optima non valde admodum deficit.

De corpore inſalubri. CAP. 5.

A. ibidem. c. 5. f

Inſalubre* vero ſimpliciter eſt corpus, quod ab ipſo ortu naturę, uel in conſimilibus partibus malã habet tẽperaturã, vel inſtrumentarijs incommenſurationem, vel vtrunq; uitium. Inſalubre vero nunc eſt corpus, qđ eo tẽpore, quo tale dicitur, ęgrotat. Neque obſcurum eſt, ꝙ & hoc ipſũ eo, quo dicitur, tẽpore ægrotans, uel in cõſimilibus malam habet temperaturam, vel in inſtrumẽtarijs incommenſurationem, vel vtrunque: Eſt uero & ſemper inſalubre, quod ex ipſo naturę ortu, uel peſſimam habet temperaturam in ſimplicibus, & primis particulis omnibus, vel aliquibus, uel his, q̃ obtinent principatum, vel in inſtrumentarijs incommenſuratiſſimum exiſtit: ſimiliter ãt in his, uel omnibus, uel aliquibus, uel illis, quę obtinent principatum. Vt multum uero inſalubre eſt corpus, quod ab huius quidem uitio recedit, nondum tamen in medio conſtitutum eſt.

De corpore neutro. CAP. 6.

A. l. 1. f. 2. d 1. c. 2. fol. 28. e. f

Quoniam* uero, & neutrum corpus tripliciter dicebatur, unum quidem, quod neutrius erat extremę diſpoſitionis particeps: aliud autem quoniam utriuſq;: aliud quoniam aliquando huius, aliquando uero illius. Iuxta primum ſignificatum, neutrum erit corpus, quod exquiſite medium eſt ſaluberrimi, & inſaluberrimi corporis: & huius hoc quidem ſimpliciter tale, quod ab ipſo ortu naturę ita eſt conſtitutum: hoc uero ut nunc, quod in pręſenti tempore medium exquiſite

quiſite exiſtit ſaluberrimi, atq; inſaluberrimi corporis: ipſius autem ſimpliciter, ſemper quidem ta E le eſt id, quod in omnibus ętatibus tale perdurat: ut multum autem, quod nonnullas recipit mutationes. Iuxta uero ſecundum ſignificatum, neutrum erit corpus, quod ab ipſo ortu naturę contrariorũ ſimul eſt particeps diſpoſitionum, aut ſcilicet in una parte, aut in duabus differẽtibus: in una quidem, ſi ſecundum alteram oppoſitionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit temperaturam, vel etiam ſecundum utrãq; ſed in formatione, uel magnitudine, uel numero partium, uel ſitu delinquat: aut contra in his quidem recte ſe habeat, uel omnibus, uel quibuſdam, peccet autẽ in tẽperatura: In differẽtibus uero partibus, & iuxta omnes oppoſitiones poteſt quidquam ſimul particeps eſſe cõtrariorum. Et ſemper quidem tale, quod per omnes ętates in eodem perſeuerat. Vt multum uero, quod aliqua ex parte euariat. Ita uero, & nunc neutrum erit corpus iuxta ſecundum ſignificatum, quia uel in parte una hęc quidem ſibi ſalubria exiſtunt, illa uero inſalubria, uel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta uero tertium ſignificatum, neutrum erit corpus, quod aliquando quidem ſalubre, aliquando uero inſalubre per uices exiſtit, ut nonnullis accidit, qui in pueritia ſalubritate corporis uigent, cum uero ad iuuentutem peruenerint, inſalubres euadunt, aut contra. In uno autem tempore, quod ita eſt neutrum, exquiſite quidem conſiſtere nequit: latius uero ſi accipiatur, contingit. Nouimus autem, quòd, nunc, dupliciter dicitur. Salubre igitur, & inſalubre, & neutrum corpus quot modis dicatur, & quale unumquodq; ſit, ſufficienter explicauimus. De ſignis uero deinceps dicendum.

De ſignis ſalubribus & inſalubribus, & neutris. CAP. 7. F

SVnt autem, & ex his ſalubria quidem, & quęcunq; pręſentem indicant ſanitatem, & futuram p̃nunciant, & pręteritam memorię ſubijciunt. Inſalubria uero, quæ & præſentem indicant ægritudinem, & futuram prænunciant, atq; præteritam memoriæ ſubijciunt. Eadẽ ratione neutra dicuntur, quæ neutram diſpoſitionem oſtendunt, prænunciant, & memoriæ ſubijciunt, { & q̃ nihil omnino de diſpoſitionibus indicant, uel nihilo magis ſalubrem, quàm inſalubrẽ diſpoſitionem oſtendunt: } & q̃ partim quidem ſalubrem, partim uero inſalubrem indicant diſpoſitionem: & quę aliquando quidem, aliquando ſalubrem uero inſalubrem, & hęc quoq; ſecundum tria tẽpora, ueluti ſalubria, & inſalubria. Vocantur autem nõnunquam à uetuſtioribus medicis hæc oĩa, ſigna prænunciatiua, quamuis pręſentium, uel pręteritorum ſint indicatiua. Vſus uero non paruus eſt ex prænunciatiuis, atq; indicatiuis, minor autem ex his, quæ memoriæ ſubijciũt. Cum igitur ſint ſalubria corpora, hæc quidem ſimpliciter hęc uero ut nunc, quę & ſana dicuntur, ſalubriũ ſimpliciter corporum duplicem diximus eſſe differentiam: quoniam nonnulla quidem ſemper: nonnulla uero ut multum eſſent talia. Et ſemper quidem, quæ optimam conſtitutionem ſortita G ſunt; & multum uero, quæ non magnopere ab illa recedunt.

De ſignis optima conſtitutionis corporis. CAP. 8.

HOrum autem dignotiones ſumendæ ſunt ab ijs, quæ ſecundũ eſſentiæ rationem ipſis inſunt & ab ijs, quæ ex neceſſitate conſequuntur, operationibus, ſymptomatibusq; .i. caſibus, quos etiã ſanè accidentia proprie vocamus. Ab eſſentia quidẽ ipſa eorũ, quæ optimam habẽt conſtitutionem, commenſuratione conſimilium quidem in caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate: Inſtrumentalium uero in quantitate, ac numero eorum, ex quibus componũtur, ac prætetea formatione, & ſitu partium ſingularũ ac totius inſtrumenti. Ab his vero, quæ ex neceſſitate conſequuntur conſimilia, quantũ quidẽ attinet ad tactũ, à mediocritate, quæ in mollitie, ac duritie conſiſtit: quantũ vero ad aſpectũ, à colore bono, & leuitatis, atq; hiſpiditatis mediocritate. In operationibus vero, à perfectione, quam & ipſarum uirtutem appellamus. Ab his vero, quæ inſtrumẽtarias partes conſequuntur, à commẽſuratione, & pulchritudine oĩum totius corporis inſtrumẽtorum, ac præterea earum, quæ ipſis inſunt, virtute operationũ. Optimæ igitur cõſtitutionis corporum ſigna indicatiua ſunt hæc. Eorum autem, quæ ipſa deficiunt, & adhuc tamen ſalubria exiſtunt, nonnulla quidem in conſimilium tẽperatura uitium aliquod paruũ hñt: nõnulla vero in in H ſtrumentariorum cõmenſuratione, & hoc quoq; per exiguum. Accidit aũt hoc vel in omnibus, vel in aliquibus, aut in utriſq;. Vitiorũ vero genera eadẽ ſunt cum his, quę virtutem perficiunt, tẽperatura quidẽ in conſimilibus: numerus autẽ, & formatio, & magnitudo, & ſitus in inſtrumentarijs: vtriſq; vero communis unitas, quam & ipſorum continuitatem appellamus. In his aũt ipſis generibus ſunt corporum inſalubriũ uitia ſecundum utrunq; inſalubritatis ſignificatũ. Terminus aũt, qui vtrunq; diſtinguit, eſt operationũ læſio ſenſibilis. Quæ uero ab optima corporum conſtitutione breue aliquid deficiunt, re vera quidẽ & ipſa in aliquo ſunt offenſa, non tamen id ſenſu cõprehenditur. Diſtinguunť vero ex eo, quod magis minus ve in operationibus exiſtit, ac quia cauſis inſalubribus non æque reſiſtũt. Quæ ãt ſimpliciter in ſalubria ſunt corpora, diſtinguuntur, ob id, q̀ facile à cauſis inſalubribus ſuperantur, & qm̃ in virtute operationũ multũ deficiũt. In medio ãt amborũ collocãtur neutra; tũ q̃ exq̃ſite appellãtur, tũ q̃ cũ latitudine quadã. Quo fit, ut tota ſanitatis latitudo in tres partes, quarum ſingulæ latitudinem hñt non paruam, diuidať. Erit ãt prima quidem ſalubrium corporum, ſecunda neutrorum, tertia inſalubrium. Poſt quæ deinceps ſequuntur,

A.L.1.f.a.d 3.ſum.1.c 4.f.41.c

quuntur,

A quuntur,quæ iam ægrotant corpora, quæ ſenſibilibus operationum læſionibus diſtinguuntur. Quæ igitur do lorę infeſtantur,& quorum motus ſunt deprauati,aut omnino interierunt,manifeſtas habent determinationes.Quæ uero imbecilles edunt operationes,in magnis quidem diſtantijs facile diſcernũtur,in paruis vero ambigua ſunt:atq; idcirco in eo genere noxæ collocatur diſpoſitio,quæ neutrius contrariorum eſt particeps,quam & ipſam neutram dicimus appellari.Ita tamen vt horum omnium ſenſus ſit iudex,non ipſa natura rerum inſpiciatur: periculum.n. eſſet, ne in dogma εὐπαθίας,i. ꝑpetuę paſſibilitatis,traheremur.Et quidẽ ſigna ſanorũ corporum,ſed q̃ aut inſalubria,aut ſalubria,aut neutra exiſtunt,quantitate diſtantiæ differunt,duobus inuicem cõtrarijs terminis à nobis ſtatutis,optima videlicet conſtitutione corporis,& nuper facta ægritudine,ac deinceps conſiderantibus,vtri eorum viciniora ſint ea, quæ ad examen corpora veniunt. Quæ enim proximiora ſunt optimæ conſtitutioni,ſalubria:Quæ uero ab hac longius diſtant,atque ad ea,quę iam ęgrotant,magis accedunt,inſalubria: Quæ autem intermedia, atq; æqualiter ab vtriſq; diſtare uidentur,neutra erunt.Optimæ igitur conſtitutionis corporis indicia explicauimus.Eorum vero,q̃ ab ipſa deficiant,totidem ſunt numero genera,quæ in magis,& minus ſecari poſſunt.Cum autem in tres latitudines diuiſa ſint, corporis inſalubris ſimpliciter indicia trade-
B mus:ex his enim,& reliquę duę latitudines innoteſcent. Generaliter igitur prius à nobis in eo, quem de optima conſtitutione ſermonem habuimus,dictum eſt:ſpecialiter autem nunc dicetur, ſi prius partes diuiſerimus.

Quot ſint differentiæ partium. CAP. 9.

A.l.1.f.1. d.5.c.1.fo. 9.f SVnt° vero earum quatuor vniuerſæ differentiæ,quoniam nonnullæ earum principia q̃dam exiſtunt:aliquæ vero ab ipſis originem habent:aliquæ nec aliarum gubernationi præſunt, neque ab alijs gubernantur, cum inſitas habeant à natura potentias, à quibus reguntur:quædam uero ſunt quæ inſitas ſimul,& aliunde emanantes habẽt.Principia igitur ſunt Cerebrum,Cor, Hepar, Teſticuli.Ab his vero ortum habent,atq; eiſdem ſubminiſtrant, Nerui quidem, & Spinalis medulla,Cerebro:Cordi uero,Arteriæ:Hepati,Venæ:Ipſa uero ſeminaria uaſa,Teſticulis. Quę autem à ſe ipſis gubernantur,ſunt Cartilago,Os,Copula,ſeu ligamẽtum,Membrana,Adenes.i.glãdulę,Adeps,Caro ſimplex. Reliquę uero partes,cum unà cum iſtis habeant ex ſeipſis regimen, arterijs,neruis,& venis inſuper egent.Capillorum autem, atq; unguium neq; regimen ullum eſt,ſed generatio tantummodo.Hę igitur ſunt partium differentiæ.

De ſignis cerebri. CAP. 10.

A.l.3.f.1. 1.c.4 fo. 184.f C INdicia° autem ſingularum temperaturæ ſumpto à Cerebro initio,deinceps dicemus.Sunt uero quinq; uniuerſa genera,quæ ipſius naturam oſtendunt.Primum quidem totius capitis diſpoſitio:Secundum uero,ſenſibilium operationum uirtus,& vitium:Et tertium,actiuarũ:Quartum,earũ,quæ tenent principatum:Et quintum,naturalium. Aliud uero genus præter hæc omnia eſt ea,quæ ab extrinſecus occurſantibus aduenit alteratio.Et quidem totius capitis diſpoſitio ex magnitudine,& figura ſumitur,atque capillis.

De paruitate,& magnitudine capitis,& de ipſius figura. CAP. 11.

A.ibidem, &c.f. 184. h PAruum° igitur caput uitioſæ conſtitutionis cerebri proprium eſt indicium.Magnũ uero non neceſſario indicat bonã conſtitutionem:ſed,ſi quidẽ ob inſitæ uirtutis robur,quæ multã atq; optimam materiam afformauerit,eueniat,bonum eſt ſignum:at,ſi ob materiæ tantum multitudinẽ,haudquaquam bonũ.Diſtinguẽda uero ſunt hæc,& ex figura ipſa, & ex his, quæ ab eo hñt ortum.A figura quidem ipſa,ſi cõcinna:ſemper.n.hoc bonum eſt ſignum: Ex his autem,quæ ob eo ortum habent,ſi ualida eſt ceruix,& ſi alijs oſſibus optime conſtet,atq; omnis ꝑterea neruoſa ſubſtantia boni ſit habitus,ac robur habeat intentũ.Propria autẽ capitis figura eſt,ueluti ſi excogitares ſphęram exquiſite rotundam ex cera conſtructã,leniter utrinq; depreſſam. In hac.n.
D neceſſe eſt,ut poſteriores,prioreſq; partes magis gibbæ fiant,q̃ ſpheræ conueniat:q̃ uero utrinque cõſiſtũt,magis rectæ.Quòd ſi ea,q̃ ſecundu occiput:eminentia alicui minuatur,ſimul intueri oportet neruos,atq; ceruicẽ unà cũ oſſibus alijs.Nã,ſi ſecundũ naturã conſtiterint,materiæ defectu,non uirtutis imbecillitate hoc contigit:illis uero non rectè ſe habentibus,principium eſt debile.Sed magna ex parte defectus,qui occipiti eueniunt,cõſeq̃tur eorũ,q̃ ante diximus imbecillitas:rariſſimeq; aliter euenire conſueuit. Caput etiam, quod ſecundum occiput† in acutiem tendit,animaduertere oportet,iiſdẽ adhibitis diſtinguendi rationibus,quibus antea in capite grãdiori facto utebamur.Sæpenumero uero & hic bonũ eſt ſignũ,figura concinna cerebelli,quod nõnulli medici poſterius cerebrum appellare conſueuerint,quemadmodũ ſanè & poſterius exiſtit, ea futura,quæ græcæ literæ,Δ,formã habet,diſiunctũ.Eſt uero hęc pars, ſpinalis medullæ principium,& eius ratione,neruorũ omnium ,qui in toto animali ſunt actiui.Ipſa autẽ pars poſterior ſeipſam paucos admodum ſenſitiuos obtinet neruos,plurimos uero actiuos:ſicuti & anterior,ſẽſitiuos quidẽ plurimos,paucos admodum actiuos.Quare,ubi bene fuerit affecta utraq; pars,robuſtas habebunt ſuas propagines.Eædem quoq; diſiunctiones adhibendæ ſunt ad partes capitis anteriores ad frõtẽ attinentes,quæ etiam ad poſteriores,earundemq; & paruitatẽ, & magnitudinẽ inſpicere,

† φοξότερον.

inſpicere oportet,atque itidem figuram,& ſenſus ibi collocatos,viſum,guſtum, atq; odoratum. E
Hæc enim ſe inuicem indicant,atque atteſtantur,& quæ à principijs oriuntur,principij uirtutem
& vitium:& principium easquæ ab ipſo naſcuntur.

De operationibus obtinentibus principatum. CAP. 12.

EArum autem operationum,quę obtinent principatum, virtus ac vitium ſunt ipſius princi- A. ibidem.
pij ſeorſum tantummodo indicia. Voco aũt operationes principatũ obtinens, hoc eſt ἐγχε-
ρούσας quæ à ſolo principio proueniunt. Ingenium quidem igitur(græcè ἀγχινοίας,)ſubtilẽ cerebri
ſubſtantiam indicat:tarditas uero intellectus,craſſam:diſcendi uero facilitas,formatum facile ſu-
ſceptiuam;memoria autem ſtabilem ac firmam:Sicuti & diſcendi difficultas,formatum non faci-
le ſuſceptiuam,& obliuio,fluidam:mobilitas quoque in opinionibus calidam:ſtabilitas autem fri
gidam. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi uideor prætermiſiſſe,de quibus ſum ab initio
me dicturum pollicitus,quorum alterum ad operationes attinet naturales: alterum uero ad ea,
quæ extrinſecus occurſant. Erit autem de utriſque ſermo communis.

Signa bonæ temperaturæ cerebri. CAP. 13.

SIquidem cerebrum ſortiatur bonam quatuor primarum qualitatum temperaturam, omnia, q̃
diximus habebit moderata,& excremẽta,quæ uel per palatum,vel aures,uel nares, vel oculos F
expurgantur,hæc quoque modice ſe habebunt: atque ab ijs,quæ extrinſecus occurſant, minime
lædetur, quæ ſcilicet, vel calefaciunt, vel frigefaciunt, vel humectant, vel exiccant. Tali-
bus igitur capilli capitis cum adhuc ſunt infantes, ſubrufi: dum vero pueri, ſubflaui: cum iam
adoleuerint,flaui fiunt,mediiq; quodammodo ſunt inter eos,qui exquiſite ſunt criſpi & ſimpli-
ces:non tamẽ facile caluitium pariuntur. Quæ uero dicuntur,ac poſterius dicenda indicia ſunt,ac-
cipere oportet,vt in bonam habentibus temperiem habitationibus. Quæ autem ad capillos atti-
nent,non ad locorum tantum,ſed ad humorum quoq; temperaturam,qui cerebri temperaturę
proportione reſpondent,ſunt referenda. Si vero calidius ſit,quàm oporteat,in altera vero oppo-
ſitione bonam habeat temperaturam,ſiquidem in caliditate multum exceſſerit omnia, quę dicẽ-
tur,validiora erunt indicia:ſed,ſi paruus fuerit exceſſus,imbecilla. Communis autem hęc ratio
ſtatuatur in omnibus partibus quarum in temperaturis vniuerſis indicia ſumus tradituri.

Signa calidi cerebri. CAP. 14.

DEinceps igitur ſigna caliditatis cerebri,pręter ea,quę nuper diximus,ſunt:quod ea quæ circa ca A. l. 3. f. 1. e
put,omnia rubicundiora,& calidiora,& quę in oculis ſunt venę,magis ſenſui patent. Capil 2. c. 17. fol.
li quoq; in his geniti celeriter in capite proueniunt,& cũ multũ in caliditate à mediocri tẽperatu- 186. h G
ra receſſerint,nigri,& robuſti,& criſpi fiunt:cũ vero non multum,ſubflaui quidem ab initio fiũt,
deinde nigricant,ac progredientibus ętatibus,caluitium patiuntur,atq; eo magis,q; plus modico
ſunt calidiores. Excrementa vero,q̃ per palatũ,& nares,& oculos,& aures,pauca & concocta ip-
ſis exiſtunt,cum integram habuerint ſanitatem. Cum vero eis caput repletur:continuo enim, ac
tum pręſertim,cum nullam uictus ſeruauerint rationẽ,tale quid eis accidit, plura quidem in ipſis
excrementa,ſed non incocta generantur,implenturq; atq; aggrauantur eorum capita à calefa-
cientibus cibis,& potibus,odoribus,atq; hiſce omnibus,quę extrinſecus occurſant: in quorum
numero eſt,& qui nobis circũfunditur aer. Sed pręterea magis,ſi nõ ſolũ natura calida,ſed ẽt humi
da corpora extiterint. Breuibus ãt ſomnis hmõdi tẽperaturæ cõtentę ſunt,eiſdemq; nõ pꝛofundis.

Signa frigidi cerebri. CAP. 15.

FRigidioris vero,quam oporteat,cerebri indicia ſunt plura in proprijs meatibus excrementa, A. ibid. a. b
& capilli recti,& rufi,& ſtabiles & qui longo poſt natiuitatem tempore naſcuntur,tenues, at
que ab initio male nutriti:& facile à cauſis frigidis offenduntur,atque hoc ipſo offenſionis tempo
re deſtillationibus,& grauedinibus capiuntur:neq; ſi tetigeris partes ad caput attinentes, admo-
dum calidę ſentiuntur:neque ſi inſpexeris,rubicundę apparent: & oculorum venę omnino ui- H
ſum effugiunt:& ſomnolentiores quodammodo ſunt.

Signa ſicci cerebri. CAP. 16.

SIccioris autem cerebri indicia ſunt meatus ſuperfluitatibus carentes, & ſenſuum perſpicaci- A. ibidẽ. b
tas:ſunt autem ad uigilias prompti,& capillos habent robuſtiſſimos,& qui celerrime eis geni
tis innaſcuntur. Criſpi autem potius ſunt,quam recti:cito autem calui fiunt.

Humidi cerebri indicia. CAP. 17.

HVmidioris vero cerebri indicia,capilli plani,& nequaquam calui fiunt:Senſus autem turbu A. ibidem.
lenti,& excrementorum multitudo,ſomni multi atq; profundi. Et hę quidem ſimplices
ſunt intemperaturę.

Signa calidi ſicciq́; cerebri. CAP. 18.

COmpoſitę autem primum calida & ſicca,ſecundum quam & ſuperfluitatibus carent,& ſen-
ſibus uigent,& plurimum uigilant,& cito calui fiunt:& prima quidem capillorum genera
tio celerrima eſt,ac plurimo abundans alimento:capillos uero habent nigros,& criſpos: & tan-
gentibus caput,calidi ſentiuntur:& ſunt rubicundi uſque ad ætatem conſiſtentię.

Signa

A

Signa calidi,& humidi cerebri. CAP. 19.

SI vero humiditas adiungatur caliditati,parũ vtriuſq; qualitatibus ſuperantibus mediocritatẽ, color bonus,& calor,& oculorum venæ magnæ:& plura excrementa , & mediocriter cocta:& capilli recti,ſubflaui,& non facile calui fiunt.Implẽtur uero, atq; aggrauantur eorũ capita à calidis:at,ſi ẽt humectentur,tũc multo magis,quando & excrementorũ habent multitudinem.}Et ſi plurimum caliditas,atq; humiditas creuerit , his caput ægritudinibus eſt obnoxiũ, atq; excrementis abundãs,& quod facile à calefacientibus,atq; humectantibus offendatur . Auſter vero ſemper eis aduerſatur,atq; optime in Aquilone ſe habent:non tñ diu vigilare poſſunt: &,cum ſe ad ſomnum cõuerterint,ſimul graui ſomno(hoc eſt comate)tentantur, & vigilant , & ſomnia habent imaginationibus plena,viſus eis turbulenti,neq; ſatis ſenſibus uigẽt. Quod ſimul tum in caliditate cerebrum à mediocritate receſſerit,paulo aũt humidius extiterit,calidæ tẽperaturæ indicia quidẽ ſuperabunt,cũ quibus læuia quædã humiditatis ſigna cõiungentur:veluti ſi lõge q̃dem humidius,paulo uero calidius,uehementia q̃dẽ erunt ac manifeſta humiditatis indicia,
B debilia aũt caliditatis.Communis vero hæc ratio in omnibus compoſitis intemperatutis exiſtit.

Signa frigidi,& ſicci cerebri. CAP. 20.

FRigidæ uero,& ſiccæ cerebri intemperaturæ:quantum ex ſe eſt,frigidum,& minime coloratum,caput reddunt:ſemper.n.memoria repetenda,quæ à nobis ab initio eſt diſtinctio poſita,ut præterea aduertamus,quantum ex humorum temperatura alterentur,quæ circa ipſum cõſiſtunt.Protinus autem huiuſcemodi temperatura,uenis carentes habent oculos,& à cauſis frigidis facile lęduntur,Quare & inęquali ſanitate fruuntur,quoniam nonunquam leuiſſima habent capita,& meatus,qui ſuperfluitatibus careant:nonnunquam uero & grauedinibus,& deſtillationibus parua ex cauſa facile capiuntur.

{*De ſenſibus.* CAP. 21.

SEnſus autem eorum in iuuentute quidẽ omnes uigent,atq; omni uitio carent,ſed progredien te ætate cito marceſcũt.Et,ut ſummatim dicatur,omnes celerrimam circa caput ſenectutem oſtendunt:quare & cito cani fiunt.Capilli uero ipſis quidem genitis vix exeunt,& male nutriun
C tur,& rufi ſunt.In progreſſu autem ætatis,ſuperante magis frigiditate caliditatem,quam ſiccitate humiditatem,non calueſcunt:Contra vero ſi contigerit,ſiccitatem quidem plurimum dominari humiditati,frigiditatem vero caliditati,parum calui fiunt hi.

Hoc caput debet coniungi cũ præcedenti.

Signa cerebri frigidi,& humidi. CAP. 22.

HVmidæ vero,& frigidæ cerebri temperaturæ faciunt homines graui ſomno tentari,& ad ſõnum facile conuerti,ſenſibus quoq; minime vigentes,atq; excrementis redundantes, & q̃ caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium,ac deſtillationibus , & grauedinibus facile tentantur:neq; tamen hi calui fiunt.Hæc igitur indicia ſunt cerebri temperaturæ,à quibus ſi progrediaris,ad vnumquodque ſenſorium*dignotiones transferre licebit.

**Organa dicũtur.*

De oculis. CAP. 23.

SEd ſufficiet de oculis duntaxat facere mentionem.Quicunq; tangẽtibus quidem manifeſte calidi exiſtunt,& facili ac crebro motu cientur,& venas latas habent,hi calidi omnes ſunt: frigidi uero,his contrarij.Et humidi q̃dem molles ſimul,& multa humiditate pleni:ſicci vero,aridi ſimul & duri.A ſimilibus aũt ſuæ temperaturæ cauſis facile õffenduntur:iuuantur aũt à modico contrariorum uſu:ſed hoc q̃dẽ cõe in oĩ cuiuſcũq; partis temperaturæ dignotione oportet meminiſſe.

De magnitudine oculorum. CAP. 24.

A.l.3.f.3.t 2.c.2.fol. 220.g

MAgnitudo*oculorũ q̃dẽ,ubi cõcinnitas adſit,& operationũ uirt',multitudinẽ bñ tẽperatæ ſubſtãtię oñdit,ex qua sũt cõformati:q̃ ſi deſint,multã q̃dẽ ſubſtãtiã,nõ tñ bene tẽpatã oñdũt.

De paruitate oculorum. CAP. 25.

A.ibidem,

D PAruitas*vero oculorum adiũcta q̃dẽ cocinnitate,ac operationũ virtute,paucã q̃dẽ , ſed bene temperatã ſubſtantiã oſtendit,ex qua ſunt cõformati.Si vero ſociam habuerint in cõcinnitatem quandam,atque operationum vitium,tũc paucam ſimul,ac vitioſam materiam oſtendũt.

De colore oculorum. CAP. 26.

QVę vero ad colores attinent,ita diſtinguere oportet.Glauci quidem oculi,qui pura humiditate,ac non multa pręfulgent,tales fiunt ob ſplendidi luminis abundantiam: contra vero nigri,&,qui intermediam naturam ſeruant,cauſas quoque intermedias habent.

De glaucedine,& nigredine oculorum. CAP. 27.

GLaucus igi' oculus fit,uel p̃p magnitudinẽ,uel p̃p ſplendorẽ humoris,q̃ à Gręcis cryſtalloides noĩaĩ,uel p̃p ſitũ p̃minẽtẽ,aut p̃p tenuis,& aquei humoris,q̃ in pupilla exiſtit,paucitatẽ,& puritatẽ:atq; oĩbus q̃dẽ in unũ cõuenientibus fit glauciſſimus oculus.Quòd ſi q̃dã adſint aliqua uero nõ,tũc maior,minorue glaucedo cõtrahiĩ. Niger uero oculus fit aut ob paruitatem cryſtalloidis,aut p̃p p̃fundũ ſitũ, uel q̃m ſplẽdidus ac fulgid' ex q̃ſite nõ ẽ, uel q̃m tenuis humor uel ſuperabundat,uel purus nõ exiſtit : uel p̃p unã aliquã ex his cauſis,aut p̃p oẽs fieri cõſueuit. In ipſis autẽ magis,& minus(ut ante diximus)reperitur . Tenuis igi' humor, quo magis ad aquę

naturam

naturam accedit,& ſuperabundat,humidiorem oculum oſtendit, quemadmodum, ſi craſſior ac E
minor fiat: ſicciorē.Chryſtalloides aũt,ſiq̀dē durior exiſtat ſicciorē efficit oculũ:ſi vero mollior humidiorē:ſic & ſi plus modico renuem humorē exceſſerit,ſicciorē:ſi aũt defecerit, contrarium.

De cordis temperaturis. *CAP. 28.*

DE cordis aũt tēperaturis deinceps dicendum eſt:ſi prius hæc in memoriam reuocauerimus, quòd vnãquanq;partē ſeipſa,vel calidiorem,vel frigidiorē,vel ſicciorem,vel humidiorem dicimus factam, non alicui rei alteri comparantes, ſed ad ſeipſam. Sic enim, vtcunque extiterit cor natura frigidiſſimum, multo ſanè calidiorem temperaturam poſſidebit calidiſſimo cerebro.

Signa cordis calidi. *CAP. 29.*

CAlidioris igitur cordis,vt admodũ,qui ei ꝓprius eſt atq;cõuenĩẽs, indicia quædam ſunt inſeparabilia,& ꝓptia,magnitudo reſpirationis,& pulſus velocitas,& frequẽtia: & audacia, & ad actiones natura prompta. Quòd ſi multum in caliditate exceſſerit,tunc iræ præcipitatio, & furibunda temeritas adſunt. Eſt aũt his thorax hiſpidus,& præſertim pectus,& quæcunq; hypochondrijs partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura vniuerſum corpus calidum reddit, niſi hepar vehementius obſtiterit. Dicemus aũt paulo inferius totius corporis indicia. Eſt quidē & latitudo thoracis,caliditatis indiciũ, niſi & hic quoq; cerebrũ multum obſtiterit,qm̃ ei magna ex parte ſpinalis medulla in magnitudine rñdet: tantæ vero erũt magnitudine vertebrę,quanta & ſpinalis medulla,quare & ſpina vniuerſa. Cõfigitur vero thorax ad eam ſpinæ partē,quæ Metaphrenũ.i.dorſum dicit̃,tanq̃ ad carinam nauis. Quare neceſſario eius lõgitudo æquabitur dorſo:latitudo vero erit pro vertebrarũ rõne, qm̃ ad ꝓportionē earum craſſitudinis fuerit confixus. Cum vero cordis caliditas ſuperãs perflauerit, ac dilatauerit in primo ſui ortu thoracē,erit eiuſdē caliditati proportione reſpõdẽs. Quare,cũ caput paruum,thorax autem latus extiterit,maximũ hoc tibi fuerit cordis caliditatis indicium:cũ uero magno exiſtente capite paruus fuerit,proprijſſimum hoc erit cordis frigidioris ſignũ:ſi uero capiti fuerit proportione reſpõdens,tunc alijs ſignis de corde diſtingues, ex ipſius thoracis amplitudine nihil aſſumens. A.l.3.f.11. t.1.c.3.f. 270.f. F

Signa cordis frigidi. *CAP. 30.*

IN frigidiore vero corde pulſus minores exiſtũt,q̃ mõ naturę cõueniat:nõ tñ neceſſario tardiores,vel rariores. Reſpiratio aũt,ſiq̀dē thorax tãto minor extiterit,quãto cor frigidius, pulſibus erit ꝓportionalis. Si vero maior fuerit,q̃ ꝓ frigiditatis q̃titate,nõ minor ē tñ, ſed ẽt tardior, & rarior. Tales aũt timidi natura ſunt, & ſine audacia, & ſegnes, & nudũ pilis habent pectus. De eius vero paruitate diſtinguendũ, vt diximus prius. Eodē modo, & de totius corporis caliditate. A.ibidem. G

Signa cordis ſicci. *CAP 31.*

COr autē ſiccius pulſus efficit duriores,& irã non promptã quidem, ſed ſeram, & quæ non facile ſedari queat,magnaq;ex parte vniuerſum corpus ſiccius exiſtit,niſi hepar obſtiterit. A.ibidem.

Signa cordis humidi. *CAP. 32.*

COrdis vero humidioris ſigna,pulſus molles,& mores ad iram quidem procliues,ſed talem, quæ facile ſedari poſſit:& vniuerſum corpus humidius exiſtit,niſi hepar obſtiterit. Secundum vero coniugationem qualitatum primarum cordis intemperaturæ ita ſe habent. A.ibidem.

Signa cordis calidi,& ſicci. *CAP. 33.*

CAlidi,& ſicci cordis pulſus duri ſunt,& magni,& veloces,& frequẽtes:& reſpirationes magnę, & veloces, & frequẽtes, & multo magis ad velocitatē ac frequẽtiam vergũt,thorace cordi non aucto ꝓportionaliter. Hi vero præ cunctis pectus habẽt maxime hirſutum, & hypochõdria. Ad actiones aũt prõpti ſunt,& iracũdi,& celeres, & impudẽtes, & mores tyrãnicos habent:etenim ſunt in iram præcipites,non facile vero placabiles. De totius autem corporis tẽperatura,& thoracis amplitudine,his, quæ ante diximus, proportionaliter eſt diſtinguendum.

Signa cordis calidi,& humidi. *CAP. 34.*

SI vero caliditas vnã cum humiditate dominabitur,minus quidem his,quos antea diximus, hi ſunt hirſuti,ad actiones vero nihilominus prõpti,nõ tamen ferus eſt animus,ſed ad iram procliuis tantũmodo. Pulſus vero magni ac molles,veloces & frequẽtes exiſtunt. Et reſpiratio, cum thorax cordi fuerit ꝓportionalis,eandem pulſibus formam ſeruabit:ſi vero minor extiterit, tanto illis velocior erit,& frequẽtior,quanto & thorax minor extiterit. Si aũt multa facta fuerit euerſio in tẽperatura,ac ſi hoc p̃ſertim in humiditate contigerit, præter ea,quæ diximus, contingent etiam ex putredine morbi,his,qui in ipſis fuerint,humoribus corruptis ac putrefactis. Expirationes autem maiores ſunt, ac ueclociores inſpirationibus,& ſubmiſſio arteriæ in pulſibus velox. H

Signa cordis humidi,& frigidi. *CAP. 35.*

HVmidioris uero & frigidioris cordis pulſus quidē molles. Moribus aũt nequaq̃ audaces, ſed timidi & ſegnes exiſtunt. Tales ẽt glabrũ pectus habẽt,minimeq;irã retinent, ſicuti, & ad irã nõ admodũ ſunt ꝓmpti. Quæ vero ad thoracē,& uniuerſũ attinent corpus,diſtinguere oportet,ſicuti ea,quæ ante diximus.

Signa cordis frigidi,& ſicci. *CAP. 36.*

FRigidius uero cor,& ſiccius,pulſus quidem duros reddit,& paruos: reſpirationem autem, ſi

qui-

quidem thorax paruitatem cordis frigiditati proportionem habuerit,moderatã : ſi uero maior extiterit,raram ac tardam.Hi uero præ omnibus minime ad iraſcendum prompti,cum autẽ coacti fuerint iraſci quibuſdam,retinent iram.Habent autem maxime omniũ,nudũ pilis pectus. De paruitate autem thoracis,ac præterea totius corporis frigiditate ſimiliter diſtinguendum.Vnum illud commune præter dicta omnia nobis memoria repetentibus, quòd , quæcunq; de moribus ſiue nũc,ſiue quouis alio ſermone explicata ſunt ad temperaturæ cognitionem, non de probis moribus,aut uitioſis,qui ex philoſophia hominibus adueniunt,ſed de inſitis unicuique ac naturalibus,à nobis ſunt expoſita.

Signa calidi hepatis. CAP. 37.

A.l.3.f.14. t.1.c.5.fo. 308.g HEpatis calidioris indicia,venarum latitudo,flaua bilis abũdantior,in conſiſtenti uero ætate etiam atra:calidior ipſis ſanguis,atq; eadem ratione corpus uniuerſum,niſi obſtiterit cor. His uenter,& hypochondria hirſuta.

Signa hepatis frigidi. CAP. 38.

A.ibi.c.6. FRigidioris uero,anguſtia uenarum,pituita abundantior,ſanguis frigidior,& totius corporis habitus,niſi à corde calefiat.Venter illis glaber eſt,atque hypochondria.

Signa hepatis ſicci. CAP. 39.

A.ibi.c.7. B SIccioris autem , ſanguis quidem craſſior , & minime abundans,venæ duriores , & totius corporis habitus ſiccior .

Signa humidi hepatis. CAP. 40.

A.ibi.c.8. HVmidioris autem,ſanguis quidem abundantior,atq; humidior,venæ autem molliores:ita vero & uniuerſum corpus,niſi partes ad cor attinentes obſtiterint.

Signa calidi,& ſicci hepatis. CAP. 41.

A.ibi.c.9. CAlidioris vero ſimul,ac ſiccioris hepatis indicia,hypochondriũ hiſpidiſſimũ,ſanguis craſſior ſimul,ac paucior,flaua bilis plurima eſt,conſiſtente autem ętate,& atra:uenarum itẽ latitudo,& durities.Sic uero & uniuerſum corpus ſe habet.Nam,quæ ex corde caliditas originẽ hẽt, poteſt obtundere eam,quæ ab hepate naſcitur,frigiditatem:ſicuti & frigiditas caliditatem:ſiccitatẽ uero nõ põt humidius cor ad cõtrariũ habitũ transferre.Media uero inter has,q̃ dictæ ſunt, ea,q̃ ab hepate humiditas oritur.Magis.n.à cordis ſiccitate ſuperatur,q̃ ſiccitas ad humiditate,minus ãt à caliditate,adhuc uero multo minus frigiditate.Hæc.n.inter oẽs qualitates,q̃ ab hepate ꝓueniunt,facillime uincitur.Liquet ãt,ꝙ, cũ in vnũ conuenerint utriuſq; principij temperaturę,
C totum exquiſite ſecundum illas afficitur corpus , paulo uero inferius ipſorum dicentur indicia.

Signa hepatis calidi,& humidi. CAP. 42.

A.ibi.c.10 HVmidius autẽ ac ſimul calidius hepar,minus,quidem , q̃ calidius , & ſiccius hypochondria reddit hiſpida.Plurimũ uero ſanguinis,& venas amplas,habitumq; calidiorẽ,atq; humidiorem facit,niſi obſtiterit cor.Si uero amplius in ambabus qualitatibus à naturæ modo recedat , à morbis,qui ex putredine,ac uitioſis humoribus fiunt,facillime capitur. Adhuc autem magis , ſi plurimum augeatur humiditas,caliditas vero parum.Si autem contra , parum quidem humiditas creſcat,plurimum uero caliditas,minime uitioſis humoribus laborant.

Signa hepatis humidi,& frigidi. CAP. 43.

A.ibi.c.11 HVmidius autem,& frigidius hepar habet hypochondria glabra,ſanguinem uero pituitoſiorem generat,cum uenarum anguſtia ſic & reliquum habet corpus, niſi à corde ad contraria transferatur.

Signa hepatis frigidi,& ſicci. CAP. 44.

A.ib.c.12 FRigidius autem,& ſiccius hepar,cũ pauco ſanguine,& uenarum anguſtia,efficit corpus, atque frigidius,& hypochondria glabra,niſi & hic cor dominetur .

D *Signa calida frigida,humida,& ſicca temperaturæ teſticulorum.* CAP. 45.

A.l.3.f.10 t.1.c.4.fo. 372.d TEmperatura vero teſticulorũ,calida quidem ad uenerem procliuis , & muſculorum generatrix,& fœcunda,celeriterq; genitales partes obſepit pilis,ſimul autem & circumiacentes attingit partes:frigidior uero contraria efficit.Et humida quidẽ multo, & humido ſemine abundat:ſicca paucum,& modice craſſum generat ſemen.

Signa calida,& ſicca temperaturæ teſticulorum. CAP. 46.

A.ibi.c.5. CAlidior vero,ac ſiccior,& craſſiſſimum ſemen habet , & fœcundiſſima eſt , ac celerrime ab initio protinus ad coitum excitat animal.Itaq; & his genitales partes citiſſime hiſpidę fiũt , atq; omnes,quæ circunſtant,ſupra quidem uſq; ad regiones, quæ ad umbilicum ſunt, infra uero vſq; ad media ſemora.Petulca igitur eſt,& ad libidinem prona huiuſcemodi temperatura,ſtatim uero ſatiatur,& ſi cogatur,offenditur.

Signa calida,& humida temperaturæ teſticulorum. CAP. 47.

SI autem caliditas humiditati coniũgatur,hirſuti quidem tales minus,plus uero ſemine abundant,non tamen plus cæteris appetunt,ſed maiori detrimento præter modũ uenereis,indi-
A.ibid.c.6 gent.Quod ſi ſatis excreuerunt & caliditas,& humiditas,non ſine detrimẽto a uenereis abſtinẽt.

Signa frigidæ, & humidæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 48. E

SI* vero frigidiorē, & humidiorē temperaturam teſticuli habuerint, partes circumpoſitæ glabræ ſunt, & tarde rē veneream exercere incipiunt, neq; proni ad actū huiuſmodi ſunt. Aquoſum vero, & tenue ipſis ſemen, & parū fœcundū, & fœminarū generatiuū, vel oĩno nō generās. A.ibidē.c.7.

Signa frigidæ, & ſiccæ temperaturæ teſticulorum. CAP. 49.

FRigidior* vero, & ſiccior temperatura ſimilis quidem in reliquis eſt antedictæ, craſſius vero in ipſa ſemen exiſtit, atque omnino paucum. A.ibidem c.8.

De habitu totius corporis. CAP. 50.

TOtius autem corporis habitus, diximus & ſuperius, quomodo & hepatis, & cordis naturam ſequatur. Ei aūt magis aſſimilatur, quod vnā aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellāt. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicitur partibus, quæ primæ oculis ſubijciuntur. Sunt vero hæ, muſculi, qui omnia ambiunt oſſa, carnes quædam compoſitæ ex prima, & ſimplici carne, & prætetea fibris, quibus innaſcūtur. Propria.n. muſculorum ſubſtantia his duobus conſtat: quæ vero ad ipſos uaſa pertingunt, veluti riui quidam ſunt, qui non eorum ſubſtantiam complent, ſed eis ſubminiſtrant, vt in uita permaneant. Dicentur igiť & horum temperaturæ indicia in bene temperata habitatione. Nam, quæ male temperatæ ſunt, cutem permutant ex ſe ipſis formātes, & quædam ex indicijs corrūpunt. Ita & in bene temperata regione, ſiquis ſe tꝑe æſtatis nudum ſoli expoſuerit, permutabit indicia, quæ ex colore, & duritie, & mollitie ſumuntur. F Si vero, quēadmodum bonā temperiē obtinet locus, ita, & ipſe bene temperato victu uſus fuerit, ut qui neque ſe nudum ſingulis diebus in ſole plurimum torrefaciat, neq; ſicuti plerique, more puellarum continue in umbra degat, hic certa, atq; exquiſita temperaturæ indicia præſeferet. Tanquam igitur de hoc futurus ſit ſermo, nunc ad ipſum accedemus.

Signa moderatæ temperaturæ. CAP. 51.

MOderatæ temperaturæ indicia ſecundū totū animalis habitum: color quidem ex rubro, & albo commiſtus, capilli uero flaui, & plerunq; mediocriter criſpi: carnoſitatis autem mediocritas in qualitate, & quantitate. Medium eſt enim exquiſite huiuſcemodi corpus inter omnes exceſſus, ut qui ad ipſum dicantur, & intelligantur. Nam & craſſum corpus ad hoc comparatum dicitur craſſum, & tenue: ad hoc eodem modo & carnoſum, & macilentum, & pingue, & durum, & molle & hiſpidum, & glabrum. Nullum igitur horum corpus eſt mediocritatem habens, ſed, qualis Polycleti regula, ad ſummum totius peruenit mediocritatis, adeo, ut neque tangentibus molle uideatur, neque durum, neque frigidum: inſpicientibus uero neque hirſutum, neque glabrum, neque craſſum, neque tenue, aut aliquam aliam habens immoderationem.

De corpore calidiore. CAP. 52. G

QVæcūq;* aūt in caliditate à medio recedūt, nō tñ ĩ humiditate, uel ſiccitate, hæc, quātū ad carnoſū genus attinet (de hoc.u. p̃ſens ē ſermo) uidentur q̃dē tangentibus calidiora tātū quantū & eorum temperatura calidior. Tanto uero magis hirſuta ſunt, quanto, & calidiora, & minus pinguedinis habent. Colorem autem rubrum, & capillos nigros habent. A.l.1.ſ.2. d.2.c.3.ſ. 44.& 45.

Signa frigidæ temperaturæ. CAP. 53.

FRigidioris* autem temperaturæ indicia ſunt, pilorū carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat. Color autem una cum capillis etiam rufior, & ubi multa frigiditas adfuerit, liuidus quodammodo exiſtit, quem nonnulli medici colorem plumbeum appellant. A.ibidem. A.ibidem.

Signa ſiccæ temperaturæ. CAP. 54.

SIccior* autem temperatura tanto gracilior eſt, & durior bona temperatura, quanto maior eſt ſiccitas: in reliquis autem eodem modo ſe habet.

Signa humidæ temperaturæ. CAP. 55.

ET humidior etiam in reliquis quidem eodem modo ſe habet: melius autē carnoſa, & mollior. Et quidem ſecundum coniugationem qualitatum primarum factæ intemperaturę cōpoſitam habent indiciorum formam. A.ibidem. H

Signa calidæ, & ſiccæ temperaturæ. CAP. 56.

CAlidior ſimul, ac ſiccior, hirſutior, ac calidior, & durior exiſtit, & pinguedine caret, graciliſque eſt, & capillos nigros habet: Si uero multum in caliditate excedat, color quoque niger illi adeſt.

Signa calidæ, & humidæ temperaturæ. CAP. 57.

CAlidior aūt, & humidior tēperatura, mollior, & calidior, & carnoſior tanto eſt bona tēperatura, quātū & utriſq; qualitatibus aucta fuerit. Quòd ſi plurimum augeať, cito ſimiliter à putredinis corripitur morbis, qm̃ & humorū uitio prompte laborat. Si uero parū quidē humidior ſit, multo uero calidior, molliores quidē parū huiuſcemodi ſunt his, qui bonā habent temperaturā, & magis carnoſi, non parū uero hirſutiores, & tangentibus nō parū calidiores. Nigri uero eis capilli, & caro pinguedine caret. Si uero paulo q̃dē calidior, multo uero humidior, mollis his caro eſt, & multa, & color cōmiſtus eſt ex albo, & rubro, & tāgētibus paulo calidiores. Et, ut ſummatim dicať, oĩbus tēperaturæ cōiugationibus ſemꝑ ſuꝑ excedētis qualitatis indicia eminebūt.

A *Signa frigidæ, & humidæ temperaturæ.* CAP. 58.

FRigidior autem atque humidior temperatura, ſi parum quidem utraq; augeatᵘ, capillis nuda eſt, & alba, & mollis, & craſſa, & pinguis. Si uero magis exceſſerit, reliqua quidem ſiunt ſecundum proportionem augmenti qualitatum, color autem unà cum capillis rufus: quemadmodum, ſi plurimum utraque augeatur, liuidus: Si uero qualitatum augmentum fuerit inæquale, eius, quæ ſuper exceſſerit, indicia eminebunt.

Signa frigidæ, & ſiccæ temperaturæ. CAP. 59.

SI autem frigiditas unà cum ſiccitate æqualiter augeatur, natura durum, ac gracile, & glabrū corpus habēt, & tangentibus frigidū. pinguedo tamen ipſis, & ſi graciles ſint, per carnes diſperſa. Capillli autē, & color frigiditatis modum, ac proportionem ſequuntur. Vbi uero calida, & ſicca tēperatura in tēpore decrementi in frigidā, & ſiccā labitur, ſic horum habitus gracilis quidem ſimiliter eſt, & durus: eſt uero etiam melancholicus, & ob id niger ſimul, & hirſutus. Vbi igitur altera qualitas multum dominatᵘ, altera uero parum à mediocritate recedit, ſuperabūt eius, quę dominatur, exilia autem erunt alterius qualitatis indicia. In omnibus uero, de quibus ſupra diximus, & poſtea dicemus, commune eſt temperaturę indicium, ſi membrum facile frigeſit, vel frigiditatis, vel raritatis: ſi uero non facile, vel caliditatis, uel denſitatis: ſi vero à deſiccantibus offendatur, & aridum, & ſiccum, & non facile mobile fiat, ſiccitatis: quemadmodum & ſi ab humectantibus grauiter ſe habeat humiditatis. Inſpicere autem oportet, ſi eandem oēs muſculi ſeruant temperaturā, uel minime, eandem, atq; in omnibus ſimul animaduertere ſubiectorum oſſium quantitatem. Nonnunquam. n. gracilius uidetur membrum, cum tamen non ſit gracilius quod ad muſculos attinet, ſed propter oſſium tenuitatem tale uidetur. Sic & craſſius quibuſdam plerunque apparet, non ob oſſium amplitudinem, ſed ob multitudinem carnis: quæ uel aucta, vel cōminuta, vel durior, aut mollior effecta, ſiccius, aut humidius membrū oſtēdit. Pauca igitur, ac dura, ſiccius: multa autem & mollia, humidius. Sic & intermedia ſpatia ſimilarium corporum ut plus, uel minus humidæ ſubſtantię in ſeipſis continent, uel craſſius, uel tenuius, uel humidius, uel ſiccius membrum oſtendunt: Humidius quidem, ubi ſubtilior, & copioſior eſt humiditas: ſiccius uero, ubi craſſior ſimul, & minor. Ipſæ. n. ſolidæ corporis partes, quæ uere ſolidæ ſunt, ac primę, nullo modo poſſunt effici humidiores. At ſatis eſt, ſi quis eas celerius exiccari prohibeat. Intercepta autē in ipſis ſpatia, hac uel illa humiditate cōplere poſſibile. Hæc uero eſt proprium partium ſimilarium alimentum, quod ex appoſitione fit, & non per uaſa attrahitur. Communis autem hæc ratio, & omnium ſimilarium partium exiſtit. Et iterum in ſalubrium, atque inſalubrium cauſarum doctrina repetetur. Nunc autem ea, quæ ordine ſequuntur, attingamus.

(B and C stand in the left margin beside the lines beginning "geſit" and "tem hæc ratio".)

Signa ſicci ventriculi. CAP. 60.

R. l. 5. f. 13 c. 5. 15. f. 316. b

VEntriculiᵘ indicia, eius quidem, qui natura ſiccior exiſtit; ſi celeriter ſitibundi fiant, & paucus eis ſufficiat potus; à copioſiore autem aggrauentur, fluctuationibus infeſtentur, aut ſuperfluitet id quod abundat, & cibis delectentur ſiccioribus.

Signa humidi ventriculi. CAP. 61.

A. ibidem.

HVmidiorisᵘ autem, ſi neque ſitibundi fiant, & ſuperabundans humidum facile tolerent, & cibis gaudeant humidioribus.

Signa calidi ventriculi. CAP. 62.

A. ibidem.

CAlidiorᵘ vero natura uentriculus melius quidē concoquit, q̃ appetat, & multo magis quęcunq; dura ſunt, & non facile alterationē ſuſcipiūt. Nā, quæ facile alterantur, in ipſo corrūpunt: gaudetq; calidis potibus ac cibis: neq; à frigidis ullam percipit noxā, ſi modice ipſis utatur.

Signa frigidi uentriculi. CAP. 63.

FRigidiorᵘ uero natura uentriculus ad † appetendū quidē plurimum uiget, ad concoquendū autem minime, prę́ſertim cibos, qui non facile alterationem ſuſcipiunt, & frigidi ſunt. Cito itaque in ipſo aceſcunt, atque ideo acidis eructationibus talis uentriculus abundat: & gaudet quidem frigidis, ſed ab eorum uſu immodico facile offenduur. Ita & ea, quæ extrinſecus frigida occurſant, nequit longiore tempore tolerare, quemadmodū neq; calidius calida. Malę uero temperaturæ, quę morbi ratione uentriculum occupant, hoc differunt ab his, quę naturales exiſtunt quoniam contraria, non antem ſimilia appetunt, quemadmodum naturales.

(D stands in the left margin beside the line beginning "autem minime".)

Right margin: ἐπορεχθῆναι μὲν ἀγαθὸν, πέψαι δὲ οὐκ ἀγαθόν. ad appetēdum quidē idoneus, ad concoquendum autem nō idoneus.

De malis temperaturis in ventriculo coniugatis. CAP. 64.

MAlę autem temperaturæ in uentriculo coniugatę, ex compoſitione ſimplicium cognoſcētur. Oportet autem eas, quæ iam ſunt dictę, diligenter aduertere, eaſdem ab his, quæ dicentur, diſtinguentes. Non ſolum. n. uentriculus ſitibundos, & minime ſitientes facit, & frigidi, calidive potus appetentes, ſed ea quoq; uiſcera, quę in thorace ſunt, ut cor, & pulmo. Sed, qui ob horum ſitiunt caliditatē, plus inſpirant, & longius expirant, atq; æſtum in thorace ſentiunt, non ſicuti qui uentriculi ratione in hypochondrijs caliditatem patiuntur: &, cum potauerint, non ſtatim ſedatur ſitis, & magis ſedatur ſitis, cum frigidum hauſerint, q̃ cum calidum nimis. Refrigerat autem eoſdem, & frigidi aeris inſpiratio, quæ nihil eos iuuat, qui uentriculi ratione ſunt ſitibundi. Ita & hi, qui contrario modo ſe habent, à frigida inſpiratione ſenſibiliter moleſtantur.

A.libr. 3. ſ. 10.t.1.c.v. f.257.e

Signa pulmonis Frigidi. CAP. 65. E

ET hoc maximum ſit frigidi pulmonis indicium. Vti vero frigidum inſpirantes manifeſte moleſtiam ſentiunt,& frigiditatem,ita & caliditas eſt ipſis amica. Sed & pituitæ excrementa cum ſereatu,& tuſſi expuunt.

A. ibidem.

Signa pulmonis ſicci, uel humidi. CAP. 66.

PVlmonis autem ſiccitates excrementis vacant,& pituita,& uocem claram efficiunt: quemadmodum humiditates obſcuram reddunt,ac raucam. Et,cum uehementius,aut acutius loqui ſtuduerint,tunc intercidunt excrementa.

De uoce. CAP. 67.

NOn tñ ipſa vocis magnitudo à caliditate,ſicuti neq; paruitas à frigiditate fit: ſed altera q̃dem aſperæ arteriæ latitudinẽ ſequit̃,& vehementiorẽ efflatũ: paruitas verò à contrarijs aduenit cauſis. Quare neq; ſemꝑ,neq; primũ,ſed ex accidẽti,& ſolas naturales tẽperaturas, non autẽ aduentitias uocis magnitudo,aut paruitas ſequitur. Qm̃ etenim talia inſtrumenta tẽperaturæ rõne sũt facta,ad hæc aũt cõſequitᷣ hmõi vox,idcirco cõtingit ex uoce de naturali tẽperatura rõcinari.

De leni,& aſpera voce. CAP. 68.

NAm & lenis uox arteriæ lenitatem conſequitur,ſicuti & aſpera aſperitatem. Lenitas igitᷣ arteriæ moderatam ſequitur temperaturã: aſperitas uero ſiccitatẽ. Aſperitas etenim fit ab inæqualitate in duro corpore: Arteriam uero duram,ſimilarium partium,ex quibus conſtat ſiccitas facit,inæqualem uero,diſperſę in eiſdem humiditatis defectus. F

De uoce acuta. CAP. 69.

EOdem modo neq; acuta natura vox ſine anguſtia faucijũ,neq; grauis ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur ab innata naſcitur frigiditate: Latitudo autem à caliditate. Differentijs igitur naturalium uocum hæ,quæ ex affectu aliquo fiunt,ſunt proportionales, quę & ipſę indicia ſunt cauſarum,à quibus oriuntur: de quibus in libris de Voce ſufficienter diſtinxi. Reliquæ uero partes animalis interiores exilia habent temperaturę indicia. Tentandum tamen ea ex iuuantibus,atq; nocentibus agnoſcere,ac præterea ex naturalium potentiarum operationibus. Dictũ vero eſt in tertio De cauſis accidentium,quænam temperatura antecedat uniuſcuiuſq; facultatis uirtutem,& uitium. Temperaturarum itaque indicia iam dicta ſunt.

Signa naturæ inſtrumentariæ. CAP. 70.

CIrca magnitudinem uero,vel formationem,vel numerum,vel ſitum,quæcunq; quidẽ ſenſibus ſubijciuntur errata,cognitu faciliora ſunt,quæ autem ſenſu percipi nequeunt, quædã cognitionem habent difficilem†,quædam uero facilem.†Capitis igitur magnitudo,ac figura, & cerebri ſimul in propatulo ſunt: & de his antea diximus. Sic & quę thoracis ſunt,& quæcunq; ad ſcapulas,& humeros,vel brachia,vel cubitos,uel extremas manus,vel coxendices, vel femora,uel tibias,vel pedes attinent,non eſt difficile dignoſcere,ſiue ſecundum formationẽ,ſiue ſecundum magnitudinem ex his aliquid non rectè ſe habeat,ſiue ſecundum numerum,ſiue ſecundum partium,ex quibus conſtant,compoſituram: ſingularum etiam operationis detrimenta facile patent. Quæ autem intra corpus ſunt,non omnia poſſunt dignoſci. G

† τὰ δὲ ἄγνωστα i. quadam uero nullo modo cognoſci poſſunt. Leonicenus uidetur legiſſe ἔγνωστα. Sed melior uidetur prior lectio, ſi uerba in fine capitis conſiderentur.

De ventriculo. CAP. 71.

CVиuſdã.n.vẽtriculũ adeo paruũ,ac rotũdũ,ac pronũ ſecundum hypochondria ſitum habẽtẽ inſpexi,ut manifeſte ex circũſcriptione propria,& uidentibus, & tangentib. appareret.

De veſica. CAP. 72.

SIc & cuiuſdã ueſicam contigit intueri ita expoſitam,ac paruam,vt,ſi qñ urinã tardius excerneret,tumor quidam circũſcriptus manifeſte cerneretur: nõ tñ aliud ex interioribus quicq̃ mihi vnq̃ manifeſtũ prębuit indiciũ. Tẽtare ãt oportet,quã maxime fieri poteſt,uirtutem ipſorũ, ac uitiũ,& ſi non certa ſciẽtia,artificioſa ſaltẽ coniectura dignoſcere,ueluti,exẽpli gratia,in hepate. H

De hepate. CAP. 73.

VIdi.n.aliquos,& quidem multos,quibus uenæ erant anguſtæ,& totum corpus colore priuatum. Quod ſi pluſculum cibi aſſumpſiſſent,qui pręſertim flatibus excitandis aptus eſſet, & craſſus,ac tenax,nonnulli quidem ueluti pondus quoddam inſidens,atq; ſuſpenſum in profundo dextrę hypochõdriorum partis ſentiebant, nonnulli uero cum quadam tentione dolorem ſentientes. In his quidem ueriſimile eſt hepar eſſe paruum,atque anguſtos meatus habere.

De homine pituitoſo vomente bilem. CAP. 74.

ALterum autem uidi,cuius totus habitus pituitoſus erat, quotidie tamen bilem pallidam, euomebat. Cenſui igitur inſpicienda alui excrementa,in quibus minimũ bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendi eum meatum, qui bilioſum egurgitat humorem, non paruam eiuſdem partem ad imum uẽtriculi locum,quem Græci pyloron,ideſt oſtiarium uocãt effundere, ut in quibuſdam apparet animalibus. ex quibus conſtat, quod multum ad eorum, quæ latent ſenſum, confert dignotionem, ea, quę ex ſectionis inſpectione habetur, peritia,& operationum,atque utilitatum inuentio. Quicunque igitur facultatem dignoſcendi huiuſcemodi corpora, quæ ita lapſa ſunt,conſequi cupit,oportet ipſum in ſectionibus, ac in ope-

rationum

A rationum,atq; vtilitatũ inuentionibus exercitari. Scripſimus uero de omnibus ſeorſum in tractatibus alijs,de quibus in fine libri oĩno propoſuimus facere mentionẽ, vt diſcendi cupidi intelligant,quæcunq; diſcere optauerint,ex quonam poſſint haurire tractatu.Sed de hiſce quidẽ ſatis.

Quomodo cognoſcantur corpora ægrotantia. CAP. 75.

QVæcunq; vero.ut nunc inſalubria ſunt,hoc eſt,quæ iam ægritudinem patiuntur, dignoſcere & hæc ipſa opportet.Quæ quidem ſubijciuntur ſenſui,ex eorum,quę ipſis inſunt ſecundum naturam,permutatione,in magnitudine,colore,figura,& numero,& ſitu:& ea,quę eſt ſecundum duritiem,& mollitiem,& frigiditatem,& caliditatem,differentia. Quę autem uiſũ effugiunt,vt ſummatim dicam,ex operationum læſionibus,aut his,quæ excernuntur,aut doloribus,aut tumoribus pręter naturam,aut horum quibuſdam,vel omnibus.

De ſignis cerebri patientis. CAP. 67.

PArticulatim aũt,quæ quidem ſunt in cerebro ęgræ diſpoſitiones,aut dementiæ ſpeciebus:aut ſenſuum,aut imaginationũ lęſionibus,aut actuum, qui ſecundum electionẽ fiunt:aut ex his,
B quę excernuntur per palatum,& nares,& aures:aut horum,qui ei dolores eueniunt differentijs.

Signa cordis patientis. CAP. 77.

QVæ vero in corde fiunt,ex difficilis anhelitus ſpeciebus,& palpitationibus, quæ ipſi contingunt: ex pulſibus quoq; eius,atq; arteriarum:& ab excandeſcentis irę celeritate,aut tarditate,à febribus,& refrigerationib.& in colore differentijs,ac eis,qui ipſi adueniũt, doloribus.

Signa hepatis patientis. CAP. 78.

QVæ autem in hepate,ex defectu humorum,atq; abundantia,& ad id,quod pręter naturam, euerſione,& colore malo:ac pręterea ex permutatione naturę in his,quæ ad alimenti diductionem,aut ſuperfluitatum attinent excretionem:Sed & ex grauitatibus,& tumoribus,& doloribus non modo his,qui in eo ortum habent,uerum & in illis,qui compatiendi ratione proueniunt,quemadmodum in aliqua,vel difficultatis ſpirandi,uel tuſſis ſpecie.

Signa ventriculi patientis. CAP. 79.

C SIc & ventriculi affectus agnoſcitur,ubi in concoctione,& appetitu humidi,vel ſicci alimenti, vel ſuperfluitatum excretione delinquitur. Ita etiam ex ſingultibus, eructationibus, nauſeis, uomitibus,& ipſis eorum,quæ euomuntur,ſpeciebus,& doloribus, & tumoribus.

Signa thoracis patientis. CAP. 80.

ITa & thoracis agnoſcuntur affectus,ex ſpirandi difficultatibus,tuſſibus,& doloribus,qui in ipſo fiunt, & ex eorum,quę cum tuſſi expuuntur,differentia.Sic & aſperæ arteriæ ęgritudines, difficiles anhelitus & tuſſes,& dolor in loco,& quæ expuuntur,& uocis offenſiones oſtendunt. Secundum uero eandem proportionem,& in alijs omnibus accidit partibus. Nam ex tumore, dolore,& operationum lęſione,& excrementorum differentia,ſumentur indicia: Tumores autem pręter naturam in inflammationibus,ſcirrhis,œdematis,& eryſipelatis ſunt explorandi. Dolor autem,quemcunq; obſederit locum,aut continuitatis ſolutionem,aut ſubitam alterationem oſtendit.Soluitur autem continuitas,inciſione,exeſione,fractione,& tentione. Alteratur uero ſubſtantia,caliditate,frigiditate,humiditate,ſiccitate.Læditur autem operatio tripliciter,aut quia debiliter,aut quia uitioſe,aut quia nullo modo fit.

De differentia eorum,quæ excernuntur. CAP. 81.

QVęcunq; autem excernuntur,nonnulla quidem ſunt veluti partes patientiũ locorum, non nulla uero tanq̃ excrementa,quędã uero in ipſis naturaliter continentur:& ſingula ꝓpriã facient indicationem. Dictum eſt autẽ de hiſce oĩbus plenius in tractatu De locis affectis, quẽ nullus ante nos,aut in artem .i.methodum redegit,aut ad abſolutã perfectionẽ deduxit.Quẽadmodum,& in oĩbus alijs euenit,quibus initium quidem aliquod ab antiquis eſt datũ,non tñ ab
D ſolutum eſt opus.Aegrotantiũ itaq; corporũ ex tractatu illo indicia ſunt ſumenda.Eorũ autem qui in ægritudinem lapſuri ſunt,& qui ſanitati reſtituendi,præſens doctrina complectitur.

Signa futuræ ægritudinis. CAP. 82.

EOrum igitur indicia,quibus ægritudinis periculum imminet,mediã formã habẽt inter ea, quæ ſanis,& quæ ægrotantibus eueniunt.Siquidem ſanis,omnia ſecundũ naturam inſunt: præter naturam vero,ægrotantibus,quatenus ægrotant.In confinio aũt horũ ea, quæ ſunt corporum ægrotaturorũ indicia:quorum nonnulla quidẽ ſunt ex eorum genere,q̃ ſecũdum naturã, ſed vel qualitatibus,uel quantitatibus,vel tẽporibus permutata:quędam autẽ ex his, quę pręter naturam,ſed minora his,quæ ægritudinibus adſunt.Atq; iccirco hę quidem corporũ diſpoſitiones,quę in ęgritudinem caſura monſtraui,ſunt ex neutrorũ genere,atq; vnà ea,quę ipſa indicãt, ſigna.Primo.n.hæc ſanitatem oſtendunt,ſecundo aũt ęgritudinem. Et fiunt eadem ſigna ſecundum ad aliquid habitudinem neutra,& in ſalubria:quę quidem præſentem diſpoſitionem oſtendunt,neutra;quę uero futuram præmonſtrant,inſalubria.Eadẽ vero ratione,& quęcũq; ægrotantibus ſigna ſalutaria apparent,dicentur quidem ſalubria, quia futuram ſanitatem oſtendunt: dicentur etiam ægra,quatenus præſentem oſtendũt ægritudinem.Neq; in ambiguo eſt, quod,

quæ ſunt utrorunq; indicatiua,neutra dicentur,ſm unum quoddã neutri uocabuli ſignificatum, E
Neq; uero mirari oportet eadẽ ſigna tres in diuerſis habitudinibus ſeruare rõnes,quæ & ſalubria
& ægra*,& neutra dicantur,ſecundum uero alterum ſignificatum quæcunq; his,qui à morbo re-
feruntur,inſunt,ſigna neutra appellamus:neq; in alio ſignificato accipiũt ea,quæ ſenibus inſunt.
Hæc quidem omnia pluribus,& conceptibus,& rõnibus ſubijciuntur.Quęcunq; uero in his, qui
integra ſanitate fruuntur,inter ſalubria tantummõ computantur.Et q̃cunque ęgritudinibus in-
ſunt,neq; futuram pręnunciant ſanitatẽ,ſoli & hæc ægrorum*conceptui ſubijciuntur.Sed de his
quidem poſtea dicetur,nunc,quę futuram præmonſtrant ægritudinem,prius exequamur. Cum
uero ſit eorum differentia duplex, prius ea pertractemus,quę quantitatibus,uel qualitatibus, uel
temporibus,non autem proprijs ſpeciebus ab eo,quod ſecundum naturã,euariant:ueluti ciborũ
appetentia intenta,uel diſſoluta,aut quæ non ſeruet tempus conſuetum,aut q̃ ad edulia non uſi-
tata feratur,aut ad excretiones cibi ſuperfluitatum,q̃ aut pauciores,aut plures, aut humidiores,
aut duriores exiſtant.Sic humidiorum excrementorum,vel defectus,uel ſuperabundãtia præter
conſuetudinem naturalem,aut in colore,aut in conſiſtentia uarieras aliqua,aut in tempore excre
tionis:& uigilię plures ,ac ſomnus,aut non conſueto tẽpore.Eodem mõ potus pluris,aut paucio
ris,calidi,aut frigidi inſolens appetitus:Sicuti & rerum uenerearum immodicus uſus,aut intem- F
peſtiua concupiſcentia : & ſudores plures, aut pauciores,quam conueniat,& ad motus torpor,
aut moueri tentauerint grauitas,aut uehemens exolutio,menſtruorum occultatio, vel immodi
ca,aut diuturna euacuatio.Sic & quę per ora uenarum(Græci hęmorrhoidas appellãt)ſit ſangui
nis effuſio.Sed & ſi uoluptas in cibo potuq;,haud ſit priori voluptati ſimilis ,futuræ ęgritudinis
eſt indicium:hebetudoq; animi* non naturalis,aut obliuio quędã inconſueta,aut omni,qui plu-
ribus imaginationibus abũdant,q̃ prius auditus,& odoratus,viſusue hebetiores,aut turbulẽtio-
res,&(vt ſimpliciter dicam)quęcunq; ſm naturã inerent,hęc quidẽ augumentata, hęc uero cõ-
minuta,hęc uero tẽporibus quibuſdam,aut qualitatibus immutata. Siquidem & ipſius corporis
moles aut maior,aut magis alba,aut magis rubra,velut liuidior,aut nigrior:ructusq; ac ſternuta
menta,& flatus plures,aut pauciores his, qui ſecundum naturam:ſic & quæcunq; per nares , vel
palatum,vel aures,per quos meatus cerebrum expurgatur,vel temporibus, uel quantitatibus,
vel qualitatibus immutata.Hęc igitur omnia ex genere eorum ſunt,quę ſm naturã.Morſus autẽ
ventris,uel in ore uentriculi,uel in aliquo inteſtinorum,aut cum aluus ſubducitur, aut cum uo-
mitus excitatur,aut cum mingitur,ſiue aliquis alius dolor mediocris , ex genere quidem exiſtit
eorum,quę pręter naturã,non t ñ,qui ita ſe habent,ęgrotare dicuntur,ſicuti neq; qui capite gra- G
uantur, aut dolent,aut uigilant, cum nondum in cõſuetis impediuntur operationibus.Hic.n.in
huiuſcemodi diſpoſitionibus ęgrotandi terminus eſt.Atque idcirco in eo,quod ad aliquid , ean-
dẽ diſpoſitionẽ ęgrã*atq; neutrã appellabimus.Nã pro uigore potẽtię,q́ uel facile ſuſtinet , uel
uincitur,unaquæq; ex his,quas antea diximus,uel morbus eſt,uel neutra diſpoſitio.Sic & quæcũ
que in ſenſibus,nõ in eo,ꝗ magis aut minus inuicẽ differunt,ſed toto genere ſunt p̃ter naturã.Et
hæc ſunt ſigna morborum,donec modica fuerint,& nõdum hoĩem à conſuetis operibus ſufficiũt
amouere.Talia uero ſunt in guſtu quidẽ,cum uel ſalſæ,uel amaræ, uel alicuius alterius qualitatis
ſapor nobis indicatur:ſiue in oĩbus,q́ bibuntur,aut manducantur,aut p̃ter ꝗ aliquid aſſumatur,
ſalina ipſa talis ſentiatur.In odoratu ãt,qñ alicuius unius qualitatis ſenſum habemus, nullo odo-
rabili p̃ſente,aut,cum plura,& differentia naribus admouemus,oĩa ueluti ſimilia ſentimus. Sæ-
pius uero nihil ſentimus,aut aliq̃d fœtens,ẽt ſi nihil adſit,qđ fœteat.Quantum uero ad auditum
ſoni & ſtrepitus ad id,quod præter naturã,pertinent.Quemadmodum in viſu quęcunq; ante ocu
los apparere creduntͬ,nigra,& atra,& cœrulea,& ruſa,& flaua:& nonnulla rotunda, nõnulla ãt
oblõga:q̃dã gracilia,q́dã craſſã oculis p̃tẽdi videntͬ. In sẽſu ãt tactus,cũ inęqualitas aliqua,vel ſpiſ
ſitudo ,vel grauitas,vel tentio,vel torpida,uel ulceroſa diſpoſitio in toto corporis habitu sẽtiťͬ:ſic H
& in ſingulis partib.vel tẽtio,vel cõpreſſio,vel morſus,vel grauitas , qñ paruæ fuerint ac minime
firmæ,neutram quidem diſpoſitionem adeſſe demonſtrant,futuram uero ægritudinẽ p̃nunciant.

*[illegible]

*[illegible]

*Al. νοσώδη. i. morboſã: ſeu ut ipſe ſuperius uerterat, inſalubrem.

Signa corporum ægrotantium. *CAP. 83.*

AT,quæ iam in ægrotantibus ſigna uidentͬ,ex quibus nonnulla ſanitatẽ, nonnulla mortem
portendunt,prima quidẽ ſalubria,altera uero genere quidem ægra,*ſecundum ſpeciem ãt
pernicioſa dicuntur.Sumuntur autẽ,ut uniuerſaliter dicamus,ex operationum uirture, ac uiuis.
Secundum partem uero,ex particularium operationibus,quarum genera antea diximus:Primũ
quidem eorum,quæ principia exiſtũt:Secundum uero illorũ,quæ a principijs ortum habent : Et
tertium eorum,quæ propriam habent gubernationẽ,à principijs aũt quaſdã deriuationes habẽt.
Quartum ſi quidem genus eorũ,quæ tunc diximus,ex ſe quidem ad aliquid prænoſcendũ inutile
eſt:Secđ m accidens aut,& ex his aliqñ p̃cognitiones erunt:quemadmodum,& ex excremẽtis ſẽ-
per:ex his quidem compatiendi ratione, ex excrementis autem,quoniam coctionis, & incoctio
nis ſigna continent . Quare fieri non poteſt,quin perpetuo ſignificent , aut naturam materiei,
aut materiam naturæ,aut neutrum neutro dominari. Salubria quidem ſigna dicentur , natura
ſuperante;

*[illegible]

A ſuperante:in ſalubria uero ſuperata:neutra autem,quæ pugnas habẽt æquales.Sed,quæ quidem manifeſtam indicant coctionem, ex ſalubribus ſunt:ſicut:,quæ cruditatẽ,ægra*. Quæ vero neq; coctionẽ,neq; cruditatẽ perſpicue oſtendunt,ex neutrorũ ſunt natura.Sunt uero & neutra quæcunq; nũc quidẽ hoc,nũc vero contrariũ ſignificant,ueluti digiti denigrati.Talia ſunt etiam critica,i.decretoria accidentia,de quibus omnibus in libris pe Criſi dictũ eſt:Sicuti etiam de his,quę ad vnamquamque attinent operationem,in ijs libris , in quibus de cauſis accidentium agitur. Quare omnium horum ſingulorum materiã ex eiſdem libris colligere oportet. Ego uero prolixitati parcens hic ſermoni de ſignis finem faciam:transgrediar autem ad illum, qui de cauſis eſt.

De cauſis ſalubribus,inſalubribus,ac neutris. CAP. 84.

QVoniam vero & harum hæ quidem ſalubres, hæ autem inſalubres,hæ uero neutræ:primũ de cauſis ſalubribus erit ſermo:quia uero & harum nonnullæ quidem conſeruatrices,nõnullę vero effectrices ſanitatis(ſunt autem & tempore,& dignitate priores cõſeruatrices effectricibus:)incipiendum eſt à conſeruatricibus.Cum igitur non unum tantum ſit* ſanum corpus,ſed plura,ut ſupra definiuimus, in eorum ſingulis propria erit cauſa conſeruatrix. Siquidem B omnis cauſa in eo,quod ad aliquid,exiſtit.Hic igitur denuo ſumendum initium ab optima corporis conſtitutione,ac quæ ei ſalubria ſint conſiderãdum.Eorum autem inuentionem ipſius rei natura inſinuat.Si.n.impatibile,atq; inalterabile eſſet corpus,ſemper optima conſtitutio perduraret,neq; artis præſidio indigeret.Quoniam uero alteratur,corrumpitur,& vertitur,neque eundem ſeruat prioris ſtatus tenorem,ea ratione auxilium deſiderat.

Cauſæ noſtrum corpus alternates. CAP. 85.

SEcundum quot igitur alteratur modos,tot auxiliorum,hoc eſt cauſarum conſeruatricũ, genera habebit, quas ex his, quę dicta ſunt,liquet eſſe ex correctiuarũ genere.Sed,quia paulatim correctiones faciunt ante,q̃ cõfertim ingruat noxa, non præſeruantes à futuro malo,ſed præſentis ſtatus conſeruatrices medici appellant. Alteratur igitur corpus à nõnullis quidẽ neceſſario,à quibuſdã uero non neceſſario.Dico aũt neceſſario,quæ nulla eſt euitandi ratio:nõ neceſſario aũt,reliqua.Nã aerẽ quidẽ nos ambientẽ ſemper attingere, comedereq;,ac bibere,& vigilare,& dormire eſt neceſſarium:enſibus ãt,&{exitialibus}feris obuiã ire non neceſſariũ.Qua G re circa primum cauſarũ genus uerſatur ars corporis conſeruatrix,circa ſecundũ autẽ minime. Quot igitur numero ſint ea,quæ ex neceſſitate corpus alterant,diſtinguentes,propriũ in ſingulis eorum,cauſarum ſalubrium genus inueniemus:Ineſt igitur unum quidẽ ex ambientis aeris adhęſu:Alterũ uero ex motu & quiete,& totius corporis,& partiũ ſingularũ: Tertium ex ſomno, & uigilia.Quartũ ex his,quę aſſumuntur.Quintũ ex his,quę excernuntur,vel retinent: Sextum ex animæ affectibus. Ab his.n.neceſſe eſt aliquo modo affici corpus:ab aere qdẽ ambiente, quo aut calefit,aut frigefit,aut exiccatur, aut humectatur, vel ſm horum coniugationẽ,aliquid patitur,aut in tota alteratur ſubſtãtia:ex motu uero,& quiete,cũ utraq; modũ exceſſerint,aut calefactum,aut refrigeratum,aut humectatum,aut exiccatum,vel aliquid ſm horum patiens coniugationem:ſic & ex ſomno,& uigilia ipſum pati eſt neceſſariũ ſm eandẽ rationẽ, Et ex animæ affectibus,& ex his,quæ aſſumuntur,aut excernuntur,aut retinentur.Hæc ſiquidem omnia alia quidem protinus,& euidenter,alia uero per alias cauſas medias alterant corpus,& ſanitatem corrũpunt.Et de horum ſingulis ſeorſum ſcripſimus in tractatu,qui De ſalubribus inſcribitur. Omnia igitur nunc dicta genera materiæ quædam ſunt ſalubrium cauſarum:at uſu opportuno adhibita, cauſæ fiunt conſeruatrices atq; ſalubres,ſed,vbi à modo deliquerint,inſalubres redduntur. Vnde D etiã liquet ex his† nõ alias præter has,aut ſalubres,aut inſalubres à nobis exiſtimari oportere, at eaſdem potius,quandoq; quidem ſalubres,qñq; uero inſalubres, in eo quod ad aliqd, eſſe: Nam ubi motũ corp* deſiderat,exercitatio quidẽ ſalubris,ociũ ãt inſalubre:cũ vero eget quiete, ociũ quidẽ ſalubre,exercitatio autẽ inſalubris:eodẽ mõ de cibis,& potibus,& de alijs omnibus ſtatuẽdum.Horũ.n.ſingula,qñ,ut neceſſitas corporis exigit,cũ mẽſura ac qualitate opportuna adhibẽtur,ſalubria fiunt:at,cum citra omnẽ neceſſitatẽ,aut præter modũ afferuntur,inſalubria. Atq; hæ duæ ſunt circa ſalubre,& inſalubre intentiones,rei ſcilicet,q̃ adhibetur,qualitas,ac quantitas. Neque.n.eſt rõni conſentaneum & tẽporis occaſionẽ,q̃ in his,quæ dicta ſunt, continetur,uel uti tertiũ aliquod ab eiſdẽ diuerſum introducere.Si.n.tali,& tãta re oblata egeat corpus,nemini dubiũ quin & in tpe opportuno afferat.Occaſio ſiquidẽ tpis,inde ortũ hẽt,qm̃ fluxibile, ac facile mutabile eſt mortale corpus,ac pro tranſmutationis mõ alijs alio tpe eget auxilijs.Quare non eſt tertiũ aliquod præter ea,quæ dicta ſunt,tpis occaſio.Sæpius autẽ ea occaſione tãq̃ tertio quodã ob eã,quã diximus,cauſam,ad docendum uti conſueuimus. Quoniã uero in his ipſis intentionibus, & aliæ cauſę ſalubres,& id,quod propoſitum eſt,genus continetur,rurſus eaſdẽ repetamus.

† ſed græci quos uiderim, hñt. ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας τῶν ἐκτὸς τούτων, ὑγιεινὰς ἡμῖν, ἑτέρας δὲ νοσερὰς ὑποληπτέον. ἀλλὰ τὰς αὐτὰς ἐν τῷ πρός τι ποτὲ μὲν ὑγιεινὰς ποτὲ δὲ νοσώδεις γινομένας. idest non alias quidem ſubſtãtias externarũ harũ rerũ, ſalubres nobis,alias autem inſalubres exiſtimari oportere: at eaſdem in eo,quod ad aliqd, quãdoque quidem ſalubres, quandoq; uero inſalubres fieri.Leo.aũt uidetur legiſſe, ὡς οὐχ ἑτέρας μὲν οὐσίας ἐκτὸς τούτων τῶν προειρημένων.

Vſus cauſarum conſeruantium in optima corporis conſtitutione.

Optimæ igitur corporis cõſtitutioni,cũ circũfuſus aer fuerit in temperie poſitus,earũ rerũ,de quibus nuper diximus,quietis ſcilicet,ac motus,ſomni,uigilię,& eorũ,quæ aſſumũtur, atq; excernuntur,exquiſita mediocritas conueniet.Cũ uero aer à tẽperie receſſerit, tantum a mediocritate euariare oportet,quantus fuerit ab optima temperatura receſſus. Hi uero ſunt mediocritatis

ſcopi:in aere quidem ambiente,vt neq; horreat corpus propter frigus,neq; ſudet propter æſtum: E in exercitijs autem,cũ primũ laſſari cęperit corpus, cõfeſtim quieſcere:in cibis aũt coctionis perfectio,& excrementorum modus in quali quantoq; conueniens. Aequalis vero in his quodammodo eſt coctioni appetitus:quare neq; præſide egent,qui ſingulorum , quæ aſſumuntur, quantitatem metiatur.Optima ſiquidem natura,quantum appetit,tm̃ ẽt probe cõcoquit. Sic & ſomno modum ipſa natura præfinit his,qui optimam corporis cõſtitutionẽ ſunt ſortiti. Et tunc à ſõno excitantur, cum corpus ampliore quiete non eget . Cumq; talem victus rationem adhibuerint,nullum eſt in eorum excrementis delictum,quæ vel per ventrem, vel per vrinæ meatus , vel per totum corpus egeruntur.Nam priora quidem ex mediocritate eorum, quæ aſſumuntur, tẽperantur.Totum vero corpus ſalubriter perflari facit exercitij vſus moderatus . Liquet autem ab ipſis caueri oportere omnes animi immodicos affectus,videlicet iræ,triſtitiæ,excandeſcentiæ, timoris,inuidiæ.Hæc.n.alterant,atque à naturali ſtatu corpus auertunt .

De venereis ca. 36.

Venereorum vero iuxta Epicuri ſniam nullus eſt vſus ſalubris: re vera autem confert, ſi tantũ interualli in eorum vſu adhibeatur,vt neque reſolutio aliqua ſentiatur , & ipſe ſeipſo homo quodammodo leuior factus,ac melius ſpirare videatur. Tempus vero ad vtendum opportunum , cũ omnium rerum circunſtantium exquiſita mediocritate corpus fuerit conſtitutum,cũ .ſ.neque F ſupra modũ plenũ,neq; vacuum extiterit:neq;in calore,aut frigore,aut ſiccitate, aut humiditate exceſſerit corpus.Quòd ſi qñ aberrare cõtigerit , paruus ſit error. Melius autẽ illi calefacto magis q̃ infrigidato,& pleno,q̃ vacuo,& humecto potius corpore, q̃ exiccato uti venereis. Horũ autem ſingulorum,quæ dicta ſunt,qualitas in optima corporis conſtitutione eſt eligenda . Exercitij quidem, in quo totius corporis partes æqua proportione mouentur ita , vt non aliæ quidẽ vltra modũ fatigentur,aliæ vero citra.Cibi aũt,& potus optimã habeãt tẽperiẽ:ſunt.n.maxime cõuenientes naturis optima temperatura præditis. Eadem in reliquis etiam eſt ratio adhibenda.

Vſus cauſarum conſeruantium in corpore, quod recedit ab optima conſtitutione per temperamentum .

At,ſi quod ab optimã cõſtitutione defecerit corpus,nõ aũt uehemẽter, & cauſæ , q̃ ipſius ſanitatẽ cõſeruãt,ad ꝓportionẽ mutabũt.Sed,cũ multa ſint huiuſcemodi corpora, ꝑ ſingula genera ſeorſum dicendũ.Quod igit̃ in tẽperatura ſimilariũ partiũ euariat, inſtrumentariarũ aũt ſeruat cõmenſurationẽ,duplicẽ hẽt ſalubriũ cauſarũ formã:alterã q̃dẽ earũ,q̃ ipſius cõſeruant tẽperaturã: alterã uero earũ,q̃ ad optimã transferunt.Quæ itaq; ipſius tẽperaturã conſeruant, tm̃ à cauſis optime tẽperatæ naturæ diſtabunt,quantũ & totius corporis temperatura ab illa euariat.Calidiora ſiq̃dẽ corpora calidioris uictus rõnẽ expoſcũt:frigidiora aũt frigidioris:& ſicciora ſiccioris:& hu- G midiora:humidioris:ac ſcd̃m cõiugationẽ calidiora,ac ſicciora calidioris,ac ſiccioris,eadẽ in reliqs ẽt cõiugationib. ꝓportione ſeruata. Recte ſiquidẽ cauſarũ uteretur materia,q̃ naturales earũ potentias agnouerit. Veluti q̃ motus,defectus alimenti,uigiliæ, excretio, & oẽs animi affectus corpus exiccãt:at,q̃ his contraria exiſtunt,humectãt.Ita uero & de calefacientibus,& refrigerãtibus uitæ inſtitutis de cibis,& potibus,atq;(ut ſimpliciter dicã)de ijs omnibus,q̃ circa corpus ſunt,qui materias noſcit,& potentias,is ſalubribus uteretur cauſis,ſimilia ſimilibus offerendo,ſiquidem eius propoſitũ fuerit eandẽ,q̃ acceperit,corporis ſeruare tẽperaturã.Quòd ſi ꝑmutare,atq;ad melius traducere ſtatuerit,alterũ eſt hic ſalubrium cauſarum genus,his quidem,quas nuper diximus,cõtrarium, æqualiter uero declinans ad alterã partẽ à bene tẽperatis , & medijs , quæ optimis conuenire naturis dicebamus.Calidior ſiquidẽ,ac ſiccior tẽperatura à calidioris, ac ſiccioris uictus ratione ad exactum bonæ tẽperaturę habitum minime transfertur. At taliũ erit uſus neceſſarius, quæ tantum eis,quæ bene temperata exiſtunt,frigidiora ſint,atq; humidiora, quãtum, & natura naturã in caliditate,& ſiccitate ſuperabat. Nam tale cauſarum genus naturales corrigit intemperantias:alterũ uero,de quo ſupra diximus, temperaturam conſeruat. Eſt autẽ utriuſque uiciſſim apud medicos uſus neceſſarius. Nam,cum plurimum ſuppetit ocij, corrigere oportet, ac lenſim H ad meliora transferre. Neq;.n.natura patitur eas,quę ſubito fiunt,alterationes.Hominem autem neceſſarijs occupationibus diſtrictum,in eodem pręſtat habitu conſeruare. Quo pacto igitur , & hanc ipſam cauſarũ ſpeciẽ conſeruatiuam appellamus? Nã forte magis alteratiuam, & curatiuã, & naturalium defectuũ correctiuã uocare cõueniebat. Quoniam ad uniuerſum ſanitatis genus referentes,non ad eas,quę ſecũdum ſpeciẽ, differentias,quęcunq; ſanos cõſeruant,conſeruatiua omnia uocamus,ſiue pręter id,quod ſanitatem conſeruant,ad melius totam traducant temperaturam,ſiue priſtinum tantummodo habitum tueantur;at,quę deteriorem ſtatum efficiũt,inſalubria.Quęcunq; igitur ſimilem habent in omnibus corporis partibus intemperiẽ,ſimili egent procuratione;quę uero diſſimilem, diſſimili. Nã fieri poteſt, ut uentriculus frigidior ſit, q̃ oporteat, caput uero calidius,atq; utrunq; proprijs egeat auxilijs. Ac ratione eadẽ ſingulę alię partes cum fuerint,aut pręter modum humidiores,aut ſicciores, aut calidiores, aut frigidiores, ſuę intemperiei uictum exigunt accõmodatũ.Neq; igitur in huiuſmodi hominibus ex ęquo omnes corporis partes exercebimus,neq; ęqualiter humectabimus,aut exiccabimus, aut tale aliud quippiam agemus. Plenius uero de his diximus uolumine illo, quod De ſalubribus inſcribitur .

A *Vſus cauſarum in corpore, quod recedit ab optima conſt͞one uitio partium inſtrumentaliũ.* CAP. 87.

INſtrumentalium autem partium cauſæ ſalubres, quemadmodum & hic ab optima cõſtitutione delinquitur, ita & inuicem diſtabunt. Aliæ enim ſunt ſalubres erroribus, qui in formatione conſiſtunt: aliæ his qui magnitudine, vel numero, uel poſitu. In formatione igitur plures contingunt errores, nam & figura partis, & ſiqua in ea cauitas eſt ſecundum naturam, vel meatus, uel orificium, vel aſperitas, vel lenitas, quãdo à naturali mediocritate receſſerit, ſiquidem parum hoc patiantur, ſalubrium corporum retinent appellationem: ſi uero amplius, inſalubrium: ꝙ ſi tantus fuerit receſſus, ut operationi afferat detrimentum, iam ægrotare dicentur. Secundum quantitatẽ autem exceſſus, atq; defectus, ad eaſdem ducit differentias. In numero, ſiue una, ſiue plures, quæcunq; ex ſimilaribus partibus fuerint, aut deficiant, aut ſuperabundent. Ex hoc genere & ſunt, q̃cunque in nobis ſubſtantiæ præter naturam conſiſtunt. Reliquũ eſt aliud genus, quod ad ſitum cuiuſlibet ſimplicis attinet partis: in quo & ipſo quatuor ſunt omnes differentiæ. Prima quidem, quę optima exiſtit: Secunda vero, quæ parum euariat, atq; ideo ſalubre adhuc efficit corpus. Et tertia quæ inſalubre, quando amplius à modo receſſerit: & quarta, q̃ iã ægrum receſſu plurimo reddit. Quæcunq; igitur partes in figura delinquunt, veluti q̃ blæſæ, varæ, & obliquæ, appellantur, hæ cũ
B nuꝑ natus adhuc tenellus eſt formatione atq; alligatione ad naturalem traducuntur habitũ. Qđ ſi iã aucto infante ad duritiem peruenerint, emendari non pñt. Sic errores quidem, qui ad cauitatem attinent, cũ adhuc augeri ꝑſeuerent, correctionem admittunt: Cum autem iam ad ultimum peruenerint, nullus eſt remedio locus. Cauitates igitur quiete atq; alligatione paruæ redduntur: magnæ uero, partium operatione, & ſpũs retentione: ſic & quæcunq; foramina, oraque. Et quidem, quæ naturalem magnitudinem partes exuperãt, quiete ac commoda alligatione minores redduntur: augentur autem & naturali motu, & frictione moderata, & quibuſcunq; alijs plus ſanguinis attrahere natura aptis. Deficientes vero partes, quæcunq; ex ſanguine ortum habuerunt, corrigi quidem non eſt impoſſibile: Quæ autem ex ſemine, propemodũ impoſſibile exiſtit. licet tamen aliquando loco eorum alia facere, q̃ uſum haud diſſimilem præſtent. Earum vero omniũ natura opifex eſt, medicus autem miniſter. Quæ uero numero excedunt, his ablatio, cauſa ſalubris exiſtit. Inſpicere uero oportet, in quibus id fieri poſſit. Nam ſi impoſſibile appareat, tranſponere tentandum eſt. Eadem eſt & eorum, quæ in ſitu vitia ſunt, emendatio. Neq; in obſcuro eſt, quod duo ſæpius aut tria vitia eandem partem poſſunt occupare, ſicuti in eo, qui ventriculum paruum ſimul, atq; rotundum, atque aduerſus ſeptum habuit incumbentem. In ipſo etenim magnitudo,
C formatio, ac ſitus erant deprauati: temperatura quoque frigidior exiſtebat. Hic nullo artificio ad naturalem habitum transferri poterat: at, ne adeo infeſtaretur, erat remedio locus. Nam, qm̃ repleto ventriculo difficultate ſpirandi premebatur, minus cibi, at magis alimento opportuni, & q non difficulter ſubduceretur, ter die eſſumebat. Alteri uero, cui obſtructio in hepate ob vaſorum anguſtiam ſæpius contingebat, extenuans uictus ratio cauſa ſalubris inuenta eſt.

Vſus cauſarum in corpore quod cecidit ab optima conſtitutione in unitate continui. CAP. 88.

REliquum igitur adhuc id morbi genus eſt, quod & ſimilaribus & inſtrumentarijs partibus commune exiſtit, ſolutio ſcilicet continuitatis, quam quiſpiam forte in his unquam adeſſe negaret, qui integra ſanitate fruuntur, quoniam ſemper eſſet paſſio. Quem ſanè latet eandem in omnibus generibus fore dubitationem. Niſi enim operationis læſio ſenſibilis ſanitatem ab ægritudine ſeparet, ſed qualitatem tantummodo diſpoſitionis introſpicamus, ἀπαθείας, i. perpetuæ paſſibilitatis dogma neceſſario recipiemus, cum nullus ſit, qui omnes operationes optimas habeat. Sed de hoc quidem, vt quod logica potius contemplatio ſit, ſeorſum conſideretur,

Salubrium cauſarum uſus in ijs qui morbo tenentur.

Salubres uero cauſas, vt his, quos nemo dubitat ægrotare, deinceps ꝑcurramus, à mala tempe
D ratura exordium facientes. Hic uero prius diſtinguamus, quę omnes ferè medici prætermittunt, Alias quidem eſſe ſalubres cauſas eius intemperantiæ, quæ iam facta eſt: alias autem illius, quæ adhuc fit; ſicuti etiã alias eius, quę futura eſt. Huius itaq; poſtremę, hæ quidem in pręſeruatiua artis parte continentur, hę uero in ſalubri: primæ autem inter omnes in curatiua tantummodo: ſed eius, quam mediam inter vtranq; locauimus, in p̃ſeruatiua & curatiua. Iam enim factam, atq; exiſtentem ægritudinem curare oportet: Sed, quæ nondum quidem adeſt, at futura eſt, prohibendũ eſt, ne fiat ab ea, quæ eſt in corpore, diſpoſitione. Eius autem quæ adhuc fit, quod quidem factum eſt, curare opus eſt; quod autem futurum, prohibere, ne fiat. Prohibebitur autem ſublata ea diſpoſitione, quam ſequi natura apta eſt. Talis uero diſpoſitio, cauſa antecedens appellatur. Facta autem ægritudo curabitur ſoluta ea diſpoſitione, à qua primum ea, quæ ſecundum naturam, læditur operatio: quam quidem & ipſam morbi* eſſentiam dicimus eſſe.

*Græcè αἰτίαν idest cauſam.

De communiſſima intentione curatiua. CAP. 89.

CVratio uero unam præcipuam ac communiſſimam habet intentionem ac id, quod eſt diſpoſitioni auferendæ contrarium. Ex hoc ſiquidem genere ſunt cauſæ illę omnes, que ſanitatem efficiunt. Secũdum partem uero ex unicuique diſpoſitioni contrarijs. Calido igitur affectu

cauſa

cauſa frigida contraria exiſtit, frigido ãt calida, eademq; in cæteris proportione. Etenĩ, ſi oẽ immoderatũ eſt pter naturã, moderatũ uero ſcd̃m naturã, neceſſe eſt oĩno, ut ĩmoderatũ ab ĩmoderato contrario ad mediocritatẽ redigat̃. At manifeſtũ eſt, ꝙ ſcd̃m potẽtiã, nõ ãt imaginationẽ, & calefaciẽs, & refrigerãs, & q̃cunq. alia huiuſcemodi oportet aſſumere. Voco aũt ſcd̃m potẽtiã, qd̃ re ipſa uere tale exiſtit, quale eſſe dicit̃. Scd̃m imaginationẽ ãt, qd̃ ex prõpto qdẽ ſenſu tale eſſe imaginamur, cũ tñ uere tale nõ ſit. Sed, qua ſint hæc rõne diſtinguẽda, diximus in his libris, in quibus de ſimpliciũ medicaminum poteſtatibus agit̃. Ad inuentionẽ ãt ſalubriũ cauſarũ, quæcũq, quidem vt ad eã, quæ iam facta eſt, ægritudinem cauſæ ſalubres exiſtunt, uia illa doctrinæ, hoc eſt, methodo utẽdum, qua id, qd̃ ſecundum imaginationem eſt ab eo, qd̃ eſt ſm potentiam, ſeparatur. Quæcunq; uero ut ad eã, quæ adhuc fit, & hac eadem uia, atque illa præterea, ex qua ægritudinũ cauſę inueniuntur. Eſto.n. ſi ita contigerit, ex humoribus putreſcentibus accendi febrẽ. Indicatio in huiuſmodi eſt euacuatio, atq; alteratio: hæc qdẽ, quæ putredinẽ finiat, manẽte adhuc cã: euacuatio vero, q̃ totã ex corpore ſubſtantiam educat. Sed dicta quidem alterationis ſpẽs, concoctio exiſtit: quam vbi inuenerimus, à quibuſnã cauſis fieri contingat, tunc utiq; eorum, quæ hoc pacto ſalubria, ſunt, ſciam tenebimus. Euacuationes aũt fiunt, & per ſanguinis miſſionem, & clyſteris uſũ & per urinę vias, atq; eã, q̃ per cutẽ fit, tranſpirationẽ, ac pterea per eã, q̃ fit ad partes oppoſitas, F attractionem, atq, ad alias propinquas deriuationem. Nã & ad hoc idẽ genus pertinet citare mẽſtrua, atq; ora uenarũ, q̃ græci hæmorrhoidas appellant, aperire, ac p palatũ, nareſq; expurgare. Cũ igit̃ & hic materias inuenerimus, q̃b. in qualitate, & q̃titate, & tpe opportuno, & modo uſus adhibitis euacuatio fit, in ipſa artis parte ſalubria inueniẽtur: atq; eorũ oĩum inuẽtio tradit̃ in eo volumine, qd̃ De arte, ſeu methodo curatiua inſcribitur. Eadẽ rõne in alijs tribus intemperaturis, ſi vnũ cõe pceptũ obſeruabimus, vt unamquãq; prius, q̃ efficit cãm, reſcindamus, deinde ita ad illam, quæ ab eadẽ cã facta eſt, ægritudinem accedamus, cauſarũ ſalubriũ inuentionem faciemus. Secundũ vero compoſitas intẽperaturas, ex ſimplicibus cõpoſitio cõmonſtrabit ſalubria pcepta, cũ hic quoq; habeamus pro magnitudine intemperaturæ eidẽ conueniẽs inuenire remedium: Veluti ſi ita contigerit, ꝙ in decẽ quidè numeris ad caliditatem maiorẽ, q̃ naturæ conueniat, decidat corpus, ſeptẽ vero ad ſiccitatẽ maiorẽ, tunc ſalubrem cãm in huiuſcemodi affectibus eſſe oportebit, decẽ quidẽ numeris frigidiorem, ſeptẽ uero humidiorẽ. Si igitur ipſi particulæ affectæ admoueatur tale remediũ, tanto ſit frigidius, atq; humidius, q̃tũ exigit partis affectę indicatio. Quòd ſi particula affecta in penitioribus locis ſita ſit, machinari oportet inſuper tale inuenire ſalubre remediũ, cuius vis nequaquam in itinere antea ſoluat̃. Si itaq; calidius eſſe oportuerit eo, quod eſt G moderatũ, non ſolũ tantam habeat caliditatẽ quantã exigit morbus, ſed ultra eandem mẽſuram tñ adijciat̃, quantũ ex ſitu, ut pertingere poſſit ad locũ patientem, ſit neceſſariũ: ſi uero frigidius, non ſimpliciter tñ frigiditatẽ oportet augere, ſed & materia quoq; prius eſt aĩaduertenda: Si.n. craſſarum ſit partiũ, nõ admodũ poterit ad profunda penetrare: at potius contrariũ pſtabit effectũ, ſpiſſando ſuperficiẽ, atq; deſando: at, ſi tenuioribus partibus cõſtet, poterit ſane plurimũ ſubire pfundũ. Idẽ in humectãtib. accidit in q̃bus craſſitudo, atq; ſubtilitas partiũ ſubſtæ eſt inſpicienda. A ſitu quidem loci affecti, ut nuper diximus, inuenit indicatio ſalubre remedium: A formatione aũt, & ſitu ſimul, q̃n effluxus ſenſibiles, atq; ad aliũ locũ foraminibus patentes habuerint, aut his oĩno caruerint. Quos.n. effluxus ad principales deferri partes cognouerimus, auertemus, atq; ad illas impellemus, q nullime ſunt principales. Illud uero manifeſtum, ꝙ earũ, quę intemperaturã efficiunt, cauſarũ curatio fit per euacuationẽ. Nã ipſæ intẽperaturæ ſola alteratione ſanantur

Ἢ τὴν διὰ ἀντισπάσεως καὶ μεταχετεύσεως εἰς ἕτερον, & per reuulſionem, ac deriuationem in alterum.

Curatio ſolutionis continuitatis in parte carnoſa. *CAP. 90.*

CONtinuitatis autem ſolutæ curatio, intentionem quidem habet unionem, quę in partibus quidem inſtrumentarijs impoſſibilis eſt: in ſimilaribus uero non ſp poſſibilis. At in aliquib. ſicuti in carnoſis, ſanitas conglutinatione pficit̃: nihil uero differt, neq; ſi coalitũ appellaueris. Ipſã vero antecedit, q̃n uulnus maius extiterit, partiũ applicatio diſtantium, q̃ ex formationis gñe exiſtit. Vt ãt hæc ipſa firma ac ſtabilis fiat, & alligatio cogens in vnũ, q̃ diſtãt, & fibulę, & ſuturæ vtiles ſunt. Coaleſcere ãt facit ea, q̃ inuicẽ diſtant, ac priſtinã reſtituit unitatẽ ipſa natura. Noſtrũ H vero opus eſt, ut diximus, primũ qdẽ applicare extrema diſtãtiũ partiũ: ſm ãt ea, quę in unũ coacta ſunt, cõſeruare: & tertiũ, cauere, nequid labris ulceris intercidat: & quartũ, ipſã partis ſubſtãtiã cõſeruare ſalubrem. Sed quo pacto & primũ, & ſm impleamus officiũ, dictũ eſt. Tertium uero in cogendo in unum partes diſtantes exequemur, ſi nihil extrinſecus incidere permittamus: quoniã ſæpius uſu euenit, ut pilus, aut oleum, aut aliqua alia humiditas interueniens, earum, quæ copulandæ ſunt, partiũ unitatem impediat. In eo aũt, quod ſeqtur, tpe per ſuffluxiones tertia intentio retinetur. Ipſam uero ſufluxionẽ ex eiuſdẽ, & contrarij loci diuiſione, & figura opportuna cõparare oportet. Partis aũt ſubſtantiã ſalubrẽ, per ea, q̃ mediocriter exiccant, cõſeruabimus. Hęc qdẽ eſt ſolutę continuitatis curatio, cũ ipſa ſola ſeorsũ in carnoſa parte cõſtiterit. Qd̃ ſi cui alteri morbo cõiũgat̃, plures ſunt indicationũ ĩtẽtiones, quas in cõpoſitorũ, vel cõplicatorũ, ſiue, ut cuiq; appellare liquerit, doctrina tradem'. In pñti ãt ſermone ad reliquas unitatis ſolutiones accedẽdum.

Curatio ſolutæ continuitatis in oſſe. CAP. 91.

A FRactio igiẽ eſt cõtinuitatis in oſſe ſolutio, q̃ quãtũ ad intẽtionẽ primam inſanabilis exiſtit. Quo vero ad ſecũdã, aliquo mõ ſanabilis fit. Prima igiẽ intẽtio eſt coalitus partiũ, q ob oſſis duritiẽ fieri nõ põt. Secũda, alligatio, q̃ fit callo ſupnato partes fractas circũalligante. Calli aũt gñatio, qua quidẽ ex materia, & à natura fit, eſt & ad alias cõis: qua vero formã oſſi vicinã hẽt, ex eiuſdem fit alimento. Molle vero, & puerile os coaleſcere põt. Sed perraro fit talis affectus quin cũ altero ſocietur. Magna.n. ex parte muſculi adiacẽtes, vna cũ corporibus alijs, fractis oſſibus, patiunẽ. Quare & curationis intẽtio oriẽ duplex, quarũ altera qdẽ circa oſſa, altera vero circa corpora adiacentia verſatur. Sed hæc quidem in carnoſarum partium complicatis dicetur affectibus. Nunc vero de fractionibus dicendum. Qm̃.n. harum ſanitas calloſitate procuratur, vt aũt callus gñetur, proprij oſſis alimenti ſuperfluitatẽ naturæ ſuggerere oportet, hanc vero ſuperfluitatem in qualitate & quantitate ſeruare modũ eſt neceſſarium, idcirco, & ratio victus eſt adhibenda, quæ tantum ac talem influẽtẽ oſſibus ſanguinem præparet, qualis & quantus generando callo ſit opportunus. Qm̃ vero per fracti oſſis cauernas idem effunditur ſanguis, eiuſdem qualitatem, & multitudinem animaduertere oportet, atq; ita vel ſicciorem, vel humidiorem victum inſtituere. Sed hęc omnia in libris, in quibus de curandi ratione tractatur, plenius ſunt explicata.

Curatio puncturæ nerui & chordæ. CAP. 92.

B NErui vero & tendonis pũctura pp ſenſus excellentiã, & qm̃ hæc pars principio continuaẽ, prompta eſt ad neruorũ conuulſionẽ excitãdã, ac tum p̃ſertim, cum nihil extrorſum expirat obcęcato cutis vulnere. Aperiendũ eſt igitur, atq; exiccandum ſubſtantia tenui, quæ vſq; ad ima nerui offenſi poſſit penetrare. De his vero exacte diximus in libris De arte medendi conſcriptis. In ſimplicibus quidem huius generis affectibus ſalubrium cauſarum forma talis exiſtit.

Curatio compoſitorum vlcerum.

In cõpoſitis uero cõplicaẽ ulcerib. Prima qdẽ cauitas, q̃ nõ alterũ affectũ, ſed ulceris differẽtiã eſſe arbitrãẽ. Eſt aũt nõ differẽtia huiuſcemodi res: ſed alterũ aliqđ toti' ęgritudinis gen', ĩ quo ipſius ſubæ iactura facta ẽ. Et qdẽ curatio in duplici morbo duplicẽ exigit intẽtionẽ. Nã cõtinuitatis ſolutio, vnitate: ſubæ aũt iactura, gñatione indiget. Paulo uero ſupra gñationis intẽtiones expoſitæ ſunt: Quòd aũt primũ qdẽ hũc affectũ oporteat ſanare, demũ unitatẽ reſtituere tẽtare, ipſa rerũ natura cõmõſtrat. Cũ itaq; repletũ qdẽ fuerit cauũ, ulcus uero ad æqualitatẽ pductũ, alterã intẽtionẽ aboleri cõtingit: nã media exiſtente inter labia ulceris ea carne, q̃ nuper ẽ genita, partes qdẽ diſtãtes uniri ẽ impoſſibile, uñ fit, ut alia ſit intentio pqrenda. Inuẽtionẽ aũt cõſequamur ex

C eo, q eſt ſcđm naturã, ipſi parti cõparando: erat aũt ei dẽ ſcđm naturã cute obduci. Quare hoc ipſũ à nobis pcurãdũ: aut, ſi hæc intẽtio effectũ ſortiri nõ põt, ſimili aliqd cuti, carnẽ. ſ. q̃ cutis naturæ uicina ſit, inſtaurare oportet. Eſt aũt huiuſcemodi, q̃ & ſicca & calli ſimilitudinẽ p̃ ſe fert. Ad cicatricẽ igiẽ obducẽdã neceſſaria erũt exiccãtia, ac ſine mordacitate adſtringẽtia medicamina. Ita, & ſi ſordicies aliqua fuerit adnata, ĩtentio qdẽ erit abſtergendi, & erit medicamẽ ſalubre, abſterſiuũ, eorũdẽ uero materiã ĩ libris, ĩ qb' de medicaminib. agiẽ, ſcripſim'. Et qdẽ, ſi aliqua inflãmatio, uel attritio, aut tumor p̃durus id ẽ ſcirrhus, uel mollis, & laxus. i. œdema, cũ ulcere fuerit, prius eorũ curationi intẽdere oportet, eas ſequẽdo uias ac rõnes, quas prius expoſuim'. Sic, & ſi aliqd ulceri illabiẽ, ad illabẽtiũ curationẽ intendendũ. Eodẽ pariter mõ ſi aliqua intemperies ulceratum locum obſederit, ad eiuſdem intemperiei remedia antea ueniendum. Sed de his quidem ſatis.

NVnc uero tranſeundũ ẽ ad formatiõis gen', q in plures ſecaẽ differẽtias. At ab eo, q euidẽtiſſimũ exiſtit, exordiũ eſt ſermonis faciendũ, q ex figuræ pmutatione contingit. In his igiẽ q adhuc creſcũt, poſſibile ẽ plurimarũ partiũ figurã emẽdare: ĩ his aũt, q iã aucti ſunt, minime. Intẽtio uero ĩ ijs, q curationẽ admitũt, ad cõtrariũ euerſionis adducere. Si uero fractione aliqua non recte conformata, alicuius mẽbri figura fuerit uitiata, cui ſuba calloſa innaſci p̃uenerit, ſi quidem

D hæc adhuc recẽs extiterit, pfrĩgere oportet, ac rurſus recte affirmare, deinde callũ ſupinducere.

Curatio obſtructionis. CAP. 94.

EST uero & obſtructio ex eodem genere ægritudinũ. Quæ qdẽ ex lentis & craſſis humorib. fit, unã & ipſa hñs intẽtionẽ morbo cõtrariã, dico aũt apertionẽ. Cauſæ uero ſalubres ſũt, abſtergẽtia, atq; incidentia medicamina; Quæ uero fit à ſtercore duro, qđ interſepit inteſtinum, primũ qdẽ habebit duritiei correctionẽ ex humidis pinguibuſq; clyſteribus, demũ ex acrib' euacuationẽ expoſcet; Quæ aũt à lapide fit in ueſica, in p̃ſẽti qdẽ tranſpoſitionẽ reqrit; integræ uero ſanitatis cãm, inciſionẽ & extractionẽ. Humiditatis aũt, q̃ p̃ter naturã in parte continetur, ſanatio in oĩmoda euacuatione conſiſtit, quẽadmodũ ẽt in ſuppuratis. Immodica aũt repletio immodica euacuatione curatur; ut cum ſanguis intra uenas redundat. Sic, & quibuſcunq;, vel in uentriculo, uel inteſtinis, vel arteria aſpera, uel pulmone pus aut ſanguis continetur, integra euacuatio eſt neceſſaria. Superflui aũt cibi, aut potus adhuc recẽtis aſſumptio ab euacuatione corrigitur. Quæcunq; igitur in pulmone uel thorace continenẽ, cũ tuſſi educunẽ, ſed à medicaminib. extenuãtib.

Quæ-

Quæcunq; uero in hepate,vel uenis,vel arterijs,vel renibus,aut per urinam,aut ꝑ uentrẽ:ſed per E
vrinã q̃dẽ ab ijs,quæ uehementer extenuant:per vẽtrẽ uero ab ijs,q̃ attrahendi aut aperiendi ora
vim habent.Quæcunq; uero in ſuperiori uentre comprehenduntur,per uomitum:quæ autem in
inferiori,per ſubductionem.Sed quæcunq; ſub cute,per ſectionem,vel ignẽ,aut per medicamina
adurentia.Sic vero aliquando quæcunq; in aliqua naturali cauitate,ut in thorace. Et ut ſumma-
tim dicam quicquid præter naturam in aliquibus partibus cõtinetur,ſanationis intentio eſt abla
tio,quæ ſi fieri non poſſit,tranſpoſitio.Quę uero non ſunt ex toto genere præter naturam,at quã
titate damnantur,in his intentio eſt abuacuatio. At inuentio eorum,quæ ad ipſorum ſanationẽ
perducunt,partim quidem ex affectu,plurimum vero ex ipſis affectis particulis ſumitur.

Curatio aſperitatis & Leuitatis. *CAP. 95.*

QVæcunq; partes vero ob id,ꝙ exaſperatæ,naturalem amiſerint habitum his læuitas natura
lis eſt reſtituenda,oſſa quidem læuigando,arteriam autem aſperam, vel linguam lenien-
do humidis,& q̃ nihil mordeant,& lentorem habeant.Sed quibuſcunq; læuitas pręter na
turã ineſt,aſperitas eſt reuocanda medicaminib. quę ſufficienter abſtergant,& parũ adſtringant.

*Superiores affectus aliquando ad alios affectus ſequi,aut complicari:ob id neque propriam ſemper cu-
randi habere indicationem,neque unam,ſed plures:ſecundum docet exemplo inflammationis.* F

Quæcunq; vero obſtructiones,vel anguſtię meatuum alias ſequantur ægritudines,ab illarum
curatione prius eſt incipiendum.Oſtenſum ſiquidem eſt in libro de Differentijs morborum,ꝙ &
inflammationibus,& duris,laxiſq; tumoribus,& ſiccitatibus aliq̃n immodicis,ac pręterea uitio-
ſis partium continentium figuris,ea,quę nuper diximus,ſępius adueniunt:ſicuti, & quibuſdã tu-
moribus eorum corporum,quę ſunt in ambitu.Quòd ſi nonnulla ex proxime dictis inuicem cõ-
plicentur,varias habebunt indicationes.Sufficiet aũt in uno tanquam in exemplo habuiſſe ſer-
monem,q̃m de omnibus in libris De arte curandi plenius ſumus executi.Supponatur cuipiã par-
ticulæ multitudinem ſanguinis influere adeo,vt diſtendantur quæ in ea ſunt vaſa,nõ maiora tm̃,
ſed ẽt parua,q̃ prius ſenſum effugiebant:nũc vero quia plena ſint,viſu cõprehendantur,ſicuti ple
runq; in oculis ob tunicæ albedinem maniſeſtiſſime patet:Par autem certe eſt,ꝙ & alia vaſa, q̃ la
tent ſenſum,iam plena diſtendantur,nondũ & ipſa ob paruitatẽ viſui manifeſta.Etiã periculũ im
minet,ne,quod ex vaſis exudat,ad ſpacia vacua,q̃ in medio ſunt,effundatur: aut, ne iam paruum
aliquod ſit effuſum.Huius quidẽ affectus ſanatio intentionem habebit euacuationẽ,aut vt mani-
feſtiori vocabulo vtamur,abuacuationẽ:ſiq̃dẽ morbus erat immoderata partis repletio. Neceſſa
riũ igr̃ eſt,vt aut ſuꝑfluitas retrocedẽs euacuetur:aut ꝑ ipsã patientẽ particulam.Retrocedet au- G
tem,vel impulſa,vel attracta,vel tranſmiſſa,vel horũ vno aliquo modorum,vel oĩbus.Per locum
vero patientẽ euacuabitur,partim quidem manifeſte & ſenſibiliter,partim vero in vapores tenua-
ta.Si igr̃ vniuerſũ corpus plus æquo plethoricũ fuerit,ꝑ patientẽ locũ minime euacuandũ. Nã,ſi
ſcarificationibus,aut ſectionibus ſenſibiliter euacuabimus,plus,ratione excitati doloris, attrahe-
mus.Si vero calefacientibus diſpergere tentabimus,plus erit id quod vi caloris ad partẽ attrahetur
q̃ diſperſum.Quòd ſi in eo elaborabimus,vt,ꝙ influxit,retrocedat,corpus plenũ nõ admittet.Ad
hæc igitur ambo totũ corpus euacuare oportet, aut oĩno ad alia loca retrahere, ꝙ patiẽti particu-
lę influit:quo ꝑfecto opere,prius à parte repellendũ,q̃ diſpergendum. Quanto .n. per maiora fit,
tanto expeditior eſt euacuatio. A patiente vero loco adſtringendo, ac refrigerando repellemus,
ſed & exinanita loca attrahunt ad ſeipſa quæcunq; repercutiuntur. Hoc ſiquidẽ oñſum eſt ĩ eo vo
lumine,in quo De potentijs naturalib. agitur. Et vaſa,ꝑterea uigore ex medicaminibus adſtringẽ
tibus addito,à ſe ad alia remittent. Si igitur hac via ſuperfluum oẽ retroceſſerit, bene ſe res hẽbit.
At,ſi aliquid fuerit in parte retentũ,coiecturandũ erit id lentũ ac craſſum exiſtere, atq; ea rõne iã
coactũ,atq; diſtrictũ,vt cum difficultate extrahi poſſit. Fieri aũt põt,ẽtſi non eius naturæ ſit, vt ad
ſpatia,quæ in medio ſunt,ſit effuſum:in quo caſu tũc ad id veniendum eſſe tẽpus ſuadet, ut hoc ip-
ſum,quod reliquũ eſt,per patientem locum euacuemus,imponendo ſuꝑiacentibus partibus ea,q̃ H
influentem humorem repellendi vim hñt. Maxime vero euacuabis,ſi in ſpatijs intermedijs aliq̃d
cõtineri coniectura aſſequeris,& ſacrificationũ auxilio,& medicaminũ,q̃ vim habeãt diſpergẽdi.
Sed,q̃m hęc oĩa vires calidas hñt,eiuſdẽ vero tẽperaturæ opus eſt mordere,q̃n modum in calid ta
te exceſſerit,cauenda ex eis ſunt vehementiſſime calida,ac tũ ꝑſertim,cũ patiens locus inter ſum
ma fuerit. Neq;.n. paruus excitabitur dolor,ſi ꝑter propriũ affectum,inſuper mordeatur. oĩſq; ꝑ
terea dolor fluxiones cõmouet. Quòd igr̃ mediocrem caliditatem obtinet, in his ſenſum doloris
non inuehit:atq; eo amplius oĩ dolore vacat,ſi humidũ extiterit. Et quidem,q̃cq̃d ꝑ ſumma hæ-
ret,potens eſt id medicamẽ diſꝑgere,qđ ẽt validas nõ habuerit ad diſꝑgendũ vires. Quòd ſi ſũmę
quidẽ partes oĩ noxa caruerint,id vero,quod, euacuari oportet, in penitioribus partibus fuerit,
intendendus atq; augendus diſpergentis medicaminis calor,cum dubitandũ ſit,ne prius, q̃ pro-
fundas attigerit partes,interim uires amittat. Neq; tñ ex eo ſummæ partes aliquem dolorem ſen-
tient,cũ oĩ uacent affectu. Quare nunc hæc duo ſimul inuitant ad calidiorum pariter, atq; acrium
medicaminum uſum,& ſummæ partes,quæ tolerant,& ꝓfundę,q̃ egent. Hæc igitur ex ſitu par-

A ticulæ indicatio aſſumebatur. Deinceps vero, ſi qd ad ſanationem deficiat, conſideremus: neque
.n. paruum aliquid deeſſe videť. Affectæ partes in quibus fluxionis ſuperfluitas retinetur: nonnul-
læ quidē rarę, & laxæ, & molles natura exiſtunt: nonnullæ aūt denſæ, & preſſæ, ac duræ. Priores
igitur facile euacuantur: reliquæ aūt acrioribus euacuantibus, ac præterea tenuiores partes haben
tibus egent, atq; eo ēt magis, quanto profundiorem ſitum habuerint. Hæc igitur tibi rurſus ſit in-
dicatio altera, à particulæ patientis ſubſtantia: alia uero à formatione ſimul, ac ſitu, ſupponatur. n.
ſi ita contigerit, in hepate eſſe proxime dictum affectum in anguſtis uaſorum finibus impactis hu
moribus, qui vel lenti ac tenaces, vel craſſi exiſtant, vel ſuperabundent. Nōne in promptu eſt pri-
mum quidē craſſitiē vna cū lentore, & tenacitate, cibis ac potibus extenuantibus, ad ſubtiliorum
partium ſubſtantiam traſferri oportere? Secundo ēt loco nō ꝑ anguſtos, atq; inuiſibiles ſolum,
ſed ꝑ latiores etiā meatus, quicquid infeſtum exiſtit, eſſe euacuādum? Sunt. n. in hepate venæ non
minus amplitudine q̃ numero excedentes. Termināťur āt hæ quidem in gibbis ad uenā cauā, hæ
uero in cauis ad portā: vñ facillimum tibi eſt futurum, in utrislibet preſſi, ac ſtipati humores fuerit
eoſdem expedite euacuare, trahendo quidem ad uentrem his, q̃ attrahendi uim hñt, medicamini-
bus eos humores, quicunq; in uenis ad caua hepatis ꝑtinētibus ſunt aceruati, ad urinæ uero mea
B tus ꝓmouendo ꝑ cauā uenā, quicunq; in uenis ad gibba ꝑtinentibus ſunt. Sed p̃ter ſupradictas
alia eſt indicatio ab hepate ipſo, veluti à uenarum principio. Nā, cum nō tm̃ ſeipſum tegere natu
ra aptum ſit, vt pleræq; aīalis partes, ſed uenis p̃terea uirtutem largiať, periculum imminet, ne, ſi
eius vigor ꝓfuſionibus, & cataplaſmatibus relaxantibus fuerit exolutus, & ipſum primum ad ſui
opus, atq; omnes ſubinde uenę eius rōne ībecilles efficiātur. Quare in eius curationibus aliqua ex
adſtringentibus medicaminibus miſcere oportet. Sed, qm̃ in ꝓfundo admodum loco ſitum eſt,
dubitandum erit, ne adſtringentis medicaminis uis exoluatur, niſi ab aliqua altera ſubtilium par-
tium ſubſtantia, qualis aromatum eſt, traducatur. Melius uero fuerit, ſi ipſum adſtringens medica
men ꝓtinus etiā aromaticum fuerit: nā, ſi duas habuerit natura inſitas qualitates, ac poteſtates, ua
lentius operabitur. Et quidem euacuetur, qđ præter naturā in membrum confluxit: ſeruet āt hu-
morum modum naturę cōuenientem. Quare & illa aīaduerſio à nobis eſt in hoc adhibenda, ne
quid ab humoribus confluentis qualitate eiuſdem membri temperies ſit alterata, ſi pituitæ natu-
rā tenuerit, ad frigiditatem: ſi uero bilis, ad caliditatem: ut hanc ipſam curantes intemperiem, ſani
tati exquiſite reſtituamus. Curabimus autem cōtrariam ex aduerſo afferentes qualitatem, quem
admodum in intemperaturarum curationib. diximus, quātum unumquodq; calidius, aut frigidiꝰ
C factum eſt, tm̃ refrigerātes, aut calefacientes: Quare & hic rurſus agnoſcenda eſt ipſius ſcđm natu
rā temperies. Nam quo pacto ſciemus, quantum in frigiditate, aut caliditate à naturæ modo receſ
ſerit: aut quando à frigefaciendo ſuperſedebimus, ſi nos latuerit ea, quæ eſt ſecundum naturam ca
liditas? Ita uero & ſi frigidius effectum calefaciemus, ignorantes frigiditatis naturalis modum ne-
que opportune calefacere, neque in tempore à calefaciendo deſiſtere poterimus,

De morbo ſecundum numerum. *CAP. 96.*

SEd, qm̃ de his ſatis diximus, tranſire iam tempus ad ea in quibus numerus non eſt ſecundum na
turā. Cū uero duplex ſit eorum differentia, quibus quidem aliqua particula deficit, his intentio
eſt alterā efficere ſubminiſtrando naturæ, eo, quo diximus paulo ante, modo: at, quibus ſuper-
abundat, hanc reſecare oportet, aut ſcalpello, aut igne, aut medicamine, qđ urendi uim hēt. Hæc
igitur omnia fere ſanare poſſibile eſt: at non æque omnia generari poſſunt, ut in libro De ſemine
diximus. Quædam uero ſunt, quæ etſi generari non poſſunt, licet tamen pro ipſis alterū efficere,
quemadmodum in oſſe ex toto ſublato alteram ſubſtantiā in eius ſede reponere à carne, atq; oſſe
differentē. Eſt. n. q̃ in eius gignitur loco, q̃dā ueluti caro calloſa, vel callus carnoſus, & proceſſu tē
poris magis ac magis ad calli duritiem transfertur, cum ab initio carnis potius imitetur naturam.
D Quacunq; vero parte ſublata, cum neq; eandem ſecundum ſpeciem ſubſtantiam, neq; ſimilem ef
ficere poſſumus, tertia nobis intentio quendā decrem inuenire, quemadmodū in mutilationibus.

De morbo ſecundum magnitudinem. *CAP. 97.*

COmmunicat aūt hoc genus totum cum eo, quod ad magnitudinem pertinet. Nā, quodcun
que ex eo eſt ſcđm naturā, illi ꝓpinquum exiſtit. Id uero tm̃ ſeiunctum eſt, ac ſeparatū, qđ
inter ea, quæ ſunt è genere præter naturā, connumeratur. In quo quidem prima intentio eſt abla
tio. Si vero hæc impoſſibilis exiſtat, ſecunda eſt, tranſpoſitio, quemadmodū in ſuffuſionibus. Quę
cunq; uero non integris in partibus, ſed partiū tātummodo particulis deficiunt, aut excedunt na-
turæ modum, refectio quidem vel generatio in his, quæ deficiunt: ablatio uero & *abolitio in his, *καθαίρεσις.
q̃ ſuperabundāt. Quare neq; in ipſis altera eſt intētio, neq; medicaminum forma genere diuerſa.

De morbo ſecundum ſitum. *CAP. 98.*

SEd iā veniendū eſt ad reliquum ſalubriū cārum genus, qđ ea corpora emendat, q̃ in ſitu ſunt ui
tiata, veluti luxationes, & inteſtinū in ſcroto. Fit āt hoc ex uiolenta tentione, atq; impulſu: hoc
vero ex dilatato, ac rupto cōtinente. Quare & duplex ſanādi modus. Alter quidem ad oppoſitā
partem ei, ad q̃ facta ē ꝑmutatio, ītēdēdo, atq; īpellēdo: Alter vero id, q̧ cōtinet, firmius ſolidiuſ-

que

q̃; reddēdo. Quib' vero vijs, ac rōnib' ſingula ī ueniri poſſint, in lib. De arte curādi explanauimus. E

De cauſis præſeruatiuis.

COnſequens eſt, vt ea omnia exequamur, quæcunq; in ſuperiori ſermone dicere diſtulimus.
Vocant aūt eadem Præſeruatiua. Eſt aūt horum triplex ſecundum genus differentia. Pri-
ma quidem hominis, q̃ integra fruitur ſanitate: Secunda vero eius, q̃ non integre valet: Tertia e-
ius q̃ ægrotat. Primum igitur genus ad ſalubrem attinet artem, atq; in duas, vt antea diximus; di-
uiditur partes: Secundū vero ad p̃ſeruatiuam ſpectat: Tertium, ad curatiuam. Hoc autem vniuer-
ſum genus circa humores p̃cipue negociat', quos neq; lētos eſſe oportet, neq; craſſos, neq; aquo-
ſos, neq; plurimos, neq; vehementer calidos, aut frigidos, neq; mordaces, neq; putredini obnoxios
neq; venenoſos. Nam, vbi aucti fuerint, generant morbos. Augentur vero nonnunq̃ eadem ex
cauſa, q̃ ab initio generauit. Illud aūt plerunq; accidit, vt ſua alteratione ſimul inficiant eos, q̃ ſunt
in corpore humores. Intentio vero & horum ſanationis duplex exiſtit, alteratio & euacuatio. Al
terant' igitur vel ab ipſo corpore concocti, vel ab aliq̃bus facultatibus, q̃ vim medicamentorū ha
bent. E quorū numero & ſunt ea, q̃ exitialiū ferarū venenis aduerſant', ac p̃terea pharmaca, q̃ dele
teria, hoc eſt, venena, appellantur, tranſmutant. Euacuātur aūt ſatis calidis medicaminibus, & pur
gationibus, & clyſteribus, & ſudoribus, & vomitibus. Hæ igitur ſunt eorū cōes euacuationes. Pro F
priæ aūt ex locis, ī quib' coacervantur, aſſumūtur, vt ī libris De ſalubribus oſtēdim', tertio p̃ſer-
uim ac quarto, in quibus de laſſitudinibus egimus, ac reliquis diſpōnibus, quæ laſſitudini natura p̃
ximæ ſunt. Prōptius. n. euacuatur p̃ uentrē, q̃dē, q̃cunq; ī primis venis continentur ſuperfluita-
tes: q̃ aūt ī his, q̃ ī hepate ſunt, p̃ vrinæ meatus: at, q̃ ī toto corpore, p̃ ſudorē: ſicuti q̃ in capite, vel
p̃ palatū, vel p̃ nares, uel p̃ utrunq;, q̃ uero ſunt in ſpacijs thoracis laxioribus, per guttur ſimul cū
tuſſi: q̃ in renibus ſunt uel ueſica, p̃ urinā. At attrahendi ex oī loco ad oppoſitas partes cōis in di
catio, ē ad q̃ maxime diſtantia: deriuandi uero, ad uicina: Quæcunq; uero huiuſcemodi curant di-
ſpoſitionē, cauſas ſalubres appellamus: ſicuti inſalubres eas, q̃ adaugēt: & neutras, q̃ neq; obſunt;
neq; iuuant. Poſſet uero quiſpiam neq; oīno cauſas appellare, quemadmodum maior pars ſophi-
ſtarum, qui rerum quidem differentiam inuenire contemnunt, plurimū uero t̃pis in nominibus
conterunt: contra quos in alijs uberius diſſeruimus. Ac pars quidem artis præſeruatiua talis eſt.

De parte, quæ conualeſcentes reficit & ſenibus congruit. CAP. 100.

QVę aūt reficit atq; inſtaurat, in conualeſcentibus ac ſenibus locum habet, Quæ uero ſit
horū diſpoſitio, & à quib' p̃cipue cauſis ad naturalē reducitur habitū, ī libris, in quib. de
medendi arte tractauimus, abūde explicauimus. Sed nūc per capita dicetur. Diſpoſitio G
igitur talis eſt. Probus quidē, ſed exiguus eſt ſanguis, atq; una cū ipſo ſpiritus animalis,
atque uitalis: ipſę uero particulę ſolidæ ſicciores: & idcirco eorum uires ſunt imbecilliores; atq;
earundem ratione corpus uniuerſum, frigidius. Cauſę uero ſalubres, q̃ hanc emendant diſpoſi-
tionem, ut uno comprehendam capite, ſunt, quęcunq; præſentaneum atq; ſecurum exhibēt ali-
mentum; ſecundum partem autem, in motibus moderatis, & cibis, potibusq; ac ſomnis cōſiſtūt
Sunt uero motus materiæ, uehicula, ambulationes, frictiones, & balneæ; & ubi non parum ſe ex
his profeciſſe ſenſerint, paulatim ſe ad conſueta opera transferant. Cibos autem aſſumant in pri-
cipio quidem humidos, & concoqui faciles, neq; frigidos; at, cum progreſſi fuerint, eos etiam, qui
plurimum præſtant alimentum. Potus uero opportunus eſt uinum ætatē quidem habēs medio-
crem, in ſubſtantia autem purum, atque perlucidum, qđ ſcilicet uel ſubflauum uel album exiſtat,
atq; ſuauiter olens; guſtui uero, neq; aqueū oīno, neq; cum aliqua inſigni qualitate, aut dulcedine
aut adſtrictione, aut acritudine, aut amaritudine ſentiatur. Vt autem proxime diximus, de hiſce
oībus, in libris De arte curandi conſcriptis plenius diſſeruimus. Nunc. n. neq; oīa particulatim re-
cenſere eſt noſtri propoſiti inſtitutum, ſed ſolum capitum mentionem facere intēdimus eorum,
quę in alijs uoluminibus latius explicauimus. Quorum oīum ſi prius, & numerum, & qualitatem
expoſuero, finem libro imponam. Diximus itaq; prius, q̃ alter eſt liber, in quo De conſtitutione H
artis medicinæ diſſeruimus. Antecedunt aūt eum alij duo De conſtitutione artium: ſed hi qui-
dem una cum hoc, cui nunc extremam manum adiecimus, ſeorſum ſunt ab alijs libris, in quibus
plenior doctrina explicatur. Illi uero talē inter ſe ordinem habent. De elemētis quidē ſecđm Hip-
pocratem liber unus: Poſt hunc aūt tres de temperaturis, ex quibus quidem duo ſunt de tempera
turis animalium: Tertius uero de ijs, quæ ſimplicium medicaminum ſunt. Quamobrem & tracta-
tum illum, in quo De ſimplicium medicaminum poteſtatibus agitur, nemo recte intelligentia aſ
ſequi pōt; niſi prius tertii libri de temperaturis integram cognitionem fuerit adeptus. Eſt & alius
liber paruus, qui ordine ſequitur duos priores alios de tēperaturis. Inſcribitur aūt de inæquali tē-
peratura. Similiter aūt & hunc alij duo parui, alter quidem de Optima corporis conſtitutione, al
ter De bono habitu. Alius uero tractatus eſt, q̃ tres complectitur libros, De potentijs naturalib.
quē ſiquis legere velit poſt librū De tēperaturis, ſiue poſt librū De elementis, vtrūq; erit conſen
taneū. Poſt hūc in pluribus alijs libris De operationibus animalibus diſſeruimus. Sed, q̃m ad earū
demōſtrationes non parū conferunt, quæ per ſectiones apparent, in illis prius exercitari oportet.

Eſt